

శ్రీ లక్ష్మీ హయగ్రహాయ నమః.

అపరప్రయోగచన్ద్రికా

సంకలనకర్త

డా. తిరుమల కృష్ణదేశికాచార్యులు

శ్రీజయలక్ష్మీ పబ్లికేషన్స్

ప్లాట్ నం: 97 & 98c, వెస్టర్న్ హిల్స్, జలవాయు విహార్

రోడ్, కూకట్ పల్లి, హైదరాబాదు- 500072

అపరప్రయోగచన్సికా

ప్రథమముద్రణ - 2005, ప్రతులు: 500

మూల్యము - 180 రూపాయలు

సర్వస్వామ్యములు గ్రంథకర్తవి

ప్రకాశకులు

శ్రీజయలక్ష్మి పబ్లికేషన్స్

ప్లాట్ నం: 97 & 98c, వెస్టర్న్ హార్వ

జలవాయు విహార్ రోడ్, Opp. KPHB

కూకట్ పల్లి, హైదరాబాద్ - 500072

డిస్ట్రిబ్యూటర్స్

శ్రీగోపాల్ పబ్లికేషన్స్

3-3-860, అర్యసమాజ్ వజ్రపు సెంటర్,

కాచిగూడ, హైదరాబాద్ - 500029

ఫోన్స్: 24658101, 55830529

ముద్రణ

శ్రీకళాంజలి గ్రాఫిక్స్

విఠల్వాడి, హైదరాబాద్ - 500029

ఫోన్స్: 23224831

మున్నుడి

"యతః ప్రవృత్తిర్యుతానాం యేన సర్వమిదం తతమ్/

స్యకర్మణా తమభ్యర్ఘ్య నిధిం వివర్జిత మానవః॥" - భగవద్గీత

"మానవుడు తనకు విహితమైన కర్మల నిష్ఠతో వాచరించుట ద్వారా సర్వజీవులకు మూల కారణమైనవాడును, సర్వవ్యాపియు నైన పరమాత్ముని అర్పించినవారై కృతార్థుడగును" - అని భగవద్గీత చెప్పుచున్నది. ఇక్కడ కర్మలనగా, మానవుడు ఉదరపోషణకోసమై వేసిది రొకిక కర్మలు గాదు. అవి యుండనే యుండును. కర్మలనగా నిక్కడ శాస్త్రములవేత, స్వవేదశాఖోక్తమైన గృహ్యసూత్రములవేత విధింపబడి, భగవదారాధనరూపకముగా చేయవలసిన నిత్య నైమిత్తికకర్మలని యర్థము. జననాదిమరణాంతము చేయు కర్మలు, మరణానంతరము పితృదులకు భక్తిప్రసక్తులతో జేయు ఔర్ధ్వదైవాకకర్మలు - అని ఇవి రెండు రకములు. ఈ కర్మలు చేయు పద్ధతులను వివరించు గ్రంథములకు వరుసగా, "పూర్వప్రయోగము", "అపర ప్రయోగము" అని పేరులు.

విష్ణుం శివం వా భజతాం, గురోః పిత్రోశ్చ నేమినాం,

గోత్రైష్ఠన మహాశైవ తులనీ నేమినామవి,

సన్యాశ్చ రిక్యతో దోషః కాశ్చాం నివసతామవి,

కలౌ గురూణాం భజన మితభక్త్యధికం స్మృతమ్॥

"విష్ణువును గాని శివునిగాని పూజించువారికి, గురువులను, పితరులను నేమించువారికి. విష్ణుభక్తులను, శివభక్తులను, గోవును, తులసిని ఆరాధించువారికి, కాకితో (భక్తిప్రసక్తులతో) నివసించువారికిని కలిపాపములంటవు. కలియుగమునందు గురువులందు, దేవునియందును భక్తి అధికముగా నుండవలెను" - అని సైక్లోకమున కర్థము. విట్టదివరి గురుత్వమునకు, విద్యాదాతలగు గురువులే కాక, శ్రద్ధిదండ్రులును - అని యర్థము. ఈ శ్రద్ధిదండ్రుల నేన వారు జీవించి యున్నప్పుడే కాక, వారి మరణానంతరము గూడ వారికి శ్రద్ధాభక్తులతో దహనసంస్కారాదులను చేయుట ద్వారా, ప్రత్యాశ్చికక్రాధ్యమును, పితృతర్పణాదులను సకాలముతో శ్రద్ధతో, భక్తితో నల్పుటవల్ల అవరింపవలెనని దీనికి విశేషార్థము. ఈ సంస్కారవిధానములు, శ్రాద్ధతర్పణ

విధానములు అయిన వేదశాఖలకు చెందిన గృహ్యసూత్రకారులచేత విర్దిష్టములై ఆచరింపబడుచున్నవి. ఈ గ్రంథములో నేను కృష్ణయజుర్వేదాధ్యాయములును, ఆచక్షుంబసూత్రానుయాయులును ఐన శ్రీవైష్ణవల కావరణీయమైన కొల్లివైహికకర్మలు వివరించితిని.

ఈ గ్రంథసంకలనము నేవెప్పుడూ అనుకోని విధముగా, యాదృచ్ఛికముగా జరిగినది. 1998 సంవత్సరములో మాతంత్రీగారు పరమపదించిరి, ఆ సందర్భములో మా మేనమామగారు శ్రీమాన్ కాపురం రామాచార్యులవారు కర్మ వేయించిరి. వారివద్ద అతిశిథిలావస్థలో నున్న "అపరప్రయోగ" గ్రంథముండును. దాని అవస్థకు దింతించి, అంతకంటె స్వస్థతగా నున్న "అపరప్రయోగ" గ్రంథములేమైన దొరకువాయని చాలా అన్వేషించితిని. కాని అట్టిదేదీయు మార్కెటులో నాకు లభించలేదు. కాని ప్రస్తుతము ముద్రణలో లేని రెండు గ్రంథముల ప్రతులు నాకు లభించెను. అందు మొదటిది తెలుగుటూరులోని వైష్ణవసభకు కార్యదర్శులైన శ్రీమాన్ స.మా. కృష్ణమాచార్యులు కన్నడభిషిలో, కన్నడవివరణలో రచించిన "అపరప్రయోగః" - అను గ్రంథము. రెండవది కాకినాడకు చెందిన శ్రీమాన్ కందాది శ్రీనివాసాచార్యులు తెలుగు వివరణలో ప్రచురించిన "అపరప్రయోగానుక్రమణిక" యను గ్రంథము. ఇవి రెండును ముఖ్యముగా "ప్రయోగదర్పణము", "పితృమేధసారము" - అను పూర్వగ్రంథములపై ఆధారపడి సంకలనము చేసినవి. ఇవి ఇప్పుడు ముద్రణలో సుందకసోపపుయే కాక, అసమగ్రముగను, కొంతవఱకు లోపభూయిష్టముగను ఉన్నవి. ఉదాహరణకు "అపరప్రయోగానుక్రమణిక"లో ప్రయోగమునకు నక్కని తెలుగు వివరణమున్నను, మంత్రములకు స్వరములు లేవు, స్రవకు వేయవలసిన వివిధప్రాచీన్మంత్రములన్నియులేవు, ప్రస్థామేధసంస్కారసత్త్వముగని వారాయణ బరిగాని లేదు. శ్రీమాన్ కృష్ణమాచార్యులవారి గ్రంథములో ఇవి యున్నను, ప్రయోగమునకు వివరణ, సమగ్రముగా లేదు, మంత్రములకు స్వరములున్నను, ముద్రణకారుని అజాగ్రత్తవల్ల వాని నిర్దేశము సక్రమముగా లేదు. ఇట్లు కొన్ని లోపములున్నను, ఈ గ్రంథకర్తల క్రమ కథా ప్రకంసనియమని చెప్పక తప్పదు. అప్రికోకమెట్లను వారి కృషికి ఋణపడియున్నది.

నా యీ గ్రంథమును పై రెండు గ్రంథములను సమన్వయించి సంకలనము చేసితిని. ఈ రెండు గ్రంథముల విషయములలో భేదము లున్నప్పుడు వీనికంటె ప్రామాణికమైన "పితృమేధసార" ప్రోక్షమైన విధానము ననుసరించితిని. ఆచరమైన చోట్ల ఆచక్షుంబ, బోధాయనగృహ్య సూత్రములను, ధర్మనిండుపును, పూర్వప్రయోగమును, ప్రయోగదర్పణమును, కంతభూషణమును ధర్మాశాస్త్రగ్రంథమును పరిశీలించితిని. వేదమంత్రములు, వాని ప్రామాణికస్వరనిర్దేశముల విషయములో 19వ శతాబ్దిలో మైసూరు మహారాజావారి ఓరియంటలు రిసర్చి లైబ్రరీవారు

అహ్మత్తి మహాదేవశాస్త్రి పండితరత్నం రంగాచార్యులవారి పర్యవేక్షణతో ప్రచురించిన తైత్తిరీయసంహితారణ్యకములను ప్రమాణముగా గొలిచి. ఇట్లు నా యల్పబుద్ధికి సాధ్యమైనంత విపులప్రయోగవివరణలతో, మంత్రములు పునరుక్తమగుచోట వానిని పూర్తిగా నిమ్మను, ఈ కాలమువారికి ఉపయుక్తమగునట్లుగా ఈ గ్రంథమును సంకలనము చేసితిని. ఎంత జాగ్రత్త వహించినను ఇందులో కొన్ని దోషములుండియే యుండును. పండితులు పినిని నాదృష్టికి తెచ్చినచో వారికి మిక్కిలి కృతజ్ఞుడనౌదును. దీనికి అనుబంధముగా "శ్రాద్ధప్రయోగ" మను మతోక గ్రంథమును సంకరించితిని. సవిండికరజానంతరము వచ్చు మాసికములు, ప్రత్యాల్లికములు, దర్పాదితర్పణములు ఆచరించు విధాన మీగ్రంథములో తెలుగువివరణతో గూడ సంకలనము చేసితిని.

సర్వత్ర సంస్కృతప్రయోగమునకు తేల్చుటో నమగ్రవివరణము వ్రాసెడిది. మంత్రములు వచ్చినను సంస్కృతరాషాజ్ఞానము కొరవడుటవే పైతృకకర్మ నాచరింపలేని వారికిది మిక్కిలి ఉపయోగకరముగా నుండగలదు. మంత్రములు వచ్చి సంస్కృతప్రయోగార్థము పూర్తిగా నవగాహన కాకున్నను గొత్తెటాలుగా పైతృకకర్మను జరిపించుచున్నటువంటి వారికిని ఇది ఉపయోగపడగలదు. వీరేశిక కేవలము ప్రయోగమును తెలిసికొను వానికి యున్న పామరులకును ఇది ఉపయోగపడగలదని నా ఆశయము. రాసురాసు సంస్కృతజ్ఞానము పన్నగిలుచున్న ఈ కాలములో నిర్భి వివరణము అవశ్యకమగుచున్నదనుటలో పండియుము లేదని చెప్పవచ్చును. ఈ ప్రయోగము కృష్ణయజుర్వేదాద్వయములైన క్రిష్ణపాత పద్ధతి ననుసరించినను, ఇతరశాఖలవారికిని ఇది సమాచరణీయము, సమాదరణీయము కాగలదని నా విశ్వాసము.

"యన్నామ్నా తం న్యశాఖాయాం పరోక్షమనిరోధి త"

విద్యద్భిస్తదనుష్ఠేయ మగ్ని హోత్రాదికర్మవతో"

అనగా "న్యశాఖలో అనుక్తమగు విషయమేదని అన్యశాలోక్తమైయున్నచో, అవిరుద్ధమగు సంతరణము దానిని అన్యశాఖలనుండి స్వీకరించి అనుష్ఠించవచ్చును" - అను శాస్త్రవచనములున్నందువలన ఈ గ్రంథముతోదరి విషయములు అన్యశాఖీయులకును ఉపయుక్తము కాగలవని నా నమ్మకము. పైతృకకర్మను సక్రమముగా, యథాశాస్త్రముగా నాచరించుటకు కొంత వజ్రైనా ఈ గ్రంథము తోదగిన నా యత్నము కృతార్థమైనట్లుగా నేను భావించును.

విప్పిపెగ, కేసదా

తారణసంవత్సరశ్రీరామనవమి

ఇట్లు బుధజనవిధేయుడు

తిరుమల కృష్ణదేవికాచార్యుడు

విషయసూచిక

విషయ:

పుటసంఖ్య

1 ముమ్మారుదశాయాం కర్తవ్యాని	1-13
మరణ దినమున పాఠంపఠలసిన కొన్ని విషయములు	2-3
జీవప్రాయశ్చిత్తము	3-6
ఉత్పాద్యగోదానప్రయోగము	6-7
కర్తవ్యస్య, ప్రాజాపత్యకృచ్ఛవిధి:	7-9
శ్రీమార్గపరిపాలనమ్	9-12
మలకశ్రీమార్గపరిపాలనమ్	13-13
2 అగ్నివన్ధానవిధి:	14-36
అగ్నినిర్ణయ:	14-16
ఉత్తపవాగ్ని, తుషాగ్ని, కపాలాగ్ని	16-16
అత్యుత్తమాదిపఠనివరణము, ఇధ్యముల లక్షణములు	17-18
హోమపాత్రల నివరణములు	18-19
పశ్చివతః ప్రేతాగ్నివన్ధానక్రమ:	19-24
ఉపమాకప్రాయశ్చిత్తమ్, ప్రేతస్య కౌపాననవిధి:	25-28
ప్రోచితప్రాయశ్చిత్తమ్, అగ్నివన్ధానం వ	28-30
ఉత్తపవాగ్నివన్ధానక్రమ:	30-36
3 వివిధప్రాయశ్చిత్తాని	37-59
పర్యుషితదోషనిర్ణయః, పర్యుషితప్రాయశ్చిత్తమ్, పనమానానువాకః	37-40
ధక్షిణాయన, కృష్ణపక్ష, రాత్రిమరణప్రాయశ్చిత్తమ్	40-42
మరణసమయే జలమతోత్పల్లె, హౌతిగ్వేదా ప్రాయశ్చిత్తమ్	42-43
నర్పహతప్రాయశ్చిత్తమ్, పశుతిర్లతప్రాయశ్చిత్తమ్	43-45
అఘ్నమృతే ప్రాయశ్చిత్తమ్, అకనిపాత మృతే ప్రాయశ్చిత్తమ్	46-47

రజస్వలాసూరికయోః తర్జురజే ప్రాయశ్చిత్తమ్	47-49
గర్భిణీమరతే ప్రాయశ్చిత్తమ్	49-52
రజస్వలాసూరికయోర్మరతే ప్రాయశ్చిత్తమ్	52-58
4. వైశ్యమేధికసంస్కారః	59-79
వైశ్యమేధికసంస్కారః	59-74
దహనాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తమ్	75-79
5. బ్రహ్మమేధసంస్కారః	80-113
కర్ణమస్త్ర	80-81
అనన్తవల్లి, కృగువల్లి	81-86
ప్రాణాపత్త్యకృచ్చాగ్ని, బ్రహ్మమేధవిధిః, సువర్ణం ఘర్మామవాకః	87-113
6. నిత్యవిధిః	114-132
నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధమ్	114-117
పాషాణస్థాపనమ్	117-120
నాసోదక, తిలోదకప్రదానమ్	120-122
మండలిప్రదానమ్	123-124
ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధమ్, నవశ్రాద్ధమ్	125-128
క్షీరసిరప్రదానమ్, నిత్యవిధిపద్ధతిః	129-132
7. అన్ధినంచయునమ్	133-146
అన్ధవిశేషణమ్, అనుమర్షణసూక్తమ్	137-141
కృతానాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తమ్	142-146
8. దశాహవిధిః	147-179
క్షౌరీవాం నాసోదక, తిలోదకదానవిధిః	151-153
దేశాంతరక్షౌరీవాం తిలోదకదానవిధిః, పాషాణోత్థాపనమ్	154-158
శాస్త్రహోమః	158-166
ఆనన్తహోమః	166-172
పుణ్యాహవాదనమ్	173-179

9. ఏకాదశాహవిధి:	180-211
వృషోత్సర్జనవిధి:	180-187
ఏకోద్దిష్టహోమవిధి: (అగ్నివేకోద్దిష్టమ)	187-193
సప్రాహ్మణైకోద్దిష్టమ	193-211
10. ద్వాదశాహా: - షోడశశ్రాద్ధమ్	212-217
అన్నరూపషోడశశ్రాద్ధమ్	212-215
అమరూపషోడశశ్రాద్ధమ్	215-216
హరణ్యరూపసోదకుమ్భశ్రాద్ధమ్	216-217
11. ద్వాదశాహా: - నవితీకరణప్రయోగా:	218-327
ప్రయోగాః, బ్రాహ్మణవరణమ్, పాదప్రక్షాళనమ్	219-229
కృపరదానమ్	229-231
విద్వివాగ్నిసంధానమ్, విష్యక్సేనారాధనమ్, దతుష్పాత్రప్రయోగా:	231-241
ఓపావనమ్, అగ్న్యూపస్థానమ్, అగ్నిముఖమ్ (షట్పాత్రప్రయోగా)	241-246
ఆర్ఘ్యపాత్రాద్యాసాదనమ్, బ్రహ్మవాహనమ్, శేషాగ్నిముఖమ్	246-249
అర్ఘ్యగ్రహణమ్, అర్ఘ్యజలస్పృశ్చస్త్రాయశ్చిత్తమ్	250-256
తుత్తిష్ఠతావోక్షణమ్, తుగ్మేషు హోమదేవతాహోవనమ్	257-260
సునః పాదప్రక్షాళనమ్, అర్ఘ్యాదానమ్	261-274
పరిధినిధానాద్యగ్నిముఖాక్షమ్	274-275
అన్నాచుతయః, సిన్ధుస్థేకృద్ధోమః, హవిష్యహోమః	275-279
సరిధ్యంజనమ్, శేవకార్యమ్, ప్రాయశ్చిత్తహోమః	280-283
ప్రణేతామోక్షణమ్, బ్రహ్మాద్వాపనమ్, అగ్న్యూపస్థానమ్	284-284
హోమదేవతోద్వాపనమ్, బ్రాహ్మణతోజనమ్, రక్షోమ్నమద్రాదయః	285-296
పెరుమాళ్ తీర్థప్రదానమ్, తుగ్మేషు నమిష్ఠిదానాని, పరవేచనమ్	297-302
ఐతిరక్తమః, సైకిరక్తమః	302-304
కోజదానింతరార్ఘ్యప్రదానమ్, తామ్బూలప్రదానమ్	304-313
విల్వప్రదానమ్, అర్ఘ్యసంయోజనసంకల్పః	313-316
అర్ఘ్యసంయోజనమ్, వైశరణ్యగోదానమ్, సాలగ్రామదానమ్	316-318

విజ్ఞానంయోజనము, పాఠేయదానము, సోదశోపచారపూజా, ప్రాశనము	319-323
అత్మనమారోపణము, సాత్వికత్వాగః	324-324
సోదకుమృత్యుార్థము, అమృతార్థము	325-327
12. తిరువధ్యయనవిధి:	318-340
త్రయోదశాహః- ఇయత్ క్రమః	331-338
శుభస్వీకారము	338-339
13. నారాయణబలి:	340-355
అగ్నిముఖము	346-348
ద్రాహ్మణబోజనము	349-353
విజ్ఞప్తదానము, అగ్న్యూపస్థానము	353-355
14. ఏకార్చవిధినంస్కారః	356-365
15. అనుబంధః	366-390
అపరకర్మలతో పాటించవలసిన ముఖ్యవిషయములు	365-367
జీనమాసిక, మాసికముల విషయము, మాసికములకు సంకల్పములు	367-369
క్షౌరవిచారము, ఉదకదానము	369-370
ధర్మశాస్త్రవిషయములు	371-372
కర్మతత్వవిర్ణయము, విశేషవిషయములు, ఇతరవిషయములు	372-377
సంస్కారాగ్ని, పునర్ణహనము	377-379
వినిధదానమంత్రాః	380-383
శ్రీసూక్తము	383-384
షట్పంచ, పంచీకర్ణములందు హోమబోక్తలు - పట్టిక	385-386
షట్పంచ, పంచీకర్ణములందు వరణాదిగ్రహీతలు - పట్టిక	387-389
దర్పణులు, హోమపాత్రీల విచారము	390-390

ముమూర్షుదశాయాం కర్తవ్యాని

యస్యాఽభవద్భక్షణనార్తహంతః పితృత్వమనేష్యవిచార్య మార్గమ్/
స్తంభేఽవతారస్తమనన్యలభ్యం లక్ష్మీన్సనింహం శరణం ప్రపద్యే॥

ప్రతివైదికకార్యమునందును కర్త స్నానము చేసి, ఉర్ధ్వమండ్రములను ధరించి, (వివాహమైనచో) భోజనని ధరించి, కర్మావరణము చేయవలెను. ఆయాకర్మలయందు ప్రదక్షిణము, ప్రణామము, ప్రాణాయామము ఉపవీతితో చేయవలెను. పితృకార్యములను ప్రాధివావీతితో చేయవలెను. దేవకార్యములందు రెండు దర్శనలతో చేసిన పవిత్రమును, పితృకార్యములందు మూడుదర్శనలతో చేసిన పవిత్రమును ధరింపవలెను. ప్రథమదినమునందు ప్రేతసంస్కారము చేయునప్పుడు ఒకే దర్శనతో చేసిన పవిత్రమును ధరింపవలెను. అట్లే ద్వితీయదినము నుండి నవవైదికకర్మపర్యంతముగూడ ప్రేతకార్యములందు ఒకే దర్శనతో చేసిన పవిత్రమును ధరింపవలెను. నవవైదికకర్మమునందు పితృ, పితృపితామహ, ప్రపితామహహోమాదికార్యములందు మూడుదర్శనలతో చేసిన పవిత్రమును ధరింపవలెను. ప్రేతశ్రద్ధారహితమైన వర్యపితృకార్యములందును మూడుదర్శనలతో చేసిన పవిత్రమును ధరింపవలెను. వైదికకర్మలను కర్త శ్రద్ధాభక్తులతో భగవదారాధనాత్మకముగా చేయవలెను. అట్లే అన్ని కర్మలను సాత్వికత్వాగ పురస్కరముగా చేయవలెను.

ఈ అధ్యాయములో చెప్పబడు జీవప్రాయశ్చిత్తమును, ఉత్కృష్టిగోదానమును, కర్త మంత్రజపమును, శ్రీసూర్ధపరిపాలనను ఉపవీతితో, పసుపు అక్షతల నుపయోగించియే చేయవలెను. జీవప్రాయశ్చిత్తమును, ఉత్కృష్టిగోదానమును మరణానన్తరమైన వ్యక్తి స్వయముగా గాని, లేదా ధర్మకాస్తూరిత్యా అర్హుడైన కర్తగాని చేయవచ్చును. కాని కర్తమంత్రజపమును, శ్రీ సూర్ధపరిపాలనను అర్హుడైన కర్తయే చేయవలెను. ప్రథమదినమున అగ్నిసంధానము మొదలు కొని దశమదినమున శాన్తిహోమపర్యంతముగల కార్యములను కర్త ప్రాధివావీతితో అక్షతలకు మాత్రము నుప్పుల నుపయోగించి, శ్రీసూర్ధరహితముగా తిరుమణిని మాత్రము ధరించి చేయవలెను. అగ్నిసంధానము చేసినతర్వాత ఆ యగ్నిలోనే అవసరమైన ప్రాయశ్చిత్తములన్నియు చేసి, తదుపరి అదే అగ్నితో దహనసంస్కారమును చేయవలెను.

మరణదినమున పాటించవలసిన కొన్ని విషయములు:

1. మరణించిన వెంటనే ఒక దీపమును వెలిగించి, శవముయొక్క శరీరపై పెట్టవలెను. పుత్రాదిజ్ఞాతులు ఉత్తరీయసహితములై, ప్రాచీనాచారము వేసికొనియు, స్త్రీలు కేశములను విడిచికొనియు దక్షిణాభిముఖులై శవమునకు నమస్కరింపవలెను.
2. సాధ్యమైనంతవఱకు కర్తలు భోజనము చేయకుండగనే కర్తమంత్రమును చెప్పుట యుక్తము. అందుచేత, మరణము సంభవించుట అవశ్యమనిపించినచో, కాలాతిక్రమణ మైనను కర్తలు భుజింపకుండా ఉండవలెను. ఒకవేళ భోజనానంతరము మరణము సంభవించి, అనాదే దహనసంస్కారము జరిగినచో, అనాదీ రాత్రి మృతుని పుత్రులు భోజనము చేయకూడదు. ఒకవేళ సంస్కారము మఱురోజు జరిగినచో, అనాదీ పుత్రులు పగలు భోజనము చేసినచో రాత్రికి ఫలహారాదులను మాత్రమే స్వీకరింపవలెను. విశేషముగా, మరణాది సంవత్సరపర్యంతము పుత్రులు ఏకభుక్తమునే చేయవలెనని శాస్త్రము - అనగా పగలు సుష్మగా భుజించినయెడల, రాత్రికి ఫలహారాదులు మాత్రమే తీసుకొనవలెను.
3. పురుషుడు మరణించినప్పుడు అతని భార్యయే అతని శరణుపై అభ్యుమును, నలుగురి పిండిని పెట్టుట జరుగుచున్నది. కాని అతని భార్య అతనికంటె ముందుగనే గతించినచో, అతని కుమార్తెలుగాని కొడండ్లుగాని (వారు విశంతువులైనప్పటికి) ఈ కార్యమును చేయవచ్చును.
4. ఒక స్త్రీ సుమంగళిగా (అనగా భర్త జీవించియుండగనే) మరణించినచో, దహనమునకు ముందే ఇతరసుమంగళులవేత తోటితో పనిపూర్వములను దంపించి, శవమునకు స్నానము చేయించి, ఆ పనులను శవముభిమునకు పూయించి, నుదుటపై పెద్ద కుంకుమ దొట్టును పెట్టించి, పూలమాలలను వేసి శవము నలంకరింపజేయుట అవారముగా నున్నది. అప్పుడామెకు పుట్టించివారు కడసారిగా క్రొత్తదీర నీయవలెను.
5. ఒకవేళ అవివాహితులు మరణించిన, వారి తల్లిదండ్రులుగాని, అక్కనెల్లెదండ్రుగాని అన్నదమ్ములుగాని శవము శరీరపై నేరిని, నలుగురిపిండిని పెట్టవచ్చును.
6. స్త్రీలకు సైకృతమేధికసంస్కారమే కాని బ్రహ్మసేధపంస్కారము లేదు. సాధ్యమైనంతవఱకు మూర్ఖాస్తమయమైన తరువాత దహనము చేయకూడదు. కాని 2వ అధ్యాయములో చెప్పినట్లుగా, మూర్ఖాస్తమయానికి ముందే ప్రత్యాగ్నిసంధానమును ఆరంభించియుండిన, మూర్ఖాస్తమయము తర్వాతకూడ దహనము చేయవచ్చును. అట్లు కానిచో,

మఱునాడు అగ్నిసంధానాదులను చేసి, దహనము చేయుట మంచిది. దహనము చేయు నప్పుడు కపాలమోక్షముగు నతికు శ్మశానములో నుండుట మంచిది.

7. కర్తయొక్క భార్యగాని, ప్రేతయొక్క భార్యగాని రజస్వలైనప్పటికి మరణదినాది ఏకోద్దిష్టపర్యంతము గల కార్యక్రమములను కర్త యథాశాస్త్రముగా సకాలముతో నిర్వహింపవలెను.
8. మరణదినమునుండి కర్తలును, దహనదినమునుండి దశరాత్రజ్ఞాతులును పదవనాడు అనన్యహోమము ఆరుగునఱకును శ్రీనూర్ధరహితముగా తిరుమణిని మాత్రమే ధరింపవలెను.
9. మరణసమయమున వాదినట్టి ఉదకుంభమును, వాసోదకవస్త్రమును భద్రపరచుకొని, నిత్యవిధికి, దశాహస్సునకు వాదినే వాడుకొనవలెను.
10. శవమును దహనార్థము తిసికొని పోవునప్పుడు (ఉన్నచో) ముందుగా మంగళవాద్యములు, వాని వెనుక దహనాగ్నితో కర్త, కర్త వెనుక శవము, శవము వెనుక ఇతరులు నడువవలెను. ఎట్టి స్థితిలోను శవమునకు ముందరగాని, ప్రక్కలకుగాని ఇతరులు నడువ గూడదు. శవము వెప్పుడును శ్మశానముపైను చూచుచున్నట్లు (అనగా కాళ్ళి శ్మశానము పైను చేసి) తిసికొనిపోవలెను.

జీవప్రాయశ్చిత్తము

శాను మరణించెదకలో కానైనా లేక తన కుమారుడైనా ముందుగా ప్రాణాపత్యకృత్తుమును చేసి, అటుపైని జీవప్రాయశ్చిత్తమును చేయవలెను. దీని ప్రయోగ మివిధముగా నున్నది:

ప్రయోగము: 'పాదో ప్రజాశక్యః, అవమ్య, దక్షిణాశాంబాలసహితం అక్షతాన్ హస్తే గృహీత్వా,

¹ కాళ్ళ కడుగుకొని, అవమనము చేసి, దక్షిణాశాంబాలములను, అక్షతలను ఒక తట్టలో పెట్టుకొని నిలుచుండి "ఓం నమస్తుదనే" అను మంత్రమును చెప్పి, నతకు ప్రణమించి, తడువరి "సర్వేభ్యశ్శ్రీతైస్తవేభ్యో నమః-----అనుగ్రహా" - అనుసంకనఱకు చెప్పి, వైష్ణవగోష్ఠిపై అక్షతలను చేసి, నమస్కరించి, "స్వామినః భవత్పాదమూలే---యోగ్యతానిర్ధరితునుగ్రహాణ"- అని ప్రార్థించి, "తథాస్త్ర", "యోగ్యతానిర్ధరస్తు" - అని శ్రీవైష్ణవానుజ్ఞను పొంది, ముందుగా

"ఓం నమస్సదన నమస్సదనస్సతయే నమస్సభీనాం పురోగాణాం చక్షుషేనమాదినే
నమః పృథ్వ్యై/నప్రథ సతాం మే గోపాయ/యే చ సభ్యోన్మతానదః/ తాస్త్వియావతః
కురు/నర్వమామురుహనతామ/నర్వేభ్యశ్చివైష్టవేభ్యో నమః!"

ప్రణమ్య, "స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిమాం సౌవర్ణం
యత్కించద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య ----గోత్రస్య ----శర్మణః మమ
ఏతుః (అథవా,-----గోత్రాయా-----నామ్నః మమ మాతుః) ప్రాణానాం సుభో
త్క్రమణసిద్ధ్యర్థం జన్మప్రభృతి వితత్తణపర్యంతం బాల్యయౌవనకామారవాధ్యక్షేషు
జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థానాం (ప్రపన్నానాం, ప్రవత్స్యత్తరకాలప్రభృతి వితత్తణ
పర్యంతం) జ్ఞానతోఽజ్ఞానతో వా మనోవాక్యాద్యైః అనుష్ఠితానాం అకృత్యకరణ
కృత్యాకరణాది భగవదపవార, భాగవతాపవారాది అనంతాపవారైశ్చ సంభావి
తానాం అకృతప్రాయశ్చిత్తానాం పాపానాం అపనోదనార్థం ప్రాణాపత్యకృచ్ఛం
కర్తుం యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ" - ఇతి ప్రార్థ్య, "తతాస్తు", "యోగ్యతానిధిరస్తు" -
ఇత్యనుజ్ఞాప్య, 'దర్శనాపివే, దర్శన ధారయమాణః, పవిత్రపాణిః ప్రాణానామమ్య -

సంకల్పః "అభ్యం తిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞాయా శ్రీమన్నారాయణప్రీత్యర్థం -----
గోత్రస్య ----శర్మణః ఏతుః (అథవా, -----గోత్రాయా ----- నామ్నః మాతుః)
ప్రాణానాం సుభోత్క్రమణసిద్ధ్యర్థం జన్మప్రభృతి వితత్తణపర్యంతం బాల్యయౌవన

ప్రాణాపత్యకృచ్ఛమును చేయవలెను. (నూతనః ఇట్టి నైష్ఠవగోష్ఠికే "పరిషత్తు" అనియు, వారి
అనుజ్ఞను పొందుటకే "పరిషదనుజ్ఞను పొందుట" అనియు పేరులు)

2 ప్రాణాపత్యకృచ్ఛమునకై కర్తదర్శనపై కూర్చొని, రెండు దర్శనచే కట్టిన పవిత్రమును
ధరించి, రెండు దర్శనలను కుడిచేతి చూపుడు నేలు, విటకెన నేళ్లకు మధ్య తేర్చి పట్టుకొని,
ప్రాణాయామము చేసి, "అస్యాం తిథౌ ---హరణ్యదానం కరష్యే" - అని సంకల్పించి,
"వ్యవేషయాతేన ---వైత్రమతే న్యాయం" - అని పాఠ్యకత్యాగము చేసి, దక్షిణను, అక్షరలను
వేలితోచికి తీసివేసి, "హరణ్యగర్భగర్భణం ---ప్రయచ్ఛ మే", "విత్తధిరణ్యం ---సంప్రదదే
నమః" - అని చెప్పి, అక్షరలను, దక్షిణను జలముతో సహా భూమిపై విడిచి వానినొక క్రోత్రి
యునకు తానమియవలెను.

కౌమారవార్ధక్యేషు జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాయాం ద్రిపన్నానాం, ప్రవత్యుత్తర
కాలప్రభృతి వితత్కణసర్వంతం) జ్ఞానతోఽజ్ఞానతోవా మనోవాక్యా యైః అనుష్ఠితానాం
అకృత్యకరణకృత్యాకరణాది భగవదపవార, భాగవతాపవారాద్యనంతాపవారైశ్చ
సంభావితానాం అకృతప్రాయశ్చిత్తానాం పాపానాం అపనోదనార్థం ప్రాజాపత్య
కృచ్ఛ్రస్త్రతివిధి యత్కించిత హరణ్యదానం కరష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య (అని సంకల్పించి)

స్వశేషభూతేన మయా నీయైః సర్వ పరిచ్ఛదైః
విధాతుం ప్రతమాత్మానం దేవః ప్రక్రమతే న్యయమ్॥

ఇతి సార్వికత్వాగం కృత్వా, హరణ్యమక్షతైస్సహ హస్తే గృహీత్వా,

హరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమదీపం విభావసోః॥

అనంతపుణ్యవలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

విశద్ధిరణ్యం అక్షతానహితం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ"

ఇతి సోదకేన భూమో త్యక్త్యా, దరిద్రాయ శ్రీత్రియాయ దద్యాత్. 'తదనంతరం

స్వశేషభూతేన మయా నీయైః సర్వ పరిచ్ఛదైః॥

విధాతుం ప్రతమాత్మానం దేవః ప్రక్రమతే న్యయమ్॥

³ దానము చేసిన తర్వాత "స్వశేషభూతేన మయా.." అను శ్లోకముతో సార్వికత్వాగమును
చేసి, శ్రీపాదతీర్థమునుగాని, సారిగ్రామతీర్థమునుగాని ఇచ్చి (లేదా, తీసికొని) తలపై ప్రోక్షించి
(లేదా, ప్రోక్షించుకొని), తులసీమాలలను ధరించి (లేదా ధరింపజేసి), భూమిపై (జిలకనుకి)
రెండు దర్బలను (మృతునికీ ఒక దర్బును) పణిది, దక్షిణము వైపు కిరస్సును చేసి పరుండి
(లేదా పరుండబెట్టి) ద్వయమంత్రమును ("శ్రీమన్నారాయణవరణో శరణం ప్రపద్యే/శ్రీమతే
నారాయణాయ నమః" - అనునది ద్వయమంత్రము), ద్వాదశాక్షరమును ("ఓం నమో
భగవతే హనుదేవాయ" - అనునది ద్వాదశాక్షరము), షడక్షరమును ("ఓం నమో విష్ణవే" -
అనునది షడక్షరమంత్రము) చెప్పినతెను, ప్రపన్నజననోత్కృమణదశయందు దీపమును
వెలిగించి, మాయ వళుంబణి మొహర్, మునియెనాన్ మహానే అను పాశురములను చెప్పుట
సంప్రదాయము.

- ఇతి సాత్వికత్వాగం కృత్వా, శ్రీపాదశిర్షం, సామిగ్రామశిర్షం వా ప్రాశయిత్వా, శిరసి ప్రాక్ష్య, తులసిదళమాలాం ధారయిత్వా, తునా దేవే భూమ్యాం దర్శయే సాదయిత్వా, పుం సూక్తం, ద్వయమంత్రం, అష్టాక్షరం, ద్వాదశాక్షరం, షడక్షరం శ్రావయేత్.

ఉత్కృంతిగోదానప్రయోగము

ప్రాహృత్యమణము సుఖముగా జరిగేందుకు, అంత్యదశలో గోదానమును చేయుట పరిపాది. దీనికి ప్రయోగము:

ప్రయోగః పాదౌ ప్రక్షాళ్య, అచమ్మ, ప్రాణానాయమ్మ, (కాళ్లు కడుగుకొని, అద మింది, రెండుదర్పల పవిత్రమును అనామికపై ధరించి, ఒకమారు ప్రాణాయామమును చేసి, ఈ శ్రింది విధముగా మహానంకల్యమును చెప్పవలెను)

శ్రీమాన్వేంకటాచార్యః కవిత్వార్చితకేనరీ/

నేదాంతాచార్యవర్యో మే నన్ని భజ్తాం నదాహ్వాది/

గురుభ్యస్త్యురుభ్యశ్చ నమోవాకమభీమహ/

వృణమహా వ తత్రాద్యో దంపతీజగతాం పతీ/

న్యశేషభూతేన మయా నీయైః సర్వపరిచ్ఛరై/

విధాతుం ప్రతమాత్మానం దేవః ప్రకృమతే న్యయమ్/

తుక్త్వాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ధం చతుర్భుజమ్/

ప్రసన్న వదనం ధ్యాయేత్ సర్వవిఘ్నా హాన్తయే/

యస్య ద్విరదవక్త్రాద్యాః పారిషద్యాః పరశ్శతమ్/

విఘ్నం నిఘ్నంతి సతతం విష్యక్తేనం తమాశ్రయే/.

హరిరేం తత్పుత్ర, శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద- అన్య శ్రీ భగవతః మహాపురుషస్య విష్ణోర్బ్రాహ్మయా ప్రవర్తమానస్య అద్య బ్రహ్మణః ద్వితీయవరార్ధే శ్వేతవరాహకల్పే వైవస్వతమన్వంతరే అష్టావింశతితమ కలియుగ ప్రథమపాదే జంబూద్వీపే భారతవర్షే భరతఖండే శకాబ్దే మేరౌర్ధ్వక్షిణదిగ్భాగే అస్మిన్ వర్తమానే వ్యావహారికే ప్రభవాది షష్ఠి సంవత్సరాశాం మణ్యే ----సంవత్సరే ---- అయనే ---- ఋతౌ ---- మాసే ---- పక్షే

----తిథ్-----వాసరే-----నక్షత్రయుక్తాయాం అస్యాం తిథ్ శ్రీభగవదాజ్ఞాయా శ్రీభగవ
త్కృష్ణార్జునసం-----గోత్రస్య-----శర్మణః మమ వితుః (అథవా,-----గోత్రాయాః
-----వామ్నస్యః మమ మాతుః) ప్రాణానాం సుఖోత్కృమణసిద్ధ్యర్థం, ఉత్కృంతి
గోదానం కరిష్యే - ఇతి పంకల్పః (అని మహాపంకల్పము చెప్పి)

స్వశేషభూతేన మయా స్వీయైః సర్వ పరిష్కటైః/

విధాతుం ప్రీతమాత్మానం దేవః ప్రకృమతే న్యయమ్//

ఇతి సాత్వికత్వాగం కృత్వా (అని సాత్వికత్వాగమును చేసి),

అత్యుత్కృంతౌ ప్రవృత్తస్య సుఖోత్కృమణసిద్ధయే/

తుభ్యం సంప్రదదే ధేనుం ఇమాముత్కృంతిసంజ్ఞితామ్//

గవామంగేషు తిష్ఠన్తి భువనాని వతుర్దశ/

తస్మాదస్యాః ప్రదానేన అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే//

అని చెప్పి, "... గోత్రాయ ... శర్మణే ... శాఖాధ్యాయినే శ్రీవైష్ణవాయ తుభ్యమహం
సంప్రదదే నమమ, అత్యుత్కృంతాయతామ్" - అని చెప్పి, గోవువృక్షమును తాకి, ఆ గోవు నొక
శ్రోత్రియునకు దానమియవలెను. గోవు లేనిచో, "గోదానప్రతినిధి యత్కించిత హిరణ్య
దానం కరిష్యే" అని పంకల్పించి,

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమదీపం విభావసశ/

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే//

అని చెప్పి హిరణ్యమును, అక్షతలము జలముతో సహా భూమిపై విడిచి, గోదానమునకు
ప్రత్యామ్నాయముగా దానినొక శ్రోత్రియునకు దానమియవలెను.

కర్తవ్యమంత్రః

అంత్యదశచో జీవించియున్నప్పుడు గాని, మరణించిన తరువాత గాని, కర్తవ్యమంత్రమును
వ్యక్తివైచిత్యో నుద్వర్గించుట సంప్రదాయము (సూచన: పితృసంతపతకు జీవించియున్నప్పుడే ఈ
మంత్రమును చెప్పుట మంచిది). సామాన్యులకు పితృమేధవిధిగను, యోగులకు, వేదాంతు
లకు బ్రహ్మమేధవిధిగను ఈ మంత్రమును చెప్పవలెను.

ఏత్యమేధకర్తమంత్రః కర్త కాట్ల, చేతులు కడుగుకొని, అవమనము చేసి, ఒక మారు ప్రాణాయామమును చేసి, "---- గోత్రస్య ---- శర్మణః మమఏతుః (లేదా, ---- యజమానస్య-----ఏతుః) (లేదా శర్మ మృతురైనచో, ---గోత్రాయాః----వామ్నాః మమ మాతుః) మోక్షప్రాప్త్యర్థం కర్తమంత్రజపం కరిష్యే" - అని సంకల్పమును చెప్పి,

స్వశేషభూతేన మయా స్వీయైః సర్వే పరిష్కృతైః/

నిధాతుం ప్రీతమాత్మానం దేవః ప్రకృమతే స్వయమ్॥

అని సాత్వికత్వాగమును చేసి, మృతవృక్షియొక్క కుడిచేనిని దర్శనతో తాకుచు

"అయుషః ప్రాణగం సప్తను/ ప్రాణాదపానగం సప్తను/ అపావాద్యానగం సప్తను/ వ్యానావృక్షుసప్తను/ చక్షుషశ్చోత్తరగం సప్తను/ శ్రోత్రాన్యనసప్తను/ మనసా వాచగం సప్తను/ వాచ అత్థానగం సప్తను/ అత్థనే పృథివీగం సప్తను/ పృథివ్యా అన్తరీక్షగం సప్తను/ అన్తరీక్షాద్ధివగం సప్తను/ ధివన్మువసప్తను/ నారాయణ! నారాయణ! నారాయణ!" - అని చెవిలో కర్తమంత్రమును చెప్పవలెను.

బ్రహ్మమేధసంస్కారమునందు పైవిధముగనే కర్తమంత్రము నువ్వరించి, "బ్రహ్మవిదాల్లోలి పరమ్" - అను ప్రశ్నతో ఆరంభించి, "భృగుర్వై వారుజః" - అను ప్రశ్నవలకు చెవిలో జపించి మూడుతడవలు నారాయణశబ్దమును, ద్వయమంత్రమును చెప్పవలెను. ఈ పద్ధతి ౩వ అధ్యాయములో వివరింపబడినది. స్త్రీకు ఏత్యమేధమేకాని బ్రహ్మమేధసంస్కారము లేదు.

ప్రాణాపత్యకృచ్ఛ్రవిధిః

ప్రీతసంస్కారయోగ్యత కల్గుటకొఱకై కర్త ప్రాణాపత్యకృచ్ఛ్రమును చేయవలెను. దీనికై కర్త కాట్ల, చేతులు కడుగుకొని, అవమనము చేసి, ఒకమారు ప్రాణాయామమును చేసి, "---- గోత్రస్య ---- శర్మణః మమఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, ---గోత్రాయాః----వామ్నాః మమ మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ప్రథమేహాని వైత్యమేధికవిధినా సంస్కర్తుం (బ్రహ్మ

మేధమందు, వైశ్యమేధవిధినా సహ బ్రహ్మమేధవిధినానన్యర్థం)స్వస్య యోగ్యతా నిర్ద్యం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛం యత్కించిధిరణ్యరూపేణ కరీష్యే"

(అని పంకర్పించి, మూడురూపాయలకు తక్కువ తేకుండ చేతిలో నుంచుకొని),

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమవీజం విభావసోః|

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్చాంతిం ప్రయచ్ఛ మే||

అని చెప్పి, "----గోత్రస్య ----శర్మణః మమ వితుః (అథవా,----గోత్రాయాః ---

నామ్నః మమ మాతుః) ప్రాజాపత్యకృచ్ఛప్రతినిధి యత్కించిధిరణ్యదానం ----

గోత్రాయ ----శర్మణో తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ| అమ్యుతః ప్రేయతామ్|" - అని

జలము, అక్షతలతో నహ హిరణ్యమును భూమిపై విడిచి, దానినొక శ్రోత్రియున కియవలెను.

శ్రీమార్గపరిపాలనమ్

ప్రయోగః: 'చేతనస్య మరణానంతరం కర్తా స్సాత్వా, ఊర్ధ్వపుండ్రం చినా శ్రీమార్గం ధృత్వా, తవం స్సాపయిత్వా, అలంకృత్య, శ్రీమార్గపరిపాలనం కుర్యాత్. 'గృహలహర్ద్యార నమిష, వతుర్ద్యారం వతుస్తంభమండపం కారయిత్వా, అలంకృత్య, "నర్వేభ్యశ్శ్రివైష్ణవేభ్యో నమః" - ఇత్యక్షణం దక్షిణాం చ దత్వా,

"స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిమాం సౌనర్ధీం యత్కించి ద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య ----గోత్రస్య ----శర్మణః మమ వితుః ప్రేతస్య (అథవా,----గోత్రాయాః ----నామ్నః మమ మాతుః ప్రేతాయాః) పరమపద

⁴ జీవి మరణానంతరము, కర్తా స్సానము చేసి, శ్రీమార్గము తేకుండా ఊర్ధ్వపుండ్రములను ధరించి, ప్రేతకు స్సానముచేసి, అలంకరించి, శ్రీమార్గపరిపాలనమును చేయవలెను. (నూతనః శ్రీమార్గపరిపాలనమును కర్త ఉపపిత్తియై, పమపు అక్షతలతోనే చేయవలెను.)

⁵ ఇంటి వెలుపల నాలుగుద్వారములు గల నాలుగు స్తంభముల మండపమును వేసి, దాని నలంకరించి, "నర్వేభ్యశ్శ్రివైష్ణవేభ్యో నమః" - అని అక్షతలను, దక్షిణను, వైష్ణవగోష్ఠికి నమ ర్పించి, "స్వామినః భవత్పాదమూలే----యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ" - అని ప్రార్థించి, "తథాస్తు! యోగ్యతానిధిరస్తు" - అని బ్రాహ్మణానుజ్ఞను పొంది, ప్రాజాయామము చేసి, "స్వామినః --- కరీష్యే" - అని పంకర్పించి,

ప్రావ్యర్థం శ్రీసాంవరాత్రోక్తవిధానేన శ్రీమార్దవరిపాలనం కర్తం యోగ్యతానిధిమను
గ్రహణ" - ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు! యోగ్యతానిధిరస్తు"- ఇత్యమజ్ఞాప్య, ప్రాజానా
యమ్య, "----గోత్రస్య ---తర్కణః మమ ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా,----గోత్రాయాః ----
నామ్నోః మమ మాతుః ప్రేతాయాః) పరమవదప్రావ్యర్థం శ్రీసాంవరాత్రోక్తవిధానేన
శ్రీమార్దవరిపాలనం కరవ్యే"-ఇతి సంకల్ప్య,

‘మంటపే ధ్యానవిరోపరి నవవస్త్రం ప్రసార్య, ఉపవీత్యైవ మధ్యే ఏకకలశం, కోణేషు
కలశేనతుష్టయం నిధాయ, తర్పణాః కేతవాది ద్వాదశకలశాన హార్యాదిక్రమేణ నిధాయ,
అపః పూరయిత్వా, కూర్వాస్త్రపల్లవపుష్పాణి నిధాయ, పనిత్రం హరణ్యం వ నిధాయ, వస్త్రై
రలంకృత్య, కత్తత ప్రతిమాం నిక్షిప్య,

	6	7	8	
17	2		3	9
16		1		10
15	5		4	11
	14	13	12	

1వ పటము : కలశముల సుందరలసిన స్థానములు

‘మంటపమధ్యంలో క్రొత్త వస్త్రముపై వియ్యమును పెట్టి, ఉపవీతితోడనే ఆ వియ్యముపై 17
కలశములను పైపటముతో సంఖ్యావ్రకారము చూచినట్లుగా 1. (మధ్యలో) శ్రీమన్నారాయణ, 2.
(తూర్వాంగుడికలో) వాసుదేవ, 3. (అగ్నేయదిశలో) సుందర, 4. (వైష్ణవిదిశలో) ప్రద్యుమ్న, 5.
(నాయన్యదిశలో) అవిరుద్ధకలశములను, ఈ 5 కలశములకు వెలుపల తూర్పునుండి ప్రదక్షి
ణముగా 6 నుండి 17 వ సంఖ్యవఱకు రేల స్థానములలో కేతవాదిదామోదరనామములకు 12
కలశములను ఉంచవలెను. అట్లుంచిన కలశములను నీటిచే నింపి, అందులో కూర్వాస్త్రపుష్ప
పల్లవహరణ్యముల నుంచి, వస్త్రములచేత నలంకరించి, ఆయా దైవముల ప్రతిమల వాయా
స్థానములలో సుందరలెను.

⁷మధ్యే శ్రీమన్నారాయణ మావాహ్య, కోణేషు ప్రత్యేకం వాసుదేవ, సంకర్షణ, ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధానావాహ్య, పూర్వాదిప్రదక్షిణక్రమేణ కేకవాదిదామోదరాంతమావాహ్య, షోడశోపచారాన్ నమర్యుః

⁸"ఉల్లాఖలే వృథివీమావాహాయామి, మునలే ఆవః అవాహాయామి, శూర్పే తేజః అవాహాయామి, శ్రీమూర్తే నాయుమావాహాయామి, ఘృతే ఆకాశమావాహాయామి" - ఇత్యావాహ్య, షోడశోపచారాన్ నమర్యుః, కేకవాదిద్వాదశనామధిః పారిర్థ

⁷ అట్లుందిన ప్రతిమలను వరుసగా, 1. శ్రీమన్నారాయణమావాహాయామి, 2. నాసుదేవమావాహాయామి, 3. సంకర్షణమావాహాయామి, 4. ప్రద్యుమ్న మావాహాయామి, 5. అనిరుద్ధమావాహాయామి, 6. కేశవమావాహాయామి, 7. నారాయణమావాహాయామి, 8. మోదనమావాహాయామి, 9. గోవిందమావాహాయామి, 10. విష్ణుమావాహాయామి, 11. మధుసూదనమావాహాయామి, 12. త్రిలిక్రమమావాహాయామి, 13. నామనమావాహాయామి, 14. శ్రీధరమావాహాయామి, 15. హృషీకేశమావాహాయామి, 16. వత్సనాథమావాహాయామి, 17. దామోదరమావాహాయామి - అని అవాహన చేసి, వానికి షోడశోపచారముల నొసగి,

⁸ తదుపరి తోటితో పృథ్విని, రోకరితో నీటిని, చేతుతో తేజస్సును, శ్రీమూర్తముతో నాయువును, నేరితో ఆకాశమును వరుసగా 1. ఉల్లాఖలే వృథివీమావాహాయామి, 2. మునలే ఆవః అవాహాయామి, 3. శూర్పే తేజః అవాహాయామి, 4. శ్రీమూర్తే నాయుమావాహాయామి, 5. ఘృతే ఆకాశమావాహాయామి - అని అవాహన చేసి, వానికి గూడ షోడశోపచారముల నమర్చించవలెను.

⁹ ఆతర్వాత కేకవాది ద్వాదశనామముల జపించుచూ పసుపును తోటితో వేసి, రోకరివే పొడి గొట్టి, ప్రణవముతో ("ఓం" అనేది ప్రణవము) ఆ పొడిని శోధించి, మణల ఆ మూర్తమును తోటితో వేసి, వ్యాహృతులతో ("ఓం యోగ్యవస్తువః" - అనునది వ్యాహృతులు) దానిపై తిర్థమును ప్రోక్షించి, మల్లీ మూర్తం వేసి, ఆమూర్తమును చేతుతో నుండి, దానిని, చందనపు పొడిని, తిరుమణిని శ్రీవైష్ణవులచేత తాకించి, శ్రీవైష్ణవులతో వహ శ్రీనూక్తమును జపించవలెను (నూచనః శ్రీనూక్తము అనుబంధముతో నీయబడినది). తదుపరి కుంభోదకములను కూర్పాగ్రముతో గ్రహించి, పురుషనూక్తముతో (57వ పేజీ), పవననూక్తముతో (40వ పేజీ) ఆ మూర్తమును ప్రోక్షించి, కర్మ ఆ మూర్తమును తన కుడిచేతితోనికి తీసికొని, "స్వామివః---రక్షేత్తరుణవేణుమ్" - అని స్వాములను ప్రార్థించి,

చూర్ణం ముసలేన ఉలూఖరే చూర్ణీకృత్య, ప్రణవేన తచూర్ణం శోధయిత్వా, పునరులూఖరే విక్షిప్త్య, వ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య, పునఃచూర్ణం కృత్వా, తచూర్ణం కూర్చే విక్షిప్త్య, శ్రీచూర్ణం వృష్టితన్ శ్రీవైష్ణవైస్సహ శ్రీసూక్తం జపిత్వా, కుంభోదతైః కుశాగ్రైః పుంసూత్రేన, పవనానిభిశ్చ చూర్ణం ప్రోక్ష్య, కర్తా తచూర్ణం హస్తే విధాయ, "స్వామినః అదియేన్ నృదైయ తిరుత్త హప్పనార్ (తిరుత్తాయార్) ఆవార్జ్యన్ తిరువడిహల్లై యదైందార్, తన్నిమిత్త మాహ, కోయిల్ తిరుమలై పెరుమాళ్ కోయిల్, తిరునారాయణపురం, ముదలొన దివ్యదేశంగళిల్ ఎళుందరుళి యిరుక్కుం జియార్ శ్రీవైష్ణవాళ్ అనైవరం శ్రీమూర్ధపరి పాలనం కందరుళి కృష్ణైకైదు రక్షిత్తరుళవేణుమ్" - ఇతి ప్రార్థ్య.

¹⁰ శ్రీవైష్ణవాన్ పరితోపవేశ్య, తిరుప్పల్లాండు, కణ్ణినుణ్ శిఱుత్తాంబు, తిరువాయ్ మొళి, తిరువిరుత్తం, రామానుజ సూత్రందాది అదైక్కలప్పత్తు, పిల్లియిందాదిప్రబంధాన్ సమ్యక్ పాఠ యిత్వా, శ్రీచూర్ణం శ్రీవైష్ణవేభ్యస్సమర్పయిత్వా, శేషం విక్షిప్త్య, "కలశస్థ దేవతానుద్వాన యామి" - ఇతి కలశస్థ దేవతానుద్వాస్య.

"కలశోదతైః పుంసూత్రేన శవవిగ్రహం ప్రోక్ష్య, కేశవాదినామభిః శ్లాఢి నామభిశ్చ ఊర్ధ్వ పుండ్రాన్ శ్రీచూర్ణం చ తత్రోత్ స్థాపేత్ ధారయిత్వా, తచ్చేషం పుత్రాదయశ్చ ధారయేయుః. తతః భగవదర్చిత దివ్యమాలాదీన్ శేషవస్త్రం చ శవస్య ధారయిత్వా శవములంకుర్వాత్. తతః శ్రీవైష్ణవేభ్యః తాన్ కలశవస్త్రాదీన్ దక్షిణాం చ దద్యాత్.

¹⁰ స్వాములను చుట్టూ కూర్చుండబెట్టుకొని, వారితో సహా తిరుప్పల్లాండు, కణ్ణినుణ్ శిఱుత్తాంబు, తిరువాయ్ మొళి, తిరువిరుత్తం, రామానుజ సూత్రందాది అదైక్కలప్పత్తు, పిల్లియిందాదిప్రబంధములను పఠించి, వారికా శ్రీచూర్ణము నొసగి, శేషించిన శ్రీచూర్ణమును ప్రక్కన నుంచుకొని, "కలశస్థ దేవతానుద్వాన యామి" - అని చెప్పి కలశములం దావాహకులైన దేవతలనుద్వాసన చేయవలెను.

¹¹ ఆ తర్వాత పురుషసూక్తయుక్తముగా కలశోదకములచేత శవమును ప్రోక్షించి, కేశవాదినామములతో శ్రీనామములతో విహితస్థానములందు శవమునకు ఊర్ధ్వపుండ్ర, శ్రీచూర్ణములు పెట్టి, మిగిలిన ఊర్ధ్వపుండ్రమును పుత్రాదులు ధరింపవలెను. అపైని భగవదర్చిత దివ్యమాలలను శేషవస్త్రమును శవముచే ధరింపజేసి శవము నలంకరించి, శ్రీవైష్ణవులకు కలశములను, వానికి గట్టిన వస్త్రములను, దక్షిణను సమర్పింపవలెను.

సులభశ్రీమూర్ధపరిపాలనమ్

పైన విధించిన విధముగా 17 కలశముల నుంచి, శ్రీమూర్ధపరిపాలన చేయుటకు పిలువేసి వారు, శ్రీమాన్ కందాడై శ్రీనివాసాచార్యులు వారి "అపరప్రయోగానుక్రమణిక"లో నొనగిన ఈ శ్రీంధి సులభపద్ధతి ననుసరింపవచ్చును. దీనికి ప్రయోగము:

¹² అశ్వత్థపత్రే మృతం, శ్రీమూర్ధం విధాయ, హస్తే గృహీత్వా, కనిష్ఠపూర్వకం కర్తా నభాం ప్రతిప్రదక్షిణీకృత్య,

"రామానుజదయాపాత్రం జ్ఞానవైరాగ్యభూషణమ్/

శ్రీమద్వేంకటనాథార్ఘ్యం వందే వేదాస్తదేశికమ్॥"

- ఇత్యారభ్య యథాసంప్రదాయం "తిరుప్పల్లాణ్ణు", "తిరుప్పల్లియెరుద్ది", "కణ్ణినున్ శిఱుత్తామ్మ", "కోయిర్ తిరువాయ్ మొళి", "రామానుజమూర్తందాదీ", "ఉపదేశరత్నసమాలై"

- ఇత్యాది ద్రావిడదీప్యప్రబంధాన్ యథాశక్తిం వాచయిత్వా, మృతం శ్రీమూర్ధం అశ్వత్థశాఖేన సమ్మోళనం కృత్వా, శ్రీమూర్ధం లోకగవతేభ్యో దత్వా, శవస్యముఖే శ్రీమూర్ధమలంకృత్య, తప్పేషం సానుజైవ్యయం ధారయేత్.

¹² రావియాకులో నెయ్యిని, శ్రీమూర్ధమును పెట్టుకొని, ఆ అకును కుడిచేతిలో నుంచుకొని, కనిష్ఠపూర్వకముగా కర్త వర్ణకు ప్రదక్షిణము చేసి, "రామానుజదయాపాత్రం" - అను శ్లోకముతో నారంభించి, యథాసంప్రదాయము "తిరుప్పల్లాణ్ణు", "తిరుప్పల్లియెరుద్ది", "కణ్ణినున్ శిఱుత్తామ్మ", "కోయిర్ తిరువాయ్ మొళి", "రామానుజమూర్తందాదీ", "ఉపదేశరత్నసమాలై" - మున్నగు ద్రావిడదీప్యప్రబంధములను వైష్ణవులతో గూడి వచించి, రావిపల్లతో వేరిని, శ్రీమూర్ధమును రెంటిని కలిపి, ఆ శ్రీమూర్ధమును బ్రాహ్మణుల కొనగగా వారు దాచిని ధరింపవలెను. తదుపరి శేషించిన శ్రీమూర్ధమును ప్రేతముఖమందు ధరింపజేసి, ఇంకను మిగిలిన శ్రీమూర్ధమును కర్త తమ్ములతోనహ తాను ధరింపవలెను. తరువాత (ఇదివరకే తినికొనిన పక్షమున) ఆచార్య తిరువడిసులను (పాదద్యయమును) పట్టువస్త్రముపై నద్దించి, ఆ వస్త్రమును భద్రపరమ కొనవలెను.

అగ్నిసన్ధానవిధి:

అగ్నినిర్ణయః

ప్రేతదహనమునకు ముందుగా అగ్నిసంధానమును చేయవలెను. శంక్ర మృతుడై, తల్లి బ్రతికియుండినచో, శంక్రకి (19వ పుటలో చెప్పినట్లుగ) ఔపాసనాగ్నిని పునస్సంధానము చేసి దహనసంస్కార మా అగ్నితోనే చేయవలెను. లేదా తల్లి మరణించి, శంక్ర బ్రతికియున్న ఆమెకు ఔపాసనాగ్నిసంధానము చేసి, ఆ అగ్నితోడనే దహనసంస్కారము చేయవలెను. అనగా తల్లిదండ్రులలో మొదట ఎవరు గణించినను వారికి ఔపాసనాగ్నిసంధానము చేయవలెను. ఇట్లు చేయు అగ్నిసంధానమునకు "చక్రివతః ప్రతాగ్నిసంధాన"మని పేరు. ఆ తరువాత గణించిన వారికి ఉత్తపనాగ్నిసంధానమును చేయవలెను.

శాస్త్రప్రకారము బ్రాహ్మణుడు వివాహాగ్నినే పరిరక్షింపుకొని నిత్యమూ అందులో ఔపాసనము చేయుచుండవలెను. ఇట్టి ఔపాసనాగ్నిని గృహస్థుడు మంత్రపూర్వకముగా తన ఆత్మలో నావేశింపుకొనిగాని, లేదా సమిధయుండు వాణికిందిగాని, లోకాగ్నినుండి ఔపాసనాగ్నిని పునఃపరికల్పన చేసికొనవచ్చును. ఈరీతిగా నగ్ని వావేశింపుకొనుటకు వరుసగా "ఆత్మసమారోపణము", "సమిధసమారోపణము" - అని పేరులు. అందుచేత అపస్తంబసూత్రానుయాయయైన మృతుడు మరణదినమునకు 3 రోజులకులోగా ఆత్మసమారోపణ చేసికొనియుండినయెడల, లోకాగ్నిని ప్రతిష్ఠించి, మృతుని కుడిచేతి కొక సమిధను లాకించి, ఆతడు సమారోపణము చేసికొన్న అగ్నిని సమిధద్వారా "ఔపాసరోహ" అను మంత్రముతో లోకాగ్నిలో ప్రవేశింపజేసిన ఆ యగ్ని ఔపాసనాగ్ని యగునని శాస్త్రము. ఒకవేళ మరణించినది గృహజీయైన, ఆమెకు ఔపాసనాధికారము లేనందున, జీవితుడైన ఆమె భర్త కుడిచేతికి సమిధను లాకించి, కర్త (సామాన్యముగా వారి జ్యేష్ఠపుత్రుడు) పై మంత్రమును చెప్పుచూ లోకాగ్నిలో నా సమిధను వేసి, లోకాగ్నినుండి ఔపాసనాగ్నిని స్పృశింపవలెను. గృహస్థుడు సమిధసమారోపణము చేసియుండిన అట్టి సమారోపణము చేసిన సమిధను "అజాహ్నేత",

"శుద్ధుఃస్యాగ్నే" అను రెండు మంత్రములతో లోకికాగ్నియందు జేర్చిన ఆ యగ్ని ఔపాసనాగ్ని యగునని శాస్త్రము. పై విధముగా సమిధలను చేర్చి ఔపాసనాగ్నిని సృజించినప్పుడు, ఆ సమిధల మాలిన్యపరిహారమునకై ఉపమాతప్రాచ్యుత్పత్తోమమును కూడ చేయవలెను. అత్మ, సమిత్సమారోపణములు చేయనిచో లఘుపునస్సంధానమును చేసి ఔపాసనాగ్నిని మంత్రపూర్వకముగా పునః ప్రతిష్ఠించి, ఆ యగ్నితో దహనసంస్కారము చేయవలెను.

యతిభార్య, విధుడుడు (మృతభార్యుడు), విధవ (మృతభర్తృకు), కన్య, అనుపనీతుడు, స్నాతకుడు - వీరికి ఉత్తపనాగ్నియందు, బాలురకు, బాలికలకు తుషాగ్నియందు, బ్రహ్మచారి, యతిభార్య మొదలగువారికి లోకికాగ్నియందు సంస్కారమును చేయదగును. బ్రహ్మచారికి కపాలాగ్నియు సమ్మతము. యతి జీవించియున్నచో, యతిభార్యకు ప్రతాగ్ని సంధానము చేసి, సంస్కారము చేయవచ్చును.

అహితాగ్ని విషయము

అహితాగ్ని మరణించినప్పు డతనిని అతని యజ్ఞపాత్రలతో సహా శ్రేతాగ్నులతో (అనగా, అహవనీయ, గార్హపత్య, దక్షిణాగ్నులతో) దహించవలెను. అహితాగ్ని తర్వాత అతని భార్య మరణించినచో, అరణివేత అగ్నిని సృష్టించి, ఆ అగ్నితో నామెకు దహనసంస్కారము చేయవలెను. అహితాగ్నికంటె భార్య ముందుగా మరణించినచో అమెకు శ్రేతాగ్నులతో దహన సంస్కారము చేసి, తరువాత మరణించిన భర్తకు అరణిమథితాగ్నితో దహనసంస్కారమును చేయవలెను. ఒకవేళ అహితాగ్ని నష్టమైనచో, ఇరువురికీ అరణిమథితాగ్నితోనే దహనసంస్కారమును చేయవలెను.

ఇర్వురు భార్యల విషయము

ఇద్దరు భార్యలున్నచోఁగ ఇర్వురియొక్క ఔపాసనాగ్నులను సంస్పృష్టము చేసి (అనగా కలిపివేసి), జ్యేష్ఠభార్య ముందు మరణించినచో ఆ సంస్పృష్టాగ్నియందు సంస్కారము చేయవలెను. కనిష్ఠపత్ని మొదట మరణించిన, అగ్నిని రెండుభాగములు చేసి, దక్షిణభాగము జ్యేష్ఠపత్నికి, ఉత్తరభాగము కనిష్ఠపత్నికి నిర్దేశము చేసి, వేరువేరుగా పూర్ణాహుతి చేసి, జ్యేష్ఠభార్య (దక్షిణార్థం) అగ్నిని అర్పివేసి, ఉత్తరార్థపుటగ్నితో కనిష్ఠభార్యకు సంస్కారము చేయవలెను.

ఇర్వురేకకాలమున మరణించినచో, దక్షిణాగ్నితో జ్యేష్ఠపత్నికీ, ఉత్తరాగ్నితో కనిష్ఠ పత్నికీ సంస్కారము చేయవలెను. ఇర్వురికి ముందుగా భర్త మరణించినచో, ఇర్వురు భార్యల ఓహసనాగ్నిలను సంస్పృష్టముచేసి, ఆ అగ్నితో భర్తకు దహనసంస్కారము చేయవలెను.

వివాహములో శేషహోమమునకు ముందుగా వరుడుగాని, వధువుగాని లేక ఇర్వురు గాని మరణించినచో శేషహోమాంతవైవాహికకర్మ నాచరించి, ఆ అగ్నితోనే దహనసంస్కారము చేయవలెను.

ఉత్తపనాగ్ని

"దర్భేవ్యగ్నిం నమారోహ్య పునర్దర్భేషు సంస్థితః/

పునర్ద్యుష్ట్యక్షరాదూఢో వహ్ని రుత్తపనావ్యాయః॥"

అని ఉత్తపనాగ్నిలక్షణము చెప్పబడినది. అనగా మూడు దర్భపుంజములను పిడికిటితో పట్టుకొని, క్రమముగా మెదటిదానిచే రెండవ దర్భపుంజమును, రెండవదానిచే మూడవ దర్భ పుంజమును ప్రక్షురించి పరికల్పించిన అగ్నికీ ఉత్తపనాగ్నియని పేరు. ఈ ఉత్తపనాగ్ని సంధానప్రయోగము 31వ పుటలో చెప్పబడినది.

శుషాగ్ని

కుండపెంకును ఎత్తుగా వేడిచేసి, అందులో వరిపొట్టువంటి దానిని వేసినచో, ఆ పొట్టుండు కొనును. ఇట్లు పరికల్పితమైన పెంకులోని అగ్నిని శుషాగ్ని యందురు. మూడేండ్లనుండి ఉపనయనమగుటోగా బాలుడు మరణించినను, మూడేండ్లనుండి వివాహమయ్యేటోగా బాలిక మరణించినను, లేదా ఏడేండ్లకు మించి ఉపనయనముగాని బాలుడు మరణించినను, వారికి శుషాగ్నితో ఏకార్చవిధితో సంస్కారము చేయవలెను. మూడేండ్లలోగా మరణించిన భాలబాలికలకు ఖననమే కాని దహనసంస్కారము లేదు ఈ ఏకార్చవిధిసంస్కారము తరువాతి ఆధ్యాయములో చెప్పబడినది.

కపాలాగ్ని

కుండపెంకులో నొక ఆవుపిడకనుంచి, దానిని బాగుగా వేడిచేయుగా పుట్టిన అగ్నిని "ఓం భూర్భువస్సుప్తస్వాహో" అని అజ్ఞాహుతిచే సంస్కరించి పరికల్పించిన అగ్నికీ కపాలాగ్ని యనిపేరు.

అభ్యుక్షణాదిపదవివరణము

ముందు చెప్పబోవు అగ్నిసంధానాదులలో అభ్యుక్షణము, అవోక్షణము మున్నగు పారి భాషికపదములు తరచుగా వచ్చును. సౌలభ్యమునకై వాని అర్థమిక్కడ ముందుగానే వివరింపబడినది.

శ్లో॥ ఉత్తానేన తు హస్తేన కర్తవ్యం ప్రోక్షణం బుధైః

అవాచీనేన హస్తేన కర్తవ్యం స్యాదవోక్షణమ్॥

అవాబ్జ్యస్థిప్రకారేణ అభ్యుక్షణముదీరితమ్॥

తిర్యగ్భూతేన హస్తేన పర్యుక్షణమితి స్మృతమ్॥

అనగా వెల్లకిల మన్న చేతితో నీటిని చల్లుటను ప్రోక్షణమనియు, బోర్లించిన చేతితో నీటిని చల్లుటను అవోక్షణమనియు, బోర్లించిన పిడికిటి ద్వారా నీటిని చల్లుటను అభ్యుక్షణ మనియు, అర్థముగా నుండిన చేతి పిడికిలితో నీటిని చల్లుటను పర్యుక్షణమనియు అందురు.

ఇథ్యముల లక్షణములు

"సాలాశః ఖాదిరోవా స్యాదిథ్యః పంచదశస్పృతః" - ఇతి బోధాయనః.

"ప్రసూరౌ ప్రాదేశనం మితో ద్యౌః ప్రాదేశో భవేదిథ్యః॥ త్రి ప్రాదేశస్త్ర మథ్యమః॥

స్థివిష్టో దక్షిణార్థస్యాత్త్రిరనామిక ఇన్యతే॥ త్రిర్థ్యమం వోత్తరార్థ్యః పరిధీనాం

ప్రమాణకమ్॥ సంఖ్యా వింశతిధాత్వోక్తాన్యైకవింశతిధాత్వచిత్॥"

- ఇతి నారసింహస్మార్తకారికావృత్తిః.

అనగా ఇథ్యములు మోడుగువిగాని, చంద్రవిగాని పదునైదుండవలెనని బోధాయనమహర్షి నిర్దేశించిన (నూతనః ఇవియే కాక, జమ్మి, మట్టి, రావి, పెరురు, మేడి, గజిక, దర్పలు మొదలగు అన్యవృక్షజన్యమైనవి గూడ నుండవచ్చును గాని, యాజ్ఞికకోటిలో పర్వసాధారణముగా మోడుగుపల్లలనే ఇథ్యములుగా వాడుట జరుగుచున్నది). ఇథ్యముల లక్షణములు నృసింహ పండితుని స్మార్తకారికావృత్తిలో నిట్లు చెప్పబడినవిః "ఇథ్యకట్టలో మొత్తము 20 సమిధలుండ తలెను. వీనిలో 15 ఇథ్యములు; ఇవి రెండు జట్టల పొడవుండవలెను. మిగిలినవానిలో రెండు అక్షరారసమిధలు; ఇవి జట్టెడు పొడవుండవలెను. ఇవి అగ్నికి తూర్పున గేటువలె నుంచునవి. ఇంకను మిగిలిన 3 సమిధలకు పరిధులని పేరు; వీనిలో మధ్యమపరిధి అగ్నికి పడమటను, తక్షణపరిధి అగ్నికి దక్షిణమునను, ఉత్తరపరిధి అగ్నికి ఉత్తరమునను ఉంచబడునవి. ఇందులో

మధ్యమపరిధి 3 జిట్టల పొడవుండవలెను. దక్షిణపరిధి 3 అనామికల పొడవుండవలెను; అనామిక యనగా వాచిన అంగుష్ఠానామికలకు మధ్యగల దూరము. ఉత్తరపరిధి 3 మధ్యమముల పొడవుండవలెను; మధ్యమమనగా వాచిన మధ్యమాంగుష్ఠములకు మధ్యగల దూరము. (నూచన : శ్రౌతకర్మలయందు పై 20 సమిధలే కాక మతోక సమిధ - అనూయాజనమిత్త అనునది - ఉండును. కాని స్వార్థకర్మలయందు 20 సమిధలే యుండును.)

హోమపాత్రల వివరములు

కొన్ని హోమములు నాల్గు హోమపాత్రలతోను, మఱికొన్ని అటు హోమపాత్రలతోను చేయుచున్నారు. వీనికి తరుసగా వకుష్పాత్రప్రయోగము, షట్పాత్రప్రయోగము - అని పేర్లు. ఏత్యసంబంధమైన అనేకహోమములు వకుష్పాత్రప్రయోగముతోనే చేయుచున్నారు. వకుష్పాత్రప్రయోగమునకు వాడు పాత్రలు:

దర్వి: అజ్యమును, హవిర్దవిష్కాదులను అగ్నియందు వేసి ప్రధానహోమము చేయుట కుపయోగించు పాత్ర. దీనికే "ప్రక్క" అనియు, "ప్రధానదర్వి" అనియు పేరులు.

అజ్యస్థాని: సంస్కరింపబడిన అజ్యము నుంచు పాత్ర

ప్రోక్షణి: పాత్రలను ప్రోక్షించి, సంస్కరించు అభిముంచు పాత్ర.

ఇతరదర్వి: అజ్యమును ప్రక్కనందుంచుట కుపయోగించు పాత్ర. దీనికే "స్రవ" మనియు పేరు. ప్రధానహోమమునకు అనుషంగికమైన అవాఙ్మోహదహోమములు స్రవముతోనే చేయుచున్నారు. సృక్కుగ్రాసములకు యాజ్ఞకులు సామాన్యముగా మోడుగాకులను వాడుట చూచుచున్నాము. అట్లుగాకున్న వీనికై కళ్ళతో చేసినపాత్రలు గూడ వాడవచ్చును.

ఈ త్రివిధి షట్పాత్రప్రయోగముతో నుపయోగించు రెండు అదనపు పాత్రలు:

ప్రణీలి: పూర్వజలపాత్ర - శిరోమూర్ధనాదులకు వాడుకొను జలముంచు పాత్ర.

ఇధ్యము: పైన చెప్పినట్లుగా 20 సమిధలు గలిగి, దర్భలైదవే కట్టబడిన సమిధల కట్ట.

అయా హోమవిధులందు చెప్పబడినట్లుగా అగ్నికి ప్రక్కన దర్భలను పతిది, వానిపై పై పాత్రలను బోర్లించి యుంచవలెను. వివాహాదితుభకార్యములందు వీనిని జంటజంటగా రెండు చేతులతో పట్టుకొని ఉంచవలెను. అనగా దర్విని, అజ్యస్థానిని కుడి, ఎడమచేతులతో నొకేసారి గ్రహించి, బోర్లించి యుంచవలెను. అట్లే ప్రోక్షణిని, ప్రణీలిని జంటగాను, ఇధ్యకట్టను, ఇతర దర్విని మతోక జంటగాను కుడి, ఎడమచేతులతో నొకేసారి పట్టుకొని బోర్లించి యుంచవలెను. ఏత్యకార్యములందు జంటగా గాక, ఒక్కొక్క పాత్రనే క్రమముగా బోర్లించి యుంచవలెను. ఇక

మనుష్యసంబంధమైన పాత్రలనన్నిటిని ఒకేసారి అగ్నికి నమింపమున నుంచవలెను. అనగా ఉపనయనాదులతో అవనరమైన మౌఞి, మేఖలా, వస్త్ర, యజ్ఞోపవీతాదులన్నియు నొక వెండి తట్టలో నుంచి, ఆ తట్టను అగ్నిసమీపమున నుంచవలెను. పై పాత్రలే కాక, ఈ క్రింది పాత్రలును తరచుగా ఈ గ్రంథమందలి ప్రయోగములలో ప్రసక్తమగును:

అఘ్యక్షణితోయపాత్ర: ఇతరపాత్రలపై ప్రోక్షించుటకై నీటి నుంచు పాత్ర.

వరుపాత్ర: వరువును - అనగా వియ్యమును, కొంచెము వెనరవప్పును కలిపి అగ్నిపై వంచుట కుపయోగించు పాత్ర.

హవిపాత్ర: హోమార్థమైన హవిస్సును (అన్నమును) ఉంచు పాత్ర.

హవిష్యపాత్ర: హోమార్థమైన హవిష్యమును (కూరను) ఉంచు పాత్ర.

మేక్షణము: దర్శింపి కుడుముటకు, హవిస్సును లోడుకుటకు ఉపయోగించెడు వనిధి.

అయామతము: ప్రయోగోత్తరధిగా, ఒకటిగాని రెండుగాని దర్శలకు ఉంగరపు ముడివేసి, ప్రోక్షణ్యాజ్యపాత్రాదినంస్కారములకై వాడునట్టి పనిత్రము.

అర్ఘ్యపాత్రలు: క్రాజ్యములలో స్వాముల కీయవలసిన అర్ఘ్యజలము నుంచు పాత్రలు.

పత్నీవతః ప్రేతాగ్నిసంధానక్రమః

భార్య జీవించియుండగా భర్త మరణించినను, భర్త జీవించియుండగా భార్య మరణించినను "పత్నీవతః ప్రేతాగ్నిసంధానము"ను చేసి దహనసంస్కారమును చేయవలెను. దీనికి ప్రయోగము: "కర్తా ఆనమ్య, ఏకదర్శకృతం పరిత్రం ధృత్వా, ఉక్తాయ,

నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గోత్రాహ్మణపాతాయ చ/

జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమోనమః॥

ఇత్యుక్త్యా, సఖాం నమస్కృత్య, దక్షిణాం దత్వా, ప్రాచీనావీతి -

"అశేషే హే పరివత్. స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిమాం సోవర్దం యత్కించిద్దక్షిణాం యభోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య -----గోత్రస్య -----

"కర్త ఒకసారి ఆచమించి, ఒకదర్శితో కట్టిన పనిత్రమును ధరించి, లేచి నిలబడి, "నమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ----నమో నమః" అని చెప్పి, సభలోని శ్రీస్థిస్తులకు నమస్కరించి, దక్షిణ నీమర్చించి, ప్రాచీనావీతియై, "అశేషే హే పరివత్----అనుగ్రహణ" పర్యంతము చెప్పి, "తథాస్తు, యోగ్యతానిర్దిరస్తు"- అని బ్రాహ్మణానుష్ఠాన పాదించి,

శర్మణః మమ ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయా ---- నామ్నః మమ మాతుః ప్రతాయా) అద్య ప్రథమే హవిస్తైత్వమేధికవిధినా సంస్కారార్థం ప్రేతాగ్ని సంధానం కర్తుం యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ" - ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు, యోగ్యతానిధిరస్తు" - ఇత్యనుజ్ఞాప్య.

"ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి - "అన్య శ్రీభగవతః మహాపురుషస్య విష్ణో రాజ్ఞాయా ప్రవర్తమానస్య అద్యబ్రహ్మణః ద్వితీయవరార్థే త్వేతవరాహకల్పే వైవస్వత మన్వంతరే అస్థావింశతితమ కలియుగే ప్రథమపాదే జంబూద్వీపే భారతవర్షే భరత ఖండే శకాబ్దే మేరౌర్ధక్షిణదిగ్భాగే అన్నిన్ వర్తమానే వ్యావహారికే ప్రథవాదిషష్ఠి సంవత్సరాణాం మధ్యే ----- సంవత్సరే ---- అయనే ---- ఋతే ---- మాసే ---- పక్షే ---- తిథౌ ---- వాసరే ---- సక్షత్రయుక్తాయాం అస్యాం తిథౌ శ్రీభగవద్రాజ్ఞాయా శ్రీభగ వత్ప్రైశ్చిర్యరూపం ----- గోత్రస్య ----- శర్మణః ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, ----- గోత్రాయా ---- నామ్నః మాతుః ప్రతాయా) అద్య ప్రథమే హవిస్తైత్వమేధిక విధినా సంస్కారార్థం ప్రేతాగ్ని సంధానం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య - ఉపవీతి,

స్వశేషభూతేన మయా స్వీయైః సర్వపరివృత్తైః

విధాతుం ప్రేతమాత్మానం దేవః ప్రకృమతే స్వయమ్ || - ఇతి సాత్వికత్యాగం కృత్వా,

అగ్ని ముఖమ్¹⁴ ప్రాచీనావీతి, స్థండిలం కల్పయిత్వా, "విపరీతముల్లిల్య, "అవాక్కరో ఽభ్యుక్ష్య, "తృణం నిరస్య, అప ఉపస్పృశ్య, "ఓం భూర్భువస్సువరోమ్" - ఇతి లోక కాగ్నిం ప్రతిష్ఠాపయ, "అత్యారూఢావలః ప్రేతశ్చేత, తద్దక్షిణహస్తం సమిధేన స్పృష్ట్యా,

14 ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై, "అన్య శ్రీభగవతః ---- ప్రేతాగ్ని సంధానం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, ఉపవీతియై సాత్వికత్యాగమును చేసి, ప్రాచీనావీతియై శ్రీధ పేర్చిన విధముగా అగ్నిముఖమును చేయవలెను.

15 అగ్నిప్రతిష్ఠాపనకై పశురక్తవేదికను (స్థండిలమును) కల్పించి, దానిపై నువ్వులను చల్లి.

16 ఒకదర్శనో అవేదికపై భూర్భువసుంది మొదలిది పడమటికి అంతముగునట్లు వేదియుక్క ఉత్తరార్ధమునందును, మధ్యను, దక్షిణార్ధమునందును వరుసగా నొక్కొక్క రేఖను గీచి, అట్లే

ఉపావరోహ జాతవేదః పునస్త్వమ్/దేవేభ్యో హవ్యం వహన్తః ప్రజానన్/
ఆయుః ప్రజాగం రయిమస్మాను ధేహ్యజ్ఞస్రోదీదిహనో దురోశే/

ఇతి తత్సమిధం లోకికాగ్ని ప్రహరేత్. అథవా, సమిత్సమారోపితానతే ప్రేతే,

అజహ్వనస్సుప్రతీకః పురస్తాదగ్నే స్వాం యోని మాసేదస్తాధ్యా/
అన్యిన్ద్రదన్తే అధ్యుత్తరస్త్విన్ విశ్వేదేవా యజమానకృనేదత/
ఉద్యుద్యస్వాగ్నే ప్రతీజా గృహ్య నమిష్టా పూర్తేన గంస్పజేథామయం చ/
పునః కృణ్యగ్గం స్త్రావితరం యువానమన్వాతాగం సీత్త్వయి తన్త మేతమ్/

- ఇతి అగ్నియారోపితసమిధం లోకికాగ్ని ప్రహరేత్)

ఉత్తరమునుండి మొదలిది దక్షిణమున కంతమగునట్లు మూడురేఖలను వేదియొక్క పూర్వార్ధముందు, మధ్యన, పశ్చిమార్ధములందును వరుసగా అదే దధ్యతో గీచి, అదర్శను వేదిపై నుంచి,

¹⁷ అధ్యుత్తరస్త్విన్ విశ్వేదేవా, దానివే స్థండిలమును ప్రోక్షించి,

¹⁸ దర్శను వేదిపైనుండి తీసివేసి, దానిని దక్షిణమునకు త్యజించి, నీరు ముట్టి,

¹⁹ స్థండిలముపై "ఓం భూద్యువస్సువరోహ" - అని లోకికాగ్నిని ప్రతిష్ఠించి,

²⁰ ఒకవేళ గృహస్థుడు అత్యవసారోపణము చేసికొనియుండిన, కర్త ఒక సమిధను (గృహస్థుడే ప్రేతయైనచో) ప్రేత కుడిచేతికి లాకించి, "ఉపావరోహ--దురోశే" - అను మంత్రముతో అసమిధము అగ్నిలో వేర్చి, లోకికాగ్నినుండి ఔపాసనవాగ్నిని పరికల్పింపవలెను. ఒకవేళ మరణించినది జీవితుడైన గృహస్థుని భార్యయైనచో ఆమెకు ఔపాసనవాధికారము లేనందున, జీవింపియున్న గృహస్థుని కుడిచేతికి సమిధను లాకించి దహనకర్త (సామాన్యముగా వారి శ్మిష్ఠపుత్రుడు) పై మంత్రమును చెప్పుచూ లోకికాగ్నినుండి ఔపాసనవాగ్నిని పరికల్పించి దహింపవలెను. అట్లుకాక గృహస్థుడు సమిత్సమారోపణము చేసియుండిన యెడల, అతడు గణించినను, అతని భార్య గణించినను, అట్లు సమారోపణము చేసిన సమిధను "అజహ్వన", "ఉద్యుద్యస్వాగ్నే" - అను మంత్రములతో లోకికాగ్నిలో వేర్చి లోకికాగ్నినుండి ఔపాసనవాగ్నిని పుజించి దహింపవలెను. ఆత్యవసారోపణ, సమిత్సమారోపణవివరములకై 14వ పుటను చూడుడు. పై రెండువిధములుగా సమిధద్వారా లోకికాగ్నిలో చొప్పించిన అగ్నికి భార్యాగ్ని యని పేరు.

²¹తతః అగ్నిం ప్రత్యాల్క్య, ప్రాక్షోయం నిధాయ, ²²విపరీతం పరిస్తర్య, ²³అగ్నేర్దక్షిణతో ఏకం దర్శం దక్షిణాగ్రం సంస్తర్య, తత్ర దర్శ్యం, అజ్యస్థాళిం, ప్రోక్షణం, ఇతరదర్శ్యం వ ఏతైకతః సాదయిత్వా, ²⁴ఏకదర్శణ ఆయామతం కృత్వా, ప్రోక్షణపాత్రే విక్షిప్య, ²⁵అదాయ, జలేన పూరయిత్వా, విపరీతం త్రిరుక్పాయ, ²⁶పాత్రాశీ ఉత్తానాని కృత్వా, ²⁷ప్రోక్షణజలేన ప్రోక్ష్య, శేషముత్పల్లిక, అన్యజ్జలం పూరయిత్వా, ఉత్తరతో నిధాయ, ²⁸ఆయామతం అజ్యస్థాళ్యాం నిధాయ, అజ్యం విలాప్య,

²¹ అగ్నిని ప్రజ్వరింపజేసి, అద్యుక్షణతోయపాత్రలోని నీటిని పరిహరించి (పారబోసి), వేతే నీటి నందులో నింపి, ఆ పాత్రను వేదికకు తూర్పున ముందు వేయబోవు పరిస్తరణల కవతల నుంచి, ²² దక్షిణమునుండి మొదలిడి అప్రదక్షిణముగా ఒక్కొక్క దర్శనము ఆ అగ్నికి మట్టును పరిస్తరించి (అనగా తూర్పువక్రముములందు వేయు దర్శనము దక్షిణాగ్రములుగాను, ఉత్తరదక్షిణము లందు వేయు దర్శనము పూర్వాగ్రములుగాను, దక్షిణమునుండి మొదలిడి అప్రదక్షిణముగా వేసి, ఉత్తరదిశలో వేసిన దర్శనము ప్రాకృత్విముగా వేసిన దర్శనము మొదళ్ళపై నుంచునట్లును, దక్షిణమున వేసిన దర్శనము ప్రాకృత్విముగా వేసిన దర్శనము కొనలకు క్రిందుగా నుంచునట్లును పవరంజవలెను. (ఇట్లు దర్శనములుంటుకు "దక్షిణాగ్రి విత్తేషు", "దక్షిణా ప్రాగైర్యా" - అను అపస్తంబగృహ్యసూత్రములు ప్రమాణములు.)

²³ అగ్నికి దక్షిణమునకు దక్షిణాగ్రముగా ఒకదర్శనము పరచి, ఆ దర్శనపై ఉత్తరమునుండి దక్షిణ మునకు వరుసగా దర్శిని(స్రక్కును), అజ్యస్థాళిని, ప్రోక్షణపాత్రను, ఇతరదర్శిని(స్రవమును) ఒక్కొక్కటిగా తీసికొని బోర్లించి ఉంచవలెను.

²⁴ ఆ తర్వాత ఒక దర్శనతో ఆయామతపరిత్రమును వేసి, దానిని ప్రోక్షణపాత్రలో నుంచి,

²⁵ ఆ ప్రోక్షణపాత్రను తన ముందుంచుకొని, దానిలో నీటిని పోసి, ఆయామతముచేత మూడు సార్లు ఉత్పూరణము (అనగా, కొన దక్షిణమునకుంచునట్లు ఆయామతం రెండుకొనలను రెండుచేతుల ఆవామకాంగుష్ఠములచే గ్రహించి ప్రోక్షణలోని నీటికి తాకించుచూ మూడుసార్లు తూర్పునుండి పశ్చిమమునకు త్రిప్పుట) చేసి,

²⁶ అగ్నికి దక్షిణమున దర్శనపై బోర్లించియుంచిన ఇతరపాత్రలను వెల్లకిల త్రిప్పి పెట్టి,

²⁷ ప్రోక్షణపాత్రలోని జలముతో వానిని ప్రోక్షించి, ప్రోక్షణలో మిగిలిన జలమును పారబోసి, అందులో వేతే జలమును నింపి, దానిని తన ముందు ఎడమవైపుంచుకొని,

²⁸ ఆయామతాన్ని ప్రోక్షణలోనుండి తీసి వేతిపాత్రలోనుంచి, అందులో నేతిని నింపి,

⁷దక్షిణతోఽగరాన్నిరూహ్యః, తేవ్యధిత్వః, ⁸జ్వలతా కృణేనావద్యోత్య, ⁹ఏకదర్భాగ్రం ప్రత్యస్య విపరీతం త్రి పర్వగ్ని కృత్వా దక్షిణతః ఉద్యాన్యః, ¹⁰అంగారానగ్నౌ ప్రత్యూహ్యః, దక్షిణాగ్రాయామతేన విపరీతం త్రియతూప్య, ¹¹పవిత్రగ్రంథిం విప్రస్య, అప ఉపస్సృత్య, ప్రత్యగ్రమగ్నౌ ప్రహరతి. ¹²దర్శిష్టిష్టప్య, దర్పణ సంమృజ్య, పునర్విష్టప్య, ప్రోక్ష్య, నిధాయ, అద్విః సంస్సృత్య, అగ్నౌ ప్రహృత్య, ¹³అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిత్వ, దర్వా ద్వాదశగృహీతే నాజ్ఞేన జహోతి:

- ⁷ దక్షిణముపైను అగ్నినుండి కొన్ని నిప్పులను వేటుగా తీసికొని, నానిపై ఆ నేరిపాత్ర పెక్కించి,
⁸ ఒక దర్భను నిప్పుతో నంటించి, ఆ జ్వాల నేరిపాత్రయందు ప్రతిబింబించునట్లుగా దర్భను చూపించి (ఇదియే అవద్యోతనము), ఆ దర్భను పారవేసి,
⁹ ఒక దర్భాగ్రమును త్రుంచి, కడిగి, నేరిపాత్రతో నుంచి, నేరిపాత్ర వాక జ్వలితదర్భవేత అప్ర దక్షిణముగా మూడుసార్లు చుట్టి, ఆ దర్భను దక్షిణమునకు పరిత్యజించి,
¹⁰ అగ్నినుండి వేటుగా తీసికొన్న నిప్పులను తిరిగి అగ్నిలో చేర్చి, దక్షిణాగ్రాయామతంతో నేరిని మూడుసార్లు విపరీతంగా తూర్పునుండి పడమర కుత్పూరణము చేసి,
¹¹ అయామతము ముడిచి విప్పి, దానిని ప్రోక్షణజలముతో తడిచి, కొనలు పడమటి కుండునట్లు పట్టుకొని అగ్నియందు వేయవలెను.
¹² ప్రధానదర్శిని (స్రక్కను) కుడిచేత, ఇతరదర్శిని (స్రవమును) ఎడమచేత నేరిసారి గ్రహించి, వాని నగ్నిపై కాచి, ఆ రెండిని ఎడమచేతిలో పట్టుకొని, కుడిచేత నొక దర్భను తీసికొని ఆ దర్భతో వానిని తుడిచి, ఆ దర్భను స్రక్కకు పెట్టి మఱల మునుపటివలె వానిని రెండుచేతులలో పట్టుకొని అగ్నిపై కాచి, మఱల వానిని ఎడమచేతిలో పట్టుకొని, కుడిచేతిలో ఇదివఱకు వానిని తుడిచిన దర్భతో ప్రోక్షణలోని నీటిని వానిపై ప్రోక్షించి, మఱల వానిని రెండుచేతులలో పట్టుకొని, అజ్యపాత్రకు ఎడమపైపు ఎడమచేతిలోని దర్శిని (స్రవమును), కుడికి కుడిచేతిలోని దర్శిని (స్రక్కను) ఉంచి, తుడిచిన దర్భను ప్రోక్షణలోని నీటితో తాకి, దాని నగ్నిలో పడవేయవలెను.
¹³ తరువాత అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి, స్రవముతో స్రక్కలోనికి 12 సార్లైన నేరిని గ్రహించుచూ 1-2 మంత్రములతో హోమము చేయవలెను. (సూచన: హోమము చేయు నప్పుడు ప్రధానదర్శిని ఎడమచేతిలో పట్టుకొని, ఏకం, ద్వే, త్రిణి, చవ్యారి, పంచ, షష్ట, సప్త, అష్టా, నవ, దశ, ఏకాదశ, ద్వాదశ - అని చెప్పుచూ 12 సార్లు ఇతరదర్శివేత దానిలో నేరిని వేసికొని, ఆ తర్వాత ఇతరదర్శిని నేలపై నుంచి, ప్రధానదర్శిని కుడిచేతిలో పట్టుకొని, ఎడమ

1. ఓం భూర్భువస్సువస్సాహో ప్రజాపతయ ఇదం నమమ/
2. అయాశ్చాగ్నేఽన్యేనభిశస్తేత్స నత్యమిత్త్వమయా అని/ అయసా మనసా
ద్భతోఽయసా హన్యమూహిషేఽయా నో ధేహి తేషజగ్గం స్వాహో అగ్నయే
అయన ఇదం నమమ/

¹⁶ ఇతి పుత్యా, ఇతరదర్శ్యా సకృద్ధృహితాజ్ఞేన అనాజ్ఞాతహోమం జహోతి.

3. అనోజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతే మిధు/ అగ్నే తదన్య కల్పయ/ త్వగం
హి వేత్తయథా తథగ్గం స్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమ/
4. పురుషనమ్మితో యజ్ఞో యజ్ఞః పురుషనమ్మితః/ అగ్నే తదన్య కల్పయ/ త్వగం
హి వేత్తయథా తథగ్గం స్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమ/
5. యతృకత్రా మనసా దీనదక్షాన యజ్ఞస్య మన్వతే మద్రానః/ అగ్నిష్టద్ధోహే త్రమ
విద్యజానన్యతద్ధోధేవాగం ఘృతమితో యజాతి స్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమ/
6. శ్రీవిష్ణవే స్వాహో విష్ణవే వరమాత్యన ఇదం నమమ/

¹⁷ ఇతి పుత్యా, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిర్య, యథావసరం ఉపసూతప్రాయశ్చిత్తం చ
కృత్యా, ఔపాసనం కుర్యాత్.

ఉపసూతప్రాయశ్చిత్తమ్ ¹⁸ అనంతరం "ఉపసూతప్రాయశ్చిత్తం కరవ్యే" - ఇతి
సంకల్ప్య.

వేదితో నేతిపాత్రసు తాకుమ, "స్వాహా" - అని పఠింప తర్వాత ప్రధానదర్శిలోని వేదిని అగ్నితో
నుంచవలెను. "వత్సర్గహితేనాత్యేన జహోతి" - అన్నప్పుడు "ఏకం, ద్వే, త్రిణి, చత్వారి" - అని
నాల్గు సార్లు ప్రధానదర్శిలోనికి వేదిని వేసికొని, పైవిధముగనే అగ్నితో నుంచవలెను).
ఇ తదుపరి స్రుతములోనికి ఒకసారి మాత్రము వేదిని తీసికొనుచూ 3-6 మంత్రములతో అనా
జ్ఞాతహోమమును వేయవలెను.

¹⁹ ఇట్లు హోమము చేసి, అగ్నిని ఆప్రదక్షిణముగా పరిషేదనము చేసి, అవసరమైనచో ఉపసూత
ప్రాయశ్చిత్తమును గూడ చేసి, ఆ తర్వాత ఔపాసనమును వేయవలెను.

²⁰ పై అగ్నిసంధానముతో ఆర్యసమారోపణ, లేక సమిత్సమారోపణ చేసిన సమిధను అగ్ని
చేర్చియుండినచో, ఆ సమిధ మాలిన్యపరిహారార్థము "ఉపసూతప్రాయశ్చిత్తం కరవ్యే" - అ

1. పునస్త్యాఽఽదిత్యా రుద్రా వసవస్సమీన్దతాం పునః బ్రహ్మహో వసునీథ యజ్ఞేః
మృతేన త్వం తనునో వర్ధయస్వ సత్యాన్నన్త్ర యజమానస్య కామాస్సాప్సవో
అగ్నయ ఇదం నమమ/

2. ఓం భూర్భువస్సువస్సాప్సవో ప్రజాపతయ ఇదం నమమ/ 1

ఇతి ద్వాత్వాం పురవా, అనంతరం అనాక్షాతం, పురుషనమ్మితః, యత్పాకత్రాది
మంత్రైః హోమం కుర్యాత్.

ప్రతస్య ఔపాసనవిధి:

"కర్తా ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, "పూర్వోక్త ఏవంగుణవిశేషణవిశి
ష్టాయామస్యాం తిథౌ అనేకకాలసాయంప్రాతరాచుచీనాం అకరణప్రాయశ్చిత్తార్థం
ప్రాణాపత్యకృచ్ఛప్రతినిధి కేవిద్ధిరణ్యం, ఔపాసనద్రవ్యదానం, స్థావీపాకద్రవ్యదానం
వహిరణ్యదూపణకరిష్యే"-ఇతి సంకల్పః

సంకల్పించి, 1,2 మంత్రములతో హోమం చేసి, తదుపరి బోగడ చెప్పినట్లుగా అనాక్షాతం,
పురుషనమ్మితః, యత్పాకత్రాదిమంత్రములతో అనాక్షాతహోమమును చేయవలెను.

"తదువాత స్రేతార్థము కర్త ఔపాసన చేయవలెను. దీనికి వివరణ: అమరణాంతము గృహస్థుడు
నిత్యాపాసనమును చేయవలెను. మరణానంతరము కూడ దహనకర్త క్రింద చెప్పినట్లుగా ప్రత
తరఫైన ఔపాసన చేసి, ఆ ఔపాసనాగ్నియందే అవసరమైన ప్రాయశ్చిత్తాదులన్నియు చేసి,
యథావసరముగా విత్కమేధోహోమమును కూడ అందే చేసి, ఆ అగ్నిలోనే ప్రతను దహింప
జేరెను. అందుచేత ఇక్కడ ఔపాసన యనగా "స్రేతార్థమైన ఔపాసన" అని యర్థము. కాని
అందుకు ముందుగా ప్రత చాలా కాలమునుండి ఔపాసన చేయనందుకు ప్రాయశ్చిత్తార్థము
వారణ్యదానమును, తండులదానమును చేయవలెను. దీనికై కర్త ఉపవీతియై ప్రాణాయామము
జేసి, ప్రాచీనావీతియై "పూర్వోక్త....కరిష్యే"- అని సంకల్పము చెప్పి, "హిరణ్యగర్భ....",
"శండులా.." అను రెండుక్లోకములు చెప్పి భూమిపై జలమును, తిలలను విత్కతిర్థముతో
జిదిది ఒక శ్రోత్రియునకు తండులదానము చేసి, ఆ తర్వాత 3 రూ.లకు తక్కువ కాకుండ
ప్రాణాపత్యకృచ్ఛప్రతినిధిగా హిరణ్యదానమును చేయవలెను.

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః
అనంతపుణ్యఫలదం ఆతత్కాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥
తండులానైత్వదేవత్యాః పాకేనాన్నం వవంతియే॥
తస్మాత్తండులదానేన ఆతత్కాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

ఇతి తండులదానం కృత్వా, "ఇదమాపాసన, స్థానీపాకద్రవ్యదానం ప్రాజాపత్య కృచ్ఛప్రతినిధి యత్కించద్ధిరణ్యం -----గోత్రాయ -----శర్మణే శ్రీవైష్ణవాయ తుభ్య మహం సంప్రదదే నమమ" - ఇతి పిత్తుబిర్ధేన ఊమా జపేన తర్పయిత్వా విప్రాయ దద్యాత్.

"ఉపహితి, ప్రాణావాయుస్య, ప్రాణివాహితి, "శ్రీభగవదాజ్ఞాయా శ్రీభగవత్ప్రేక్ష్యర్థ యాపం ఏతుః ప్రతస్య, పూర్వేద్యుః సాయమాపాసనం తద్య ప్రాతరపాసనం వ హోష్యామి" - ఇతి సంకల్ప్య, "అగ్నిమస్తదక్షిణం పరిషిష్య, మృతస్య భార్యాయాః కరే తండులానిభాయ, ప్రేత కరస్పర్శనం కారయిత్వా, ప్రోక్ష్య, ఏకాం వమిథమగ్నిమదాయ, తండులాని ద్వేధా విభజ్య, తమోరేకభాగం పునర్ద్వేధా విభజ్య, ఏతైకభాగేన

ఓం అగ్నయే స్వాహా/ అగ్నయ ఇదం నమమ/

ఓం అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా/ అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం నమమ/

- ఇతి జపయ్యాత్. తేషతండులాని పునర్ద్వేధా విభజ్య, ఏతైకభాగేన

"తరువాత దాపాసనము చేయుటకై కర్త ఉపహితియై ప్రాణాయామము చేసి, ఆ తర్వాత ప్రాణివాహితియై, "శ్రీభగవదాజ్ఞాయా-----హోష్యామి" - అని సంకల్పించవలెను.

"తరువాత అగ్ని నస్తదక్షిణముగా పరిషేసింది, మృతుని భార్యచేతిలో వియ్యమును పోలి ప్రేతచేతికి లాకింది, ప్రోక్షించి, అమంత్రకముగా అగ్నిలో ఒక వమిథను చేరింది, ఆ వియ్యమును రెండు భాగములు చేసి, అందులోని ఒక భాగమును మఱల రెండు భాగములు చేసి, ఆ రెండు భాగములను వరుసగా "ఓం అగ్నయే స్వాహా/ అగ్నయ ఇదం నమమ/," "ఓం అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా/ అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం నమమ/ - అను మంత్రములతో హోమము చేయవలెను. ఇప్పుడు మిగిలిన అర్ధభాగమును మఱల రెండు భాగములు చేసి, భాగములతో వరుసగా "ఓం సూర్యాయ స్వాహా/ సూర్యాయేదం నమమ/," "ఓం అగ్నియే స్విష్టకృతే స్వాహా/ అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం నమమ/ - అను మంత్రములతో హోమం చేసి

ఓం సూర్యాయ స్వాహా/సూర్యాయేదం నమమ/

ఓం అగ్నియే స్విష్టకృతే స్వాహా/అగ్నియే స్విష్టకృత ఇదం నమమ/

ఇతి హుత్వా, "తదనంతరం ఏకం సమిధమాదాయ, పునరప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, ఆజ్య మితరదర్శ్యాంగృహీత్వా,

1. అనోజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతే మిధు/ అగ్నే తదేన్య కల్పయ/ త్వగం హి వేత్తయథా తథగ్ం స్వాహా/అగ్నియ ఇదం నమమ/ కల్పయ
2. పుదుషనమ్నితో యజ్ఞో యజ్ఞః పుదుషనమ్నితః/ అగ్నే తదేన్య కల్పయ/ త్వగం హి వేత్తయథా తథగ్ం స్వాహా/అగ్నియ ఇదం నమమ/ కల్పయ
3. యతౌత్తత్రా మనసా దీనదక్షాన యజ్ఞస్య మన్వతే మర్రానః/ అగ్నిష్టధోతో క్రతు విద్యతానన్యః షష్ఠో దేవాగం ముతుతో యజాతి స్వాహా/అగ్నియ ఇదం నమమ/ కల్పయ
4. శ్రీష్టవే స్వాహా/విష్టవే పరమాత్మన ఇదం నమమ/ కల్పయ

ఇతి హుత్వా, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, విహితవిధిప్రాయశ్చిత్తాని తదేవాగ్న కృత్వా, పంక్కుర్కాత్.

"మణియొక సమిధను అమంత్రకముగా అగ్నిలో వేర్చి, అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరిషేచ జేయు చేసి, ఇతరదర్శ్యాంగినికి ఒకమాటు మాత్రమే ఆజ్యమును తీసికొనుచు 1-4-మంత్రములతో అనోజ్ఞాతహోమమును చేసి, అనంతరమైన ప్రాయశ్చిత్తాదులన్నియు చేసి, ఆ అగ్నితోనే సైతను జేహంపవలెను. వివరణ: ఒకవేళ భార్యయే ముందుగా మరణించినచో, భర్తవేలెలలో బియ్యమును తోసి, మృతురాలైన భార్యవేలెల కా బియ్యమును తాకించి, సైవిధముగానే విధజించి పై నాల్గు హోమములను చేయవలెను. ఒకవేళ జీవితరాలైన భార్యగాని, జీవితరాలైన భర్తగాని, అటు లేకున్నచో, "హోష్యామి, "జహలధి" అనుకొని (అనగా "హోమం చేస్తున్నాను" - అని అనగా, "చేయండి" - అని అక్కడ లేని వ్యక్తి చెప్పినట్లుగా భావించుకొని) పై రీతిగానే బియ్యమును నాల్గుభాగములు చేసి, నాల్గు హోమములను చేయవలెను. దీని విధానము ముందు చెప్పబడినది.

ప్రోషితప్రాయశ్చిత్తమ్, అగ్నిసంధానం చ

భార్య అన్యదేశములో నున్నప్పుడు భర్త మరణించిన, లేదా భర్త అన్యదేశములో నున్నప్పుడు భార్య మరణించిన, వారు సకాలమునకు రాకున్న, కర్త "వ్రేతాగ్ని సంధానం కరిష్యే" అని సంకల్పించి, పూర్వోక్తప్రకారము లోకికాగ్నిని కల్పించి, అయాశ్వాదీహోమమును చేసి, నప్తతే అగ్ని, పప్తవ్యాహృతయః, పూర్వం దేవ అపరేణ, ప్రాజాపానౌ చక్షుః, మాత్యా వృక్షౌ సంబాధిష్ఠాం, మాత్యావృక్షౌ సంబాధితాం, అగ్నే అభ్యావర్తవ, అగ్నే అంగిరౌ, పునరూర్ధ్వా నవర్తస్య, సహరయ్యా వివర్తస్య - అను మంత్రములతో వాల్గేనిసార్లు ఇతరదర్శితో ప్రధాన దర్శితోనికి నేలని వేసికొనుచు హోమము చేసి, అనాశ్లాకాదిప్రాయశ్చిత్తహోమమును, ఔపాసనమును చేసి, ఆ అగ్నితో దహనసంస్కారమును చేయవలెను. ఇతే ఈ సంధర్పములో లోగడ చెప్పినట్లుగా ఔపాసనము చేయునప్పుడు భార్య (లేక భర్త) దోషిణిలో వియ్యము పోయుటకు నీలువడదు. అందుచే వియ్యమును నాల్గుభాగములు చేసి, "శ్రీభగవదాజ్ఞాయా శ్రీమన్నారాయణప్రత్యర్థం వీతుః ప్రేతస్య పూర్వేయ్యః సాయమౌపాసనం అద్య ప్రాతః రౌపాసనం వహోష్యామి" - "అని సంకల్పించి, "జాహుధి" - అని మనసుతో అనుకొని ఔపాసనము చేయవలెను. ఈ అయాశ్వాదీమంత్రము రీక్రింద నీయబడినది.

1. అయాశ్వాగ్నేఽన్యసభిశ్చక్ష్మ నత్యమిత్త్యమయా తపి/ అయసా మససా ద్భుతో
ఽయసా హన్యమూహవేఽయా నో ధేహి భేషజగ్గం స్వాహో/ అగ్నయే అయసే
ఇదం నమమ/
2. నప్త తే అగ్నే నమిథస్సప్త జహ్వస్సప్తర్షయస్సప్త ధామ ప్రియాణి/ నప్త హోత్రో
స్సప్తధా త్వా యజన్తి/ నప్త యోసి రాప్యణస్వా మృతేన స్వాహో/ అగ్నయే నప్తే
హోత్ర ఇదం నమమ/
3. ఓం భూస్వాహో/ అగ్నయే ఇదం నమమ/

⁴³ అనగా (విన్నతి) సాయమౌపాసనమును, (నేటి) ప్రాతరౌపాసనమును హోష్యామి =

హోమం చేస్తున్నాను - అని సంకల్పించి, తరువాత జాహుధి = హోమం చేయండి అని అవట లేదే వ్యక్తి అన్నట్లుగా మనసుతో ననుకొని, అయాశ్వాదీహోమమును చేయవలెను.

4. ఓం భువస్స్విహో వాయవ ఇదం నమమ
5. ఓం సువస్స్విహో సూర్యా యేదం నమమ
6. ఓం మహస్స్విహో బ్రహ్మణ ఇదం నమమ
7. ఓం జనస్స్విహో వరుణా యేదం నమమ
8. ఓం తపస్స్విహో ఇంద్రా యేదం నమమ
9. ఓం సత్యం స్వాహో విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇదం నమమ
10. పూర్వం దేవా అవరణానువత్యన్ జన్మభిః జన్మాన్యవరైః పరాణి వేదాని దేవా
అయమన్మతి మామ అహం హి త్యా శరీరం జరణే పరస్తాభ్యాహో దేవేభ్య
ఇదం నమమ
11. ప్రాణాపానో వక్షుశ్చౌత్రమ్ హవం మనసి సంభృతామ్ హి త్యా శరీరం జరణే
పరస్తాహి అమూతిం మూతం వయమశ్నువామస్తాస్వాహో మనస ఇదం నమమ
12. మాత్య వృక్ష సంహృతాం మా మాతా వృథివీ త్యమ్ విత్వాన్యత్ర గచ్ఛాన్య-
హంసం యమరాజ్యే స్వాహో వృథివ్యా ఇదం నమమ
13. మాత్య వృక్ష సంహృతాం మా మాతా వృథివీ మహా వైవస్వతగం హి గచ్ఛా-
యమరాజ్యే విరాజసి స్వాహో వృథివ్యా ఇదం నమమ
14. అగ్నే అభ్యావర్తిన్న భి న అవర్తస్వాయుషా వర్చసా సన్యా మేధయో వ్రజన్య
ధనేన స్వాహో అగ్నే అభ్యావర్తి న ఇదం నమమ
15. అగ్నే అక్షరశ్చతం తే సన్త్యా వృతస్సహస్రం త ఉపావృతః తాసాం పోషణ
పోషణ శునర్హి నష్టమా కృధి పునర్హి రయిమా కృధి స్వాహో అగ్నే
అభ్యావర్తి న ఇదం నమమ
16. పునర్దూర్ధా నివర్తస్య పునరగ్ని ఇషా యుషా పునర్హి పాహి విశ్వ
స్వాహో అగ్నే అభ్యావర్తి న ఇదం నమమ
17. సహ రయ్యా నివర్తస్వాగ్నే విన్యస్య దారయా విత్వస్సుయా విత్వతస్మి
స్వాహో అగ్నే అభ్యావర్తి న ఇదం నమమ

⁴⁴ అనస్తరం ఇతరదర్శ్యాం వక్తృధృహితాజ్ఞేన అవాజ్ఞాతహోమం కుర్వాత్.

- 18 అనోజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతే మిథుః అగ్నే తదేన్యకల్పయత్ త్వగం
హి వేతేయథా తథగ్గం స్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమః
- 19 పురుషనమ్మితో యజ్ఞో యజ్ఞః పురుషనమ్మితశ్చ అగ్నే తదేన్యకల్పయత్ త్వగం
హి వేతేయథా తథగ్గం స్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమః
- 20 యత్పృక్తా మనసా దీనదక్షాన యజ్ఞస్య మన్వతే మర్తానః అగ్నిష్టథోతో క్రతు
విద్యేజానన్యజ్ఞోదేవగం ఋతుతో యజాతి స్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమః
- 21 క్రేష్టవే స్వాహో విష్టవే పరమాత్మన ఇదం నమమః

- ఇతి హుత్వా, "అనేకకాలసాయంప్రాతరాహుతీనాం అకరణప్రాయశ్చిత్తార్థం
ప్రాజాపత్యకృచ్ఛృప్రతినిధి యత్కించిధిరణ్యదానం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య హరణ్య
దానం కృత్వా, విహితవివిధప్రాయశ్చిత్తాని వ తదేవాగ్నౌ కృత్వా, సంస్కూర్యాత్.

ఉత్తపనాగ్నిసంధానక్రమః

ఇదివఱలో చెప్పినట్లుగా, యతిభార్య, విధురుడు (మృతభాక్యుడు), విధవ (మృత
భర్తుక), కన్య, స్నాతకుడు - వీరికి ఔపాసనాగ్నితో గాక ఉత్తపనాగ్నితో సంస్కారము చేయ
వలెను. వీరికి అగ్నిసంధానానంతరము ఔపాసనము చేయనక్కఱ లేదు. మూడు దర్శపుంజ
ములను తీసుకొని, మొదటి దర్శపుంజమును ప్రజ్వలింది, దానిచే రెండవదానిని, రెండవదానిచే
మూడవదానిని ప్రజ్వలింది పరికల్పించిన అగ్నికే ఉత్తపనాగ్ని అని పేరు. ఉత్తపనాగ్నిసంధాన
ప్రయోగ మిట్లున్నది: కర్త ఆదమింది, ఒకదర్శతో కట్టిన పవిత్రమును ధరించి, లేచి నిలచి,

⁴⁴ ఇట్లు హోమము చేసి, ఇతరదర్శ్యతోనికి ఒకమాటు మాత్రమే అజ్యమును తీసికొనుచు 18
నుండి 21 మంత్రములతో అవాజ్ఞాతహోమమును చేసి, "అనేకకాలసాయంప్రాతరాహుతీనాం
అకరణప్రాయశ్చిత్తార్థం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛృప్రతినిధి యత్కించిధిరణ్యదానం కరిష్యే" - అని
సంకల్పించి 25-26 పుటలలో చెప్పినట్లుగా ప్రాజాపత్యకృచ్ఛృప్రతినిధిగా హరణ్యదానమును,
ఔపాసనమును చేసి, అననరప్తైన ప్రాయశ్చిత్తాదులును అదే అగ్నియందు చేసి, ఆ అగ్నితోనే
వ్రేతను దహింపవలెను.

నమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ గోత్రాహ్మణహితాయ చ/

జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమోనమః/

అని చెప్పి, సభలోని శ్రీష్టైషులకు నమస్కరించి, దక్షిణ సమర్పించి, ప్రాచీనాచీరియై, "అశేషే హే పరిషత్. స్వామిని భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిమాం సౌవర్ణీం యత్కించిద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య ----గోత్రస్య ----శర్మణః వితుః ప్రతస్య (అథవా, ----గోత్రాయా ----నామ్నూః మాతుః ప్రేతాయా) అద్య ప్రథమః హని (అథవా, ద్వితీయః, తృతీయః హని - యథోచితం) వైశ్వమేధికనంస్కారార్థం ఉత్తపనాగ్నిసంధానం కర్తుం యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ" - "ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు! యోగ్యతానిధిరస్తు" - ఇతి బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాప్య, ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనాచీరి, "హరిరంశత్సత్ - శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద - అస్య శ్రీభగవతః మహాపురుషస్య విష్ణోర్బాణాయా ప్రవర్తమానస్య అద్య బ్రహ్మణ్య ద్వితీయపరార్థే త్వేత వరాహకీర్త్య వైవస్వతమన్వంతరే అష్టావింశతితమ కలియుగే ప్రథమపాదే జంటూర్ద్వినీ భారతవర్షే భరతఖండే శకాబ్దే మేరోర్దక్షిణదిగ్భాగే అష్టిన వర్తమానే న్యూన హరికే ప్రథవాది పృథ్వీసంవత్సరాణాం మధ్యే ----- సంవత్సరే ---- అయన ---- ఋతా ---- మాస ---- వక్షే ---- తిథి ---- వాసరే ---- సక్షత్రయుక్తాయాం అస్యాం తిథి శ్రీభగవదాజ్ఞాయా శ్రీభగవత్ప్రేక్ష్యర్కయూపం ----గోత్రస్య ----శర్మణః వితుః ప్రతస్య (అథవా, ----గోత్రాయా ----నామ్నూః మాతుః ప్రేతాయా) అద్య ప్రథమః హని (అథవా, ద్వితీయః హని, తృతీయః హని - యథావసరం) వైశ్వమేధికనిధినా నంస్కారార్థం ఉత్తపనాగ్నిసంధానం కర్మ్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, ఉపవీతి

⁴³ "అశేషే హే ---- అనుగ్రహణ" - అని బ్రాహ్మణులను ప్రార్థించి, "తథాస్తు! యోగ్యతానిధి రస్తు" - అని బ్రాహ్మణానుజ్ఞను పొంది, ఉపవీతియై ప్రాణాయామమును చేసి, ప్రాచీనాచీరియై "హరిరంశత్సత్" - అని అరుంబించి "ఉత్తపనాగ్నిసంధానం కర్మ్యే" వరకు గల సంకల్పమును చెప్పి, ఉపవీతియై "స్వశేషభూతేన -- పరిష్పదై" - అని చెప్పి సాంక్షికత్వాగమును చేసి, అటుపైని ప్రాచీనాచీరియై,

"స్వశేషభూతన మయా న్యయైః సర్వపరిచ్ఛదైః
విధాతుం ప్రీతమాత్మానం దేవః ప్రకృమతే న్యయమ్॥"

- ఇతి పాత్వికత్యాగం కృత్వా అగ్నిముఖం కుర్యాత్.

అగ్నిముఖమ్

"ప్రాధినావీతి, స్థండిలం కల్పయిత్వా, ⁴⁷ "విపరీతముల్లిఖ్య, ⁴⁸ "అనాక్కరోఽఘృత్యై, తృణం నిరస్య, అప ఉపనన్పుశ్య, ⁴⁹ "ఓం భూర్భువస్సువరోమ్" - ఇత్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, ⁵⁰ "ప్రాక్త్యం విధాయ, ⁵¹ "విపరీతం పరిస్తీర్య, ⁵² "అగ్నేర్దక్షిణతః దక్షిణాగ్రమేకం దర్శం సంస్తీర్య, తత్ర దర్శం, అఙ్కస్తాఠిం, ప్రోక్షణం, ఇతరదర్శిం చ ఏతైకతః సాదయిత్వా, ⁵³ "ఏకదర్శణాయానుతం కృత్వా, ప్రోక్షణపాత్రే విశిష్య,

⁴⁷ "కర్తవ్యప్రాధినావీతియై స్థండిలమును పుతికవిధించి, దానిపై సువ్యలను వర్తి,

⁴⁸ "ఒకదర్శనలో ఆ వేదికపై భూర్భువసుంది మొదలిది పదమిదికి అంతమగునట్లు వేదియొక్క ఉత్తరార్థమునందును, మధ్యను, దక్షిణార్థమునందును వరుసగా నొక్కొక్క రేఖను గీచి, అట్లే ఉత్తరమునుండి మొదలిది దక్షిణమున కంతమగునట్లు 3 రేఖలను వేదియొక్క పూర్వార్థమున, మధ్యను, పశ్చిమార్థములందును వరుసగా అదే దర్శనతో గీచి, ఆ దర్శన వేదిపై నుంచి,

⁴⁹ "అఘృత్యైతోయపాత్రలో కొంచము నీటిని పోసికొని, దానిచే స్థండిలమును ప్రోక్షించి, దర్శన వేదిపై నుండి రిపి దక్షిణమునకు పడవేసి, నీరు ముట్టి, స్థండిలముపై "ఓం భూర్భువస్సువరోమ్" - అని లోకకాగ్నిని ప్రతిష్ఠించి

⁵⁰ "అఘృత్యైతోయపాత్రలోని నీటిని పరిహరించి (పారబోసి), అందులో వేరే నీటిని నింపి, ఆ పాత్రను వేదికకు భూర్భువ, ముందు వేయబోవు పరివర్తన కవతల నుంచి,

⁵¹ "దక్షిణమునుండి మొదలిది అప్రదక్షిణముగా ఒక్కొక్క దర్శనను ఆ అగ్నికి మట్టును వలిచి (అనగా భూర్భువపశ్చిమములందు వేయు దర్శనము దక్షిణార్థములుగను, ఉత్తరదక్షిణము లందు వేయు దర్శనము పూర్వార్థములుగాను, దక్షిణమునుండి ఆరంభించి అప్రదక్షిణముగా వేసి, ఉత్తరదిశతో వేసిన దర్శన ప్రాకృత్విమముగా వేసిన దర్శన మొదల్పై నుండునట్లును, దక్షిణమున వేసిన దర్శన ప్రాకృత్విమముగా వేసిన దర్శన కొవలకు క్రిందుగా నుండునట్లును సవరింపవలెను.)

³³ అదాయ, జలేన పూరయిత్వా, విపరీతం త్రిరుక్పాయ, ³⁴ పాత్రాజ ఉత్తానాని కృత్వా, ³⁵ ప్రోక్షణజలేన ప్రోక్ష్య, శేషముక్చుజ్య, అన్యజ్వలం పూరయిత్వా, ఉత్తరతో నిధాయ, ³⁶ అయామతం అజ్యస్థార్యాం నిధాయ, అజ్యం విలాప్య, ³⁷ దక్షిణతోఽంగారాన్నిరూహ్య, తేష్యధి త్రిత్య, ³⁸ జ్వలతా తృణేనావద్యోత్య, ³⁹ ఏక దర్పాగ్రం ప్రత్యవ్య, విపరీతం త్రి పర్వగ్నికృత్వా, దక్షిణతః ఉద్వాప్య, ⁴⁰ అంగారానగ్నై ప్రత్యూహ్య, దక్షిణాగ్రాయామతేన విపరీతం త్రిరుక్పాయ, ⁴¹ పవిత్రగ్రంథిం విప్రవ్య, అప ఉపస్సృత్య, ప్రత్యగ్రమగ్నై ప్రహరతి. ⁴² దర్శిన్నిష్ఠవ్య,

³³ అగ్నికి దక్షిణమునకు దక్షిణాగ్రముగా ఒకదర్పము పరచి, ఆ దర్పపై ఉత్తరమునుండి మొదలిడి దక్షిణమునకు వరుసగా ప్రధానదర్శిని(ప్రక్కను), అజ్యస్థానిని, ప్రోక్షణపాత్రను, ఇతరదర్శిని(ప్రపమును) ఒక్కొక్కటి చొప్పున తీసికొని దోర్లీంధి ఉంచవలెను.

³² ఆతర్వాత ఒక దర్పతో అయామతపవిత్రమును చేసి, దానిని ప్రోక్షణపాత్రలో నుంచి,

³³ ఆ ప్రోక్షణపాత్రను తన ముందుంచుకొని, దానిలో నీటిని పోసి, అయామతముచేత మూడు సార్లు ఉత్పూరణము (అనగా, కొన దక్షిణమునకుండునట్లు అయామతం రెండు కొనలను రెండుచేతుల అనామికాంగుష్ఠములచే గ్రహించి ప్రోక్షణలోని నీటికి తాకించుచూ మూడుసార్లు తూర్పునుండి పశ్చిమమునకు త్రిప్పుట) చేసి,

³⁴ అగ్నికి దక్షిణమున దర్పపై దోర్లీంధియుంచిన ఇతరపాత్రలను వెల్లకిల త్రిప్పిపెట్టి,

³⁵ ప్రోక్షణపాత్రలోని జలముతో దానిని ప్రోక్షించి, ప్రోక్షణలో మిగిలిన జలమును పారబోసి, నేతే జలము నందులో నింపి, దానిని తనముందు ఎడమవైపుంచుకొని,

³⁶ అయామతాన్ని ప్రోక్షణలోనుండి తీసి నేతిపాత్రలోనుంచి, అందులో నేలిని నింపి,

³⁷ దక్షిణపువైపు అగ్నినుండి కొన్ని విప్పులను వేటుగా తీసికొని, దానిపై ఆ నేతిపాత్ర నెక్కించి,

³⁸ ఒక దర్పము నిప్పుతో తీంటింది, అశ్వాల నేతిపాత్రయందు ప్రతిబింబించునట్లుగా దర్పము చూపించి (ఇదియే అవద్యోతనము), ఆ దర్పము పారవేసి,

³⁹ ఒక దర్పాగ్రమును త్రుంచి, కదిగి, నేతిపాత్రలో నుంచి, నేతిపాత్రను జ్వలితదర్పచేత అప్రదక్షిణముగా మూడుసార్లు చుట్టి (ఇదియే పర్వగ్నికరణము), ఆ దర్పము దక్షిణమునకు త్యజించి,

⁴⁰ అగ్నినుండి వేటుగా తీసిన నిప్పులను తిరిగి అగ్నిలో వేర్చి, దక్షిణాగ్రాయామతంతో నేలిని మూడుసార్లు విపరీతంగా తూర్పునుండి పడమరకు గీచి (ఇదియే ఉత్పూరణము)

⁴¹ అయామతము ముడిచి విప్పి, దానిని ప్రోక్షణజలముతో తాకి, కొనలు పడమటికుండునట్లు పట్టుకొని అగ్నిలో వేసి,

దర్శిణ సంస్కృతి, పునర్నిష్ఠపక్వ, ప్రోక్ష్య, విధాయ, అర్చ్య, సంస్కృత్య, అగ్నే ప్రహరతి.
 61 అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, దర్వాన్య ద్వాదశగృహాతేనాశ్శేన జహోతి.

1. ఓం ధూర్భువస్సువస్వాహో ప్రజాపతయ ఇదం నమమ/
2. అయాశ్చాగ్నేఽన్యనభిశ్చస్తేషు సత్యమిత్యమయా తని/ అయసా మనసా
 ధృతోఽయసా హవ్యమూహవేఽయా నో ధేహి తేషజ్గం స్వాహో అగ్నేయే
 అయస ఇదం నమమ/

ఇతి హుత్వా, దర్వాన్య పకృద్గృహాశ్శేన పుంమాక్షేన హుత్వా, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరి
 షిచ్య, అనంతరం తేనాగ్నినా సంస్కర్మాత్.

1. సహస్రశీర్షా పురుషః/ సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్/ స ధూమం విత్వహో వృత్వా/
- అత్యేతిష్ఠద్ధశాక్షులం స్వాహో/ పురుషాయ నారాయణాయేదం నమమ/
2. పురుష ఏవేదగం సర్వేమ/ యద్భూతం యవ్ర తవ్యేమ/ తథామృతత్యన్యేశాన/
- యదన్నేనాతిరహో స్వాహో పురుషాయ నారాయణాయేదం నమమ/

62 ప్రధానదర్శిని (ప్రక్కను) కుడిచేత, ఇతరదర్శిని (ప్రవమును) ఎడమచేత ఒకేసారి తిని
 కొని, వాని నగ్నిపై కాచి, ఆ రెంటిని ఎడమచేతిలో పెట్టుకొని, కుడిచేత చోక దర్శిను తినికొని ఆ
 దర్శితో వానిని కుడిచి, ఆ దర్శిను ప్రక్కకు పెట్టి మఱల మునుపటివలె వానిని రెండుచేతులలో
 పెట్టుకొని అగ్నిపై కాచి, మఱల వానిని ఎడమచేతిలో పెట్టుకొని, కుడిచేతిలో ఇదివఱకు నమ్మా
 ర్థనము వేసిన దర్శిను తినికొని దానితో ప్రోక్షణలోని నీటిని వానిపై ప్రోక్షించి, మఱల వానిని
 రెండుచేతులలో పెట్టుకొని, అజ్ఞాపాత్రకు ఎడమపైపు ఎడమచేతిలోని దర్శిని, కుడికి కుడిచేతి
 లోని దర్శిని (ప్రక్కను) ఉంచి, నమ్మార్థనము వేసిన దర్శిను ప్రోక్షణలోని నీటితో తాకి, దాని
 నగ్నియందు పడవేయవలెను.

63 తరువాత అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి, ప్రవముతో ప్రక్కలోనికి 12 సార్లైన
 (4 సార్లైన యని కొందఱు) వేలిని గ్రహించుమా 1-2 మంత్రములతో హోమమును చేయ వలెను.
 ఆ తర్వాత ప్రక్కలోనికి ఒకేసారి వేలిని తినికొనుమా పురుషసూక్తముతో (అనగా తరువాత
 విద్విన్ 1-21 మంత్రములతో) హోమమును చేసి అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి, ఆ
 అగ్నియందే అవనరమైన ప్రాయశ్చిత్తహోమ, వైశ్వమేధికహోమములను చేసి, ఆ అగ్నితోనే
 దహనసంస్కారమును చేయవలెను.

3. ఏతావాసన్య మహిమా అతో జ్యాయాగంశ్చ పూరుషః పాదోఽన్య విశ్వ
మూతావో త్రిసాదస్యైమృతం దివి స్వావో పురుషాయ నారాయణాయేదం నమమ/
4. త్రిపాద్యర్థ్య ఉదైత్పురుషః పాదోఽన్యహాథవాత్పునః తతో విష్వజ్య-
క్రామతో సాతనానతనే అది స్వావో పురుషాయ నారాయణాయేదం నమమ/
5. తస్మోద్విరాదజాయత ఏరాజో అది పూరుషః స జాతో అత్యరివ్యత సత్సా
ద్యుమిమతో పురస్వావో పురుషాయ నారాయణాయేదం నమమ/
6. యత్పురుషేణ హవిషో దేవా యజ్ఞమతన్వతః వసన్తో తస్మానీదాజ్యమ్ గ్రీష్మ
ఇద్యత్పరధస్వావో పురుషాయ నారాయణాయేదం నమమ/
7. నస్తాన్యోనస్సరిధయః తిస్సప్త నమిషే కృతాః దేవా యద్యజ్ఞం తన్వానాః
అపద్మన్పురుషం పశుగ్గ్ స్వావో పురుషాయ నారాయణాయేదం నమమ/
8. తం యజ్ఞం బర్హిని ప్రోక్షన్ పురుషం జాతమగ్రతః తేనే దేవా అయజన్ సాధ్య
ఋషయశ్చ యే స్వావో పురుషాయ నారాయణాయేదం నమమ/
9. తస్మోద్వజ్రాభ్యర్చహతః సంభృతం వృషదాజ్యమ్ పశుగంస్తాగం త్వక్తే
వాయువ్యావో అరణ్యన్తామ్యాశ్చ యే స్వావో పురుషాయ నారాయణా-
యేదం నమమ/
10. తస్మోద్వజ్రాభ్యర్చహతః ఋషస్సామాని జజ్ఞరే ఛందాగంని జజ్ఞరే తస్మోవో
యజస్తస్మాదజాయత స్వావో పురుషాయ నారాయణాయేదం నమమ/
11. తస్మాదశ్వో అజాయన్త యే తే వోభయాదతః గావో హ జజ్ఞరే తస్మోవో
తస్మోజ్ఞాతా తజావయస్వావో పురుషాయ నారాయణాయేదం నమమ/
12. యత్పురుషం వ్యధధుః కలిదా వ్యకల్పయన్న్ ముఖం కిమన్య కౌ బాహూ
కాహూరూ పాదాపువ్యేతే స్వావో పురుషాయ నారాయణాయేదం నమమ/

13. ద్రావ్యజోఽన్య ముఖమాసితో బాహూ రోజన్యః కృతః ఊరూ తదన్య
యద్యైశ్యః/ పద్భ్యుగం కృత్తో అజాయత స్వావో పురుషాయ నారాయణా
యేదం నమమ/
14. వస్యమా మనసా జాతః వక్షోస్పూర్జ్య అజాయత ముఖాదిన్ద్రకౌగ్నిశ్చ
ప్రాణాద్యాయురజాయత స్వావో పురుషాయ నారాయణాయేదం నమమ/
15. నాభ్యో అనదన్తరక్షమ/ తిర్థో ద్యౌస్సమవర్తత/ పద్భ్యం ధూమిర్దిత శ్శ్రోత్రో
తథోకాగం తకల్పయన్ స్వావో పురుషాయ నారాయణాయేదం నమమ/
16. వేదానామేతం పురుషం మహావ్రేమ/ అదిత్యవర్తం తమనస్తు పారే నర్యాణి
రూపాణి విచిత్త్య ధీరః నామాని కృత్వాఽభివదన్యదాఽఽన్త స్వావో పురు
షాయ నారాయణాయేదం నమమ/
17. దాతా పురస్తాద్యముదాజహారి తక్ర ప్రవిద్యాన్ ప్రదితశ్చకేస్త్రః/ తమేవం విద్యా
నమృతే శ్చహ ధీవత/ నాన్యః ప్తవా అయనాయ విద్యతే స్వావో పురుషాయ
నారాయణాయేదం నమమ/
18. యజ్ఞేన యజ్ఞమయజ్ఞస్త దేవా/ తాని ధర్మాణ ప్రథమాన్యోనన్మ/ తే హ నాకం
మహామానస్సవన్త/ యత్త హర్షే సాధ్యాన్సప్త దేవాస్స్వావో పురుషాయ
నారాయణాయేదం నమమ/
19. ఓం ధూస్వావో అగ్నయ ఇదం నమమ/
20. ఓం ధువస్వావో వాయవ ఇదం నమమ/
21. ఓం సువస్వావో సూర్యాయేదం నమమ/
22. ఓం ధూర్భువస్సువస్వావో ప్రజాపతయ ఇదం నమమ/

వివిధప్రాయశ్చిత్తాని

రెండవ అధ్యాయముతో చెప్పినట్లుగా అగ్నిసంధానోపాసనములను చేసిన తర్వాత, యథావసరముగా అదే అగ్నియందే వివిధప్రాయశ్చిత్తములను చేయవలెను. ఇవి చేయుట కొక క్రమము లేదు. కాని మొదట పర్యుషిత, దక్షిణాయన, కృష్ణపక్ష, రాత్రిమరణప్రాయశ్చిత్తములను చేసి, ఆ తర్వాత మిగిలిన ప్రాయశ్చిత్తములను చేయుట అవారముతో నున్నది.

పర్యుషితదోషనిర్ణయః

మృతపింస్కారమునకు ఆలస్యమైనచో, పర్యుషితదోషప్రాయశ్చిత్తమును చేయవలెను. పర్యుషితమనగా నిలువయుంచబడినదని అర్థము. దీని నిర్ణయ మిదిధముగా నున్నది. ఉదయము 6:00 గం.లకు సూర్యోదయమైనచో, అదేరోజు రాత్రి ఒకటిన్నర గంటలలోగా మరణము సంభవించినచో అరోజు మరణించినట్లు తెక్కగును. కాని రాత్రి ఒకటిన్నర గంటల తర్వాత మరణించినచో మఱుదోజ మరణించినట్లు తెక్కగును. మధ్యరాత్రి తరువాత శ్మశానమునకు పోగూడదు కనుక, అరోజు మరణించిన వ్యక్తికి మధ్యరాత్రిలోగా పింస్కారము చేయజాలనిచో మఱువాడు పర్యుషితదోషప్రాయశ్చిత్తమును చేసి దహింపవలెను. సూర్యోదయము 6:00 గం.లకు గాక వెలుగు నున్న, ఆ భేదమును గుణించి, మరణమూదినపైవది, మఱువైనది తెక్కచేసి, అవసరమైనచో పర్యుషితదోషప్రాయశ్చిత్తమును చేయవలెను.

పర్యుషితదోషప్రాయశ్చిత్తమ్

“పర్యుషితే కృచ్ఛుర్రయం కృత్వా, పంచగవ్యేన ప్రక్షాళ్య, పవనానాభిషిష్య, యమోఽధారః స్పృశి, ఉత్తప్తస్త్వా, విశ్వేదేవస్య నేతుః, ఇతి వ్యప్రాభిన్నసుప్రాధిర్యాహ్నిరీధిః తిలహోస్తుర్ద్ధుపయ్యాత్. తత్సృజాతుః -

“ పర్యుషితదోషకాంత్యర్థము మూడు ప్రాణాపత్త్యకృచ్ఛములను చేసి, పంచగవ్యముచేత, పవనానానువాకాభిమంత్రితజలముచేత సైత వభిషేకించి, ఆ తర్వాత తిలహోమమును చేయవలెను. (సూచన: గోమయము, గోమూత్రము, గోక్షిరము, గోదధి, గవాజ్యముల మిశ్రణము నేకు పంచగవ్యమని పేరు. ఇవన్నియు రేకున్న, ఆవుపాలు, ఆవుపెరుగు, ఆవునేయివైనా కలిపి మిశ్రణము చేయవలెను.) పర్యుషితప్రాయశ్చిత్తప్రయోగ మిట్లున్నది: కర్త దక్షిణాతాంబూల

నమోబ్రహ్మణ్య దేవాయ గోబ్రాహ్మణహితాయ చ/
జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమోనమః॥

ఇతి సఖాం నమస్కృత్య, దక్షిణాం సమర్ప్య, ప్రాచీనాపిఠి, "అశ్వే హే పరవ్రతః. స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిమాం సౌవర్ణ్యం యత్కించిదక్షిణాం యతోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య"-----గోత్రస్య -----శర్మణః పితుః ప్రేతస్య (అథవా,----- గోత్రాయః -----నామ్నూః మాతూః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వితీయ (అథవా, తృతీయ, చతుర్థ - ఇత్యాది) అహని పర్యుషితదోషనివృత్త్యర్థం ప్రాజాపత్యకృష్ణుత్రయం, తిల హోమం చ కర్తుం యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ" - ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు, యోగ్యతానిధి రస్తు" - ఇత్యనుష్ఠాప్య, ఉపవీతి - ప్రాజాపాయమ్య - ప్రాచీనాపిఠి - "ఓం శ్రీ గోవింద, గోవింద, గోవింద - అస్యాం తిథౌ"-----గోత్రస్య -----శర్మణః పితుః ప్రేతస్య (అథవా, -- --గోత్రాయః -----నామ్నూః -----మాతూః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వితీయ (అథవా, తృతీయ, చతుర్థ - ఇత్యాది) అహని పర్యుషితదోషనివృత్త్యర్థం ప్రాజాపత్యకృష్ణు త్రయం యత్కించిద్ధిరణ్యరూపేణ కరవ్యే" - ఇతి సంకల్ప్య.

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమమీశం నిభావసోః/
అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

ముల నొక తట్టతో పెట్టుకొని, ఒకదర్భచే కట్టిన పవిత్రమును ధరించి లేచి నిలబడి, "నమో బ్రహ్మణ్య --- నమోనమః" - అని సభలోని నైవేద్యపులకు నమస్కరించి, దక్షిణ సమర్పించి, ప్రాచీనాపిఠియై "అశ్వే హే -----అమగ్రహణ" పర్యంతము చెప్పి, "తథాస్తు. యోగ్యతానిధి రస్తు" - అని వారి అనుజ్ఞను పొంది, ఉపవీతియై ప్రాజాపాయము చేసి, ప్రాచీనాపిఠియై, "ఓం శ్రీగోవింద --- కరవ్యే" పర్యంతము చెప్పి హిరణ్యదానమును చేసి, "పర్యుషితదోషప్రాయశ్చి త్కర్తం పంచగవ్యసంయోజనం కరవ్యే" - అని సంకల్పించి పంచగవ్యసంయోజనము చేసి, పవనమానానువాకముచే కుంభోదకము నభిమంత్రించి, పంచగవ్యముచేత, కుంభోదకముచేత ప్రేత సభిషేకించి, ఉపవీతియై ప్రాజాపాయము చేసి, ప్రాచీనాపిఠియై "హరిః ఓం శ్రీగోవింద --- తిలహోమం కరవ్యే" - అని సంకల్పించి, 1-7 మంత్రములతో వేరితోనికి సువ్యలను తీసికొని అగ్నితోపేయుదు తిలహోమం చేసి, తదుపరి అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరవేచన చేయవలెను.

అతి హరణ్యం, ఏకోద్ధరణీపూర్ణజతేన సహ భూమా విక్షిప్య, శ్రోత్రియాయ శ్రిష్టవాయు
శ్చాత్. అనంతరం "పర్యుషితదోషప్రాయశ్చిత్తార్థం పంచగవ్యసంయోజనం తదిష్ట్యే" -
సంకల్ప్య, తదపి కృత్వా, పవమానానువాతేన కుంభోదకమభిమంత్ర్య, పంచగవ్యేన, అభి
మంత్రితకుంభోదతేన ప్రేతమభిషింబేత్.

పవమానానువాకః పవమానస్తువర్ణనః పవిత్రేణ విచర్షణి యః పోతా స
పాతు మా పునస్తు మా దేవజ్ఞానా పునస్తు మనవో ధియా పునస్తు విశ్వ ఆయనః
తేదః పవిత్రవతోపవిత్రేణ పునాహ మా శుక్రేణ దేవ దీద్యతో అగ్నే క్రత్వా క్రమాగం
బ్రువేత్ పవిత్రమర్చిషీ అగ్నే వితతమస్తరా బ్రహ్మ తేన పునీమహా ఉభాభ్యం దేవ
జ్ఞానం పవిత్రేణ నవేన చ ఇదం బ్రహ్మ పునీమహా వైశ్వదేవీ వీసతి దేవ్యా గోతో యస్యై
శ్చ మహా వీరవృష్టా తయా మదస్తస్సధమాద్యేషు వయగ్గం స్యామ వతయో
పాహామ వైశ్వానరో రత్నభీర్వా పునాతు వాతః ప్రాణేషిరో మయోభూ ద్యాహ
వాయుసా పయోభిః ఋతావరీ యజ్ఞియే మా పునీతామ బృహదృస్సవిత
సర్వైర్దేవ మన్తేభిః అగ్నే దక్షిః పునాహ మా యేన దేవా అపునతో యేనాసో
కతః తేన దివ్యేన బ్రహ్మణా ఇదం బ్రహ్మ పునీమహా యః పావమానీ రద్యేతి
పునీస్సంభృతగం రసేమ సర్వగం సహతమేక్షాతి స్వదితం మాతరిశ్వనా
పామానీర్యో అద్యేతి ఋషిభి స్సంభృతగం రసేమ తస్మి సరస్వతి దుహోక్షీరగం
బ్రహ్మదూదకమ పావమానీస్సవ్యయనిః సుదుమా హ వయస్వతిః ఋషిభి
సంభృతో రసః బ్రహ్మజేష్వమృతగం హతమ పావమానీ ర్దేశస్తు నః ఇమం లోక
మహా అముమ కామాన్సమర్థయస్తు నః దేవీరైవైస్సమాభృతాః పావమానీ స్సవ్యయ
నిః సుదుమా హ మృతశ్చృతః ఋషిభి స్సంభృతో రసః బ్రహ్మజేష్వమృతగం
హతమ యేన దేవా పవిత్రేణ అత్థానేం పునతే పదో తేన సహప్రధారణే పావమాన్యః
హస్త మా ప్రాణావత్యం పవిత్రేమ తతోద్యమగం హిరణ్యయేమ తేన బ్రహ్మవిదో
హమహా హూతం బ్రహ్మ పునీమహా ఇన్ద్రస్సనీతి నహ మా పునాతు సోమస్సవ్యస్తా
మహాస్సమివ్యో యమో రాజో ప్రమృణాభీః పునాతు మా జాతవేదా మోర్ధయన్త్యా

“ఇతి సంకల్ప్య, అప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిష్య, కతుర్గృహతాజ్ఞేన జహుయాత్.

1. తా నూర్యావన్తమసా విశ్వభృత్రమా మహతో తేజో వసుమద్రాజతో దివి
సామూత్మానా వరతస్సామనారిణో యయోర్వ్యతన్నమమే జాతు దేవయో
స్సాహో నూర్యావన్తమోభ్యామిదం నమమ!
2. ఉభావన్తై పరియాత అర్యోః/ దివో న రశ్మిగం స్తనుతో వ్యర్జనే ఉభా భువన్తీ
భువనాకవిక్రమా నూర్యా న వన్త్యా వరతో హతామతి స్వాహో నూర్యావన్త్య
మోభ్యామిదం నమమ!
3. వతో ద్యుమద్వత్వవిదా ఉభా దివః/ నూర్యో ఉభా వన్త్యమసా వివక్షణా విశ్వపారా
వరివోభా వరేణ్యః/ తానోఽవతం మతిమన్తా మహావ్రతా స్వాహో నూర్యావన్త్య
మోభ్యామిదం నమమ!
4. విశ్వవరీ ప్రథరణా తరన్తా/ సువర్విదా దృశయే భూరీరశ్మి/ నూర్యా హి వన్త్యా
వసుత్వేష దర్శతా/ మనస్విన్ భాఽనువరతోఽను సంధివం స్వాహో నూర్యా
వన్త్యమోభ్యామిదం నమమ!
5. అన్య శ్రవో నద్యస్సప్త దీత్రతా/ ద్యావా జామా పృథివి దర్శకం వపుః/ అన్య నూర్యా
వన్త్యమసాఽభివక్షేత్తైకమన్త్య వరతో వివర్తురం స్వాహో నూర్యావన్త్యమోభ్యా.

“దక్షిణాయనమందుగాని, రాత్రిగాని, కృష్ణపక్షమందుగాని మరణించిన ప్రేత కా దోషనివార
ణార్థం ప్రాయశ్చిత్తమును చేయవలెను. ఇందోక దోషము కల్గినను, లేక అన్ని కల్గినను ఇదే
ప్రాయశ్చిత్తము చేయవలెను గావే సంకల్పము మాత్రము ప్రకృతానుకూలముగ మార్చి (ఉదా.
“దక్షిణాయనమరణదోషనివృత్త్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తం కరవ్యే”, “కృష్ణపక్షమరణదోషనివృ
త్త్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తం కరవ్యే”, “రాత్రిమరణదోషనివృత్త్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తం కరవ్యే” - అని)
చెప్పవలెను. పినిలో ప్రతిదోషమునకు వేర్వేరుగా ప్రాయశ్చిత్తమును చేయనక్కఱ లేదు. అన్ని
టికి గలప ఒకే సంకల్పమును చెప్పి, ఒకే ప్రాయశ్చిత్తమును చేయవలెను. దీని ప్రయోగమిట్లు
న్నది. కర్త ఉపవీతియై, ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాదీనాపితియై - “హరిః ఓం శ్రీగోవింద-----
ప్రాయశ్చిత్తం కరవ్యే” - అని సంకల్పించి, అప్రదక్షిణముగా అగ్నిని పరిషేపించి, నాళ్లైన పార్లు
దర్శింపకాఱ్యమును తీసికొంటూ 1-7 మంత్రములతో హోమము చేసి,

మిదం నమమ/

6. అన్యత్రహానద్యన్యప్రభిత్తతాద్యావాజ్ఞామాపృథివీదర్శితం వపుః/ అన్యే సూర్యా
చన్యమసాఽభివక్షే/ తద్దైకమన్య వరతో వివర్త్యరం స్వాహా/ సూర్యాచన్యమోభ్యా
మిదం నమమ/

7. పూర్వావరం వరతో మాయయైతో/ తతా క్రిదన్తా పరయాతో అధ్వరమ్/ విశ్వో
న్యన్యో భువనాఽభివప్తే/ ఋతూనన్యో విదధన్తాయతే పునస్స్వాహా/ సూర్యా
చన్యమోభ్యామిదం నమమ/

“ఇతి హుత్వా, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిద్య, ఖట్యామరణప్రాయశ్చిత్తం, అధ్వగమనప్రాయ
శ్చిత్తం, అనుగమనప్రాయశ్చిత్తం (యథాచననం) కృత్వా, సంస్కర్యాత్.

మరణనమయే జలమలోత్సర్గే, పూతిగంధే వాప్రాయశ్చిత్తమ్

“మరణపమయే తయవశాత్ జల, మలాద్యుత్సర్గం యది భవేత్, అథవా రోగవశాత్
దుర్గంధం భవేత్, తద్దోషపరిహారార్థం ప్రాయశ్చిత్తం కుర్యాత్.

ప్రయోగః: “ఉపవీతి - ప్రాణానాయమ్య, ప్రాపీనావీతి, “---- గోత్రస్య ---- శర్మణః
ప్రేతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయా ---- నామ్మ్యః ప్రేతాయా) మరణనమయే భయేన

“అ తర్వాత అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరిషేపించి, తర్వాత మంచముపై మరణించినందు
లకు, మార్గముతో మరణించినందులకు (ఇట్లు జరిగినయెడల), హిరణ్యదానరూపముగా
ప్రాయశ్చిత్తమును చేసి, దహనసంస్కారమును చేయవలెను. (నూచనః ధర్మశాస్త్రరీత్యా
మరణమనన్యమైన వ్యక్తి భూతయనము చేయవలెను. అట్లుగాక, అర్థి వ్యక్తి మంచముపై
పరుండి మరణించినచో అందుకై హిరణ్యదానరూపకముగా ప్రాయశ్చిత్తమును చేయవలెను.
ఇట్లే అధ్వగమనప్రాయశ్చిత్తము కూడ.)

“మరణకాలంలో మూత్రపురీషాదులు వదలుటచే అవచిత్రముగా నున్నను, రోగవశమున
దుర్గంధభూయిష్టముగా నున్నను, ప్రేత కా దోషముల పరిహారార్థము ప్రాయశ్చిత్తముగా
గోదానమును, గోవు లేకున్న హిరణ్యదానమును చేయవలెను. దీని ప్రయోగమిట్లున్నది.

“కర్త ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాపీనావీతియై, “---- గోత్రస్య ---- గోదానం కరిష్యే”
- అని సంకల్పించి, గోవు నలంకరించి, “గవామంగేషు ---- ప్రయశ్చ మే” - అని గోవుచ్చమును

జలమతోత్పర్గప్రాయశ్చిత్తార్థం, రోగాదినా పూరిగంధోత్పత్తి ప్రాయశ్చిత్తార్థం వా
గోదానం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, పశునలంకృత్య,

గవామంగేషు తిష్ఠన్తి కువనాని వతుర్దశే

తస్యా దస్యః ప్రదావేన అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

ఇతి గాం బ్రాహ్మణాయ దద్వాత్. పశ్యాదావేన, "--- గోత్రస్య --- శర్మణః ప్రేతస్య
(అథవా, --- గోత్రాయాః --- నామ్నూః ప్రేతాయాః) మరణసమయే భయేన జలమతో
త్పర్గప్రాయశ్చిత్తార్థం, రోగాదినా పూరిగంధోత్పత్తిప్రాయశ్చిత్తార్థం వా గోదానప్రతినిధి
యత్కించద్దిరణ్యదానం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య,

హరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

- ఇతి హరణ్యం, ఏకోద్ధరణీపూర్ణజలేన సహ భూమా నిధాయ, క్రోత్రియాయ శ్రీప్రే
వాయ దత్వా సాత్వికత్వాగం కుర్యాత్.

నర్పహతప్రాయశ్చిత్తమ్

"ఉపపితి - ప్రాణానామితి, ప్రాణినాపితి - "హరిః ఓం శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద
- అస్యాం తిథౌ --- గోత్రస్య --- శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా, --- గోత్రాయాః ---
నామ్నూః మాతుః ప్రేతాయాః) మరణకాలే నర్పహతప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే" - ఇతి
సంకల్ప్య, అప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిద్య, దతుర్గృహితాజ్ఞేన జపంయూత్.

తాకి, గోషును బ్రాహ్మణున కీయవలెను. లేదేని, "--- శర్మణః --- హరణ్యదానం కరిష్యే" అని
సంకల్పించి, "హరణ్యగర్భం --- ప్రయచ్ఛ మే" - అని చెప్పి గోదానప్రతినిధిగా హరణ్యదాన
మును చేసి, ఆ తర్వాత సాత్వికత్వాగమును చేయవలెను.

00 పాముకాటుచే మరణించిన వ్యక్తికాదోషనివారణార్థం ప్రాయశ్చిత్తమును చేయవలెను. దీని
ప్రయోగ మిట్లున్నది. కర్త ఉపపితియై ప్రాణాయామము చేసి, అపైన ప్రాణినాపితియై, "హరిః
ఓం శ్రీగోవింద --- ప్రాయశ్చిత్తం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, అప్రదక్షిణముగా అగ్నిని పరషే
దనము చేసి, నాల్గేని పార్లు దర్శింపించి కాజ్యమును తీసికొనుచూ 1-3 మంత్రములతో హోమము
చేయవలెను.

1. నమో అస్తు సర్వేభ్యో యే కే చ పృథివి మను/ యే అన్తరక్షే యే దివి తేభ్య
స్సర్వేభ్యో నమస్సాస్మహే/ సర్వేభ్య ఇదం నమమ/
2. యేఽదోఽరోఽవనోఽయే వా సూర్యస్య రశ్మిషు/ యేషామస్తు సదః కృతం తేభ్య
స్సర్వేభ్యో నమస్సాస్మహే/ సర్వేభ్య ఇదం నమమ/
3. యా ఇషవో యాతుధానానాం యే వా వనస్పతిగంధను/ యేహాఽవదేషు కేరతే
తేభ్యస్సర్వేభ్యో నమస్సాస్మహే/ సర్వేభ్య ఇదం నమమ/

⁷⁰ ఇతి పుత్ర్యా, అగ్నిసుప్రదక్షిణం పరిషిష్య, ఉపవీతి - ప్రాణానాయమ్య, ప్రాదీనావీతి -
"హరిః ఓం శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద - అస్యాం తిథౌ ---- గోత్రస్య ---- శర్మణః
వితుః ప్రతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయాః ---- నామ్నాః మాతుః ప్రతాయాః) సర్వ
హతదోషనివృత్త్యర్థం సర్వప్రతిమాం సహరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ" -
ఇతి సంకల్ప్య, సహరణ్యం సర్వప్రతిమాం శ్రోత్రియాయ దద్యాత్. తతః ఉపవీతి, ప్రాణానా
యమ్య, ప్రాదీనావీతి - "హరిః ఓం శ్రీ గోవింద, గోవింద, గోవింద - అస్యాం తిథౌ ---
గోత్రస్య ---- శర్మణః వితుః ప్రతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయాః ---- నామ్నాః మాతుః
ప్రతాయాః) సర్వహతదోషనివృత్త్యర్థం గోదానప్రతినిధి హరణ్యదానం తుభ్యమహం
సంప్రదదే నమమ" - ఇతి హరణ్యదానం కృత్వా సాత్త్వికత్వాగం కుర్యాత్.

పశుభిర్లతప్రాయశ్చిత్తమ్

ఉపవీతి - ప్రాణానాయమ్య, ప్రాదీనావీతి - "అస్యాం తిథౌ ---- గోత్రస్య ---- శర్మణః
వితుః ప్రతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయాః ---- నామ్నాః మాతుః ప్రతాయాః) పశుభి
ర్లతప్రాయశ్చిత్తార్థం ప్రాణాపత్యకృచ్ఛప్రతినిధి యక్ష్మిం విత్ హరణ్యదానం కరిష్యే"

⁷⁰ ఆ తర్వాత అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరషేసింది, ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి,
ప్రాదీనావీతియై "హరిః ఓం శ్రీగోవింద --- నమమ" - అని సంకల్పించి, సర్వప్రతిమతోడ
హరణ్యమును శ్రోత్రియునకు దానం చేసి, తర్వాత ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి,
ప్రాదీనావీతియై "హరిః ఓం శ్రీగోవింద --- నమమ" - అని సంకల్పించి గోదానప్రతినిధిగా
హరణ్యమును శ్రోత్రియున కొసగి సాత్త్వికత్వాగమును చేయవలెను.

- ఇతి సంకల్పః.

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః॥

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

"ఇతి హిరణ్యదానం శ్రోత్రియాయ దత్వా, ఉపహితి - ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనాహితి - "అస్యాం తిథౌ ----- గోత్రస్య ----- శర్మణః పితూ ప్రతస్య (----- గోత్రాయా ----- నామ్నూః మాతూః ప్రతాయా) పశుబీర్హతప్రాచీనత్వహోమం కరవ్యే" - "ఇతి సంకల్పః. అప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషివ్య, పశుర్భుహితేనాశ్చ్యవజహోతి.

1. అగావో అగ్నిమ్నత భద్రమేతస్మాదీదమ్ గోష్ఠే రణయన్వస్య/ ప్రణావతిః పురు యావో

భహన్యః/ ఇంద్రాయ పూర్వీరుషసో దుహో నాస్వావో పశుభ్య ఇదం నమమ/

2. ఇన్ద్రో యజ్ఞేనే వృణతే వ తక్షతి/ తన్వేదాంతి న త్వం ముషాయతి/ భూయో

భూయో రయభిదస్య వర్తయన్ అభిన్నే బిల్లే నిదధాతి దేవయుం స్వావో ఇన్ద్రా

యదం నమమ/

"పశుహతురై మరణించిన వ్యక్తి కాదోషనివారణార్థం ప్రాయశ్చిత్తమును చేయవలెను. దీని ప్రయోగ మిట్లున్నది. కర్త ఉపహితియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనాహితియై - "అస్యాం తిథౌ ----- హిరణ్యదానం కరవ్యే" - అని సంకల్పించి, "హిరణ్యగర్భ-----ప్రయచ్ఛ మే" - అని చెప్పి శ్రోత్రియునకు హిరణ్యదానముచేసి, తర్వాత ఉపహితియై ప్రాణాయామమును చేసి, ప్రాచీనాహితియై "అస్యాం తిథౌ----- హోమం కరవ్యే" అని సంకల్పించి, దర్శిణికి వాల్లేని సార్లు నేరిని తినికొనుచూ 1,2 మంత్రములతో హోమము చేసి, ఆ తర్వాత అప్రదక్షిణముగా అగ్నిని పరిషేదనము చేసి ఆ అగ్నితోనే దహనసంస్కారమును చేయవలెను.

" దీతిలో పది మరణించిన వ్యక్తి కాదోషనివారణార్థం ప్రాయశ్చిత్తమును చేయవలెను. దీని ప్రయోగమిట్లున్నది. కర్త ఉపహితియై, ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనాహితియై - "అస్యాం తిథౌ-----దానం కరవ్యే" - అని సంకల్పించి, "హిరణ్యగర్భ-----ప్రయచ్ఛ మే" - అని చెప్పి శ్రోత్రియునకు హిరణ్యదానముచేసి, ఉపహితియై ప్రాణాయామమును చేసి, తదుపరి ప్రాచీనాహితియై "అస్యాం తిథౌ-----హోమం కరవ్యే" అని సంకల్పించి, వాల్లేని సార్లు దర్శిణికి నేరిని తినుకొనుచూ 1,2 మంత్రములతో హోమం చేసి, ఆ తర్వాత అప్రదక్షిణముగా అగ్నిని పరిషేదనము చేసి, ఆ అగ్నితోనే దహనసంస్కారమును చేయవలెను.

ఇతి హోమం కృత్వా, అప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషచ్ఛ, అనంతరం సంస్కర్మాత్.

అప్పుమృతే ప్రాయశ్చిత్తమ్

ఉపవీతి - ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి - "అస్యాం తిథౌ ---- గోత్రస్య ---- శర్మణః
ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయాః ---- నామ్నాః మాతుః ప్రేతాయాః)
అప్పుమరణప్రాయశ్చిత్తార్థం ప్రాణాపత్యకృచ్ఛప్రతినిధి యత్కించిత హిరణ్యదానం
కరవ్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, హిరణ్యదానం కృత్వా, తతః ఉపవీతి - పునః ప్రాణానాయమ్య,
ప్రాచీనావీతి - "అస్యాం తిథౌ ---- గోత్రస్య ---- శర్మణః ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, ----
గోత్రాయాః ---- నామ్నాః మాతుః ప్రేతాయాః) అప్పుమరణ ప్రాయశ్చిత్తహోమం
కరవ్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, అప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషచ్ఛ, చతుర్థపాతాజ్ఞేవ జహోతి.

1. అమం మే వరుణ శ్రుధీ హవమద్యా వ మృదయ త్వమవన్యరా వకే స్వాహే
వరుణాయేదం నమమ!
2. తత్త్వ యామి బ్రహ్మణా వసమానస్తథా శాస్త్రే యతమానో హవిర్భూః అహద-
మానో వరుణేహ బోధ్యురుశగంస మా న ఆయుః ప్రమాప్నోమహే వరుణా
యేదం నమమ!

ఇతి హుత్వా, అప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషచ్ఛ, అనంతరం సంస్కర్మాత్.

అశనిపాతమృతే ప్రాయశ్చిత్తమ్

"ఉపవీతి - ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి - "అస్యాం తిథౌ ---- గోత్రస్య ---- శర్మణః
ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయాః ---- నామ్నాః మాతుః ప్రేతాయాః) అశని

"ఏడుగురేత హతుడైన వ్యక్తి కాదోషనివారణార్థం ప్రాయశ్చిత్తమును చేయవలెను. దీని
ప్రయోగ మిట్లున్నది. కర్త ఉపవీతియై, ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై, "అస్యాం తిథౌ
---- హోమం కరవ్యే" - అని సంకల్పించి, "మూర్ధానం --- నమమ" అను మంత్రముతో
నాల్గేనిసార్లు నేరిని దర్శింపజేసి దీనికొనుచూ హోమమును చేసి, తర్వాత అప్రదక్షిణముగా
అగ్నిని పరిషేచనము చేసి, ఆ అగ్నితోనే దహనసంస్కారమును చేయవలెను.

హతప్రాయశ్చిత్తహోమం కరిష్యే" - ఇతి వంకల్పక, అప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిష్య, చతుర్థహితేవాత్మేన జహోతి:

మూర్ధానం దివో అరంతి పృథివ్యా వైశ్వానరమ్మతాయ జాతమగ్నిమ్/ కవిగం నస్త్రాజమతీధిం జనానామాసన్నా పాత్రం జనయన్త దేవాస్సాహో/ అగ్నే యే దేవేభ్య ఇదం నమమ/

- ఇతి మంత్రా, అప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిష్య, అనంతరం పంక్కుర్వాత్.

రజస్వలానూతికయోః భర్తృర్మరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్

¹⁴ రజస్వలానూతికయోః భర్తృర్మరణే ప్రేతాగ్నిసంధానం కృత్వా, "అయాశ్చగ్నే" హోమాంతం కృత్వా, "జాతవేదన సునవామసోమమ్, మనో జ్యోతిర్దవతా" మిత్యేకాభ్యాం జపయ్యాత్. తదనంతరం భూరగ్నేయేవేతి చతుర్థి, తంతుం తస్యన్, ఉద్బుద్ధస్య, త్రయస్త్రిగంశత్రంతవ, ఇత్యేకాభిః షష్టస్తాభిర్యజ్ఞాభిః అవ పాస్వానం భరణే, యన్మిన్న క్షత్రే ఇత్యేకాభ్యాం చతుర్థహితేవాత్మేన జహోతి.

1. జాతవేదన సునవామ సోమమరాతీయతో నిదహతి వేదా/ న నో వర్తదతీ దుర్గాజ విశ్వో నావేవ నిర్ధమం దురితాత్త్వగ్నిస్సాహో/ అగ్నే జాతవేదన ఇదం నమమ/
2. మనో జ్యోతిర్దవతామాజ్యం విచ్ఛిన్నం యజ్ఞగం నమిమం దేదాతు/ యా ఇష్టా ఉషసో నిన్మువత్స తాస్సందదామి హవిషా మ్మృతేన స్వాహో మనన జ్యోతిష ఇదం నమమ/
3. భూరగ్నేయే వ పృథివ్యై చ మహాతే వ స్వాహో/ అగ్నే పృథివ్యై వ మహత ఇదం నమమ/

¹⁴ భర్త మరణించినప్పుడు భార్య రజస్వలగా నున్నను, లేదా మగలితువును ప్రసవించి నెల రోజులు దాటకున్నను, లేదా అడలితువును ప్రసవించి 40 రోజులు దాటకున్నను, 2వ అధ్యాయముతో పెప్పినట్లుగా ప్రేతాగ్నిసంధానమును చేసి, అయాశ్చాగ్నిహోమమును చేసి, అతర్వాత దర్శతోనిక నాల్గేసార్లు వేతిని తిసికొనుచూ, పై వానగిన 1-15 మంత్రములతో ప్రాయశ్చిత్త హోమమును చేసి, ఆ అగ్నితోనే దహనసంస్కారమును చేయవలెను.

4. భువోవాచయేవాన్తరీక్షాయ వ మహతే వ స్వావో వాయన్యన్తరీక్షాయ మహత
ఇదం నమమ/
5. సువరాదిత్యాయ వ దివే వ మహతే వ స్వావో అదిత్యాయ దివే మహత ఇదం
నమమ/
6. కూర్బువస్సువేత్పంద్రమనే వ నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహతే వ స్వావో
చంద్రమనే నక్షత్రేభ్యో దిగ్భ్యో మహత ఇదం నమమ/
7. తన్మం తన్వనో రజసో భానుమన్యవా జ్యోతిస్యతః పభో రక్ష ధియా కృతాన్/
అనుల్బుణం వయత జోగునామపా మనుర్భవ జనయా దైవ్యం జనగ్ధం
స్వావో అగ్నయే తంతుమత ఇదం నమమ/
8. ఉద్భుద్భస్వాగ్నే ప్రతేజాగృహ్యే నమిష్టాపూర్వే నగంస్సజేతామయం పా/
పునో కృజ్యగ్ధం హ్వేవితరం యుహనమన్వాతాగం నీ త్వయి తన్మమేతగ్ధం
స్వావో అగ్నయే తంతుమత ఇదం నమమ/
9. శ్రయన్త్రిగంశత్తంశవో యే వీతత్పిరే య ఇమం యజ్జగ్ధం స్వధయా ధధన్వే
తేవో చిన్నం ప్రత్యేతధధేహి ప్యాహా ముర్భో దేవాగం అవ్యతు స్వావో
అగ్నయే తంతుమత ఇదం నమమ/
10. ఓం కూస్వావో అగ్నయే ఇదం నమమ/
11. ఓం భువస్వావో వాయవ ఇదం నమమ/
12. ఓం సువస్వావో సూర్యాయేదం నమమ/
13. ఓం కూర్బువస్సువస్వావో ప్రజాపతయ ఇదం నమమ/
14. అవే పాప్యానం భరణీర్భరన్త/ తద్యమో రాజా భగవాన్యవేష్టామ/ రోకన్త
రాజో మహతో మహాద్వి/ సుగం నః పన్నామభేయం కృతోతు స్వావో/ బ్రహ్మణ
ఇదం నమమ/

15. యన్నిన్నజేత్రే యమ ఏతి రాజో/ యస్మిన్నేనమత్యపిత్వాన్త దేవా/ తదన్య
చిత్రగం హవిషో యజామ/ అవే పాప్మానం భరణేర్భరస్తు స్వాహా/ బ్రహ్మణ
జడం నమమ/

⁷⁵ అనంతరం ప్రసేన నకృష్ణహితవాజ్ఞేన అవాక్షాతాదిహోమం కృత్వా, ప్రాజాపత్య
కృద్వంశం, ఔపాసనం చ కృత్వా, దహనసంస్కారం కుర్యాత్.

గర్భిణీమరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్

"గర్భిణ్యాశ్శక్యాసాదూర్వం మరణే తస్యాః కర్తా ప్రాయశ్చిత్త కర్తమప్రజ్ఞపాదిసు " ---
గోత్రం --- నామ్నీం గర్భిణీం వ్రతాం జమాం గర్భిణీసంస్కారపూర్వకం వైశ్యమేధిక
విధినా సంస్కరిష్యామి" - ఇతి సంకల్పయేత్. ⁷⁶ తాం శ్మశానం నీత్వా ప్రేతోపాసనాది హస్త
నీకూర్ధనాంతం యథావత్ కృత్వా (భర్తృమరణానంతరం సంవయవాక్వరం గర్భిణీమరణే
ఉత్తపనాగ్నుత్వాదనప్రభృతి హస్తసంమార్దనాంతం యథావత్ కృత్వా), తస్యా ఉదరే వామత
స్విధిని

"హరణ్యగర్భస్సమవర్తతాగ్రే కువనన్య జాతః క్షిరేక అనీతో నదాధార పృథివీం
జ్యాముతేమాం కన్ఠే దేవాయ హవిషో విధేమ"

⁷⁷ పై 15 మంత్రములతో హోమం చేసి, అపైన 24వ పుటలో చెప్పినట్లుగా అవాక్షాతం,
పురుషసమ్మితిః, యత్పాకలాన్, శ్రీవిష్ణవే స్వాహా - అను మంత్రాలతో ప్రాయశ్చిత్తహోమం
చేసి, అపైది ప్రాజాపత్యకృద్వ్యమును, ఔపాసనము చేసి దహనసంస్కారమును చేయవలెను.

⁷⁸ వెలలకు బుంది గర్భిణీగా మన్ను స్త్రీ మరణించినచో, ఆమెకు ప్రధానసంకల్పమును చెప్పు
వస్తువు --- గోత్రం --- నామ్నీం గర్భిణీం వ్రతాం జమాం గర్భిణీసంస్కారపూర్వకం వైశ్య
మేధికవిధినా సంస్కరిష్యామి" - అని చెప్పవలెను.

⁷⁹ అమె శవమును శ్మశానముకు గొనిపోయి ప్రేతోపాసనాది హస్తసమ్మార్దనాంతం చేయ
వలెను. ఆ గర్భిణీస్త్రీ భర్తృమరణానంతరం సంవయసమునకు తర్వాత మరణించినచో ఆమెకు
ఉత్తపనాగ్నుత్వాదనప్రభృతి హస్తసంమార్దనాంతం చేయవలెను. అపైన ఆమె ఉదరము
మీక్క ఎడమవైపున "హరణ్యగర్భస్సమవర్తతాగ్రే--హవిషో విధేమ" - అని కత్తితో వ్రాసి
(వస్తుతః స్విధితి అవగా గంధగోర్ధరి, రేక ఇంపము - అని అర్థము)

ఇత్యుల్లిఖ్య, "గర్భముద్భవత్క, యది జీవతి శిశుః, "జీవతు మమ పుత్రో దేహ్యాయు-
త్వాయ వర్చసే" ఇత్యభిమంత్య, హరణ్యశకలముంతర్థాయ జరేనాభిషిక్య, శం గ్రామం
సిత్యా,

"యన్నే న్ననశ్శకయో యో మయోమాః/ యేన విత్వా పుష్కేని వార్యాణి/ యో
రత్నధా వసు విద్యమ్నదత్తః/ వరస్యతి తమిహ ధాతవేకః"

ఇతి యస్యాః కస్యాశ్చిత్ స్రవం పాయయిత్వా సురక్షితం కుర్యాత్. యది (శిశుః) మృత
స్యాత్, తం సంస్నాప్య, పుతేనాభ్యజ్య, అలబ్ధిపత్య, దితాయాః ఉత్తరభాగే అవటం
భాత్వా నిఖనేత్. "అనంతరం శ్మశానే మంత్రస్సానేన కవం శుద్ధిం కృత్వా, కవస్యాదరే
శతాయుధేతి ఏకోత్తరలింతమస్త్యే అజ్యహోమం కుర్యాత్.

1. శతాయుధాయ శతవర్యాయ శతోతయే/భిమాశిషానో/ శతం యో నశ్శరదో
అతతానింద్రో నేషదతదురతాని విత్వాస్యావో/ఇన్ద్రాయేదం నమమ/
2. యే వత్వాదేః పతయో దేవయానా అన్తరా ద్యావాపృథివీ వియన్త/ తేషాం యో
అత్కానిమతతిమావహతన్య నో దేవా వర దత్తహ వర్త్యే స్యావో/దేవేభ్య ఇదం
నమమ/
3. గ్రిహ్యో హమన్త ఉత నో వనన్తశ్శరద్యర్థాన్పువితసన్/ అన్త/ తేషోమృతానాగం
శతశరదానాం నివాత ఏషామభయే స్యామ స్యావో/ఋతుభ్య ఇదం నమమ/

"గర్భమును భేదించి (కోని), గర్భస్థశిశువు జీవించియుండిన "జీవతు---వర్చసే" అని అభి
మంత్రించి, హరణ్యశకలముపైనుండి జారునట్లు పోసిన విధితో శిశువునకు స్నానము చేయించి,
శిశువును ఇంటికి గొనివచ్చి, "యన్నే---ధాతవేకః" అను మంత్రముతో విదోయైశ క్రీడేత స్తన్య
మిప్పించి రక్షించవలెను. ఒకవేళ శిశువు మరణించియుండినచో, శిశువునకు స్నానము పోని,
నేతి నలంది, అలంకరించి, చితి కుత్తరభాగమున గుంటను త్రవ్వి, భవనము చేయవలెను.

"శర్వాత శ్మశానమునకేగి, కవమునకు (మృతమాతకు) మంత్రస్సానము చేయించి, ఆ కవము
పోట్లలో 1-31 మంత్రములతో అజ్యహోమమును చేయవలెను. అనగా ప్రతిమంత్రము చివర
"స్యాహ" అన్నపుడెల్ల భేదించిన ఆమె ఉదరముతో నేతిబిందువుల నుంచుచుండవలెను.

4. ఇదువత్సరాయ పరివత్సరాయ సంవత్సరాయ కృణుతా బృహన్నమః/
తేషాం వయగం నమతా యజ్ఞయానాం జ్యోగజితా అహాసాస్సమ
స్వాహే సంవత్సరేభ్య ఇదం నమమ/
5. భద్రాన్న శ్చేయస్సమనైవ దేవావ్యయాఽవనన నమశిమహి త్వా/ న నో
మయోతూః పితౌరాపితస్య శం తోకాయ తనువే స్సోనస్సాహే దేవేభ్య
ఇదం నమమ/
6. ప్రయాసాయ స్వాహే ప్రయాసాయేదం నమమ/
7. ఆయాసాయ స్వాహే ఆయాసాయేదం నమమ/
8. వియాసాయ స్వాహే వియాసాయేదం నమమ/
9. సంయాసాయ స్వాహే సంయాసాయేదం నమమ/
10. ఉద్యాసాయ స్వాహే ఉద్యాసాయేదం నమమ/
11. అవయాసాయ స్వాహే అవయాసాయేదం నమమ/
12. తువే స్వాహే తువయ ఇదం నమమ/
13. శోకాయ స్వాహే శోకాయేదం నమమ/
14. తప్యత్వై స్వాహే తప్యత్వా ఇదం నమమ/
15. తపతే స్వాహే తపత ఇదం నమమ/
16. బ్రహ్మహత్యాయై స్వాహే బ్రహ్మహత్యాయేదం నమమ/
17. నర్కస్మై స్వాహే నర్కస్మాదిదం నమమ/
18. ప్రాణాయ స్వాహే ప్రాణాయేదం నమమ/
19. వ్యానాయ స్వాహే వ్యానాయేదం నమమ/
20. అపానాయ స్వాహే అపానాయేదం నమమ/
21. చక్షుషే స్వాహే చక్షుష ఇదం నమమ/
22. శ్రోత్రాయ స్వాహే శ్రోత్రాయేదం నమమ/
23. మనసే స్వాహే మనస ఇదం నమమ/

24. వాచేనరన్వత్యై స్వాహావాచేనరన్వత్యై ఇదం నమమ/
25. పూష్టై స్వాహాపూష్టై ఇదం నమమ/
26. పూష్టై శరణే స్వాహాపూష్టై శరణ ఇదం నమమ/
27. పూష్టై ప్రపత్యాయై స్వాహాపూష్టై ప్రపత్యాయేదం నమమ/
28. పూష్టై నరంధిషాయై స్వాహాపూష్టై నరంధిషాయేదం నమమ/
29. పూష్టైంఽర్ఘ్యణయై స్వాహాపూష్టైంఽర్ఘ్యణయేదం నమమ/
30. పూష్టై వరుణాయై స్వాహాపూష్టై వరుణాయేదం నమమ/
31. పూష్టై సాకేతాయై స్వాహాపూష్టై సాకేతాయేదం నమమ/

అవి కవము పొట్టతో నేతితో హోమంచేసి, పొట్టను కుట్టచేసి, మట్టి, భస్మము, కుశలు, గోమూత్రములతో మిశ్రితమైన నీటితో స్నానము చేయించి, కవమును నూత్నవస్త్రముతో కప్పి, ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై, "ఉదరవేదప్రాయశ్చిత్తార్థం అష్టగాఢేనుదానం, నీలధేనుదానం, భూమిధేనుదానం కరష్యే - తత్సృజినిధి హరణ్యదానం కరష్యే" అని సంకల్పించి, పొట్టను వేడించినందుకు ప్రాయశ్చిత్తార్థమై ధేనుదానప్రతిఫలగా హరణ్యదానమును చేసి అనంతరకర్మలను సైత్వమేధికవిధిగా చేయవలెను.

రజస్వలాసూరికయోగ్యరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్

రజస్వలయైన స్త్రీ మరణించినను, ప్రసవించిన స్త్రీ ప్రసవించిన తర్వాత 10వ రోజు రాత్రి ఒకటి న్నర గంటలకుతోగా మరణించినను ప్రాయశ్చిత్తము చేయవలెను. దీనికి ప్రయోగము:

ప్రయోగః: "కూమో దర్భావాస్తర్య, తేషు దర్భేషు సూరికాం (రజస్వలాం) దక్షిణాశిరసం శాయయిత్వా, కర్తా స్నాత్వా, ఏకవస్త్రం ధృత్వా, "పవిత్రపాణి, ఉత్థాయ,

⁸⁰ మరణించిన సూరికా (తేక రజస్వలా) స్త్రీని దర్భలపై దక్షిణాశిరస్సుగా పరుండబెట్టి, కర్త స్నానము చేసి, ఒక తడిబట్టను ధరించి, శ్రీమార్గరహితోర్ధ్వపంచములను పెట్టుకొని,

⁸¹ ఒకదర్భతో కట్టిన పవిత్రమును ధరించి, తేది నిలబడి "సమో బ్రహ్మశ్చ దేవాయ --- హితాయ న" అని చెప్పి, నభతోని శ్రీవైష్ణవులకు నమస్కరించి, దక్షిణ వమర్పించి,

నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ గోత్రాహ్మణహితాయ చ|

జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమోనమః||

ఇత్కుత్స్య, పథం సమస్కృత్య, దక్షిణం దత్వా, "ప్రాచీనాచరి, "అశేషే హే పరిషత్. స్వామినః భవత్పాదములే మయా నమర్చితామిమాం సౌవర్చీం యత్కించిత్ దక్షిణం యతోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య----గోత్రాయాః----నామ్నఃః వ్రేతాయాః సూరితే మరణప్రాయశ్చిత్తం (రజస్వలామరణప్రాయశ్చిత్తం వా) కర్తుం యోగ్యతా సిద్ధిమనుగ్రహణ"-ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు, యోగ్యతాసిద్ధిరస్తు"-ఇత్యనుష్ఠాప్య, ఉపవీతి, ప్రాణాదాయమ్య, ప్రాచీనాచరి - "ఓం శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద - అస్యాం తథా --- గోత్రాయాః---నామ్నఃః సూరితే మరణప్రాయశ్చిత్తం (రజస్వలామరణప్రాయశ్చిత్తం వా) కరిష్యామి"-ఇతి సంకల్ప్య, కలకే శుద్ధజలం పూరయిత్వా, కూర్చం నిక్షిప్త్య, కలకం స్పృష్ట్యా, బ్రాహ్మజైషుహ అదోవిధితమంత్రాణి జపేత్.

11 ప్రాచీనాచరియై, "అశేషే హే----అనుగ్రహణ" పర్యంతము చేప్పి, "తథాస్తు, అధికారనంబు దత్త్వా" - అని పరిషదనుష్ఠానం పోంది, ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనాచరియై "ఓం శ్రీ గోవింద---కరిష్యే" అని సంకల్పించి, కలకమునందు శుద్ధజలమును నింపి, అందులో కూర్చు నుండి, కలకమును దర్శితో తాకుచు బ్రాహ్మణులతో నెహ "యదంతి యన్వ దూరతే----- అతోజనయథావనః" అను మంత్రములను, "హిరణ్యవర్ధాశ్చుభయః---" అను హిరణ్య సూక్తమును, పఠమాన, పరుణ, పురుషసూక్తములను జపించి, "ద్రువదాదివ ముంబతు" - అని కలకము నధిమంత్రించి, కలకోదకములతో ప్రేతకు స్నానము పోసి, పంచ గవ్యముతో ప్రేత తీసింది కడిగి, వేత వస్త్రమును ప్రేతకు గట్టి, ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనా చరియై "----గోత్రాయాః----నామ్నఃః----దూవేణ కరిష్యామి" - అని సంకల్పించి, "హిరణ్యగర్భ-----శాంతిం వ్రయన్వ మే" అను శ్లోకముతో ప్రాణాపత్యకృచ్ఛన్, వారుణ కృచ్ఛన్, తిర్థకృచ్ఛములను హిరణ్యదానరూపముగా చేసి, తదువాత ఉపవీతియై ప్రాణా యామము చేసి, ప్రాచీనాచరియై "----గోత్రాయాః----వ్రేతాగ్ని సంధానం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, 24వ పుటలో చెప్పిన రీతిగా అయాశ్చాగ్ని హోమమును చేసి, తదుపరి 1-13 మంత్రములతో గూడ హోమము చేసి, అగ్ని నప్రదక్షిణముగా పరిషేషించి, తదుపరి దహన నిస్సౌరమును చేయవలెను.

యదంతి యచ్చ దూరతే భయం నిష్ఠస్తి మామిహా పవమాన విశచ్చహి
 పవమానస్సా అద్య నేః పవిత్రేణ వివర్ధణః యః పోతా న పునాతు నః యతే పవిత్ర-
 మర్చిషీ అగ్నే విశతమస్తరా బ్రహ్మ తేన పునీహి నః యతే పవిత్ర మర్చి వదగ్నే తేన
 పునీహి నః బ్రహ్మ నవైః పునీహి నః ఉభాభ్యోం దేవ నవితః పవిత్రేణ నవేన చ మాం
 పునీహి విత్వః శ్రీభిష్టం దేవ నవతర్వరిభో స్వీమ భామభిః అగ్నే దక్షేః పునీహి నః
 పునస్తు మా దేవ జవాః పునస్తు మనవో ధియా విత్వే దేవాః పునీత మా జాతవేదాః
 పునీహి మా కయానశ్చిత్ర అభవ యాతీ నదా వృధస్సభా కయా శవిష్ఠయా వృథా
 అపో అస్మాన్మాతరః శుభస్సాః పుతేన నో ఘృతే పునః పునస్తు అపో హిష్ఠా మయో
 భువస్తా నే ఉర్ధ్వే దధాతనా మహా రణాయ వశీనో యో ప శ్చివతేమో రసః తస్య
 భాజయతేహ నః ఉతతీరవ మాతరేః తస్మా అరం గమామ వో యస్య తయా య
 జన్యభి అపో జనయతా వ నః

హిరణ్యసూక్తమ్

హిరణ్యవర్ణాశ్చువయః పావకా యాను జాతు కశ్యపో యావ్యిస్తోః అగ్నిం
 యా గర్భం దధిరే విదూపాస్తా న అవశ్యగ్గం స్తోనా భవన్తు యా సాగం రాజా
 వరుణో యాతి మధ్యే సర్వాన్తుతే తవపశ్యజ్ఞానానామ్ మధుశ్చుతశ్చువయో యా
 పావకాస్తా న అవశ్యగ్గం స్తోనా భవన్తు యాసోం దేవా త్వి క్షుణ్వంతి భక్షం యా
 అన్తరక్షే బహుదా భవన్తు యా పృథివీం వయస్సోస్తవ్తీ శ్రుతాస్తా న అవశ్యగ్గం స్తోనా
 భవన్తు శివేన మా వశుషా పశ్యతాపశ్చివయా తనువోవస్సు శత త్వచం మే సర్వాగం
 అగ్ని గం రప్సుషదో హువే వో మయి వర్చో బలమోజో నిధత్త

అనంతరం పవమానసూక్తం (పుట 39) విపిత్యా తదనంతరం వరుణసూక్తం పురుషసూక్తం
 వ జపేత్.

వరుణసూక్తమ్

ఉదుత్తమం వరుణ పాతమన్మదహధమం విమధ్యమగ్గం త్రతాయ అథా వయ
 మోదిత్య/ వ్రతే తవాసాగసో అదతయే స్యామ/ అస్తభ్నాద్యామృషతో అస్తరక్షమమ-
 మీత వరిమాణం పృథివ్యా అనీదధ్యిక్వా తువనాని సప్రూధ్యిశ్వేత్తాని వరుణస్య
 వ్రతాని/ యశ్శింవేదం వరుణ దైవ్యే జనేఽభిద్దోహం మనుష్యేశ్వరామని/ అచిత్తి
 ముత్తవ ధర్మా యుయోవిమ మా నస్తస్మాదేనసో దేవ రిరిషణి కితవాసో యద్రిపుర్న
 తీవి యద్యామా నత్యముత యన్న విద్య/ సర్వా తా విష్యే శిథిరేవ దేవాభా తే స్యామ
 వరుణప్రియానః/

అవ తే హతో వరుణ సమూర్ధిరవ యజ్ఞేభీరీమహ హవిర్భూః శయన్తస్యభ్య
 తునుర ప్రవేతో రాజ్ఞన్మేనాగేని శత్రుః కృతాని/ తత్త్వ యామి బ్రహ్మజా వస్వమాన
 వ్రతాన్తే యజమానో హవిర్భూ/ అహదమానో వరుణేహ తోద్యురుతగం స మా న
 అయుః ప్రమోదిత/

పురుషసూక్తమ్

సహస్రశీర్షా పురుషః/ సహస్రాక్షశ్చసహస్రపాతో/ స తూమం విత్వతో వృత్వా/
 అత్యన్తద్ధశాక్షాలమ్/ పురుష ఏవేదగం సర్వేమ్/ యద్భూతం యద్వ భవ్యేమ్/
 ఉతామృతత్వ న్యోశానః/ యదన్నేనాతిరోహతి/ ఏతాహనస్య మహిమా/ అతో
 జ్ఞాయాగంత్తు పూరుషః/ పాదోఽన్య విశ్వో తూతాని/ త్రిపాదస్యామృతం/ ఏని/ త్రిపా
 దూర్ధ్వ ఉదైత్పురుషః/ పాదోఽన్యోహాభవాత్పునే/ తతో విష్వజ్జ్యోక్రామతో
 సాతనానశవే/ అభి/ తస్యోద్వరాదజాయత/ విరాజో అధి పూరుషః/ స జాతో అత్య-
 రివ్యతో వత్సాద్భూమిమతో పురః/ యత్పురుషేణ హవిషో దేవా యజ్ఞ మతన్వతో
 వసన్తో అస్మానిదాత్యమ్/ గ్రిష్వే ఇద్యత్పురట్టవి/ సప్రాన్యోనన్మరిధయే/ తిన్నప్ర
 న్నిమిధః కృతాని/ దేవా యద్యజ్ఞం తన్వానా/ అబద్ధన్ పురుషం వతుమ్/ తం యజ్ఞం
 బర్హిష్ ప్రాకన్నే/ పురుషం జాతమగ్రతః/ తేన దేవా అయజన్త/ సాధ్యా ఋషయశ్చ యే/

తస్మేద్యజ్ఞాభ్యర్చ్యపటతః/ సంభృతం పృషదాజ్యమ్/ వశూగం స్తాగం శ్వేత్రే నాయు-
 వ్యాన్మ/ అరణ్యాన్యామ్యాశ్చ యే/ తస్మేద్యజ్ఞాభ్యర్చ్యపటతః/ ఋచస్సామాని జజ్ఞదే
 ఛందాగేని జజ్ఞరే తస్మేతి యజస్తస్మేదజాయత/ తస్మాదశ్వ అజాయంత/ యే కే
 చోభయాదతః/ గావో హ జజ్ఞరే తస్మేతి తస్మేజ్ఞాతా అజావయః/ యత్పురుషం
 వ్యదధుః/ కతిదా వ్యకల్పయన్మ/ ముఖం కిమన్య కౌ బాహుః/ కాపూరూ సాదా
 పువ్యేతే/ బ్రాహ్మణోఽన్య ముఖమానీతి బాహూ రాజన్యః కృతః/ తూరూ తదన్య య
 ద్వైశ్యః/ పద్భ్యాగం తూర్త్రో అజాయత/ వస్త్వమా మనసో జాతః/ వక్షోస్సుర్యో
 అజాయత/ ముఖాద్విశ్వాగ్ని శ్వే ప్రాణాద్వాయురజాయత/ నాభ్యో అసిద్వర్షరక్షమ్
 శీర్షో ద్యౌస్సమవర్తత/ పద్భ్యాం తూమ్మర్దికశ్శృత్రోతి తథా తోకాగం అకల్పయన్మ
 వేదాహమేతం పురుషం మహావ్రేమ/ అదిత్య వర్తం తమనస్సు సారే/ సర్వాణి రూపాణి
 విచిత్త్య ధీరః/ నామాని కృత్యాః లిపదన్యదాఽఽస్త్రో ద్రాతా పురస్తాద్యముదాజహరీ
 తక్ర ప్రవిద్యాన్ ప్రదితక్రతేస్త్రః/ తమేవం విద్యానమ్మత ఇహ భవతి/ నాన్యః పన్థా
 అయనాయ విద్యతే/ యజ్ఞేన యజ్ఞమయజ్ఞవ్రదేవా/ తాని ధర్మాణి ప్రతమాన్యానన్మ
 తేహ నాకం మహిమానస్సవస్త్రే/ యత్ర హర్షే సాధ్యాన్మస్త్రదేవా/ అధ్యౌ స్సమ్మృతా
 పృథివ్యో రహోచ్చ/ విత్సకర్మణస్సమవర్తతాద్ధీతన్య త్వష్టా విదధద్రూపమేతి తత్పురు
 షన్య విత్సమాణానమగ్రే వేదాహమేతం పురుషం మహావ్రేమ/ అదిత్య వర్తం తమనః
 పరస్తాతి తమేవం విద్యానమ్మత ఇహ భవతి/ నాన్యః పన్థా విద్యతే/ అయనాయ
 ప్రజావతిశ్చరతి గర్భే అన్తః/ అజాయమానో బహుధా విజాయతే/ తన్య ధీరా
 పరజానన్తి యోసేమ/ మరేదీనాం పదమిచ్చన్తి వేదనః/ యో దేవేభ్య అతపతి/ యో
 దేవానాం పురోహతః/ పూర్వో యో దేవేభ్యో జాతః/ నమో రువాయు బ్రాహ్మయే/ రుషం
 బ్రాహ్మం జనయన్తః/ దేవా అగ్రే తదబ్రువన్మ/ యస్త్వైవం త్రోహ్మణో విద్యాతే/ తనయ
 దేవా అనన్యతే/ ప్రాశ్న తే లక్ష్మీశ్చ పత్నీశ్చ/ అహోరాత్రే సార్వ్య/ సక్షత్రాణి రూపమ్/
 అశ్వినో వ్యాత్రీమ్/ ఇష్టం మనిషాణ/ అముం మనిషాణ/ సర్వం మనిషాణ/

ఇతి పురుషమాక్షం జపిత్యా, "ద్రుపదాదేవ ముఖ్యకు/ద్రుపదాదేవేన్నుచానః/న్విన్న
స్సౌ త్వమలాదేవ/పూతం పవిత్రేణేవాజ్యమ్/ఆపశ్చున్ధన్తు మైననః/భూర్భువస్సువో
భూర్భువస్సువో భూర్భువస్సువో" - ఇతి కలశమధిమంత్ర్య, కలశోదక్షః ప్రేతం స్నాత్వా,
పిండగవ్యేన యోనిం ప్రక్షాళ్య, అన్యవస్త్రేణ తపమాచ్ఛాద్య, ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య,
ద్రావివాపీతి, "---గోత్రాయాః ---నామ్నూః/అస్యాః ప్రేతాయాః సూరికామరణప్రాయ
శ్చిత్తార్థం (రజస్వలామరణప్రాయశ్చిత్తార్థం వా) ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్మం వారుణ
కృచ్ఛ్మం, తీర్థకృచ్ఛ్మం యత్కించద్ధిరణ్యదూపణకరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య,

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం చితావసోః

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

ఇతి కృచ్ఛ్మత్రయప్రతినిధిహిరణ్యం శ్రోత్రియాయ దత్వా, ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య,
ద్రావివాపీతి "-----గోత్రాయాః -----నామ్నూః/అస్యాః ప్రేతాయాః సూరికామరణ
ప్రాయశ్చిత్తార్థం (రజస్వలామరణప్రాయశ్చిత్తార్థం వా) ప్రేతాగ్నిసంధానం కరిష్యే" -
ఇతి సంకల్ప్య, పూర్వోక్తవిధినా (పుట 24) అయాశ్చాగ్నిహోమం కృత్వా, తదనంతరం
"తావేదన మనవామ ఇత్త్యైమన్తై హోమం కుర్వాత్.

1. జాతవేదన మనవామ సోమమరాతియతో నిదహతి వేదః/న నో పర్తదత దుర్గాణి
విశ్వే నావేవ నిన్ధుం దురితాః త్యగ్నిస్సాప్సవో/అగ్నయే జాతవేదన ఇదం
నమమ/
2. తామగ్ని వర్తాం తవసా జ్వలన్తీం వైరోచనీం కర్మఫలేషు జిహ్వామ్/దుర్గాం దేవిగం
తరణమహం ప్రపద్యే సుతరస్థితరన్ నమస్సాప్సవో/దుర్గాయేదం నమమ/
3. అగ్నే త్వం హరయా నవ్యే అస్మాన్ స్వప్రతిరత దుర్గాణి విశ్వే/హుశ్చ పృథీవీ
పహులా న ఉర్వీ భవా తోకాయ తనయాయ శంయోస్సాప్సవో/అగ్నయ ఇదం
నమమ/

4. విశ్వవి నో దుర్లభో జాతవేదస్పృహం న నానా దురితాః తపర్షి అగ్నే అత్రివ
స్మనసా గృజానోఽస్మాకం భూత్యవితా తస్మాగం స్వాహో అగ్నయ ఇదం
నమమ/
 5. పృతనాజితగం నహమానమగ్నిముగ్రగం హువేమ పరమాత్మదస్థానో న నశి
వర్తదత దుర్గాణి విత్వా జామద్వేనో అత దురితాఽత్మగ్ని స్వాహో అగ్నయ ఇదం
నమమ/
 6. మనో జ్యోతిర్దవతామాజ్యం విప్రున్నం యజ్ఞగం సమిమం దధాతు/ యా ఇష్టా
ఉవసో నిమ్రువత్స తా స్పందభావి హవిషా మృతేన స్వాహో మనన జ్యోతిష
ఇదం నమమ/
 7. తప్సవితుర్యరేజ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియో యో నో ప్రచోదయాత్
స్వాహో నవిత్ర ఇదం నమమ/
 8. భూరగ్నయే వ పృథివ్యే వ మహతే వ స్వాహో అగ్నయే పృథివ్యే వ మహతే
ఇదం నమమ/
 9. భువో వాయవే వానరశాయ వ మహతే వ స్వాహో వాయవ్యనరశాయ మహతే
ఇదం నమమ/
 10. సునరాదిత్యాయ వ దివే వ మహతే వ స్వాహో అదిత్యాయ దివే మహత ఇదం
నమమ/
 11. భూర్భువస్సువత్సంధ్రమనే వ నక్షత్రేభ్యో దిగ్భ్యో మహతే వ స్వాహో
వంధ్రమనే నక్షత్రేభ్యో దిగ్భ్యో మహత ఇదం నమమ/
 12. యోఽన్య కౌన్య జగతః పార్థవ్యైక ఇద్వతి/ యమం భంగ్యత్సో గాయ యో
రాజాఽనపరోధ్యస్వాహో యమాయేదం నమమ/
 13. యమం గాయ భంగ్యత్సో యో రాజాఽనపరోధ్యః/ యేనాపా నద్యో భస్వాని
యేన ద్యౌః పృథివీద్భుధా స్వాహో యమాయేదం నమమ/
- ఇతి హుత్యా, అప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిష్య, తదనంతరం సంస్కర్యాత్.

పైతృమేధికసంస్కారః

హార్యభాగముతో విధింపబడిన వేర్వేరు అగ్నిసంధాన, ఔషాపన, ప్రాయశ్చిత్తాదులను నిర్వహించిన పిదప కర్త సామాన్యులకు పైతృమేధికదహనసంస్కారమును, యోగులకు పైతృమేధముతోనూ బ్రహ్మమేధసంస్కారమును చేయవలెను. ఈ అధ్యాయముతో పైతృమేధిక విధి చెప్పబడుచున్నది. బ్రహ్మమేధవిధి తరువాతి అధ్యాయముతో చెప్పబడును. పైతృమేధిక శ్రీమీగ మధోలిఖితవిధముగా నున్నది.

ప్రయోగః¹ కర్తా స్నాత్వా, అర్చనానాం, శ్రీమార్గరహితధృతోర్ధ్వపంథాః, ప్రాచీనావీతి,

నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గోత్రాహ్మణహితాయ చ/

అగధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమో నమః॥

ఇక్కుత్వా, బ్రాహ్మణాన్ నమస్కృత్య, కృష్ణతీరాన్ వికిర్య,

"అశేషే హే పరివశే. స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిహం
సోవర్ధీం యత్కించిధక్షిణాం యతోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య ----గోత్రం ----శర్మాణం
వీతరం ప్రేతం (అథవా, ----గోత్రం ----వామ్నీం మాతరం ప్రేతం) పైతృమేధికవిధినా
సంస్కృత్యం యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ"-అని ప్రార్థ్య, "తథాస్తు, యోగ్యతానిధిరస్తు"-
అని బ్రాహ్మచైరనుజ్ఞాప్య,

"ఉపవీతి - ప్రాణానాయుష్య, ప్రాచీనావీతి, "ఓం శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద -
అస్యాం రిధౌ----గోత్రస్య----శర్మాణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా, ----గోత్రాయా----

"పైతృమేధసంస్కారమునకు ముందుగా తత్సంస్కారయోగ్యత కల్గిఉత్తై 3 లేక, 5 లేక 7
ప్రాణాపత్యకృచ్ఛములను హరణ్యదానరూపముగా చేయవలెను. దీనికై కర్త స్నానము చేసి,
ఓం వీ తదివప్రమును ధరించి, శ్రీమార్గరహితముగా ఉర్ధ్వపంథములను ధరించి, ప్రాచీనావీతి
శ్లో, "నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ----నమో నమః"-అని నల్లనుప్పులను సభపై వల్లి, "అశేషే హే
పరివశే --- యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ" అని నభకు నమస్కరించి, "తథాస్తు, యోగ్యతానిధి
రస్తు" - అని నభానుజ్ఞను పొంది,

నామ్నః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ప్రథమేహని (అథవా, ద్వితీయేహని తృతీయేహని...) పైతృమేధికసంస్కారార్థం స్వస్య యోగ్యతానిర్ద్యర్థం నప్రవంశ శ్రీణివా కృచ్ఛాజీకరిష్యే"- ఇతి సంకల్ప్య.

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః|

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్చాంతం ప్రయచ్ఛ మే|

----గోత్రస్య ----శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా, ----గోత్రాయాః ----నామ్నః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ప్రథమేహని (అథవా, ద్వితీయేహని, తృతీయేహని ...) పైతృమేధికసంస్కారకరణే యోగ్యతానిర్ద్యర్థం యత్కించిత హిరణ్యం తుభ్య మహం సంప్రదదే నమమ"- ఇతి శ్రోత్రియాయ హిరణ్యం దత్వా,

"ఉపవీతి, ప్రాణాయామస్య, ప్రాణనాపీతి, "----గోత్రం----శర్మాణం వితరం ప్రేత (అథవా, ----గోత్రం ----నామ్నిం మాతరం ప్రేతం) ఔపాసనాగ్నినా (అథవా ఉత్తపనాగ్నినా) పైతృమేధికవిధినా సంస్కరిష్యామి"- ఇతి సంకల్ప్య, పూర్వవదుక్తే నాజ్యదర్శనంస్కారాస్తు విపరీతం కృత్వా, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషేవ్య, అగ్నేః పశ్చా దర్శిష్యు" నర్వస్య ప్రతిశీవరే తుమీస్త్యవన్త అథతాస్త్యానాస్త్య మువదాభవ యవోచ్చస్తే శర్మ నప్రథోః"- ఇతి దక్షిణిరసంప్రేతం కాయయిత్వా,

⁸⁴ ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాణనాపీతియై "ఓం శ్రీ గోవింద గోవింద గోవింద ---- గోత్రస్య శర్మణః ----కృచ్ఛాజీకరిష్యే"- అని సంకల్పించి, 9 లేక, 15, లేక 21 రూషాయలను చేతితో నుంచుకొని, "హిరణ్యం ----ప్రయచ్ఛ మే"- అని చెప్పి, "గోత్రస్య ----సంప్రదదే నమమ" అని ఆ రూషాయలను తిలలతో, జలముతో నహే తుమిపై విడిచి, వానినొక శ్రోత్రియునకు దానము చేయుట ద్వారా ప్రాణాపత్త్యకృచ్ఛమును పూర్తిచేసి, ఆ తర్వాత

⁸⁵ ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాణనాపీతియై "----గోత్రం ----సంస్కరిష్యామి"- అని సంకల్పించి, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాద్వాజ్యదర్శనంస్కారములను చేసి, ప్రేతాగ్ని (ఔపాసనాగ్ని లేదా ఉత్తపనాగ్ని) సంధానమును చేసి, అగ్ని నప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి, "నర్వస్య ప్రతిశీవరే"- అను మంత్రముతో ప్రేతను అగ్నికి పశ్చిమమున దక్షిణిరసముగా పఠించెట్టి, (నూచనః ఈ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాదులను 2వ అధ్యాయముతో చెప్పినట్లుగా ఇదివఱకే చేసి యుండవలెను గనుక ఆ అగ్నితోనే ఈ ప్రేతాగ్నిహోమమును చేయవలెను.)

“ప్రతమవ్యారథ్య, “వరేయువాగంనం ప్రవతో మహారను బహుభ్యః వస్థామన
వస్సశానమ/వైవస్వతగం సంగమనం జనానాం యమగం రాహవగం హవిషా దువ-
స్యత స్వాహా/యమాయేదం నమమ” - ఇతి చతుర్థహవాజ్ఞేన పుత్యా, తూర్ణిం అగ్ని
మస్తదక్షిణం పరిషిచ్య, “హస్తాంగుష్ఠా, పాదాంగుష్ఠా వ పృథకకర్పురక క్షేత్రమాలాభ్యాం
లభ్యా, శిరిసి నలదమాలామాలధ్య, ట్టుంబర్యామానంద్యాముత్రానం ప్రేతం విపాత్య, “ఇదం
త్వా వస్త్రం ప్రథమం న్యాగన్” - ఇతి నవవస్త్రాభ్యాద్య, “అనైతయాహ యదైవోభిః

“ దర్శతో ప్రేతను తాకుచు, “వరేయువాగం--యమాయేదం నమమ” - అను మంత్రముతో
వాగ్గేనిసార్లు స్త్రవముతో ప్రక్కుటోనికి నేనిది పేనికొనుచూ హోమము చేసి, అమంత్రముగా
అగ్నిని అస్తదక్షిణముగా పరిషినింది (సూచన: ప్రేత దూరముగానున్నచో ప్రేతనుండి హోమ
ప్రదేశము వలకు వచ్చునగా కొనలు ప్రేతకు తాకునట్లు దర్శులను పరచి, దర్శులద్వారా ప్రేతను
తాకుచున్నట్లు తొలిపవరెను.)

“ ప్రతయొక్క హస్తాంగుష్ఠములను, పాదాంగుష్ఠములను వేర్వేరుగా తెల్లనూలుత్రాళ్లవేత లేదా
తెల్ల గుడ్డపరికల చేత) కట్టి, నకద (వట్టపేరుల) మాలను ప్రేత శిరస్సునందు (లేక మిళిత) కట్టి,
ఇతరములైన కులపీపువ్వమాలలను కూడ మెడలో పేసి, మేదికట్టలతో కట్టిన పాదెపై శవమును
తెల్లకిల దక్షిణాశిరస్సుగా పరుండెట్టవలెను (ఇట్లు చెప్పినను, ఈ కాలములో వెదురుబొంగు
లతో పాదెను కట్టుట సామాన్యముగా అరుగుచున్నది). తరువాత, “ఇదంత్యా వస్త్రం ప్రథమ
న్యాగన్” - అను మంత్రముతో సూతనవస్త్రమును పాదములనుండి ముఖమువలకు శవముపై
గప్పి, “అనైతయాహ--వింధును” - అను మంత్రముతో కర్త హార్యధృతవస్త్రమును తాను
ధరించి (లేదా ఆ హార్యధృతవస్త్రమునుండి ఒకనూలుపోగును తీసికొని తాను ధరించి),
అవనునము చేయవలెను. (మూడవ: హార్యధృతవస్త్రమునుండి తీసిన నూలుపోగును కర్త
యొక్క ధరించిన చాలును. అతని తమ్ములు ధరింప వచవరము లేదు. శవముపై కప్పుటకు
ముందుగా క్రొత్తవస్త్రమునుండి ఒక తునుకను వేటుగా ఖండించి యుంచుకొని, దానిని వాసోదక
ములకై వాడుకొనవలెను. ఇట్లు దింపిన వాసోదకవస్త్రముతో బియ్యమును పోసి, ఆ బియ్యమును
శ్మశానమునకు రాలేసి లంఘువుల కియగా వారాబియ్యమును ప్రేతవోటిలో పేసి, పేసినప్పుడు
ప్రేతకంటె దిన్న వారు ప్రేతకు నమస్కరింపుట కొన్నిప్రాంతము లలో అచారముగా నున్నది.)
తరువాత శవమును త్రాళ్లతో గట్టిగా పాదెకు గట్టవలెను.

పూరా ఇహాహారమను సంపత్క దక్షణాం యథా తే దత్తం బహుదా విబన్ధుమ" - ఇతి హార్యధృతనస్తం వ్యయం ధృత్వా, అచమేత్.

⁸⁸ తస్మిన్నేవాగ్నౌ తూష్టిం జీవతండులనరుం శ్రవయిత్వా, చరుమభిసూర్య, దక్షిణత ఉద్వాస్య, పునరభిసూర్య, విశ్వేషమగ్నిం బొందే పమారోహ్య, తత్పుత్రో బ్రాహ్మో వా భృశ్యో వా ఆసన్నబంధుస్తతో వా వాహకాన్నిమంత్రయేత్ "ఇమో యునశ్చ తే వహ్ని అనునీభాయ వోదవోయాభ్యోం యమన్య సాదనగం మత్పతాం వాపగవృతాహ్" - ఇతి.

⁸⁹ సైదాదియమానం ప్రేతం "హాసా త్వేతశ్శ్వేవయతు ప్రవిద్వానన్వేషవత్పువనన్య గోపానత్యైతేభ్యః పరదదాత్పితృభ్యోఽగ్నిర్దేవేభ్యస్సువిదత్రేభ్యః" - ఇత్యనుమంత్య, అగ్నే అగ్నిం ప్రస్థాప్య, తత్పశ్చాత్ కర్తా ముక్తబో గచ్ఛేత్. ⁹⁰ అథ కర్తా తిలతండులాన్,

⁸⁸ తదుపరి ఆ అగ్ని యందొక మృత్తికాపాత్రలో అమంత్రకముగానే వియ్యమును, పెనర పప్పును కలిపి వండి (ఇదియే చరువు), దానిపై నేతి నభిసూరించి, ఆ పాత్రను అగ్నికి దక్షిణమున దిండి, నేతితో పునరభిసూరము చేసి, హోమాగ్నిని సాంతముగా చేశాక మధ్యమండలో పెట్టు కొడి, పుత్రులను బ్రాతలను, భృత్యులను, లేదా సమీపబంధువులను "ఇమో యునశ్చ --" అను మంత్రముతో వాహకాలుగా బాదిచేతికి. దర్శననానగి నిమంత్రము (విద్వాంసు) చేయవలెను. (సూచన: పైన చెప్పిన క్రమముగా హోమాగ్నితోనే చరువును వండవలెననియు, నేతి అగ్నిలో ముందే చరువును వండియుండుకొనుట తగదనియు విత్వమేధసారము ధర్మశాస్త్రము చెప్పుచున్నది. వాహకాలు లేక, బండిపై శవమును తినికొని పోవలనవచ్చినప్పుడు మాత్రమే "ఇమో యునశ్చ --" అను మంత్రమును ఫెప్పవలెనని కొందఱు.)

⁸⁹ అట్లు వహంపలదుప్రేతను "హాసాత్వేత --- స్సువిదత్రేభ్యః" - అని అనుమంత్రించి, కర్త దహనాగ్ని గల మృత్పాత్రను తినికొని తల వితియటోనుకొని శవమునకు ముందుగా నడువ వలెను. మిగతా బంధుమిత్రాదులు వయసుతో పెద్దవారు ముందుగా, చిన్నవారు వెనుకగా శవము వెంట నడువవలెను. వారెప్పుడును కర్తకు, శవమునకు మధ్యగాని, శవమునకు ప్రక్కల గాని నడువరాదు. శవము వెప్పుడును శ్మశానమునైపు కాల్లు చేసి (అనగా శవము శ్మశానము వైపును చూచుచుండునట్లు) తినికొనిపోవలెను.

⁹⁰ దహనపంస్కారార్థము (నల్ల)నువ్వులను, అరకేజీ వియ్యమును, అరకేజీ చరువును (పెనర పప్పు, వియ్యము కలిపి పైన అగ్నిపై వండినది), మోదుగుపమిథలను, మోదుగుకొమ్మలను,

తరుం, పలాశకాళాః, రోష్ణాన, హిరణ్యతకలాన, అణ్యపాత్రాణి, దర్పాన, మేక్షణం, ఉద-
కుంభం, పికరాత్ప పురకః ప్రస్తావ్య స్వయమగ్నిం నిశ్చేషం తాజ్జనహితం అదాయ గచ్ఛేత్.
"తతో వాహకాః నిపితినో మౌనినశ్చ గ్రామానభిముఖం ప్రేతం నిర్దరేయుః. గ్రామశ్శకాన
మౌరంతరం మార్గం వతుర్థా కృత్వా,

1) "తత్రాద్యం వతుర్థాంతం గత్వా, అగ్నిం నిదాయ, అగ్నిరుత్తరతో దక్షిణాగ్రాన దర్పా
న్నిదాయ, తేమ - "నర్వన్య ప్రతివీరీ యామిస్త్వైవన్త అధో/ స్యాన్వాస్త్వై నువదో భవ

హిరణ్యమును (దిల్లరను), మట్టపెద్దలను (లేదా తాళిముక్కలను), అరలిటరు నేరిని, పిటి
తాండములను (ఒకటి దిన్నది, ఒకటి పెద్దది), మోడుగ లేక మేడిపుల్లను (ఇదియే మేక్షణము),
తర్ఫలను, ఇనుకను తీసికొనిపోవలెను. వీనిని తనము వెనుక నడచువారు కొనిరావచ్చును. కర్త
హోమాగ్నిని సాంతముగా ఒక కుండలో వేసికొని ముందు వడువవలెను.

" వాహకులు నిపిత్తులును (అనగా ఇందెమును హారమువలె మెడలో ధరించినవారును),
మౌనులునుపై శ్మశానముపైపు కాళ్లు చేసి తనమును మోసికొని పోవలెను.

"గ్రామశ్శకానములకు మధ్యగల దూరమును నాల్గు భాగములు చేసి, అంకు మొదటి భాగము
తీసికొని గమించిన పిదప, అచ్చట అగ్నిభాండము నుండి, దాని కుత్తరమునందక్షిణాగ్రములుగా
తర్ఫలను పరిచి, "నర్వన్య ప్రతివీరీ" అను మంత్రముతో పొడిచు దక్షిణశిరస్సుగా అ దర్ఫ
లన్నిండి, దక్షిణదిశకు మందపెద్దలపై (లేదా తాళిముక్కలపై) వరుసాత్ర నుండి, ఉత్తరీయ
మును ప్రక్కకు వెట్టి, ఒక్క అధోపస్తమును మాత్రము ధరించి, తలవెంట్టుకలను రెండుభాగ
ములు చేసి కొని, అందులో కుడిపైపు పగమును ముడివేసుకొని, ఎడమపైపు పగమును వితయ
తోసుకొని, కుడితొడను కుడిచేతితో అధోపస్తము (ధోవతి) కడలునట్లుగా కొట్టుకొనుచు,
ముందుగా జ్ఞాతులు, వారివెనుక కనిష్ఠపూర్వముగ కర్తలును ప్రాచీనాపితులై "అప నశ్శోభవ
దమమగ్నే శుశుద్ధ్యా రయిం అప నశ్శోభవదమం" - అను మంత్రముతో మూడుసార్లు ప్రేతను
అప్రదక్షిణముగా చుట్టవలెను. తరువాత, పైపద్ధతికి విపర్యయముగా కేశములను కట్టుకొని,
లేదా విడిచి, అధోపస్తము (ధోవతి) కడలకుండా ఎడమతొడను ఎడమచేతితో కొట్టుకొనుచు
ముందుగా జ్ఞాతులు, వారివెనుక కనిష్ఠపూర్వముగా కర్తలు ప్రాచీనాపితులై "అప నశ్శోభవ
దమమగ్నే శుశుద్ధ్యా రయిం అప నశ్శోభవదమం" - అను మంత్రముతో మూడుసార్లు ప్రేతను
ప్రదక్షిణముగా చుట్టవలెను. తదుపరి ప్రేతకు దక్షిణభాగమున ఉత్తరమునుండి మొదలిడి దక్షిణ
మున కంతమగునట్లు తూర్పునుండి పడమటికి వరుసగా మూడు గుంతలను చేసి, వానితో

యవ్నస్త్రిత్యేన ప్రత్యేకం - ఇతి దక్షిణశిరసం ప్రేతం విధాయ, దక్షిణతో లోష్ఠేషు వరుం ప్రతి
 స్థాన్య, సర్వే జ్ఞాతయః ఉత్తరీయమన్యత్ర విధాయ, ఏకవాససు, ద్వేధాకేతాన్ విభజ్య, దక్షిణాన్
 కేతానాంధ్య, సవ్యాన్ విపృజ్య, దక్షిణానూరూనాఘ్నానా, అధోవస్త్రాణ్యనధూన్యస్త్ర, కనిష్ఠ
 పూర్వం ప్రేతం త్రిః అప్రదక్షిణం పరియత్తి, "అవ నశ్శోభవదమమగ్నే తుతుద్యా రయిమి
 అవ నశ్శోభవదమమగ్నే" - ఇతి ప్రేతం అప్రదక్షిణం కుర్వ్యః. తతః సవ్యాన్ కేతాన్ముద్గ్రాభ్య,
 దక్షిణాన్ కేతాగాన్ విప్రన్య సవ్యానూరూనాఘ్నానా అధోవస్త్రాణ్యనధూన్యస్త్రః ప్రాచీనా
 పీఠః "అవ నశ్శోభవదమమగ్నే తుతుద్యా రయిమి అవ నశ్శోభవదమమగ్నే" - ఇతి
 మంత్రేణ త్రిః ప్రేతం ప్రదక్షిణం కుర్వ్యః. ప్రేతస్య దక్షిణపార్శ్వే ఆత్మనా రిప్తః కర్పూర్దక్షిణాప
 వర్గాః బాల్వా తేషు త్రిణి లోష్ఠాని విక్షిప్య, "మార్దయతాం వితా వ్రతః (మాతా వ్రతే)" -
 ఇత్యుక్త్వా, "-----గోత్రస్య -----శర్మణః పితూ వ్రతస్య (-----గోత్రాయాః -----
 నామ్నోః మాతూ వ్రతాయాః) అద్య వ్రతమేహని (అథవా, ద్వితీయేహని
 తృతీయేహని - ఇత్యాది) ----గోత్రాయ ----శర్మణో విత్రేవ్రతాయ (----గోత్రాయై
 ----నామ్నై మిత్రే వ్రతాయై) అద్యనా వ్రతమథాగే శ్మశానవాసేభ్య ఏతం పథి లలిత
 దదామి, పునర్నీతీదకం దదామి, హిరణ్యోదకం దదామి" - ఇతి దత్వా.

2) "తత్పిరాడియమానం ప్రేతం హుషేమా అతా అమనేద సర్వాస్య ఆస్యాగం

మూడు రాతిముక్కల నుంచి, "మార్దయతాం వితా వ్రతః (మాతా వ్రతే)" - అని ఆ ముక్కలపై
 వరువులేని మూడవభాగమును మేక్షణముతో నుంచి, ఆ వరువుపై "-----గోత్రస్య ----శర్మణః
 పితూ హిరణ్యోదకం దదామి" - అనుచు, "దదామి" - అన్న పుడెల్లా తిలోదకములను విడువ
 వలెను. (నూతనః "అవ నశ్శోభవదమమగ్నే" అను మంత్రము వాకసారి వెప్పి మూడుసార్లు
 ప్రేతను అప్రదక్షిణముగా చుట్టవలెను. ఆపైని మతోకసారి అదే మంత్రము వాకసారి వెప్పి,
 మూడుసార్లు ప్రేతను ప్రదక్షిణముగా చుట్టవలెను. ఏకృకార్యములందైనను సామాన్యముగా
 ఉపపీఠితోనే ప్రదక్షిణమును చేయవలెను. కాని ఇక్కడమాత్రము ప్రాచీనాపీఠితోనే ప్రదక్షిణము
 చేయ వలెనని ప్రత్యేకముగా చెప్పబడుటచే ప్రదక్షిణమును ప్రాచీనాపీఠితోనే చేయవలెను.)
 "తరువాత తీసికొనిపోవడు ప్రేతను హుషేమా-ప్రవిద్యాన్" - అని అనుమంత్రించి, దారితో
 నగముదూరమువరకు గమించి, అక్కడ అగ్నిభాండమునుంచి, దాని కుత్తరమున దక్షిణాగ్రము
 లుగా దర్శనము పరచి, "సర్వస్య వ్రతశీవరీ" - అను మంత్రముతో పాడెను దక్షిణశిరస్సుగా ఆ

అథయతమేన నేవతోన్యప్రదా అమృతస్సర్వచిరోఽప్రయుష్మస్సుర పత్రప్రవిద్యాన్" - ఇత్యనుమంత్య, ద్వితియమధ్వనో భాగం గత్వా, అగ్నిం నిధాయ, అగ్నేరుత్తరతో దక్షిణాగ్రాన్ దర్శ్యాన్నిధాయ, తేషు - "సర్వస్య ప్రతివరీ భూమిస్త్యవస్థ అధతా స్యోనాస్త్యే సుషదా భవ యచ్చాస్త్యే శర్యే నప్రతోః" - ఇతి పూర్వవర్ణయంతం నిధాయ, పర్వే జ్ఞాతయః ఉత్తరీయమన్యత్ర నిధాయ, ఏకవాససః, "అవ నశ్శోతువదమమగ్నే శుశ్రుద్వా రయిమ/ అవ నశ్శోతువదమమి" - ఇతి ప్రేతం త్రిః అప్రదక్షిణం, పశ్చాత్ త్రిః ప్రదక్షిణం కృత్వా, పేక్షితేన చరోష్ఠురియాంశ మాదాయ, "పథి భూతేభ్యః ఇమం బలిం దదామి, పునస్త్రీలో దకం దదామి, హరణ్యోదకం దదామి" - ఇతి దత్వా, "అయుర్వ్యాయుః పర పాసతి త్వా పూషా త్వా పాతు ప్రవథే పురస్తాతో యత్రానతే సుకృతో యత్ర తే యయుస్తత్రే త్వా దేవస్సైవితా దధాతు" - ఇత్యాదీయమాన మనుమంత్రయేత్.

3) "తతః తృతీయమధ్వనో భాగం గత్వా, అగ్నిం నిధాయ, అగ్నేరుత్తరతో దక్షిణాగ్రాన్ దర్శ్యాన్నిధాయ, తేషు - "సర్వస్య ప్రతివరీ భూమిస్త్యవస్థ అధతా స్యోనాస్త్యే సుషదా

దర్శయన్తే ధీమహి, పూర్వోక్తముగా ఉత్తరీయమును ప్రక్కకు జిక్కి, కేశాదులు విడిచిబోసికొని, తేజా ముడిపెట్టికొని మునుపటివలెనే తొడను కొట్టుకొనుచు "అవ నశ్శోతువదమమగ్నే శుశ్రుద్వా రయిమ/ అవ నశ్శోతువదమమి" - అనుమంత్రముతో ప్రేతను మూడుసార్లు అప్రదక్షిణముగా, తరువాత అమంత్రముతోనే మూడుసార్లు ప్రదక్షిణముగా మట్టవలెను. అపైని ప్రేతకు దక్షిణభాగమున ఉత్తరమునుండి మొదలిది దక్షిణమున కంతమగునట్లు తూర్పునుండి పడమరకు వరుసగా మూడుగుంతలను చేసి, వానిలో మూడు జారిముక్కలనుంచి, ఆ ముక్కలపై పేక్షిణముతో వరుపు నుంచి, "పథి భూతేభ్యః బలిం దదామి, తిరోదకం దదామి, హరణ్యోదకం దదామి" - అని "దదామి" - అన్నప్పుడల్లా తిరోదకములను విడిచి, మఱియింకొని పోగుడు ప్రేతను "అయుర్వ్యాయుః పర పాసతి త్వా పూషా త్వా పాతు ప్రవథే పురస్తాతో యత్రానతే సుకృతో యత్ర తే యయుస్తత్రే త్వా దేవస్సైవితా దధాతు" - అని అనుమంత్రించి, "తరువాత దారిలో ముప్పావుదూరమువరకు గమించి, అక్కడ అగ్నిభండము నుంచి, దాని కుత్తరమున దక్షిణాగ్రములుగా దర్శనము పరచి, "సర్వస్య ప్రతివరీ" - అను మంత్రముతో పొదిను దక్షిణాగిరస్సుగా దర్శనపై దించి, పూర్వోక్తముగా ఉత్తరీయమును ప్రక్కకుంచి, కేశా

భవయన్నస్త్యై తర్హ సప్రభోః" - ఇతి పూర్వవత్స్యుతం నిదాయ, "అవ నశ్శోభనదమ మగ్నై శుశుద్ధ్యా రయన్/ అవ నశ్శోభనదమమ్"- ఇతి ప్రతంత్రి అప్రదక్షిణం, పశ్చాత్ త్రి ప్రదక్షిణం కృత్యా, మేక్షణేన పరిశిష్టవరుమదాయ, "పథి భూతేభ్యః ఇమం బలిం దదామి, పునస్త్రీతోదకం దదామి, హరణ్యోదకం దదామి" - ఇతి బలితీర్థకాని దత్వా, కపాలాని మపంభిష్వాని పంభినత్రియథాతేషుదకం న శిష్టతి.

తతః "అయుర్వ్యాఞ్మయః పరేపానతి త్యా పూషా త్యా పాశు ప్రవతే పురస్తాతో యుత్రానతే నుకృత్యోయత్రతే యయున్వతే త్యా దేవస్సవితా దధాతు" ఇత్యాదియమాన మనుమంత్రి, మౌనినః పనుష్టమకస్యావ్యవో గత్యా, దహనదేశస్య పశ్చాద్భాగే ప్రేతం విధాయ, తక్పూర్వభాగే అగ్నిం నిదాయ, "విషానై దేవ మనుష్యాణాగం శాస్తాదీక తామే వైనాననూత్యాగ్రమన్తి" - ఇతి కర్తృ సహ ఉదీపిం దీకం గచ్ఛేయ్యుః.

తతః ప్రత్యేత్య, హరిణ్యా పరాశకాలయా, కమికాలయా, తానామతానీ బహుపర్ణ కాలయా, యయాకయాదివ్యానియా, "అవత వీతది వ నర్హితాతో ముక్త్యన పరాణా యే వ నూతనానా అదాదిదం యమానవసానో దృఢియా అత్రస్త్రిమం పితరో లోక

కులను వితియవోసకాని, రేదోమేదినేనకోదకాతను కృష్ణుకానుకు "అవత శ్శోభనదమ మగ్నై శుశుద్ధ్యా రయన్/ అవ నశ్శోభనదమమ్"- అనుమంత్రిముతో ప్రేతమేషుశుశుద్ధ్యా అప్రదక్షిణముగా, తరువాత ఆ మంత్రిముతోనే మూడుసార్లు ప్రదక్షిణముగా మిక్కిలితన. అనైది ప్రేతకు దక్షిణభాగమున ఉత్తరమునుండి మొదలిది దక్షిణమున కంతమగునట్లు తూర్పునుండి పడమటికి వరుసగా మూడుగుంతులను వేసి, వానిలో మూడు తాతిముక్కల నుంచి, ఆ ముక్కలపై మేక్షణముతో మిగిలిన వరుపు నుంచి, "పథి భూతేభ్యః ఇమం బలిం దదామి, పునస్త్రీతోదకం దదామి, హరణ్యోదకం దదామి" - అని "దదామి" - అన్నప్పుడల్లా తీర్థోదకములను విడిది, వరుపుకుండను నీరునిల్పుటకు పిలువేకుండ ముక్కలుముక్కలు వేసి, "అయుర్వ్యాఞ్మయః ---దేవస్సవితా దధాతు"- అని మఱల మోసికొనిపోవట ప్రేత వనుమంత్రించి, పరిపూర్ణ మౌనముతో కృతానమువఱకు వెళ్లి, వితినుండు ప్రదేశమునుండి పడమటికి పొడెను దింది, వితి నుండు ప్రదేశమునుండి తూర్పునకు అగ్నిభాండము నుంచి, "విషానై దేవ మనుష్యాణాగం శాస్తాదీక తామే వైనాననూత్యాగ్రమన్తి" - అని చెప్పేమా కర్తతో సహ అందఱూ ఉత్తరమునకు నడిచి, తిరిగి రావలెను.

మన్త్యో/- "ఇతి సంమృత్యు, దక్షిణతః శాఖాన్నిరవ్య, అప ఉపస్పృత్య, ఉద్ధృత్య, అవోక్ష్య, హారణ్యకకలంధాయ (హారణ్యకాభవే జన్యమిందాన్నిదాయ), తస్మిన్ దక్షిణాగ్రాన్ దర్శాన్ విస్తర్య, తేషు దక్షిణాగ్రై యాజ్ఞయైః కాన్తైః దారుదితి కృత్వా, "సంమృష్టే దేవే వితే

"తదువాత మోదుగు, లేదా జమ్మి, ఇవేవి లేకున్న ఏదోయొక కొమ్మనుగాని నీటిలో తదిది (హారణ్యక = తదిదిన, పరాశరాభయ - మోదుగుకొమ్మతో ఇది అర్థము), "అనేత నీత తిదనర్పతాతో---లోకమన్త్యై" - అను మంత్రముతో కృతానము వా కొమ్మతో నూదిది, అ కొమ్మను దక్షిణమునకు వినర్పించి, నేయి తదుగుకొని, కృతానస్థలమును నీటిచే ప్రోక్షించి, హారణ్యమునుగాని, అజన్యమిందువులనుగాని ఆ స్థలమునందుంచి, దక్షిణాగ్రముగా దర్పలను పీఠిది, వానిపై దక్షిణాగ్రముగా దారుదితిని కూర్చునెను. (మూవనః ఇక్ష్వాక దత్తమే దారుదితిని కూర్చునెనని ఉన్నది. ఒకవేళ దారుదితి అదవంతే ఇతరులచే కూర్చునెనని యెడల, ఆ దితిని నీటిలో తదిదిన మోదుగుకొమ్మతో "అనేత నీత విననర్పతాతో" - అను మంత్రము వఱకును నీటిలో, అ కొమ్మను దక్షిణమునకు వినర్పించి నేయి తదుగుకొనవలెను.)

"అంతే మోదుగుపై పరిశీలనస్థలమున స్థాపించు నేర్పరచి, దానిపై ఉత్తరమునుండి ఆరంభించి మోదుగునుండి పశ్చిమమునకును గుడ్డలు మూడురేఖలను, తూర్పునుండి ఆరంభించి పశ్చిమమునుండి పశ్చిమమునకును గుడ్డలు మూడురేఖలను గీచి, "ఓం తూర్పువర్షమహాతో" ప్రాంతమునుండి అన్నిదిశలనుండి ప్రతిష్ఠించి, ఆ అగ్ని మట్టును, వితిమట్టును వేర్వేరుగా విశీలకముగా దర్పలను పశ్చిమమునకునెనెను. అనగా, ప్రాకృత్యమునులందు నేయు దర్పలు దక్షిణాగ్రములుగను, ఉత్తరదక్షిణములందు నేయు దర్పలు పూర్వాగ్రములుగను ఉండునట్లు చేయవలెను. (దర్పలను దితిమట్టును, అగ్ని మట్టును వేర్వేరుగా గాక, వితితో కలిపియే పరచవలెనని ఒక పక్షము). తదుపరి, తగ్గికి దక్షిణమున గాని, పశ్చిమమున గాని పాత్రలనుండుట వైదర్పలను పఠిది (ఇట్లు చెప్పినను, దక్షిణమున పఠింపటయే అవారములో నున్నది), వానిపై దర్పిచి, అజన్యస్థాపిచి, ప్రోక్షణిచి, ఇతరదర్పిచి బోర్పించి ఉంచి, పాదెకు గడ్డన త్రాళ్లను కత్తితో నడికివేసి (వేతితో చిప్పగూడదు), అందులోని కణ్డలను వేటువేటుగా తినివేసి, ప్రేతను ఆ పాదె రక్షణలపై మాత్రమే పరుండునట్లు చేసి, ఒక దర్పతో అయామతమును చేసి, ప్రోక్షణీపాత్రను ముందున కప్రదక్షిణముగా తినికొని వచ్చి, అందులో నీటిని నింపి, అయామతంలో అందులోని నీటిని మూడుసార్లు తూర్పునుండి పడమరకు గీచి, ప్రాంతగుడ్డలంధనమాత్రములను కత్తిచే నడికి (వేతితో చిప్పగూడదు), ప్రోక్షణీపాత్ర నధిమంత్రించి, దర్పిచి, అజన్యస్థాపిచి, ఇతరదర్పిచి

పూర్వభాగే యత్రక్వచేతివిధినా ఉదగరతః పశ్చిమగ్రాప్రస్తో రేఖా, ప్రాగరతః దక్షిణగ్రా
ప్రస్తో రేఖా విభిత్వా, అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, ప్రజ్ఞాల్క, దక్షిణాప్రాగ్గ్రీః దర్శ్యే; అగ్నిం దారుణితిం
పుతగాః పరిస్తర్య, దక్షిణతః పశ్చాద్వా దర్శ్యాన్ సగంసాదయిత్వా, తేష్యైకైకః న్యజ్ఞో
పాత్రాణి(దర్శ్యం, అజ్యపాత్రం, ప్రోక్షణం, ఇతరదర్శ్యం) పాదయిత్వా, ఏకదర్శణ ఆయామతం
కృత్వా, ప్రోక్షజ్ఞామనదాయ, తస్యామప అవీయ, ఆయామతేన ప్రోక్షణరూప్యాయ, అంగుష్ఠ
బంధనసూత్రాణి రిత్వా, ప్రోక్షణ పాత్రమీలిమంత్ర్య, ఉత్రావాని పాత్రాణి పర్యావృత్య, మృతం
పాత్రాణి దారుణితిం వ త్రిశ్యేకం ప్రోక్ష్య, తేష్యముక్చ్యుజ్య, పునః పూరయిత్వా, కిందిద్దక్షిణతో
విధాయ, తత్పరిత్ర మాజ్యపాత్ర్యాం నిర్దామి.

"అజ్యపాత్ర్యాం అజ్యవిర్మాహ్య, దక్షిణతో అంగరాన్నిరూహ్య, తేస్వరిత్రిత్య, ఏక
దర్శణ దర్శ్యాగ్రం ప్రక్ష్య విపరీతం త్రిః పర్యగ్నికృత్వా, దక్షిణత ఉద్వాప్య, అంగరానగ్ని
ప్రత్యాప్య, అజ్యపాత్రం న్యస్య పురస్తాన్నిధాయ, దక్షిణాగ్రం పరిత్రం విపరీతం త్రిరుక్చ్యుజ్య
పరిత్రగ్రంథం విత్రిన్య, అద్భు వింస్పృశ్య, ప్రత్యగ్రమగ్ని ప్రసారం.

"తతః దర్శ్యం విత్రిన్య, దర్శణా కింస్పృశ్య, పునర్విత్రిన్య, ప్రోక్ష్య, అజ్యపాత్ర్యాం
సంస్పృశ్య, అగ్ని ప్రసారం. తస్మాత్ అగ్నిమప్రదక్షిణం పరీక్ష్య.

అగ్నిమప్రదక్షిణం ప్రక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరీక్ష్య, దారుణితిం
తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరీక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం
పరీక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరీక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం

"తరువాత అజ్యపాత్రతో నేతిని నింపి, అగ్నినుంధి కొన్ని నిప్పులను త్రోసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరీక్ష్య, దారుణితిం
తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరీక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం
పరీక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరీక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం
పరీక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరీక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం

"దర్శ్యం, ఇతరదర్శ్యం ఒకేసారి కుడి, ఎడమచేతులతో పట్టుకొని, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరీక్ష్య, దారుణితిం
తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరీక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం
పరీక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరీక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం
పరీక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరీక్ష్య, దారుణితిం తేష్యేయగా ప్రోక్షణం చేసి, అగ్నిమప్రదక్షిణం

దాదవాన్ముతస్య త్రియై బ్రహ్మజే తేజవే బలాయ/ అత్రైవ త్వమిహ వయగం సుతేవా
విత్వాన్స్పృహో అభిమాత్పర్థయేమి|| - ఇతి మనర్లస ప్రకహస్తా సంస్కృజ్య, ప్రేతం దక్షిణ
తరణం విశమారోప్య, ప్రధానదర్వాజ్య అజ్యమాదాయ, అజ్యపిండూన్ సప్తవ్యాహృతీర్కనసా
త్వాయన్ అన్య-నేత్ర-శ్రోత్ర-వానికామ దక్షిణనస్యేషు క్రమాన్నిషీవత్. అథ తిలకండులా నోన్య
తత్వా, అన్యతాదనం కృత్వా, అదిత్యాభిముఖః స్థిత్వా "మైనమగ్నై, శృతం యదే"తి
త్వాత్వాం జ్వలదుల్బుధేన ఉరసి దహత్. న నగ్నం దహత్.

"మైనమగ్నై విదహా మాఽభిశోమాఽన్య త్వహం విక్షిప్తా మా శరీరమ/ యదా
శృతం కరహో జాతవదోఽభిమేనం ప్రహణితాత్మిశృభ్యత శృతం యదా కరసి
జాతవదోఽభిమేనం పరదతాత్మిశృభ్యత/ యదా గవ్వాత్వసేనీశిమేతామభా దేవానాం
తత్కరీర్ధవారి" - ఇతి. "తతో విరవతేషమగ్నిమప్రదక్షిణం ప్రాగభిక్రమణ విక్షిప్య, సూర్యాభి
ముఖః స్థిత్వా,

"మిత్తగ్గ హస్తా దాదవాన్-----అభిమాత్పర్థయేమి||" - అను మంత్రముతో ప్రేతహస్తములను
మిత్తగ్గముతోగాలి 3 మాపాయల వాణిముతోగాని కుడిచి, ప్రేతను దక్షిణతరముగా ఉత్తపై పెల్ల
తీల వరుండవెల్లి, ప్రధానదర్వతో అజ్యమును తీసికొని సప్తవ్యాహృతులను (అనగా "ఓం భూః,
ఓం భువః, ఓం త్వహ, ఓం మహాః, ఓం జనః, ఓం తపః, ఓగ్రే నత్యమ్" - అను మంత్ర
ములను) మనమతో ధ్యానించును, అజ్యపిండుపులను ప్రేతయొక్క నోటితోను, రెండు
చేతులు, రెండు వెన్నలు, రెండు వానికారంధ్రములలోను కుడినుండి ఎడమ కుంది, జ్ఞాతులును,
జ్ఞాతులను తిలకండులములను ప్రేతనోటితో వేసి, కర్త తననోటిచి చేతితో (లబలలి) జ్ఞాతుకొని,
జ్ఞామాగ్నితో నొక కొఱచి నంటిందీ, సూర్యాభిముఖముగా నిలబడి (అనగా పూర్వాహ్లామందు
తొర్చునకు, అపరహ్లామునందు పడమటికి మళ్ళి నిలబడి) "మైనమగ్నై, శృతం యదే" అను
రెండు మంత్రములను పఠించి, ఆ కొఱచిని ప్రేతయొక్క వక్షమునందుండి దహింపవలెను.
(మూచనః కవమును వస్త్రముతోడనే కాని, నగ్నముగా దహింపగూడదు.)

"తర్వాత మిగిలిన హోమాగ్నినంతయు ప్రేతయొక్క పాదములనుండి మొదలై అవసన్య
ముగా ఉత్తపై నుండి, కర్త సూర్యాభిముఖుడుగనే నిలబడియుండి "సూర్యం తే వక్షుః ---
శరీరైః" - అని ప్రేత కుపస్థానము చేయవలెను (ఉపస్థానమనగా లేచి నిలబడి నమస్కరించుట).

"నూర్యం తే వశుర్గవ్యతు వాతమాత్యా ద్యాం వ గవ్యే వృథిపిం వ ధర్మజా అపా వా
గవ్య యద తత్ర తే వాతమోవధీమ ప్రతీతిస్తా శరీరైః" - ఇత్యుపనిషత్.

¹⁰⁰ అథ చితిః పశ్చాత్ ప్రాజ్ఞాన స్థిత్యా, "య ఏతన్య వతో గోప్తారః" - ఇతి నవధిః
అజ్ఞాపరిర్యహాతి. తతః అగ్నిమవనన్యం పరిషన్య, స్రువేగాజ్ఞమాదాయ,

1. య ఏతన్య వతో గోప్తారస్త్యేస్సాస్వివో వతో గోప్తారస్త్యే ఇదం నమమ/
2. య ఏతన్య వతో రక్షితారస్త్యేస్సాస్వివో వతో రక్షితారస్త్యే ఇదం నమమ/
3. య ఏతన్య వతో ౨ రక్షితారస్త్యేస్సాస్వివో వతో ౨ రక్షితారస్త్యే ఇదం నమమ/
4. అహ్యైశ్చేస్సాస్వివో అహ్యైశ్చ ఇదం నమమ/
5. అపాహ్యైశ్చేస్సాస్వివో అపాహ్యైశ్చ ఇదం నమమ/
6. అహ్యైశ్చేస్సాస్వివో అహ్యైశ్చేస్సాస్వివో అహ్యైశ్చ ఇదం నమమ/
7. అపాహ్యైశ్చేస్సాస్వివో అపాహ్యైశ్చ ఇదం నమమ/
8. అహ్యైశ్చేస్సాస్వివో అహ్యైశ్చేస్సాస్వివో అహ్యైశ్చ ఇదం నమమ/
9. అహ్యైశ్చేస్సాస్వివో అహ్యైశ్చేస్సాస్వివో అహ్యైశ్చ ఇదం నమమ/

ఇతి పశ్చాత్ అజ్ఞాస్థానం, దర్శనం అగ్నే ప్రహరేత్. ¹⁰¹ తతః చితిః పశ్చాత్ తదాహ్యైశ్చేస్సాస్వివో
అహ్యైశ్చేస్సాస్వివో అహ్యైశ్చేస్సాస్వివో, "ప్రతేతునా" ఇతి నవధిః ఋగ్వేద స్రువం సంభవ్యం తివేత్.

¹⁰⁰ తరువాత చితికి పదమధ్యపై ప్రాజ్ఞానముగా నిలబడి, ప్రతయొక్క నక్షత్రముపై సుంధిన్
అగ్ని నమంత్రముగా నవనన్యముగా పరవేదనము చేసి, స్రువముతో అజ్ఞమును తీసికొని 1-9
మంత్రములతో అజ్ఞచోమమును చేసి, అజ్ఞపాత్రను, స్రుక్కువములను ఆ అగ్నిలో పడ
వేయవలెను.

¹⁰¹ తరువాత చితికి పశ్చిమమున కుడికొడపై విడమకాలును వేసికొని తూర్పుముఖముగా
తూర్పుండి, "ప్రతేతునా" 9 ఋక్కులకు చివర స్రువమును (అనగా, ఓంకారమును) వేర్వీ
పైవొసగిన విధముగా వేతుమను స్రుతిమంత్రము వివక్ష నొక ధర్మను రెండుగా త్రుంచి అగ్నిలో
వేయవలెను (నూననః స్రుతిమంత్రము వివక్ష ధర్మ నొకేతూరి రెండుగా తునుగుడుట్లు వివక్ష వేయ
వలెను. రెండు, మూడు సార్లు విజువకూడదు).

1. ప్రకేతునా బృహతా బోత్సగ్నిరావిర్విశ్వాని వృషభో రోరవితి/ దివశ్చిదన్తా
దుప మాముదానదపామువన్త మహిషో వవర్ధోమ/
2. ఇదం త ఏకం పర హంత ఏకం తృతియేన త్యోతిషా సంవతసన్/ సంవతసన్ వసువై
నాదురేధిప్తియోదేవానాం పరమే నధస్థోమ/
3. వాకే సుప్తర్థమువయత్సతస్తగం హృదా వేనన్తో అభ్యవశత తాన్/ హరణ్య
పక్షం వరుణస్య దూతం యమస్య యోనో శకునం భురత్యోమ/
4. అతద్రవ సారమేయా శ్వాసో వతురక్షో తథిలో సాధునా సతా/ అథా పిత్రా
మృచిదత్తాగం అవహి యమేన యే నధమాదం మధేన్యోమ/
5. యో తే శ్వాసో యమరక్షితారో వతురక్షో వత్తిరక్షో మృచిదత్తాగం
రాజన్ సరదేహ్యన్గం స్వప్తి వోస్యా అనమీమ చోక్తిశ్చోమ/
6. ఉరుణసావసువృషాపృలుమ్మలౌ యమస్య యోతో తరతాన్యోగం అను/
తావస్యభ్యం దృశయే సూర్యాయ సునర్హత్తావసుమద్యోహ భద్రోమ/
7. సామ్ర పితృభ్యః పవతే మృతమేక ఉపాసతే యేభ్యో మధు వైదావశ్చ తాగం
శ్చదేవావగవృతోమ/
8. యే యుద్ధ్యన్తే ప్రథనాపు తూరాసో యే తనుత్యహి/ యే హి సహస్రదక్షిణా
స్తాగంశ్చదేవావగవృతోమ/
9. తవసా యే తనాద్భుష్యాన్తవసా యే సువర్దతా/ తపో యే వక్తరే మహత్తాగం
శ్చదేవావగవృతోమ/

¹⁰² తతః కర్తా జలభాండ మ్నాదాయ, పన్నే అంకే నిధాయ, పంకకధారయో త్రివారం దితి ప్రదక్షిణం కృత్వా, భాండం పృష్ఠభాగే నివృజ్య, ¹⁰³ తతః దితేః పశ్చాత్ దక్షిణోక్తవాన్ పూర్వా,

¹⁰⁴ కర్తం తో శ్చేష్ఠుడు (మాత్రము) నిదికుండను ఎడమభుజముపై నుంచుకొని ప్రేతయొక్క తిరస్రాంతమునుండి మొదలిది వితిమట్టూ మూడుసార్లు అప్రదక్షిణముగా మట్టుచుండగా, నెనుకనుండి మఱొక వ్యక్తి ప్రతిసారి అకుండ కొకరంధ్రమును వీరు వెనుక వైపునకు నన్నగా

మధ్యమా, పర్విమా ఇతి త్రిన్ గర్వాన్ భాత్వా, తేషు అవశేషేషు అత్మభిః ఏకతాభిః ప్రకీర్త
అయుగ్భిః కుంభజలేన పూరయిత్వా, తేషు జ్ఞాతయః కనిష్ఠపూర్వం

"అత్మన్యతీ రేవతీస్సగం రభధ్యముత్తీష్ఠత ప్రతీరతా నభాయః/ అథా జహాను ॥
అనన్త వాత్సానాన వయమలి వాజా నుతతరేమ/ - ఇత్యుచ్చార్య ప్రోక్ష్య,

"ఇమనేన కర్మాః పలాకకాభే కనుకాభే వా ప్రథమముత్తరప్రతే దక్షిణత ఇతి క్రమే
ప్రతిష్ఠాప్య, దర్శమయేన తులేన తయోరగ్రతోరణవధ్విద్యా.

కారుష్యః కౌర్మపతేషు, ఇత్యుచ్చార్య కుంభజలేన ప్రదక్షిణము తరువాత ప్రేతయొక్క ఇరుప్రాంతమునం
నిలిచి కర్తృ అమ్మకొమ్మలను పిలిచి తెనుకగా భూమిపై పడవేయవలెను.

183 తరువాత నితీ పర్వమున దక్షిణమునుండి ఉత్తరమున కంతమగునట్లు పూర్వ
మధ్యమ, పర్వముముగాను మూడు గుంటలను క్రవ్వి, వానితో రాతిముక్కలను, ఇను
వేసి, వేసిపంఖ్యగల కుంభం జలముతో ఆ గుంటలను నింపవలెను. కర్తలు కనిష్ఠపూర్వము
ప్రతిష్ఠాపించి, తుంబులను ఆ గుంటలను చాటును వానితోని నీటిని "అత్మన్యతీ రేవతీ
వాత్సానాన వయమలి వాజా నుతరేమ/ అను మంత్రముతో ప్రోక్షించుకొనవలెను. (మూడవః నితదగ్ర
గుంటలను వేసి, నీటిని నింపుటకు వసతి లేనిచో, పైని చెప్పినట్లు కుంభము తెనుకకు పడవేసి
తర్వాత దిరిచి చూడకుండా నీరుగల చోటులు (చెరువు, వారి, నదికి) పోయి, అక్క
గుంటలను వేసి, ఈకార్యమును, ముందు చెప్పబోవు దర్శవోరణవిధమనమును చేర్చి
వచ్చును. ఈ పద్ధతికూడ అపారముతో నున్నది.)

"తరువాత ఆ గుంటలకు పర్వమును తీర్చిదక్షిణములందు రెండు మోడుగుకొమ్మలను
గాని ఇమ్మకొమ్మలను వాటి వాని చివరభుజ్జలమైన దర్శవోరణమును కర్తృ జ్ఞాతులు కని
పూర్వకముగా "యదైవ దేవస్య సవిమోక్ష-రయ్యా వర్చసో యోగంసృజాత్ - అను మం
మును చెప్పుచు ఆ తోరణము క్రిందినుండి పోవలెను. ఈ ప్రకారము దిట్టచివరకు పోవును
జ్యేష్ఠుడు ఇదే మంత్రమును పఠించుచు తోరణముక్రింద నిలిచి "యో రాష్ట్రాశ్చన్నా దవయన్త
- అను మంత్రమును చెప్పి ఆ కొమ్మలను ఏకివేసి, తోరణమును క్రిందివేసి దక్షిణమునకు గా
నైముతికిగాని అముక్కలను పడవేయవలెను. (జ్ఞాతులుగాని పాపకులు ముందుగా తోరణము
క్రిందనుండి అనుమతముగా చాటువలెను. అప్పుడు కర్త "వాహకానాం అత్మమేధపలా

"యదై దేవన్య నవితుః ప్రవిత్రగం సహస్రధారం వితతమస్తరశే/ యేనాపనాదస్త్య
మనోర్తమాద్యై తేనాహం మాగం సర్వతనుం పునామి"- ఇతి కయోర్మధ్యే నిర్గమ్యముః.
కీడిం అస్తినుః (శ్లోః) "యా రాష్ట్రాత్పన్నా దవయన్తి తాహ అభిమృతా స్తృపతీ
మివృమానాః/దాతుస్తాస్సర్వాః పవనేన పూతాః ప్రజయా ౭ స్థాన్ రయ్యా వర్చసా
నిగంన్మజాహి" - ఇత్యుహ్వర్య రజ్జాన్ చిత్వా, దక్షిణస్యాం నైయుత్యాం వా దిశి పృథ
క్పుటక్ పరిత్యజేత్.

¹⁰³ తతః జ్ఞాతయః కర్తా చ ఉపవీతనస్సన్తు అప ఉపప్పుత్య "ఉద్యయం తమనస్సరి
చిత్త్యస్తో శ్లోతిరుత్తరమ్/దేవం దేవత్రా సూర్యమగస్త్య శ్లోతిరుత్తమమ్"- ఇత్యాదిత్య
మీనిష్ఠాయ, సర్వే ప్రాచీనావీతనః కృతానమనవేక్షమాణః ఉదకాంతం గత్వా, కేశాన్విప్రస్య
కొంసానోప్య, "దాతా పునాతు నవితా పునాతు/అగ్నేవైజసా సూర్యన్య వర్చసా"- ఇతి
కీడిప్రార్థ్యం స్నాన్యా, కంఠాదుపరి కనిష్ఠపూర్వం వాపయిత్వా పునః స్నానం కుర్వ్యుః.

¹⁰⁴ యది అజ్ఞాతయః ప్రేతం వహాయుః తే సకాం ప్రదక్షిణకృత్య, దండవత్ ప్రణమయ,
అతుష్టాస్య, "అశేషే హే పరిషత్ భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిమాం సావర్ధం

తస్మి" అని చెప్పవలెను. ఆ తర్వాత, తోరణము శ్రీదనుండి కనిష్ఠపూర్వకముగా జ్ఞాతులు పై
మంత్రమును చెప్పుచు దాదిపోవలెనని కొందఱ మతము).

¹⁰⁵ తదుపరి కర్తవో సహ జ్ఞాతులందఱును ఉపవీతులై నీటిని తాకి, "ఉద్యయం తమనస్సరి"
అను మంత్రముతో సూర్యున కభిముఖముగా నిలచి ఉపస్థానమును చేసి, అందఱు ప్రాచీనా
వీతులై కృతానమును తిరిగి చూడకుండా తావికొని, వెదుపుకుగాని పోయి, పెంట్రికలు విర
తోనుకొని అందులో చూచిని చట్టాకొని (ఇది ప్రస్తుత హృదారముతో లేదు), "దాతా పునాతు
నవితా పునాతు - అగ్నే వైజసా సూర్యన్య వర్చసా"- అను మంత్రమును పఠించుచు కనిష్ఠ
పూర్వముగా స్నానము చేసి, వివీతులై కంఠోపరిభాగమును కనిష్ఠపూర్వముగా జేరమొన
రించుకొని మణల స్నానము చేయవలెను.

¹⁰⁶ ఒకవేళ జ్ఞాతులుగాని వారు శవమును మోసిన, వారు సభకు ప్రదక్షిణము చేసి, దండ
ప్రణామ మొనరించి, "అశేషే హే పరిషత్-ప్రాయశ్చిత్తం నిధీయతామ్" - అని ప్రార్థించి,
ప్రాయశ్చిత్తమును చేసికొని, రాత్రి దహనమైనచో ఉదయవర్గంతం, పగలు దహనమైనచో

యత్కించిధక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య అనగోత్ర అనవింద కవచాహ్వా
ప్రాయశ్చిత్తం విధేయతామ్" - ఇతి ప్రార్థ్య, ప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా, దివాచేదానక్షత్రో
యాత్, రాత్రైచేదానూర్కోదయాత్ గ్రాహదేవహర్యసిత్వా, పంచగవ్యం ప్రాశ్య, కృష్ణ
పాదం పరేయుః, జ్ఞాతయశ్చైవ బహిర్యాసమాశ్రంకుర్ముః.

¹⁰⁷ తతః కర్తా సఖాం ప్రతిమ్య, బ్రహ్మదండం (దక్షిణాం) గృహీత్వా, ప్రాదీనాచిత
"స్వామినః అశేషే హే పరిషత్ భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిమాం సానన్ద
యత్కించిధక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య ---గోత్రస్య ---శర్మణః పితృ
వ్రేతస్య (అథవా, ---గోత్రాయాః ---నామ్నః మాతూః వ్రేతాయాః) అద్య వ్రేతమే
హని పైత్తుమేధికనంస్కారకర్యజీ మంత్రతోప, త్రియారోప, ద్రవ్యరోప, నియమరో
పత్యం నిర్వం సాంగం యథాశాస్త్రానుస్థితం భూయాదీతి భవంతో మహంతోఽన
గృహ్లాంతు" - ఇతి ప్రార్థ్య, యథాశక్తి దక్షిణాం దధ్యాత్. "తథాస్తు! యథాశాస్త్రానుస్థిత
మస్తు" - ఇతి ప్రశ్నయతి.

నక్షత్రోదయపర్యంతం గ్రామమునకు బయటనే ఉండి (రేచా గ్రామదేవాలయములో మండి
పంచగవ్యమును సేవించి, ప్రాణాపత్యకృష్ణవృష్ణము వాడరించి, గ్రామములోనికి రానలెను. జ్ఞాతు
వాహకులైనచో పైన చెప్పినట్లుగా గ్రామమునకు బహిర్యాసమును మాత్రము చేసి గ్రామము
లోనికి ప్రవేశింపవలెను.

¹⁰⁸ తదువాత్ కర్తృపథకు నమస్కరించి, దక్షిణాను తినికొని ప్రాదీనాచితమై, "స్వామినః అశేషే హే
పరిషత్ ---భవంతో మహంతోఽనుగృహ్లాంతు" - అని ప్రార్థించి, యథాశక్తి బ్రాహ్మణులకు
దక్షిణ పమర్పించుకొనవలెను. అప్పుడు బ్రాహ్మణులు "తథాస్తు! యథాశాస్త్రానుస్థితమస్తు" -
అని అంగీకారమును తెల్పవలెను. (సూచనః ఇది గ్రామములోనికి ప్రవేశింపక ముందే చేయ
వలెను.)

దహనాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తమ్

“తుది దహనాగ్ని నష్ట స్వాత్ తదా అగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తం కుర్యాత్. తత్ప్రయోగః - కర్తా స్నాత్వా, హిర్యఘండ్రాదికం ధృత్వా, యథాశక్తి దక్షిణం గృహిత్వా, దండవత్పుణమ్, స్త్రాచినాచరి, “అశేషహ పరిషత్. స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితా మిమాం సావర్ణం యత్కించిద్దక్షిణం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య ----గోత్రస్య ---- శర్మణః పితూః ప్రతస్య (అథవా, ----గోత్రాయా ---- నామ్నూః మాతూః ప్రతాయాః) తదానాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తం కర్తం యోగ్యతానిర్ధిఘనుగ్రహణ” - ఇతి ప్రార్థ్య, “తథాస్తు, యోగ్యతానిర్ధిరస్తు” - ఇతి బ్రాహ్మశైరనుజ్ఞాప్య, ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, స్త్రాచినాచరి, “అస్యాం తథా ----గోత్రస్య ----శర్మణః పితూః ప్రతస్య (అథవా, ----గోత్రాయాః ----నామ్నూః మాతూః ప్రతాయాః) దహనాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తార్థం స్త్రాణాపత్యాదికృచ్ఛ్రత్రయం యత్కించిత్ హిరణ్యరూపేణ కరిష్యే” - ఇతి సంకల్ప్య,

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమవీణం విభావసాః/

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

ఇదం కృచ్ఛ్రత్రయప్రత్యామ్నాయం యత్కించిర్ధిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ” - ఇతి శ్రోత్రియాయ బ్రాహ్మణాయ దత్వాత్.

“ప్రథమసముపకమ హిర్యమే దహనాగ్ని నష్టమైనచో దానికి అగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తమును స్త్రాణాపత్యకృచ్ఛ్రరూపకముగ్గా వేసికొని, పునరగ్నిపరికల్పన చేసి, అందుచో అగ్నినష్ట ప్రాయశ్చిత్తహేమమును వేయవలెను. దీని ప్రయోగ మిట్లున్నది. కర్తా స్నానము చేసి, క్రిమార్థ రహితోర్ధ్వఘండ్రాదికమును ధరించి, సభకు దండప్రణామమును చేసి, ప్రాచీనావీతియై, “అశేష హ పరిషత్ ---- అనుగ్రహణ” - అని పలికి, “తథాస్తు, యోగ్యతానిర్ధిరస్తు” - అని పఠానుజ్ఞను పొంది, ఉపవీతియై ప్రాణానాయమము చేసి, ప్రాచీనావీతియై, “అస్యాం తథా ---- యత్కించి ధిరణ్యరూపేణ కరిష్యే” - అని సంకల్పించి, ఉపవీతియై “హిరణ్యగర్భగర్భస్థం ---- ప్రయచ్ఛ మే” అని చెప్పి జలతటను, హిరణ్యమును తూమిపై విడిచి, “ఇదం కృచ్ఛ్రత్రయప్రత్యామ్నాయం ---- తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ” - అని చెప్పి శ్రోత్రియునకు దానమీయవలెను.

¹⁰⁹ తతః ఉపవీతి ప్రాణానాయుమ్క, ప్రాచీనావీతి, "----- గోత్రస్య -----శర్మణః వితుశీ
వ్రతస్య (అథవా, ---గోత్రాయాః---నామ్నః మాతూ వ్రతాయాః) దహనాగ్నిసప్త
ప్రాయశ్చిత్తహోమం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, లౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, ¹¹⁰ప్రతస్య దక్షిణా
హస్తం సమిధేన స్పృష్టాః,

1. అజహ్వనస్సుప్రతీకః పురస్తాదగ్నే స్వాం యోని మానదసాధ్యా/
అస్మిన్మధన్ అధ్యుత్తరస్మిన్ విశ్వేదేవా యజమానశ్చసేదతా
2. ఉద్యుధ్యస్వాగ్నే వ్రతజాగృహ్యేనమిష్టాపూర్తేనగంస్సృజేతామయం వా/
పునః కృజ్యగ్గం స్త్రోవితరం యువానమన్వాతాగం సీత్తయి తస్మమేతమ/

- ఇతి లౌకికాగ్ని తం సమిధమాదాయ, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాదిపరషేచనాంతం వివరీతం
కృత్వా, ఏకం, ద్వై, త్రిణి, చత్వారి - ఇతి వతుర్ధ్వపాతాక్ష్యేన జహోతిః

1. అయాశ్చాగ్నే ౭న్యసభిశ్చస్తృప్త సత్యమిత్త్యమయా తసి | అయసా మసస్సా
ధృతో ౭యసా హవ్యమూహిచే ౭యా నో భూ భేష్టగ్గం స్వాహా అగ్నే యే
అయస ఇదం నమమ/
2. అగ్నిర్లోతా అశ్వినా ౭ద్వర్యా త్వష్టా ౭గ్ని రో మిత్ర తపవత్రా సోమ స్వామస్య
పురోగాః కృతశ్శుక్రస్య పురోగాః క్రతాస్త ఇన్ద్ర సోమా వాతావర్ధవనత్రుత
స్వాహా అగ్నే య ఇదం నమమ/

¹⁰⁹ తరువాత ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై "----- గోత్రస్య -----శర్మణః---
దహనాగ్నిసప్తప్రాయశ్చిత్తహోమం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, లౌకికాగ్నిని ప్రతిష్ఠించి,
రెండవ అధ్యాయముతో చెప్పినట్లుగా అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాదిపరషేచనాంతం వివరీతముగా చేసి,

¹¹⁰ ఒక సమిధను ప్రేత కుడిపేకి తాకించి; ఆ సమిధను "అజహ్వన", "ఉద్యుధ్యస్వాగ్నే" -
అను రెండు మంత్రములతో లౌకికాగ్నిలో వేర్చి, "అయాశ్చాగ్నే" మొదలైన 1-31 మంత్రము
లతో స్త్రుక్కులోనికి స్త్రవముతో నాళ్లేససార్లు నేలని తీసికొనుచూ అజ్యహోమమును చేసి,
తరువాత స్త్రవములోనికి ఒకసారిమాత్రము నేలని తీసికొనుచూ 32-34 మంత్రములతో
అనాజ్ఞాతహోమమును చేసి, అనంతర మగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరషేసించి, ఆ అగ్నియందే
పూర్వోక్తవిధముగా పైతృమేధికహోమమును చేసి ఆ అగ్నితో శవమును దహింపవలెను.

1. బ్రాహ్మణ ఏకహోతా/న యజ్ఞః న మే దదాతు వ్రజాం వశూన్పుష్టిం యతః/
యజ్ఞశ్చ మే కూయాత్వాహో/బ్రాహ్మణాయ ఇదం నమమ/
4. అగ్నిర్విష్ణోతా/న భర్తా/న మే దదాతు వ్రజాం వశూన్పుష్టిం యతః/ భర్తా వ మే
కూయాత్వాహో/అగ్నియ ఇదం నమమ/
5. పృథివీ త్రిహోతా/న ప్రతిష్ఠా/న మే దదాతు వ్రజాం వశూన్పుష్టిం యతః/ప్రతిష్ఠా
వ మే కూయాత్వాహో/పృథివ్యా ఇదం నమమ/
6. అన్తరక్షం వశుర్హోతా/న విష్ణాః/న మే దదాతు వ్రజాం వశూన్పుష్టిం యతః/
విష్ణాశ్చ మే కూయాత్వాహో/అన్తరక్షాయేదం నమమ/
7. వాయుః పశుహోతా/న ప్రాణః/న మే దదాతు వ్రజాం వశూన్పుష్టిం యతః/
ప్రాణశ్చ మే కూయాత్వాహో/వాయవ ఇదం నమమ/
8. చన్ద్రమాన్షడ్హోతా/న ఋతూన్కల్పయాతి/న మే దదాతు వ్రజాం వశూన్పుష్టిం
యతః/ఋతవశ్చ మే కల్పంతాగం స్వాహో/పంద్రమన ఇదం నమమ/
9. అన్నగం సప్తహోతా/న ప్రాణన్య ప్రాణః/న మే దదాతు వ్రజాం వశూన్పుష్టిం
యతః/ప్రాణన్య వ మే ప్రాణో కూయాత్వాహో/అన్నాయేదం నమమ/
10. ద్యౌర్భువహోతా/సోఽనాద్భువ్యః/న మే దదాతు వ్రజాం వశూన్పుష్టిం యతః/
అనాద్భువ్యశ్చ కూయాన్గం స్వాహో/దివ ఇదం నమమ/
11. అదిత్యో నవహోతా/న తేజస్వి/న మే దదాతు వ్రజాం వశూన్పుష్టిం యతః/
తేజస్వి వ కూయాన్గం స్వాహో/అదిత్యా యేదం నమమ/
12. వ్రజాపతిర్దశహోతా/సోఽక్షదగం సర్వమ/న మే దదాతు వ్రజాం వశూన్పుష్టిం
యతః/సర్వం వ మే కూయాత్వాహో/వ్రజాపతయేదం నమమ/
13. మనో జ్యోతిర్దశతామజ్యం విషేన్నం యజ్ఞగం నమిమం దదాతు/యా
ఇష్టా ఉపసో నిన్దువశ్చ తాన్సందధామ హవిషా మృతేన స్వాహో/మనసే
జ్యోతిష ఇదం నమమ/

14. యన్య అత్యవో మిహై భూదగ్నివత్పునరావోర్హతవేదా వివర్ణజస్వివ
అగ్నేయే జాతవేదన ఇదం నమమ/
15. పునరగ్ని శ్చమేరదాత్ పునరింత్రో బృహస్పతీః పునర్యే అశ్వినా యు
చమరాదత్రమక్షోస్సాహవో అగ్నివ్రబృహస్పత్యశ్వభ్య ఇదం నమమ/
16. భూరగ్నేయే పృథివ్యై స్వాహే అగ్నేయ ఇదం నమమ/
17. భువో వాయవే వాస్తరీక్షాయ స్వాహే అంతరిక్షాయేదం నమమ/
18. సువరాదిత్యాయ చ దివే స్వాహే అదిత్యాయ ఇదం నమమ/
19. భూర్భువస్సువరన్నం చంద్రమనే దిగ్భ్యశ్చ స్వాహే చంద్రమనే దిగ్భ్య ఇద
నమమ/
20. భూరన్నమగ్నేయే పృథివ్యై స్వాహే అగ్నేయే పృథివ్యా ఇదం నమమ/
21. భువోన్నం వాయవే వాస్తరీక్షాయ స్వాహే వాయవే వాస్తరీక్షాయేదం నమమ/
22. సువరన్నమాదిత్యాయ దివే స్వాహే అదిత్యాయ ఇదం నమమ/
23. భూర్భువస్సువరన్నం చంద్రమనే దిగ్భ్యస్సాహవో చంద్రమనే దిగ్భ్య ఇదం
నమమ/
24. భూరగ్నేయే చ పృథివ్యై చ మహతే చ స్వాహే అగ్నేయే పృథివ్యై చ మహా
ఇదం నమమ/
25. భువో వాయవే వాస్తరీక్షాయ చ మహతే చ స్వాహే వాయవ్యవాస్తరీక్షాయ మహా
ఇదం నమమ/
26. సువరాదిత్యాయ చ దివే చ మహతే చ స్వాహే అదిత్యాయ దివే మహత ఇదం
నమమ/
27. భూర్భువస్సువరన్నం చ నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహతే చ స్వాహే
చంద్రమనే నక్షత్రేభ్యో దిగ్భ్య మహత ఇదం నమమ/
28. ఓం భూస్సాహవో అగ్నేయ ఇదం నమమ/
29. ఓం భువస్సాహవో వాయవ ఇదం నమమ/

30. ఓగం సువస్వావోసూర్యా యేదం నమమ/

31. ఓం భూర్భువస్సువ స్వావోప్రజాపతయ ఇదం నమమ/

తతః ప్రవేశ నకర్మహితేవాక్షేప జహోతిః

32. అనోజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతే మిదు/ అగ్నే తదస్య కల్పయ/ త్వగం హి వేత్తేయథా తథగ్గం స్వావో అగ్నే య ఇదం నమమ/

33. పురుషనమ్మితో యజ్ఞో యజ్ఞః పురుషనమ్మితః/ అగ్నే తదస్య కల్పయ/ త్వగం హి వేత్తేయథా తథగ్గం స్వావో అగ్నే య ఇదం నమమ/

34. యత్పాత్రా మనసా దీనదక్షాన యజ్ఞస్య మన్వతే మరూనః/ అగ్నిష్టథోతో క్రతు విద్యేజానస్య జిహ్వాగ టుశుకో యజాతి స్వావో అగ్నే య ఇదం నమమ/

35. శ్రీవిష్ణవే స్వావో విష్ణవే పరమాత్మన ఇదం నమమ/

- 30 పుత్రాః, అగ్నిమస్తదక్షిణం పరిషిష్య, తస్మిన్నగ్నౌ వైత్యమేధికహోమం కృత్వా, అనంతరకార్యం యథాశాస్త్రం కుర్యాత్.

బ్రహ్మమేధసంస్కారః

మొదటి మూడధ్యాయములలో విధింపబడిన వేర్వేరు అగ్నిసంధాన, ఔపాసన, ప్రాయశ్చిత్తాదులను నిర్వర్తించిన పిదప కర్త సామాన్యులకు సైత్యమేధికదహనసంస్కారమును, యోగులకు, వేదాంతులకు సైత్యమేధముతోపహ బ్రహ్మమేధసంస్కారమును చేయవలెను. వెనుకటి అధ్యాయములో సైత్యమేధికసంస్కారవిధి చెప్పబడినది. ఈ అధ్యాయములో బ్రహ్మమేధవిధి చెప్పబడుచున్నది. ఆహారాగ్నులను వారి జన్మోద్దియజ్ఞపాత్రలనమేతముగా జహన నీయ, గార్హపత్య, దక్షిణాగ్నులతో సంస్కారము చేయవలెను. కాని అవిధి ఇక్కడ చెప్పబడ లేదు. ఇదివఱకు సైత్యమేధికసంస్కారవిధిలో చెప్పబడిన మంత్రములతోదాకు బ్రహ్మమేధవిధి కవనరమైన విశేషమంత్రములను చేర్చి ఔపాసాగ్నియందే దహనసంస్కారము చేయు విధి ఇందు తెల్పబడినది. చదువరు రీ విషయమును గ్రహింతురు గాక!

కర్ణమంత్రః

అంశ్యదశతోమన్న బ్రహ్మవేత్తను పవిత్రస్థలమునందు దక్షిణాగ్రముగా పరచిన దర్భలపై దక్షిణాగ్రముగా పరుండబెట్టి, మొదటి అధ్యాయములో చెప్పినట్లుగా ప్రాయశ్చిత్త, ఉత్కృష్టి గోదానములను చేసి, క్రింది మంత్రములను కుదిచెవిలో నుచ్చరింపవలెను. ఒకవేళ బ్రహ్మవేత్త ముందే మృకులైన, అతని మృతదేహమును దక్షిణాగ్రముగా పరచిన దర్భలపై దక్షిణాగ్రముగా పరుండబెట్టి, కర్ణంతని కుదిచెవిని దర్భతో దాకుచు ఈ మంత్రములను చెప్పవలెను.

బ్రహ్మమేధకర్ణమంత్రః: కర్త కాట్ల, వేకులు కడుగుకొని, అవమనము చేసి, ఒక మారు ప్రాణాయామమును చేసి, "-----గోత్రస్య -----శర్మణః వితుః (అథవా, -----యజమానస్య -----వితుః) మోక్షప్రాప్త్యర్థం కర్ణమంత్రజపం కరిష్యే" - అని సంకల్పమును చెప్పి సాత్వికత్యాగమును చేసి, మృకునియొక్క కుదిచెవిని దర్భతో తాకుచు నీ క్రింది మంత్రములను చెవిలో నుచ్చరింపవలెను.

"అయుషః ప్రాణగం నస్తను/ ప్రాణాదపానగం నస్తను / అపానాద్వానగం నస్తను / వ్యానాద్వక్షుస్సస్తను/ చక్షుషశ్చోత్తరగం నస్తను / శ్రోత్రాన్యనస్తస్తను/ మనసో వాచగం

నస్తను | వాచ అత్మావగం నస్తను | అత్మసః పృథివీగం నస్తను / పృథివ్యా అన్తరక్షగం
నస్తను/అన్తరక్షాధివగం నస్తను"

అనన్దవల్లి: బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరమః తదేషాఽఘృక్తా నత్యం జ్ఞానమనన్తం బ్రహ్మ/
మో వేద నిహితం గుహాయాం పరమే వ్యోమనః సోఽత్మతే నర్వాన్కామోన్మహా
బ్రహ్మణా విపశ్చితేః తస్మాద్వా ఏతస్మాదాత్మాన అకాశస్సంభూతః అకాశా
త్వాయుః | వాయోరగ్నిః | అగ్నిరాపః | అద్భ్యుః పృథివీ పృథివ్యా ఉవధయః |
ఉపధిభ్యోఽస్సమః అన్నాత్పురుషః | న వా ఏవ పురుషోఽస్మి రసమయాః తన్యోద-
మేవ శిరః | అయం దక్షిణః పక్షః | అయముత్తరః పక్షః | అయమాత్మో | ఇదం పుష్పం
ప్రతిష్ఠా తదవ్యవస్థాకోధవతి

అన్నాద్వై ప్రజాః ప్రజాయన్తే | యా కాశ్చ పృథివీగం శ్రితాః అథో అన్నేనైవ
జీవన్తి | అథైవదవాయస్త్వప్రతా అన్నగంహి భూతానాం జ్యేష్ఠమః తస్మోభ్యుర్వావధ
మువ్యతే | నర్వాం వై తేఽస్మమాప్నువన్తి యేఽన్నం బ్రహ్మోపాసతే | అన్నగంహి
భూతానాం జ్యేష్ఠమః తస్మోభ్యుర్వావధమువ్యతే | అన్నోద్భూతాని జాయన్తే | కాతా
న్యన్నైవ వర్ధన్తే | అద్యతేఽత్తి వ భూతాని తస్మాదన్నం తదువ్యత ఇతి తస్మాద్వా
ఏతస్మాదన్న రసమయాః | అన్యోఽన్తర అత్మా ప్రాణమయాః | తేనేవ పూర్తః | న వా ఏవ
పురుషవిధ ఏవ | తన్య పురుషవిధతామ్ | అన్యాయం పురుషవిధః | తన్య ప్రాణ ఏవ శిరః
వానో దక్షిణః పక్షః | అపాన ఉత్తరః పక్షః | అకాశ అత్మా | పృథివీ పుష్పం ప్రతిష్ఠా
తదవ్యవస్థాకోధవతి

ప్రాణం దేవా అను ప్రాణన్తి | మనుష్యోః పశవశ్చ యే ప్రాణో హి భూతానా
మాయుః | తస్మోభ్యుర్వాయుషమువ్యతే | నర్వామేవ త ఆయుర్యన్తి | యే ప్రాణం
బ్రహ్మోపాసతే | ప్రాణో హి భూతానామాయుః | తస్మాద్యుర్వాయుషమువ్యత ఇతి
తస్యైవ ఏవ శారీర అత్మా | యః పూర్వస్య | తస్మాద్వా ఏతస్మాత్ప్రాణమయాః |
అన్యోఽన్తర అత్మా మనోమయాః | తేనేవ పూర్తః | న వా ఏవ పురుషవిధ ఏవ | తన్య

పురుషవిధతామ/ అన్యాయం పురుషవిధః తన్య యజరేవ తిరః దుర్గక్షణః పక్షః/ సామోత్తరః పక్షః అదేత అత్మా/ అతర్వాశ్శిరసః పుష్పం ప్రతిష్ఠా/ తదవ్యవ శ్లోకో భవతి/

యతో వాచో నిసర్తనో అప్రోవ్య మనసా నవా/ అనన్తం బ్రహ్మణో విద్యానో న దివోతి కదాచనేతి తస్యైవ ఏవ శారీర అత్మా/ యః పూర్వస్య/ తస్మాద్వా ఏతస్మేన్యన్త మయాతో అన్యోఽన్తర అత్మా విజ్ఞానమయః తేనైవ పూర్ణః/ న వా ఏవ పురుషవిధ ఏవ తన్య పురుషవిధతామ/ అన్యాయం పురుషవిధః తన్య త్రదైవ తిరః ఋతం దక్షిణః పక్షః/ సత్యముత్తరః పక్షః యోగ అత్మా/ మహా పుష్పం ప్రతిష్ఠా/ తదవ్యవ శ్లోకో భవతి/

విజ్ఞానం యజ్ఞం తనుతో కర్మాణ తనుతేఽపి చ/ విజ్ఞానం దేవాన్సర్వే/ బ్రహ్మ జ్యేష్ఠముపాసతో విజ్ఞానం బ్రహ్మ వేద్యేదా తస్మాచ్ఛేన్న స్తమాద్యతి శరీరే పాప్యనో హిత్వా/ నర్వాన్కామ్యాన్మమత్తుత ఇతి తస్యైవ ఏవ శారీర అత్మా/ యః పూర్వస్య/ తస్మాద్వా ఏతస్మాద్విజ్ఞానమయాతో అన్యోఽన్తర అత్మాఽన్తస్థమయః తేనైవ పూర్ణః/ న వా ఏవ పురుషవిధ ఏవ తన్య పురుషవిధతామ/ అన్యాయం పురుషవిధః తన్య ప్రాయమేవ తిరః/ మోదో దక్షిణః పక్షః/ ప్రమోద ఉత్తరః పక్షః/ అనన్త అత్మా/ బ్రహ్మ పుష్పం ప్రతిష్ఠా/ తదవ్యవ శ్లోకో భవతి/

అసన్నైవ స భవతి అసద్బ్రహ్మైతి వేద వేదో అస్తి బ్రహ్మైతి వేద్యేదా సన్తమేనం తతో విదురితి తస్యైవ ఏవ శారీర అత్మా/ యః పూర్వస్య/ అథాతోఽను ప్రక్షాళి ఉతా విద్యానముం తోకం ప్రత్య/ కత్తు న గచ్ఛతి 3/ అహో విద్యానముం తోకం ప్రత్య/ కత్తు త్నమత్తు తాత ఉ/ సోఽకామయతో బహు స్యాం ప్రక్షాళయేయేతి న తపోతవ్యతా న తపస్వప్రా/ ఇదగం సర్వమన్యతి యదిదం కించ తత్సప్తస్యా/ తదేవాన్సుప్రాపితో తదనుప్రవిత్య/ నచ్చత్యప్రాభవతో నిఋక్తం వాసిఋక్తం చ/ నిలయనం వాసిలయనం చ/ విజ్ఞానం వాపిజ్ఞానం చ/ సత్యం వాన్యతం వ సత్యమభవతో యదిదం కించ తత్సత్య మిత్యావక్షతో తదవ్యవ శ్లోకో భవతి/

అనన్త్యా ఇదమగ్ర అవీతి తతోనై సదజాయతి తదాత్మానగం న్యాయమకురుతి
తస్మాత్తత్పుకృతముష్మత ఇతి యద్యై తత్పుకృతమి రసో నై నః రసగ్గం
హ్యవాయం లభ్యాః ౭ ౭ నన్తి భవతి కో హ్యవాహ్యత్వః ప్రాజ్ఞాతీ యదేష ఆకాశ
అనన్తో న స్యాత్ ఏష హ్యవానన్తయోతి యదా హ్యేవైష ఏతన్నిన్నదృశ్యే ౭ నాత్మ్య
౭ నిరుక్తే ౭ నిలయనే ౭ భయం ప్రతిష్ఠాం వన్తతే అథ సో ౭ భయం గతో భవతి యదా
హ్యేవైష ఏతన్నిన్నదరమన్తరం కురుతే అథ తస్య భయం భవతి తత్త్వేన భయం
విదుషో మన్వానన్యః తదన్యేష శ్లోకో భవతి

భిషా ౭ స్వాద్యాతా నవతే భిషాదేతి మూర్ఖః భిషా ౭ స్వాదగ్నై శ్చేన్త్యై మృత్యు
ర్ధావతి పశ్యమి ఇతి నైషా ౭ ౭ నన్తస్య మిమాగేంసా భవతి యువా స్యాత్సాధు
యువా ౭ ద్త్యై కః అతిష్ఠో దృఢిష్ఠో బద్ధిష్ఠః తన్యాయం పృథివీ నర్వా విత్తన్యే హృద్దా
స్యాత్ న ఏకో మానుష అన్తస్య/ తే యే శతం మానుషో అన్తస్య/ న ఏకో మనుష్య
గన్ధర్వాణామన్తస్య శ్రోత్రియస్య వాకామహత్తస్య/ తే యే శతం మనుష్యగన్ధర్వాణా
మన్తస్య/ న ఏకో దేవగన్ధర్వాణామన్తస్య శ్రోత్రియస్య వాకామహత్తస్య/ తే యే శతం
దేవగన్ధర్వాణామన్తస్య/ న ఏకః విత్పజాం ఏరణోకణోకానామన్తస్య/ శ్రోత్రియస్య
వాకామహత్తస్య/ తే యే శతం విత్పజాం ఏరణోకణోకానామన్తస్య/ న ఏక ఆజాన-
జానాం దేవానామన్తస్య శ్రోత్రియస్య వాకామహత్తస్య/ తే యే శతమాజానజానాం
దేవానామన్తస్య/ న ఏకః కర్మదేవానాం దేవానామన్తస్య/ యే కర్మజా దేవానాం యున్తి/
శ్రోత్రియస్య వాకామహత్తస్య/ తే యే శతం కర్మదేవానాం దేవానామన్తస్య/ న ఏకో
దేవానామన్తస్య/ శ్రోత్రియస్య వాకామహత్తస్య/ తే యే శతం దేవానామన్తస్య/ న ఏక
శిష్టోస్యాన్తస్య/ శ్రోత్రియస్య వాకామహత్తస్య/ తే యే శతశిష్టోస్యాన్తస్య/ న ఏకో
బృహస్పతేరాన్తస్య/ శ్రోత్రియస్య వాకామహత్తస్య/ తే యే శతం బృహస్పతేరాన్తస్య/ న
ఏకః ప్రజాపతేరాన్తస్య/ శ్రోత్రియస్య వాకామహత్తస్య/ తే యే శతం ప్రజాపతేరాన్తస్య/ న
ఏకో బ్రహ్మణో అన్తస్య/ శ్రోత్రియస్య వాకామహత్తస్య/ న యుక్త్యయం పురుష/
యత్సానాదృశ్య/ న ఏకః/ న యే ఏనం ఏతి అస్మాత్తాత్మ్యైత్య/ ఏతమన్నమయ

మాత్మానముపసంక్తామతి ఏతం ప్రాణమయమాత్మానముపసంక్తామతి ఏతం మనో-
మయమాత్మానముపసంక్తామతి ఏతం విజ్ఞానమయమాత్మానముపసంక్తామతి ఏత
మానన్దమయమాత్మానముపసంక్తామతి తదవ్యేష శ్లోకో భవతి

యతో వాచో నివర్తన్తే అప్రోప్య మనసా నహా ఆనన్దం బ్రహ్మణో విద్వానో న విభేతి
కుతశ్చ నేతి ఏతగ్ం హ వాచ న తవతి కిమహగ్ం సాధు నాకరవమ/ కిమహం పాప
మకరవమితి న య ఏవం విద్వానేతే ఆత్మానగ్ం స్పృణుతే ఉభే హ్యేవైవ ఏతే
ఆత్మానగ్ం స్పృణుతే య ఏవం నేదో బుద్ధ్యవనిషేతో హరిః ఓం

భృగువల్లి: భృగుర్వై పారుణి/ వరుణం పితరముపసనసారా అధీహ భగవో బ్రహ్మతీ/
తస్మా ఏతహ్యేవాచా అన్తం ప్రాణం వక్ష్యేత్కృత్తం మనో వాచమితి తగ్ం హోవాచా
యతో వా బుమాని భూతాని జాయన్తే యేన జాతాని జీవన్తి యత్పుయన్త్యుభినంపితన్తి/
తద్విజ్ఞానస్య/ తద్బ్రహ్మతీన తపోతప్యతీన తపస్తప్తాసా/

అన్తం బ్రహ్మతీ వ్యజానాతో అన్నాద్యేవ బుద్ధిమాని భూతాని జాయన్తే అన్నేన
జాతాని జీవన్తి అన్తం ప్రయన్త్యుభినంపితన్తి తద్విజ్ఞానం/ పునరేవ వరుణం పితర
ముపసనసారా అధీహ భగవో బ్రహ్మతీ తగ్ం హోవాచ తవసా బ్రహ్మ విజ్ఞానస్య/
తపోబ్రహ్మతీన తపోతప్యతీన తపస్తప్తాసా/

ప్రాణో బ్రహ్మతీ వ్యజానాతో ప్రాణాద్యేవ బుద్ధిమాని భూతాని జాయన్తే ప్రాణేన
జాతాని జీవన్తి ప్రాణం ప్రయన్త్యుభినంపితన్తి తద్విజ్ఞానం/ పునరేవ వరుణం పితర
ముపసనసారా అధీహ భగవో బ్రహ్మతీ తగ్ం హోవాచ తవసా బ్రహ్మ విజ్ఞానస్య/
తపోబ్రహ్మతీన తపోతప్యతీన తపస్తప్తాసా/

మనో బ్రహ్మతీ వ్యజానాతో మనసో హ్యేవ బుద్ధిమాని భూతాని జాయన్తే మనసా
జాతాని జీవన్తి మనః ప్రయన్త్యుభినంపితన్తి తద్విజ్ఞానం/ పునరేవ వరుణం పితరముప
సనసారా అధీహ భగవో బ్రహ్మతీ తగ్ం హోవాచ తవసా బ్రహ్మ విజ్ఞానస్య/ తపో
బ్రహ్మతీన తపోతప్యతీన తపస్తప్తాసా/

విజ్ఞానం బ్రహ్మైతి వ్యజానాత్ విజ్ఞానాద్యేవ బ్రహ్మమాని భూతాని జాయంతే
విజ్ఞానేన జాతాని జీవంతి విజ్ఞానం ప్రయన్త్యుభి సంవిశంతి తద్విజ్ఞాయాం సునరేవ వరుణం
ఓశరమువససారా అధీహ భగవో బ్రహ్మైతీ తగం హోవాచ తవసా బ్రహ్మ విజ్ఞా
నస్య తపోబ్రహ్మైతీన తపోతవ్యతీన తవస్తప్తాః

అన్యో బ్రహ్మైతి వ్యజానాత్ అననాద్యేవ బ్రహ్మమాని భూతాని జాయంతే అన్యేన
జాతాని జీవంతి అన్యం ప్రయన్త్యుభి సంవిశంతి వైషా భౌర్దేవ సారుణ విద్యా పరమ
వ్యోమస్సృతస్థితా య ఏవం వేద ప్రతీష్ఠిత అన్నవాసన్నాదో భవతి మహాన్భవతి
ప్రజయా పశుభిర్భువ్యావర్తననే మహస్త్విర్భా

అన్తం న స్యాత్ తద్వ్యతమః ప్రాజో వా అన్నమ తరీరమన్నాదమ ప్రాజో
తరీరం ప్రతీష్ఠితమ తరీరే ప్రాణా ప్రతీష్ఠితా తదేతదన్న మన్నే ప్రతీష్ఠితమ న య ఏత
దన్న మన్నే ప్రతీష్ఠితం వేద ప్రతీష్ఠిత అన్నవాసన్నాదో భవతి మహాన్భవతి ప్రజయా
పశుభిర్భువ్యావర్తననే మహస్త్విర్భా

అన్తం న పరవశీత తద్వ్యతమః ఆపో వా అన్నమ జ్యోతిరన్నాదమ అప్స
జ్యోతిః ప్రతీష్ఠితమ జ్యోతిష్యమే ప్రతీష్ఠితా తదేతదన్న మన్నే ప్రతీష్ఠితమ న య
ఏతదన్న మన్నే ప్రతీష్ఠితం వేద ప్రతీష్ఠిత అన్నవాసన్నాదో భవతి మహాన్భవతి
ప్రజయా పశుభిర్భువ్యావర్తననే మహస్త్విర్భా

అన్నం బహు కుర్వతి తద్వ్యతమః వృథీ వా అన్నమ ఆకాశోన్నాదా
పృథివ్యామాకాశః ప్రతీష్ఠితా ఆకాశేవృథీ ప్రతీష్ఠితా తదేతదన్న మన్నే ప్రతీష్ఠితమ న
య ఏతదన్న మన్నే ప్రతీష్ఠితం వేద ప్రతీష్ఠిత అన్నవాసన్నాదో భవతి మహాన్భవతి
ప్రజయా పశుభిర్భువ్యావర్తననే మహస్త్విర్భా

న కంచన వసతో ప్రత్యేవశీత తద్వ్యతమ తస్మాద్యయా కయా వ ఏదయా
బహ్వన్నం ప్రాప్నుయాత్ ఆరాధ్యస్యా అన్నమత్యావశతే ఏతద్వై ముఖతోఽ
న్నగం రాధమ ముఖతోఽస్యా తన్నగం రాధ్యతే ఏతద్వై మధ్యతోఽన్నగం
రాధమ మధ్యతోఽస్యా తన్నగం రాధ్యతే ఏతద్వా అస్తతోఽన్నగం రాధమ

ప్రాజాపత్యకృష్ణాని

¹¹¹ "కర్తా స్నాత్వా, అర్చనానః, వివాశ్రిమార్దధృతోర్ధ్వపుంత్రిః, ప్రాచీనాపితి, దహన
నిస్కారయోగ్యతానిర్వృత్తం సప్తపంచశ్రీణా వా కృష్ణాని కుర్యాత్: తత్సృకారః -

సమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గోద్రాహ్మణపితాయ దా

అగర్ధతాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ సమో నమః॥"

ఇత్యుక్తః, బ్రాహ్మణాన్ సమస్కృత్య, కృష్ణతిలాన్ వికిర్య.

¹¹² "అశ్వే హే పరివత. స్వామినః తవత్పాదమూలే మయా సమర్పితామిమాం
సోనర్థే యత్కించిర్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య ---- గోత్రం ---- శర్మాణం
చిశరం ప్రేతం వైశ్వమేధికిచిదనా సహ బ్రహ్మమేధవిధినా సంస్కృత్యం యోగ్యతానిర్ది
తునుగ్రహాణ" - ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్త్ర, యోగ్యతానిర్దిరస్తు" - ఇతి బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాప్య,
ఉపపితి - ప్రాజాపాయము, ప్రాచీనాపితి, "ఓం శ్రీ గోవింద, గోవింద, గోవింద - అస్మాం
తతో ---- గోత్రస్య ---- శర్మాణః విశుః అద్య ప్రేతమేహవి (అథవా, ద్విశియేహ
తాది, త్విశియేహవి - ఇత్యాది) వైశ్వమేధికిచిదనా సహ బ్రహ్మమేధవిధినా సంస్కా
తార్థం స్వస్య యోగ్యతానిర్వృత్తం క్షత్వ సంపత్తిణా వా కృష్ణాని కరన్య" ¹¹³ ఇతి
నింకల్ప్య.

నేతిది రాది స్నానము పోలి, తగవద్దర్పితవ్యగంధపిష్పాదులతో తనము నలంకరించి, దహన
నిస్కారయోగ్యత కల్గుటకై 3, తేక 3, తేక 3 ప్రాజాపత్యకృష్ణములను హిరణ్యదానరూప
ముగ చేయవలెను.

¹¹² ఈ ప్రాజాపత్యకృష్ణములను చేయుటకై కర్తా స్నానము చేసి, ఓం తదివప్రేమును ధరించి,
శ్రిమార్దరహితముగా ఉర్ధ్వపుంత్రిమృతము ధరించి, ప్రాచీనాపితియై, "సమో బ్రహ్మణ్య దేవాయ
--- సమో నమః" - అని చెప్పి, నల్లమివ్వలను నదిపై కల్పి.

¹¹³ "అశ్వే హే పరివత --- నిర్దిమనుగ్రహాణ" అని పఠకు నమస్కరించి, "తథాస్త్ర, యోగ్యతా
నిర్దిరస్తు" - అని సభానుజ్ఞను పొంది,

¹¹⁴ ఉపపితియై ప్రాజాపాయము చేసి, ప్రాచీనాపితియై "ఓం శ్రీ గోవింద ---- గోత్రస్య శర్మాణః -
--- కృష్ణాని కరన్య" - అని సంకల్పించి, 9 తేక, 15, తేక 21 రూపాయలను చేతిలో నుంచు

హరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమదీపం విభావసోఽ|

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్చాంతం ప్రయచ్ఛ మే|

-----గోత్రస్య -----శర్మణః విశుః ప్రేతస్య అద్య ప్రథమేఽహని (అథవా, ద్వితీయే
ఽహని, తృతీయేఽహని - ఇత్యాది) పైతృమేధికవిధినా సహ బ్రహ్మమేధవిధినా
సంస్కారకరణే యోగ్యతాసిద్ధ్యర్థం యత్కించద్ధిరణ్యం తుత్త్యమహం సంప్రదదే
నమమ" - ఇతి శ్రోత్రియాయ శీప్రేక్షనాయ హరణ్యం వత్స,

"¹¹⁵ ఉపపిత, ప్రాణానాయుష్య, ప్రాచీనాపిత, "-----గోత్రం -----శర్మణం ఏతరం ప్రేతం
ఔపాసనాగ్నినా పైతృమేధికవిధినా సహ బ్రహ్మమేధవిధినా సంస్కరిష్యామి" - ఇతి
సంకల్ప్య, హర్యవదుత్తేభవాద్యాఞ్జదర్శిసంస్కారాస్తం ఏవరీతం కృత్వా, అగ్నిమస్తదక్షిణం
పరిషిష్య, హర్యోక్షప్రకారేణ ప్రేతాపసనాస్తం కృత్వా, పర్యుషితవోష, విశామరణాది వివిధ
విహితప్రాయశ్చిత్తాని వ యథావసరం కృత్వా, "¹¹⁶ అగ్నేః పశ్చాద్ధర్మసు - "నర్హ్యన్య ప్రతిశీవరే
మూమిస్త్రాస్తవ అథతాస్తానాస్త్రు స్తువదో ధవ యహ్నోస్తై శర్మ నప్రతా" - ఇతి దక్షిణ

కాని, "హరణ్య - ప్రయచ్ఛ మ - అని తత్త్వ, "గోత్రస్య - సంప్రదదే నమమ" అని హర
ణ్యమును జలముతో సహా భూమిపై విరచిత శ్రోత్రియత్వాభ్యామనకు దానము చేసి,

"¹¹⁵ ఉపపితం ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనాపితం -----గోత్రం -----సంస్కరిష్యామి" -
అని సంకల్పించి, అగ్నిమస్తదక్షిణం పరిషిష్య, హర్యోక్షప్రకారేణ ప్రేతాపసనాస్తం కృత్వా,
పర్యుషిష్య, విశామరణాది వివిధ ప్రాయశ్చిత్తాదులను యథావసరముగా చేసి,

"¹¹⁶ అగ్నికి పశ్చిమదికి మూడుదర్శులను దక్షిణాగ్రముగా పరచి, వానిపై ప్రేతను "నర్హ్యన్య ప్రతి
శీవరే-----నప్రతా" - అను మంత్రముతో దక్షిణముపై పులిపి వేసి పడుండబెట్టి, దర్శుచే
ప్రేతను తాకుచు, ఏకం, ద్వై, త్రితీ, వత్సారి అని వాగ్దేహిపార్థు స్తుతముతో ప్రుక్కుతొనిక నేలవి
తినకొనుచూ 1-7 మంత్రములతో హోమము చేసి, (సూతనః ప్రేత దూరముగా నున్న ప్రేతనుండి
హోమప్రదేశమునకును ప్రేతపైను కొవలుండువట్లుగా వరుసగా దర్శులను పరచి, దర్శులద్వారా
ప్రేతను తాకుచున్నట్లు భావించవలెను.)

శిరసిం ప్రేతం కామయిత్వా, ప్రేతాన్వారణః వశుర్ధుహినాశ్యేన "పరే యువాగం" ఇతి సప్తవిః
అపరయాత్.

1. పరేయువాగంనేం ప్రవతో మహీరను బహుభ్యః పృథామనవస్పతానమ్
నైవన్వతగం సంగమనం జనానాం యుమగం రాజానగం హవిషా దువన్యత
స్వాహో యమాయేదం నమమ
2. విత్తిస్సుక్ విత్తమాశ్యమ్ వాగ్యేదీ అధీతం బర్హి కేతో అగ్ని విజ్ఞాతమగ్ని వాక్సతి
హోతో మన ఉవవత్తా ప్రాణో హవి సామీద్వయ్య వాచస్పతే విధే
నామన్ విధేమ తే నామ విధేన్యమస్మాకం నామ వాచస్పతిస్సామం విబతు
అన్ స్మాను స్మన్తం ధాత్వా హో వాచస్పతే బ్రహ్మ ఇదం నమమ
3. వృథి హోతో ద్యౌరధ్వయ్య రుద్రో ఇర్మి తీ బృహస్పతి రువవత్తా వాచ
స్పతే వాచో వీర్యేణ సంభృతతమ నాయశ్యమే యజమానాయ వార్యేమ అ
సువన్యర్హే వాచస్పతిస్సామం విబతి ఇదం విద్యేమి యాయ స్వాహో
వాచస్పతే బ్రహ్మ ఇదం నమమ
4. అగ్నిర్హో అగ్నిసోమ్యయ్య త్వహి అగ్ని తీ మత్త ఉవవత్తా సామస్సామన్య
పరోగా మత్త మత్తమ్ విరోగా మత్త మత్త సామ వాచ హవ
త్వహి అగ్ని య ఇదం నమమ
5. మూర్యం తే మహి వాచ సామ మత్త మత్తమ్ అన్తరక్షమాశ్యా అత్తే
య్యమ్ మత్త మత్తం కర్తవ్య వాచస్పతే మత్తయ నామ అమృతయ
అహో ఇదం వాచస్పతే వాచస్పతే వాచస్పతే వాచస్పతే వాచస్పతే వాచస్పతే వాచస్పతే
నమమ
6. మహాసావిర్హో సోమ్య సోమి ధ్వయ్య అమ్య తపా అగ్ని తీ అమ్య తమనా
ఉవవత్తా అనాద్వయ్య ప్రతిద్వయ్య యజ్ఞస్య భిగరో అయాన్య ఉద్ధా హో
వాచస్పతే వాచస్పతే నామన్ విధేమ తే నామ విధేన్యమస్మాకం నామ

వాచస్పతిస్యామమపాలోమాదైవ్యవస్తుశ్చేదిమామనుష్యః/నమోదివే/నమః
పృథ్వియైస్యావోవాచస్పతయభదంనమమ/

7. వాగ్దోలోదీక్షాపత్నీ/వాతోఽర్చ్యర్యుః/అవోఽభిగరః/మనోహారి/తవసి
జాహోమి/భూర్భువస్సువః/బ్రహ్మస్వయము/బ్రహ్మతోస్వయమువే
స్యావో/బ్రహ్మతోస్వయమువభదంనమమ/

“తతః సాస్త్రాంగుష్ఠా, పాదాంగుష్ఠా వ పృథకక్పురక క్షేకసూత్రాధ్యాం బద్ధా, శిరసి
సలదమాలామాలధ్య, ఔదుంబద్ధామాసంద్యాం దక్షిణాశిరసమూర్ధ్వరోమం కృష్ణాశనం
నిధాయ, తదుపరి దక్షిణాశిరసముత్తానం ప్రేతం నిపాత్య, “భదం త్వా వస్త్రం వ్రతమం
వ్యాగన్”- ఇతి ప్రేతం నవవస్త్రావాద్య, పూర్వధృతవస్త్రం “అపైతదూహ యదిహాభీభా
పూర్తి ఇహపూర్వమును నవవస్త్ర దక్షిణాం యథా తే దత్తం బహుధా వివస్మసు”- ఇతి
మంత్రేణ స్వయం ధృత్వా, అవమతః

112 ప్రతయ్యుక్త సాస్త్రాంగుష్ఠములను, పాదాంగుష్ఠములను క్షేకసూత్రాధ్యక్షత
(లేదా తెల్లగుడ్డపరికలవేళ) కట్టి, వళద (వల్లవేళ్ల) మాలను శిరముపై కట్టి (కేళా మెడలో వేసి),
తులసిమాలను, పుష్పమాలను తాళమెడలో వేసి జాలంధరించి, మదికట్టంతో (మది లేకున్న
వేళ కట్టంతో) కట్టిన పొదపై కృష్ణాశనమును దక్షిణాశిరస్సుగాను, రోమములుపైకుండునట్లు
గాను వేసి, తానపై తనమును పెట్లకిం దక్షిణాశిరస్సుగా వయింతువట్టి, “భదం త్వా వస్త్రం వ్రతమం
వ్యాగన్”- అను మంత్రముతో నూతనవస్త్రమును పాదములనుండి ముఖమువఱకు కవముపై
గప్పి, “అపైతదూహ-విజంభసు”- అను మంత్రముతో పూర్వధృతవస్త్రమును తాను ధరించి
(లేదా ఆ పూర్వధృతవస్త్రమునుండి ఒక నూలుపోగును వీసికొని తాను ధరించి), అవమనము
చేయవలెను. (నూతనః తదుపాత చెప్పలదు వాపోదకదానమునై తనముపై కప్పక మునుపే
నూతనవస్త్రమునుండి ఒక తునుకను ఖండించి వేళే ఉంచుకొనవలెను.) తరువాత తనమును
త్రాళ్లతో గట్టిగా పాదము గట్టవలెను.

“తస్మిన్నేవాగ్ని జీవతండులం వరుం శ్రవయిత్వా, వరుమభిమార్క, దక్షిణత ఉద్వాన్య, ఘనరతిమార్క, అగ్నిం తాంధే సమారోహ్య, తత్పుత్రో బ్రాహ్మో వా భృత్యో వా, అపన్నుండు భృత వా వాహకాననుమంత్రయేత్ - “ఐమో యునన్య తే వహ్నా అనువీథాయ వోధవో యాభ్యోం యమన్య సాదనగం సుకృతాం వాపగచ్ఛతాత్” - ఇతి.

“తైరదియమానం ప్రేతం పూషా త్వేతశ్శ్చవయతు”, “భర్తానన్ బ్రయమాణో విభర్త” - ఇత్యనుమంత్రయేత్:

1. పూషా త్వేతశ్శ్చవయతు ప్రవిద్వాననన్యవతుర్భువనన్య గోపా! న త్వేతేభ్యః పద తదాత్మితృభ్యోఽగ్నిర్దేవేభ్యస్సువిదత్రేభ్యః!
2. భర్తా సన్నియమాణో విభర్త ఏకోదేవో బహుభానివన్య! యదా భారం తన్యాయతే న తద్భూమి నిదాయ భారం పునరన్వమేతి తమేవ మృత్యుమమృతం తమాహు! తం భర్తారం తము గోప్తారమాహు! న భృతౌ బ్రయమాణో విభర్త! య ఏనం వేద సత్యేన తద్భూమి సద్యో తాతముత జహత్యేచ! ఉతో జరన్తం న జహత్యేకమ్! ఉతో జరన్తం న జహత్యేకమ్! / ఉతో బహునేకమహర్భహా! అతన్యో దేవస్సదమేవ ప్రార్థ! యస్త- ద్విద యత అబ్రూచ! స్తనాం చ యాగం నేదతేత్తహ్మజ్జిహ్వోరమతే తస్యమ్మృత శరీర తయానో నైనం జహత్యహస్సు పూర్వేభ్యో త్యామాతా అమ నర్యోత్పరర్తి జానతి! తథ్నం వయసా పునానా! త్వమగ్ని గం పోష్యవాహగం నమ్యే! త్వం భర్తా

“తదుపరి ఆ అగ్ని యంతోక మృత్యుభావోన్మిత్యమును, పెరిరవచ్చును కలిపి వంది (ఇదియే వరువు), నేరిది బానిసై అతరుండుభూ అ పాత్రను అగ్నికి దక్షిణముగా దింపి, నేరితో పునరభిమారము చేసి, అగ్ని సంకేతము చేతోక మృత్యుత్వతో బహుకాని, పుత్రులు, బ్రాతలు, భృత్యులు, సమీపబంధువులు వాహకుడై తినుకొనిపోవతెను. అట్టి వాహకులకు దర్శుల నొస గును, కర్త “ఐమో యునన్య --- గచ్ఛతాత్” అని వారిని అమంత్రణము చేయవలెను. (మాచన: పైన చెప్పిన క్రమముగానే వరువును వందవలెననియు, నేతే అగ్నితో ముందే వరువును వంది యుండుకొనుట తగదనియు విత్వమేధసారమును భర్మకాస్త్రము చెప్పుచున్నది.)

“అట్లు వహించుట ప్రేతను “పూషా త్వేత --- సువిదత్రేభ్యః” అను మంత్రముతోడను, “భర్తానన్ బ్రయమాణ ---” అను అనువాకముతోడను అనుమంత్రించవలెను.

మాతరిశ్వా ప్రజాసోమః త్వం యజ్ఞస్త్వము వేదాని సోమః తవ దేవా హవమాయత్తి
 నర్దేః త్వమేకోఽని బహునను ప్రవీష్టః నమస్తే అస్తు సుహవో మ ఏది నమో వామస్తా
 శ్రుణుతగం హవం మే ప్రాణాపానానజరగం సంవరంతా హ్వయామి వాం బ్రహ్మణా
 తూర్తమేతమః యో మాం ద్వేష్టి తం జహి తం యువానా ప్రాణాపానా సంవిదానా
 జహితమః అముష్యామనా మా సంగేసాథామః తం మే దేవా బ్రహ్మణా సంవిదానా
 వధాయ దత్తం తమహగం హవనామి అనజ్ఞశాసనత అబిభూవః యంయం జ్ఞాన న ఉ
 గోపో తస్య యదా భారం తస్యాయతే న భర్తేమః పరావ్య భారం పునరస్తమేతి తద్వై
 త్వం ప్రాణో తథవః మహాస్యోగః ప్రజాపతేః ఖుజః కరిష్యమాణః యదేవాన్
 ప్రాణయో నవః

¹¹⁰ ఇత్యనుమంత్ర్య, అగ్రే అగ్నిం ప్రస్తాప్య, తత్పూర్వం కర్తా ముక్తశ్చో గచ్ఛేత్. తతస్త్రి
 తందురాన్, తరుం, పాలాశకాశాం, తోష్ఠాన్, హరణ్యశకలాన్, అజ్ఞపాత్రాణి, దర్భాన్,
 మేక్షణ, ముదకుంభం, ఏకతాశ్చ త్రముణ ప్రస్తాపయేత్.

¹¹¹ తతో వాహకాః వివిచివో మానిషశ్చ బ్రాహ్మణానరిముఖం ప్రతం నిర్వరేయుః. జ్ఞాతయో
 జ్యేష్ఠత్రముణ సశ్చార్థవేషయుః - వాక్తృసార్యయోశ్చ - ప్రతాగ్నిసంహారకృతకాష్ఠాన్ విప్ర
 రేప హరయేన్మ తుష్ణాన్.

¹¹⁰ ఇట్లనుమంత్రించి, కత్త దహనాగ్ని గణ మ్మత్పూర్వము తినుకొని తల విరియబోనుకొని శవము
 నకు ముందుగా నడువనలెను తదానిమహాశ్చార్థము (వల్ల)కుమ్మలను, అరకేత వియ్య
 మును, అరకేత వరుహను (వియ్యము, పిడిచుకొని కరిమి వైశ అగ్నిపై వండినది), మోడుగు
 నమిదణము, మోడుగుకొమ్మలను, హిక్షణమును (జిల్లకను), మట్టపెద్దలను (రేదా కాతి
 ముక్కలను), అరరిరు నేతిని, పిడికుండలను (ఒకటి విప్పిది, ఒకటి పెద్దది), అత్తి లేక మేడి
 కొమ్మను, దర్పలను, ఇనుకను తిసికొనిపోవలెను. (వివిధ శవమునెనుక నడచు బ్రాహ్మణులే
 మోసికొని రావలెను. బ్రాహ్మణైకరులు తేగూడదు.)

¹²¹ వాహకులు వివిధులును (అవగా జందెమును హారమువలె మెడలో ధరించినవారును),
 మానులునునై శవమును వహింపవలెను. శవము వెనుక మిగతా బంధుమిత్రాదులు - పెద్దవారు
 ముందుగను, విన్నవారు వారి నెవ్వరైనా - నడువవలెను. వారిప్పుడును కర్తకు, శవమునకు

1) ¹²² గ్రామశ్మశానయోరంతరం మార్గం వతుర్థా కృత్వా, తత్రాద్యం వతుర్థాంతం గత్వా, అగ్నిం నిధాయ, అగ్నిగుత్తరతో దక్షిణాద్రావ దర్శాన్నిధాయ, తేషు "సర్వస్య ప్రతిశీవరీ ధూమస్తోవన అధితో న్యోనాస్త్యే సుషదా భవ యహ్మోస్త్యై శర్భే నప్రభోః" - ఇతి దక్షిణ శిరసం ప్రేతం విధాయ, దక్షిణతో రోష్ఠీసు వరుం ప్రతిష్ఠాప్య, సర్వే జ్ఞాతయః ఉత్తరీయ మన్యత్ర నిధాయ, ఏకవాససః, ద్వేదా కేశాన్ విభజ్య, దక్షిణాన్ కేశానాబధ్య, వహ్యాన్ విస్పజ్య, దక్షిణా సూరూనాహ్నువాః, అధోవస్త్రాజ్యవధూన్వస్త, కవిష్ఠహార్యం ప్రేతం త్రి అప్రదక్షిణం పరియన్తి

మధ్య మందరాదు, శవము ప్రక్కలకుగాని, ముందరగాని నడువరాదు. శవము వెచ్చుదును శ్మశానముపైపు కాళ్లు వేసి (అనగా శవము శ్మశానము వైపుదును చూచుచుండునట్లు) తిని కొనిపోవలెను. వంశారములను, శృణకాశ్యములను బ్రాహ్మణులే మోసికొని రావలెను. బ్రాహ్మ జేతరులు తేగూడదు.

¹²² గ్రామశ్మశానములకు మధ్యగల దూరమును నాల్గు భాగములు చేసి, అందు మొదటి భాగమువలెను గమించిన విధప అగ్నిభాగమును ధూమిస్త్యేనుంచి, దాని కుత్తరమున దక్షిణా గ్రముగా దర్శనము చేసి, పాదెను దక్షిణశిరస్సుగా "సర్వస్య ప్రతిశీవరీ" - అను మంత్రముతో ఆ దర్శనపై దివి, దక్షిణదిశకు రాతిముక్కలపై తరుపాత్ర ముంచి, ఉత్తరీయములను ప్రక్కకు వెళ్లి ఏకనస్త్రధారులై జ్ఞాతులు తలపెంట్టుకలను రెండుభాగములు చేసికొని, అందుతో కుడిపైపు నగమును ముడివేసుకొని, ఎడమపైపు నగమును శిరముతోనుకొని, దోవతి కదలునట్లుగా కుడి రోదను కుడివేలిచే కొట్టుకొనుచు, కవిష్ఠహార్యముగా "అవ నశ్శోకువదమమగ్నే కుశుద్వ్యా రయిం అవ నశ్శోకువదమం" - అను మంత్రముతో ప్రాచీనావీతులై మూడుసార్లు ప్రేతను అప్రదక్షిణముగా మట్టవలెను. తరువాత్ ప్రవర్ధంతి విధిర్యయముగా కేశములను కట్టుకొని, రేదా విడిచి, దోవతి కదలకుండా ఎడమతోడను ఎడమవేళ కొట్టుకొనుచు ప్రాచీనావీతులై "అవ నశ్శోకువదమమగ్నే కుశుద్వ్యా రయిం అవ నశ్శోకువదమం" - అను మంత్రముతో మూడు సార్లు ప్రేతను ప్రదక్షిణముగా మట్టవలెను. తరువాత్ ప్రేతకు దక్షిణభాగమున ఉత్తరమునుండి మొదలిది దక్షిణమున కంతమగునట్లు తూర్పునుండి వడమలికి వరుసగా మూడు గుంతలను చేసి, అందుతో మూడు రాతి ముక్కలనుంచి, "వధి ధూవేద్యే బలిం దదామి" - అని ఆ ముక్కలపై మేక్షిణముతో చరుపునుంచి, "తితోదశం దదామి" - అని తిరోదశములను విడిచి, "హరణ్య దశం దదామి" - అని నిల్లరతో నహా తిరోదశములను విడువవలెను.

- "అవ నశ్శోతువదమమగ్నై శుశుద్ధ్యా రయిమ్/ అవ నశ్శోతువదమమగ్నై" - ఇతి. తత
స్సవ్యాన్ కేశానుద్గత్య దక్షిణాన్ కేశాన్ విప్రస్య వన్యామూరూవాహ్నునా అవవిహాస్వత్యైః
ప్రాదినాపిసినః "అవ నశ్శోతువదమమగ్నై శుశుద్ధ్యా రయిమ్/ అవ నశ్శోతువదమమగ్నై"
- ఇతి త్రిః ప్రేతం ప్రదక్షిణం కుర్వ్యః. ప్రేతస్య దక్షిణపార్శ్వే ఆత్మనా తిస్త్వ కర్పూర్వ దక్షిణావపర్గాః
భాక్త్యా తేషు శ్రీశి లోష్ఠాని విక్షిప్య, "మార్దయేతాం ఏతా ప్రేతః" - ఇత్యుక్త్వా, "---గోత్రస్య
---శర్మణః ఏతః ప్రేతస్య అద్య ప్రథమేఽహని (ద్వితీయేఽహని) ---గోత్రాయ ---
---శర్మణే ఏతే అద్యనః ప్రథమభాగే శృశానవాసిభ్య ఏతం పథి బలిం దదామి, పున
ప్రేతోదకం దదామి, హిరణ్యోదకం దదామి" - ఇతి దత్వా.

2)¹³³ తత స్తైరాదీయమాసం ప్రేతం "హవేమా అశా అనువేద నర్వాస్యై/ అస్మాగ్ం
అభయతమేన నేపతోన్మన్వన్తిదా అమృతస్సర్వదీర్ఘప్రాయవృన్దుర ఏతు ప్రవిద్యాన్",
"భర్తానన్ త్రియమాణో విభర్తే" - ఇతి ద్వాదశామనుమంత్ర్య, ద్వితీయమధ్వనో భాగం

¹³³ తరువాత తిసికొనిపోయెడు ప్రేతను "హవేమా ---ప్రవిద్యాన్" - "భర్తా నచ్చియమాణః---"
అను మంత్రములతో అనుమంత్రించి, చారిలో పెగముదూరమువరకు గమించి, అగ్నిచాంద
మును తూపుపై నుంచి, భాని కుత్తరముతో దక్షిణాగ్రముగా దర్శనము వలది, పాదిన దక్షిణ
శిరస్సుగా "నద్యస్య ప్రేతశీదర---" అను మంత్రముతో ఆ దర్శనపై నుంచి, హారోక్తముగా
వెంట్రుకలను వితీయబోమకొని, తేలా కట్టజోడి, తోడను కొట్టుకొనును, "అవ నశ్శోతువదమ
మగ్నై శుశుద్ధ్యా రయిమ్/ అవ నశ్శోతువదమమగ్నై" - అను మంత్రముతో ప్రేతను మూడు పార్శ్వ
అప్రదక్షిణముగా, తరువాత అమంత్రముతోనే మూడుపార్శ్వ ప్రదక్షిణముగా ముట్టవలెను. తదు
పరి ప్రేతకు దక్షిణభాగమున ఉత్తరమునుండి ముఖ్యము దక్షిణమున కంతమగునట్లు తూర్పు
నుండి వదమబిడి వరుసగా మూడు గుంతలను చేసి, వానిలో మూడు తాళిముక్కల నుంచి,
"పథి భూతేభ్యో బలిం దదామి" - అని ఆ ముక్కలపై మేక్షణముతో వరుస నుంచి, "తితోదకం
దదామి" - అని తితోదకములను విడిచి, "హిరణ్యోదకం దదామి" - అని చిల్లరతో వహ తితోదక
ములను విడిచి, మఱివ తిసికొనిపోయెడు ప్రేతను "అయ్యుర్వ్యాప్యాయుః పరే పానతి త్వా హృపా
త్వా పాతు ప్రవతే పురస్తాతో యత్రా నతే సుకృతో యత్ర తే యయు నత్ర త్వా దేవస్సవిహ
దదామి" - అను మంత్రముతోడను, "భర్తానన్ త్రియమాణో విభర్తే" అను అనువాకముతోడను
అనుమంత్రింపవలెను.

గత్వా, అగ్నిం విధాయ, అగ్నేరుత్తరతో దక్షిణాగ్రాన్ దర్శాన్నిధాయ, తేషు "నర్వన్య ప్రతి
 తీవరే ధూమిస్త్యవన్న ఆదత స్త్యానాస్త్యే నువదా భవ యహ్నస్త్యే శర్మ నప్రతా" - ఇతి
 హార్యవశ్యేతం విధాయ, "అవ నశ్శోతువదమమగ్నై శుశుద్ధ్యా రయిమ్/ అవ న
 శ్శోతువదమమ్" - ఇతి ప్రేతం త్రి అప్రదక్షిణం, పశ్చాత్ త్రి ప్రదక్షిణం కృత్వా, మేక్షితేన శరో
 స్పీఠియాంశమాదాయ, "పథి ధూమేభ్యః ఇమం బలిం దదామి, పునస్తీరోదకం దదామి,
 హరశ్శోదకం దదామి" - ఇతి దత్వా, "అయుర్వ్యాయుః పరేపానతి త్వా పూపా
 త్యా పాశు ప్రవతే పురస్తాతో యత్రానతే సుకృతో యత్ర తే యయుస్తత్రత్యా దేవ
 స్మృతా దధాతు", "భర్తానన్ త్రియమాణో విభర్త" - ఇతి ద్వాద్యమాదీయమాన మను
 మంత్రయేత్.

3) ¹²⁴ తతః తృతీయమధ్యవో భాగం గత్వా, అగ్నిం విధాయ, అగ్నేరుత్తరతో దక్షిణాగ్రాన్
 దర్శాన్నిధాయ, తేషు "నర్వన్య ప్రతితీవరే ధూమిస్త్యవన్న ఆదత స్త్యానాస్త్యే నువదా

¹²⁴ తరువాత దారిలో ముప్పాపుదూరమువరకు గమించి, అగ్ని భాండమును ధూమిపై నుంచి,
 తాని కుత్తరమున దక్షిణాగ్రముగా దర్శనము పెట్టి, "నర్వన్య ప్రతితీవరే" - అను మంత్రముతో
 తొడిసి దక్షిణశిరస్సుగా అ దర్శనపై దిండి, హార్యవశ్యముగా పెట్టుకలను వెలియబోసుకొని,
 తేజా కట్టుకొని, తొడను కొట్టుకొనుచు, "అవ నశ్శోతువదమమగ్నై శుశుద్ధ్యా రయిమ్/ అవ న
 శ్శోతువదమమ్" - అను మంత్రముతో ప్రేతను మూడుసార్లు అప్రదక్షిణముగా, తరువాత అ
 మంత్రముతోనే మూడుసార్లు ప్రదక్షిణముగా నుట్టవలెను. తరువాత ప్రేతకు దక్షిణభాగమున
 ఉత్తరమునుండి మొదలిడి దక్షిణమున కంకమగునట్లు తూర్పునుండి పడమటికి వరుసగా
 తూర్పుగుంకలను చేసి, వానిలో మూడు తాళముక్కుల నుంచి, ఆముక్కులపై మేక్షణముతో
 దిగిరిన చరుపు నుంచి, "పథి ధూమేభ్యః బలిం దదామి" - అని ఆ ముక్కులపై మేక్షణముతో
 తరుపునుంచి, "శిరోదకం దదామి" - అని శిరోదకములను విడిచి, "హరశ్శోదకం దదామి" -
 అని దిల్లరతో నహ శిరోదకములను విడిచి, చరుపుకుండను నీరు నిచ్చుటకు నీలులేకుండ
 ముక్కులు చేసి, "అయుర్వ్యాయుః --- దేవన్వవితా దధాతు" - అను మంత్రముతోను,
 "భర్తానన్ త్రియమాణో విభర్త" - అను అనువాకముతోను మఱల మోనికొనిపోయి ప్రేత నను
 మంత్రించి, పూర్వమోనముతో శ్మశానమువఱకు వెళ్లి, దిశిమంతు ప్రదేశమునుండి పడమటికి

భవ యచ్చోచ్చై శర్మ నప్రభోః" - ఇతి పూర్వవత్ప్రేతం విధాయ, "అవ నశ్శోభవదప్ర మగ్నై తుతద్యా రయమ/ అవ నశ్శోభవదప్రమగ్నై" - ఇతి ప్రేతం త్రి అప్రదక్షిణం, పశ్చాత్ త్రి ప్రదక్షిణం కృత్వా, మేక్షణేన పరిశిష్టవరుమారాయ, "పతి యోశేభ్యః భిమం బలి దదామి, పునన్వోదకం దదామి, హరణ్యోదకం దదామి" - ఇతి బలిశోదకాని దత్వా కపాలాని సుసంధివ్నాని సంధిపత్తియథాశేమాదకం నతిష్ఠతి. తతః

"అయ్యర్చ్యశ్చాయుః పరీపానతి త్వా పూషా త్వం పాతు ప్రవతే పురస్తా యుత్రానతే నుక్పుతో యుత్ర తే యయుస్తతే త్వా దేవన్యన్వితా దదాతు" - ఇత్యాదిత మాన మనుమంత్ర్య, సమప్రమేతస్యాధ్వనో గత్వా, వితి పశ్చాద్భాగాగే ప్రేతం విధాయ తక్పూర్వభాగే అగ్నిం విధాయ, "విషానై దేవమనుష్యాశాగం శాస్తాదిక్ తామైనైవా నూత్క్రామన్తి" - ఇతి కర్తా సహ ఉరీపిం దితం గచ్ఛేయుః.

¹²³ తతః ప్రత్యేత్య, ఊషరాఽమేధ్యాన్యదాహరహతం శ్మశానదేకమార్థాయా పలా శాఖయా, తమిశాఖయా, తాసామతానే బహుపర్వశాఖయా, యయాకయావిన్యాఖయా "అవత వీత వి వ నర్వతాతో యేఽత్తస్థ పురాణా యే వ నూతనా/ అదాదితి

పాదెను దింది, తూర్పున కగ్నిభాండము నుంచి, "విషానై దేవ మనుష్యాశాగం శాస్తాదిక్ తా మైనైవాననూత్క్రామన్తి" - అని కర్తతోసహ అంధజూ ఉత్తరమునకు నడిచి, అరిగి రావలెను. ¹²⁵ తరువాత వాడులేనిది, పరితుర్బన్దనది, అన్యదహనము లేనిదైన శ్మశానస్థలము వెన్నుకొని మోడుగుకొమ్మనుగాని, జమ్మికొమ్మనుగాని, ఇతి లేకున్న ఏదోయొక కొమ్మను గాని వీటిలో తదివి, ఆ కొమ్మతో "అవత వీత వివనర్వతాతో" - తోకమన్త్రి - అను మంత్రముతో అ ప్రదే తము మోచిది, ఆ శాఖను దక్షిణమునకు వివర్ధింపవలెను. తరువాత చేయి కదిరికొని, శ్మశాన స్థలమును వీటివే ప్రోక్షించి, హరణ్యమునుగాని, అజ్యవించువులనుగాని ఆ స్థలము నందుంచి, దక్షిణాగ్రముగా దర్శలము పఱచి, వానిపై దక్షిణాగ్రముగ యజ్ఞార్థములైన కర్ణికతో, తులసి కర్ణికతోను, ఆవుపిడకలతోను చితిని కూర్చవలెను. (నూతనః ఇక్కడ కర్తయే దారుచిని కూర్చవలెనని ఉన్నది. ఒకవేళ దారుచి అదివఱకే ఇతరులచే కూర్చబడిన యెడల, ఆ చితిని "అవత వీత వివనర్వతాతో" - అను మంత్రముతో వీటిలో తదివిన మోడుగుకొమ్మతో గాని లే కొమ్మతో గాని తుదిచి, దానిని దక్షిణమునకు వివర్ధించి చేయి కడుగుకొనవలెను.)

యమోవసానం పృథివ్యా అశ్రన్నిమం వితరో లోకమన్యో" - ఇతి సంమృజ్య, అప ఉప స్పృశ్య, ఉద్భుత్య, అవోక్ష్య, హరణ్యకకలం నిధాయ (హరణ్యాదౌనే అజ్యవీందూన్నిధాయ), తస్మిన్ దక్షిణాగ్రాన్ దర్శాన్ సంప్ర్య, తేషు దక్షిణాగ్రైః యాజ్ఞయైః కాష్టైః కులసీకాష్టైః తక్కు వేదవిశ్వ దక్షిణాప్రాచీం దిలిం కృత్యా,

¹¹⁶ తత్పురస్తాదగ్నిం నిధాయ, దక్షిణాప్రాగగ్రైః దర్భైః అగ్నిం దారుదిలిం పృథగ్వా పరిప్ర్య, దక్షిణతః సత్వాద్వా దర్శాన్ పగంసాదయిత్యా, తేష్యైకతః న్యశ్నాపాత్రాణి - దర్శిన్, అజ్యస్థాచీం, ప్రోక్షణం, ఇతరదర్శిన్ - సాదయిత్యా,

¹¹⁷ ఏకదర్శణ ఆయామతం కృత్యా, ప్రోక్షణ్యనువదాయ, తస్మానుప అనియ, ఆయా మతేన ప్రోక్షణీరుత్సాయ, అంగుష్ఠబంధనమూత్రే ధిత్యా, ప్రోక్షణీపాత్ర మధిమంత్ర్య, ఉత్తానాని

¹²⁶ అ దిలికి తూర్పునైపు స్థండిలము నేర్పరది, దానిపై విపరీతముగా ఉల్లేఖనము చేసి (2వ అధ్యాయముతో చెప్పినట్లుగా), "ఓం తూర్పువస్తువరోమి" అని వాంఛనుంధరి అగ్నిని స్థండిలముపై ప్రతిష్ఠించి, అ అగ్ని మట్టును, దిలిమట్టును వేరువేరుగా విపరీతముగా దర్శలను పరిష్కరింపవలెను. అనగా, ప్రాక్షుత్విముములందు వేయు దర్శలను దక్షిణాగ్రములుగను, ఉత్తరదక్షిణములందు వేయు దర్శలను ప్రాగగ్రములుగను ఉండునట్లు వేయవలెను. (దర్శలను వేటువేటుగా గాక, దిలితో కలిపియు పఠవవలెనని ఒక పక్షము). తదుపరి, అగ్నికి దక్షిణ ముఖమిది, పశ్చిమమున గాని పాత్రల సుండుకత్తై దర్శలను పఠవి (ఇట్లు చెప్పినను, దక్షిణ మున పఠవిమయే అవారముతో నున్నది), ఆదర్శలపై దర్శిని, అజ్యస్థాచీని, ప్రోక్షణిని, ఇతర దర్శిని బోర్లించి ఉంచి, పాడెకు గట్టన త్రాళ్లను కత్తితో నతకివేసి (వేలితో విప్పగూడదు), అందు లోని కణ్ణలను వేటువేటుగా తీసివేసి ప్రేతను ఆ పాడె రజ్జువులపై మాత్రమే పరుండునట్లు చేసి,

¹²⁷ ఒక దర్శతో ఆయామతమును చేసి, ప్రోక్షణీపాత్రను ముందున కప్రదక్షిణముగా తీసికొని వదిలి, అందులో వీటిని వింపి, ఆయామతంతో అందులోని వీటిని మూడుసార్లు తూర్పునుండి పడమరకు గీచి, ప్రేతాంగుష్ఠబంధనమాత్రములను కత్తిచే నతకి (వేలితో విప్పగూడదు), ప్రోక్షణీ పాత్ర నధిమంత్రించి, దర్శిని, అజ్యస్థాచీని, ఇతరదర్శిని పెల్లకిల త్రిప్పిపెట్టి, ప్రేతను, దారుదిలిని వేటువేటుగా ప్రోక్షణీలోని జలముచే ఆయామతంతో ప్రోక్షించి, ప్రోక్షణీలో మిగిలిన జలమును పారబోసి, వేలే జలమును అందులో వింపి, ఆ పాత్రను తన కెడమ వైపుండుకొని, అందులోని ఆయామతవదిత్రమును తీసి అజ్యపాత్రలో వేయవలెను.

పాత్రాణి పర్యావృత్య, మృతం పాత్రాణి దారుచితం చ ప్రత్యేకం ప్రోక్ష్య, కేషముత్పృజ్య, పునః పూరయిత్వా, కిందిదక్షిణతో నిధాయ, తత్పవిత్రమాజ్యస్థాల్వాం నిధాయ,

¹²⁸ అజ్యస్థాల్వాం అజ్యన్నిరూహ్య, దక్షిణతో అంగారాన్నిరూహ్య, కేష్యదిత్రిత్య, ఏక దర్పణ దర్పాగ్రం ప్రేతస్య విపరీతం త్రి పర్వగ్నిం కృత్వా, దక్షిణత ఉద్వాస్య, అంగారానగ్ని ప్రత్యాహ్య, అజ్యస్థారిం స్వస్య పురస్తాన్నిధాయ, దక్షిణాగ్రం పవిత్రం విపరీతం త్రిరుక్పాయ, పవిత్రగ్రంథిం విప్రస్య, అద్భిః సంస్పృశ్య, ప్రత్యగ్రమగ్ని ప్రహరతి.

¹²⁹ తతః దర్శ్యం నిష్ఠస్య, దర్పణ పంశుళ్య, పునర్నిష్ఠస్య, ప్రోక్ష్య, నిధాయ, అద్భిః సంస్పృశ్య, ప్రత్యగ్రమగ్ని ప్రహరతి. తూర్ణం అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిష్య, “సువర్ణగం హస్తాదాదదానా”, “దేవన్యశ్వాన్” త్యనువాకేన చ పప్రదతీరసుషంగైః ప్రత్యనుషంగం సువర్ణేన ప్రేతస్య హస్తా సంమార్దయేత్.

¹²⁸ తరువాత అజ్యపాత్రతో నేతిని ఉంది, అగ్నినుండి కొన్ని నిప్పులను దక్షిణముపైపు వేలుగా తీసికొని, నేతిపాత్ర నానిప్పులపై నుండి, ఒక దర్పాగ్రమును నేతితో ముంది, దాని నంటింది, ప్రేత వాదర్పతో అప్రదక్షిణముగా మూడుపార్లు చుట్టి, అదర్పను దక్షిణమునకు త్యజించవలెను. ఆ తర్వాత నేతిపాత్రను దివి, దక్షిణము పైపుందిన నిప్పులను తిరిగి అగ్నియందు వేర్చి, నేతి పాత్రను తన ముందుంచుకొని, దక్షిణాగ్రమైన అయాశుతముతో నేతిని మూడు పార్లు గీచి, అయాశుతగ్రంథిని విడిచింది, ఏడు ముట్ట, పత్తిమూగ్రముగా పట్టుకొని అగ్నియందు వేసి, ¹²⁹ దర్శిని, ఇతరదర్శిని ఒకేసారి తుడిచి, ఎడమచేతులతో పట్టుకొని అగ్నిపై కాచి, దర్పతో తుడిచి, మఱిల కాచి, తుడిచిన దర్పతో వానిపై నీటిని ప్రోక్షింది, ఇతరదర్శిని అజ్యపాత్ర కేడమపైపు, ప్రధానదర్శిని అజ్యపాత్రకు తుడిపైపు తన ముందుంచుకొని, తుడిచిన దర్పను నీటితో తాకి, దానిని కొనలు పడమటికుండునట్లు పట్టుకొని అగ్నిలో వేసి, అమంత్రకముగా అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరిషేదన చేయవలెను. తదుపరి “సువర్ణగం హస్తాదాదదానా”, “దేవన్యశ్వాన్ నిత్యం ప్రసవే” - మున్నగు 17 మంత్రములతో ప్రేతయొక్క హస్తములను సువర్ణముతో గాని, అది లేకున్న కరూల వాణిముతో గాని తాకుచు, ప్రతిమంత్రము చివర ఆ సువర్ణమును (లేదా వాణిమును) ఒక బ్రాహ్మణున కియవలెను (మావనః ఈ 17 మంత్రములలోను అనేకవాక్యములు పునరావృతమగుచున్నవి. వేదించిన వాక్యములు సాంద్రమైన అక్షరాలతో నూదించబడినవి.)

1. సువర్ణగం హస్తేదాదహనా మృతన్య త్తయై బ్రహ్మజే తేజసే బలాయై అత్తైవ త్వమివా వయగం సుతేవా విత్వాన్సుధో అభిమాత్పిర్థయేమి దేవన్య త్వా సవితుః ప్రసవే అత్విసోర్భాహుభ్యోమి హుష్టా హస్తేభ్యాం ప్రతగృహ్ణామి రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణేఽగ్నేయే హిరణ్యమి తేనామృతత్వమశ్యామి వయో దాత్రే మయో మహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహిత్రే క ఇదం కన్యా అదాత్ కామః కామాయ కామో దాతా కామః ప్రతిగ్రహితా కామగం సముద్రమావత కామేన త్వా ప్రతగృహ్ణామి కామైతత్త్రే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యేఽఽగ్నేరసః ప్రతగృహ్ణామి

2. దేవన్య త్వా సవితుః ప్రసవే అత్విసోర్భాహుభ్యోమి హుష్టా హస్తేభ్యాం ప్రత గృహ్ణామి రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే సోమాయ వాసో తేనామృతత్వ మశ్యామి వయో దాత్రే మయో మహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహిత్రే క ఇదం కన్యా అదాత్ కామః కామాయ కామో దాతా కామః ప్రతిగ్రహితా కామగం సముద్రమావత కామేన త్వా ప్రతగృహ్ణామి కామైతత్త్రే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యేఽఽగ్నేరసః ప్రత గృహ్ణామి

3. దేవన్య త్వా సవితుః ప్రసవే అత్విసోర్భాహుభ్యోమి హుష్టా హస్తేభ్యాం ప్రత గృహ్ణామి రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే రుద్రాయ గామ తేనామృతత్వ మశ్యామి వయో దాత్రే మయో మహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహిత్రే క ఇదం కన్యా అదాత్ కామః కామాయ కామో దాతా కామః ప్రతిగ్రహితా కామగం సముద్రమావత కామేన త్వా ప్రతగృహ్ణామి కామైతత్త్రే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యేఽఽగ్నేరసః ప్రత గృహ్ణామి

4. దేవన్య త్వా సవితుః ప్రసవే అత్విసోర్భాహుభ్యోమి హుష్టా హస్తేభ్యాం ప్రత గృహ్ణామి రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే వరుణాయాశ్వమి తేనామృతత్వ మశ్యామి వయో దాత్రే మయో మహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహిత్రే క ఇదం కన్యా అదాత్ కామః కామాయ కామో దాతా కామః ప్రతిగ్రహితా కామగం సముద్రమావత కామేన

త్వా ప్రతిగృహ్ణామి కామైశత్తే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యే ఽఽశ్లేరసః ప్రతి
గృహ్ణామి

5. దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవే అఽన్యనోర్హృహుభ్యోమ హుష్టా హస్తోభ్యాం ప్రతి
గృహ్ణామి రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే ప్రజావతయే పురుషమ్
తేనామృతత్యమశ్యామ్ వయో దాత్రే మయో మహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహీత్రే క ఇదం కన్యా అదాత్
కామః కామాయ కామో దాతా కామః ప్రతిగ్రహీతా కామగం సముద్రమావిత కామేన
త్వా ప్రతిగృహ్ణామి కామైశత్తే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యే ఽఽశ్లేరసః ప్రతి
గృహ్ణామి

6. దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవే అఽన్యనోర్హృహుభ్యోమ హుష్టా హస్తోభ్యాం ప్రతి
గృహ్ణామి రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే మనసే తల్పమ్ తేనామృతత్య
మశ్యామ్ వయో దాత్రే మయో మహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహీత్రే క ఇదం కన్యా అదాత్
కామః కామాయ కామో దాతా కామః ప్రతిగ్రహీతా కామగం సముద్రమావిత కామేన
త్వా ప్రతిగృహ్ణామి కామైశత్తే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యే ఽఽశ్లేరసః ప్రతి
గృహ్ణామి

7. దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవే అఽన్యనోర్హృహుభ్యోమ హుష్టా హస్తోభ్యాం ప్రతి
గృహ్ణామి రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే త్వష్టేజామ్ తేనామృతత్య
మశ్యామ్ వయో దాత్రే మయో మహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహీత్రే క ఇదం కన్యా అదాత్
కామః కామాయ కామో దాతా కామః ప్రతిగ్రహీతా కామగం సముద్రమావిత కామేన
త్వా ప్రతిగృహ్ణామి కామైశత్తే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యే ఽఽశ్లేరసః ప్రతి
గృహ్ణామి

8. దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవే అఽన్యనోర్హృహుభ్యోమ హుష్టా హస్తోభ్యాం ప్రతి
గృహ్ణామి రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే హుష్టేజిమ్ తేనామృతత్య
మశ్యామ్ వయో దాత్రే మయో మహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహీత్రే క ఇదం కన్యా అదాత్
కామః కామాయ కామో దాతా కామః ప్రతిగ్రహీతా కామగం సముద్రమావిత కామేన

త్వా ప్రతిగృహ్ణామి కామైతత్తే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యః ఽగ్నేరసః ప్రతి
గృహ్ణామః

9. దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవే అగ్నినోర్బాహుభ్యోమః పూష్టా హస్తేభ్యాం ప్రతి
గృహ్ణామి రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే నిర్భత్యా అశ్వతర గర్భభౌ
తేనామృతత్యమశ్వామః వయో దాత్రే మయో మహ్యామస్తు ప్రతి గ్రహిత్రే క ఇదం కన్యా
అదాత్ కామః కామాయః కామా దాతా కామః ప్రతిగ్రహితా కామగం సముద్రమావతీ
కామన త్వా ప్రతిగృహ్ణామి కామైతత్తే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యః ఽగ్నేరసః
ప్రతిగృహ్ణామః

10. దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవే అగ్నినోర్బాహుభ్యోమః పూష్టా హస్తేభ్యాం ప్రతి
గృహ్ణామి రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే హిమవతో వాప్తినమః తేనా
మృతత్యమశ్వామః వయో దాత్రే మయో మహ్యామస్తు ప్రతి గ్రహిత్రే క ఇదం కన్యా
అదాత్ కామః కామాయః కామా దాతా కామః ప్రతిగ్రహితా కామగం సముద్రమావతీ
కామన త్వా ప్రతిగృహ్ణామి కామైతత్తే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యః ఽగ్నేరసః
ప్రతిగృహ్ణామః

11. దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవే అగ్నినోర్బాహుభ్యోమః పూష్టా హస్తేభ్యాం ప్రతి
గృహ్ణామి రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే గన్ధర్వాప్సరాభ్యోన్ముగలఖ్యరణీ
తేనామృతత్యమశ్వామః వయో దాత్రే మయో మహ్యామస్తు ప్రతి గ్రహిత్రే క ఇదం కన్యా
అదాత్ కామః కామాయః కామా దాతా కామః ప్రతిగ్రహితా కామగం సముద్రమావతీ
కామన త్వా ప్రతిగృహ్ణామి కామైతత్తే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యః ఽగ్నేరసః
ప్రతిగృహ్ణామః

12. దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవే అగ్నినోర్బాహుభ్యోమః పూష్టా హస్తేభ్యాం ప్రతి
గృహ్ణామి రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో ధాన్యమః తేనా
మృతత్యమశ్వామః వయో దాత్రే మయో మహ్యామస్తు ప్రతి గ్రహిత్రే క ఇదం కన్యా
అదాత్ కామః కామాయః కామా దాతా కామః ప్రతిగ్రహితా కామగం సముద్రమావతీ

కామేన త్వా ప్రతగృహ్ణామి కామైతత్తే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యైః ఋగ్దశసః
ప్రతగృహ్ణాతు

13. దేవస్య త్వా నవితుః ప్రసవే అశ్వినోర్భాసంబోధ్యేమ హుష్టో హస్తేత్థ్యాం ప్రత
గృహ్ణామి రాశో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే వాచేఽన్నేమ తేసామృతత్వ
మశ్యామ వయో దాత్రే మయో మహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహేత్తే క ఇదం కన్యా అదాత్
కామః కామాయ కామో దాతా కామః ప్రతిగ్రహేతా కామగం నముద్రమావత కామేన
త్వా ప్రతగృహ్ణామి కామైతత్తే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యైః ఋగ్దశసః ప్రత
గృహ్ణాతు

14. దేవస్య త్వా నవితుః ప్రసవే అశ్వినోర్భాసంబోధ్యేమ హుష్టో హస్తేత్థ్యాం ప్రత
గృహ్ణామి రాశో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే బ్రహ్మణ ఉదవమ తేసామృతత్వ
మశ్యామ వయో దాత్రే మయో మహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహేత్తే క ఇదం కన్యా అదాత్
కామః కామాయ కామో దాతా కామః ప్రతిగ్రహేతా కామగం నముద్రమావత కామేన
త్వా ప్రతగృహ్ణామి కామైతత్తే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యైః ఋగ్దశసః ప్రత
గృహ్ణాతు

15. దేవస్య త్వా నవితుః ప్రసవే అశ్వినోర్భాసంబోధ్యేమ హుష్టో హస్తేత్థ్యాం ప్రత
గృహ్ణామి రాశో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే నముద్రాయావత తేసామృతత్వ
మశ్యామ వయో దాత్రే మయో మహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహేత్తే క ఇదం కన్యా అదాత్
కామః కామాయ కామో దాతా కామః ప్రతిగ్రహేతా కామగం నముద్రమావత కామేన
త్వా ప్రతగృహ్ణామి కామైతత్తే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యైః ఋగ్దశసః ప్రత
గృహ్ణాతు

16. దేవస్య త్వా నవితుః ప్రసవే అశ్వినోర్భాసంబోధ్యేమ హుష్టో హస్తేత్థ్యాం ప్రత
గృహ్ణామి రాశో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణే ఉత్తానాయోగ్ధరసాయానీ తేసా
మృతత్వమశ్యామ వయో దాత్రే మయో మహ్యమస్తు ప్రతిగ్రహేత్తే క ఇదం కన్యా
అదాత్ కామః కామాయ కామో దాతా కామః ప్రతిగ్రహేతా కామగం నముద్రమావత

కామన త్వా ప్రతగ్గుహ్వామి కామైకత్వే ఏషా తే కామ దక్షిణా ఉత్తానస్త్యైః ఽన్తరసః
ప్రతగ్గుహ్వామి

17. దేవన్య త్వా సవితుః ప్రసవే అశ్వినోర్భావభ్యోమి హృష్టో హస్తోత్థాం ప్రతీ
గ్గుహ్వామి రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి దక్షిణీ వైశ్వానరాయ రథమ్ వైశ్వానరః
ప్రత్నతా నాకమారుహతో దివః స్పృష్టం భస్తమానస్సుమన్యేభిః న హేర్వనశ్చనయ
శ్చైవై దనమ్ సమానమత్నా వరయాతి జాగృభిః రాజో త్వా వరుణో నయతు దేవి
దక్షిణీ వైశ్వానరాయ రథమ్ తేనామృతత్వమశ్యామి వయో దాత్రే మయో మహ్య
మస్తు ప్రతిగ్రహీత్రే క ఇదం కన్య అదాత్ కామః కామాయ కామో దాతా కామః ప్రతి
గ్రహీతా కామగం సముద్రమావతీ కామన త్వా ప్రతగ్గుహ్వామి కామైకత్వే ఏషా తే కామ
దక్షిణా ఉత్తానస్త్యైః ఽన్తరసః ప్రతగ్గుహ్వామి

¹⁰⁰కవః ప్రతం దక్షిణశిరసముత్తానం చితమారోహ్య, ప్రధానదర్శ్య అజ్యమాదాయ, అజ్య
హిందూన్ అన్యవేత్తస్త్రోత్రవాసికామి దక్షిణసన్యేషు క్రమార్పిషిపత్. "సువర్ధం ఘర్మమ్"-
ఇత్యాన్య, "ప్రహ్యోస్త్రమగ్నిమ్" - ఇతి దక్షిణేఽక్షిణి, "శతం నియుతా వరివేద" - ఇతి
సన్యేఽక్షిణి, "సువర్ధం కౌళం రజసా" - ఇతి దక్షిణేకర్ణ, "ఇన్ద్రో రాజా జగతోయ తుతే" -
ఇత్యనువాకేషి అ సన్యే కర్ణ, పునశ్చ "ఇన్ద్రో రాజా జగతోయ తుతే" - ఇతి దక్షిణే ప్రాణే.

¹⁰¹తదుపరి కృష్ణాజినమును దక్షిణశిరస్సుగా రోమములు పైకుండునట్లు చితిపై వెఱచి, దానిపై
ప్రతను దక్షిణశిరసుగా వెల్లకిల పరుండబెట్టి, ప్రధానదర్శ్య అజ్యమును తీసికొని కుడినుండి
ఎడమకు క్రమముగా, "సువర్ధం ఘర్మమ్" - అను మంత్రముతో నోతిరోసు, "ప్రహ్యోస్త్ర
మగ్నిమ్" - అను మంత్రముతో కుడికంటిలోను, "శతం నియుతా వరివేద" - అను మంత్రముతో
ఎడమకంటిలోను, "సువర్ధం కౌళం రజసా" - అను మంత్రముతో కుడివెనిలోను, "ఇన్ద్రో రాజా
జగతోయ తుతే" - అను మంత్రముతో ఎడమవెనిలోను, ఇదే మంత్రముతో కుడిముక్కులోను,
మఱల ఇదే మంత్రముతో ఎడమముక్కులోను అజ్యబిందువుల నుంచవలెను. లేదా క్రింద నిచ్చిన
"సువర్ధం ఘర్మమ్" అనువాకము సంతయూ నదిని అజ్యబిందువులను పై క్రమముగా కుడి
నుండి ఎడమకు అన్య-వేత్త-కర్ణ-వాసికలందు ఉంచవలెను.

తేనైవ సప్తే ప్రాణే వ నిక్షిపేత్. అథవా "సువర్ణం ఘర్మ మిత్యనువాకం సాంకముక్త్యా, తత్తత్ స్థానేషు ఆజ్యం నిక్షిపేత్.

సువర్ణం ఘర్మానువాకః:

సువర్ణం ఘర్మం పరవేద వేనమ్/ ఇన్ద్రస్యాత్మానం దశదా వరస్తమ్/ అన్తస్సముద్భే
మనసా వరస్తమ్/ బ్రహ్మఽన్యవిస్తద్దతహోతారమర్థే అన్తః ప్రవిష్టశ్చాస్తా జనానామ్/ వికస్సన్భవదా వేవారః/ తతగం శుక్రాణి యత్రైకం భవన్తి/ సర్వే వేదా యత్రైకం
భవన్తి/ సర్వే హోతారో యత్రైకం భవన్తి/ స మానసిన అత్మా జనానామ్/

అన్తః ప్రవిష్టశ్చాస్తా జనానాగం సర్వాత్మా/ సర్వాః ప్రజా యత్రైకం భవన్తి/ వశు
ర్లోకారో యత్ర సమృదం గచ్ఛన్తి దేవైః/ స మానసిన అత్మా జనానామ్/ బ్రహ్మన్ద్రో
మగ్నిం జగతః ప్రతిష్ఠామ/ దివ అత్మానగం సవితారం బృహస్పతమ్/ వశుర్లోకారం
ప్రదిశోఽనుక్తుప్తమ్/ వావో వీర్యం తవసాఽన్యవిస్తతో అన్తః ప్రవిష్టం కర్తారమేతమ్/ తస్మాద్రగం యాపాత వికుర్వస్తం విచక్షిమ్/

అమృతస్య ప్రాణం యజ్ఞమేతమ్/ వశుర్లోకృజామూత్మానం కవయో నిచిక్కుః/ అన్తః ప్రవిష్టం కర్తారమేతమ్/ దేవానాం బన్ధు నిహతం గుహాను/ అమృతేన క్తువం యజ్ఞ
మేతమ్/ వశుర్లోకృజామూత్మానం కవయో నిచిక్కుః/ తతం వియుతా పరవేద విశ్వో
విత్సవారః/ విత్సమిదం వృజాతి/ ఇన్ద్రస్యాత్మా నిహతః పశ్చహోతా/ అమృతం
దేవానామాయుః ప్రజానామ్/

ఇన్ద్రగం రాజానగం సవితారమేతమ్/ వాయోరాత్మానం కవయో నిచిక్కుః/ రత్నిగం రత్నినాం మద్యే తవస్తమ్/ ఋతస్య వదే కవయో నిహేన్తి/ య త్థాకోశో
కువనం విభర్తే/ అపర్యున్యస్సన్తథే తోకాన్ వివష్టే/ యన్యోజ్ఞకోశగం శుష్కమాహుః/
ప్రాణముల్బమితేన క్తుప్తోఽమృతనాహమస్మి/ సువరం కోశగం రజసా పరవృతమ్/
దేవానాం వసుధానాం నిరాజమ్/

అమృతస్య పూర్ణా తాము కలాం వివక్షతే పాదగం షడ్భోతుర్న కలా వివిధే/ యేనరవః పశ్చాదోత క్తుప్రాః ఉత పా షడ్భా మనసోత క్తుప్రాః తగం షడ్భోతార మృతులిః కల్పమానమ్ ఋతస్య పదే కవయో నిహ్ని/ అన్యః ప్రవిష్టం కర్తారమేతమ్/ అన్తశ్చన్యమసి మనసా వరస్తమ్/ నపావ నన్తం న విజానన్తి దేవాః ఇన్ద్రస్యాత్మానగం తతథా వరస్తమ్/

ఇన్ద్రో రాతా జగతో య ఈశే నప్రహోతా నప్రదా విక్రప్తః/ పరేణ తన్తం పరివిన్య మానమ్/ అన్తరాధిశ్చ మనసా వరస్తమ్/ దేవానాగం హృదేయం బ్రహ్మఽన్యేవిన్దతో బ్రహ్మ తద్యుహ్మణ ఉజ్జ్వలాదా అర్కగ్ం శ్చోతస్తగం సరిరస్య మధ్యే/ అయన్యన్తప్త పేరవః/ మేవాన్తి బహులగం త్రియమ్/ బహ్వశ్వామన్త గోమఠిమ్/

అమృతాం బహులగం త్రియమ్/ న హరర్కస్మన్తమ్/ వైరున్ద్రోయ విన్యతే/ బహ్వశ్వామన్త గోమఠిమ్/ అమృతాం బహులగం త్రియమ్/ మహ్యమిన్ద్రో నిదుచ్ఛమ/ తతగం తతా తస్య యుక్తా హరణామ్/ అర్యాజాయాతు వమభి రక్తి తిన్ద్రో/ ప్రమగం హమాణో బహులగం త్రియమ్/ రక్తి రిన్ద్రస్సవిజా మే నిదుచ్ఛమ/

మృతం తేజో మదుమద్భియమ్/ మయ్యయమగ్నిర్దదాతు హరే వత్సః పవరి నువర్తః/ దివిక్షయో నభసా య వితీ/ న న ఇన్ద్రః కామవరం దదాతు/ పశ్చారం వక్రం పిరవర్తతే పృథు/ హరణ్యజ్ఞోతిస్సరిరస్య మధ్యే/ అజన్తం జ్యోతి నభసా నర్పదేలి/ న న ఇన్ద్రః కామవరం దదాతు/ నప్త యుక్తాద్వి రథమేకవక్రమ్/

ఏకో అశ్వో వహతి నప్తనామా/ త్రినాభీ వక్రముజరమనర్యమ్/ యేనేమా విశ్వా కువేనాని తన్మూ/ భద్రం పశ్యన్త ఉవనేదురగ్రీ తపో దీక్షామృషయస్సువర్విదో/ తతో క్షత్రం బలమోజశ్చ జాతమ్/ తదన్తి దేవా అలి సం నమన్తు/ శ్వేతగం రక్తిం బోధుజ్య మావమ్/ అపాం నేతారం కువేనస్య గోపామ్/ ఇన్ద్రం నివీక్యః పరమే వ్యోమన్/

రోహణః విజ్ఞలా ఏకయాపాః/ క్షరన్ద్రీః విజ్ఞలా ఏకయాపాః/ తతగం సహస్ర్రాశ వైయుతాని వాహ్యానామ్/ అయం యత్వేతో రక్తిః/ పరి నర్వమిదం జగతో ప్రజాం

పశుభసాచి అస్మాకం దదామః శ్వేతో రత్విః పరి సర్వం బహూచ సువన్యహ్యం
పశున్ విశ్వయాపాన్ పతన్మమక్రమనురన్య మాయయో/

హృదా వశ్యన్తి మనసా మనీషిణః నమురై అన్తః కవయో వివక్షతే మరీచినాం
పదమచ్ఛన్తి వేదసః పతన్తో వాచం మనసా విభర్షి తాం గన్ధర్వోఽవదగ్ధర్షే అన్తః తాం
ద్యోతమానాగం స్వర్గం మనీషామః యితన్యే పదే కవయో విహ్వై యే గ్రామ్యాః
పశవో విశ్వయాపాః/ విదూషాన్సన్తో బహుభైకయాపాః/ అగ్నిస్తాగం అగ్రే ప్రముమోక్తు
దేవః/

వైశావతిః ప్రజయా సంవిదానః/ వితగ్గం శ్చుకేశ్చుకే/ యువమస్మాను నియువ్యతమ్/
ప్రప్త యుజ్జివతిం తిర/ యే గ్రామ్యాః పశవో విశ్వయాపాః/ విదూషాన్సన్తో బహుభైక
యాపాః/ తేషాగం సప్తానామిహ రస్తరస్తు/ రాయస్పిషాయ సుప్రజాస్త్రాయ సు
విర్యాయ/ య అరణ్యాః పశవో విశ్వయాపాః/ విదూషాన్సన్తో బహుభైకయాపాః/

వాయుస్తాగం అగ్రే ప్రముమోక్తు దేవః/ వైశావతిః ప్రజయా సంవిదానః/ ఇతామై
స్సప్తం శ్చుతపశ్వరాచరమ్/ దేవా అన్యవిన్దగ్ధహ పాతమ్/ య అరణ్యాః పశవో
విశ్వయాపాః/ విదూషాన్సన్తో బహుభైకయాపాః/ తేషాగం సప్తానామిహ రస్తరస్తు/
రాయస్పిషాయ సుప్రజాస్త్రాయ సువిర్యాయ/

¹⁰ "అథ తిలతండులానాస్యే దత్వా, అధిత్వాభిముఖః, అగ్నిం గృహీత్వా "మైనమగ్నై,
శృతం యదే", "శ్యోతిష్కృతీం త్వా సాదయామి" - ఇత్యురని జ్వలదుల్కుభేన దహాత్.

1. మైనమగ్నై విదహో మాఽభిహో మాఽన్య త్వహం విక్షిప్తా మా శరీరమ్/ యదా
శృతం కరవో జాతవేదోఽభేమనం ప్రహమితాత్తిశృత్యభ్యః/
2. శృతం యదా కరసే జాతవేదోఽభేమనం పరదత్తాత్తిశృత్యభ్యః/ యదా గవ్వా
శ్యసునీతిమేతా మథాదేవాసాం వశనీర్భవతి/

¹⁰ తరువాత తిలతండులములను ప్రేత నోటితో వేసి, అగ్నితో నొక కొఱచి నంటించి, మార్కాభి
ముఖముగా నిలబడి "మైనమగ్నై, శృతం యదే, శ్యోతిష్కృతీం త్వా" అను మూడు మంత్రము
లను పఠించి, ఆ కొఱచిని ప్రేతయొక్క పక్షమునందుంచి దహింపవలెను.

3. జ్యోతిష్కృతీం త్వా సాదయామి జ్యోతిష్కృతీం త్వా సాదయామి జ్యోతిర్విదం
త్వా సాదయామి భావ్యతీం త్వా సాదయామి జ్వలంతీం త్వా సాదయామి
మల్బలా భవంతీం త్వా సాదయామి దీప్యమానాం త్వా సాదయామి రోవ
మానాం త్వా సాదయామ్యజస్రాం త్వా సాదయామి బృహజ్జ్యోతిషం త్వా
సాదయామి తోధయంతీం త్వా సాదయామి జాగ్రతీం త్వా సాదయామి/

"తతో నిరవశేషం అగ్నిమప్రదక్షిణం ప్రాగాదిక్రమేణ నిక్షిప్య,

"సూర్యం తే వశ్మధృవృతు వాతమాత్మా ద్యాం వ గచ్ఛ పృథివీం వ ధర్మవా/ అపో
హ గచ్ఛ యద తత్ర తే హితమాషధీసు ప్రతీతిస్తా శరీరైః" - ౫౦, "తహస్రతీర్హ పురుషా-
--నర్యం మనిషాణ" - ౫౦ పురుషసూక్తేన చ (పుట 35) ప్రేతముపస్థాయ, ఉరస్థమగ్నిం
యాజ్ఞప్రైః కాస్తైః, తులసికాస్తేశ్వ ప్రజ్వాల్య, "అథాగ్నేః పశ్చాత్ ప్రాజ్ఞుభి స్థిత్యా, అగ్ని
మప్రదక్షిణం పరిషిప్య, "య ఏతస్య వతో గోస్తారః" - ౫౦ నవభి, "ప్రయాసాయ స్వాహా"
౫౦ ద్వాదశభిశ్చ ప్రతిస్వాహాకారం స్తవేణాజ్యమారాయ చితాగ్ని జపయాత్.

1. య ఏతస్య వతో గోస్తారస్తత్త్వస్వాహో వతో గోస్తారస్తత్త్వ ఇదం నమమ/

2. య ఏతస్య వతో రక్షితారస్తత్త్వస్వాహో వతో రక్షితారస్తత్త్వ ఇదం నమమ/

3. య ఏతస్య వతో రిరిక్షితారస్తత్త్వస్వాహో వతో రిరిక్షితారస్తత్త్వ ఇదం నమమ/

"ఇంకను మిగిలిన ప్రేతాగ్నిసంతయు తూర్పునుండి మొదలిడి ప్రేతయొక్క పాదప్రదేశము
నుండి ఆరంభించి అపవన్యముగా చితిపై సంతటను ఉంచి, సూర్యాభిముఖుడై నిలబడి (అనగా
పూర్వాహ్లాముతో తూర్పునకు, అపరాహ్లాముతో పడమటికి ముఖము చేసి నిలబడి) "సూర్యం
తే వశ్మ --- శరీరైః" - అను మంత్రముతోను, 55వ పేజీలో నిర్విణ్ పురుషసూక్తముతోను ప్రేత
తుపస్థానము చేసి, యజ్ఞార్హమైన కథ్థెలతోను, తులసికథ్థెలతోను ప్రేత ఎదపై నుంచిన అగ్నిని
ప్రజ్వరింపజేసి,

"తరువాత ఆ చితికి పడమటిదైపు ప్రాజ్ఞుభిముగా నిలబడి, అగ్ని నమంత్రముగా నవపవన్య
ముగా పరవేదవము చేసి, స్తవముతో ఆజ్యమును తిసికొని 1-21 మంత్రములతో ఆజ్యహోమ
మును చేసి, ఆజ్యపాత్రను, ప్రకుర్వువములను అగ్నిలో పడవేయవలెను.

4. అఖ్యాత్రేస్వాహోఅఖ్యాత్ర ఇదం నమమ/
5. అపాఖ్యాత్రేస్వాహోఅపాఖ్యాత్ర ఇదం నమమ/
6. అఖిలాలపతేస్వాహోఅఖిలాలపత ఇదం నమమ/
7. అపలాలపతేస్వాహోఅపలాలపత ఇదం నమమ/
8. అగ్నయే కర్మకృతేస్వాహోఅగ్నయే కర్మకృత ఇదం నమమ/
9. యమత్ర నాదీమనన్తై స్వాహోయమాయేదం నమమ/
10. ప్రయాసాయ స్వాహోప్రయాసాయేదం నమమ/
11. ఆయాసాయ స్వాహోఆయాసాయేదం నమమ/
12. వియాసాయ స్వాహోవియాసాయేదం నమమ/
13. సంయాసాయ స్వాహోసంయాయేదం నమమ/
14. ఉద్యాసాయ స్వాహోఉద్యాసాయేదం నమమ/
15. అవయాసాయ స్వాహోఅవసాయేదం నమమ/
16. శుతే స్వాహో / శుతయ ఇదం నమమ/
17. శోకాయ స్వాహో శోకాయేదం నమమ/
18. తస్మత్త్వై స్వాహోతస్మత్త్వా ఇదం నమమ/
19. తపతే స్వాహోతపత ఇదం నమమ/
20. బ్రహ్మహత్యామై స్వాహో బ్రహ్మహత్యామేదం నమమ/
21. నర్కస్త్వై స్వాహోనర్కస్త్వాదిదం నమమ/

ఇతి హుత్యా ఆజ్ఞాస్థానం, దర్శించ అగ్ని ప్రహరేత్. న నగ్నం దహేత్. ¹³⁴ అనంతరం అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిష్య, అగ్నిః సశ్చదంకే పాదన్యాసపూర్వకం ప్రాజ్ఞాఖ ఉపవిశ్య, "ప్రకేతునా"ది నవధిః ఋగ్విః ప్రణవం సంధాయ శంసేత్.

¹³⁴ తరువాత అగ్ని నప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి, అగ్నికి పశ్చిమమున కుడితొడపై విడమకాలును వేసికొని ప్రాజ్ఞాఖుడై కూర్చుండి, "ప్రకేతునా"ది పదునైదు ఋక్కులకు

1. ప్రకేతుసా బృహతా భోత్యగ్నిరావిద్యితాని వృషభో రోదవీతి దివశ్చిదస్తా
దుపమాముదానదపామువన్తమహిషోవవర్థోమ/
2. ఇదం త ఏకం పర హత ఏకం తృతీయేన జ్యోతిషా సంవితస్వ/ సంవేతన
స్తనువై వాదురేదిప్రియోదేవానాం పరమే నదస్థోమ/
3. నాకే నువర్తమువయత్పతస్రగం హృదా వేనస్తో అభ్యవక్షత తాస్/ హిరణ్య
పక్షం వరుణస్య దూతం యమస్య యోనా శకునం భురజ్యోమ/
4. అతీద్రవ సారమేయా శ్యానా వతురక్షో కబలా సాదునా పథా అథా పిత్రా
ష్టువిదత్రాగం అవహియమేన యే నథమాదం మదవ్యోమ/
5. యో తే శ్యానా యమరక్షితారో వతురక్షో వత్తిరక్ష స్తవక్షసా తాత్యాగం
రాజన్ పరదేహ్యనగ్గం స్వస్తి హిస్మా అనమీవం న దేహ్యోమ/
6. ఉరుణసావనుత్పచాపులుమ్పులౌ యమస్య దూతౌ వరతో వశాగం అను/
తావన్యభ్యం దృశయే నూర్యాయ సునర్దలావనుమద్యహ భద్రోమ/
7. సోమ వికేభ్యః పవతే మృతమేక ఉపానతౌ యేభ్యో మధే వైదావతి తాగం
శ్చీదేవాపగవృతోమ/
8. యే యుధ్యవై వైదనేమ తూరాసో యే తనుత్యజః/ యే హ నహస్రదక్షిణా
స్తాగంశ్చీదేవాపగవృతోమ/
9. తపసా యే అవాధ్మష్యా నైవసా యే నువర్తతా/ తపో యే వక్తిరే మహా-
త్తాగం శ్చీదేవాపగవృతోమ/
10. హరిగం హరేష్టమనుయన్తి దేవా/ విశ్వస్యేశానం వృషభం మతీనామ/
బ్రహ్మ నదూవమను మేదమాగోత్/ అయనం మా వివధీర్విక్రేమస్విమ/

దివళిపైవిచ్చిన విధముగా ఓంకారమును చేర్చి పఠించును ప్రతిమంత్రము దివళి హోత దర్శనము
రెండుగా విడిచి కథముపై గల దహనాగ్నిలో వేయును హోమము చేయవలెను.

11. మా వదో మృత్యో మా వదో! మా మే బలం వివృహో మా ప్రమాదో! ప్రజాం
మామే రీరిష ఆయురుగ్ర/స్థవక్షసం త్యా హవిషో విధేమోమ/
12. సద్యశ్చ కమానాయ/ప్రవేపానాయ మృత్యవే! ప్రాస్త్యా ఆశో అశృణ్వన్/
- కామేనాజనయన్ పునోమ/
13. కామేన మే కామ అగోశో హృదయాద్భద్రదయం మృత్యో! యదమిషో
మదఃప్రియమ్/తదైతూప మానుభ్యోమ్/
14. పరం మృత్యో అను పరేహా సహామ్/ యస్తే న్య ఇతరో దేవయానోత్/
- వక్షుష్మతే తృణ్యతే తే బ్రహ్మి! మా నా ప్రజాగం రీరప్తో మోశ నిరోమ్/
15. ప్రపూర్వ్యం మనసా వస్థమానశ నాథమానో వృషభం చర్షణామ్/ యః
ప్రజానామేకరాజ్యానుషణామ్/మృత్యుం యతే ప్రథమజామృతస్యోమ్/

¹³⁵ తతః కర్తా జలభాండ మాదాయ, నవ్యే అంకే నిధాయ, పంకతభారయా త్రివారం చితి
ప్రదక్షిణం కృత్వా, భాండం చృష్టభాగే విసృజ్య, ¹³⁶ తతః చితిః పశ్చాత్ దక్షిణోత్తరాన్ పూర్వా,

¹³⁵ కర్త నిధికుండను ఎడమకుజముపై నుంచుకొని ప్రేతయొక్క శిరఃప్రదేశమునుండి ఆరంభించి
మూడుసార్లు చితిని అప్రదక్షిణముగా చుట్టుచుండగా, వెనుకనుండి మఱొక వ్యక్తి ప్రతిసారి ఆ
కుండ కొకరంధ్రమును నిరు వెనుకపైపునకు నవ్నగా కారునట్లు కొట్టవలెను. ఇట్లు మూడవ
ప్రదక్షిణము తరువాత కర్త ప్రేతయొక్క శిరఃప్రదేశమున విలిచి భూమిపై ఆ కుండను చీపు పెనుక
నుండి పడవేయవలెను.

¹³⁶ తరువాత చితికి పశ్చిమమున దక్షిణమునుండి ఉత్తరమున కంతమగునట్లు పూర్వ,
మధ్యమ, పశ్చిమములందు మూడు గుంటలను త్రవ్వ, వానిలో రాతిమిక్కిలను, ఇసుకను
వేసి, దేనిసంఖ్యగల కుండల జలముతో ఆ గుంటలను నింపవలెను. కర్తలు కనిష్ఠపూర్వముగా
"అశ్వవృశి రేవతి---వాయమభివాజానుక్షరేమ/" అను మంత్రముతో ఆ గుంటలలోనికి దిగి,
"అస్యాయస్య మదంతమ"- అను మంత్రముతో వానిలోని నీటిని తలపై ప్రోక్షించుకొనవలెను
(సూతనః చితిదగ్గర గుంటలను వేయుటకు వవతి లేచిపో, పై రీతిగా కుండను పడవేసిన తర్వాత
చితిని మూడకుండా నీరుగల చోటుకు (బావి, తెలుపు, నదికి) పోయి, అక్కడ గుంటలను వేసి,
ఈకార్యమును, ముందు చెప్పబోవు దర్పితోరణనిర్గమనమును చేయవచ్చును.)

మధ్యమా, పశ్చిమా ఇతి త్రిన్ గర్వాన్ భాత్వా, తేషు ఆవతేషు అశ్వభిః ఏకభాభిః ప్రకీర్య, అయుగ్భిః కుంభజలేన పూరయిత్వా, తేషు జ్ఞాతయుః కనిష్ఠపూర్వం "అత్యన్యతీ రేవతి న్యగం రభధ్వ ముత్త్యత ప్రతరతా నభాయః/ అత్రా జహామ యే అసన్న శేవాశ్చివాన్ వయమభి వాజా నుత్తరేమః" ఇత్యవతిర్య, "అస్యాయన్య మదిన్యమ సోమ విశ్వేభి రూతిభిః/ భవా నన్యప్రథస్తమః" - ఇత్యవగాహ్య ప్రాక్ష్య వా, ¹¹జపవేన కర్మాః పరాకాశాభే కమికాభే వా ప్రథమముత్తరస్తతో దక్షిణత ఇతి క్రమేణ ప్రతిష్ఠాప్య, దర్శనమయేన కురేన్వేన తయో రగ్రే తోరణవదృష్ట్యా,

"యద్వై దేవన్య సవితుః ప్రవిత్రగం సహస్రధారం వితతమస్తరక్షే/ యేనాపూనాద్వై మనోర్థమాద్వై తేనాహం మాగం సర్వతనుం పునామి"

ఇతి కనిష్ఠపూర్వం తయోర్మధ్యే నిర్లచ్చేయుః. పశ్చాద్ధచ్చన కర్తా "యద్వై దేవన్య--- పునామి" ఇతి జపిత్వా,

"యా రాష్ట్రాశ్చన్నా దవయ్యై కాభా అభిమృతా న్నపతేమిచ్చమానా/ ధాతు ప్రాస్పర్వాః వవేనేన పూతాః ప్రజయోఽస్మాన్ రయ్యా వర్షసా నగంస్పృశాభిః" - ఇతి కాభే ఉత్తిప్య, రక్షాన్ విత్వా, దక్షిణస్యాం నైఋత్యాం వా దిశి వృతకస్సుతక పరిత్యజేత్.

¹¹తరువాత అగుంజలకు పశ్చిమమున ఉత్తరదక్షిణములందు రెండు మీదుగుకొమ్మలను గాని జమ్మికొమ్మలనుగాని వాటి, వాని చివర వాక దుర్బలమైన దర్బతోరణమును కట్టి, జ్ఞాతులు కనిష్ఠపూర్వకముగా "యద్వై దేవన్య సవితుః---రయ్యా వర్షసా నగంస్పృశాభిః" - అను మంత్రముతో ఆ తోరణము క్రిందినుండి పోవలెను. ఇట్లు ఉద్ధరించరకు పోవునట్టి జ్యేష్ఠుడు ఇదే మంత్రమును పఠించును తోరణము క్రింద నిలిచి, "యా రాష్ట్రాశ్చన్నా దవయ్యై" - అను మంత్రమును పఠించి ఆ కొమ్మలను పీకివేసి, తోరణమును త్రెంపివేసి దక్షిణమునకుగాని నైఋతికిగాని ఆ ముక్కలను పడవేయవలెను. (జ్ఞాతులుగాని వాహకులు ముందుగా తోరణము క్రిందనుండి అమంత్రకముగా దాటవలెను. అప్పుడు కర్త "వాహకానాం అత్యమేధవలావాప్తి రస్తు" అని చెప్పవలెను. ఆ తర్వాత, తోరణము క్రిందనుండి కనిష్ఠపూర్వకముగా జ్ఞాతులు పై మంత్రమును చెప్పుడు రాటిపోవలెనని కొందఱి మతము).

తతః "ఉద్యయం తమనస్సరి ఫశ్యంతో జ్యోతిరుత్తరమ్/ దేవం దేవత్రా సూర్య మగస్త్య జ్యోతిరుత్తమమ్/ తరతేర్వత్వదర్శతో జ్యోతిస్సృదేని సూర్య/ విత్వమా భాసి రోచనమ్/ ఉపయామగ్మహితోఽని సూర్యాయ త్వా త్రాజన్వత ఏష తే యోని స్సూర్యాయ త్వా త్రాజన్వతే" - ¹³⁸ ఇత్యాదిత్యముపస్థాయ, త్యశానమనవేక్షమాణః ఉద కాంతం గత్వా, కేకాన్విస్తస్య పాంసూనోష్క,

"దాతా పునాతు నవితా పునాతు/ అగ్నేవైతసా సూర్యస్త్య వర్చసా/ ఈయుష్టే యే పూర్వతరామవశ్యన్య్యుచ్ఛన్నముషసంమర్త్యనః/ అస్మాభీరూ ను ప్రతివశ్యోఽయూదో తే యున్తి యే అపరీషు వత్కాన"

- ఇతి కనిష్ఠపూర్వం స్సాత్వా, నివీతినః కనిష్ఠపూర్వం కంతాదుపరి వాపయిత్వా పునః స్సానం కుర్ముః. ¹³⁹ ఇతఃపరం బ్రహ్మమేధార్థే న విశేషః. అపామవగాహనాదూర్ధ్వం పైత్స మేధిక-ముదకదాన-అస్థివత్సాయనాది-శాన్తిహోమాంతం నమమేవేత్యర్థః.

¹⁴⁰ యది అజ్ఞాతయః ప్రేతం హూయః తే నథాం ప్రదక్షిణీకృత్య, దండవత్ ప్రణమ్య, అను జ్ఞాప్య, "అశేషే హ వరిషత్ భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితాం భిమాం సావర్ధం

¹³⁸ తదుపరి కర్తతో నహ జ్ఞాతులంధమును "ఉద్యయం తమనస్సరి" అను మంత్రముతో సూర్యున కభిముఖముగా నిలబడి ఉపస్థానమును చేసి, త్యశానమును తిరిగి మోడకుండా దానికిగాని, వెనుపుకుగాని పోయి, పెంట్రికలు విరబోసుకొని అందులో దూకిని వట్లుకొని, "దాతా పునాతు నవితా పునాతు/---" అను మంత్రమును పఠించుచూ కనిష్ఠపూర్వముగా స్సానము చేసి వివీతులై కనిష్ఠపూర్వముగానే కంతోపరిభాగమును జేరము చేయుచుకొని ముతల స్సానము చేయవలెను.

¹³⁹ ఈ స్సానానంతరము వేయు నగ్నప్రవృద్ధాదన, ఉదకదాన, అస్థివత్సాయన, పాషాణ స్థాపన, శాన్తిహోమాదికర్మలు నమస్తము చేయుటతో బ్రహ్మమేధవిధికి, పైత్సమేధవిధికి విమియు భేదము లేదు. రెండును ఒకే విధముగా చేయవలెను.

¹⁴⁰ ఒకనెక జ్ఞాతులుగాని వారు శవమును మోపిన, వారు వధకు ప్రదక్షిణము చేసి, దండ ప్రణామమునరింది, "అశేషే హ వరిషత్ ---- ప్రాయశ్చిత్తం విధేయతామ్" - అని ప్రార్థించి, ప్రాయశ్చిత్తమును చేసికొని, రాత్రి దహనమైనచో ఉదయపర్యంతం, పగలు దహనమైనచో

యత్కించిద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య ఆనగోత్ర ఆనవింద శవవాహన ప్రాయశ్చిత్తం విధేయతామ్"- ఇతి ప్రార్థ్య, ప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా, దీవాపేదాపక్షత్రోద యాత్, రాత్రౌపేదానూర్యోదయాత్ గ్రామాత్ బహిర్వనిత్యా, పంచగవ్యం ప్రాత్య, కృత్పు పాదం వరేయుః. జ్ఞాతయశ్చేత్ బహిర్వాసమాశ్రంతుర్యుః.

"తతః కర్తా సఖాం ప్రణమ్య, బ్రహ్మదండం (దక్షిణాం) గృహీత్వా, "స్వామినః అశేషే హే పరిషత్-భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిమాం సౌవర్ధ్దం యత్కించిద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య ----గోత్రస్య ----శర్మణః పితుః ప్రేతస్య అద్యే వ్రథమే ౭హని బ్రహ్మమేధనంస్కారకర్మణి సుంత్రబోప, త్రియాబోప, ద్రవ్యబోప, నియమ బోప సత్యపి సర్వం సాంగం యథాశాస్త్రానుష్ఠితం తూయాదితి భవంతో మహంతో ౭ నుగృహ్ణంతు"- ఇతి ప్రార్థ్య, యథాశక్తి దక్షిణాం దద్యాత్. తతః పారిషదః "సర్వం సాంగం యథా శాస్త్రమనుష్ఠితమస్తు"- ఇతి పరేయుః.

పక్షత్రోదయపర్యంతం గ్రామమునకు బయటనో గ్రామదేవాలయప్రాంగణమునందో ఉండి, పంచగవ్యమును పేసింది, ప్రాణాపత్యకృత్పుము వాచరించి, గ్రామములోనికి రావలెను. జ్ఞాతులే వాహకులైన గ్రామబహిర్వాసమును మోత్రము చేసి గ్రామములోనికి రావలెను.

"తదువాత్ కర్త వధకు నమస్కరించి, దక్షిణను తీసికొని, "స్వామినః అశేషే హే పరిషత్ --- భవంతో మహంతో ౭ నుగృహ్ణంతు"- అని ప్రార్థించి, యథాశక్తి బ్రాహ్మణులకు దక్షిణ సమ ర్పించుకొనవలెను. అప్పుడు పరిషత్తు "సర్వం సాంగం యథాశాస్త్రమనుష్ఠితమస్తు"- అని కర్తకు అంగీకారమును తెల్పవలెను (నూచనః ఇది గ్రామములోనికి తిరిగి రాకముందే చేయవలెను.)

నిత్యవిధి:

దహనానంతరము జ్ఞాతులు తదిబట్టలతో కనిష్ఠపూర్వకముగా గ్రామములోనికి ప్రవేశించి, నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధమును చేసి, నిత్యవిధిని (అనగా మరణాది దశదినపర్యంతము ప్రతిరోజు చేయవలసిన కార్యక్రమమును) ఆరంభింపవలెను. ¹⁴² ఒకవేళ ఇది తొలిరోజే పాధ్యము కానిచో, 10 రోజులలోపల ఏదోయొక వేసినంఖ్యగల దినమునందు దీనిని ప్రారంభింపవచ్చును. అప్పుడు ఈ క్రిందనిచ్చిన ప్రయోగమునందలి సంకల్పాదులతో "ప్రథమేహని" అని ఉన్నచోట "తృతీయేహని", లేదా "పంచమేహని", లేదా "సప్తమేహని", లేదా "నవమేహని"- అని యథావసరముగా మార్చి చెప్పుకొనవలెను. నగ్నశ్రాద్ధమును అమరూపముతో (అనుమనగా అపక్వతండులకాదులు), హరణ్యరూపముతో (అనగా బ్రాహ్మణునకు దక్షిణ నిమ్మరూపాదుల) చేసి, అతర్వాత నిత్యవిధి కవసరమైన శిలాస్థాపనాదులను చేయవలెను.

నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధము

¹⁴³ అథ కర్తా స్నాత్వా, అర్చనానః కనిష్ఠపూర్వం పాదౌ ప్రక్షాళ్య, ఏకదర్శనవిత్తం ధృత్వా, ప్రాచీనావీతి - "అశ్వే హే వరిషత్ స్వామివః భవశ్చాదమూలే మయా నమర్చితా

¹⁴² ఇది అధమపక్షము. ధర్మశాస్త్రప్రకారము దహనానంతరము గృహములోనికి ప్రవేశించక మునుపే నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధమును చేసి, వేపాకును కొఱికి, అవమించి, గౌరవార్థపాదులను తాకి, దీపయుక్తముగా గృహములోనికి ప్రవేశింపవలసి యున్నది. ఇది ఉత్తమపక్షము.

¹⁴³ దహనానంతరము ఇంటిలో ప్రవేశించుటకు మునుపే కర్త నగ్నప్రచ్ఛాదనశ్రాద్ధమును చేయవలెను. దీని ప్రయోగముట్లున్నది: 4,5 అధ్యాయములలో చెప్పినట్లుగా కర్తలు దహనానంతరము కనిష్ఠపూర్వకముగా కంతోపరివసనము చేయుచుకొని, స్నానముచేసి, ఒక తదిబట్టను మాత్రము కట్టుకొని, పాదములను కడిగికొని, ఒక దర్భతో కట్టిన, పవిత్రమును ధరించి, అందు ముఖ్యకర్త (జ్యేష్ఠుడు) ప్రాచీనావీతియై లేచి నిలబడి, "స్వామివః అశ్వే హే వరిషత్-----యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ" - అని ప్రార్థించి, "తథాస్తు! యోగ్యతానిధిరస్తు!" అని బ్రాహ్మణానుజ్ఞను పొంది, కూర్చుండి ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై "అస్యాం తిథౌ --- అమరూపేణ కరిష్యే" - అని వంకర్పించి,

మిమాంసావర్ధం యత్కించద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య -----గోత్రస్య ---
 --శర్మణః పితూః ప్రేతస్య (అథవా,----గోత్రాయాః ----నామ్నూః మాతూః
 ప్రతాయాః) అద్య ప్రథమేహని నగ్నత్వాన్యత్వ-కాణత్వ-బధిరత్వ-మూకత్వ-
 పంగుత్వ-నివృత్త్యర్థం నగ్నప్రహృదన ఏకోద్దిష్టత్రాధమామరూపేణ హిరణ్యరూపేణ
 చ కర్తుం యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ"- ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు! యోగ్యతానిధిరస్తు!" -
 ఇత్యనుజ్ఞాప్య, ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, "అస్యాం తిథౌ ----గోత్రస్య ----
 శర్మణః పితూః ప్రేతస్య (అథవా,----గోత్రాయాః ----నామ్నూః మాతూః ప్రతాయాః)
 అద్య ప్రథమేహని నగ్నత్వాన్యత్వ-కాణత్వ-బధిరత్వ-మూకత్వ-పంగుత్వ-నివృ
 త్త్యర్థం నగ్నప్రహృదనైకోద్దిష్టత్రాధమామరూపేణ హిరణ్యరూపేణ చ కరిష్యే"- ఇతి
 సంకల్ప్య,

¹⁴⁴ "నిమిత్తస్య ఇదమాసనమ్" - ఇతి బ్రాహ్మణాయ అసనం దత్వా, "నకలారాధనై
 స్వర్చితమ్" - ఇతి తిలైరభ్యర్చ్య, "భూర్భువస్సువో" - ఇత్యామం ప్రోక్ష్య, "దేవనవితో
 ప్రసువ" - ఇత్యామమప్రదక్షిణం పరిషిక్త్య, బ్రాహ్మణస్య హస్తే కుద్ధోదకం దత్వా,

¹⁴⁵ "వృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిదానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జహోమి బ్రాహ్మణస్య
 త్యా ప్రాణాపానయోర్ధుహోమ్యశేతమని మాన్యే క్షేప్తా అముత్రాముచ్చిన్నోకా! ఇదం
 విష్ణుర్వివేకమేతేదానిదేదేపదమ/నమూదమస్య పాగంనురే/ప్రేత ఇదమామం రక్షా!"

¹⁴⁴ బ్రాధమునకు నిమంత్రితుడైన బ్రాహ్మణునకు "నిమిత్తస్య ఇదమాసనం" - అని అసనార్థం
 దర్శించుచేసి, "నకలారాధనైస్వర్చితమ్" అని తిలలతో నతని నర్పించి, "ఓం భూర్భువ
 స్సువో" అని ఆమమును ప్రోక్షించి (ఒక పాత్రతో లేక విస్తరాకుతో బియ్యము, బెల్లము, పెనర
 పప్పు, కాకములు, కదళిఫలములు, ధోవతి, దక్షిణ, తాంబూలము ఉంచిన దానికి ఆమముని
 పెరు), "దేవనవితోప్రసువ" - అని ఆమము నప్రదక్షిణముగా పరీషేదనము చేసి, బ్రాహ్మణుని
 చేతిలో కూర్చుంటే కుద్ధోదకము నిచ్చి,

¹⁴⁵ "వృథివీ తే పాత్రం" - అను మంత్రముతో బ్రాహ్మణునిచే ఆమపాత్రను తాకించి, "ఏకో
 విష్ణుర్భూహద్యుతం---ప్రేతమూర్తిర్భగవాన్ స్త్రీయతామ్" - అనుచు ఆమపాత్ర ప్రక్కన ఒక
 దర్పితో కట్టిన దక్షిణార్ధభుగ్గునునుంచి, దానిపై చిత్పతీర్థముతో తిలోదకములను విడిచి,

- ఇత్యామం స్పర్శయిత్వా,

ఏకో విష్ణుర్మహద్భూతం పృథగ్భూతాన్యనేకశః/

త్రీన్ లోకాన్ వ్యాప్య భూతాత్మా భుక్త్యై విత్వభుగవ్యయః॥

అనేన నగ్నప్రబృధన ఏకోద్భిష్టశ్చార్దేన నహిరణ్యమామరూపేణ వితుః (మాతుః)

ప్రతమూర్త్యగ్రహాన ప్రీయతామ్. - ఇతి ప్రార్థ్య, శిరోదళం విసీమ,

“తండులా వైత్వదేవత్యాః పాకేనాన్నం పవంతి యే/

తస్మాత్తండులదానేన అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసాః/

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

శ్లోదం ---- గోత్రస్య ---- శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయా ----

నామ్నః మాతుః ప్రేతాయాః) ప్రథమేహని నగ్న త్యావృత్త్య-కాణత్య-బిధిరత్య-

మూకత్య-పంగుత్య-నిష్పత్త్యర్థం నగ్నప్రబృధన ఏకోద్భిష్టశ్చార్దం నహిరణ్యమామ

రూపేణ భుక్త్యమహం సంప్రదదే నమసు - ఇతి బ్రాహ్మణాయ రద్యాక్.

¹⁴⁷ తతో వింశతిత్రాణి వీదశ్య, అదమ్య, అగ్నిం, ఉదకం, గోమయం, గౌరసర్దపం, గాం, దూర్వాం, ప్రవాళం, అక్షతం, శిలాన్, అశ్వానం, ఋషభం త ప్పుష్ట్యా, గోమయోపరిత్రం సుసంమృష్టం నదీనం గృహం ప్రవిశ్య, యస్మిన్ దేవే ప్రాణా ఉక్త్యావైః తం దేవం గోమయే

¹⁴⁶ అనంతరము “తండులా వైత్వదేవత్యాః--- సంప్రదదే నమసు” అని చెప్పి ఆమమును దక్షిణతో నహస్త్రాహ్మణునకు దానమీయవలెను.

¹⁴⁷ తర్వాత నేపాకును కొఱికి (శివ నవనరము లేదు), అవమనము చేసి, అగ్నిని, నీటిని, అప పదను, తెల్ల అవాలను, గోవును, గణికను, పగడమును, అక్షతలను, శిలలను, తాళిని, ఎద్దును తాకి, గోమయముతో నరికి శుద్ధముచేయబడిన గృహమును దీపయుక్తముగా ప్రవేశించి, ప్రాణోత్క్రమణమైన స్థలమును అప్రపేదతో నరికి, గణికను, బియ్యమును ఉదకసహితముగా ఆ స్థలముపై జల్లి, “సస్వస్త్వే --- శివో వోఽస్తు” అని ఆ స్థలమును శుద్ధిచేయవలెను. (గమనిక: ఒకవేళ దహనానంతరము నగ్నశ్చార్దమును చేయకున్నను పై పద్ధతి ప్రకారము ఇంటి లోనికి ప్రవేశించి, ఆ తర్వాత పిలైనట్లుగా ఏదో యొక తేనెనంఖ్యగల దీపమందు నగ్న శ్చార్దమును చేసి, నిత్యవిధి నారంభించవలెను.)

నోపరిష్కృత్య, తత్ర దూర్వాక్షతతండులనుదకమిక్రాన్ ప్రకీర్ణ, "స్వప్రకృత్య నో గృహణాం శేషం శివో వోఽస్తు" - ఇతి తం దేశమభిమృతేత్.

పాషాణస్థాపనమ్

దహనానంతరము ప్రథమదినమున ఊరికి బయట నదీ, లేక కూప లేక తటాకశీరము నందును, గృహముఖద్వారమునకు కుడి లేక ఎడమ ప్రక్కనను జ్యేష్ఠుడు మాత్రమే పాషాణ స్థాపనము చేయవలెను. ఇట్లు స్థాపించిన పాషాణముతో ప్రేత నావాహన చేసి, ప్రతినిత్యము వాసోదక, తిరోదకముల నొసగవలెను. (నూతన: శాస్త్రప్రకారము నదీశీరమందు, గృహద్వార సమీపమందు రెండుచోట్లను పాషాణస్థాపన చేయువలయున్నను, ఈ కాలములో ఏదో యొక చోట మాత్రము పాషాణస్థాపన చేయుచున్నారు. ముఖ్యముగా నగరవాసులకు గృహద్వార సమీపమందే కాని నదీతటాకశీరములందు పాషాణస్థాపన చేయుట కుదురదు. గ్రామస్థులును ఏదో యొకచోట మాత్రమే పాషాణస్థాపన చేయుచున్నారు) పాషాణస్థాపనకు ముందు తత్సం దర్శనవిధిదోషప్రాయ్యుక్తార్హస్థై హరణ్యదానమును చేయవలెను. దీనికి ప్రయోగము:

¹⁴⁸ కర్తా స్నాత్వా, ఆర్ఘ్నవాసః, ఊర్ధ్వపుండ్రాదికం శ్రీమార్దం వివా ధృత్వా, ద్వీరావమ్మ, ప్రాదీనావీతి, సభాముద్ధిక్య

నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గోత్రాహ్మణహితాయ వ!

విగర్భితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమో నమః॥

ఇక్కుత్వా, కృష్ణతిలన్ వికీర్ణ, ఉపవీతి, బ్రాహ్మణాన్ ద్వీప్రణమ్య, ప్రాదీనావీతి, "అశేషే హే పరిషత్- స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా సమర్పితామిమాం సౌవర్ణీం యత్కించిధృక్షణాం యథోక్తదక్షిణామివ వీప్రకృత్య-----గోత్రస్య -----శర్మణః వితుః ప్రతస్య (అథవా, -----గోత్రాయాః -----వామ్నోః మాతః ప్రేతాయాః) ఆద్య

¹⁴⁸ కర్తా స్నానము చేసి, తడివస్త్రమును ధరించి, శ్రీమార్దముచేతుండా ఊర్ధ్వపుండ్రములను ధరించి, రెండుసార్లు ఆదమనము చేసి, ప్రాదీనావీతియై, "నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ--- నమో నమః" - అని సభనుద్దేశించి పరికి, వల్లమవ్యులను సభపై జల్లి, ఉపవీతియై బ్రాహ్మణులకు రెండుసార్లు ప్రణమించి, ప్రాదీనావీతియై, "అశేషే హే పరిషత్--- పాషాణస్థాపనం కరమ్యే" - అని సంకల్పించి,

ప్రథమః హవి (అభవా, శృతీయ, వంచమ, నష్టమ, నవమ - అహవి, యథావసరం) ప్రథమదినాదారభ్య దశమదినపర్యంతేషు అహరహా కర్తవ్యేషు వాసోదక, తిలోదక, పిండబలిప్రదాన, ఏకోత్తరవృద్ధి, నవశ్రాద్ధ, ప్రభూతబలిప్రదానస్వీకరణార్థం, పాషాణ స్థాపనం కర్తం యోగ్యతాసిద్ధిమనుగ్రహణ" - ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు, యోగ్యతాసిద్ధి రస్తు" - ఇతి బ్రాహ్మశైరనుజ్ఞాప్య, "ఉపవీతి,

స్వశేషభూతేన మయాన్వయైః సర్వ పరిష్కరైః/

విధాతుం ప్రతమాత్మానం దేవః ప్రక్రమతే స్వయమ్॥

- ఇతి సాంఖ్యకత్యాగం కృత్వా, ప్రాచీనాపిఠి, దక్షిణాం హస్తే గృహీత్వా,

హరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః/

తానంతపుణ్యఫలదం తతశ్చాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

"పాషాణస్థాపనకాలే తిథివారనక్షత్రయోగకరణలగ్నము యోదోషస్సమజని తద్దోషసరిహర్యార్థం ప్రాణాపత్యకృష్ణుప్రతినిధి ఇదం హరణ్యం మథ్యమహం సంప్రదదే నమమ" - ఇతి బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్.

¹⁴⁹ తతః ఉపవీతి - ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనాపిఠి, "ఓం శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద -

అన్య శ్రీభగవతః మహాపురుషస్య విష్ణోర్బాణాయా ప్రసర్తమానస్య అద్యబ్రహ్మణః

ద్వితీయసర్వార్థే శ్వేతవరాహకల్పే నైవస్యతమస్యంతరే అష్టావింశతితమ కలియుగే

ప్రథమపాదే జంబూద్వీపే భారతవర్షే భరతఖండే శకాబ్దే మేరోర్దక్షిణదిగ్భాగే అస్మిన్

వర్తమానే వ్యావహారికే ప్రథవాదిపృథ్వీసంవత్సరాశాం మధ్యే ----- సంవత్సరే -----

అయనే ----- ఋతౌ ----- మాస ----- పక్ష ----- తిథౌ ----- వాసరే ----- నక్షత్రయుక్తాయాం

¹⁴⁹ ఉపవీతియై "స్వశేషభూతేన --- ప్రక్రమతే స్వయమ్" - అని సాంఖ్యకత్యాగం చేసి, ప్రాచీనాపిఠియై "హరణ్యగర్భగర్భస్థం --- ప్రయచ్ఛ మే", "పాషాణస్థాపనకాలే --- సంప్రదదే నమమ" - అని చెప్పి, 3 రూపాయలను 8లలు, 8లముతో సహా భూమిపై విడిచి, వానిని బ్రాహ్మణునకు దానము చేసి,

¹⁵⁰ తదుపరి ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనాపిఠియై, "శ్రీ గోవింద గోవింద ----- పాషాణస్థాపనం కరవ్యే" - అని సంకల్పించి,

అస్యాం తిథి శ్రీధగవదజ్ఞయా శ్రీమన్నా రాయణప్రత్యర్థం ---- గోత్రస్య ---- శర్మణః
 వితుః ప్రేతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయా ---- నామ్నః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య
 ప్రథమే హని (అథవా, తృతీయే హని, ---- నవమే హని) ప్రథమదినాదారభ్య
 దశమదినపర్యంతేషు అహరహః కర్తవ్యేషు వాసోదక, తిలోదక, పిండబలిప్రదాన,
 ఏకోత్తరవృద్ధి, నవశ్రాద్ధ, ప్రతూతబలిప్రదానస్వీకరణార్థం, పాషాణస్థాపనం కరిష్యే" -
 ఇతి సంకల్ప్య, ¹⁵¹ దక్షిణాముఖః సవ్యం జాన్యాచ్య దర్శపేష్టితం పాషాణం కుండే నిధాయ,

"అయాహి వ్రత సోమ్య గంభీరైః పథిభిః పూర్వైః/ ప్రజామన్యభ్యం దదద్రయం చ
 దీర్ఘాయుత్వం చ శతశారదం చ/ ---- గోత్రం ---- శర్మాణం ఏతరం ప్రేతం అస్మిన్
 పాషాణే ఆవాహయామి", అథవా మాతృవిషయే, "అయాహి వ్రతే సోమ్య గంభీరైః
 పథిభిః పూర్వైః/ ప్రజామన్యభ్యం దదతి రయం చ దీర్ఘాయుత్వం చ శతశారదం చ/
 గోత్రం ---- నామ్నీం మాతరం ప్రేతాం అస్మిన్ పాషాణే ఆవాహయామి" - ఇత్యా

¹⁵¹ నది తేక తటాకశిరమందు ఒక దిన్న కుండమును (గుంతను) త్రవ్వి, ఎడమమోకాలును
 వెన్నకు మడచి, కుడిపాదమును భూమిపై మోపి దక్షిణాముఖముగా కూర్చుండి, అందులో
 దర్శలతో మట్టించిన ఒక శిలను స్థాపించవలెను (నూదనః ఒకటి గాక, మూడు శిలలను
 స్థాపించవలెనని కొన్ని ప్రయోగములలో వెప్పబడినది). నదీశిరస్థస్థాపాఞ్మే కాక, గృహ
 ముఖద్వారమునకు ప్రక్కగా ఒక ప్రత్యేకప్రదేశములో ఒక దిన్నకుండమును త్రవ్వి, ఎడమ
 మోకాలును వెన్నకు మడచి, కుడిపాదమును భూమిపై మోపి దక్షిణాముఖముగా కూర్చుండి,
 ఆ కుండములో దర్శలతో మట్టిన జాతి మండి, ఆ జాతిలో "అయాహి వ్రత సోమ్య గంభీరైః
 పథిభిః పూర్వైః/ ప్రజామన్యభ్యం దదద్రయం చ దీర్ఘాయుత్వం చ శతశారదం చ/ ---- గోత్రం --
 -శర్మాణం ఏతరం ప్రేతం అస్మిన్ పాషాణే ఆవాహయామి" అని తండ్రియొక్క ప్రేతను, లేదా
 "అయాహి వ్రతే సోమ్య గంభీరైః పథిభిః పూర్వైః/ ప్రజామన్యభ్యం దదతి రయం చ దీర్ఘ
 యుత్వం చ శత శారదం చ/ ---- గోత్రం ---- నామ్నీం మాతరం ప్రేతాం అస్మిన్ పాషాణే
 ఆవాహయామి" - అని తల్లియొక్క ప్రేతను ఆవాహనము చేసి, "వ్రత (వ్రతే) జదంతే అననం" -
 అని అననార్థం దర్శలను పేసి, "జదమర్చనం" - అని తులవదళముతో నర్పించి, "నకలా
 రాదనై స్వీర్చితమ అస్తు" - అని శిలలను పేసి అర్పించవలెను. ఇట్లు ప్రకాశ్యకముగా స్థాపిం
 చిన శిలకు ప్రథమాదిదశదినపర్యంతము వాసోదక, తిలోదకముల నొసగవలెను.

వాహ్య, "ప్రత (ప్రతే) ఇదం లే అననమ్" - ఇతి దర్శనం దత్వా, "ఇదమర్చనమ్" - ఇతి తులసిదానం దత్వా, "నకలరాధనైస్సర్పితమ్ అస్తు" - ఇతి ధైర్యధర్మయేత్.

వాసోదక, తిలోదకప్రదానమ్

¹⁵² క్షేష్ఠుడు స్థాపించిన పాషాణమునకు కనిష్ఠపూర్వకముగా జ్ఞాతులు ప్రతిదినము వాసోదక, తిలోదకప్రదానమును చేయవలెను. కాని జ్ఞాతులు ప్రత్యేకముగా శిలాస్థాపన చేసికొనరాదు. ఒకనెల జ్ఞాతులు ప్రతినిత్యము వాసోదకతిలోదకముల నీయజాలనిచో, వారు 10వ రోజు మాత్రము తప్పక కనిష్ఠపూర్వకముగా కర్తవ్యంబు ముందుగా కర్త స్థాపించిన పాషాణమునకు 10 రోజుల పర్యంతము రాకిపడిన వాసోదక, తిలోదకముల నన్నిటి నీయవలెను. కర్తలు మాత్రము కనిష్ఠప్రథమముగా ప్రతిదినము తప్పకుండ వాసోదక, తిలోదకముల నిమృమండవలెను.

నదీతటాకీరస్థపాషాణమునకు ప్రథమోదకవిదనపర్యంతము వాసోదకతిలోదకములను మాత్ర మియవలెను. ముఖద్వారస్థపాషాణమునకు తిలోదకము నీయనక్కఱ లేదు. కాని వాసోదకమును, పిండబలి, నవశ్రాద్ధ, ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధ, ప్రమాతబలుల నీయవలెను. కాని ప్రస్తుతకాలానుసారముగా రెండుచోట్ల పాషాణస్థాపన చేయకుండ, ఒకే చోట చేసినచో, దానికి వాసోదక, తిలోదక, పిండబలి, నవశ్రాద్ధ, ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధ, ప్రమాతబలుల నీయవలెను. వాసోదక, తిలోదకప్రదానవిధి యాశ్రమముగా నున్నది.

¹⁵² కర్తలచో కనిష్ఠుడు లేది, ప్రాచీనాచీతియై "అశేష హ విరషత్.-- యోగ్యతానిర్ధమను గ్రహణ" - అని ప్రార్థించి, "తతాస్తు, యోగ్యతానిర్ధరస్తు" - అని పరిషదనుష్ఠాను పొంది, ఉపచీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనాచీతియై దక్షిణమునకు మళ్ళి, "-----గోత్రస్య----- కరస్య" - అని చెప్పి, "-----గోత్రాయ----- ఏతద్వాసోదకం దదామి" - అని వాసోదకపంకల్యము చెప్పి, ఒక నూతనవస్త్రమును మూడునుడతలుగా మళ్ళి, ఆ మడతల మధ్య ధర్మను, తిలల నుంచి, దానిని నీటిలో ముంచి, రెండుచేతుల అంగుష్ఠకర్ణముల మధ్య దానిని పట్టుకొని, "ఏతద్వాసోదకం దదామి" - అని చెప్పి మూడుచేతులతో అ నీటిని శిలపై పిండవలెను. ఇట్లు మూడుసార్లు బట్టను నీటిలో తడిపి, "ఏతద్వాసోదకం దదామి" అని చెప్పి ప్రతిసారి శిలపై పిండవలెను. లేదా ఒకేసారి నీటిలో ముంచి మూడుసార్లు "ఏతద్వాసోదకం దదామి" అనుచు, అన్నస్పృశిల్లా శిలపై పిండవలెను - ఇదియే వాసోదకదానము (నూనవ: తొలిరోజు వాడిన బట్టనే కర్తవరమకాని, దానితోనే దశదినపర్యంతము వాసోదకము నీయవలెను.)

ప్రయోగః: అథ కర్తృణాం కనిష్ఠః (కర్తా) ఉక్తాయ, ప్రాచీనాపిరి, "అశేషే హ పరివర్తే. స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా సమర్పితామిమాం సౌవర్ధీం యత్కించిద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య ----గోత్రస్య ----శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా, ----గోత్రాయః -----నామ్నోః. మాతుః ప్రేతాయా) అద్య ప్రథమేహని (అథవా, ద్వితీయేహని----దశమేహని, యథావసరం) దహనజనితశుక్తుష్టాదాహతాపోష శమన్వార్థం ప్రేతాప్యాయన్వార్థం ప్రేతశృప్త్యర్థం వాసోదక, తిలోదక, విండబలిం, ఏకో త్తరవృద్ధినవశ్రాద్ధాని వ కర్తృం యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ" - ఇరి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు, యోగ్యతానిధిరస్తు" - ఇరి గ్రాహ్యజైరనుజ్ఞాప్య, ఉపపిరి, ప్రాణానాయుష్య, ప్రాచీనాపిరి, "----గోత్రస్య ----శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా, ----గోత్రాయః -----నామ్నోః మాతుః ప్రేతాయా) అద్య ప్రథమేహని (అథవా, ద్వితీయేహని----దశమేహని) దహనజనితశుక్తుష్టాదాహతాపోష శమన్వార్థం ప్రేతాప్యాయన్వార్థం ప్రేత శృప్త్యర్థం వాసోదక, తిలోదకప్రదానాని కరిష్యే" - ఇరి సంకల్ప్య, "----గోత్రాయ ----శర్మణే విత్రే ప్రేతాయ (అథవా, ----గోత్రాయై -----నామ్నై మిత్రే ప్రేతాయై) అద్య ప్రథమేహని (అథవా, ద్వితీయేహని----దశమేహని) దహనజనితశుక్తుష్టాదాహతాపోష శమన్వార్థమతద్వాసోదకం దదామి" - ఇరి సంకల్ప్య, వాసోదకవస్త్రం త్రిగుణ కృత్య, తన్మన్యే దర్శం నిధాయ, పన్నే కరాభ్యాం పాణిభ్యాం పీడయిత్వా, పునరేవం నిమజ్జ్య వాసం పీడయిత్వా, పునరేవం నిమజ్జ్య వాసం పీడయేయుః.

¹³ అనంతరం "----గోత్రాయ ----శర్మణే విత్రే ప్రేతాయ (అథవా, ----గోత్రాయై -----నామ్నై మిత్రే ప్రేతాయై) అద్య ప్రథమేహని (అథవా, ద్వితీయేహని----

¹³ కర్తృ ఇంకను దక్షిణాభిముఖుడయ్యే ఉండి, "గోత్రాయ శర్మణే -- విశత్తిలోదకం దదామి" - అని సంకల్పించి, మూడుసార్లు తిలోదకాంజులుల కనిష్ఠప్రథమముగా నీయవలెను (అనగా కుడిచేతితో రిలలను పోచికొని, ఎడమచేతితో పట్టుకున్న జలపాత్రతో కుడిచేతితో నీటిని పోసి కొని, ఆ చేతిని ఆప్రదక్షిణముగా శిలమట్టును త్రిప్పుచు రిలలను నీటితో సహా పిత్తపీఠముతో, అనగా చొటనవైలు, చూపుదున్నేళ్లనుధ్యనుండి శిలపై నిడువవలెను). అపైన అంజలిరట్లుదై రేచి నిలబడి, "-----గోత్ర -----విశత్తితోదకాన్యవత్తిష్ఠ, వారాయణ నమస్తేహస్తు -----శృప్తి

దశమైహని) దహనవిధినితత్తుష్టాశాన్త్యర్థం, ప్రతాప్యానున్దార్థం, ప్రతత్తుష్ట్యర్థం
 వితత్తితోదకం దదామి"- ఇతి సంకల్ప్య, త్రి: తిరోదకాంజలిం దద్యు: భవ: ఉత్థాయాంజలిం
 బద్ధ్యా, "----గోత్ర----శర్మన్ వితు: ప్రత (అథవా,----గోత్రా----నామ్ని మాతు: ప్రతే)
 మయా దత్తాని వితద్వాసోదకాన్యవత్తిష్ట, వితత్తితోదకాన్యవత్తిష్ట-

నారాయణ నమస్తేస్తు శంఖచక్రగదాధర!

అక్షయ్య వాసోదకతిరోదకప్రదానై: ప్రత త్తుష్టికరో భవ||

త్తుష్టో భవ, త్తుష్టో భవ, త్తుష్టో భవ (ప్రీతాం, త్తుష్టో భవ, త్తుష్టో భవ, త్తుష్టో భవ -
 ఇతి)" - ఇత్కుత్వా తిరోదకముత్తుష్టిత్. ఏవమహారహ: అదకానోక్త క్షాతయ: కర్తారశ్చ
 త్రివ్రాసోదకం దద్యు: - పూర్వధినాదుత్తరోత్తరదినేను ఏకాధికాం పైరోదకాంజలిన్ దద్యు:

ఏందేబలిప్రదానమ్

ఉపవీతి, ప్రాణానాయుష్య, ప్రాణినావీతి, "----గోత్రస్య ----శర్మణ: వితు: ప్రతస్య
 (అథవా, ----గోత్రాయా: ----నామ్న్య: మాతు: ప్రతాయా:) అద్య ప్రథమైహని
 (అథవా, ద్వితీయైహని----దశమైహని) కుదపశమవార్థం ప్రతత్తుష్ట్యర్థం ఏంద

భవ (ప్రీతికు "త్తుష్టో భవ" - అని చెప్పవలెను)"- అని చెప్పి ఏకృత్తిర్థముచే తిరోదకములను
 విడువవలెను. ఇట్లు మొదటిరోజునుండి 10వ రోజువఱకు రోజుకు మూడేసి మొత్తం 30 వాసోద
 కములను విడువవలెను. కాని ఈవిధిని ప్రథమదినమునగాక 3వ దినమున ఆరంభించిన, అవాచి
 వఱకు కూడిన 9 వాసోదకములను, అట్లే ఐదవదినమున ఆరంభించిన అంతవఱకు కూడిన 15
 వాసోదకముల వారోజు విడిది, మఱువాదిననుండి రోజుకు మూడేసి చొప్పున వాసోదకములను
 విడువవలెను. కాని తిరోదకములను రోజు కొక్కటి చొప్పున అధికము చేయుచు పోయి, 10
 దినములలో మొత్తము 75 తిరోదకములను విడువవలెను. అనగా నిత్యవిధిని 3వ రోజున ఆరంభిం
 చిన, అంతవఱకు గూడిన 12 తిరోదకముల వారోజు విడిది, మఱువాదిననుండి ఆయా రోజులకు
 ఏర్పాటైన తిరోదకములను (అనగా 4 వరోజు 6, 5వ రోజు 7, 6వరోజు 8, 7వ రోజు 9, 8వరోజు
 10, 9వరోజు 11, 10వరోజు 12) విడువవలెను. మూడవ: నిత్యవిధిని ప్రారంభించు వానికి బాకపద్ద
 వాసోదకతిరోదకములకు ప్రత్యేకసంకల్పమును చెప్పనక్కఱ లేదు. పైన ఇచ్చిన సంకల్పముచే
 చెప్పి, ఎన్ని వాసోదకతిరోదకముతో అన్నిటి నీయవలెను. గృహద్వారస్థులకి యవలసిన ఏంద
 జలి, ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధ, నవశ్రాద్ధప్రయోగములు ముండియుటదినపి.

బలిప్రదానం కరవ్యే" -¹³⁴ ఇతి సంకల్ప్య, కుండవ్య దక్షిణతః సత్సాధ్యా దక్షిణాగ్రం దర్శనం సంస్తర్య, "మూర్ధయతాం మమ ఏతాన్తత (అథవా, "మూర్ధయతాం మమ మాతాన్తత)" - ఇతి తిలోదకముత్పన్న్య, ఫల-మూల-గుడ-దధి-క్షీర-ఘృతేషు యద్దత్తదనేషు ప్రతిదివం లభ్యతే తేన సహ తిలమిత్రముత్పన్నబురప్రమాణం వరుపిండం, అంగుష్ఠసర్వమాత్రం వరుబలిం వ" - "గోత్రాయ - - - - - శర్మణే పిత్రే వ్రతాయ (అథవా, - - - - - గోత్రాయై - - - - - నామ్నైశ్చ మాత్రే వ్రతాయై) ప్రాతా ఏతం పిండం వదామి, సాయమేతం బలిం వదామి" - ఇతి దర్శనమథ్యా, తరువరి "క్షీరం ఘృతం, దధి, గుడం, కదళీఫలం, తాంబూలం, దక్షిణాం తిలోదకం వ వదామి, దాహోపశమనార్థం వారికేశోదకం వదామి" - ఇతి థక్వా, ఉత్థాయాంజలిం బధ్వా, "---- గోత్ర - - - - - శర్మన్ ఏతాన్తత (అథవా, - - - - - నామ్ని మాతా

¹³⁴ గృహముఖద్వారం ముందు స్థాపించిన పాషాణమునకు తిలోదకము రీయ నక్క అ లేదు. కాని వాసోదకము రిచ్చిన తర్వాత కర్తవ్యం కర్తవ్యం మూర్తమీ తిలకు పిండబలిప్రదానమును చేయవలెను. దీని ప్రయోగమిట్లున్నది. కర్తవ్యం పరిశీలించి ప్రాణాయామమును చేసి, ప్రాణినాసికి ధై "---- గోత్రస్య - - - - - పిండబలిప్రదానం కరవ్యే" - అని సంకల్పించి, కుండమునకు దక్షిణ మునగాని పశ్చిమమున గాని దక్షిణాగ్రముగ ఒక దర్శనము వలది, "మూర్ధయతాం మమ ఏతాన్తత" అని తండ్రికి, లేదా "మూర్ధయతాం మమ మాతాన్తత" - అని తల్లికి ఆ దర్శనై తిలోదకము లను ఏత్యతిర్థముతో పిచ్చి, ఫల-మూల-గుడ-దధి-క్షీర-ఘృతములందే అ పరిరోజులతో ప్రతిరోజు లభ్యమౌతుంటే కానితో సహ తిలమును కలిపి, గుల్మపుగిట్ట ప్రమాణముతో వరువుతో పిండమును చేసి, బొటనపైకి గనుపంత బలిని (అంటే పిండముకట్టగా మిగిలిన పొడియన్నము) నిర్ధవణముకొని, "---- గోత్రాయ - - - - - పిత్రే వ్రతాయ" - అని తండ్రికి, లేదా "---- గోత్రాయై - - - - - మాత్రే వ్రతాయై" అని తల్లికి, "ప్రాతా ఏతం పిండం వదామి, సాయమేతం బలిం వదామి" - అని దర్శనముంచి, అపైన "క్షీరం - - - - - వదామి, దాహోపశమనార్థం వారికేశోదకం వదామి" - అని క్షీరాదులను, వారికేశోదకముల నిచ్చి, ఆ తరువాత లేచి నిలబడి, అంజలి ఘటించి "---- గోత్ర - - - - - శర్మన్ ఏతాన్తత" అని తండ్రికి, లేదా "---- నామ్ని మాతాన్తత" - అని తల్లికి, " ఏతం పిండమునత్తిష్ఠ, ఏతం బలిమునత్తిష్ఠ, క్షీర, దధి, ఘృత, గుడాదీనునత్తిష్ఠ" - అని ఉపస్థానము చేసి, మతాంత చరువుతో వాయవపిండమును కట్టి, దానిని వాయవములకొత్తై ఒక ఆకుతో బయట నుంచి,

వ్రేలే) ఏతం పిండముపత్తిష్ఠ, ఏతం బలిముపత్తిష్ఠ/క్షీర, దధి, మృత, గుడాదీనుపత్తిష్ఠ"- ఇత్యుపస్థాయ, అన్యేన పిండేన వాయుసేభ్యో బలిం దత్వా, ¹⁵⁵ "నారాయణ నమస్తేఽస్తు శంఖ చక్రగదాధర! అక్షయ్య వాసోదకతితోదకప్రదానైః ప్రేత తృప్తికరో భవ! తృప్తో భవ, తృప్తో భవ, తృప్తో భవ (అథవా ప్రణాం, తృప్తో భవ, తృప్తో భవ, తృప్తో భవ, తృప్తో భవ)" - ఇతి గంధపుష్పాదీన దత్వా, చరుస్థాలిం ప్రక్షాళ్య, "మూర్ఛయతాం మమ ప్రేతా ఏత (అథవా, మూర్ఛయతాం మమ మాతా వ్రేలే)" - ఇతి సక్కత్ తిలమిత్రజోదకేన పిండమప్రదక్షిణం పరి విక్ష్య, శేషం పిండోపరి పూర్వనదుత్సుజ్య, ¹⁵⁶ ఉపవీరి, చరుస్థాలిం స్యుజ్య, ప్రోక్ష్య, ఉత్తానం కృత్వా, దక్షిణాముఖః స్థిత్వా అప్పు అకాశే పిండమూర్ధ్వముక్షిపత్.

¹⁵⁵ "నారాయణ --- తృప్తికరో భవ! తృప్తో భవ, తృప్తో భవ, తృప్తో భవ" - అనును (తల్లికి, "తృప్తో భవ, తృప్తో భవ, తృప్తో భవ" - అని చెప్పినవెను) గంధపుష్పాదుల నొసగి, చరు పాత్రను కడిగిన జలముతో తిలలను చేసి, "మూర్ఛయతాం మమ ప్రేతా ఏత" అని తండ్రికి, లేదా "మూర్ఛయతాం మమ మాతా వ్రేలే" - అని తల్లికి పెచ్చును, ఆ తిలోదకములచే పిండము నప్రదక్షిణముగా నొక్కసారి మాత్రమే పరషదనము చేసి, ఇంకను మిగిలిన జలమును పిండముపై పూర్వమువలెనే సత్పశుత్థముతో విడిచి,

¹⁵⁶ ఉపవీరియై, చరుపాత్రను బోర్లించి, ప్రోక్షించి, నుజుల త్రిప్పిపెట్టి, ప్రేతకోజకు కట్టిన పిండమును, బలిని ఒకవస్త్రముతో కట్టి తిప్పి కొనిపోయి నదితో గాని, తటాకముతో గాని దక్షిణము నకు మళ్లి నిలబడి, ఆ వీటితో పదునట్లు అకాశముపైను విసరివేయవలెను. (మాతన: పాదాని స్థాపనమును 1వ దినమున గాక 3వ లేక 5వ లేక 7వ లేక 9వ లేక 10వ దినమునందు చేసినచో ఆ దినమునందు 3 లేక 5 లేక 7 లేక 9 లేక 10 పిండబలుల నిద్రి వాని వన్నింటిని తటాకముతో లేదా నదితో పూర్వోక్తవిధముగా పడవేయవలెను. ఇతి, పిండములపై అన్నము నుడికిండు నప్పుడు వంకాయంబు దాని నందులో పేసి, కూరతో నహ అన్నమును వండినచో కూరను అన్నమును వెలువేటుగా వండు పని తప్పదు. ఈ వండిన అన్నముతో ఏనాటికి కావలసినన్ని పిండముల వానాదు కట్టుకొని, బలులకొజై, వాయునపిండములకొజై కొంత యన్నమును మిగిలించు కొనవలెను. నిత్యవిధిని ప్రథమదినమునగాక తరువాతి దినమున ఆరంభించిన, ప్రథమదినము నుండి ఆ దినమువఱకు వేయవలసిన పిండబలులను, ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధములను, నవశ్రాద్ధములను రోజువారీగా ప్రత్యేకసంకల్పములను చెప్పుచూ పూర్తిచేయవలెను. ఉదాహరణకు 3వ

ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాధము

¹⁵⁷ పిండబలిప్రదానస్తరం కర్తవ్యతాం జ్యేష్ఠః ధశాహపర్యంతం అహరహః ఏకోత్తరవృద్ధి శ్రాధమానురూపేణ నా హరణ్యరూపేణ నా కుర్యాత్. తత్ప్రయోగః. ఉపవీతి, ప్రాణానా

రోజ నిత్యవిధిని ఆరంభించినచో, "అతివన్నప్రథమేహని", "అతివన్న ద్వితీయేహని", "అద్య తృతీయేహని", అని సంకల్పములను చెప్పవలెను. "అతివన్న" అనగా "దాటి పోయిన" అని అర్థము. "అద్య" అనగా "ఈరోజు" అని అర్థము. తొలివాటి పిండ బలులను, శ్రాధములను పూర్తిచేయనిదే మఱువదిరోజు ఈయనలనిన వానిని మొదలుపెట్టకూడదు. "ప్రథమేహని యద్యవ్యం తేనైవ ధశాహ విజ్ఞం సిర్వర్తయేత్" - అను ధర్మశాస్త్రవచనప్రకారం నిత్యవిధి ప్రారంభించిన రోజు ఏ పదార్థములతో పిండమును కట్టరో, ఆ పదార్థములతోనే ధశాహపర్యంతము పిండములను కట్టవలెను. అందుకే ప్రతిరోజూ లభించెడు శాకాదులనే ఎన్నుకొని వాటినే ధశాహపర్యంతము వారునుండవలెను.)

¹⁵⁷ పిండబలి చేసిన తర్వాత కర్తవ్యతో జ్యేష్ఠుడు మూత్రము వదిలించుకొని ప్రతిరోజు అమ దూపముగా గాని, హరణ్యరూపముగా గాని ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాధమును చేయవలెను. మొదటి దినమున మూడు, రెండవదినమున నాలుగు, మూడవదినమున ఐదు, ఇట్లు రోజు కొక్కటి నొచ్చున వృద్ధియగు శ్రాధమునకు ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాధమని పేరు. ప్రథమాదిదశదినపర్యంతము, ఏరోజున కెన్ని శ్రాధములు చేయవలెనో అన్ని అమములు అకులతో నిడుకొని దక్షిణతో సహ త్రాహ్మణులకు దానమియవలెను. దీనికి ప్రయోగము; కర్త ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాణనాసితియై "అస్యాం తిత్" - ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాధాని అమదూపేణ కరన్యే - అని సంకల్పించి, ఉపవీతియై సాత్వికశ్యాగము చేసి, "నిమిత్తస్య శబదమాననం" - అని నిమంత్రితవిస్త్రుల కానవార్జ్యమై దర్పణము చేసి, "నకలారాధనై స్వర్చియేత్" - అని వారిని తిలలచే పూజించి, "దూర్భువస్తుహ" - అని అమమును ప్రోక్షించి, "దేవ నదితా వ్రతువ" - అని అస్తదక్షిణముగా అమమును పరవీచనము చేసి, నిమంత్రితత్రాహ్మణులకు హస్తోదకము నిచ్చి, "పృథీవీ తే పాత్రం --- వ్రేత శబదమామం రక్ష" - అని త్రాహ్మణులచే అమపాత్రను ముట్టించి, "ఏకోవిష్ణు ర్భూహద్యుతం --- వ్రేతమూర్తీ భృగవాన్ ప్రయతాం" - అనును అమపాత్రాగ్రమున ఒక దర్పణతో కట్టిన దక్షిణాగ్రభుగ్గుముపై తిలదళములను విడిచి, "హరణ్య --- వ్రయస్య మే||", "తండుతా --- వ్రయస్య మే", అని చెప్పి దక్షిణతో సహ ఏరోజున కెన్ని అమములు నిర్ధిత

యమ్య, ప్రాచీనావతి, "అస్యాం తిథౌ----గోత్రస్య ----శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా, -
 --గోత్రాయాః ----నామ్న్యః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ప్రథమేఽహని (అథవా, ద్వితీయేఽహని-----దశమేఽహని) తర్పణసంఖ్యాకాని ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధాని అమ
 రూవేణ, హిరణ్యరూపేణ చ కరేష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, ఉపవీతి, సాంకత్యకాగం కృత్వా,
 "నిమిత్తస్య ఇదమాననమ" - ఇతి బ్రాహ్మణాయ దర్శననం దత్వా, "నకలారాధనై
 స్స్వర్గీతమ" - ఇతి తిలైరభ్యర్చ్య, "ఓం భూర్భువస్సువ" - ఇత్యామం ప్రోక్ష్య, "దేవ
 నవితా ప్రసువ" - ఇత్యామమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, బ్రాహ్మణస్య హస్త కుర్థోదకం దత్వా,
 "పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరేపిదానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జహోమి బ్రాహ్మణస్య త్యా
 ప్రాణాపానయోర్భువోమ్యక్షతమసి మాన్య క్షేప్తా అముత్రాముష్మీన్ లోకే ఇదం విష్ణు
 ర్విచక్రమత్రేధా నిదధే పదమ/నమూధమన్య పాగంసురే/ప్రేత ఇదమామం రక్ష/ - ఇతి
 స్మర్మయిత్వా,

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమరీణం విభావసాః/

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే/

తండులనైశ్వర్యదేవత్యాః పాకేనాన్నం పఞంతి యే/

తస్మాత్తండులదానేన అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే/

----గోత్రస్య----శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా, ---గోత్రాయాః ----నామ్న్యః
 మాతుః ప్రేతాయాః) తృప్త్యర్థం అద్య ప్రథమేఽహని (అథవా, ద్వితీయేఽహని-----
 దశమేఽహని...) అమరూపాణి హిరణ్యరూపాణి చ ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధాని
 శ్రోత్రియాయ శ్రీస్తోత్రవాయ బ్రాహ్మణాయ శుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ"

ఏకోవిష్ణుర్మహద్భూతం పృథగ్భూతాన్యనేకకణ

శ్రీన్ లోకాన్ న్యావ్య భూతాత్మా భుక్ష్యే విశ్వభుగవ్యయః/

ముఖే అన్ని అమములను బ్రాహ్మణుల కియవలెను. ఈవిధముగా పదపదినమునవితు వాసో
 దక, తిరోదకములను, పిండవిరిప్రదానమును చేయవలెను; దినమున కెన్ని తిరోదకముతో
 అన్ని ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధ ములను చేయవలెను.

అనేన ఏకోత్తరపృథ్విశ్రాద్ధేన సహరణ్యమామయావేణ మమ ఏతుః (మమ మాతుః)
ప్రేతమూర్త్యర్థగవాన్ ప్రీయతామ్ -

ఇతి ఏకదర్శకృతే దక్షిణాగ్రేభుగ్నైః తిరోదకం నినియ, పదక్షిణమామం బ్రాహ్మణేర్భ్యః
దద్యాత్. ఏవం అపారహః ఆదకాహః వాసోదక, ఓండలిప్రదానం యస్మిన్ దినే యావంతి
తిరోదకాని తస్మిన్ దినే తావంతి బ్రాహ్మణి వ దద్యాత్.

సవశ్రాద్ధమ్

¹³⁰ ఏకోత్తరపృథ్విశ్రాద్ధానన్తరం కర్షణాం క్షేప్తం ఏకాదశాహపర్యంతం విసమదినేషు సవశ్రాద్ధ
మామయావేణ వా హరణ్యరూపేణ వా కుర్యాత్. తత్ప్రయోగః ఉపసీతి, ప్రాణావాయుమ్మ,
ప్రాదినాపీతి, "శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద- అస్యాం తిథౌ ----- గోత్రస్య ----- శ్రేణుః
ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, ----- గోత్రాయా ----- నామ్నస్యః మాతుః ప్రేతాయా) అద్య
ప్రథమే హని (అథవా, తృతీయే హని ----- ఏకాదశే హని) సవశ్రాద్ధమామయావేణ,
హరణ్యరూపేణ భ కరవ్యే - ఇతి పంకల్ప, ఉపసీతి, పాత్వికత్యాగం కృత్వా, "నిమిత్తస్య
భదమాననమ్" - ఇతి బ్రాహ్మణాయ దర్శననం దత్వా, "నకలారాధనై స్స్వర్చితమ్" -
ఇతి తిలైరభ్యర్చ్య, "ఓం భూర్భువస్సువః" - ఇత్యామం ప్రోక్త్య, "దేవ సవితా ప్రసవ" -
ఇత్యామమప్రదక్షిణం పరిషిష్య, బ్రాహ్మణాయ హస్తాదకం దత్వా, "మృతీ త పాత్రం ద్యౌః
రేచితానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జహోమి బ్రాహ్మణస్య త్యా ప్రాణాపానయోర్భువో
మ్యక్షితమని మాన్య క్షేప్తా అముత్రాముష్మిన తోశి! ఇదం విష్ణు ర్యవక్రమే త్రేదా నిదధే
పదమ్/సమూదమన్య పాగంనురే! ప్రేత భదమామం రక్షి!" - ఇతి పుర్వయిత్వా,

¹³⁰ ప్రథమదినమునుండి 11వదినమువరకు వేదపంఖ్యగల దినములందు (అనగా, 1, 3, 5, 7, 9, 11
దినములందు) ఒక సవశ్రాద్ధమును శ్రమరూపముగా చేయవలెను. ఆపస్తంబీయులు ఈ సవ
శ్రాద్ధమును 11వ దినమునకూడ చేయుటచే వారికి మొత్తము 6 సవశ్రాద్ధములైనవి. కాని "అశ్వ
లాయనానాం నైకాదశే సవశ్రాద్ధం తేషాం పశ్చ హి శ్రాద్ధాని స్యుః" - అను ధర్మశాస్త్రవచన
ప్రకారం అశ్వలాయనసూత్రాలంబులకు 11వరోజు సవశ్రాద్ధము చేసెందున, వారికి మొత్తం ఐదే.
సవశ్రాద్ధములు విధించబడినవి. ఈ సవశ్రాద్ధప్రయోగము ఏకోత్తరపృథ్విశ్రాద్ధమువలెనే యున్నం
దున పేరుగా దీనిని వివరించుట లేదు.

ఏకోవిష్ణుర్మహద్భూతం పృథగ్భూతాన్యనేతరః!

శ్రీన తోకాన్ వ్యాప్య భూతాత్మా భుక్త్యైత్వభుగవ్యయః॥

అనేన నవక్రాధేన మమ చితుః (మమ మాతుః) ప్రతరూపీ శ్రీజనార్దనః ప్రయతామ్"

- ఇతి ఏకదర్శనిర్మితదక్షిణాగ్రభుగ్నైః శిరోదకం నిసియ,

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమవీటిం విభావసోః!

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

తందుల వైత్వదేవత్యాః పాకేనాన్నం పవంతియే!

తస్మాత్తందులదానేన అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

ఇదం ---- గోత్రస్య ---- శర్మణా నీతుః ప్రతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయా ----

నామ్నాః మాతుః ప్రతాయా) అద్య ప్రథమే హని (అథవా, తృతీయే హని ----

ఏకాదశే హని) కర్తవ్యం నవక్రాధం శ్రోత్రియాయ శ్రీవైష్ణవాయ బ్రాహ్మణాయ కుభ్య

మహం సంప్రదదే నమమ" - ఇతి బ్రాహ్మణాయ దత్వా, ఉపసీతి, "భగవానేవ స్వస్తి స్వప్రీ

తయే స్వయమేవ కారితవాన్" - ఇతి పాత్రికభ్యాగం కుర్యాత్. ప్రథమదినార్థకాదశ దివాం

తేషు పుష్కల విషమదినేషు ఏకైకం నవక్రాధం కుర్యాత్.

శీరసీరప్రదానమ్

"కుంభోపరి శిక్ష్క మృణ్మయే పాత్రర్పయే" ---- గోత్ర (---- గోత్రా) ---- శర్మణ (--
- నామ్ని) ప్రత (ప్రతా) స్నాహితి జలం, ఏవ శీరం వ" - ఇతి మృతకృత్తుక ప్రతిదినం
ప్రథమదినేనాప్తావయేత్.

"పాపాణము నుండిన కుండముపై నొక ఉట్టిని గట్టి, అందులో క్రింద నన్నుని రంధ్రము గల
రెండు మట్టిపాత్రలనుండి, ఒకదానిలో జలమును, వేరొకదానిలో పాల నుండి, "---- గోత్ర ---
శర్మణ ప్రత స్నాహితి జలం, ఏవ శీరం వ" - అని మృతపురుషునకును, "---- గోత్ర --- నామ్ని
ప్రత స్నాహితి జలం, ఏవ శీరం వ" - అని మృతస్త్రీకిని, వెప్పి ఆ పాత్రలను మూకుళ్లతో కప్ప
వలెను. ఆపు దాపాత్రలలో నుండిన నీరు, పాలు వాని యడుగున గల పన్నుని రంధ్రముల
గుండా శిలపై పడుచుండవలెను. ఇట్లు ప్రతిరోజు పేరేపేరే పాత్రలను గాని, లేనిచో ప్రథమదిన
మందు మాత్రముగాని ఈ మృతపాత్రల నుండి 10వరోజు వఱకు వానిలో ప్రతిరోజు పాలను,

నిత్యవిధిపద్ధతి:

¹⁵⁰ జ్ఞాతయః కర్మప్రారంభదినాత్ పరదినప్రకృతి దశాహపర్యంతం ఏతత్పుకారేణ నిత్య నిధికార్యక్రమం కుర్యుః:

నీరును పోయును, "గోత్ర ---- స్నాన హతి జలం, వివి శీరం వ" - అని చెప్పుడు శిలపై పాలను, నీరును దారగట్టవలెను. కొందఱు ఒకే మృత్పాత్రను పెట్టి, అందులో ముందుగా జలమును పోసి, "----స్నాన హతి జలమ్" - అని చెప్పి, తర్వాత అదే పాత్రలో పాలను పోసి, "----వివి శీరం వ" - అని చెప్పుదురు. కొందఱు రెండు ఉట్లను గట్టి ఒకదానిలో పాలపాత్రను, రెండవదానిలో నీటి పాత్రను ఉంతురు.

¹⁶⁰ పాషాణస్థాపనము చేసిన నాటినుండి మొదలిది 10వ నాటివఱకు కర్తలు నిత్యవిధి నీ రీతిగా నిర్వర్తింపవలెను. నదీ లేక తటాకతీరమున మాత్రమే పాషాణస్థాపన చేసిన, ప్రతిరోజు తరువును వండుటకు కావలసిన విద్యుమును, శాకములను, తాంబూలమును, బెంకాయను, అమమును, తిలలను, దర్భలను, తీసికొని, అనుగ్రహితలగు కొందఱు విస్త్రులను గూడ వెంటబెట్టుకొని, వండుటకు విడకలను, తర్పణము చేయు జలమువలె ఒకచెంబును తీసికొని నదీ లేక తటాకమునకు పోయి, అక్కడ స్నానముచేసి, ఒక్క తడిబట్టనుమాత్రము కట్టుకొని, త్రిమూర్తి రహితముగా సూర్యస్పంద్రములను భరించి, భరువును వండి (ఉడుకుచున్న అన్నముతోనే శాకములను వేసి వండిన, వేలుగా కూరలను వండు పని తప్పదు), కనిష్ఠప్రథమముగా అక్కడ స్థాపించిన శిలకు వాసోదక, తిలోదకముల వాసగవలెను. ఆ తర్వాత జ్యేష్ఠుడు మాత్రము తోగా చెప్పినట్లుగా పిండబలిప్రదానమును, వాయుపిండదానమును, ఏకాక్షరపృథ్విశ్రాద్ధమును చేయవలెను. వీనితో బాటు విషమదినములలో నవశ్రాద్ధమును చేసి, పిండములను నీటిలో పడవేసి, స్నానము చేయవలెను. "నవశ్రాద్ధం నవిభ్రాత్యం శ్రాద్ధాన్యవి తపోదశ/ఏకేనైవ తు కార్యా శ సరిభక్తదనేన్యపి" - అనగా పుత్రులందఱును ఆస్త్రీలో పాలుపంచుకొని అనుభవించుమంచి నను, వారిలో జ్యేష్ఠుడు మాత్రమే నవశ్రాద్ధ, నపిండికరణ, పోదక, ఏకాక్షరపృథ్విశ్రాద్ధములను చేయవలెను - అని భర్మశాస్త్రమున్నందువలన, జ్యేష్ఠుడే వీనికి ముఖ్యకర్త. మిగిలిన పుత్రులు వాసోదక, తిలోదకములను మాత్రము కనిష్ఠప్రథమముగా పీయవలెను. అట్లే "సాపిణ్ణ్యక్లైవ మానీకాని తుర్యాన్త బ్రాత్రాదీః" - అనియు ఉన్నందువలన, నపిణ్ణీకరణము చేసిన జ్యేష్ఠుడే మానీకాదులకు ముఖ్యకర్త, అతని తమ్ములు కానేరరు.

ఒకవేళ నదీ లేక తటాకతీరమునందును, గృహద్వారపార్శ్వమందును పాషాణప్రతిష్ఠ చేసి యుండినచో, తటాకతీరస్థపాషాణమునకు వాసోదకతిలోదకములొనగి, ఇంటికి వచ్చి, గృహద్వారస్థపాషాణమునకు వాసోదకములొనగి, పిండబలుల వొనగి, వాయుసపిండమును తెట్టి, ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధమును, (విషమదినములందు) నవశ్రాద్ధమును కూడ చేసి, ఉట్టిలోని పాత్రలలో వీటిని, పాలను సోయు కర్మను చేసి, పిండములను జలముతో నిమజ్జనము చేసి స్నానము చేయవలెను.

ఈ విధముగా ప్రతినిత్యము 10వ నాటివఱకు (అరోజును కూడా కలుపుకొని) "అద్య ద్యోతీయేఽహని", "అద్య త్యోతీయేఽహని" మున్నగు విధముగా దినసంఖ్యను బట్టి యథావసరముగా సంకల్పమును చెప్పుకొనుచు నిత్యవిధిని చేయవలెను.

నిత్యవిధి నారంభించిన నాటినుండి 9వరోజు సాయంత్రమువఱకు ప్రతిసాయంత్రము కర్త స్నానము చేసి, కర్మచేసిన ప్రదేశమునందు దీపమును తెట్టి, వ్యగృహముతో వండిన పిండి వంటలను (అపూపములను) గృహద్వారకుండనమీపమున నుంచి నమస్కారమును చేసి, వాని నారాత్రికి భద్రపరచి, మఱునాడు ప్రార్థన నిత్యవిధిని ఆరంభించుటకు ముందు వానిని వాయుసములకు పెట్టవలెను.

ప్రథమదినమునగాక 3వ, లేదా, 5వ, లేదా 7వ, లేదా 9వ దినమున పాషాణస్థాపనము చేసిన చేయవలసిన పద్ధతి ఇదివఱకే చెప్పబడినది. ఇట్లు పాషాణప్రతిష్ఠ చేసిన తర్వాత వాసోదక, తిలోదకము లిచ్చునప్పుడు ఒక్కసారి సంకల్పమును చెప్పి, అదివరకు బాకీపడిన వాసోదకతిలోదకముల వొనగి, తరువాత అనాటి వాసోదకతిలోదకముల వీయవలెను. మఱునాటినుండి ఏ నాటి కెన్ని శాస్త్రవిహితమైన వాసోదకతిలోదకముల వీయవలెనో అన్నింటిని ఈయవలెను. పిండ, బలి, ఏకోత్తరవృద్ధి, నవశ్రాద్ధములను చేయునప్పుడు, కడదిన దినములకు "అతివన్న ప్రథమేఽహని", "అతివన్న ద్యోతీయేఽహని" మున్నగురీతిగా సంకల్పమును చెప్పును, మునుపటిదిన ముందు చేయవలసిన పిండ, బలి, ఏకోత్తరవృద్ధి, నవశ్రాద్ధములను పూర్తిచేసిన పదవనే మఱు సటి దినపు పిండ, బలి, ఏకోత్తరవృద్ధి, నవశ్రాద్ధములను చేయును, దినతోకి అనాటి పిండ, బలి, ఏకోత్తరవృద్ధి, నవశ్రాద్ధములను ముగింతవలెను. ఆ మఱునాటినుండి శాస్త్రోక్తముగా ఏనాటికి చేయవలసినన్ని పిండ, బలి, ఏకోత్తరవృద్ధి, నవశ్రాద్ధములను అనాడు చేయవలెను.

ఒకవేళ 10వ నాటివఱకు నిత్యకర్మ ఆరంభించుటకు వీలుపడక, 10వ రోజుననే దీనిని ఆరంభించినచో, అనాటి ఉదయముననే నవశ్రాద్ధమును చేసి, నదీ(తటాక)తీరకుండమున, గృహ

కర్తారః స్నాత్యా, శ్రీమద్ధరహితోర్వపుండ్రాని ధృత్యా, తత్పుడేకే శాకనమేతవరుం
కృత్యా, అర్చనానాః,

1. కనిష్ఠపూర్వకం నదీతీరకుండే వాసోదక, తిరోదకాని దద్యుః.
2. కనిష్ఠపూర్వకం గృహద్వారకుండే వాసోదక, తిరోదకాని దద్యుః.
3. కర్తృజ్ఞాం జ్యేష్ఠః పిండబలిప్రదానాని కుర్యాత్.
4. కర్తృజ్ఞాం జ్యేష్ఠః వాయుసపిండప్రదానం కుర్యాత్.
5. కర్తృజ్ఞాం జ్యేష్ఠః ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధం కుర్యాత్.
6. కర్తృజ్ఞాం జ్యేష్ఠః విషమదినేషు నవశ్రాద్ధం కుర్యాత్.
7. కర్తృజ్ఞాం జ్యేష్ఠః మృత్యాశ్రేణిల, క్షీరాని దద్యాత్.
8. కర్తృజ్ఞాం జ్యేష్ఠః పిండ ముప్పు నిమజ్జ్య స్నానం కుర్యాత్.

¹⁶ 'శిలాదినాశేతు శిలానుష్కామారాయ,

ద్వారకుండమున పాషాణస్థాపన చేసి, రోగబి 9 రోజులవఱకు బాకీపడిన వాసోదక, తిరోదక
ముల నొసగి, ఆ తర్వాత 10వ దినపు వాసోదక, తిరోదకముల నొసగవలెను. అతర్వాత అతి
పన్నప్రథమదినమునుండి మొదలుకొని అతిపన్న నవమదినము వఱకు చేయవలసిన పిండ,
బలి, ఏకోత్తరవృద్ధి, నవశ్రాద్ధములను రోజువారీగా పూర్తిచేసి, ఆ తర్వాత 10వ దినమునకు
విధిపబడిన పిండ, బలి, ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధములను చేసి, ప్రభాతములని చేసి, దశాహస్సునకు
విధిపబడిన శాస్త్రసోమాదులను చేయవలెను.

కాని పిల్లవంతవఱకు ప్రథమదినమునుండియే వాసోదక, తిరోదక, పిండబలుల నీయవలెను.
మొదటి రోజొసగిన పిండమువల్ల శిరము, రెండవనాటి దానివల్ల నేత్రకోశ్రములు, మూడవ
నాటి పిండమువల్ల భుజవక్షఃకంఠములు, చాల్గవనాటి పిండమువల్ల నాభిగుదలింగములు,
ఐదవనాటి పిండమువల్ల తొడలు, 6వ నాటి పిండమువల్ల నడుము, 7వ నాటి పిండమువల్ల
రక్తవాళములు, 8వ నాటి పిండమువల్ల రోమములు, 9వ నాటి పిండమువల్ల నీర్యము, 10వ నాటి
పిండమువల్ల కుప్పివారణము కర్ణ మృతవ్యక్తికి పరిపూర్ణప్రత్యక్షము కలిగి, 11వనాటి ఏకోద్ధిష్ఠ
పరోమమువల్ల ప్రేతకు గర్భిణ సైశోవత్సము తొలగునని శాస్త్రము. ఈ ప్రేతకరీర్ష్యుత్తి పదిగా
జరుగుటకు తొలినాటినుండియు చేయు నిత్యవిధికర్మ అతిముఖ్యమని తెలియునది.

¹⁶ 'ఒకవేళ స్థాపించిన శిల నష్టమైనచో, వేతే శిలను "అయాతు దేవస్సుమనానిమాశిభిర్యమో
హవేహ ప్రయతాభిరక్తా/ అనీదతాగేం సుప్రయతే హ బద్ధిన్యూర్ణాయ జాత్యై మమ తత్ర హత్యై!"

"అయాశు దేవస్సుమహాభిదూతిభిర్యమో నావేహ ప్రయతాభిరక్తా/ అనద-
తాగం సుప్రయతే హ బర్హిష్యాధాయ జాత్యై మమ శత్రునాత్యై/"

- ఇతి కుష్ఠే విధాయ, అగ్నిముఖం కృత్వా, లోకికాగ్నిం ప్రజ్ఞాల్క్య,

"యమాయ సోమగేం సునుత యమాయ జవలతా హవిశ యమగంహ యజ్ఞో
గచ్ఛత్యగ్నిదూతో అరంకృత స్సాహో యమామేదం నమమ/"

- ఇతి హుత్వా, తదనంతరం వాసోదకతిరోదకాదినిత్యవిధివ కుర్యాత్.

- అను మంత్రముతో కుష్ఠములో నుంచి, రెండవ అధ్యాయములో చెప్పినట్లుగా అగ్ని
ముఖమును చేసి, లోకికాగ్నిని ప్రజ్ఞవలింపజేసి, అందులో "యమాయ సోమగేం సునుత
యమాయ జవలతా హవిశ/ యమగంహ యజ్ఞో గచ్ఛత్యగ్నిదూతో అరంకృత స్సాహో
యమామేదం నమమ/ - అని హోమమును చేసి, యథాప్రకారము ఆ శిలకు తేయవంసిన
నిత్యవిధులను నిర్వర్తించవలెను.

అస్థిసంచయనమ్

¹⁶¹ దహనదినాత్ పరేద్యుః, మృతాహార్థహనదినాద్వా వతుర్దదినేనా, దశాహత్వపండి
కరణాద్వా పూర్వం విషమదినేనా (దర్భాత్ ప్రాగేవ) అస్థినంచయనం కుర్యాత్.

"అస్థినశ్చాయనం కార్యం పూర్వాహ్లాదు తుభావహమ్/
మధ్యాహ్నం మధ్యమం ప్రోక్షమపరాహ్నం వినాశనమ్॥"

ప్రయోగః: ¹⁶²క్షీరమాదుంబరకాఖాః, అజ్యం, బృహస్పతిసం, నీలకౌహళసూత్రే,
అశ్వనీ, వికరాః, అయుగ్మోదకుంభావ, ఖనిత్రం వ సంగృహ్య, క్షేష్ఠక్రమేణ వా అనియమేన
వా శ్మశానం గత్వా, ప్రాదినావీతి,

¹⁶² దహనదినమునకు మునుపాడుగాని, మృతదినము, లేదా దహనదినమునకు నాల్గవనాడు
గాని, లేదా దశమదినమునుండి పసిండికరణమునకు ముందుగల ఏదోయొక వేని సంఖ్యగల
దినమునందుగాని అస్థినంచయనము చేయవలెను. ఒకవేళ దశాహముతోపల దర్భ (అనగా,
అమావాస్య) వచ్చినచో, ఆ దర్భకు ముందుగనే అస్థినంచయనము చేయవలెను. కర్తృశర్మ
దంత్త్రులయొక్క అస్థినంచయనముపై నిధముగా ఏదోయొక దినమున (వేత మంది, చెడ్డలు
చూడకుండా) చేయవచ్చును. కాని కాదుజ్యువిషయంలో (అనగా కర్తృశర్మదంత్త్రులకు గాక
ఇతరులకు కర్మ చేయునప్పుడు) వీలైనంతవఱకు మందిరోజును చూచుకొని చేయవలెను.
(సూచన: పుబ్బ, ఉత్తర, పూర్వాభాత్ర, ఉత్తరాభాత్ర, పూర్వాషాఠ, ఉత్తరాషాఠ, పుష్యమి,
హస్తా, చిత్రా నక్షత్రములందును, పాడ్యమి, షష్ఠి, ఏకాదశి, సంచమి, దశమి, పూర్ణిమలందును,
శని, ఆది, మంగళవారములందును అస్థినంచయనమును చేయగూడదని ధర్మశాస్త్రము.)
అస్థినంచయనమును పూర్వాహ్లాదుండే చేయవలెను; మధ్యాహ్నానంతరము దీనిని చేసిన
వినాశము వచ్చునని శాస్త్రము. గమనిక: దహనము చేసిన అగ్ని చల్లారినచో అగ్ని నష్టప్రాయ
శ్చిత్తమును చేసి, పునరగ్నిపరికల్పన చేసి అస్థినంచయనహోమమును చేయవలెను గనుక,
అట్లు చల్లారకమునుపే వీలైనంత త్వరగా అస్థినంచయనము చేయుట ఉత్తమము.

¹⁶³ పూర్వాహ్లామండే, పాలను, మేడి (లేక రాని, మోడుగ) కొమ్మలను, నేలని, పెద్ద ములగ
కాయను (అది దొరకనిచో వంకాయను), నల్లని, ఎఱుని దారములను, తొలిని, దేహసంఖ్యగల
నీటికుండలను, జనుకను, గువచమును, తెంకాయను, పంకాపూపములు చేయుటకు నిందిని,

"అస్యాం తిథౌ"----గోత్రస్య----శర్మణః పితూః ప్రతస్య (అథవా,----గోత్రాయాః----నామ్నాః మాతూః ప్రతాయాః)----అహని అస్థినందయనం కర్తుం యోగ్యతానిధి మనుగ్రహణ"- ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు! యోగ్యతానిధిరస్తు!"- ఇత్యనుజ్ఞాప్య, ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, "అస్యాం తిథౌ"----గోత్రస్య----శర్మణః పితూః ప్రతస్య (అథవా,----గోత్రాయాః----నామ్నాః మాతూః ప్రతాయాః)----అహని అస్థినందయనం కరవ్యే"- ఇతి సంకల్ప్య, సైతస్య పాదదేవే దక్షిణాముఖః స్థిత్యా, క్షీరమిత్రబోధకేన ఉదంబరకాఖయౌ,

"యం తే అగ్నిమమహ్వాను వృషతాయేవ సత్తవే! ఇమం తగం తమయామని క్షీరేణ నోధతేన చ! యం త్వమగ్నే సమదేహస్వము నిర్వాపయా పునః! క్షామ్భూరత్రే జాయతాం పాకదూర్వా వ్యల్లశా శీతతే శీతకావతి వ్హాదుకే వ్హాదుకావతి! మృణూక్యా నునల్లమయేమగ్గం వ్యగ్ని గం తమయ! తం తే ధన్వన్త్యా అవశ్యము తే నన్వన్త్యా! తం తే నన్ముద్రియా అవశ్యము తే నస్తు వర్షా! తం తే ప్రవస్తీస్తున తము తే నస్తు మావ్య! తం తే వీహారో వర్షతు తము పృథ్వీఽవశీయతామ్!"- ఇతి పంచవిః అస్థినానోక్తిః.

విల్లమును, అ అహుసముల వలిమిరింనుటకై వేయిని, పాలను, పెరుగును, తేనెను తినికొని త్యేష్టప్రథమముగా గాని, అవియమముగా గాని కర్తృత్వకానమున కేగవలెను. అట్లేగి, కర్తయు, జ్ఞాతులును ముందుగా స్నానము చేసి, శ్రీమార్గరహితోర్ధ్వస్థములను ధరించి, పంచాహుసములను తయారు చేసికొని, సంచయనేకర్మ నారంభింపవలెను. దీనికి ప్రయోగము: కర్త ప్రాచీనావీతియై "అస్యాం తిథౌ"----యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ"- అని ప్రార్థించి, "తథాస్తు! యోగ్యతానిధిరస్తు!"- అని బ్రాహ్మణానుజ్ఞను పొంది, ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై "అస్యాం తిథౌ"----అస్థినందయనం కరవ్యే"- అని సంకల్పించి, సైతయొక్క పాదముల దగ్గర దక్షిణాభిముఖుడై నిలుచుండి, నీరు గలిపిన పాలను మేడి (బేదా మోడుగ, రావి) కొమ్మ కడ్డుకొని పైనాపగిన "యంతే అగ్ని" మొదలైన 5 మంత్రములతో దితిరని అస్తులను ప్రోక్షింపవలెను.

“దహనదేశాత్ దక్షిణతః విధేః అంగారాద్విరూహ్యా, ప్రజ్ఞాల్పా, విపరీతం పరిష్కర్య, అజ్ఞం దర్శ్యం వ సంస్కృత్య, అప్రదక్షిణం పరిషిన్య, వారణేన అన్యేన వా పద్ధేన “అవస్థితే”తి సప్తభిః జపయూత్.

1. అవస్థిత పునరగ్ని విత్పత్త్యో యస్త అచటత్పరతి స్వధాభిః/ అయుర్వసాన ఉవ యాతు తేవగం నంగవృతాం తనువా జాతవేదస్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమ/
2. నంగవృన్య విత్పత్తిస్సగ్ధం స్వధాభిస్సమస్తాహూతేన వరమే న్యేమన్న/ యత్త తూమ్యే వృణన్ తత్ర గచ్ఛ తత్ర త్యా దేవస్సవితా దధాతు స్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమ/
3. యతే కృష్ణకృకున తతుతోదే వివీలస్సర్వ ఉత వా త్యావదా/ అగ్నిష్టద్విశ్వే దస్తృణం కృణోతు సామత్పు యో త్రాహ్వాజమానివేక స్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమ/
4. ఓం తూస్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమ/

“దహనదేశమునకు దక్షిణమున ఒకకోట పేరుగా కొన్ని దిశలలోని నిష్ఫలము చేర్చుకొని, అగ్నిని ప్రజ్వలించుచేసి, ఆ అగ్నిని దర్శించి విపరీతముగా పరిస్తరించి, నేలని, దర్వులను సంస్కరించి (దర్శపరిష్కరణ, అజ్ఞదర్శివంస్కారవిధానమునకు రెండవ అధ్యాయమును చూచునది), అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి, మెది అకుతోగాని పేత అకుతోగాని (ఉదా: మోడుగాకు) కల్పితమైన ప్రధానదర్శిలోనికి వేలిని తీసికొని, పై 1-7 మంత్రములతో అజ్ఞహోమమును చేసి, మఱల అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరిషేవించి, (దిశని వల్లార్చుటకై) వేని సంఖ్యగల కుండల నిధిని దిశపై పోసి, మునుముందు సంతానము కనలేని స్త్రీగాని, నిధన గాని, మృతుని భార్యగాని ఎడమచేతికి ఎత్తి, నల్లదారములతో ములక్కాయను (లేదా వంకాయను) కట్టుకొని, ఎడమచేతి కుళ్ళి, ఎడమచేతి నొక తాళపై మోసి, ఎడమచేతి అనామికాంగుష్ఠములతో క్రమముగా అస్థులను తీసికొని కుండలో వేసికొనవలెను. (మోదన: 1. “సర్వాస్థా తిలిః” - ఇతి బోధాయనః - అనగా బోధాయనమహర్షి అన్ని ప్రేళ్లతోను అస్థులను ఏరుకొన వచ్చునని చెప్పినాడు. కాని ఆకర్మరాయనుడు అనామికాంగుష్ఠములతో మాత్రమే ఏరుకొనవలె నని చెప్పినాడు - అందుచేత అన్ని ప్రేళ్లతోను ఏరుకొన్నను అది శాస్త్రీయమే. 2. ఈ కాలమున పైన చెప్పిన స్త్రీలు గాక, కర్త, అతని తమ్ములే అస్థులను పేకరించుట జరుగుచున్నది.)

5. ఓం ధృవస్వాహో! వాయవ ఇదం నమమ!
6. ఓం నువస్వాహో! సూర్యా యేదం నమమ!
7. ఓం భూర్భువస్సువస్వాహో! ప్రజావతయ ఇదం నమమ!

పునః అస్తదక్షిణం పరిషిష్య, 'అయుగ్మిరుదకుంభైరేకేన నా ఉదకుంభేనాశేషాన్యస్థివి
వోక్షేత్. అథ (యస్యాః పునః ప్రసూతిర్నస్యాత్ సా, విధవా వాస్తేతస్య పత్ని వా) కర్తా సస్య
హస్తే నీలరోహతనూత్రాభ్యాం బృహతీఫలం బద్ధ్యా, సత్పిమాలిముఖస్సన్, సవ్యేన ఏదాఽ
శ్చానమాస్థాయ,

“సవ్యానామికాంగుష్ఠాభ్యాం దంశ్వాభిరౌభి చ, “ఉత్తిష్ఠాత్సనువగం సమ్భరన్వ
మేనా గాత్రమవహా మా శరీరమ్/ యత్త భూమ్యై వృణన్ తత్ర గచ్ఛ తత్ర త్వా దేవ
న్నవితా దధాతు” - ఇత్యాదాయ అస్థికుంభే నిధాయ, అంసాస్థి, బాహ్యస్థి వ “ఇదం త
ఏకం” - ఇత్యాదాయ కుంభే నిధాయ, పార్శ్వస్థి, శ్రోణ్యస్థి వ “వర హత ఏకం” - ఇత్యా
దాయ కుంభే నిధాయ, ఉర్యస్థి, అంఘ్రస్థి వ “శృతీయేన త్యోతిషా సంవిశస్య” - ఇత్యా
దాయ కుంభే నిధాయ, పాదస్థి “సంవేశనస్తమ్నై వాయురేధే న్రియో దేవానాం వరమ
నధన్” - ఇత్యాదాయ కుంభే నిధవ్యాత్. సర్వత్ర నేత్రే నిమిల్య అస్థివ్యాదాయ, ఉన్మిల్య కుంభే
నిధవ్యాత్.

“అస్థికలను నేకరించు క్రమము: “ఉత్తిష్ఠాత్సనువగం ----దేవన్నవితా దధాతు” - అను
మంత్రముతో దంశ్విరస్థుల అస్థికలను, “ఇదం త ఏకం” - అను మంత్రముతో ఏపిసందరి,
భుజిములందరి ఎముకలను, “వరహత ఏకం” - అను మంత్రముతో ప్రక్కలందరి, కటియందరి
ఎముకలను, “శృతీయేన త్యోతిషా సంవిశస్య” - అను మంత్రముతో తొడలయందరి, ఏక్కల
యందరి ఎముకలను, “సంవేశనస్తమ్నై వాయురేధే న్రియో దేవానాం వరమ నధన్” - అను
మంత్రముతో పాదములయందరి ఎముకలను గ్రహించవలెను. అస్థులను కమ్ములు తెఱచుకొని
ముందే పరిగా గుర్తించి, కమ్ములు మూసికొని తిసికొని, కమ్ములు తెఱచి వానిని కుండలో వేసి
కొనవలెను.

“తతః కర్తా పర్యాజ్యస్థిన్యాదాయ కుంభే నిధాయ, భస్మధిః సమూహ్య దక్షిణాశిరసం శరీరాకృతిం కృత్వా, ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాదీనావీతి, “---గోత్రాయ---శర్యజే వితుః ప్రేతస్య (అథవా, ---గోత్రాయాః---నామ్మ్యైః మామః ప్రేతాయాః) త్సుదువ శమనార్థం సంహృహపాని దదామి, తదుపరీ బర్హరాణి దదామి, దాహశమనార్థం నారీకేళోదకం దదామి” - ఇతి పంకల్ప్య, తస్మిన్ సంహృహపాని పాదద్వయ, హస్తద్వయ, ముఖేషు దత్వా, పుత్రం, క్షీరమిత్యాదికం దత్వా, అంత్యే రిటోదకం దత్వా, తదుపరీ ఉపవీతి, “నారాయణ! నారాయణ! నారాయణ! - నారాయణ నమస్తేఽస్తు శంఖవక్రగదాధర! అశ్వయ్యౌహపాదీ ప్రదానేన ప్రేత తృప్తికరో భవ! తృప్తా భవ! తృప్తా భవ! తృప్తా భవ! తృప్తా భవ! ప్రీణాం, తృప్తా భవ! తృప్తా భవ! తృప్తా భవ!)-ఇత్యుపస్థానం కుర్యాత్.

అసినీనిష్ఠపణమ్

“నమోత్తమ్యుః శృదేవాయ గోద్రామ్యుః పహితాయ చ/

జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమో నమః॥"

⁷⁷అత కర్తా ప్రాచీనానాం, "అశ్వే హ వరషత్. స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిదాం సౌవర్ణం యక్ష్మం నిర్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామిద స్వీకృత్య ----

14 శర్వాత మిగిలిన ఎముకల నన్నిటిని కుండతో వేసికొని, దిలితోని మూడిదతో ఒక మనిని అక్కరిని దక్షిణశిరస్సుగా వ్రాసి, ఉపవీరితియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాసనాపితియై "----- గోత్రాయు -----శర్మతో -----నారితోదకం దదామి" - అని సంకల్పించి, బడు అపూపములను వదునగా ఆ అక్కరి నోటితో, రెండు చేతులతో, పాదములయందుండి, ఆ అపూపములపై వదునగా వేరిని, పాలను, పైదుగును, మధువును, నీటిని అభిమంరించి, నారితోదకమును ఆ అక్కరి నోటితో పోసి, భుదకు రితోదకమును కూడ అద్ది, ఉపవీరిని చేసికొని, "నారాయణ! ----- భృహ్మోభవ!" - అని ఉపస్థానము చేయనలెను (స్థిలకు "భృహ్మోభవ" అని చెప్పవలెను).

“అస్థివయవానంతరం అస్థికలనుండిను కుండను భూస్థాపితము చేయవలెను. దీని ప్రయోగ మిట్లున్నది. కర్త ఉపవీరియై “నమో బ్రహ్మణ్యో దేవాయ-----నమో నమః” అని చెప్పి, ప్రాచీనా వీరియై “అశ్వే నా పరివశే -----అనుగ్రహః” - అని పఠకు నమస్కరించి, “తథాస్తు,

గోత్రస్య --- శర్మణః ఏయః ప్రేతస్య (అథవా, --- గోత్రాయః --- నామ్నః మాతః ప్రేతాయః) అద్య --- అహని అస్థినిశేపణ కర్తుం యోగ్యతానిర్ధమనుగ్రహణ" - ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు, యోగ్యతానిర్ధరస్తు" - ఇతి బ్రాహ్మశ్చైరనుజ్ఞాప్య, ఉపవీతి, ప్రాజానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, "అస్థినిశేపణకాలే తిథివారనక్షత్రయోగకరణైః యో రోషస్సమజని తద్దోషపరిహారార్థం ప్రాజాపత్యప్రతినిధి యత్కించిధీరణ్యదానం కరన్యే" - ఇతి సంకల్ప్య,

హరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమదీపం విభావసా/

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే/

ఇత్యుక్త్వా, హరణ్యం జతేన సహ భూమౌ విస్ఫుజ్య,

"అస్థినిశేపణకాలే తిథివారనక్షత్రయోగకరణదోషపరిహారార్థం ప్రాజాపత్యప్రతినిధి యత్కించిధీరణ్యదానం --- గోత్రాయ --- శర్మణే తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ" - ఇతి హరణ్యం బ్రాహ్మణాయ దత్త్వా,

"అనంతరం పెన్మహస్తే విబర్ధల్పహాతీఫలం కుంభే నిధాయ, అస్థికుమ్భం వస్త్రేణ కరావేణ వా నిధాయ, అదాయ ఉత్తిష్ఠతి -

"ఉత్తిష్ఠ ప్రేహ ప్రద్రవోకః కృణుష్య పరమే న్యేమన్/ యమేష త్వం యమ్యే సంవిదానోత్తమం నాకమధిరోహమమ్" - ఇతి.

యోగ్యతానిర్ధరస్తు" - అని, బ్రాహ్మణానుజ్ఞను పొంది, ఉపవీతియై ప్రజాయానుజ్ఞ చేసి, ప్రాచీనావీతియై, "అస్థినిశేపణకాలే --- యత్కించిధీరణ్యదానం కరన్యే" - అని సంకల్పించి, "హరణ్యగర్భ --- ప్రయచ్ఛ మే" - అని చెప్పి హరణ్యమును, జలముతోపహా భూమిపై విజ్ఞప్తము, "అస్థినిశేపణకాలే --- సంప్రదదే నమమ" - అని బ్రాహ్మణునకు ఆ హరణ్యమును దానము చేయవలెను.

"తరువాత ఎడమచేతికి కట్టుకొన్న ములక్కాయను (పంకాయము) విడిచి, కుండతో చేసి, కుండను బట్టతోగాని మూకుడుతోగాని గట్టిగా మూసి, "ఉత్తిష్ఠ ప్రేహ --- మధిరో హమమ్" - అను మంత్రమును చెప్పి ఆ కుండను తినికొనిపోవలెను.

¹⁰⁹ తతః పాలాశమూలేనా, శమీమూలే నా గజప్రమాణం, పురుషప్రమాణం నా గర్జాన బాహ్యా, అజ్ఞేన, గంధకోయేన అస్థిం సేవయిత్వా, దక్షిణాముఖః, గర్జే కుంభం నిధాయ, మృద్ధిః పూరయేత్. అథనా, వస్త్రజ కుశరజ్ఞాన్వా దృఢం అధ్వా గంగాకాపేర్యాది మహానదీసు పుణ్య తీరేషు వా ప్రక్షిప్య కుంభమజ్జనకాలే అఘమర్దణసూక్తం జపేత్.

అఘమర్దణసూక్తమ్: హిరణ్యశృజ్జం వరుణం ప్రవద్యే తీర్థం మే దేహి
యాదీతః! యన్మయా భుక్తమసాదూనాం పాపభ్యేశ్చ ప్రతిగ్రహా! యన్మే సునసా
వాచా కర్మణా వా దుష్కృతం కృతమ్! తన్న ఇన్ద్రో వరుణో బృహస్పతీస్సవితా వ
పునస్త్రు పునఃపునః! సుమిత్రా న అప ఓషధయస్సస్త్ర దుర్మితానస్తే భూయాసుర్యోఽ
స్సాన్వేష్టి యం వే వధుం ద్వీష్మ! నమోఽగ్ని యేఽపుమతే నమ ఇన్ద్రాయ నమో
వరుణాయ నమో వారుణ్యే నమోఽధ్యక్ష! యదపాం క్రూరం యదమేధ్యం యద
శాస్త్రం తదవగచ్ఛతాత్! అత్యాశవాదశిపావాద్యచ్చ శ్రాత్యుక్తిగ్రహాత్! తన్నే వరుణో
రాజా పాణినో హ్యేవమర్శమ! సోఽహమపాపా విరణో నిర్ముక్తో ముక్తకల్పివః!
నాకన్య ప్లుష్టమారుహ్య గచ్ఛేత్ బ్రహ్మనరకతామ్! అమం మే గంగే యమునే
సరస్వతి కుశుద్ధి స్తోమగం నవతాపర్దుయో! అనిక్ష్పియా మరుద్వృధే వితస్తయా
ఽఽర్హకీయే శృణుహ్య సుసోమయా! ఋతం వ నత్యం వాబోద్ధా త్వవిసోఽద్య
జాయతీ తత్ రాత్రీదజాయత తతస్సముద్రో తర్దవ! నముద్రారర్దవాదధ సంవత్సరో

¹¹⁰ అట్లు తీసికొని పోయి, హేరుగు లేక జమ్మిచెట్టు మొదట గజప్రమాణము, లేదా పురుష ప్రమాణము గల గుంటను త్రవ్వి నేరితే, గంధజలముతో కుండలోని అస్థికలను తడిపి, కుండపై మూకుడును పెట్టి, దర్శిత్రాదీపే శ్రామూశమ గట్టిగా కట్టి, దక్షిణమునకు మళ్లి, ఆ కుండను గుంటలో నుండి గుంటను మట్టచే పూర్వవలెను. లేదా, ఆ కుండమూకికి వస్త్రమును గట్టిగా కట్టి, అస్థికలను గంగాకాపేర్యాదిమహానదులలో అఘమర్దణసూక్తమును జపించుచూ నిమజ్జనము చేయవలెను. (పుణ్యనదులు సమీపములో లేనిచోట ముందుగా కుండను భూస్థాపితము చేసి, 13రోజుల కర్మ ముగిసిన పిదప ఆ కుండను తీసికొనిపోయి గంగాకాపేర్యాదినదులలో నపు మర్దణసూక్తముతో నిమజ్జనము చేయుట ఈ కాలములో సామాన్యముగా జరుగుచున్నది)

అజాయతా అహోరాత్రాణి విదధద్విశ్వస్య మిషతో వశి సూర్యావస్థమసౌ ధాతా
 యతాపూర్వమకల్పయతా దినం వపుతీచిం చాస్తరక్షమతో నువో యత్స్పృతివ్యాగం
 రజస్స్యమాస్తరక్షే విరోధనీ ఇమాగంస్తదాపో వరుణః పునాత్వసుమర్దణః ఏష
 భూతస్య భవ్యే భువనస్య గోప్తా ఏష పుణ్యకృతాం తోకానేష మృత్యోర్ధరణ్యాయమో
 ద్యావౌపుతీవ్యోర్ హరణ్యాయగం నగ్గం త్రితగం నువో న న స్సవన్సగం తీతాధి
 అర్ధం జ్వలంతి జ్యోతిరహమన్యి జ్యోతిర్జ్వలంతి బ్రహ్మహమన్యి యోహమన్యి
 బ్రహ్మహమన్యి అహమేవాహం మాం జహోమి స్యాహో అకార్య కార్యవక్త్రీ నైవో
 త్రూణహో గురుతల్పగః వరుణో హమసుమర్దణస్తస్యోత్పాపాత్సృమ్యవ్యతే రజో
 భూమిన్స్యమాగం రోదయస్య ప్రవదన్తి దీరోః పునస్త్వ ఋషయః పునస్త్వ వనవః
 పునాతు వరుణః పునాత్వసుమర్దణః

170 తతః కుంభనిధానదేశాత్ పశ్చాత్ దక్షిణోత్తరం దీర్ఘాన్ శ్రీన్ గర్వాన్ భాక్వా, అద్భుః
 పూరయిత్వా.

"అత్యన్యతీ రేవతీన్యగం రథద్వముత్త్యత ప్రతరతా నభాయః అత్రా జహామ్ యే
 అనస్త్వ కేవాత్మివాన్ వయమథి వాజానుత్తరేమ" - అత్యవగాహ్య, అథవా ప్రోక్ష్య, గర్వానాం
 పశ్చాత్ పలాకాభే కుమీకాభే వా దక్షిణోత్తరే ప్రతిష్ఠాప్య, తయోరగ్నే దర్శయమేన కుర్వేన
 తోరణవద్బద్ధ్యా, "యద్వై దేవస్య నవితుః ప్రవిత్రగం సహస్రధారం వితతమస్తరక్షే"

170 తరువాత కుండనుండిన ప్రదేశమునకు పశ్చిమమునకు దక్షిణోత్తరముగా పొడవైన మూడు
 గుంటలను తూర్పునుండి పడమటికి వరుసగా త్రవ్వ, వానితో ఇసుకను పోసి, నీటిని విసి,
 "అత్యన్యతీ---వయమథివాజానుత్తరేమ" - అను మంత్రమును చెప్పుచు జ్ఞాతులతో సహా కనిష్ఠ
 పూర్వముగా ఆ జలముతో మునుగవలెను, లేదా అనీటిని తలపై ప్రోక్షించుకొనవలెను. తదుపరి
 ఆ గుంటలకు పశ్చిమమున ఉత్తరదక్షిణములందు రెండు జమ్మి, లేక మోడుగుకొమ్మలను
 నాటి, వానివర నొక దుర్బలపైన దర్భతోరణమును గట్టి, "యద్వై దేవస్య" - అని చెప్పుచు
 కనిష్ఠపూర్వముగా ఆ తోరణము క్రిందినుండి దాటిపోవలెను.

యేనాశునాదిస్తమనోర్థమాత్మై తేనాహం మాగం నర్వతనుం పునామి/- ఇతి జ్ఞాతిని
స్పృహ కవిష్టపూర్వం విర్రపేయ్యుః.

¹⁷¹ "పశ్యాదృశ్యన్మరా యదైవ దేవస్య నవితుః ప్రవిత్తగం సహస్రదారం వితతమస్త రిషే/
యేనాశునాదిస్తమనోర్థమాత్మై తేనాహం మాగం నర్వతనుం పునామి/- ఇతి జపిత్వా.

"యా రాష్ట్రాత్పన్నా దవయ్యై శాఖా అభిమృతా నృపతమిచ్చమానా/ దాతు
స్తాన్పర్యాః పవనేన పూతాః ప్రజయాన్ స్థాన్ రయ్యా వర్చసా నగంస్సృజాథా".
ఇతి రూమా ప్రతిష్ఠతే శాఖే వ్యుదస్య, రజ్ఞాన్ రిత్వా, దక్షిణస్యాం నైఋత్యాం వా రిశి వృథ
కృపితకే పరిత్యజేత్.

¹⁷² "తతః "ఉద్యయం తమనస్పరి పత్కన్తో జ్యోతిరుత్తరమ్/ దేవం దేవత్రా సూర్య
మగేస్త్య జ్యోతిరుత్తమమ్/- ఇత్యాదిత్యముపస్థాయ, ఉదకాంతం గత్వా, కేశాన్నిప్రస్య
పాంసూనోస్య, "దాతా పునాతు నవితా పునాతు/ అగ్నేనైజసా సూర్యస్య వర్చసా"-
ఇత్యుదవ్రతవ స్థానం కుర్వ్యుః.

అనంతరం కర్తా నదాం ప్రజన్ము, ప్రదక్షిణకృత్య, ప్రాదివాహితి, "-----గోత్రస్య -----
తర్హణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా,----గోత్రాయా ----నామ్నూః మాతుః ప్రేతాయా)

¹⁷¹ అట్లు దివరకు కర్త "యదైవ దేవస్య--" అను మంత్రమును పఠించుచూ తోరణమధ్యమునకు
పోయి, "యా రాష్ట్రాత్పన్నా దవయ్యై శాఖా--" అను మంత్రమును చెప్పుచు, ఆ తోరణము
కట్టిన కొమ్ములను పీకివేసి, తోరణమును ముక్కలుముక్కలుగా త్రొచివేసి, ఆ ముక్కలను
దక్షిణమునకుగాని, నైఋతికిగాని పడవేయవలెను.

¹⁷² తరువాత కర్తల్లంఘి "ఉద్యయం తమనస్పరి" - అని సూర్యోపస్థానము వేసి, శ్మశాన
మును తిరిగిచూడకుంధ్ర తటాకమునకు గాని, బావికిగాని పోయి, కేశములను విరబోసికొని,
దుమ్మును వట్లుకొని, "దాతా పునాతు నవితా పునాతు/ అగ్నేనైజసా సూర్యస్య వర్చసా"-
అను మంత్రమును చెప్పుచు కవిష్టపూర్వముగా స్నానము చేయవలెను. ఆ తర్వాత కర్త
ద్రాహ్మణులకు నమస్కరించి, ప్రదక్షిణము చేసి, "గోత్రస్య---- తవన్తోమహన్తోఽనుగృహ్లాస్తు"-
అని వారిని ప్రార్థించి, వారికి యథాశక్తి దక్షిణ వసగి, "తదాస్తు/ యథాశాస్త్రానుష్ఠితమస్తు"-
అని వారి అంగీకారమును పొందవలెను.

అస్థినందయనకర్మణ మంత్రబోధ, తస్త్వబోధ, క్రియాబోధ, ద్రవ్యబోధ, నియమబోధ
పత్యపి నర్వం సాంగం యథాకాస్తానుష్ఠితం ధూయాదితి భవన్తో మహాన్తోఽను
గృహ్లాన్తు" - ఇతి ప్రార్థ్య, బ్రాహ్మజేభ్యో యథాశక్తి దక్షిణాం దద్యాత్. "తథాన్తు! యథా
కాస్తానుష్ఠితమన్తు" - ఇతి ప్రతిపదనమ్.

శ్మశానాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తమ్

¹⁷³ యది శ్మశానాగ్ని నష్టస్యాత్ తథా అగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తం కుర్యాత్. తత్పుయోగాః - కర్తా
స్నాత్యా, ఊర్ధ్వపంచాదికం ధృత్యా, యథాశక్తి దక్షిణాం గృహ్లాత్వా, దండవత్ ప్రణమ్య,
ప్రాదీనాపితి, "అశేష హ పరిషత్. స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా సమర్పితా
మిమాం సౌవర్ణం యత్కించిద్దక్షిణాం యతోక్షదక్షిణామివ స్వీకృత్య --- గోత్రస్య ---
శర్మణః పితుః ప్రతస్య (అథవా, --- గోత్రాయా --- నామ్నస్యః మాతూః ప్రతాయాః)
శ్మశానాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తం కర్తుం యోగ్యతానిర్ధిమనుగ్రహణ" - ఇతి ప్రార్థ్య,
"తథాన్తు, యోగ్యతానిర్ధిరన్తు" - ఇతి బ్రాహ్మజైరనుష్ఠాప్య, ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య,
ప్రాదీనాపితి, "అస్యాం తిథౌ --- గోత్రస్య --- శర్మణః పితుః ప్రతస్య (అథవా, ---
గోత్రాయా --- నామ్నస్యః మాతూః ప్రతాయాః) శ్మశానాగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తార్థం
ప్రాణాపత్యాదికృచ్ఛ్రయం యత్కించిత్ హిరణ్యదూవేణ కరవ్యే" - ఇతి సంకల్ప్య,

¹⁷⁴ అస్థినందనహోమసమయమునకు శ్మశానాగ్ని నష్టమైనచో అగ్నినష్టప్రాయశ్చిత్తమును
ప్రాణాపత్యకృచ్ఛ్రయరూపముగా చేసి, పునరగ్నిపరికల్పనచేసి ప్రాయశ్చిత్తహోమమును
చేయవలెను. దీని ప్రయోగవిట్లున్నది. కర్తా స్నానము చేసి, శ్రీమార్గరహితోర్ధ్వపంచాదుల
ధరించి, సభకు దండప్రణామమును చేసి, ప్రాదీనాపితియై, "అశేష హ పరిషత్ ----- అను
గ్రహణ" - అని పలికి, "తథాన్తు, యోగ్యతానిర్ధిరన్తు" - అని సభామజ్జను పొంది, ఉపవీతియై
ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాదీనాపితియై, "అస్యాం తిథౌ ----- యత్కించిత్ హిరణ్యదూవేణ
కరవ్యే" - అని సంకల్పించి, ఉపవీతియై "హిరణ్యగర్భగర్భస్థం ----- వ్రయన్తు మే" అని చెప్పి
జలముతో సహా హిరణ్యమును ధూమిపై విడిచి, "ఇదం కృచ్ఛ్రయప్రత్యామ్నాయం
యత్కించిద్ధిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ" - అని చెప్పి శ్రోత్రియబ్రాహ్మణున కా
హిరణ్యమును ధానమియవలెను.

హరణ్యగర్భగర్భస్థం హనుబీజం విభావస్యః/

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మ్/

"ఇదం కృష్ణార్తయప్రత్యామ్నాయం యుక్తిచిద్ధిరణ్యం తుభ్యమహం నంప్రదదే నమమ" - ఇతి శ్రోత్రియాయ బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్.

"¹⁷⁴ తతః ఉపవీతి ప్రాణానాయుష్యః ప్రాచీనావీతి, "-----గోత్రస్య -----శరణ్యః పితుః ప్రేతస్య (అథవా, -----గోత్రాయః -----వామ్నాః మాతృప్రతాయాః) శ్మశానాగ్ని సంధానం కరష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, "అవహతా అనురాజీవాగంసి పితృవా యే శయన్వి పృథివీ మను/ అన్యత్రైతో గోవృన్త యత్రేషాం గతం మనః/ తన్నో దేవీ రభిష్టయ అపో భవన్త పితయీ/ తం యో రభిప్రవన్త నః" - ఇతి ద్వాభ్యాం దితాభస్య మద్విప్రోక్ష్య, "అయం తే యోని ర్ముత్యయో యతో జాతో అరోవథా/ తం జానన్తు గ్తు అరోహః = భానో వర్ధయా రయిమ్/ " - ఇతి భస్మని పమిథం సమారోప్య.

1. అజహ్వనస్సుప్రతీకః పురస్తాదగ్ని స్వాం యోని మానదసాధ్యః/

అస్మిన్పదన్తే అద్యుత్తరస్త్వినివశ్యదేవా యజమానశ్చనీదతే/

"¹⁷⁴ తరువాత ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై "-----గోత్రస్య -----శరణ్యః -- శ్మశానాగ్ని సంధానం కరష్యే" - అని సంకల్పించి, "అవహతా అనురా", "తన్నో దేవీ రభిష్టయ" అను రెండు మంత్రములతో దితాభస్యమును నీటిచే ప్రోక్షించి, "అయం తే యోని" - అను మంత్రముతో ఆ భస్మమునందొక పమిథముంచి, తరువాత "అజహ్వనస్సుప్రతీకః", "అద్యుత్తర స్వాగ్నే" అను రెండు మంత్రములతో భౌతికాగ్నియందు దా పమిథము వేర్చి, అగ్ని ప్రతిష్ఠాపనాది పరషేపనాంతం ఎపరీతముగా చేసి (ప్రవరములకు రెండవ అధ్యాయమును చూచునది), "అయాశ్చాగ్నే" మొదలైన 31 మంత్రములతో స్రుక్కురోనికి స్రువముతో నాల్గవీ సార్లు నేతిని తినికొనుచూ అజ్యహోమమును చేసి, తరువాత స్రువములోనికి ఒకసారి మాత్రమే నేతిని తిని కొనుచూ అనాజ్ఞాతహోమమును చేసి, అనంతర మగ్ని నప్రదక్షిణముగా పరషేపించి, ఆ యగ్నియందే పూర్వోక్తవిధముగా అస్థినంచయనహోమమును చేసి, మిగతా సంవయనకార్య క్రమము సంకయు చేయవలెను.

2. తద్భుద్యస్యాగ్నే ప్రతజాగృహ్య నమిష్టాహారై నగంస్సేతామయం వా
పునః కృణ్యగ్గంస్తాపితరం యువానమన్యాతాగం సీత్త్యయి తన్మ మేతమ/

- ఇతి తాకికాగ్నౌ తాం సమిధమాదాయ, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాదిపరషేవహంతం విపరీతం
కృత్వా, ఏకం, ద్వే, త్రిణి, చత్వారి - ఇతి చతుర్గుహితాశ్చేన జహోతిః

3. అయాత్పాగ్నేఽన్యనభిత్సీత్స నత్యమత్త్యమయా తని | అయసా మనసా
ధృతోఽయసా హవ్యమూహవేఽయా నో దేహి తేషజగ్గం స్వాహో అగ్నయే
అయన ఇదం నమమ/

4. అగ్నిర్లోతా తల్విసాఽధ్వర్యూ త్వష్టాఽగ్ని వో మిత్ర తపనక్తా సోమస్సోమన్య
పురోగా మిత్రమ్మృతన్య పురోగా త్రాతాన్ ఇన్ద్ర సోమః వాతాన్ ద్ధవనక్తతస్సాహో/ అగ్నయే
ఇదం నమమ/

5. బ్రాహ్మణ ఏకహోతా న యజ్ఞః/ న మే దదాతు వ్రతాం పశూన్పుష్టిం యతః/ యజ్ఞశ్చ
మే భూయాత్స్వాహో/ బ్రాహ్మణాయ ఇదం నమమ/

6. అగ్నిర్విశ్లోతా న భర్తా/ న మే దదాతు వ్రతాం పశూన్పుష్టిం యతః/ భర్తా వే మే
భూయాత్స్వాహో/ అగ్నయే ఇదం నమమ/

7. పృథివీత్రిహోతా న ప్రతిష్ఠా/ న మే దదాతు వ్రతాం పశూన్పుష్టిం యతః/ ప్రతిష్ఠా వే మే
భూయాత్స్వాహో/ పృథివ్యా ఇదం నమమ/

8. అన్తరక్షం నకుర్లోతా న విష్టా/ న మే దదాతు వ్రతాం పశూన్పుష్టిం యతః/ విష్టాశ్చ
మే భూయాత్స్వాహో/ అన్తరక్షాయేదం నమమ/

9. వాయుః పశుహోతా న ప్రాణః/ న మే దదాతు వ్రతాం పశూన్పుష్టిం యతః/ ప్రాణశ్చ
మే భూయాత్స్వాహో/ వాయవ ఇదం నమమ/

10. వన్ద్రమాష్టోతా న ఋతూన్కల్పయాతి న మే దదాతు వ్రతాం పశూన్పుష్టిం
యతః/ ఋతపశ్చ మే కల్పంతాగం స్వాహో వంద్రమన ఇదం నమమ/

11. అన్నగం సప్తహోతా న ప్రాణన్య ప్రాణః/ న మే దదాతు వ్రతాం పశూన్పుష్టిం
యతః/ ప్రాణన్య వమే ప్రాణో భూయాత్స్వాహో/ అన్నాయేదం నమమ/

12. ద్యౌర్దృష్టహోతా సోఽనాదృష్టః స మే దదాతు ప్రజాం వతూన్పుష్టిం యతః/
అనాదృష్టశ్చ భూయానగ్గం స్వాహా/దివ ఇదం నమమ/
13. అదిత్యో నవహోతా స తేజస్వి/ స మే దదాతు ప్రజాం వతూన్పుష్టిం యతః/తేజస్వి
వ భూయానగ్గం స్వాహా/అదిత్యా యేదం నమమ/
14. ప్రజాపతిర్దశహోతా స ఇదగం నర్యమ/ స మే దదాతు ప్రజాం వతూన్పుష్టిం యతః/
నర్యం వ మే భూయాత్స్వాహా/ప్రజాపతయేదం నమమ/
15. మనో జ్యోతిర్భువతామాత్యం విభృన్నం యజ్ఞగం నమిమం దదాతు/ యా ఇష్టా
తపసో నిమ్రువత్స తాన్సందదామి హవిషా మృతేన స్వాహా/మనస జ్యోతిష ఇదం
నమమ/
16. యన్య అత్యనో మిహాఽతూరగ్నిస్తత్పునరాహోరాతవదా వివర్షణస్వాహా/
అగ్నే యే జాతవేదస ఇదం నమమ/
17. పునేరగ్ని శ్చ కురదాత్ పునరింద్రో బృహస్పతః/ పునేర్యే అశ్వినా యువం వతు
రాదత్తమక్ష్యోస్వాహా/అగ్నేస్తృబృహస్పత్వశ్వశ్చ ఇదం నమమ/
18. తూరగ్నే యే పృథివ్యై స్వాహా/అగ్నే యే ఇదం నమమ/
19. భువో వాయవే వాన్తరేషాయ స్వాహా/అంతరిక్షాయేదం నమమ/
20. సువరాదిత్యా యే వ దివే స్వాహా/అదిత్యా యే ఇదం నమమ/
21. తూర్భువస్సువత్సంద్రమనే దిగ్భ్యశ్చ స్వాహా/వంద్రమనే దిగ్భ్య ఇదం నమమ/
22. తూరస్సమగ్నే యే పృథివ్యై స్వాహా/అగ్నే యే పృథివ్యా ఇదం నమమ/
23. భువోన్నం వాయవే వాన్తరేషాయ స్వాహా/వాయవే వాన్తరేషాయేదం నమమ/
24. సువరస్సమాదిత్యా యే దివే స్వాహా/అదిత్యా యే ఇదం నమమ/
25. తూర్భువస్సువరస్సం వంద్రమనే దిగ్భ్యస్వాహా/ వంద్రమనే దిగ్భ్య ఇదం
నమమ/
26. తూరగ్నే యే వ పృథివ్యై వ మహాతే వ స్వాహా/అగ్నే యే పృథివ్యై వ మహాత
ఇదం నమమ/

27. భువో వాయవే చాన్తరీక్షాయ వ మహతే చ స్వాహో వాయవ్యన్తరీక్షాయ మహత
ఇదం నమమ/
28. సువరాదిత్యాయ వ దివే వ మహతే చ స్వాహో అదిత్యాయ దివే మహత ఇదం
నమమ/
29. భూర్భువస్సువత్సంద్రమనే చ నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహతే చ స్వాహో
చంద్రమనే నక్షత్రేభ్యో దిగ్భ్యో మహత ఇదం నమమ/
30. ఓం భూస్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమ/
31. ఓం భువ స్వాహో వాయవ ఇదం నమమ/
32. ఓం సువ స్వాహో సూర్యాయేదం నమమ/
33. ఓం భూర్భువస్సువ స్వాహో ప్రజాపతయ ఇదం నమమ/

తతః స్రువేణ సకృద్ధృహతేనాకేన జహోతిః

34. అనౌజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతే మిధు అగ్నే తదస్య కల్పయ/ త్వగం
హి వేత్తే యథా తథగ్గం స్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమ/
35. పురుషనమ్మితో యజ్ఞో యజ్ఞః పురుషనమ్మితః అగ్నే తదస్య కల్పయ/ త్వగం
హి వేత్తే యథా తథగ్గం స్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమ/
36. యత్పౌత్రా మనసా దీనదక్షాన యజ్ఞస్య మన్వతే మర్తానః అగ్నిష్టద్ధోతో క్రతు
విద్యేజానన్యజేష్టో దేవాగం ఋతుతో యజాతి స్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమ/
37. శ్రీవిష్ణవే స్వాహో విష్ణవే పరమాత్మన ఇదం నమమ/

- ఇతి పుట్యా, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిష్య, తస్మిన్నగ్నౌ నందయనహోమం కృత్వా,
అనంతర మష్టినందయనకార్యం యథాశాస్త్రం కుర్యాత్.

దశాహవిధి:

¹⁷⁵ ద్వితీయదినాదారభ్య దశదినపర్యంతం ప్రతిదినం పాషాణస్థాపనకుండే వాసోదక, తిలోదక, పిండప్రదానాని కుర్యాత్. ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధం దాహరహః యన్మిన్దినే యావంతి తస్మిన్దినే తావంతి శ్రాద్ధాని దద్యాత్. ప్రథమదినాది ఏకాదశదినాంతేషు షట్సు విషమదినేషు ఏకైకం వవశ్రాద్ధం కుర్యాత్.

¹⁷⁶ దశమదినే ప్రేతస్య మహతి క్షుద్ధవతి. తన్నివృత్త్యర్థం నిత్యోదకదానాదేః పశ్చాత్ ప్రతూతబలిం కుర్యాత్. తత్సంయోగః - కర్తా స్నాత్వా, ఊర్ధ్వఘంత్రాదికం ధృత్వా, ప్రాచీనా వీతి,

నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ గోత్రాహ్మణహితాయ చ/
జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమో నమః॥

¹⁷⁵ రెండవదినమునుండి పదిదినములవరకు ప్రతిదినం కుండస్థపాషాణమునకు వాసోదక, తిలోదక, పిండప్రదానములను చేయవలెను. అట్లే ప్రతిరోజు శాస్త్రరీత్యా ఏరోజెన్ని ఏకోత్తరవృద్ధి శ్రాద్ధములను చేయవలెనో అన్ని ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధములను ఆమరూపముగా గాని ద్రవ్యరూపముగా గాని చేయవలెను. 1వ దినమునుండి 11వ దినమువఱకుగల 6 బేసిసంఖ్య గల దినములందు (అనగా 1,3,5,7,9,11 దినములందు) ఆమరూపముగా గాని ద్రవ్యరూపముగా గాని ఒక్కొక్క నవశ్రాద్ధమును నెల్పవలెను.

¹⁷⁶ పదవదినము ప్రేతకు మహత్తరమైన క్షుద్ధాధ కల్గును. తన్నివారణార్థము పైన చెప్పిన వాసోదక, తిలోదక, పిండబలి, ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధముల అనంతరము ప్రతూతబలిని చేయవలెను. దీని ప్రయోగమిట్లున్నది. కర్తా స్నానము చేసి, తడివస్త్రమును ధరించి, శ్రీమూర్తము లేకుండా ఊర్ధ్వఘంత్రములను ధరించి, రెండుసార్లు ఆచమనము చేసి, తూర్పునకు మళ్ళి, ప్రాచీనావీతియై, "నమోబ్రహ్మణ్య దేవాయ --- నమో నమః" - అని నభ సుద్ధేకించి పఠితి, నల్ల సువ్వలను నభపై దల్లి, రెండుసార్లు ప్రణమించి, ప్రాచీనావీతియై, "అశేషే హే పరివత్-----అనుగ్రహోః" - అని చెప్పి, "తథాస్తు, యోగ్యతానిధీరస్తు" - అని బ్రాహ్మణానుజ్ఞను పొంది, ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై "ఓం శ్రీ గోవింద-----వారణ్యరూపేణ కరిష్యే" - అని పంకల్పించి,

ఇత్యుక్తౌ, కృష్ణతిలాన్ ఎకిర్య, బ్రాహ్మణాన్ ద్విః ప్రణమ్య, ప్రాచీనావీతి, "అశేషే హే పరిషత్. స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిమాం సౌవర్ధీం యత్కించి దృషిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య ----గోత్రస్య ----శర్మణః పితుః ప్రేతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయాః ----నామ్నోః మాతః ప్రేతాయాః) అద్య దశమేహని మహాక్షున్నివృత్త్యర్థం ప్రభూతబలిప్రదానం కర్తుం యోగ్యతాసద్ధిమనుగ్రహాణ" - ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు, యోగ్యతాసద్ధిరస్తు" - ఇతి బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాప్య, ఉపవీతి, ప్రాణానా యమ్య, ప్రాచీనావీతి,

"ఓం శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద - అన్య శ్రీభగవతః మహాపురుషస్య విష్ణో రాజ్ఞాయా న్రవర్తమానస్య అద్యబ్రహ్మణః ద్వితీయపరార్ధే త్వేవరాహకల్పే వైవస్వత మన్వంతరే అప్తావంతశతమే కలియుగే ప్రథమపాదే జంబూద్వీప భారతవర్షే భరత ఖండే శకాభ్యే మేరౌర్దక్షిణదిగ్భాగే అస్మిన్ వర్తమానే వ్యావహారికే ప్రభవాదివృష్టిసంవత్స రాణాం మధ్యే ----సంవత్సరే ----అయనే ----బుతౌ ----మాసే ----పక్షే ----తిథౌ ----వానరే ----నక్షత్రయుక్తాయాం అస్యాం తిథౌ ----గోత్రస్య ----శర్మణః పితుః ప్రేతస్య (అథవా, ----గోత్రాయాః ----నామ్నోః మాతః ప్రేతాయాః) అద్య దశమేహని మహాక్షున్నివృత్త్యర్థం ప్రభూతబలిప్రదానకాలే తిథివారనక్షత్రయోగ కరణదోషపరిహారార్థం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్ఘం యథాశక్తి హిరణ్యదూపణ కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, ¹⁷⁷ ఉపవీతి,

స్వశేషభూతేన మయా స్వీయైః సర్వ పరిచ్ఛదైః/

విధాయ ప్రేతమాత్మానం దేవః ప్రక్రమతే స్వయం॥

ఇతి సాత్వికత్యాగం కృత్వా, ప్రాచీనావీతి, త్రిణ రూప్యాణి హస్తే గృహీత్వా,

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావనోః/

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

¹⁷⁷ అనంతర ముపవీతియై "స్వశేషభూతేన---ప్రక్రమతే స్వయమ్" - అని సాత్వికత్యాగం చేసి, ప్రాచీనావీతియై "హిరణ్యగర్భగర్భస్థం---అమృతః త్రీయతామ్" అనుమ 3రూపాయలను తిలోదకములతో సహా భూమిపై విడిచి, వానినొక బ్రాహ్మణునకు దానమియవలెను.

ప్రభూతబలిప్రదానకాలే తిథివారనక్షత్రయోగకరణదోషవరిహోర్ధాంత ప్రాజాపత్య
కృచ్చ్రప్రతినిధి ఇదం హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ- అమ్యతః ప్రీయ
తామ్ - ఇతి రూప్యాణి తిలోదకైస్సహ భూమౌ ఉత్పన్నజ్య, బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్.

¹⁷⁸ తతః కుండస్య దక్షిణతః పశ్చాద్వా దర్శాన్ సగ్గంస్తీర్య, తేషాపరి దక్షిణాగ్రం వస్త్రమాస్తీర్య,
తదుపరి కదలిపత్ర మాస్తీర్య, "ప్రభూతబలిప్రదానస్థానే ఇదమాసనం" - ఇతి దక్షిణాగ్రం
దర్శం తత్కదలిపత్రే నిదాయ, "ఇదమర్చనమ్" - ఇతి దర్శే తిలన్ వికీర్య, "మార్జయతాం
మమ ప్రేతః పిత (మాతః ప్రేతే)" - ఇతి దర్శే పితృతీర్థేన తిలోదకముత్పన్నజ్య, ¹⁷⁹ బలిమాసాద్య
¹⁸⁰ "ఓం భూర్భువస్సువః/ తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి/ ధియో యో నః

¹⁷⁸ తరువాత గృహద్వారకుండమునకు దక్షిణమునకుగాని, పడమటికిగాని దక్షిణాగ్రముగా 3
దర్శలను వేసి, వానిపై దక్షిణాగ్రముగా నొక క్రొత్తవస్త్రమును పరచి, దానిపై దక్షిణాగ్రముగా నొక
ఆరటియారుకును వేసి, "ప్రభూతబలిప్రదానస్థానే ఇదమాసనం" - అని ఆ ఆకుతో దక్షిణాగ్రముగా
నొక దర్శలను వేసి, "ఇదమర్చనమ్" - అని ఆ దర్శపై తిలలను చల్లి, "మార్జయతాం మమ ప్రేతః
పిత (మాతః ప్రేతే)" - అని ఆదర్శపై పితృతీర్థముతో తిలోదకమును చిదిచి,

¹⁷⁹ ఒకకిలో లేక రెండుకిలోల దియ్యముతో ఒక ఆరటికాయను, ఒక వంకాయను, 100 గ్రాముల
పెసరపప్పును వేసి అన్నమును వండి, బలిని సిద్ధము చేసి, ఆ దర్శపై ఉంచవలెను. (సూచన: ఈ
అన్నమును నిత్యవిధికి వండిన పాత్రతో గాక వేఱొక పాత్రతో వండవలెను. ఆ బలితో బొటు సూప
మును, పాయసమును, ఉసిరికాయను, ఇతరఫలములను, గంధపుష్పతాంబూలముల నుంచ
వలెను. వండిన అన్నముతో కొంచెము వేఱే తీసికొని దానితో వాయనపిండమును కట్టవలెను.
ప్రభూతబలిని వండిన పాత్రను 6 నెలలవఱకు మఱింక దేనికి వాడుకొనగూడదు.)

¹⁸⁰ అట్లు సిద్ధపరచిన బలిని "ఓం భూర్భువస్సువః/ తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి/
ధియో యో నః ప్రచోదయాత్" - అని ప్రోక్షించి, "దేవ సవితః ప్రసువ" - అని అప్రదక్షిణముగా
పరివేసింది, "పృథివీ తే పాత్రం --- ఇదమన్నం రక్ష! అద్య దళమేఽహం --- పృథుకఫలాని
దదామి" అని ప్రేతకు సమర్పించి, లేచి నిలబడి అంజరించి, "పితం ప్రభూతబలిమువత్తిష్ఠ, ---
గంధపుష్పతాంబూలాన్యపత్తిష్ఠ" - అని చెప్పి, ఉపవీరియై, "సారాయణ నమస్తేఽస్తు తంభ
చక్రగదాధర! అక్షయ్యైశ్చ త్సృభూతబలినా ప్రేత తృప్తికరో భవ!" - అని చెప్పి, కూర్చొని,
ప్రభూతబలిపాత్రనుకడిగి ఆ ఉదకముతో తిలలను వేసి "మార్జయతాం మమ ప్రేతః పిత (మమ

ప్రవృద్ధయాత్" - ఇత్యన్తం ప్రోక్ష్య, "దేవేనవిత్తప్రసవ" - ఇత్యన్తమప్రదక్షిణం పరిషిన్య,
 "వృథివి తే పాత్రం ద్యౌరవిధానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జహోమి బ్రాహ్మణస్య త్యా
 ప్రాణాపానయోర్ధుహోమ్యక్షతమస్య మాస్య జ్యేష్ఠా అముత్రా ముష్మన్ తోకే ఇదం
 విష్ణుర్వివక్రమే త్రేధా నిదధే పదమ/సమూతమన్య పాగం సురే! ప్రేత ఇదమన్నం రక్ష!
 అద్య దతమే హేనా మహాతున్ని వృక్ష్యర్థం --- గోత్రాయ --- తర్కతే విత్రేనేతాయ
 (అథవా, --- గోత్రాయై --- నాస్మై మత్రేనేతాయై) ఏతం ప్రభూతబలిం దదామి,
 ఏతాని నానావ్యంజన, సూప, కణ్ఠాయ, పాయస, పృథుకఫలాని దదామి" - ఇతి
 దత్వా, ఉత్తాయ, "ఏతం ప్రభూతబలిమువత్స, ఏతాన్ నానావ్యంజనసూపాహువ
 పృథుకఫలాదీన్యవత్స, గంధపుష్పతాంబూలాన్యవత్స" - ఇతి ప్రార్థ్య, "నారాయణ
 నమస్తేఽస్తు శంఖచక్రగదాధర! అక్షయ్యై తత్ ప్రభూతబలినా ప్రేత తృప్తికరో భవ!" -
 ఇత్యుక్త్వా ఉపవిత్క, పాత్రపంచాళనంతోదకేన "మూర్ధయతాం మమ ప్రేతః ఏత (అథవా,

మాతా ప్రేత)" అని బలిచుట్టును అపసవ్యముగా పెక్కుతీర్థముతో ఆ తీర్థదక్షమును నిడిచి,
 బలిపాత్రను కుంఠమునకు దక్షిణముగా బోల్లింది, ఉపవీతియై దానిని నీటిచే ప్రోక్షించి, మఱిం
 త్రివిధపట్టవలెను. కర్త యొక్క భ్రాతృలు, స్త్రీలు (భార్య కూడ), క్రొత్తబట్టలను ధరించి ప్రభూత
 బలికి నమస్కరింపవలెను. బలితో వాయుసేవిందమునుకూడ చేసి, వాయుసేమునకు పెట్టవలెను.
 ప్రేత కొవగిన ఈ ప్రభూతబలిని ఒక బట్టతో కట్టుకొని పోయి, నదిలో గాని, చెరువులో గాని
 దానిలో గాని పడవేసి కర్త స్నానము చేయవలెను.

(గమనిక: 1: ప్రేతకు సంబంధించిన కూతుండ్రు, కొడండ్రు, ముఖ్యులైన ఇతరబంధువులు
 ప్రభూతబలికి నమస్కరించునప్పుడు ధరించుటకై, బలి వేర్పాటు చేయుటకు ముందుగనే కర్త
 యథాశక్తి పసుపుపెట్టిన సూతనవస్త్రములను వారి కియవలెను. వారిని ధరించునప్పుడు వారు
 పసుపును పూసికొని ధరింపవలెను. అరే సమయమున ప్రేతభార్య కొక క్రొత్త తెల్లని చీర నామి
 పుట్టించివారియవలెను. ఒకవేళ పుట్టించివారియకున్న, కర్తయే అది ఆమె కియవలెను. 2:
 ప్రేతభార్య 10వదివమున మాంగల్య, కర్తపిత్రాదులను త్యజించి, ఇతర స్త్రీలందఱును స్నానము
 చేసిన తర్వాత దివరికి స్నానము చేసి తెల్లచీరను కట్టుకొనవలెను. 3: ఆ తర్వాత పురుషులు
 స్నానము చేయవలెను.)

మమ మాతః ప్రేతే" - ఇత్యవసవ్యముత్సృజ్య, ఆతురవ్యంజనం చ కృత్వా, అనంతరం ప్రభూతం తటాకే నిశీష్య స్నాయాత్.

జ్ఞాతీనాం వాసోదక, తిలోదకవిధి:

¹⁶¹ ప్రతిదినముదకదానం కర్తుమశక్తాః జ్ఞాతయః దశమేఽహని పాషాణోద్వాసనాత్పూర్వ మేవ సర్వాంగవసనం కృత్వా, స్నాత్వా, ఆర్ద్రవాసాః, శ్రీమూర్ధరహితోర్ధ్వఘండ్రాన్ ధృత్వా, త్రింశతితమవాసోదకాని, పంచవస్తతితమతిలోదకాని చ పాషాణే దద్యుః. యది దశమేఽహని తుక్రవారకృత్ తన్నవమేఽహన్యేవ వసనం కృత్వా, దశమేఽహని వాసోదక, తిలోదకాని దద్యుః.

¹⁶² ప్రయోగః: జ్ఞాతికర్తాదర్శం భారయమాణః, దర్శే అసినః, ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, "ఓం శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద - అన్య శ్రీభగవతా మహాపురుషస్య విష్ణోరాజ్ఞాయా ప్రసర్తమానస్య అద్యల్పహృణా ద్విశీయవర్ధారే వ్యేతవరాహకల్పేనైవ న్యతమన్యంతరే అస్థావింశతితమే కలియుగే ప్రథమపాదే జంబూద్వీపే భారతవర్షే భరతఖండే తకాద్ధే మరోర్ధక్షిణదిగ్భాగే అస్మిన్ వర్తమానే వ్యావహారికే ప్రథవాది వృష్టి

¹⁶¹ కర్తతో కలిసియే యుండినయెడల జ్ఞాతులు ప్రతిదినమూ కర్తలు వాసోదక, తిలోదకములను విడిచిన పిదప తామును విడువవలెను. అట్లు వసతిలేకున్న, పదవనాడు జ్ఞాతులు కర్తస్థాపించిన పాషాణమునకు కర్తకంటే పూర్వమే 10 రోజులపాటు బాకీపడిన 30 వాసోదకములను, 75 తిలోదకములను విడువవలెను. ఇందులకై జ్ఞాతులు ప్రార్థననే సర్వాంగజ్ఞోరము చేయుచుకొని, స్నానము చేసి, తడిబట్టను కట్టుకొని, శ్రీమూర్ధరహితముగా ఊర్ధ్వఘండ్రములను పెట్టుకొని సిద్ధము కావలెను. ఒకవేళ 10వదినము తుక్రవారమైనయెడల, 9వ నాడే జ్ఞోరము చేయుచుకొని, పదవనాడు వాసోదకతిలోదకములను విడువవలెను. దీని ప్రయోగముట్లున్నది:

¹⁶² జ్ఞాతికర్త ఒకదర్శన కర్తన పవిత్రమును ధరించి, ఒక దర్శనము అననముగా వేసుకొని, ఉపవీతి యై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై "ఓం శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద - ప్రేతభృత్యర్థం ----- అహని దేయమేతద్వాసోదకం దదామి" - అని చెప్పుచూ, మూడుమడతలుగా మడచిన వాసోదకవస్త్రము మధ్య ఒకదర్శనము, నువ్వులను చేర్చి, "దదామి" అన్నప్పుడెల్లా ఆ బట్టను రెండుచేతులయొక్క బొటన వ్రేలు, చూపుడుచేళ్లకు మధ్య పెట్టుకొని, చెంబులోని పీటిలో తడిపి మూడుసార్లు పాషాణముపై పిడుచూ, మొత్తము 30 వాసోదకముల నీయవలెను.

నంవత్పరాణాం మధ్యే ----- నంవత్పరే ---- అయనే ---- ఋతౌ ---- మాన ----
 పక్షే ---- తిథౌ ---- వాసరే ---- నక్షత్రయుక్తాయాం అస్యాం తిథౌ ---- గోత్రాయ ----
 శర్మజే జ్ఞాతిభూతప్రతాయ (అథవా, ---- గోత్రాయై ---- వామ్యై జ్ఞాతిప్రతాయై జ్ఞాతి
 భూతాయై) అద్య దశమే హని దహనజనితక్షుత్పష్టాదాహతాహాసశమన్వార్థం,
 ప్రతాప్యాయన్వార్థం, ప్రతత్పవ్యర్థం

ప్రథమే హని దేయమేతద్వాసోదకం దదామి,
 ద్వితీయే హని దేయమేతద్వాసోదకం దదామి,
 తృతీయే హని దేయమేతద్వాసోదకం దదామి,
 చతుర్థే హని దేయమేతద్వాసోదకం దదామి,
 పంచమే హని దేయమేతద్వాసోదకం దదామి,
 షష్టే హని దేయమేతద్వాసోదకం దదామి,
 సప్తమే హని దేయమేతద్వాసోదకం దదామి,
 అష్టమే హని దేయమేతద్వాసోదకం దదామి,
 నవమే హని దేయమేతద్వాసోదకం దదామి,
 దశమే హని దేయమేతద్వాసోదకం దదామి"

ఇతి సంకల్ప్య, విధివర్తింకతితమనాసోదకాని దద్యాత్. ¹¹ అనంతరం,

¹¹ తరువాత, "అస్యాం తిథౌ ---- గోత్రాయ ---- శర్మజే --- దేయమేతద్విరోదకం దదామి" -
 అని చెప్పుచూ, "దదామి" - అన్నపుడెట్లా ప్రథమదినమున మూడుసార్లతో అరంభించి, అ
 తరువాత ప్రతిదినము హుర్బదినముకంటె ఒకటివొప్పున అధికము చేయుచు పోయి, పది
 దినములకుగాను మొత్తము 75 తిరోదకములను ఏతృతిర్థముచే విడువవలెను. తరువాత
 పాషాణావాహితప్రతకు హరణ్యసిహితముగా తాంబూలము నొసగి, లేది నిలుచుండి "----
 గోత్ర ---- శర్మన్ -- తృప్తోభవ! తృప్తోభవ! తృప్తోభవ! (స్త్రీలకు, తృప్తా భవ! తృప్తా భవ! తృప్తా
 భవ! అని చెప్పవలెను)" - అని చెప్పి నమస్కరింపవలెను. తర్వాత ప్నానము చేసి, ఊర్ధవ
 పుండ్రాదులను ధరింపవలెను. అనందహోమానంతరం జ్ఞాతులందఱును శ్రీమార్గపహితోర్ధ్వ
 పుండ్రములను ధరింపవచ్చును.

"అస్యాం తిథౌ-----గోత్రాయ-----శర్మణే జ్ఞాతిభూతప్రతాయ (అథవా, -----
గోత్రాయై-----నామ్యై జ్ఞాతిప్రతాయై జ్ఞాతిభూతాయై) అద్య దశమే హసని దహన
జనితమత్పప్తాదాహాకాపోపశమనార్థం, ప్రతాప్యాయనార్థం ప్రతత్పత్సర్థం

ప్రథమే హసని దేయమేతత్తితోదకం దదామి (ఇతి శ్రీవారం),
ద్వితీయే హసని దేయమేతత్తితోదకం దదామి (ఇతి చతుర్వారం),
తృతీయే హసని దేయమేతత్తితోదకం దదామి (ఇతి పంచవారం),
చతుర్థే హసని దేయమేతత్తితోదకం దదామి (ఇతి షడ్వారం),
పంచమే హసని దేయమేతత్తితోదకం దదామి (ఇతి సప్తవారం),
షష్ఠే హసని దేయమేతత్తితోదకం దదామి (ఇతి అష్టవారం),
సప్తమే హసని దేయమేతత్తితోదకం దదామి (ఇతి నవవారం),
అష్టమే హసని దేయమేతత్తితోదకం దదామి (ఇతి దశవారం),
నవమే హసని దేయమేతత్తితోదకం దదామి (ఇతి త్వికాదశవారం),
దశమే హసని దేయమేతత్తితోదకం దదామి (ఇతి వ్యాదశవారం),
తాంబూలనహితహరణ్యం దదామి"

ఇతి తిథౌదశాని పితృర్ధేన దత్వా, అనంతరం హరణ్యనిహితతాంబూలం ప్రేతాయ దత్వాత్.
తతః శక్తాడు, "-----గోత్ర-----శర్మణే పితౄప్రత (అథవా, -----గోత్ర-----నామ్నై
మాతౄ ప్రతే) నుయా దత్తాని ఏతద్వాసోదకాన్యవత్స, ఏతత్తితోదకాన్యవత్స,
తాంబూలనహితహరణ్యముచిత్స-నారాయణ నమస్తేస్తు తంభుచక్రగదాధర!
అక్షయ్య వాసోదకతితోదకప్రదానైః ప్రతత్పత్తికో భవ! తృప్తో భవ! తృప్తో భవ! తృప్తో
భవ! స్త్రీదాం, తృప్తో భవ! తృప్తో భవ! తృప్తో భవ! - ఇక్కుక్తుస్ ప్రణమేత్. తతః కర్తా
స్నాన్య హిర్వపుండ్రాదీకం ధారయేత్. అనందహామానస్తరం జ్ఞాతయః శ్రీమార్జనహితోర్ధ్వ
పుండ్రాన్ ధారయేయుః.

దేశాంతరజ్ఞాతీనాం తిలోదకదానవిధిః

ఒకవేళ జ్ఞాతులు దేశాంతరమందుగాని, గ్రామాంతరమందుగాని ఉండి, 10వ రోజు కద్దు గ్రామమునకు రాతేకపోయినచో వారున్నచోటనే సర్వాంగవపనము చేయించుకొని, 75 తిలోదకములను మాత్రము విడువవలెను (వాసోదకము లక్కఱలేదు.) దీనికి ప్రయోగము:

ప్రయోగః: ¹⁴జ్ఞాతయః దశమేఽహని సర్వాంగవపనం కృత్వా, స్నాత్వా, అర్చ్య వాసాః, శ్రీమార్దరహితోర్ధ్వపుండ్రాన్ ధృత్వా, నదీ (అథవా తటాక, కూప) తీరే ఏకదర్శకృతే భుగ్నే ప్రేతమావాహ్య, పంచనప్రతితమతిలోదకాని దద్యుః. యదీ దశమేఽహని కుక్రవారత్సేత్ తన్నవమేఽహన్యేన వపనం కృత్వా, దశమేఽహని తిలోదకాని దద్యుః.

ప్రయోగః: ఉపసీతినః జ్ఞాతయః త్రిః ప్రాజానాయమ్య, ప్రాచీనాసీతినః, "అస్యాం తిలో ---- గోత్రాయ ---- శర్వాణాం జ్ఞాతిభూతప్రతాయ (అథవా, ---- గోత్రాయై ---- నామ్నీ జ్ఞాతిప్రతాయై జ్ఞాతిభూతాయై) అద్య దశమేఽహని దహనజనితమృత్యుప్రా దానాతాపోనశమవార్థం, ప్రతాప్యాయవార్థం ప్రతత్సృష్ట్యర్థం పంచనప్రతితిలోదకాన్

¹⁵జ్ఞాతులు 10వ నాటి ప్రాథువనే సర్వాంగక్షరము చేయించుకొని, స్నానము చేసి, తదిట్లను కట్టుకొని, శ్రీమార్దరహితంగా ఉర్ధ్వపుండ్రములను పెట్టుకొని, నదీ, తేక తటాక, తేక కూప తీరమునందు ఒక దర్శక కట్టిన భుగ్నముపై ప్రేత నావాహనము చేసి, దానికి 75 తిలోదకము లను మాత్ర మియవలెను (అనగా వాసోదకము లక్కఱలేదు). ఒకవేళ 10వ దినము కుక్రవార మైనయెడల, 9వ నాడే క్షరమును చేయించుకొని, 10వనాడు తిలోదకములను విడువవలెను.

¹⁶ దీనిపై జ్ఞాతులుపసితులై మూడుసార్లు ప్రాజాయామము చేసి, తదుపరి ప్రాచీనాసీతులై, "అస్యాం తిలో ---- పంచనప్రతితిలోదకాన్ శరవ్యే" - అని వంకల్పించి, ఒక అకురో దక్షిణాగ్ర ముగా ఒక దర్శనము చేసి, దానిపై ఒక దర్శతో కట్టిన భుగ్నమును దక్షిణాగ్రముగా నుంచి, "---- గోత్రం ---- శర్వాణాం జ్ఞాతిభూతం ప్రేతం (అథవా, ---- గోత్రం ---- నామ్నీ జ్ఞాతిప్రతాయై) అనాహాయామి" - అని ఆ భుగ్నముపై తిలలను వేసి ప్రేత నావాహనము చేసి, సైన చెప్పిన రీతిగా మొత్తం 75 తిలోదకముల నిధి, దక్షిణాతాంబూలముల నొసగి, ఉపస్థానమును కూడ చేసి, "ప్రేతం యథాస్థానం వివర్ధయామి" - అని భుగ్నముపై తిలలను చల్లి ప్రేతను విసర్జించి, ఆ భుగ్నమును నీటిలో పడవేసి, స్నానము చేసి శ్రీమార్దరహితోర్ధ్వపుండ్రములను ధరింపవలెను.

దదామి" - ఇతి సంకల్ప్య, దక్షిణాగ్రమేకం దర్శం విధాయ, తస్మాద్విపరీ ఏకదర్శభుగ్గుం దక్షి
ణాగ్రం సంస్థాప్య, "-----గోత్రం -----శర్మాణం జ్ఞాతిభూతం ప్రేతం (అథవా, -----గోత్రాం
-----నామ్నీం జ్ఞాతిప్రేతాం) అవాహయామి" - ఇతి భుగ్గుపరి తిలాన్ వికీర్య ప్రేతం
(ప్రేతాం) అవాహ్య.

ప్రథమేహని దేయమేతత్తిలోదకం దదామి (ఇతి త్రివారం),
ద్వితీయేహని దేయమేతత్తిలోదకం దదామి (ఇతి పశువ్యవారం),
తృతీయేహని దేయమేతత్తిలోదకం దదామి (ఇతి పంచవారం),
చతుర్థేహని దేయమేతత్తిలోదకం దదామి (ఇతి షడ్వారం),
పంచమేహని దేయమేతత్తిలోదకం దదామి (ఇతి సప్తవారం),
షష్ఠేహని దేయమేతత్తిలోదకం దదామి (ఇతి త్యక్తవారం),
సప్తమేహని దేయమేతత్తిలోదకం దదామి (ఇతి నవవారం),
అష్టమేహని దేయమేతత్తిలోదకం దదామి (ఇతి దశవారం),
నవమేహని దేయమేతత్తిలోదకం దదామి (ఇతి త్యక్తదశవారం),
దశమేహని దేయమేతత్తిలోదకం దదామి (ఇతి ద్వాదశవారం),
తాంబూలనహితహరణ్యం దదామి"

ఇతి తిలోదకాని విత్కరిర్థేన దత్వా, అనంతరం హరణ్యనహితతాంబూలం ప్రేతాయ
దద్యుః. తతః ఉక్తాయ, "-----గోత్రం -----శర్మాన్ విహే ప్రేత (అథవా, -----గోత్రాం -----
నామ్నీం మాతః ప్రేతే) మయా దత్తాని ఏతద్వాసోదకాన్యపత్తిష్ట, ఏతత్తిలోదకాన్యప
త్తిష్ట, తాంబూలనహితహరణ్యముపత్తిష్ట - నారాయణ నమస్తేస్తు శంఖచక్రగదాధర!
అక్షయ్య వాసోదకతిలోదకప్రదానైః ప్రేత తృప్తికరో భవ! తృప్తో భవ! తృప్తో భవ! తృప్తో
భవ! ప్రీతాం, తృప్తా భవ! తృప్తా భవ! తృప్తా భవ! తృప్తా భవ!) - ఇత్యుపస్థాయ, "ప్రేతం యథా
స్థానం విసర్జయామి" - ఇతి భుగ్గుపరి తిలాన్ వికీర్య ప్రేతం (ప్రేతాం) విసర్జ్య, భుగ్గుం జతే
ప్రక్షిప్య, స్నాత్యా, శ్రీమార్గపహితోర్ధ్వపుండ్రాన్ ధారయేయుః.

పాషాణోత్థాపనమ్

“అథ కర్తా స్నాత్వా, ఊర్ధ్వపుండ్రాదికం ధృత్వా, ప్రాచీనాచీతి,
నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ గోత్రాహ్మణహితాయ చ
జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమో నమః॥

ఇత్యుక్త్వా, కృష్ణలిలాన్ వికిర్య, బ్రాహ్మణాన్ ద్విః ప్రణమ్య, ప్రాచీనాచీతి, “అశేషే హ
పరిషత్-స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిమాం సౌవర్ణీం యత్కించి
ద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ నీవ్యకృత్య -----గోత్రస్య -----శర్మణః ఏతుః ప్రేతస్య
(అథవా, -----గోత్రాయా -----నామ్నః; మాతుః ప్రేతాయా) అద్య దశమేహని
పాషాణోత్థాపనం కర్తుం యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ” - ఇతి ప్రార్థ్య, “తథాస్తు,
యోగ్యతానిధిరస్తు” - ఇతి బ్రాహ్మజైరనుష్ఠాప్య, ఉపవీతి - ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనాచీతి,
“అస్యాం తిథౌ ---గోత్రస్య -----శర్మణః ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, ---గోత్రాయా -----
నామ్నః; మాతుః ప్రేతాయా) అద్య దశమే హని పాషాణోత్థాపనం కరిష్యే” - ఇతి
సంకల్ప్య,

“ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనాచీతి, “పాషాణోత్థాపనకాలే తిథివారసక్షత్ర
యోగకరణాదిదోషనివృత్త్యర్థం ప్రాణావత్యకృచ్ఛం యత్కించిధిరణ్యదానదూపణ
కరిష్యే” - ఇతి సంకల్ప్య,

“పదవనాదు ముందుగా జ్ఞాతులు, తరువాత కర్తలు కనిష్ఠప్రథమముగా వాసోదక, తిరోద
కము తొనగి, ఇతరవిత్యవిధులను నిర్వర్తించి, ప్రభూతణి నొసగిన తర్వాత, కర్త పాషాణో
త్థాపన చేయవలెను. దీనికై కర్త స్నానము చేసి, శ్రీమార్గరహితముగా ఊర్ధ్వపుండ్రములను
ధరించి, ప్రాచీనాచీతియై, “నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ ---గోవిందాయ నమో నమః” పర్యంతము
చెప్పి, నల్లనువ్వులను పళ్ళపై వర్తి, రెండుసార్లు నమస్కరించి, “అశేషే హ పరిషత్ --- అను
గ్రహణ” పర్యంతము చెప్పి పరిషత్తును ప్రార్థించి, “తథాస్తు/ యోగ్యతానిధిరస్తు” అని పరిష
దనుజ్ఞను పొంది, ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనాచీతియై “అస్యాం తిథౌ ---
పాషాణోత్థాపనం కరిష్యే” - అని సంకల్పించి,

న్యశేషభూతేన మయా స్వయై నర్వ పరిచ్ఛదైః/

విధాతుం ప్రేతమాత్మానం దేవః ప్రకమతే న్యయమ్॥

ఇతి సాత్వికత్వాగం కృత్వా, ప్రాదీనావీతి, త్రిణ రూపాణి హస్తే గృహీత్వా,

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హమబీజం విభావసోః/

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

పాపాణోత్థాపనకాలే యే తిథివారనక్షత్రయోగకరణాదిదోషాన్ సమజని తద్దోష

నివృత్త్యర్థం ప్రాజాపత్యకృచ్ఛప్రతినిధి ఇదం హిరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే

నమమ - అమృతః ప్రీయతామ్ - ఇతి హిరణ్యం పతిలోదకం భూమో త్యక్త్యా, ద్రాహ్మ

జాయ దద్యాత్.

“అనంతరముత్థాయ, -----గోత్ర -----శర్మన వితా ప్రేత (అథవా, -----గోత్రా -----

నామ్నీ మాతా ప్రతే) అస్మాత్పాపాణాదుత్తిష్ఠ - ఇతి ప్రేతం ప్రార్థ్య, పాపాణోపరి తిలాన్

వికిర్య, నిమిరితాక్షానవ్యసాస్తన పాపాణం గృహీత్వా, విత్యవిధివాసాదకవస్త్రణ తం పరిస్తీర్య,

“అస్మత్కులమభినర్దతామ్ - ఇతి కుండే యవాన్ ప్రక్షిప్య, మృద్ధిః కుండం పూరయిత్వా,

ఇక్యాదికం ప్రేతపిణ్యం, ప్రభూతబలిం ద) గృహీత్వా, నదీ వా తటాకతిరం ప్రాప్య,

“పాపాణోత్థాపనసమయంలో తిథివారనక్షత్రదోషకుద్ధితై ప్రాజాపత్యకృచ్ఛమును చేయ

వలెను. దీనికై కర్త ఉపవీతియై “న్యశేషభూతేన---ప్రకమతే న్యయమ్”- అని సాత్వికత్వాగం

చేసి, ప్రాదీనావీతియై “హిరణ్యగర్భగర్భస్థం---అమృతః ప్రీయతామ్”- వలకు చెప్పి, 3

రూపాయలను తిలోదకములతో సహా భూమిపై విడిచి ద్రాహ్మణున కియవలెను.

“తదుపరి లేచి నిలబడి, “-----గోత్ర ----- అస్మాత్పాపాణాదుత్తిష్ఠ” అని చేతులు జోడించి

ప్రేతను ప్రార్థించి, పాపాణముపై శ్రిలలను వర్తి, కన్నులు మూసికొని ఆ పాపాణము నెడను

చేతిలో గ్రహించి, రోజా వాసోదకము విచ్చేందుకు వాడుకొనే బట్టలో దానిని చుట్టుకొని,

“అస్మత్కులమభినర్దతామ్” - అని చెప్పి కుండముతో ధాన్యమును (వడ్లను) పేసి, ఆ కుండ

మును మట్టితో గప్పి, ఆ ఇలను, ఇలపై క్షీరనీరము తోవగుటకు కట్టిన ఉట్టిని, మృత్పాత్రలను,

పిండమున కొనగిన నిత్యబలిని, ప్రభూతబలిని ఒక బట్టలో కట్టుకొని నదికి గాని తటాకమునకు

గాని పోయి,

¹⁸⁹ తత్ర జతే తిష్ఠన్, "పృథివీం గచ్ఛాన్తరీక్షం గచ్ఛ దివం గచ్ఛ దిశో గచ్ఛ సువర్గచ్ఛ సువర్గచ్ఛ దిశో గచ్ఛ దివం గచ్ఛాన్తరీక్షం గచ్ఛ పృథివీం గచ్ఛాపోహ గచ్ఛ యది తత్ర తే హితమోషధీషు ప్రతితిష్ఠా శరీరైః" - ఇత్యుచ్చరన్ వేత్త నిమిల్క అప్పు ప్రక్షిప్య స్నాయాత్.

తథః కర్తా నదాం ప్రణమ్య, "అస్యాం తిథౌ --- గోత్రస్య --- తర్కణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా, --- గోత్రాయాః --- వాస్త్వాయాః మూతుః ప్రేతాయాః) ప్రథమదినాదారభ్య అద్య దశమదినపర్యంతేషు అహరహా కృతేషు వాసోదక, తిథోదక, విండబలి, ఏకోత్తర వృద్ధి, నవశ్రాధ, ప్రభూతబలిప్రదానేషు తర్కణు మస్త్రతోప, త్రియాతోప, ద్రవ్యతోప, నియమతోప సత్యవి సర్వం సాంగం యథాశాస్త్రానుష్ఠితం తూయాదితి మహాస్తోత్రను గృహ్లాంతు" - ఇతి ప్రార్థయేత్. "తథాస్తు! యథా శాస్త్రానుష్ఠితమస్తు" - ఇతి ప్రతివక్షనమ్. తథః కర్తా కనిష్ఠపూర్వకం సర్వాంగవచనం కృత్వా స్నాయాత్.

శాన్తిహోమః

¹⁹⁰ అథ దశమేహని వచనానంతరం కర్తా గ్రామకృశానయోర్మధ్యే, తత్రానంతరేనే కష్ఠింశ్చిధ్దేవాలయప్రాంగణే వా, యత్రకుత్రాపి వృక్షములే వా ఉపవిశ్య శాన్తిహోమం

¹⁹¹ అక్కడ నడుములబలి పీఠిలో నిలుచుండి, "పృథివీం గచ్ఛాన్తరీక్షం గచ్ఛ --- వివరీషు ప్రతితిష్ఠాశరీరైః" - అను మంత్రమును చెప్పి కనులు మూసికొని వానిని పీఠిలో విసరి వేసి, కర్త స్నానము చేయవలెను. తరువాత కర్త సభకు నమస్కరించి, "అస్యాం తిథౌ --- మహాస్తోత్రను గృహ్లాంతు" - అని ప్రార్థించవలెను. సదస్యులు "తథాస్తు! యథా శాస్త్రానుష్ఠితమస్తు" - అని అనుగ్రహింపవలెను. తరువాత కర్తలు కనిష్ఠపూర్వకముగా సర్వాంగవచనము చేయుచుకొని స్నానమును చేయవలెను.

¹⁹² పదపదినమునందు వచనానంతరం కర్త గ్రామకృశానములకు మధ్యన, అది అనంతవయస్సైన సమీపదేవాలయము ముంగిటనో, లేక ఏదోయొక వృక్షమూలముననో కూర్చొని శాన్తిహోమ, ఆనన్దహోమములను చేయవలెను. ఆనన్దహోమమును తమ ఇంటికి ఈశాన్యముందు చేయవలె నని కొందఱు మతము. కాని ఈకాలములో సామాన్యముగా దీనిని శాన్తిహోమము చేసిన దోటనే చేయుచున్నారు. శాన్తిహోమమును, ఆనన్దహోమమును ఒకే అగ్నియందు చేయరాదు. అందు

అనన్తహోమం చ కుర్యాత్. అనన్తహోమం వ్యగృహస్యాత్తరహార్యదేతే కుర్యాదితి కేషాంది దాచారః.

¹¹¹ శాన్తిహోమసంభారాః - దర్పణః, అజ్ఞం, దాన్యం, ఇన్ద్రం, సమిత్, అజ్ఞ పాత్రం, నారణా స్రుక్కువ, అగ్నిః, ఉదకుమ్మం, చూతపత్రం, అనదుహాత్పర్వ, అనద్యాన్, అనకా, వేతనకాళాః, పాపాణాః, ఓషధిస్తమ్మః, వేతనమాలా, సంపాతపాత్రం, తాంబూలము.

¹¹² ప్రయోగః: కతః కర్తా (బ్రాహ్మణ్య) శ్రీమార్గరహితార్థ్యపుండ్రాన్ ధృత్వా, ఉపవీతి, సతాం ప్రణమ్య, "అశేవే హ పరివత. స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితా మిమాం సావర్ణీం యత్కించిధృషిణాం యదోక్షదక్షిణామివ నీక్యత్య ---- గోత్రస్య ---- శర్యణః పితృః ప్రతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయా ---- నామ్నోః మాతృః ప్రతాయా) అద్య దశమేహని మమ, జ్ఞాతీనాం చ అమనిర్ధరజ్ఞాథం శాన్తిహోమం, అనందా-

వేత ఈ రెండు హోమములకు వేతవేత అగ్నిప్రతిష్ఠాపన చేయవలెను. శాన్తిహోమమును అశోచ విముక్తిని, అనన్తహోమమును అనందావాప్తిని చేయుచున్నారు. ఇవి రెండును శుభకరమైన హోమములే. ఇతే శాన్తిహోమమునకు సంకల్పముతో "అహ్వాం శుభశామ్" అని వెనిసి, అగ్ని ముఖముతో మాత్రము కొన్నిచోట్ల శుభప్రయుక్తముగను, కొన్నిచోట్ల అశుభప్రయుక్తముగను చేయుచున్నారు. అనన్తహోమమును మాత్రము మొత్తం శుభప్రయుక్తముగనే చేయుచున్నారు.

¹¹¹ శాన్తిహోమమునకు కావలసిన సంకారముల పట్టిక: దర్పణ, వేయి, దాన్యము, ఇన్ద్రం, సమిధలు, వేతిపాత్ర, మేడి స్రుక్కువములు, అగ్ని, ఉదకుంభము, మామిడోకులు, ఎద్దు చర్మము (తేడా రానియాకు), ఎద్దు (తేడా రానియాకు), నాచు, ప్రవ్విలికొమ్మలు, జాయి, ఓషధిస్తంభము (అనగా అకులధ్విక్షముగా గల వెట్టుముదలు లేక రానికొమ్మ), ప్రవ్విలియాకుల మాలలు, సంపాతాజ్యమును చేర్చుకోనుట కొక దొప్ప, తాంబూలము.

¹¹² శాన్తిహోమప్రయోగ మిట్లున్నది: స్నానానంతరము కర్తలు శ్రీమార్గరహితముగా ఉర్వి పుండ్రములను పెట్టుకొని, అందు క్షేమ్యుడు ఉపవీతియై సతకు ప్రణమింది, "అశేవే హ పరివత - -- అనుగ్రహామ్" - అని ప్రార్థింది, "శబాస్తు, యోగ్యతానిర్ధరస్తు" - అని బ్రాహ్మణానుక్తును పొంది, ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, "ఓం శ్రీగోవింద---శాన్తిహోమం కరన్యే" - అని సంకల్పింది,

వాప్యర్థం అన్యహోమం వ కర్తుం యోగ్యతానిర్దిమనుగ్రహణ"- ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు, యోగ్యతానిర్దిరస్తు"- ఇతి బ్రాహ్మజైరనుజ్ఞాప్య, ఉపవీతి - ప్రాణానాయమ్య.

"ఓం శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద - అన్య శ్రీభగవతః మహాపురుషస్య విష్ణో రాజ్ఞాయా న్రవర్తమానస్య అద్య బ్రహ్మణః ద్వితీయపరార్థే త్వేతవరాహకల్పే నైవస్యత మన్వంతరే అష్టావింశతితమే కలియుగే ప్రథమపాదే జంబూద్వీపే భారతవర్షే భరత ఖండే తకాభ్యే మేరోర్దక్షిణదిగ్భాగే అస్మిన్ నర్తమానే వ్యావహారికే ప్రథవాది పృథ్వి నంవత్సరాశాం మధ్యే -----నంవత్సరే ----అయనే ----ఋతౌ ----మానే ---- పక్షే ----తిథౌ ----వాసరే ----నక్షత్రయుక్తాయాం అస్యాం తుభితథౌ ----గోత్రస్య---- తర్కణః విశుః ప్రేతస్య (అథవా, ----గోత్రాయాః ----నామ్నస్యః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య దేశమేఽహని మమ, జ్ఞాతినాం వ అమనిర్వరణార్థం శాన్తిహోమం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య.

అగ్ని ముఖమ్: "ఉపవీతి స్థండిలం కల్పయిత్వా, ప్రాచీః పూర్వముదక్కుంఘం దక్షిణారంభమాలభేత్. అథోదీచీ పురస్సంఘం పశ్చిమారంభ మాలభేత్.

¹⁹¹ అవాక్కరోః క్షుణ్డ్య, తృణం నిరస్య, అప ఉపస్సృజ్య, "ఓం తూర్భువస్సువరోమ"- అని తాకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, ఉత్సృజ్య తేఽఘ్నక్షణితో యతేషేషమ్. ప్రాక్త్రయమన్యం నిదధాయ,

¹⁹² అగ్ని మిధ్యా, ప్రక్షాల్య, (హస్తం తిలైః) అలంకృత్య, పరిసమూహ్య, ప్రాగ్గ్రీః దర్శైః ప్రాగాదిక్రమేణ ప్రదక్షిణం పరిస్తీర్య, దక్షిణానుత్తరాన్, ఉత్తరానధరాన్ కృత్వా,

¹⁹³ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనకై వకురక్రవేదికను (స్థండిలమును) కల్పించి, దానిపై సుప్త్యలను చల్లి, ఒకదర్భతో ఆవేదికపై పడమటినుండి మొదలిది తూర్పున కంఠమగునట్లు వేదియొక్క దక్షిణార్థమునందును, మధ్యను, ఉత్తరార్థమునందును వరుసగా మూడురేఖలను గీచి, అట్లే దక్షిణమునుండి మొదలిది ఉత్తరమున కంఠమగునట్లు మూడురేఖలను వేదియొక్క పశ్చిమార్థ మందును, మధ్యను, పూర్వార్థమందును వరుసగా అదే దర్భతో గీచి, ఆ దర్భను వేదిపై నుంచి,

¹⁹⁴ అఘ్నక్షణితో యపాత్రతో కొంచము నీటిని పోసికొని, దానిచే స్థండిలమును ప్రోక్షించి, దర్భను వేదిపైనుండి తీసివేసి, నీరు ముట్టి, స్థండిలముపై "ఓం తూర్భువస్సువరోమ" అని తాకి కాగ్నిని ప్రతిష్ఠించి, అఘ్నక్షణితో యపాత్రతోని నీటిని చల్లి, మజల వేరే నీటి నందులో పోని, ఆ పాత్రను అగ్నికి తూర్పువైపున ముందు వేయబోవు దర్భపరిస్తరణల కవతల నుంచవలెను.

ప్రముఖ

¹⁹⁴ "తత్పూర్ణా తోహతమ్ననదుహం వర్మ తదభావే తదాకారం మృగవర్మ వా ప్రాదిన గ్రీవముత్తరతోమాస్తర్య, కస్మిన్ వేతనమాలినో జ్ఞాతీవారోఽధ్యుతి.

"అరోహతాయుర్దరనం గృణానా, అనుపూర్వం యతమానా యత్తిష్ఠ/ ఇహ త్యహో నుజనమా సురతోన్ దీర్ఘమాయుః కరతు జీవన వః" - ఇతి కనిష్ఠపూర్వ మారోఽఘ్న,

¹⁹⁷ "యథాఽహోన్యనుపూర్వం భవన్తి యథర్థవ ఋతుభిర్భవన్తి కృష్ణాః/ యథా న పూర్వమవరో జహోత్యేనా దాతరామూగంధి కల్పయిషామ" - ఇతి తాన్ జ్యేష్ఠక్రమాన్ కల్పయిత్వా,

¹⁹⁸ అగ్నిర్దక్షిణతః ప్రాగగ్రాన్ దర్శాన్ సంస్తర్య, తత్ర దర్శిం, ఆజ్యస్థానం, ప్రోక్షణం, ఇతర దర్శిం చ పక్షికళః పశ్చిమారంభాత్ సాదయిత్వా, ¹⁹⁹ ద్వాభ్యాం దర్శాభ్యాం ఆయామతం

¹⁹⁵ అగ్నిని ప్రజ్వలింపజేసి, అమంత్రకముగా అగ్నిమట్టును అష్టదిశలందును ప్రదక్షిణముగా తిలల నుంచి అలంకరించి, తదివేరితో అగ్నిమట్టును ప్రదక్షిణముగా వప్పుశించి, అగ్నిమట్టు ప్రదక్షిణముగా దర్శలను పరిస్తరణ చేయవలెను. అనగా అగ్నికి మట్టును తూర్పుపడమరల యందు వేసిన దర్శలు ఉత్తరాగ్రములుగను, ఉత్తరదక్షిణములందు వేసిన దర్శలు పూర్వార్ధ ములుగను ఉండునట్లు వేసి, దక్షిణమునందు వేసిన దర్శలను తూర్పు, పడమరలందు వేసిన దర్శల మొదళ్ళపైకుండునట్లు నవరింపవలెను. అట్లే ఉత్తరమందు వేసిన దర్శలను తూర్పు పడమరలయందు వేసిన దర్శల కొనల క్రింద నుండునట్లు నవరింపవలెను.

¹⁹⁶ అగ్నికి పశ్చిమమున పైకి రోమములుండునట్లును, ముఖము తూర్పునకుండునట్లును ఒక ఎఱ్ఱని ఎద్దు వర్మమును, లేకున్న జింకవర్మమును వఱచి, దానిపై ప్రల్పరియాకుల మాలలను ధరించిన జ్ఞాతులను "అరోహతాయుర్దరనం----" అను మంత్రముతో కనిష్ఠపూర్వకముగా కూర్చుండజెల్పి,

¹⁹⁷ "యథాఽహోన్యనుపూర్వం ---- కల్పయిషామ" - అని వారిని జ్యేష్ఠక్రమముగా దింప వలెను. గమనిక: ఈ కాలములో ఎద్దు, జింకవర్మములు అలభ్యములు గనుక, ఒక రావి యాకును పెట్టి దానిపై "అరోహతాయుర్దరనం--" అను మంత్రముతో జ్ఞాతుల స్థానములో నొక కూర్చును పెట్టి, దానిని కనిష్ఠనిచే తాకించి, "యథాఽహోన్యనుపూర్వం----కల్పయిషామ" - అను మంత్రముతో ఆ కూర్చును జ్యేష్ఠనిచే కదలింపజేసి, ఈ తంత్రమును నడిపింపవలెను.

కృత్యా, ప్రోక్షణీపాత్ర నిక్షిప్త, ²⁰⁰ అదాయ, జలేన హరయిత్యా, ప్రాచీ ప్రరుతూయ, అభి
మంత్య, ²⁰¹ పాత్రాణి ఉత్తానాని కృత్యా, ²⁰² ప్రోక్షణీజలేన ప్రోక్ష్య, తేషముత్పుజ్య, అన్యజ్వలం
హరయిత్యా, ఉత్తరతో నిధాయ, ²⁰³ అయామతం అజ్యస్థాల్కం నిధాయ, అజ్యం విలాప్య,
²⁰⁴ ఉదీవోఽగారాన్నిరూహ్య, తేష్యధిశ్రిత్య, ²⁰⁵ జ్వలతా తృణేనావద్యోత్య, ²⁰⁶ ర్వే దర్భాగ్రే
ప్రవిద్య, ప్రజాశ్య, ప్రత్యస్య (అజ్యే ప్రాశ్య), త్రి: పర్యగ్నికృత్యా, ఉదగుద్వాన్య, అంగారా
నగ్నో ప్రత్యాహ్య,

¹⁹⁸ అగ్నికి దక్షిణమున పూర్వాగ్రములుగా 3 దర్భులను పరచి, అదర్భులపై పడమటినుండి
తూర్పునకు వరుసగా మేదిదర్విని (ప్రక్కును), అజ్యస్థాచీని, ప్రోక్షణీపాత్రను, మేది ఇతర
దర్విని (ప్రవమును) ఒక్కొక్కటి చొప్పున తీసికొని బోర్లించి ఉంచవలెను.

¹⁹⁹ తదుపరి రెండు దర్భులతో అయామతపరిత్రమును చేసి, దానిని ప్రోక్షణీపాత్రతో నుంచి,

²⁰⁰ ఆ ప్రోక్షణీపాత్రను తన ముందుంచుకొని, దానిలో నీటిని నిలిపి, అయామతము చేత మూడు
సార్లు ప్రాకృమాత్తగా ఉత్పూరణము చేసి (అనగా, కొన ఉత్తరమునకుండునట్లు అయామతం
రెండుకొనలను రెండుచేతుల అనామికాంగుష్ఠములచే గ్రహించి ప్రోక్షణీబోని నీటిని మూడు
సార్లు పశ్చిమమునుండి తూర్పునకు గీచి), ప్రోక్షణీపై కుడిచేతిని బోర్లించి చూపెట్టి, అచేతిని
తటాకున తీసి (ఇదియే అభిమంత్రణము)

²⁰¹ అగ్నికి దక్షిణమున దర్భులపై బోర్లించియుంచిన ఇతరపాత్రులను పెట్లకల త్రిప్పిపెట్టి,

²⁰² ప్రోక్షణీబోని జలమును అయామతంతో ఆ పాత్రులపై ప్రోక్షించి, ప్రోక్షణీబో మిగిలిన నీటిని
పారబోసి, అందులో నేతే నీటిని నింపి, దానిని తనముందు ఎడమపైపుంచుకొని,

²⁰³ నేరిపాత్రను ప్రదక్షిణముగా తీసికొని వచ్చి తన ముందుంచుకొని, అయామతాన్ని ప్రోక్షణీ
నుండి తీసి దానిలోనుంచి, అందులో నేరిని నింపి,

²⁰⁴ అగ్నినుండి ఉత్తరమునైపు కొన్ని నిప్పులను వేటుగా తీసికొని, దానిపై ఆ నేరిపాత్రనెక్కించి,

²⁰⁵ ఒక దర్భను నిప్పుతో అంటించి, అజ్వాల నేరిపాత్రయందు ప్రతిబింబించునట్లుగా దర్భస్ప
చూపించి (ఇదియే అవద్యోతనము), తదుపరి ఆ దర్భును పారవేసి,

²⁰⁶ రెండు దర్భాగ్రములను క్రుంచి, కడిగి, నేరిపాత్రలో నుంచి, నేరిపాత్రను జ్వలితదర్భచే
ప్రదక్షిణముగా మూడుసార్లు చుట్టి, ఆ దర్భును ఉత్తరమునకు త్యజించి, అగ్నినుండి వేటుగా
తీసికొనిన నిప్పులను తిరిగి అగ్నిలో చేర్చి,

²⁰⁷ ఉత్తరాగ్రాయామతేన పునరాహారమాజ్యం త్రిరుక్పాయ, పవిత్రగ్రంథిం విస్తస్య, అప ఉపస్సృత్య, ప్రాగగ్రమగ్నౌ ప్రహరతి. ²⁰⁸ దర్శిన్నిష్టప్య, దర్శేణ సంమృజ్య, పునర్నిష్టప్య, ప్రోక్ష్య, నిధాయ, అద్భిః సంస్సృత్య, అగ్నౌ ప్రహరతి. ²⁰⁹ అగ్నిం నమస్తం ప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, "న హ తే అగ్నే, అవ నశ్శోతువదమమ్" - ఇతి ద్వాభ్యాం వశుర్ధృహితాజ్ఞేన దర్శి మూలేన జహుయాత్ (ప్రతిస్వాహాకారాన్తే కసింశ్చిత్వాశ్రే హుతశేషమాజ్యం వినయేత్).

1. న హ తే అగ్నే తనువే త్రూరం చకార మర్త్యశ కవిర్భభన్తి తేజసం పునర్దరాయు గౌరవస్వాహో అగ్నయే శుచయ ఇదం నమమ/
2. అవ నశ్శోతువదమమ్గే శుశ్రుద్వా రయిమ/ అవ నశ్శోతువదమం మృత్యవే స్వాహో అగ్నయే శుచయ ఇదం నమమ/

²¹⁰ అథోత్తరేణ దర్శిమూలేన ఆజ్యం పకృత్ గృహిత్యా జహుయాత్:

²⁰⁷ ఉత్తరాగ్రాయామతంతో మూడుసార్లు తూర్పునుండి మొదలిడి తూర్పునకే అంతమగు నట్లు (ఇదియే పునరాహారము) నేతిని గీచి, అయామకము మొదిలి విసిరి, దానిని ప్రోక్షణజలముతో దాకి, కొనలు తూర్పున కుండునట్లు పట్టుకొని అగ్నియందు వేయవలెను.

²⁰⁸ ప్రధానదర్శిని (ప్రక్కను) కుడిచేత, ఇతరదర్శిని (ప్రవమును) ఎడమచేత ఒకేపాద పట్టుకొని, వాని నగ్నిపై కాచి, దర్శలతో కుడిచి, మళ్లీ కాచి, అట్లు కుడిచిన దర్శలతో ప్రోక్షణతోని జలమును వానిపై ప్రోక్షించి, ఆజ్యపాత్రకు ఎడమనైపు ఎడమచేతిలోని దర్శిని (ప్రవమును), కుడికి కుడిచేతిలోని దర్శిని (ప్రక్కను) ఉంచి, సమ్కూర్చనము చేసిన దర్శలను ప్రోక్షణతోని నీటితో తాకి, వాని నగ్నియందు వదవేయవలెను.

²⁰⁹ మంత్రరహితముగా అగ్నిచుట్టును ప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి, వాల్గేని సార్లు ఇతర దర్శిములమునుండి ప్రధానదర్శిలోనికి నేతిని వేసికొనుచు, 1, 2 మంత్రములతో "స్వాహా" - అన్నపృథెల్లా ప్రధానదర్శిములమునుండి నేతిని అగ్నిలో వేయుచు, ప్రధానదర్శిలో వేసించిన నేతి నొక చిన్న దొప్పలో చేర్చుచుండవలెను. ఇట్లు దొప్పలో చేర్చుకొనిన పరిశిష్టాజ్యమునకు సంపాతాజ్యమని పేరు.

²¹⁰ తదుపరి ఒక్కొక్కమాటు ప్రధానదర్శిలోనికి ఆజ్యమును వేసికొనుచు, దర్శిములము నుండి ఆజ్యము నగ్నిలో పోయుచు 1-10 మంత్రములతో హోమమును చేయుచు సంపాతాజ్యమును దొప్పలో చేర్చుకొనవలెను.

1. అవ నశ్శతవదఘమగ్నై తుతుద్యా రయిమ/ అవ నశ్శతవదఘం స్వాహా/ అగ్నయే తువయ ఇదం నమమ/
2. సుక్షేత్రియా సుగతుయా వసూయా వ యజామహ/ అవ నశ్శతవదఘం స్వాహా/ అగ్నయే తువయ ఇదం నమమ/
3. ప్రయధ్యస్తేష ఏషాం ప్రాస్యాకానశ్చ సూరయః/ అవ నశ్శతవదఘం స్వాహా/ అగ్నయే తువయ ఇదం నమమ/
4. ప్రయదగ్నై ససహస్వతోవిశ్వతోయస్తే సూరయః/ అవ నశ్శతవదఘం స్వాహా/ అగ్నయే తువయ ఇదం నమమ/
5. ప్రయతే అగ్నై సూరయో జాయేమహి ప్ర తే వయమ/ అవ నశ్శతవదఘం స్వాహా/ అగ్నయే తువయ ఇదం నమమ/
6. త్వగం హి విశ్వతోముఖ విశ్వతోః పరితూరస/ అవ నశ్శతవదఘం స్వాహా/ అగ్నయే తువయ ఇదం నమమ/
7. ద్విషో నో విశ్వతోముఖాః తే నావేవ పారయ/ అవ నశ్శతవదఘం స్వాహా/ అగ్నయే తువయ ఇదం నమమ/
8. న నస్నిమేమివ వానయాః తేవరుషాన్ శ్శస్తయే/ అవ నశ్శతవదఘం స్వాహా/ అగ్నయే తువయ ఇదం నమమ/
9. అవః ప్రవజాదేవ యతిరపాన్యత్యేన్ద్రతామమమ/ అవ నశ్శతవదఘం స్వాహా/ అగ్నయే తువయ ఇదం నమమ/
10. ఉద్యనాదుదకానీవాపాన్యత్యేన్ద్రతామమమ/ అవ నశ్శతవదఘం స్వాహా/ అగ్నయే తువయ ఇదం నమమ/

²¹¹ దర్శ్యైః ప్రహృత్యః, హృదయవదగ్నిం పరిషిష్య, అగ్నేరుత్తరతో లోహితమనద్వాహం ప్రాప్యఖమవస్థాపయేత్. తతః

²¹¹ హోమానంతరము దర్శ్యైః నగ్నిలో పడవైది, హృదయవదగ్ని ముఖమునూ ప్రదక్షిణముగా పరిషేచనము చేసి (శాస్త్రహోమము దివర అనాత్మాతాదిహోమములు, అగ్నిపస్తాన

"అనద్యాహమన్వారణామహే న్నన్తయే/ న న ఇన్ద్ర ఇవ దేవేభ్యో వహ్ని
న్సంపారణో భవ!" - ఇతి సర్వే జ్ఞాతయః కనిష్ఠపూర్వం తమనదుహమన్వారణ్య.

"ఇమే జీవా ఏమ్మతైరావపర్తన్న తూద్భుతా దేవహూతిం నో అద్య/ ప్రాక్షా²¹²
గామా నృతయే హసాయ ద్రాపీయ ఆయుః ప్రతరాం దధానాః!" ఇత్యనుదుహ సహ
ప్రాచీం దితం గచ్ఛేయుః.²¹² పశ్చాద్ధవన్ కర్తా వేతసకాథానమకాంత్వ సహ గృహీత్వా తాభ్యా
మనదుత్పదాని మృత్యోః పదమితి మార్గయతి.

"మృత్యోః వదం యోవయన్తో యదైమ ద్రాపీయ ఆయుః ప్రతరాం దధానాః/
అప్యాయమానాః ప్రజయూ ధనేన తుద్ధా హూతా భవథ యజ్ఞయానః!" - ఇతి.²¹³ తతః
జ్ఞాతీన్ ప్రస్థాప్య, తీవతాం మృతానానస్తరం భవేదితి మనసా ధ్యాత్వా, జ్ఞాతిభ్యో దక్షిణతః -

"ఇమం జీవేభ్యః పరిధిం దధామి మా నో ను గాదవరో అర్ధమేతమ/ తతం జీవన్తు
తరదో పురుషస్తిరో మృత్యుం దద్యహే పర్యతేన!" - ఇత్యేకానం స్థాపయిత్వా,

ములు లేవు), అగ్ని కుత్తరమున ఒక ఎత్తని యెద్దును తూర్పుముఖముగా నుంచి, "అనద్యాహ
మన్వారణామహే న్నన్తయే/ న న ఇన్ద్ర ఇవ దేవేభ్యో వహ్ని న్సంపారణో భవ!" - అను మంత్ర
మును జ్ఞాతులందఱును చెప్పుచు కనిష్ఠపూర్వముగా ఆ యెద్దును తాకి, "ఇమే జీవా --- ఆయుః
ప్రతరాం దధానాః" - అను మంత్రమును అందఱును చెప్పుచు ఆ యెద్దుతో సహా తూర్పునకు
నడువవలెను.

²¹² ఆ యెద్దు పెనుక నడచుచు, దాని పాదములు మృత్యుపాదములని తలచుచు "మృత్యోః
వదం యోవయన్తో --- భవథ్యయజ్ఞయానః!" - అను మంత్రమును కర్త యొక్కడు మాత్రమే
చెప్పుచు ప్రజ్ఞులికొమ్మతో, నామతో (అవక మనగా నాచు) ఆ యెద్దుగిట్టలు పడిన స్థానముల
నాతడు తుడువవలెను. గమనిక: ఈ కాలములో ఎద్దుకు బదులుగా రాచియాకుతో ఒక అయో
మతము నుంచి, ఎద్దుకు సంబంధించిన మంత్రములు దానికే చెప్పుచు, తాకుట, తూర్పుకు
నడుపుట మున్నగునవన్నియు దానికే వేయుచున్నారు.

²¹³ కర్త జీవతులకు, మృతులకు మధ్య అర్ధమిదియని మదిలో నెంచుచు, "ఇమం జీవేభ్యః ---
దద్యహే పర్యతేన!" - అను మంత్రముతో జ్ఞాతులకు దక్షిణమున ఒక తాతిని ఉంచవలెను.

²¹⁴ "ఇమా నారీరవిధవాస్తుపత్నీ రాక్షానేన సర్పిషా సంమృతస్తామ్/ అనత్రో
అనమీవాస్తుశేవా ఆరోహన్తు జనయో యోనిమగ్రే" - ఇతి పాత్రసంపాతాజ్యం జ్ఞాతిస్త్రీణా
మజ్జాశిషు దద్యాత్.

²¹⁵ తా: ప్రయత్న "యదాక్షానం త్రైకతుదం జాతగం హిమవతస్సరీరే తేనామృతస్య
మూలేనారాత్తిర్దమృయామసి" - ఇతి తదాజ్యమజ్జాపవన ధరిష్యతి.

²¹⁶ తత: "యథా త్వముద్భవస్యోషధే పృథివ్యా అధీ వివమిమ ఉద్భవస్య కర్త్యా
యతసా బ్రహ్మవర్చసేనా" - ఇతి పృథివ్యామోషధిస్తంభం ప్రతిష్ఠాపయేత్. తత: శాన్తి
హోమాగ్నో దీపం ప్రద్యాల్య, దీపహస్తా స్థిరగ్రతో గృహం ప్రథాపయేత్.

ఆనన్దహోమ:

²¹⁷ తత: కర్తా, జ్ఞాతయత్న శ్రీమూర్తపహితోర్ధ్వపంద్రాణి ధృత్వా, తత్తవా గృహోత్తరపూర్వ
దిశే వా అనన్దహోమం కరోతి - తత్సమీగా: - కర్తా ప్రాజ్ఞుః ఉపవిత్య, ఉపవీతి, ప్రాణానా

²¹⁴ తదుపరి "ఇమా నారీరవిధవా --- జనయో యోనిమగ్రే" - అను మంత్రముతో దొప్పలో
వేర్చుకొనిన సంపాతాజ్యమును జ్ఞాతిస్త్రీల చేతులతో నుంచవలెను.

²¹⁵ "యదాక్షానం త్రైకతుదం --- మూలేనారాత్తిర్దమృయామసి" - అను మంత్రముతో అ స్త్రీల
వేలిని లేకదర్శనలతో కంటికి కాటుకవలె నడ్డుకొనవలెను. కాని ఈ కాలములో శారి బయట కాన్తి
హోమమును చేసినప్పు డచ్చటకు జ్ఞాతిస్త్రీలు వచ్చుట లేదు. అందుచేత ముందుగా జ్ఞాతులును,
తదుపరి కనిష్ఠపూర్వకముగా కర్తలును సంపాతాజ్యమును పై మంత్రముతో కాటుకవలె పెట్టు
కొనుచున్నారు. పిఞాంతరమున, కొందఱు సంపాతాజ్యమును ఇంటికి గొనిపోయి స్త్రీల కియగా
పై మంత్రముతో వారు కన్నులకు పెట్టుకొనుచున్నారు.

²¹⁶ తదుపరి "యథా త్వముద్భవస్యోషధే --- బ్రహ్మవర్చసేనా" - అను మంత్రముతో అగ్నికి
ఉత్తరమున ఓషధిస్తంభమును (అనగా, ఆకులు గల ఒక రావి కొమ్మను) భూమిలో ప్రతిష్ఠించి,
హోమాగ్నితో దీపమును (కందిరిని) వెలిగించి, దీపహస్తైస్త్రీలు ముందు నడువగా ఇంటికి
వెళ్లవలెను (స్త్రీలు లేనిచో కనిష్ఠుడు దీపమును తినికొని వెళ్లవచ్చును).

²¹⁷ శాన్తిహోమానంతరము కర్తయు, జ్ఞాతులును శ్రీమూర్తపహితముగా వామములను ధరించి,
ఆ ప్రదేశములోనే కాని, లేదా ఇంటికి ఈశాన్యదిశలో గానవతే అగ్నిని స్థాపించి, అందులో

యమ్య, "ఓం శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద - అన్య శ్రీ భగవతః మహాపురుషస్య విష్ణో
రాజ్ఞాయా ప్రవర్తమానస్య అద్యత్రహ్మణః ద్వితీయపరార్థే త్వేతవరాహకల్పే వైవస్వత
మన్వంతరే అష్టావింశతితమే కలియుగే ప్రథమపాదే జంబూద్వీపే భారతవర్షే భరత
ఖండే తతాబ్దే మేరార్దక్షిణదిగ్భాగే అన్యోన్ వర్తమానే వ్యావహారికే ప్రథవాది వృషినంవత్స
రాశాం మధ్యే -----నంవత్సరే -----అయనే ----ఋతౌ ----మానే -----వశే ----
తిథౌ ----వానరే ---నక్షత్రయుక్తాయాం అస్యాం శుభతిథౌ ఘమ జ్ఞాతినాం చ అన్తన్తా
వాప్య్యర్థం అన్తనహోమం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య.

అగ్ని ముఖమ్: ²¹⁸స్థండిలం కల్పయిత్వా (తజ్జలమార్దం వికిర్య), ప్రాచీ: పూర్వ
ముదక్కుంఘం దక్షిణారంభమాలిఖేత్. అథోదీపి: పురస్సంఘం పశ్చిమారంభమాలిఖేత్.
²¹⁹అవాక్కరోఘ్యక్ష్య, తృణం నైఋత్యాం నిరస్య, అప ఉపస్సృత్య, "ఓం భూర్భువస్సువ
రోమ్" - ఇతి తాకాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, ఉత్సృజ్యతేఽఘ్యక్షణతోయతేషమ్. ²²⁰ప్రాక్తాయ

అన్తనహోమమును చేయవలెను. దీనికి ప్రయోగము: కర్త ప్రాజ్ఞాబుధై ఉపవీరివి చేవికాని
కూర్చుండి ప్రాజ్ఞాయామము చేసి, "ఓం శ్రీగోవింద ----- అనందహోమం కరిష్యే" - అని సంక
ల్పించి, ముందుగా అగ్నిముఖమును చేయవలెను.

²¹⁸ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనకై నకురక్రమేదికను(స్థండిలమును) కల్పించి, దానిపై విశ్మయపువించిని
నెలచి, పనుపు అక్షతలను చల్లి, రెండుదర్భలను పగమునకు మడచి పట్టుకొని వానితో ఆవేదిపై
పడమటినుండి మొదలిడి తూర్పున కంఠమగునట్లు వేదియొక్క దక్షిణార్థమునందును,
మధ్యను, ఉత్తరార్థమునందును వరుసగా మూడురేఖలను గీచి, అట్లే దక్షిణమునుండి మొదలిడి
ఉత్తరమున కంఠమగునట్లు మూడురేఖలను వేదికయొక్క పశ్చిమార్థముందును, మధ్యను,
పూర్వార్థములందును వరుసగా గీచి, ఆ దర్భలను వేదపై నుంచి,

²¹⁹ అఘ్యక్షణతోయపాత్రలో కొంచము నీటిని పోసికొని, దానిచే స్థండిలమును ప్రోక్షించి, దర్భ
లను వేదిపైనుండి తీసి నైఋతికి పడవేసి, నీరు ముట్టి, స్థండిలముపై "ఓం భూర్భువస్సువరోమ్"
- అని తాకాగ్నిని ప్రతిష్ఠించి, అఘ్యక్షణతోయపాత్రలోని నీటిని చల్లి.

²²⁰ మణల వేరే నీటిని అఘ్యక్షణతోయపాత్రలో పోసి, ఆ పాత్రను అగ్నికి తూర్పువైపున (పరి
వ్రతణల కవతల) ఉంచి, అగ్నిని ప్రజ్వలంపజేసి, తదిచేతితో అగ్నిచుట్టును ప్రదక్షిణముగా
స్పృశించి (ఇదియే పరినమూహనము), "అగ్నయే నమః---వినర్చితే నమః" - అను ౩ మంత్ర

మన్యం విదదాయ, అగ్నిమిద్యా, ప్రజ్ఞాల్క, పరిసమూహ్య, "అగ్నయే నమః", "జాతవేదనే నమః", "సహజనే నమః", "అతిరాత్రవే నమః", "వైశ్వానరాయ నమః", "నర్కావనే నమః", "వక్త్రరాధనే నమః", "నినర్మితే నమః" - ఇత్యక్షత్రై ప్రదక్షిణములం కృత్య, "శ్రీయశ్శుభరుషాయ నమః" - ఇత్యగ్నై అక్షతాన్ దత్వా, ప్రాగగ్రై దత్తైః ప్రాగాది క్రమేణ ప్రదక్షిణం పరిస్తర్య, దక్షిణానుత్తరాన్, ఉత్తరావధరాన్ కృత్వా, ²²¹ ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రాగ గ్రాన్ దత్వాన్ పంస్తర్య, తత్ర దర్శిం, ఆజ్యస్థాటిం, ప్రాక్షణం, ఇతర దర్శింవ ఏతైకః పశ్యమా రంథాన్ సాదయత్వా, ²²² ద్వాల్కాం దర్భాల్కాం ఆయామతం కృత్వా, ప్రాక్షణీసాత్రే నిక్షిప్త్య,

²²³ ఆదాయ, ఇలేప పూరయత్వా, ప్రాదిప్తమత్సూయ, అభిమంత్ర్య, ²²⁴ పాత్రాణి ఉత్తానాని కృత్వా, ²²⁵ ప్రాక్షణీజలేన ప్రాక్ష్య, శేషముత్సృజ్య, అన్యజ్ఞులం పూరయత్వా, ఉత్తరతో విదాయ,

ములతో తూర్పుమంది మొదలిది 6 దక్కులందును ప్రదక్షిణముగా అగ్ని మట్టును హరిద్రాక్ష తల నుంచి, "శ్రీయశ్శుభరుషాయ నమః" - అని అగ్నిపై అక్షతలను వేసి, అగ్ని మట్టును ప్రదక్షిణముగా దర్భలను పరిస్తరణ చేయవలెను. అనగా అగ్నికి మట్టును తూర్పు, పడమరలందు వేసిన దర్భలు ఉత్తరాగ్రముగను, ఉత్తరదక్షిణములందు వేసిన దర్భలు పూర్వాగ్రములుగను ఉండునట్లు వేసి, దక్షిణమందు వేసిన దర్భలను తూర్పు, పడమరలందు వేసిన దర్భల మొదళ్లపైకుండునట్లు నవరింపవలెను. అట్లే ఉత్తరమందు వేసిన దర్భలను తూర్పు, పడమర లందు వేసిన దర్భల కొనల శ్రీద నుండునట్లుగా నవరింపవలెను.

²²¹ అగ్నికి ఉత్తరమున పూర్వాగ్రములుగా దర్భలను పరది, అదర్భలపై పడమరనుండి తూర్పునకు వరుసగా మేదిదర్శిని(ప్రక్కను), ఆజ్యస్థాటిని, ప్రాక్షణీపాత్రను, మేది ఇతర దర్శిని (ప్రవమును) ఒక్కొక్కటి చొప్పున తీసికొని బోర్లించి ఉంచవలెను.

²²² తదుపరి రెండు దర్భలతో ఆయామతపవిశ్రమును చేసి, దానిని ప్రాక్షణీపాత్రలో నుంచి,

²²³ ఆ ప్రాక్షణీపాత్రను తన ముందుండుకొని, దానిలో నిలిచి సోసి, ఆయామతముచేత మూడు సార్లు ప్రాక్షమసాక్షగా ఉత్పూరణము చేసి (అనగా, కొన ఉత్తరమునకుండునట్లు ఆయామతం రెండుకొనలను రెండువేకుల ఆనామికాంగుష్ఠములచే గ్రహించి ప్రాక్షణీకోని నీలిని మూడు సార్లు పశ్చిమమునుండి తూర్పునకు గీచి), ప్రాక్షణీపై కుడివేలిని బోర్లించి మోపిట్టి, ఆ చేతిని కటాబున నీసి (ఇదియే అభిమంత్రణము)

²²⁴ అగ్నికి ఉత్తరమున దర్భలపై బోర్లించియుండిన ఇతరపాత్రలను పెల్లకల త్రివిధవిధి,

¹²⁶ ఆయామతం ఆజ్యస్థాల్యాం నిధాయ, ఆజ్యం విలాస్య, ¹²⁷ ఉదీచోఽంగారాన్నిరూహ్య, పేష్వదశ్రిత్య, ¹²⁸ అస్థలతా తృణేనావద్యోత్య, ¹²⁹ ద్వే దర్పాగ్రే ప్రద్విద్య, ప్రక్షాళ్య, ప్రత్యన్య (అక్ష్య ప్రాత్య), త్రిః పర్యగ్నికృత్వా, ఉదగుద్వాస్య, అంగారానగ్ని ప్రత్యాహ్య, ఉత్తరాగ్రా యామతేన పునరావారమాజ్యం త్రిరుత్పాయ, పవిత్రగ్రంథం విప్రస్య, అప ఉపస్సృత్య, ప్రాగగ్రమగ్నౌ ప్రహరతి.

¹³⁰ దర్శిన్నిష్ఠస్య, దర్పణ సంఘ్నస్య, పునర్నిష్ఠస్య, ప్రోక్ష్య, నిధాయ, ఆద్భిః సంస్సృత్య, అగ్నౌ ప్రహరతి.

¹³¹ అగ్నిం నమస్తం ప్రదక్షిణం సరిషిన్య, "అన్త్యాయ--" ఇత్యాది ద్వాభ్యాం వారణదర్శ్య గ్రేణ దతుర్ధహతం జహోతి.

¹²⁵ ప్రోక్షణీతోని జలమును ఆయామతంతో ఆ పాత్రలపై ప్రోక్షించి, ప్రోక్షణీతో మిగిలిన నీటిని పారదోలి, అందుతోనే నీటిని వించి, దానిని తనముందు ఎడమవైపుంచుకొని,

¹²⁶ నేరిపాత్రను ప్రదక్షిణముగా తిప్పి తన ముందుంచుకొని, ఆయామతాన్ని ప్రోక్షణీ నుండి తీసి దానితోనుండి, అందుతోనే తిని వించి,

¹²⁷ ఉత్తరమువైపు అగ్నితోనుండి కొన్ని విప్రులను వేటుగా తీసికొని, వారిపై ఆ నేరిపాత్రనుంచి,

¹²⁸ ఒక దర్పణు నిప్పుతో అంటించి, అజ్వాలనేరిపాత్రయందు ప్రతిబింబించునట్లుగా దర్పణు చూపించి (ఇదియే అవద్యోతనము), ఆ తర్వాత ఆ దర్పణు పారవేసి,

¹²⁹ రెండు దర్పాగ్రములను త్రుంచి, కదిగి, నేరిపాత్రతోనుంచి, నేరిపాత్రను జ్వలితదర్పణవేత ప్రదక్షిణముగా మూడుసార్లు చుట్టి (ఇదియే పర్యగ్నికరణము), ఆ దర్పణు ఉత్తరమునకు త్యజించి, అగ్నినుండి వేటుగా తీసిన విప్రులను తిరిగి అగ్నిలో చేర్చి, ఉత్తరాగ్రాయామతంతో తూర్పునుండి మొదలిది తూర్పునకే అంతమగునట్లు (ఇదియే పునరావారము) మూడుసార్లు నేతిని గీచి, ఆయామతము ముడిని విప్పి, దానిని ప్రోక్షణీజలముతో దాకి, కొనలు తూర్పున ముందునట్లు పట్టుకొని అగ్ని య్లోందు వేయవలెను.

¹³⁰ ప్రధానదర్శని(స్రక్కను) కుడిచేత, ఇతరదర్శని (స్రవమును) ఎడమచేత ఒకేసారి తీసి కొని, వాని నగ్నిపై కాచి, దర్పణతో కుడిచి, మళ్ళికాచి, ఇట్లు కుడిచిన దర్పణతో ప్రోక్షణీతోని జలమును వానిపై ప్రోక్షించి, అజ్వాలాత్రకు ఎడమవైపు ఎడమచేతిలోని దర్శని (స్రవమును), కుడికి కుడిచేతిలోని దర్శని (స్రక్కను) ఉంచి, నమ్కార్ణవము చేసిన దర్పణును ప్రోక్షణీతోని నీటితో దాకి, వాని నగ్ని యందు పడవేయవలెను.

1. అన్తాయ ప్రమాదాయ పునరాగారం స్వాస్థ్యహానీ అవ నశ్యోశువదమం
స్వాహా అగ్నేయ అన్తాయేదం నమమ
2. న నై తత్ర ప్రమేయతే గౌరవ్యః పురుషః యత్తేదం బ్రహ్మ క్రియతే పరిధి
ర్దేవనాయ కమవ నశ్యోశువదమం స్వాహా అగ్నేయ అన్తాయేదం నమమ
- 212 ఇతిమంత్రాః. ప్రాణానాయమ్య, "శ్రీభగవదాజ్ఞాయా భగవత్ప్రేక్ష్యైర్భూతం ఆనన్ద
హోమకర్మణి సంభవిత మన్త-తన్త-స్వర-వర్ణ-విధి-వివర్యాన-మ్యానాతిర్క్త-దోష
ప్రాయశ్చిత్తార్థం నర్వప్రాయశ్చిత్తార్థం అనాజ్ఞాతాద్యావలలిశ్చ హోష్యామి" - ఇతి
సంకల్పః.
3. ఓం భూర్భువస్సువస్సుహోవ్రజాపతయ ఇదం నమమ
4. అనోజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతే మిథు అగ్నే తదస్య కల్పయ
త్యగం హి వేత్త యథా తత్తగ్గం స్వాహా అగ్నేయ ఇదం నమమ
5. పురుషనమ్మిహో యజ్ఞో యజ్ఞః పురుషనమ్మితా అగ్నే తదస్య కల్పయ
త్యగం హి వేత్త యథా తత్తగ్గం స్వాహా అగ్నేయ ఇదం నమమ
6. యథాక్తత్రా మనసా తినదక్షాన యజ్ఞస్య మన్తతే మంత్రానా అగ్నిష్ఠర్థోహే త్రమ
విద్యజానన్యతస్థోదనాగం ఋతుకో యథా అగ్నే స్వాహా అగ్నేయ ఇదం నమమ
7. శ్రీవిష్ణవే స్వాహా విష్ణవే వరమాశ్మన ఇదం నమమ

211 మంత్రరహితముగా అగ్ని మట్టును ప్రదక్షిణముగా పరపీఠము చేసి, చాక్లెపిసార్లు వేరివి
ఇతరదర్శితో ప్రధానదర్శిలోనికి వెలికొనుచు, 1, 2 మంత్రములతో హోమము చేయుచు,
"స్వాహా" - అన్న పదెల్లా ప్రధానదర్శి కొనమండి వేరివి అగ్నిలో వెయును, ప్రధానదర్శిలో
తేపించిన వేరి నొక చిన్న దొప్పలో చేర్చుమండవలెను. ఇట్లు దొప్పలో చేర్చుకొనిన పరిశిష్టా
జ్యమునకు సంపాతాజ్యమనిపెరు.

212 తరువాత ప్రాణాయామము చేసి, "శ్రీభగవదాజ్ఞాయా శ్రీమన్నారాయణస్త్రిత్యర్థం-----నర్వ
ప్రాయశ్చిత్తం అనాజ్ఞాతాద్యావలలిశ్చ హోష్యామి" - అని చెప్పి, 3-7 మంత్రములతో ఇతర
దర్శిలోనికి ఒక్కొకసారి ఆజ్యమును తిపికొనుచు ప్రాయశ్చిత్తహోమమును చేయవలెను.

²¹³ ఇతి స్రువేణ సకృద్భూతాణ్యేన హుత్వా. దర్శ్య ప్రస్థాత్క, హుర్యవదగ్నిం పరి షత్తు. అగ్న్యైష్ఠానం కుర్యాత్.

²¹⁴ అగ్న్యైష్ఠానమ్:

ప్రాణానాయమ్య, "శ్రీభగవద్వాక్యా భగవత్ప్రేక్ష్య ర్యదూపం అగ్న్యైష్ఠానం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, ఉక్తాయ, అక్షారిం ఋత్య.

"అగ్నే నయ సువతా రాయే అస్మాన్ విశ్వేని దేవ సయూసాని విద్వాన్/ యుయోధ్యన్యైష్ఠానం మేన్ తూయైష్ఠాన్ తే నమశ్చక్తం విధేమ/ అగ్నే నమః/ ప్రసక్తుక్రాయ భానవే భరద్వామ/ హవ్యం మతిం వాగ్మయే సుహృతమ్/ యో దైవ్యాని మానుషా జనూగంధి/ అన్తర్వీశ్వని విద్వన్ జగతా అచ్చాగిరో మతమో దేవ యన్తే/ అగ్నే యన్తి ద్రవిణం భిక్షమాజా/ సునంద్యతగం సుప్రతకగ్గం న్యంవమ/ హవ్యవాహ మరతిం మానుషాజామ్/ అగ్నే త్వమన్య ద్యుయోధ్యమవా/ అనగ్నితా అత్యమన్తకృష్టి/ పునరన్యత్వగం సుచితాయ దేవ/ ఇం విశ్వేలి రణరేలిర్యజిత్ర/ అగ్నే త్వం పారయో నవ్యే అస్మాన్ స్వన్తిలిరత దుర్గాణి విశ్వే/ హుశ్చే మృత్యే బహులా న తర్వీ భవా తోకాయ తనయాయ శంయో/ ప్రహరవో మననా వ్యమావా/ దేవత్రీదేవ నయభ దేవ యన్తే/ దక్షిణావాహ్వాణి ప్రాచ్యే లి/ హవిర్భరన్త్యగ్నే యే మృతావీ"

మస్తహి సంక్రియోహి సంభక్తహి సంహుతాశనా

యదుతంతు మయా దేవ పరిహర్థం తదస్తు వే

²¹³ అనాజ్ఞాతహా మానవరము దర్శ్యులను అగ్నితో పఠవేసి, అమంత్రకముగా ప్రదక్షిణముగా అగ్నిని పరివేషనము చేసి, అగ్న్యైష్ఠానము చేయవలెను.

²¹⁴ అగ్న్యైష్ఠానము నీవిధముగా చేయవలెను. కర్తృ అతని శమ్ములును ప్రాణాయామము చేసి, "శ్రీభగవద్వాక్యా భగవత్ప్రేక్ష్య ర్యదూపం అగ్న్యైష్ఠానం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, తేది నిలబడి, అక్షారింబద్ధులై, "అగ్నే నయ సువతా రాయే అస్మాన్--- యాని తేషామతేషాణాం కృష్టానుస్మరణం పఠమ్" - పఠ్యంతము చెప్పి, అగ్నికి నమస్కరించి, చెవులు మూపికొని పంగి తమ గోత్రదీనామములతో గూడిన వ్రతరను చెప్పి అభినాదము చేసి కూర్చొనవలెను.

ప్రాయశ్చిత్తాన్యతేషాః కమః కర్మాత్మకానినై

యాని తేషామతేషాణాం కృష్ణానున్యరజం వరమ॥

ప్రణమ్య, "అలివాదయే ---" ఇతి ప్రవరముక్త్యా అలివాద్య ఉపవిశేత్.

²²⁵ తతః, "యదాశ్వానం త్రైకకుదం జాతగం హిమవతన్వరీ తేనామృతస్య మూలే నారోర్ధమృయోమసి" - ఇత్యశ్వానం ధృత్వా, కన్యింశ్చివిత్వాత్రే హోమగ్నిం గృహీత్వా, గృహం గత్వా పుణ్యాహం కారయిత్వా, తేన జలేన గృహేడికాని అర్చ్యానం ప ప్రోక్ష్య, హోమగ్నినా దీపం ప్రక్షాల్య, వస్త్రాణి శుద్ధ్యర్థం రజకాయ దత్వా, సూతనవస్త్రాణి ధృత్వా, యవోదనం, వ్రీహ్యోదనం వా జ్ఞాతిస్సహ "యవోని యవయాన్యదమ ద్వేషాగంని యవయారాతః" - ఇతి భుక్త్యా, ద్రాహ్మజేభ్యో యథాశక్తిరక్షణం ధర్మాత్.

²²⁵ తరువాత "యదాశ్వానం త్రైకకుదం ---" అమృయోమసి 'అమ మంత్రముతో సంపాదాశ్చ మును కమతేప్పలపై రుద్ధుకొని, హోమగ్నిచి లక చిన్నపాత్రలో తిసికొని, ఇంటిలోనికి ప్రవేశించవలెను. తర్త ఇంటిలోనికి ప్రవేశించునపుడు స్త్రీలకనికి హారతి పియ్యవలెను. అతనికి అరటి కాయ, చియ్యము, పెల్లము, అద్దములను చూపవలెను. ప్రవేశించిన తర్వాత కర్త పుణ్యాహవాద నము చేయించి, తజ్జలముతో ఇంటిని, తనను, జ్ఞాతులను, ప్రోక్షించుకొని, వస్త్రములను వాతరికి వేసి, మామగారువార లిచ్చిన సూతనవస్త్రములను దరించి, ఇంటికి వెచ్చిన హోమగ్నితో దీపమును వెలిగించి (ఈ దీపము మఱువాదినజకుండవలెను. దీనితోనే 11వవాది ఉదయం ప్రత భార్గ్యముఖమును చూడవలెను), "యవోని యవయాన్యదమ ద్వేషాగంని" - అను మంత్రముతో యవాన్యమును గాని, వరియన్నమునుగాని జ్ఞాతులతో సహా తులించి, ద్రాహ్మణులకు యథాశక్తిరక్షణ పియ్యవలెను. ఇతే తిరికి ఇయట ఈ హోమములను వేసినప్పుడు అన్నమును తినుటకు పిలుపడదు గనుక, సాధారణముగా పరవలాల వాస్త్రాణింపి ఈ మంత్రమును నడుపుచువ్నారు.

పుణ్యాహవాచనమ్

¹¹⁶ పాతపాదో ప్రజాశక్తి, ఆచమ్య, పవిత్రపాతః శుద్ధకూమారో కదళ్యాదిదశో ప్రస్థపరిమితం
తణ్ణులం విశిష్య, తణ్ణుదోపరి ప్రాచీనాగ్రం దర్శనవ్యయం విశిష్య, తేమ శస్త్రపేష్టితం, దూపితం
జలకుమ్భం విధాయ, తం ప్రణవన్యాహ్వాతీనిరదీప్తిః పూరయిత్వా, కూర్వాన్ప్రసర్జనాదిశి రలం
కృత్య, దర్శిష్యాసినః ప్రాణావాయుమ్నః,

శుక్లాంబరధరం చిత్తం శశివర్ధం వతుర్బుజమ్!

ప్రసన్నవదనం ద్యాయేత్సర్వవిఘ్నావశాస్త్రయే!

యస్యద్విరదవక్త్రాద్యాః పాలిషద్యాః పరశ్శతమ్!

విష్ణుం నిష్ణుంతి సతతం విష్వక్సేనం తమాశ్రయే!

"ఓం శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద - అస్య శ్రీభగవతు మహాపురుషస్య విష్ణోర్బాహ్యయా
ప్రసత్తమానస్య అద్యత్సహజాః ద్విశీయవిరార్ధే శ్వేతవరాహకల్పేనైవన్యశమన్వంతరే

²³⁰ పుణ్యాహవాచనము దేయుటకై కర్తముందుగా కాళ్ళి, చేతులు కడిగికొని, అరకుంచి, పని
శ్రమును భరించి, పరిశుద్ధుడైన ప్రదేశమున అరచియుండును పతిది, దానిలో మోసెడు నియ్య
మును పోసి, ఆ నియ్యముపై పూర్వాగ్రములుగా రెండు దర్పణము వతిది, వానిపై మట్టును
బారమును మట్టబడినదియు, అగరునత్తలపొగచే దూపితమైన భోపరిణాగము కలదియునైన
కలశము నుంచి (నూతనః కొందఱు దారమును మట్టని కలశమునే ఉంచుచున్నారు), "ఓం
శూర్భువస్సువరోమ" - అని అందులో నీతిని పిలిచి, కూర్చుని, మామిడికొమ్మను (అకుల
కొవలు, కూర్చుకొనలు పైకుంచునట్లుగా) ఆ కలశమువందుంచి దాని నలంకరించి (పెంకా
యను కూడ కొందఱు జట్టు పైకిచేసి ఆ కలశముఖమున నుంచుచున్నారు), దర్శనాస్తుతైవ
జ్ఞాహ్వానాలను శూర్భువముఖముగా కూర్చుండి తెట్టుకొని, కర్తదక్షిణదిశతో సుత్తరమునైపు
ముఖము చేసి దర్పణపై కూర్చుండి ప్రాణాయామము చేసి, "శుక్లాంబరధరం ---", "యస్య
ద్విరదవక్త్రాద్యాః --" అను శ్లోకములను చెప్పి, "ఓం శ్రీగోవింద --- శుద్ధపుణ్యాహవాచనం
కరన్యే" - అని సంకల్పించవలెను. (గమనిక: అంత్యక్రియలు దేయు కర్తకింకను ఆశోచము
ఉండుటచే, పుణ్యాహవాచనము వాశోచము లేని వేదాక శ్రోత్రియునిచే చేయించవలెను. అందుచే
ఇక్కడ కర్తయనగా ఆ శ్రోత్రియుడే యని గ్రహించవలెను.)

అష్టావింశతితమ కలియుగ ప్రథమపాదే జంబూద్వీప భారతవర్షే భరతఖండే తక్వాన్
మేరోర్దక్షిణదిగ్భాగే అస్మిన్ నర్తమానే న్యాయహరితే ప్రథమాది షష్ఠినంత్యరాజాం
మధ్యే ---- నంవత్సరే ---- అయనే ---- ఋతౌ ---- మాసే ---- పక్షే ---- తిథౌ ----
వాసరే ---- నక్షత్రయుక్తాయాం శుభనక్షత్ర, శుభయోగ, శుభకరణ ఏవం గుణ ఏశి
ష్టాయాం అస్యాం శుభతిథౌ త్రిదగవదృజ్జయో భగవత్ప్రేక్ష్య ర్మయాపం అశౌచనివృ
త్త్యర్థం అత్మ శుద్ధ్యర్థం స్థలాదిశుద్ధ్యర్థం చ శుద్ధిపుణ్యాహవాచనం కరిష్యే" - ఇతి
సంకల్య.

211 "పుణ్యాహ వతురో బ్రాహ్మణాన్ తోషయిష్యే" - ఇతి సాక్షతకర్ణం ఖూమా
నిస్సౌప్య, దక్షిణకరతరేన కుటుంబ సమాలక్య, "స్వామినః మనస్సమాభీయతామ్ - ఇతి
కర్తా, "సమాహితమనసః న్యః" - ఇతి ప్రతిపదనమ్, కర్తా "ప్రసన్నా న్యః" - "ప్రసన్నా
న్యః" - ఇతి ప్రతిపదనమ్, కర్తా - "భవద్భిరనుజ్ఞాతా శుద్ధిపుణ్యాహం వాచయిష్యే" - "ఓం
వాక్యతామ్" - ఇతి ప్రతిపదనమ్, కర్తా - "పుణ్యాహం భవంతో బ్రువన్తు" - "పుణ్యాహ
మన్తు" - ఇతి ప్రతిపదనమ్, "స్వస్తి భవంతో బ్రువన్తు" - "స్వస్త్వన్తు" - ఇతి ప్రతిపదనమ్, కర్తా -
"ఋద్ధిం భవంతో బ్రువన్తు" - "ఋద్ధ్యతామ్" - ఇతి ప్రకృత్తి, ఇతి ప్రార్థనాప్రతిపదనే త్రిః త్రిః.

212 "పుణ్యాహ వతురో బ్రాహ్మణాన్ తోషయిష్యే" - అని చెప్పుచు హరిణ్యమును, హరిర్రాక్ష
తలము, జలమును కుడిచేతితోనికి శినికొని, కలశముచుట్టును ప్రదక్షిణముగా మూడుసార్లు
దుర్భి, వానిని వాయువ్యమునకు వదలి పెట్టి (ఆ హరిణ్యమును బ్రాహ్మణుల కొనగవలెను), కుడి
అతిచేతిని కలశముపై మూసియుంచి, కర్త "స్వామినః మనస్సమాభీయతామ్" - అని
ప్రార్థింపగా బ్రాహ్మణులు "సమాహితమనసః న్యః" - అని తెప్పవలెను. ఇట్లే కర్తయు, నిస్త
లును నరుసగా, "ప్రసన్నా న్యః" అనగా, "ప్రసన్నా న్యః" అనియు, "భవద్భిరనుజ్ఞాతా శుద్ధి
పుణ్యాహం వాచయిష్యే" అనగా, "ఓం వాక్యతామ్" అనియు, "పుణ్యాహం భవంతో బ్రువన్తు"
అనగా, "పుణ్యాహమన్తు" అనియు, "స్వస్తి భవంతో బ్రువన్తు" అనగా, "స్వస్త్వన్తు" అనియు,
"ఋద్ధిం భవంతో బ్రువన్తు" అనగా, "ఋద్ధ్యతామ్" అనియు ప్రార్థనా, ప్రకృత్తులు పలుకవలెను.
గమనిక: "పుణ్యాహం భవంతో బ్రువన్తు" ముంది "ఋద్ధిం భవంతో బ్రువన్తు" నాకు గల మూడు
ఉత్తరప్రకృత్తరములను మూడు మూడేని పార్లు పలుకవలెను.

²³⁸ అనంతరం "ఓం ఋర్ధ్వః, ఓం సమృద్ధ్యః, పుణ్యాహసమృద్ధిరస్తు, శివం కర్మాస్తు, ప్రజాపతిః ప్రాయశామితి భవంతోబ్రువన్తు" - ఇతి ప్రార్థయేత్, "అస్తు ప్రాయశాం భగవాన్ ప్రజాపతిః" - ఇతి ప్రతివచనమ్.

²³⁹ అథ "కాస్తోరస్తు, పుష్టిరస్తు, తుష్టిరస్తు, ఋష్టిరస్తు, అవిష్మమస్తు, అయున్యమస్తు, అరోగ్యమస్తు, దనదాన్యసమృద్ధిరస్తు, గోత్రాహ్వాజేభ్యః శుభం భవతు" - ఇతి కిందిన్ కిందిజ్జలం కూర్చిన కపింజ్విత్వాశ్రేనిపియ సర్వే సహ బ్రాహ్మణః

²⁴⁰ "వికాన్యాం బహిర్దేశే అదిష్టనిరసనమస్తు, అగ్నే య్యాం యత్నావం తత్ప్రకృతీహతమస్తు, నర్వశోభనమస్తు, నర్వాస్సమృదస్సస్తు" - "ఓం శాస్త్రశాస్త్రశాస్త్రైః" - ఇతి వీరంజలం కుమ్పే నిసయేత్. ²⁴¹ అథః

²³⁸ తరువాత కర్త "ఓం ఋర్ధ్వః, ఓం సమృద్ధ్యః, పుణ్యాహసమృద్ధిరస్తు, శివం కర్మాస్తు, ప్రజాపతిః ప్రాయశామితి భవంతోబ్రువన్తు" - అది బ్రాహ్మణులను ప్రార్థింపగా, వారు "అస్తు ప్రాయశాం భగవాన్ ప్రజాపతిః" - అని చెప్పవలెను.

²³⁹ తరువాత కర్త ఎరడువేలితో నొక పిండుకొట్టెరిగిపెట్టెను పట్టుకొని, కొనలు క్రిందితుండు నట్లుగా కలశములో మంచిన కూర్చును, మామిడికొమ్మను కలిరి కుడివేలితో పట్టుకొని "ఓం ఋర్ధ్వః--- గోత్రాహ్వాజేభ్యః శుభం భవతు" - అను కొమ్మిది వాక్యములను బ్రాహ్మణులలో గూడి చెప్పుచూ, ప్రతివాక్యము చివర కలశములోనుండి కొంచెము నీటిని కూర్చాస్త్రపల్లవము లతో అ గిన్నెలోనికి వేర్చుకొని,

²⁴⁰ "వికాన్యాం బహిర్దేశే అదిష్టనిరసనమస్తు" అని చెప్పుచు ఈవాక్యమునకు, "అగ్నే య్యాం యత్నావం తత్ప్రకృతీహతమస్తు" అనుచు అగ్నేయమునకును, "దక్షిణతః నర్వశోభనమస్తు" అనుచు దక్షిణమునకును, "నర్వాస్సమృదస్సస్తు" అనుచు పైకిని కూర్చు, మామిడియాకుల కొనంతో కలశములోని నీటిని చర్చి "ఓం శాస్త్రశాస్త్రశాస్త్రైః" - అని కొట్టెరిగిపెట్టె సేకరించిన జలమును మఱి కలశములో పోసి, కూర్చును, మామిడి కొమ్మను కొనలు పైకుండునట్లుగా మఱి కలశములో మంచనలెను.

²⁴¹ తరువాత అయోమతమును, అక్షకలను కుడివేలితో పిసికొని "ఇమం మే వరుణః----- వ్రహ్మాదిః" - అను మంత్రమును చెప్పి, "అన్నిన్ శుశ్రేష్ఠ వరుణదూరిణం పరమాత్మ మాహాహయాయ" - అని కలశమునందు అక్షకలను, అయోమతము మంచి వరుణుని అనాహస నేని,

“అమం మే వరుణ త్పద్ర హనమద్యా వే మృదయ! త్వామవన్మురా వకో తత్తవ
యోమి బ్రహ్మణా వ్యమానవైదాశోనై యజమానో హవిర్భూత! అహోదమానో వరుణేహ
లోభ్యురుశగంస మాన అయుః ప్రమోచిః! అన్యో న కుమ్మే వరుణయాదిణం పరమాత్య
మావాహయామి” - ఇతి కుమ్మే వరుణమావాహ్య. “అననాది షోడశోపచారాన నమర్చ
యామి” - ఇత్యక్షత్రిస్సంఘాట్య. “తదంగం మృత్యునం కరవ్యే” - ఇత్యుక్తవ పతుర్భిక్షాపనేమ
నిషణ్ణైశ్చతుర్భిః బ్రాహ్మణైః దర్శపాస్తైః కుమ్మకున్వారభ్య.

“ఓం దధిక్రావణో అకారవం బిష్టారశ్వస్య వాజినః! మురధి నో ముఖం కరత ప్రణ
అయూగంవి తారవత! అహో హిస్థా మయోభువస్తా న హిర్దేధీధాతన! మహా రణాయ
వజ్రేన! యో స శ్చవతేమో రహే! తన్య తాజయతేహ నూ! ఉతతిరవ మూతరే! తస్మా
తరం గమామ వో యన్య జాయాయ తివ్యతా! అహో జనయతా వ నా!

హిరణ్యవర్ణాత్పువయో పావకా యామే జాతా కక్యహో యాన్యిహ్యే! అగ్నిం
యా గర్భం దధిరే విదూప్తాస్తా న అవశ్యగ్గం స్తోనా భవన్తు! యా సాగం రాజా
వరుణో యాతి మధ్యే నత్యాన్యతే అవవశ్యక్తాహానామమరుత్పుతశ్చవయో యా
పావకాస్తా న అవశ్యగ్గం స్తోనా భవన్తు! యాసాం దేవా ద్వి కృత్యాద్ధే తజం యా
అన్తరజే జనంధా భవన్తు! యా వృత్తిం వియస్తాన్తన్త్ర క్షుత్రాస్తా న అవశ్యగ్గం స్తోనా
భవన్తు! శినేనూ వశీషా వశ్యతావశ్యవయా తనువోవేన్పుతత త్వనం మే! నర్వాగేం
అగ్నిగం రేవువతో మువేనోమయివర్చో బలమోజో ని ధత్త!

“అననాది షోడశోపచారాన నమర్చయామి” - అని పారీధ్రాక్షరలను కలకమ్మపై చేసి.

“తదంగం మృత్యునం కరవ్యే” - అని చెప్పి, రెండు రెండేసి దర్శలను కుంభము ముఖమా నలు
దిక్కులా అనిమిచైన నల్లరు స్వాముల కొనగి, వారిచో వహ దర్శంవే కుంభమును తాకుము.
కర్త “అహో హిస్థా మయోభువః”, “హిరణ్యవర్ణాత్పువయో”, “వనమావన్ము వర్దనః”, “తవ్యం
యోరాన్యభీమహః”, “సమోబ్రహ్మణో”, “ఓం శాస్త్రాస్త్రాస్త్రాస్త్రా” - అను మంత్రములను జపించ
వలెను. (గమనిక: దిట్టదివర “సమోబ్రహ్మణో” నుండి “ఓం శాస్త్రాస్త్రాస్త్రాస్త్రా” వఱకు గల మంత్ర
ములను మూడేసి సారులు పలుకవలెను.)

పవనానమృతవర్ణనః పవిత్రేణ వివర్ధితః యః పాశా న పునాతు మా పునస్తుమా
 దేవజ్ఞానః పునస్తు మనసో దియూ పునస్తు విశ్వ ఆయనః జాతవేదః పవిత్రవత్ పవిత్రేణ
 పునాహమా తుక్తేణ దేవ దీద్యుతా అగ్నే క్రత్వా క్రతుగం రతు యతే పవిత్రమర్చిషా
 అగ్నే వితతమస్తరా బ్రహ్మ తేన పునీమహ తథాభ్యాం దేవ నవితః పవిత్రేణ నవేన చ
 భదం బ్రహ్మ పునీమహ వైశ్వదేవీ పునతీ దేవ్యా గౌతా యస్మై బహ్వస్తనుహ నీత మృషాః
 తయా మదస్తస్సధ మాద్యేమః వయగ్గం స్యామ పతయో రయూజామః వైశ్వానరో
 రశ్మిభిర్వా పునాతు వాతః ప్రాణేషిరో మయోజూః ద్యావాన్పథి పయసా
 పయోనిభ ఋతావరీ యజ్ఞాయే మా పునీతామః బృహద్భిస్సవిశస్త్వరీః వర్ధ్నదేవ
 మస్మరిణ అగ్నే దక్షే పునాహ మా యేన దేవా అపునతా యేనాపా దివ్యం కతః తేన
 దివ్యేన బ్రహ్మణా భదం బ్రహ్మ పునీమహ యః పావమానిరద్యేతః ఋషిభి స్సంభృ-
 తగం రసేమః నర్వగం వహాతమత్పాతః స్వదతం మూతరత్వనా పావమాని ర్శ్య
 అద్యేతః ఋషిభిస్సంభృతగం రసేమః తస్మి నరస్యతి దుహే క్షిరగం నర్పిర్బహూ-
 దకమః పావమానిస్సన్వన్యేయనీః సుదుమా హ పయన్వతిః ఋషిభి స్సంభృతో రసః
 బ్రాహ్మణేవ్యమృతగం హితమః పావమానిర్భిక్షు నః భయం రోశ మతో అముమః
 కామూన్సమర్థయన్తు నః దేవిర్దేవస్సమాభృతాః పావమాని స్సన్వన్యేయనీః సుదుమా
 హ మృతక్షుతః ఋషిభిస్సంభృతో రసః బ్రాహ్మణేవ్యమృతగం హితమః యేన
 దేవాః పవిత్రేణ ఆత్మానం పునతే నహే తేన సహస్రదాశేణా పావమాన్యః పునస్తుమా
 ప్రాణావత్యం పవిత్రేమః కతోద్యమగం హరత్కాయేమః తేన బ్రహ్మవిదో వయమః
 పూతం బ్రహ్మ పునీమహా భిష్టస్సునీతి నహ మా పునాతు సోమ స్సప్తప్రా వరుణ-
 స్సమిహ్యః యమో రాశో ప్రమృజాతః పునాతు మా జాతవేదా మూర్తయన్త్యా పునాతు
 తన్వంయోరాపృణమహ గాతుం యజ్ఞాయ గాతుం యజ్ఞవతయో దైవీ స్వ్యవిరస్తు
 నః స్వవిర్భాసువేత్త్యః ధార్ధ్వం తగాతు తేవ అమః శం నో అన్త ద్వివదే శం వతుష్పదే
 ఓం కాన్తికాన్తికాన్తిక

ఏజ్ఞామి/ బృహన్పతే స్త్రా సామ్రాజ్యేనాభిషేజ్ఞామి/ భూర్భువస్సువః" - అమృతాదిషేకో అస్తు. అస్తత్కృత్యర్థం పుణ్యాహుళం ఏవేతః

అకాలమృత్యునారణం సర్వవ్యాధినివారణమ్/
సర్వపాపప్రళమనం పాశపాదోదకం శుభమ్॥

-ఇతి. "వాస్తోషుతే"- ఇతి పశుర్విర్యస్త్రైశ్చూర్వేన గృహాదివ ప్రాకమేత్.

"వాస్తోషుతే శక్త్యయా సగంసహా వ నశీ మహా రజ్జయూ గామమశ్యో/ అనః
తేమ తత యోగే వరం నో యూయం హాత స్త్యన్తిస్సహా నః/ వాస్తోషుతే ప్రతరణో న
ఏధి శోభిత్యేభిర్భిన్దో/ అజరాసన్తే నత్యే న్యాయ వితేవ పుత్రాన్ ప్రతే నో జషన్తః/
అమృతసా వాస్తోషుతే విశ్వ రూపాణ్య విశన్/ సహా ముతేవ ఏధి నః/ ఇవగం తవమ్/

ఏకాదశాహవిధి:

243 ఏకాదశాహని కర్త, జ్ఞాతయశ్చ అశోచనివృత్తిస్సానం కృత్వా, శ్రీమార్దయుతముగా తిరునుజని పుండ్రాన్ ధృత్వా, సూతనయజ్ఞోపవీతం, పవిత్రం చ ధృత్వా, సన్ధ్యావస్తనాది నిత్యకర్మాణి కుర్ము: తతః ప్రాణావాచున్ము. "అస్యాం తిథౌ----గోత్రన్య ----తర్కణాః ఏతుః ప్రతన్య (అథవా, ----గోత్రాయా ----వామ్నాః మాతుః ప్రతాయాః) అద్య ఏకాదశాహని నర్వోపకరణశుద్ధ్యర్థం అద్యమానిక, అవలూద్యమానిక ఏకోద్దిష్టత్రార్థ-ద్రవ్యోపకరణ శుద్ధ్యర్థం చ తుద్ధిపుష్కాహం వాచయన్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, తుద్ధిపుష్కాహం కృత్వా, పుష్కాహాదేవ గృహం ప్రోక్ష్య, వర్వోపకరణాని ప్రోక్ష్య, వస్త్రాణి తోరవాగ్ధం రజకాయ దత్వా, ప్రాణజాలే ఏవ వృషోత్పల్లనం కృత్వా, తతః సవక్రార్థం కుర్మాత్.

వృషోత్పల్లనవిధి:

"ఏకాదశాహప్రతన్య యన్య నోత్పుజ్యతే వృషః
ప్రతత్వం నుస్థిరం తన్య దత్తైః త్రార్థకత్తైరపి"

243 11వ నాటి ఉదయమును కర్తలు కాలకృత్యముల దీరిన, శ్రీమార్దయుతముగా తిరునుజని ధరించి, 10వనాడు అవస్తహోమాగ్నితో వెలిగించిన దీపమును తిరిగించిపోయి, మాంగల్యాదులను పరత్యజించిన ప్రేతకూర్క (తమ కల్లి) ముఖమును మాడవలెను. తరువాత జ్ఞాకులూ, కర్తయు అశోచనివృత్తిస్సానమునుచేసి, ఇంటిలోని వస్త్రముల నన్నిటిని ఉరికి అరవేసికొని, శ్రీ మార్దయుతముగా తుద్ధిపుష్కములను ధరించి, సూతనయజ్ఞోపవీతములను ధరించి సన్ధ్యా వస్తనాదికర్మల వాతరించి, పవిత్రమును ధరించి, అందులో జ్యేష్ఠుడు ప్రాణాయామము చేసి, 'అస్యాం తిథౌ----తుద్ధిపుష్కాహం వాచయన్యే' - అని సంకల్పించి, అశోచరహితుడైన ఒక శ్రోత్రియునిచే తుద్ధిపుష్కాహవాచనము చేయించి (పుష్కాహవాచనమునకు వెనుకటి అధ్యాయమును చూచునది), ఆ జలముతో ఇంటిని, జ్ఞాతులను, వర్వోపకరణములను ప్రోక్షింపజేసి, ఉదయముననే వృషోత్పల్లనము చేసి, ఆ పైని శ్రీ మార్దయుతుడు తుడిచిపెట్టికొని, సవక్రార్థమును చేసి, పుజిల స్నానమును చేసి, తిరునుజని మూత్రమే పెట్టుకొని, నిత్యవిధికి వందన పాత్రతోనే ఏకోద్దిష్టమునకై అన్నమును వండి, వేణుగా (అరటికాయ) కూరను, వెనరవెప్పును, పదలను, పాయసమును కూడ వండి, ఏకోద్దిష్టత్రార్థమును చేయవలెను.

“లోహితో యస్తే వర్ణేన మతో వృష్ణో వసాత్కారః

శ్వేతో బురంసాశాల్కాం వై వృషో నీలశవ్యశ్చే”

“అక్షుత్రలక్షణం వా, వర్మకృష్ణకర్ణం వా, యశాశ్చాభవవర్ణం వా ద్వివర్ధారితం వర్ణా
క్షిప్తం వా వృషభముక్యుజేత. తతః ఏకాదశేహిని వృషోత్పర్జనాకరణి యదాకదాచిత్ పరిష్టే
కరణాత్కూర్వం కుర్యాత్. పరిపుత్రపర్యాః స్త్రియాస్వగం వృషభముక్యుజేత. పుత్రానిమి
దానే తర్హిజన్యో వా కర్తా చేర్వృషభముతోక్యుజేత. అపత్రాయా భర్తృమత్యా గోదానసూత్రం
కుర్యాత్.

ప్రయోగం: కర్తా ఉపనిత.

“నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ గోద్రాహ్మణినాశాయ చ

అగధితాయ కృష్ణాయ గోలిందాయ నమో నమః”

“వృషోత్పర్జనపరిత వివరణము: 11వ రోజు చేయు కర్మలన్నియు మృగువిశిష్టతత్వవిహీన
నము కల్గింది, అతనిని విత్పదేవతలతో చేరుటకు అర్హుని చేయుటకై ఉద్ధరించినది. వానితో
వృషోత్పర్జనము (ఎద్దును పిడిచిపట్టుట) అను కర్మ ఎవరికైచే చేయబడదో అతనికి మార్గశిరసి
శ్రాద్ధములు పెట్టినను అతనికి స్త్రీతత్వము వదలదు - అని భర్మకాస్త్రము. దేహమంతయు
ఎత్తివది, ముఖము, తోకయు, గిట్టలును, కొమ్ములును తెల్లనినై యున్న ఎద్దునకు పిలవ్వనిత
మని పేరు; తేడా తెల్లని దానిని ముఖపుచ్చాదులు వల్లనినైనను అదియు పిలవ్వనితమే. ఇట్టి పిల
వ్వనితమునుగాని, అంతటను నల్లనిదానిని గాని, లేదా పిదోయింక లభ్యమైన వర్ణముగల
దానిని గాని, ఒకట లేక రెండు వంశవర్ణముల ప్రాయముగల దానిని విడువవలెను. ఒకవేళ 11వ
నాడు ఎదువజాలనిచో నదికేకరణమునకు రోగా ఎట్లో యొక్కట్లు విడువవలెను. పరిపుత్రులు
గల సువానిని మృతినందినచో వృష్ణమ్మతో బాటు గోవును కూడ విడువవలెను. సుమంగళి మర
ణించినప్పుడు పుత్రుడు తొంకలేక భర్తాదులు కర్మ చేయునెడ స్త్రీలకు పైతము ఎద్దునే విడువ
వలెను. పుత్రులులేని సుమంగళి మరణించినచో గోదానమును మాత్రము చేయవలెను. (గమనిక:
ఈ కాలములో ప్రత్యక్షవృషభమును విడుచుటకు వసతి లేకున్నది. అందుచేత ఈ కర్మను
ప్రత్యక్షవృషభముతో చేయకున్నను, పరోక్షముగా అమరూపప్రతికృతితోనైనను చేయవలెను.
ఈ ప్రత్యక్ష, పరోక్షవిధానము చివ్వుట వివరింపబడినవి.)

- ఇతి బ్రాహ్మణాన్ నమస్కృత్య, ¹⁴³ "ప్రాచీనావీతి, "అశేషే హే పరివత, స్వామినః భవత్పాదమూలే నమో నమర్చితామిమాం సౌపర్ణిం యత్కించద్దక్షిణాం యథోక్త దక్షిణామివ స్వీకృత్య ----- గోత్రస్య ----- శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా, ----- గోత్రాయాః ----- నామ్నూః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ఏకాదశాహుని పాపక్షయార్థం వైశావత్యనివృత్త్యర్థం వృషోత్పర్ణనం కర్తుం యోగ్యతానిర్ధిమనుగ్రహణ" - ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు, యోగ్యతానిర్ధిరస్తు" - ఇతి బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాప్య, ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, "అస్యాం తిథౌ" ----- గోత్రస్య ----- శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా, ----- గోత్రాయాః ----- నామ్నూః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ఏకాదశాహుని పాపక్షయార్థం వైశావత్యనివృత్త్యర్థం వృషోత్పర్ణనం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, ¹⁴⁴ "నర్వం కృష్ణవర్ణం వా, రోహిత వర్ణం వా యథాసంభవం వా వృషభం స్నాప్య, అలంకృత్య, శంఖవక్త్రముద్రాః అగ్నితప్తనాయ సేవ తస్య పశ్చిమే దక్షిణపాదమూలే విరిభ్య, తద్దహనదోషనివృత్త్యర్థం హిరణ్యదానపణ ప్రాణాపత్యకృచ్ఛం కుర్వాత్. తత్పుణకారః

¹⁴⁵ ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, "శ్రీభగవదాజ్ఞాయా శ్రీభగవత్ప్రజ్ఞార్థయాపం వృషస్య త్వక్పర్మరుధిరదహనదోషనివృత్త్యర్థం ప్రాణాపత్యకృచ్ఛం హిరణ్యదాన దూచణ కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య,

¹⁴³ కర్త ఉపవీతియై "నమో బ్రాహ్మణ్య దేవాయ --- నమో నమః" అని బ్రాహ్మణులకు నమస్కరించి, ప్రాచీనావీతియై "అశేషే హే పరివత --- అనుగ్రహణ" - అని పరికి, "తథాస్తు, యోగ్యతానిర్ధిరస్తు" - అని బ్రాహ్మణానుజ్ఞను పొంది, ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై, "అస్యాం తిథౌ గోత్రస్య --- వృషోత్పర్ణనం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి,

¹⁴⁴ నల్లని లేదా ఎఱ్ఱని లేదా ఎదోయొక లభ్యమైన వర్ణముగల ఎద్దునకు స్నానము పోసి, అలంకరించి, శంఖవక్త్రములను కార్చి ఆ ఎద్దుయొక్క వెనుకవైపు కుడిభుజముపై ముద్రలు వేసి, ఇట్లు శరీరముద్రలు వేయుటవలన చేకూరిన చర్మరుధిరదహనదోషనివృత్తి హిరణ్యదానరూపకముగా ప్రాణాపత్యకృచ్ఛమును చేయవలెను.

¹⁴⁵ దానిపై కర్త ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై "శ్రీభగవదాజ్ఞాయా --- హిరణ్యదానరూపణ కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, "హిరణ్యగర్భగర్భస్థం --- ప్రయచ్ఛ మే" -

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః/

జనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే/ అమృతః ప్రీయతామ్/

ఇత్యుక్తైః, హిరణ్యం జలేన సహ భూమా విస్ఫుజ్య, "ఇదం వృషస్య త్వక్పర్మరుధిర దహనదోషనివృత్త్యర్థం ప్రాజాపత్యప్రతినిధి యత్కించిద్ధిరణ్యదానం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ" - ఇతి హిరణ్యదానం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్.

¹⁴³ అనంతరం "ఏశశ్శరూప", "శం నస్తురీపమ్" - ఇతి మన్తద్వయం క్రమేణ వృషస్య దక్షిణవామకర్ణయోః దక్షిణకర్ణే వా జపేత్.

ఏశశ్శరూపస్సుభరో నయోధా శ్చుగ్ధిస్తే ఏరో జాయతే దేవకామః/ వ్రజాం త్వష్టా వివ్యతు నాభిమన్యే తథా దేవానామవ్యతు పాభః/

శం నస్తురీపమథ పోషయిత్సు దేవ త్వష్టర్విరరాణవ్య స్వ/ యతో ఏరః కర్మణ్య స్సుదక్షో యుక్తగ్రావా జాయతే దేవకామః/

తతః "ఋచాం ప్రాచీ" - ఇతి మన్తేణ లిలమిత్రికజలం పృషేణ వివిక్ష్యే.

ఋచాం ప్రాచీ మహతి దిగువ్యతే/ దక్షిణామాచుర్యజుషామపారామ్/ అభర్వణా మంగరసాం వ్రతీనీ/ సామ్రా ముదీనీ మహతి దిగువ్యతే/ ఋగ్విః పూర్వ్యాస్తాం దివి దేవ తాయతే/ యజుర్వేదే తస్థతి మర్త్యే అహ్నః/ సామనేదేనోస్తమయే మహాయతే/ వేదై రశూన్య స్త్రివిరేతి సూర్యః/ ఋగ్విః శాతాగం సర్వతో మూర్తమాచుః/ సర్వా

అని చెప్పి 5 రూపాయలను జలముతో సహా భూమిపై విడిచి, "ఇదం వృషస్య త్వక్పర్మరుధిర దహనదోషనివృత్త్యర్థం ప్రాజాపత్యప్రతినిధి యత్కించిద్ధిరణ్యదానం సంప్రదదే నమమ" - అని చెప్పి ఆ రూపాయల నొక శ్రోత్రియునకు దానమీయవలెను. నిజమైన వృషభమునకు బదులు ప్రతికృతి దానము చేయునెడల ఈ ప్రాజాపత్యకృచ్ఛముతో (అందుచే ఏ హిరణ్యదానముతో) పని లేదు.

²⁴⁸ తరువాత "ఏశశ్శరూప", "శం నస్తురీపమ్" - అను మంత్రములను పఠనగా వృషభము యొక్క కుడి, ఎడమచేతులతో గాని, కేవలము కుడిచేతితో గాని ఉవ్వరించి, "ఋచాం ప్రాచీ" అను అనువాకము నువ్వరించుచూ, దానికి తిలోదకములను క్రావవలెను.

గతీర్యాజుషీ హ్రావ శత్యతీ నర్వం తేజస్సామ య్యగ్మగం హ శత్యతీ నర్వగం హదం
 బ్రహ్మణా హ్రావ నృభమ/ ఋగ్యో జాతం వైశ్యం వర్ధమాహు/ యజుర్వేదం షీత్రియ
 న్యౌవర్యవేమ/ సామవేదో బ్రాహ్మణానాం ప్రమాతి/ పూర్వే పూర్వేభ్యో వచ ఏత
 దూమః/ ఆదర్శమగ్నిం చివ్వానా/ పూర్వే విశ్వస్యతోఽమృతో/ శతం వర్ష సహ-
 ప్రాణీ దీక్షితాన్పత్రమాసత/ తవ ఆనీధ్యహవతి/ బ్రహ్మ బ్రహ్మభవత్స్వయమ్/
 నత్యగం హ హోత్రేహమాసేత/ యద్యత్స్వస్య ఆనత/ అమృతమేభ్య ఉదగాయత/
 సహస్రం పరివత్సరాన/ కుతగం హ ప్రస్తోత్రేహమాసేత/ భవిష్యత్పుత వాచారత/
 ప్రాణో అధ్యయ రభవత/ ఇదగం నర్వగం నిషేవతామ్/ అపానో విద్వానాచృతః/
 ప్రతిస్తోత్రదధ్యతే/ ఆర్తవా ఉపగాతారః/ నదస్య ఋతవోఽభవన్/ అర్థమాసాత్స
 మాసోశ్చ/ వమసాధ్యర్శవోఽభవన్/ అశగం నద్భువ్యజ్జన్మతః/ అవ్వానాకోఽ
 భవద్యతః/ ఋతమేషాం ప్రకాస్తాఽఽనీత/ యద్యత్స్వస్య ఆనత/ శుక్రాజాన
 ముదవహత/ ద్రువగోవస్సహోఽభవన్/ ఓజోఽభ్యస్తోద్ధావన్/ యద్యత్స్వస్య
 ఆనత/ అవంతి/ ప్రాత్రియామయజత/ నేస్త్రియామయజత్విషః/ అగ్నిర్ధాద్విదువ
 నత్యమ్/ శ్రద్ధా హైవాయజత్స్వయమ్/ ఇరా వత్స విశ్వస్యజోమ్/ అహురిరపినక్షవిః/
 ఇద్వగం హ కుచ్చేభ్య ఉగ్ర తృప్తా వాచహతాముఖే వాగేషగం సుబ్రహ్మణ్య
 ఽఽనీత/ భనోయోగాన్ ఏతానతీ/ కల్పతస్తాణ తన్వానాఽహ/ సగ్ధంసాత్స నర్వశః/
 అహోరాత్రే వకుప్తాశ్చ/ ముహూర్తాః ప్రేష్య అభవన్/ మృత్యుస్తదభవద్ధాతా/ శమి
 తోగ్ర/ ఏతాం పతిః/ విశ్వస్యజః ప్రథమాన్వత్త మాసత/ నహస్రసమం ప్రమతే న యస్తా/
 తతోహ జజ్ఞే భువనస్య గోపా/ హరణ్మయశ్శకునిర్భువ్మానామ్/ యేన సూర్యస్తవతి
 తేజస్వద్భా ఏతా పుత్రేణ విత్సమాన్ యోసే యోనో/ నాఽవేదవిన్యనుతే తం బృహస్పతమ్/
 నర్వానుభుమాత్మానగం సంపరామే/ విష నిత్యో మహిమా బ్రాహ్మణస్య/ న కర్మణా
 వర్ధతే నో కనయానీ/ అవ్యైవాత్మా వద విత్తం ఏదిత్యా/ న కర్మణా లిప్యతే పావతేన/
 పశ్చ పశ్చాశతేస్తస్యతేస్సంవత్సరా/ పశ్చ పశ్చాశతే పశ్చదశా/ పశ్చ పశ్చా
 శతేస్సప్తదశా/ పశ్చ పశ్చాశతే ఏకవిగంశా/ విత్వ స్వజాగం నహస్రసంవత్సరమ్/

ఏతన వై వత్సస్పృజ ఇదం విశ్వమస్పృజన్త/ యద్విత్వ మస్పృజన్త/ తస్మాద్విత్వస్పృజః/
 విశ్వమేనానను ప్రజాయతే/ బ్రహ్మణస్సాయుజ్యగం సతోకతాం యన్తి/ ఏతాసామేవ
 దేవతానాగం సాయుజ్యమ్/ సార్థితాగం సమానోకతాం యన్తి/ య ఏతదుపయన్తి/
 యే వేనత్ ప్రాహుః/ యేభ్యత్వేనత్ ప్రాహుః/ ఓమ్"- ఇతి పాయయిత్వా, ²⁴⁹ "ఏతం
 యువాన"మిత్థునువాకిప వృషభపరిమిస్తుమేత్.

ఏతం యువానం పర వోదదామి తేన క్రిడన్తిశ్చరత ప్రియేణి/ మా నశ్చాప్త జనుషా
 నుభాగా రామస్సవేణ సమిషా మదేమ/ నమో మహమ్ను ఉత చక్షువే తే మరుతాం
 వితస్తదహం గృణామి/ అనుమన్యన్య సుయజా యజామ జుష్టం దేవానామిదమస్తు
 హవ్యమ్/ దేవానామేవ తవనాహ తనదపాం గర్భ ఉపధీమ న్యక్షః/ సోమన్య ద్రవ
 మవ్యతేత్ పూషా/ బృహస్పద్రభవత్తదేషామ్/ ఏతా వత్సానాం పతరమ్నియానా
 మతో ఏతా మహతాం గర్గరాణామ్/ వత్సో జరాయు ప్రతిధుక్ప్రియావ అవిజామస్తు
 ఘృతమన్య రేతః/ త్వాం గావోఽపృణత్ రాజ్ఞాయ త్వాగం హవస్త మరుత
 స్స్వర్కాః/ వర్ధన్ శత్రన్య కకుభి శ్రియోజస్తతో న ఉగ్రో విభతా వనూని/ వ్యుద్ధేన వా
 ఏవ వత్సనా యజతే యన్త్యైతాని న క్రియన్త ఏవ హత్వై సమృద్ధేన యజతే యన్త్యైతాని
 క్రియన్తీ"- తతః.

"ధర్మన్యం వృషదూపేణ బ్రహ్మణా నిర్మితః పురా/

తవోత్పల్లప్రదానేన తారయన్య భవార్థవాత్"-

ఇతి వృషభం ప్రార్థ్య, ²⁵⁰ "హ వృషభరాజ! పూర్వసముద్రాతః పశ్చిమసముద్రపర్వత
 భూమిమ, బ్రాహ్మణభూమిం విహాయ యథేచ్ఛం విహర"- ఇతి వరస్సమ ఏతి
 విన్యజేత్.

²⁴⁹ అపైన వృషభమును "ఏతం యువానం" అను అనువాకముతో అభిమంత్రించి, "ధర్మన్యం
 వృషదూపేణ -- తారయన్య భవార్థవాత్"- అని వృషభమును ప్రార్థించి,

²⁵⁰ "హ వృషభరాజ -----యథేచ్ఛం విహర" - అని చెప్పి ఆ యెద్దను స్వేచ్ఛగా తిరుగ
 నట్లును, కర్మగృహమునకు తిరిగి రాకుండునట్లుగను విడిచిపెట్టవలెను

²⁵¹ వృషోత్పన్నాశక్తౌ ఏకాదశబ్రాహ్మణభోజనం, తదశక్తౌ తావత్పర్యాప్తమామం
హరణ్యం వా బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్. తత్పుకారః -

²⁵² కర్తా ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనాపీతి, "అస్యాం తిథౌ గోత్రస్య ----- తర్మణః
ఏతుః ప్రతస్య (ఉథవా, ----- గోత్రాయాః ----- నామ్నోః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య
ఏకాదశాహని పావశ్చయార్థం వైతావత్సనివృత్త్యర్థం వృషోత్పన్ననప్రతినిధి తండుల
హరణ్యనహితం ప్రతికృతిదానం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్పః,

స్వశేషభూతేన మయా స్వయైః సర్వ పరిచ్ఛదైః/
విధాతుం ప్రతమాత్మానం దేవః ప్రక్రమతే న్యయమ్॥

ఇతి సాత్వికత్యాగం కృత్వా, తిలాన్ వికిర్య,

హరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమదీపం విభావసోః/
అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥
తండులా వైశ్వదేవత్యాః సాకేనాన్నం పవంతి యే॥

తస్మాత్తండులదానేన అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥ - ఇదం వృషోత్పన్ననప్రతినిధి
తండులహరణ్యనహితం ప్రతికృతిదానం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ" - ఇత్యుక్త్యా
తిరోదకం భూమీ విస్ఫుజ్య, హరణ్యనహితమామం విప్రాయ దద్యాత్.

²⁵¹ ఎద్దును విడువ నశక్తులైనవారు దానికి బదులు పదకొండు బ్రాహ్మణులకు భోజనమును పెట్టి
వలెను. అదియు సాధ్యముగానిచో 100 రూ.ల దక్షిణతో సహా అమమును దానము చేయ
వలెను. అమమునగా 3 కిలోల వియ్యము, సాఫ్తకితో పెనరపప్పు, బెల్లము, తాంబూలాదులు.
దీనినొక ఆకుతోనుంచి, వియ్యముపై వృషదాకృతిని వ్రాసి, "వృషమానాహాయామి" - అని
చెప్పి, "పితృణామహ" అను మంత్రముతో మొదలిడి "ఏతం యువానం" అను మంత్రమువఱకన్ని
మంత్రములను చెప్పవలెను.

²⁵² ఆతర్వాత కర్త ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనాపీతియై, "అస్యాం తిథౌ ---- ప్రతి
కృతిదానం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, సాత్వికపరిత్యాగము చేసి, తిలలను భూమిపై చల్లి,
"హరణ్యగర్భగర్భస్థం ---- ప్రయచ్ఛ మే॥", "తండులా ---- ప్రయచ్ఛ మే॥", "ఇదం వృషో
త్పన్ననప్రతినిధి ---- సంప్రదదే నమమ" - అని చెప్పి, తిలలతో గూడిన జలమును నేలపై విడిచి,
అమమును 100 రూ.ల దక్షిణతో సహా శ్రోత్రియునకు దానమీయవలెను.

ఏకోద్దిష్టహోమవిధిః (అగ్నావేకోద్దిష్టం)

11వ దినమందు ముందుగా ప్రేతభార్య (తల్లి) ముఖావలోకన చేసి, తరువాత పృషోత్పర్జనము చేసి, ఆపైని 127వ పుటలో చెప్పినట్లుగా నవశ్రాద్ధమును చేసి, ఆ తర్వాత ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధమును చేయవలెను. నవశ్రాద్ధ, ఏకోద్దిష్టములను చేయునప్పుడు పూర్ణాశ్రమము కల్గును. అందుచేత వీనిని తిరుమణిని మాత్రమే ధరించి చేయవలెను. ఏకోద్దిష్టమును మధ్యాహ్నమునందే (అనగా 12గంటలకు) చేయవలెను. 11వ రోజు ఏకోద్దిష్టమును చేయుటకు ద్రవ్యాశ్రావము, లేక బ్రాహ్మణాభావమున్నచో అగ్నిప్రతిష్ఠాపనము చేసి, ఆ అగ్నినే పితృస్థానమున వరణము చేసి, ఆ అగ్నిలో అన్నహోమమును, ఆఙ్గహోమమును చేసి, విండప్రదానము చేసి, ఆపైన మరణాది 12వ, లేక 13వ, లేక 27వ రోజున సబట్టికరణమునకు ముందుగా బ్రాహ్మణునితో ఏకోద్దిష్టమును చేయవలెను. శ్రీమాన్ కృష్ణమాచార్యులు కన్నడరిచిలో ప్రచురించిన "అపరప్రయోగము"లో అగ్నిని వరించి చేయు ఈ అగ్నావేకోద్దిష్టము మిక్కిలి సంక్షిప్తకరించబడినది. అనగా అగ్నికి అర్ఘ్యాదానము గాని, కృసరదానము గాని, పాదప్రక్షాళనము గాని చెప్పబడలేదు. తరువాత ప్రత్యక్ష బ్రాహ్మణవరణముతో ఏకోద్దిష్టమును సంపూర్ణముగా చేయుమని వారు నిర్దేశించుటయే ఈ సంక్షిప్తకరణకు కారణము గావచ్చును (గమనిక: బోధాయనపితృమేధసూత్రములో గూడ బ్రాహ్మణాభావమునందు చేయుట అగ్నావేకోద్దిష్టమునకు అర్ఘ్యాదాన, కృసరదానములు చెప్పబడలేదు). కాని శ్రీమాన్ కందాకై శ్రీనివాసాచార్యులవారి "అపరప్రయోగానుక్రమణిక"లో 11వరోజు బ్రాహ్మణునికి మాటలు ఆయామతము నుంచి, దానికే ప్రత్యక్షబ్రాహ్మణునికి చేయు వరణ, పాదప్రక్షాళన, అర్ఘ్యాదాన, కృసరదానములు నమస్తము చేయుమని వారు వ్రాసినారు. ఇట్లు నమస్తము ఆయామతరూపులైన ప్రేతకు 11వ దినమున చేయుటచే, మఱల ప్రత్యక్ష బ్రాహ్మణవరణముతో ఏకోద్దిష్టమును చేయనక్కఱలేదని వీరి యభిప్రాయము. ఈరెంటికంటె ప్రధానమైన, ప్రామాణికమైన "పితృమేధసారము" అను ధర్మశాస్త్రగ్రంథములో ప్రత్యక్ష బ్రాహ్మణ వరణప్రయోగమే చెప్పబడినది. ఇదియే ఉత్తమపక్షముగా దోచుచున్నది. ఒకవేళ 11వరోజు బ్రాహ్మణుడు దొరుకకున్నచో అగ్నిని వరణము చేసి, తర్వాత ప్రత్యక్షబ్రాహ్మణునితో ఏకోద్దిష్టమును చేయుట మధ్యమపక్షముగా దోచుచున్నది. కేవలము ఆయామతముతో ఈ శంక్రమును నడిపించుట అధమపక్షముగా దోచుచున్నది. అందుచేత ఇచ్చట శ్రీమాన్ కృష్ణమాచార్యులవారి ప్రయోగానుసారముగా, సంక్షిప్తమైన అగ్నావేకోద్దిష్టము, సమగ్రమైన ప్రత్యక్ష బ్రాహ్మణైకోద్దిష్టప్రయోగము చెప్పబడుచున్నది. కేవలము ఆయామతైకోద్దిష్టమును చేయు

వారు, బ్రాహ్మణుని స్థానముతో ఆయామతము నుంచి ఈ సమగ్రవిధానమందలి మంత్రతంత్రముల నన్నిటిని దానికే పాటించుచూ, దీనిని నడుపుట కనుకూలముగా సమగ్రవిధానమును విశదీకరించునప్పుడు ఈ ఆయామతవిధానము కూడ సందర్భానుసారముగా ప్రస్తావించబడును. శ్రీమాన్ కృష్ణమాచార్యులు చెప్పిన పక్షిప్తాగ్నివేకోద్దిష్టప్రయోగ మిక్రింది విధముగా నున్నది (నూదన: కృష్ణమాచార్యులవారు వారి అపరప్రయోగముయొక్క అనుబంధముతో ముందుగా అగ్నివేకోద్దిష్టమును, అతర్వాత సబ్రాహ్మణైకోద్దిష్టమును చేయుమని వ్రాయుటచే, 11వవాడు బ్రాహ్మణుడు లభించినను, అవాడు ముందుగా అగ్నివేకోద్దిష్టమును చేసి, అతర్వాత సబ్రాహ్మణైకోద్దిష్టమును చేయవలెనని వారి అభిప్రాయముగా దోచుచున్నది.)

ప్రయోగః:²³³ ఏకాదశాహని ద్రవ్యస్య, బ్రాహ్మణస్య వా అచాభే హవిఃక్రపణం కృత్వా, అభిసూర్య, ఉర్వాస్య, పునరభిసూర్య, ²³⁴ప్రాచీనావీతి, "అశేషే హ వరిషత్. స్వామినా భవత్పాదమూలే మయా సమర్పితామిమాం సౌవర్ధీం యత్కించిధ్వక్షిణాం యతోక్త దక్షిణామివ నీవృత్త్య -----గోత్రస్య -----శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా,-----గోత్రాయాః -----నామ్నూః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ఏకాదశాహని ఆద్యమాసిక అగ్నివేకోద్దిష్టశ్రాధం కర్తుం యోగ్యతానిర్ధమనుగ్రహణ" - ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు, యోగ్యతానిర్ధరస్తు" - ఇతి బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాప్య, ఉపవీతి, ప్రాణాయామ్య, ప్రాచీనావీతి, "అస్యాం తిథౌ-----గోత్రస్య -----శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా,-----గోత్రాయాః -----నామ్నూః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ఏకాదశాహని ఆద్యమాసిక అగ్నివేకోద్దిష్ట

²³³ అగ్నివేకోద్దిష్టమునకై, హవిస్సును (అవగా 32 ఉనరికాయ ప్రమాణము గల హోమాహుతు లకును, ఒక ప్రేతపిండమునకును కావలసినంత అన్నమును) వండి, (ప్రాయ్యిస్తై నున్నప్పుడే) దానిని నేతితో నభిసురించి, ప్రాయ్యిమండి దానిని దక్షిణమునకు దింది, మఱిల నేతితో అభిసురించవలెను. అన్నముతో బాటు పాయసమును కూడ వండి యుంచుకొనవలెను.

²³⁴ ప్రాచీనావీతియై, "అశేషే హ వరిషత్-----యోగ్యతానిర్ధమనుగ్రహణ" అని పరిషత్తును ప్రార్థించి, "తథాస్తు, యోగ్యతానిర్ధరస్తు" - అని పరిషదనుజ్ఞను పొంది, ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై "అస్యాం తిథౌ-----ఆద్యమాసిక అగ్నివేకోద్దిష్టశ్రాధం కరవ్యే" - అని పంకర్పింది అగ్నిప్రతిష్ఠ చేయవలెను.

శ్రాద్ధం కరేష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, ²⁵⁵స్థండిలం కల్పయిత్వా, ²⁵⁶నిపరీతముల్లిఖ్య, ²⁵⁷అవా
క్మరోఽఘ్యక్ష్య, ²⁵⁸తృణం నిరస్య, అప ఉపస్పృశ్య, ²⁵⁹"ఓం భూర్భువస్సువరోమ్" - ఇతి
తాకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, నిపరీతం పరిస్తీర్య, దక్షిణాప్రాగగ్రైః ప్రాగాద్యప్రదక్షిణం పరిస్తీర్య,
²⁶⁰ప్రాక్షాయం విధాయ, ²⁶¹విపరీతం పరిస్తీర్య, ²⁶²అగ్నేర్దక్షిణతో దర్బాన్ దక్షిణాగ్రాన్ సంస్తీర్య,
తలైదుష్పరదర్శ్యం, అజ్యస్థాలీం, ప్రోక్షణీం, ఇతరదర్శ్యం చ ఏకైకతః సాదయిత్వా, ²⁶³ఏక
దర్శ్యేణ ఆయామతం కృత్వా, ప్రోక్షణీపాత్రే నిక్షిప్త్య, ²⁶⁴అదాయ, జలేన పూరయిత్వా, విప
రీతం త్రిరుత్పాయ, ²⁶⁵పాత్రాణి ఉత్తావారి కృత్వా, ²⁶⁶ప్రోక్షణీజలేన ప్రోక్ష్య, శేషముత్పూజ్య,

- ²⁵⁵ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనకై చతురశ్రవేదికను (స్థండిలమును) కల్పించి, దానిపై సువ్యులను వల్లి,
²⁵⁶ ఒకదర్భతో అవేదికపై తూర్పునుండి మొదలిడి పడమటికి అంతమగునట్లు వేదికయొక్క
ఉత్తరార్ధమునందును, మధ్యను, దక్షిణార్ధమునందును వరుసగా నొక్కొక్క రేఖను గీచి, అట్లే
ఉత్తరమునుండి మొదలిడి దక్షిణమున కంతమగునట్లు మూడురేఖలను వేదికి పూర్వార్ధము
నందును, మధ్యను, సశ్చిమార్ధములందును వరుసగా అదేదర్భతో గీచి, దానిని వేదిపై నుంచి,
²⁵⁷ అఘ్యక్షణితో యుపాత్రతో కొంచము నీటిని పోసికొని, దానినే స్థండిలమును ప్రోక్షించి,
²⁵⁸ దర్భను వేదిపై నుంచి తీసేసి, దానిని దక్షిణమునకు త్యజించి, నీరు ముట్టి,
²⁵⁹ స్థండిలముపై "ఓం భూర్భువస్సువరోమ్" అని తాకికాగ్నిని ప్రతిష్ఠించి,
²⁶⁰ అఘ్యక్షణితో యుపాత్రతో నీటిని పారబోసి, అందులో వేరే నీటిని నింపి, ఆ పాత్రను వేదికి
తూర్పున, ముందు వేయబోవు పరిస్తరణల కవతల నుంచి,
²⁶¹ దక్షిణమునుండి మొదలిడి అప్రదక్షిణముగా ఒక్కొక్క దర్భము ఆ అగ్నికి మట్టును పఱచి
²⁶² అగ్నికి దక్షిణమునకు దక్షిణాగ్రముగా దర్భలను పరచి, దానిపై ఉత్తరమునుండి దక్షిణము
నకు వరుసగా మేదిదర్శ్యం (ప్రక్కను), అజ్యస్థాలీని, ప్రోక్షణీపాత్రను, మేది ఇతరదర్శ్యం (ప్రవ
మును) ఒక్కొక్కటి బోవున రీతికొని బోర్లించి ఉంచవలెను.
²⁶³ ఆతర్వాత ఒక దర్భతో ఆయామతపవిశ్రమును చేసి, దానిని ప్రోక్షణీపాత్రలో నుంచి,
²⁶⁴ ఆ ప్రోక్షణీపాత్రను తన ముందుంచుకొని, దానిలో నీటిని పోసి, ఆయామతముచేత మూడు
పార్లు తూర్పునుండి పడమటికి ఉత్పూరణము చేసి,
²⁶⁵ అగ్నికి దక్షిణమున దర్భలపై బోర్లించియుంచిన ఇతరపాత్రలను వెల్లకిల త్రిప్పి పెట్టి,
²⁶⁶ ప్రోక్షణీపాత్రతోని జలముతో దానిని ప్రోక్షించి, ప్రోక్షణీతో మిగిలిన జలమును పారబోసి,
అందులో అన్యజలమును నింపి, దానిని తన ముందు పడమరైపుంచుకొని,

అన్యజ్జలం సూరయిత్యా, ఉత్తరతో విధాయ, ²⁶⁷ అయామతం అజ్యస్థాన్యాం విధాయ, అజ్యం విలాప్య, ²⁶⁸ దక్షిణతోఽంగారాన్నిరూహ్య, తేవ్యధిత్రిత్య, ²⁶⁹ జ్వలతా తృణేనావద్యోత్య, ²⁷⁰ ఏక దర్పాగ్రం ప్రత్యవ్య విపరీతం త్రిః పర్యగ్ని కృత్వా, దక్షిణతః ఉద్వాన్య, ²⁷¹ అంగారావగ్నో ప్రత్యూహ్య, దక్షిణాగ్రాయామతేన విపరీతం త్రిరుక్పాయ, పవిత్రగ్రంథీం విస్త్రవ్య, ఇవ ఉప స్పృశ్య, ప్రత్యగ్రమగ్నో ప్రహరతి. ²⁷² దర్శిన్విస్త్రవ్య, దర్పణ సంస్పృజ్య, పునర్విస్త్రవ్య, ప్రోక్ష్య, విధాయ, అద్భిః సంస్పృశ్య, అగ్నో ప్రహరతి.

²⁷³ అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషవ్య, అగ్నిర్దక్షిణతః ఏకన్నివ పాత్రే ఏకదర్పణ కృతం అయామతం విధాయ, జలం దత్వా, "----గోత్రస్య ----శర్మణః వితుః స్త్రోతస్య (అథవా, -----

²⁶⁷ అయామతాన్ని ప్రోక్షణతోనుండి తీసి వేలిపాత్రతోనుంచి, అందులో నేతిన నింపి,

²⁶⁸ అగ్నినుండి దక్షిణమువైపు కొన్ని విష్ణులను వేలుగా తీసికొని, వానిపై ఆ వేలిపాత్ర నుంచి,

²⁶⁹ ఒక దర్పను నిప్పుతో అంటించి, అజ్వాల నేలిపాత్రయందు ప్రతిబింబించునట్లుగా దర్పను చూపించి (ఇదియే అనద్యోతనము), ఆ తర్వాత ఆ దర్పను పారవేసి,

²⁷⁰ ఒక దర్పాగ్రమును త్రించి, కదిగి, నేలిపాత్రలో నుంచి, నేలిపాత్రను జ్వలితదర్పవేత అప్రదక్షిణముగా మూడుసార్లు చుట్టి, ఆ దర్పను దక్షిణమునకు త్యజించి,

²⁷¹ అగ్నినుండి వేలుగా తీసికొన్న విష్ణులను మఱల అగ్నిలో చేర్చి, దక్షిణాగ్రాయామతం²⁷² నేతిన మూడుసార్లు విపరీతంగా తూర్పునుండి పడమర కుత్సూరణము చేసి, అయామతం ముడిని విప్పి, దానిని ప్రోక్షణజలముతో తాకి, కొనలు చక్రిమదికగా నుండునట్లు పట్టుకొని అగ్నిలో వేసి,

²⁷² ప్రధానదర్శిని (స్రక్కును) కుడివేత, ఇతరదర్శిని (స్రవమును) ఎడమవేత ఒకేసారి తీసి కొని, వాని నగ్నిపై కాచి, ఆ రెంటిని ఎడమవేలితో పట్టుకొని, కుడివేత వాక దర్పను తీసికొని ఆ దర్పతో వానిని తుడిచి, మఱల మునుపటివలె వానిని రెండు చేతులతో పట్టుకొని అగ్నిపై కాచి, ఇదినఱకు తుడిచిన దర్పను తీసికొని దానితో ప్రోక్షణలోని నీటిని వానిపై ప్రోక్షించి; అజ్యపాత్ర కెడమవైపు ఎడమవేలితోని దర్శిని (స్రవమును), కుడికి కుడివేలితోని దర్శిని (స్రక్కును) ఉంచి, సమ్కూర్ణనము చేసిన దర్పను ప్రోక్షణలోని నీటితో తాకి, అగ్నిలో పడవేయవలెను.

²⁷³ తరువాత అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరిషవనము చేసి, అగ్నికి దక్షిణమున ఒక దిన్న పాత్రలో (తట్టలో, లేక విస్తరాకులో) ఒక దర్పతో కట్టిన అయామతము నుంచి, ఆ అయామతముపై జలమును ప్రోక్షించి,

గోత్రాయా: -----నామ్నః మాతుః ప్రతాయా: భదమాననమ్" - ఇత్యగ్నో అననం
దత్వా, "ఏతుః ప్రతన్య (అథవా, మాతుః ప్రతాయా:) అగ్ని వేకోద్ధిష్ఠతాధే అత్ర భవద్భిః
ప్రసాదా కరణీయః" - ²⁷⁴ ఇతి వరణం కృత్వా, అగ్నిర్దక్షిణతః హవిరాహీయ, ప్రతిష్ఠిత మభి
మార్గ్య, ఘృతపాయసేన

"ఏత్రే ప్రతాయ (అథవా, మాత్రే ప్రతాయై) యమాయ వ స్వాహా యమాయేదం
నమమ/" - ఇతి హుత్వా, "ఏత్రే ప్రతాయ (అథవా, మాత్రే ప్రతాయై) యమాయ వ
స్వాహా యమాయేదం నమమ/" - ఇతి ఘృతేన జహుయాత్. ²⁷⁵ తతః హుతకేషమన్నం
అమలకప్రమాణం పాయసేన ఘృతేన చ దర్వాక్షం గృహీత్వా,

"యమాయ సోమగం నుసుత యమాయ జహుతా హవిః/ యమగంహే యజ్ఞో
గేద్యత్కగ్నియేతో అరోక్యత స్వాహా యమాయేదం నమమ/"

²⁷⁴ తదువాక్ "గోత్రన్య ---భదమాననమ్" - అని చెప్పి అగ్నిముందు అనవార్థం దర్శన చేసి,
"ఏతుః ప్రతన్య ---ప్రసాదా కరణీయః" - అని అగ్నిని ప్రార్థించి, అగ్నికి దక్షిణమున వండిన
అన్నమును (హవిస్సును), పాయసమును ఉంచి, వానిపై నేతి నధిమరించి, ప్రధానదర్శిలోనికి
ఇతరదర్శితో నేరిన పేసికొని, అందులో ఉసిరికాయంత అన్నమును, కొంచెము పాయసమును
పేసికొని, మజల దానిపై నేరిన పేసికొని, దానితో "ఏత్రే-----యమాయ వ స్వాహా యమా
యేదం నమమ/" - అని హోమమును చేసి, తదుపరి నేరినమాత్రమే దర్శిలోనికి తీసికొని "ఏత్రే
ప్రతాయ -----యమాయ వ స్వాహా యమాయేదం నమమ/" - అని అజ్ఞాహోమమును చేయ
వలెను.

²⁷⁵ మిగిలిన అన్నముతో మజల ఉసిరికాయ ప్రమాణముతో 32 పిండములను చేసి, వానిని
అజ్ఞాహోమములతో వహా దర్శిలోనికి తీసికొనుచు "యమాయ సోమగం నుసుత---అరో
క్యత స్వాహా యమాయేదం నమమ/" - అని చెప్పుచు 32సార్లు హోమము చేసి (ఈ 32 అహు
తులకు గ్రంథకర్త వివరణ: ప్రత్యక్షబ్రాహ్మణభోక్త కుజించు 32 కణిళములను అతని స్థానములో
నానాహనచేసికొన్న అగ్నికి 32 అహుతులుగా నమర్పించి, వానిని జీర్ణించుకొనుటకై అగ్నికి
మజల ముందు వైపుబోపు 32 అజ్ఞాహుతుల నిమృదున్నారు. అజ్ఞాహుతులవలన అగ్ని
ప్రజ్వరిల్లి, ముందోసగిన అన్నాహుతులు అగ్నిలో పూర్తిగా మిళితమగుటచే అగ్ని నీనిని
జీర్ణించుకొనుటగా నెంచవచ్చును.)

- ఇతి ద్వాత్రింశత్ పర్యాహురీర్థుత్వాః.

"యమాయ ఘృతవద్ధవిద్దుహోత ప్రవత్తివత న నో దేవేస్థాయమద్ధిర్గమాయుః
ప్రజీవన స్వాహా యమాయేదం నమమ"

¹⁷⁶ ఇతి ద్వాత్రింశదాఙ్గాహురీర్థుత్వాః, పునరప్రదక్షిణం పరిషిష్య, ¹⁷⁷ హుతశేషిణ ఏదం
కృత్వా, ఉపవీతి, ప్రాణావాదుమ్మ, ప్రాచీనావీతి, "-----గోత్రస్య-----శర్మణః వితః ప్రేతస్య
(అథవా, -----గోత్రాయా -----నామ్నోః మాతః ప్రతాయాః) అద్య ఏకాదశాహని
ప్రేతత్వవ్యర్థం విందప్రదానం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, దక్షిణాగ్రాన్ దర్శాన్ సంప్రీత్య, తేమ
"మూర్ధయతామ్" - ఇతి తిరోదకముర్ఘ్మజ్య.

"-----గోత్రాయ -----శర్మణే వితే ప్రతాయ (అథవా, -----గోత్రాయై -----నామ్నోః
మాత్రే ప్రతాయై) ఏతం విజ్ఞం దదామి" - ఇతి దత్వా, పునర్విరోదకం దత్వా, ఉత్థాయ,

"-----గోత్ర -----శర్మన్ వితః ప్రత (-----గోత్రా -----నామ్ని మాతః ప్రతే) ఏతం
విందముపత్తిస్త" - ఇత్యుపస్థాయ, పాత్రసంఖ్యోదకేన ఏదం త్రిరప్రదక్షిణం పరిషిష్య,
తత్పాత్రం స్మృజ్య, ప్రోక్ష్య, పర్యావృత్య, ఏదమప్నుప్రక్షిణేత్.

¹⁷⁶ అతర్వాత దర్పిరోనికి అఙ్కమును మూత్రము తినికొని, "యమాయ---ప్రజీవన స్వాహా
యమాయేదం నమమ/" - అని చెప్పుచు మఱల 32సార్లు అఙ్కహోమమును చేసి, అగ్నిని
అప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి

¹⁷⁷ ఇంకను శేషించిన అన్నముతో ఒకపిండమును గట్టి, ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి,
ప్రాచీనావీతియై, "-----గోత్రస్య -----విందప్రదానం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, దక్షిణాగ్రముగా
మూడుదర్పణను పఱచి, "మూర్ధయతామ్" - అని వాచిపై పితృశిర్ధముతో తిరోదకమును
విడిచి, "-----గోత్రాయ -----ఏతం విందం దదామి" - అని పిండమును దర్పణపై నుంచి,
మఱల పితృశిర్ధముతో తిరోదకము నొనగి, లేచి నిలబడి అంజలిబద్ధుడై, "-----గోత్ర -----ఏతం
విందముపత్తిస్త" - అని ఉపస్థానమును చేసి, అన్నపాత్రసంఖ్యోదకముతో తిలలను చేసి, అ
ఙ్కముతో పిండమును మూడుసార్లు అప్రదక్షిణముగా పితృశిర్ధముతో పరిషేవనము చేసి,
పిండపాత్రను బోర్లించి, ప్రోక్షించి, మఱల త్రిప్పి పెట్టి, ఆ పిండమును నీటిలో పడవేయవలెను.

²⁷⁶ ఏవం ప్రతిదినం ఏకైకం ఏదం దత్వా, ద్వాదశదినే త్రయోదశదినే నవ్తవింశతిదినే చా సపిండికరణాత్పూర్వం సబ్రాహ్మణైకోద్దిష్టం కుర్యాత్.

సబ్రాహ్మణైకోద్దిష్టమ్

పైన చెప్పినట్లుగా అగ్నియందు ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధమును చేసినను, అనంతరము బ్రాహ్మణ ముఖముగా ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధము నవత్కముగా చేయవలెను. పదిరోజులలోపల (ఇతరజ్ఞాతులు గలింతుటవల్ల) నేతే అశౌచము వచ్చినను, అది 11వ దినమున నివారణ యగును. కాని యీ అశౌచము మాతాపితరులలో నొకరు గలింతుటవల్ల కల్గిన, దానికి మఱల 10 దినములు అశౌచముతో నుండవలెను. ఇట్టి స్థితిలో మొదటి వ్యక్తికి 11వ దినమందే ఏకోద్దిష్టమును చేసి, రెండవవ్యక్తి కావ్యక్తి మరణాది 11వ దినమున ఏకోద్దిష్టమును చేయవలెను. తదనంతరము, ముందుగా పితృసపిండికరణశ్రాద్ధమును చేసి, ఆ తర్వాత మాతృసపిండికరణశ్రాద్ధమును చేయవలెను. ఈలోపల పితామహుడు మరణించిన, పితామహసపిండికరణానంతరము పితృ, మాతృసపిండికరణములను చేయవలెను. ఎట్టి పరిస్థితిలోను 11వ దినమందున విరువకుండ ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధమును చేయవలెను.

ప్రయోగః :²⁷⁷ ఏకాదశాహని మధ్యాహ్నం ప్రాచీనావీతి, "-----గోత్రస్య -----శర్మణః పియః ప్రతస్య (అథవా,-----గోత్రాయా-----నామ్నూః మాతూః ప్రతాయా) అద్య ఏకాదశాహని (అగ్నే) అవర్తాద్యమాషితకేకోద్దిష్టశ్రాద్ధం కర్తుం యోగ్యతానిర్ధమను గ్రహణ" - ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు! యోగ్యతానిర్ధరస్తు" - ఇత్యనుజ్ఞాప్య, ఉపవీతి, ప్రాణానా యమ్య, ప్రాచీనావీతి,

"శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద అస్యాం తిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞాయా భగవత్ప్రేక్ష్యర్థ యాచం-----గోత్రస్య -----శర్మణః పియః ప్రతస్య (అథవా,-----గోత్రాయా-----

²⁷⁶ ఇట్లు ప్రతిదిన మొక్కొక పేదము నొసగుచు 12వ, రేదా 13వ, రేదా 27వ దినమునందు సపిండికరణమునకు ముందు బ్రాహ్మణయుతముగా ఏకోద్దిష్టమును చేయవలెను.

²⁷⁷ కర్త 11వరోజు మధ్యాహ్నం ప్రాచీనావీతియై, తూర్పునకు మళ్ళి, "-----గోత్రస్య----- యోగ్యతానిర్ధమనుగ్రహణ" - అని పశ్చిమములులైన నిమంత్రితబ్రాహ్మణుని ప్రార్థించి, "తథాస్తు! యోగ్యతానిర్ధరస్తు" - అని అనుజ్ఞను పొంది, ఉపవీతియై, ప్రాణాయామము చేసి,

నామ్నోః మాతుః ప్రతాయాః) అద్య ఏకాదశాహని (అగ్నే) అనర్తాద్యమానికైకో
ద్విష్టత్వాద్ధంకరవ్యే" - ²⁸⁰ ఇతి సంకల్ప్య, ప్రత్యక్షబుద్ధ్యే విప్రస్య హస్తేజలం దత్వా,

²⁸¹ "----గోత్రస్య ----శర్మణః వితుః ప్రతస్య (అథవా, ----గోత్రాయాః ----
నామ్నోః మాతుః ప్రతాయాః) ఇదమాననం" - ఇత్యాననం దత్వా, పునర్దలం దత్వా,
(అథవా, అగ్నావేకోద్దిష్ట్య కన్యంశ్చిత్వాత్రేతోక్షునిమిత్రం పశ్యమాగ్రం కుగ్నుం నిధాయ, తస్య
పరి దర్శం నిధాయ, కూర్చన జలం దత్వా), "ఇదమర్చనమ్" - ఇతి తిలకభ్యర్చ్య (అథవా,
కుగ్నోపరి తిలాన్ వికిర్య), ²⁸² "అనర్తాద్యమానికైకోద్విష్టత్వాద్ధే ప్రతార్థే భవతా శ్శణః

²⁸⁰ ప్రాధివాపితియై, "త్రీ గోవింద ---మానికైకోద్విష్టత్వాద్ధంకరవ్యే" - అని సంకల్పించి, పశ్యమ
ముఖమైన బ్రాహ్మణుని హస్తమునందు కూర్చున జలమునొసగి (విశేషవివరణము: బ్రాహ్మ
ణుని స్థానముతో అయానుతము నుండి ఏకోద్దిష్టమును చేయునప్పుడు అగ్నితో 32 అన్నా
హతులను చేయవలెను. అందుచే ఇట్టి సంకల్పములందు బ్రాహ్మణుని నిద్రిత "అగ్నే" అను
పదమును (అగ్నే అనగా అగ్నితో అని అర్థము) కలిపి పై సంకల్పములను చెప్పవలెను.
ప్రత్యక్షబ్రాహ్మణునితో ఏకోద్దిష్టమును చేయునప్పుడు ఈ "అగ్నే"పదమును విడిచి సంకల్ప
మును చెప్పవలెను. ఇట్లే సర్వత్ర గమనించవలెను.)

²⁸¹ "----గోత్రస్య ----ఇదమాననం" - అని బ్రాహ్మణునికి అనన్తార్థముక దర్శనొసగి, మఱి
కూర్చున హస్తమునందు జలము నొసగి, "ఇదమర్చనమ్" - అని తిలకతో నతని సర్పించి
(లేదా అయానుతంతో ఏకోద్దిష్టమును చేయునెడ అగ్నిప్రతిష్ఠాపన చేయు స్థానమునకు దక్షిణ
మున ఒక దిన్న తట్టితో పశ్యమాగ్రముగా నొక (తోక్షు)కుగ్నుము నుండి, దానిపై "----గోత్రస్య-
----ఇదమాననమ్" - అని చెప్పుచు ఒక దర్శనము వేసి, కూర్చున జలము నుండి, "ఇద
మర్చనమ్" - అని దానిపై తిలకము వేసి)

²⁸² "అనర్తాద్యమానికైకోద్విష్టత్వాద్ధే ప్రతార్థే భవతా శ్శణః కర్తవ్యః" - అని విప్రవి హస్తమునందొక
దర్శనముంచి, "ఓం శతా" - అతనిచే ప్రత్యక్షమై, "ప్రాప్నోతు భవాన్" - అని చెప్పి "ప్రాప్నోతు" -
- అని ప్రత్యక్షమై (లేదా అయానుతైకోద్దిష్టమునందు "అనర్తాద్యమానికైకోద్విష్టత్వాద్ధే ప్రతార్థే
భవతా శ్శణః కర్తవ్యః" - అని చెప్పి తోక్షుకుగ్నుముపై నొక దర్శనము వేసి, "ఓం శతా" - అని
మనసుతో ననుకొని, "ప్రాప్నోతు భవాన్" - అని చెప్పి, "ప్రాప్నోతు" - అని మనసుతో
ననుకొని),

కర్తవ్యః" - ఇతి హస్తే దర్శం దత్వా, "ఓం తథా" - ఇతి ప్రత్యుక్తే, "ప్రాచిన్నే తు భవాన్" - ఇత్యామంత్ర్య, "ప్రాచిన్నే వాని" - ఇతి ప్రత్యుక్తే

²⁸³ గజపాదప్రమాణం వృత్తం కుణ్డం భాత్వా, గోమయేనోపరివృత్త, "-----గోత్రస్య----- తర్కణః (అథవా, ---గోత్రాయాః ---నామ్నోః) అవరూద్యమాన్తికేర్ద్ధిష్ఠశ్లాఢ్ధే ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, మాతుః ప్రేతాయాః) పాద్యస్థానే శిదమాననమ్" - ఇతి కుణ్డే దర్శం వినిదాయ, "శిదమర్చనమ్" - ఇతి తిరైరభ్యర్చ్య,

²⁸⁴ "-----గోత్రస్య-----తర్కణః ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, -----గోత్రాయాః----- నామ్నోః మాతుః ప్రేతాయాః) అవరూద్యమాన్తికేర్ద్ధిష్ఠశ్లాఢ్ధే ఏతః ప్రేత (అథవా, మాతః ప్రేతే) స్వాగతమ్" - ఇతి విప్రం కుండే స్వాగతముక్త్వా, "శిదం తే పాద్యమ్" - ఇతి త్యాదిత్యాభిముఖో భూత్వా విప్రాయ పాద్యం దత్వా, అజాన్వాణంఘం వా తస్య పాద ద్వయం ప్రక్షాళ్య, స్వస్య త పాదౌ ప్రక్షాళ్య, పవిత్రం విస్సృజ్య, అన్యపవిత్రం ధృత్వా, అవమ్య,

²⁸⁵ గజపాదప్రమాణముగా గుండ్రది కుణ్డమును త్రవ్వి, దానిని గోమయముతో నరికించి, "-----గోత్రస్య ---పాద్యస్థానే శిదమాననమ్" - అని చెప్పి ఆ కుణ్డములో నొక దర్శము వేసి, "శిదమర్చనమ్" - అని కుండములో తిలలను వేసి అర్చించి,

²⁸⁶ "---గోత్రస్య ---స్వాగతమ్" - అని ద్రాహ్మణుని కుండములోనికి అహ్వానించి, పవిత్రమును చెవిసందున పెట్టుకొని, "శిదం తే పాద్యమ్" - అని కర్త అదిత్యాభిముఖుడై అతని పాదములను మోకాళ్లవలె కదిగి, తనకాళ్లను కూడ కదిగికొని, చెవిసందు పవిత్రమును విప్పి పదవేసి ("క్రాధారంలే భృతాన్ దర్శాన్ పాద్యాంతే త విసర్జయేత్" - అనగా కర్త క్రాధారంభమున ధరించిన పవిత్రమును నిఘంత్రితుని పాదములు కదిగిన తర్వాత విసర్జింపవలెనని ధర్మశాస్త్రము), వేతే పవిత్రమును ధరించి, కుండమున కుత్తరమున ఆవరించి, ద్రాహ్మణుని కూడ అదమింపజేసి, (గృహములోనికిఞ్చోయి) ద్రాహ్మణునిపై అననార్థముక దర్శము వేసి, దానిపై అతనిని కూర్చుండబెట్టి (లేదా, "-----గోత్రస్య-----స్వాగతమ్" - అనుచు భోక్తృభుగ్గుమును కుండములో నుంచి, పవిత్రమును తీసి చెవిసందున పెట్టుకొని, "శిదం తే పాద్యమ్" - అని అదిత్యాభిముఖుడై దానిపై నీటిని పోసి, కర్త తన కాళ్లను కదిగికొని, మునుపటి పవిత్రమును విప్పి పదవేసి వేతొక పవిత్రమును ధరించి, అదమనమును చేసి, భుగ్గుము ఆవరించినట్లు మనసుతో భావించి, భుగ్గుమును తీసి మఱలతట్టరే నుంది)

²⁹¹ అప్రదక్షిణం పరిస్తీర్య, దక్షిణాప్రాగ్గ్రైః దర్శైః ప్రాగాద్యప్రదక్షిణం పరిస్తీర్య, ²⁹² అగ్నే ర్దక్షిణతో దక్షిణాగ్రాన్ దర్శాన్ పంస్తీర్య, తేషు పాత్రాణి దక్షిణారంభాత్ ఏతైకతః ఔదుమ్బర దర్శ్యం, అజ్యస్థానం, ప్రోక్షణీపాత్రం, పునర్దర్శ్యం, హవిఃపాత్రం, హవిష్యపాత్రం, ఔదుమ్బర మేక్షణం చ సాదయిత్వా, తత్పశ్యాత్ దక్షిణాగ్రాన్ దర్శాన్ పంస్తీర్య, తేషు ఏతైకతః సపవిత్రం ప్రేతార్హ్యపాత్రం, తిలాన్, నీకతాన్, మధు, గంధం, పుష్పాణి, కులసీదకాని చ సాదయిత్వా, ²⁹³ ఏతేన పవిత్రేణ ప్రోక్షణీయత్పుయ, ²⁹⁴ ఉత్తానాని పాత్రాణి ప్రోక్ష్య, అజ్యనంస్కారే హవిషా

²⁹⁰ దానిని అగ్నికి తూర్పున ముందు వేయబోవు పరిస్తరణల కవతల నుండి,

²⁹¹ ఒక్కొక్క దర్శను తూర్పునుండి మొదలిది అప్రదక్షిణముగా అగ్నినుట్లును పఱచి (అనగా తూర్పు, పడమరలందు వేయు దర్శలను దక్షిణాగ్రములుగాను, ఉత్తరదక్షిణములందు వేయు దర్శలను పూర్వాగ్రములుగాను, తూర్పునుండి మొదలిది అప్రదక్షిణముగా వేసి, ఉత్తరదికలో వేసిన దర్శను ప్రోక్ష్యత్వముగా వేసిన దర్శల మొదళ్ళపై నుండునట్లును, దక్షిణమున వేసిన దర్శను ప్రోక్ష్యత్వముగా వేసిన దర్శలమొదళ్ళపై నుండునట్లును వనరింపవలెను.)

²⁹² అగ్నికి దక్షిణమున మూడు దర్శలను దక్షిణాగ్రములుగా పఱచి, వానిపై దక్షిణమునుండి మొదలిది ఔదుంబరదర్శిని (మేడిదర్శిని), అజ్యస్థానం, ప్రోక్షణీపాత్రను, మేడి ఇతరదర్శిని (స్రవమును), హవిఃపాత్రను (హోమార్హమైన అన్నము నుండిన పాత్రను), హవిష్యపాత్రను (హోమార్హమైన వ్యంజనముల నుండిన పాత్రను), ఔదుంబరమేక్షణమును (మేడిపల్లను) ఒక్కొక్కటిగా తీసికొని ఉంచవలెను. తర్వాత వానికి పడమట 3 దక్షిణాగ్రపు దర్శలను పఱచి, వానిపై క్రమముగా పవిత్రమునుండిన ప్రేతార్హ్యపాత్రను, తిలలను, తేనెను, ఇనుకను, గంధపువ్వు ములను, కులసీదకములను ఒక్కొక్కటిగా తీసికొని (పాత్రలను బోర్లించి) ఉంచవలెను.

²⁹³ తర్వాత ఒక దర్శతో నాయామతం వేసి, దానిని ప్రోక్షణీపాత్రలో నుంచి, ఆ ప్రోక్షణీపాత్రను తన ముందుంచుకొని, దానిలోనీచిని పోసి, పవిత్రముచేత ఉత్పూరణము (దక్షిణాగ్రముగా దర్శను రెండువైపులా రెండుచేతలతో పట్టుకొని ప్రోక్షణీలోని నీటికి తాకించుచూ తూర్పు నుండి పడమటికి త్రిప్పుట) చేయవలెను.

²⁹⁴ అగ్నికి దక్షిణమున దర్శలపై బోర్లించియుండిన ఇతరపాత్రలను వెల్లకిల త్రిప్పి పెట్టి, ప్రోక్షణీపాత్రలోని జలముతో వానిని ప్రోక్షించి, ప్రోక్షణీలో అవ్యజలమును నింపి దానిని తన కెడమ వైపుంచుకొని, ఒకదర్శను నేతిపాత్రలోనుంచి, అందులో నేతిని నింపి, దక్షిణము వైపు అగ్ని నుండి వెలుగా కొన్ని విప్పులను తీసికొని, వానిపై ఆ నేతిపాత్ర నెక్కించి, ఒక దర్శను నిప్పుతో

సహ త్రి పర్యగ్నికృత్వా. ²⁹³ దర్శ్యో సంస్కృత్య, ²⁹⁴ అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిష్య, అగ్నే దక్షిణతః ఏకస్మిన్ పాత్రే ఏకదర్శణ కృతం ఆయామతం నిధాయ, జలం దత్వా,

అర్ఘ్యగ్రహణమ్: ²⁹⁷ తతః పవిత్రాంతర్ధతే అర్ఘ్యపాత్రే. "ఆమ ఆగష్టుతు వ్రేతో దేవ యానాన్ సముద్రాన్ సరిలాన్ సువర్దాన్/ అస్మిన్ యజ్ఞే సర్వకామం లభతే॥క్షీయ మాణాముపదుహ్యలామిమాం ప్రతాయ తే గృహ్లామి" ("ఆమ ఆగష్టుతు వ్రేతా దేవ యానాన్ సముద్రాన్ సరిలాన్ సువర్దాన్/ అస్మిన్ యజ్ఞే సర్వకామం లభతే॥క్షీయ మాణాముపదుహ్యలామిమాం ప్రతాయై తే గృహ్లామి" - శిష్టాం)

"-----గోత్రస్య-----శర్మణి ఏతుః ప్రతస్య (అథవా,-----గోత్రాయా-----నామ్నో నామ్నాః ప్రతాయా) ఆవర్తాద్యమాసికైకోద్ధృష్టశ్శాభే న్యధాయేదం తే అర్ఘ్యం గృహ్లామి" - ఇత్యర్ఘ్యం గృహ్లామౌత్.

నంటింది, ఆ జ్వాల నేరిపాత్రయందు ప్రతిబింబించునట్లుగా దర్శనము చూపింది, ఒక దర్భాగ్రమును కదిగి నేరిపాత్రలో నుంచి, నేరిపాత్రను హరిపాత్రలో సహ జ్వరితదర్శనవేత అప్రదక్షిణముగా మూడుసార్లు చుట్టి, ఆ దర్శనము దక్షిణమునకు త్యజింది, అగ్నినుండి వెలుగు తినికొన్న విస్తృతము తిరిగి అగ్నిలో చేర్చి, ప్రోక్షిణిలోని ఆయామతాన్ని నేరిపాత్రలో నుంచి, ఆ దక్షిణార్థాయామతంతో నేరిని మూడుసార్లు విపరీతంగా తూర్పునుండి పడమరకు గీచి, ఆయామత గ్రంథిని విడిచింది, నీటిని తాకి, ఆయామతం కొనలు పడమరకుండునట్లు పట్టుకొని దానిని అగ్నియందు వేయవలెను.

²⁹⁵ తరువాత ఇతరదర్శని ఎడమచేతిలోను, ప్రధానదర్శని కుడిచేతిలోను ఒకేసారి తినికొని, వానిని అగ్నిపై కాచి, దర్భతో సమ్మార్జనము చేసి, మళ్ళికాచి, సమ్మార్జనము చేసిన దర్భతో ప్రోక్షింది, అజ్యపాత్రకు ఎడమవైపున ఇతరదర్శని (ప్రవమును), కుడివైపున ప్రధానదర్శని (ప్రక్కను) ఉంచి, సమ్మార్జనము చేసిన దర్భను పిటితో తాకి, దానిని అగ్నిలో వేయవలెను.

²⁹⁶ ఆ తర్వాత అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి, అగ్నికి దక్షిణమున నొక పాత్రను (చెంబును) ఉంచి, దానిలో నొక ఆయామతమును వేసి, జలముతో నింపవలెను.

²⁹⁷ ఆపైని ఆయామతమునుండిన ప్రతార్ఘ్యపాత్రలో "ఆమ ఆగష్టుతు వ్రేతో --- ప్రతాయ తే గృహ్లామి" - అనుమ ప్రతకు అర్ఘ్యము విచ్చుటకై కావలసిన జలమును పోయవలెను. (నూతన: ప్తలకు, "ప్రతాదేవయానాన్ --- ప్రతాయై తే గృహ్లామి" - అని చెప్పవలెను.)

²⁹⁸ తతః పవిత్రముద్భవః, "తిలో²⁹⁹ని సోమదేవత్యో గోనవో³⁰⁰ దేవనిర్మితః ప్రత్యవధిః ప్రత్యవహి ప్రతమిమాన్ లోకాన్ ప్రణయాహ నః (ప్రతామిమాం - ఇతి స్త్రీణాం)" - ఇత్యర్హే తిలాన్నిక్షిపేత్. పవిత్రం నిధాయ,

²⁹⁹ "ఓం మధు వాతా ఋతాయతే మధు కరన్తి నిర్దవః మాధ్వీర్నన్తన్వోవధిః/ మధు నక్షముతోషని మధుమత్పార్థవగం రజః/ మధు ద్యౌ రస్తు నః పితా మధుమాన్త వనస్పతిర్మధుమాగం అస్తు సూర్యః/ మాధ్వీర్గ్రావో భవన్తు నః/ మధుమధుమధు"

- ఇతి ప్రత్యుపం మధు గుడం వా అర్ఘ్యపాత్రే నిక్షిప్య, ³⁰⁰ "సోమస్య త్విషీరని తవేవ మే త్విషీర్భూయాదమృతమని మృత్యోర్భౌ సాహ దిద్యోన్భౌ పాహి" - ఇతి పర్వాంగు కిచిరభిమృత్య, దర్శిత తోడయిత్యా, "అవేష్టా దన్తశూకా" - ఇతి తత్ర పఠితం తృణాదిక మారాయ, "నిరన్తం నమువేశ్కరః" - ఇతి నైఋత్యాం విరసన్య, అప ఉపస్సృత్య,

³⁰¹ "శం నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు వీతయే/ శంయోరభిప్రవన్తు నః" - ఇత్యర్హే మభిమన్త, "గన్ధద్వారాం దురాధర్లాం నిత్యచ్ఛ్రాం కరేషిషేమ్/ త్వత్సరేగం నర్వ భూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్" - ఇతి గన్ధాదిభిరభ్యర్ఘ్య,

²⁹⁸ తర్వాత అర్ఘ్యపాత్రలోని ఆయామతమును బయటకు తీసి పట్టుకొని, "తిలో²⁹⁹ని సోమ దేవత్యో గోనవో³⁰⁰ దేవనిర్మితః ప్రత్యవధిః ప్రత్యవహి ప్రతమిమాన్ లోకాన్ ప్రణయాహ నః" - అని చెప్పి అర్ఘ్యపాత్రలో తిలలను వేసి, ఆయామతమును మఱల అర్ఘ్యపాత్రలో నుంచవలెను (స్త్రీలకు మంత్రముతో, "ప్రతామిమాం" - అని చెప్పవలెను).

²⁹⁹ తరువాత, "మధు వాతా ----- మధుమధుమధు" - అని మధుత్రయమును చెప్పి, ప్రతి మంత్రము చివర మధువునుగాని, బెల్లమునుగాని, అర్ఘ్యపాత్రలో వేయవలెను.

³⁰⁰ తరువాత "సోమస్య త్విషీరని ----- దిద్యోన్భౌ పాహి" - అని ఆ అర్ఘ్యపాత్రలోని మధువును (గుడమును) అన్ని ప్రేక్షతోమ కలిపి, దానిని దర్శనతో కలియబెట్టి, "అవేష్టా దన్తశూకా" - అని దానితో పడిన తృణాదులను తీసి, "నిరన్తం నమువేశ్కరః" - అని వానిని నైఋతికి పడవేసి, చేయి కదిగికొని,

³⁰¹ "శం నో దేవీరభిష్టయ --" అని అర్ఘ్యపాత్రపై కుడిచేతిని మూసి, తటాయిని తీసి ఆ పాత్ర నభి ముంత్రించి, "గన్ధద్వారాం --" అను మంత్రముతో అందులో గంధమును వేసి, "అయనేత ----"

"అయనే తే పరాయణే దూర్యో రోహన్తు పుష్పిణీః/ హ్రదాశ్చ పుండరీకాణి
నముద్రస్య గృహాభిమే" - ఇతి పుష్పకులసింధవాని విక్షిప్త్య, హరణ్యకకలం నిధాయ, దర్శ్యైః
దర్యాః చ ప్రవాద్య, దర్యానర్హం దద్యాత్ - తత్పాత్రం నోద్ధరేత్, న పునః పూరయేత్.

భుక్తిస్థలావోక్షణిమః: ³⁰²తతః "అవహతా అనురా రక్షాగంని విశావా యే
క్షయన్తి పృథివీమను/ అన్యత్రేతో గచ్ఛన్తు యత్రాన్య గతం మనః (యత్రాన్యా గతం
మనః - ఇతి ప్రతాం)" - ఇతి తిలాన్ వికతాంశ్చ భుక్తిదేవే ప్రకరేత్.

³⁰³"ఉద్రామవర ఉత్పర ఉన్మద్యమా వైతస్థాన్యమ్య/ అనుం య ఇయాయా
వృకర్ణస్థా నోఽవతు ప్రతా హవేమ" - (ఉద్రామవర ఉత్పర ఉన్మద్యమా వైతా
స్థాన్య/ అనుం యేయావృకర్ణస్థా సా నోఽవతు ప్రతా హవేమ/ - ఇతి ప్రతాం) -
ఇత్యధిపరవాక్షిత్.

భుగ్నో హోమదేవతావాహనమ్: ³⁰⁴"అయాహ ప్రత సామ్య గంభీరైః
నతిలిః హైర్యైః/ ప్రతామన్యత్థ్యం దదద్రయం చ దీర్ఘాయుత్వం చ తతశారదం చ ---

అను మంత్రముతో కులసింధమును, పుష్పములను వేసి, హరణ్యకకలము (దిల్లర) వందుకో
వేసి, ఆ పాత్రను దక్షిణాగ్రపుడదర్శలవే, దొన్నిచే కప్పివలెను. ఈ పాత్రను పైకిత్తిపట్టుకొనరాదు;
మఱిల దానితో నీరు పోయరాదు; దీనిపై కప్పిన దొన్నితో ఇందులోని జలమును తీసికొన
వలెను. (నూతనః అర్హ్యపాత్రతోని జలము చల్లిపోయిన అర్హ్యజలస్కన్నప్రాయశ్చిత్తమును
చేయవలెను గనుక అట్లు వల్లిపోకుండ, ముందు అగ్నికి దక్షిణమున నుంచిన ఇసుకతో ఈ
పాత్రను స్థిరముగా నుంచవలెను.)

³⁰² హోమస్థానమునకు దక్షిణమున ప్రేతభోజనస్థానముగా నిర్ణయించి, అప్పుడు "అవహతా
అనురా-----యత్రాన్య గతం మనః" అను మంత్రముతో తిలలను ఇసుకను వల్లవలెను. అపైని,

³⁰³ "ఉద్రామవర-----ప్రతా హవేమ" - అను మంత్రముతో భుక్తిస్థానములో నీటిని వల్లవలెను.

³⁰⁴ తరువాత అగ్నికి దక్షిణమున ఒక వివరాకుతో ఒక దర్భచే కట్టిన భుగ్నమును పశ్చిమాగ్ర
ముగా నుంచి, కర్ణ దక్షిణాముఖముగా కూర్చొని, "అయాహ ప్రత-----అవాహయామి" - అని
ఆ భుగ్నముపై తిలలను వల్లి ప్రేత నావాహనము చేసి, "ప్రేతస్య ఇదమాహవమ్" - అని ఆ ప్రేత
స్థానభుగ్నముపై వేటొక దక్షిణాగ్రపు భుగ్నము నుంచి, "ఉదమర్చనమ్" - అని దానిపై

గోత్రస్య-----శర్మణః ఏకోద్ధిష్ఠత్రాధే-----గోత్రం-----శర్మాణం ఏతరం ప్రేతమావాహ
యామి స్త్రీణాం - "అయాహి ప్రేతే సౌమ్యే గంభీరైః పథిభిః పూర్వైః/ప్రజామన్యభ్యం
దదతి రయం వ ద్ధౌయత్యం వ శతతారదం చ/-----గోత్రాయాః--- నామ్నూః ఏకో
ద్ధిష్ఠత్రాధే-----గోత్రం-----నామ్ని ప్రేతామావాహయామి"- ఇతి దక్షిణాముఖస్థిం
అగ్నేర్దక్షిణతః కుగ్మేతిలాన్ ఏకీర్య ప్రేత (ప్రేతా) మావాహ్య, "ప్రేతస్య (ప్రేతాయాః) ఇద
మావనమ్"- ఇత్యానవార్థం కుగ్మేతిరీ దక్షిణాగ్రమున్యకుగ్మం దత్వా "ఇదమర్చనమ్" -
ఇతి తిలైరభ్యర్చ్య, పునః పాదప్రక్షాళనం వరణం చ కుర్యాత్.

పునర్వరణం, పాదప్రక్షాళనమ్:

³⁰³ కర్త కుజ్జస్య ప్రాగ్గాగ్రి తిష్ఠన్, "-----గోత్రస్య-----శర్మణః (అథవా,-----
గోత్రాయాః -----నామ్నూః) అవర్తాద్యమాసితైకోద్ధిష్ఠత్రాధే ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా,
మాతుః ప్రేతాయాః) పాద్యస్థానే ఇదమావనమ్"- ఇతి కుజ్జే దర్శాన్నిధాయ, "ఇద
మర్చనమ్"- ఇతి తిలైరభ్యర్చ్య, "-----గోత్రస్య-----శర్మణః ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా,
-----గోత్రాయాః -----నామ్నూః మాతుః ప్రేతాయాః) అవర్తాద్యమాసితైకోద్ధిష్ఠత్రాధే
ఏతుః ప్రేత (అథవా, మాతుః ప్రేతే) స్వాగతమ్"- ³⁰⁴ ఇతి విస్తం కుండే స్వాగతముక్త్యా, "ఇదం

తిలలను వేసి, మణిల బ్రాహ్మణునికి (లేదా బోక్షుకుగ్మమునకు) పాదప్రక్షాళన, వరణములు
చేయవలెను. (నూతనః అవాహన చేయునప్పుడు స్త్రీలకు పైన బ్రాకెట్లలో నిద్దినట్లుగా
"అయాహి ప్రేతే సౌమ్యే---ప్రేతామావాహయామి"- అని చెప్పవలెను)

³⁰³ కర్త పాదప్రక్షాళనకుజ్జమునకు తూర్పున పశ్చిమాభిముఖుడై నిలుచుండి, "-----గోత్రస్య--
- పాద్యస్థానే ఇదమావనమ్"- అని ఆ కుజ్జములో దక్షిణాగ్రముగా దర్శలను వేసి, "ఇదమర్చ
నమ్"- అని అందులో తిలలను వేసి అర్చించి,

³⁰⁴ "-----గోత్రస్య-----స్వాగతమ్"- అని విస్త్రుతి కుండములోనికి అహ్వనించి, పవిత్రమును
కుడిచెనినందున పెట్టుకొని, మోర్యాభిముఖుడై "ఇదం తే పాద్యమ్"- అని అతని పాదములను
మోర్యాభిముఖ కదిగి, కర్త తన కాళ్లను కూడ కదిగికోని, చెనినందు పవిత్రమును తిని విప్పి
ఆచటనే పడవేసి, మఱొక పవిత్రమును ధరించి, కర్త తాను ముందుగా ఆచమించి, తదుపరి
విస్త్రుతి అచమింపజేసి, (లేదా "-----గోత్రస్య-----స్వాగతమ్"- అనుచు బోక్షుకుగ్మమును
కుండమునందుంచి, పవిత్రమును తిని చెనినందున పెట్టుకొని, మోర్యాభిముఖుడై "ఇదం తే

తే పాద్యమ్" - ఇతి విప్రాయ పాద్యం దత్వా, అదిత్యాభిముఖః ఆజాన్వాజంఘం వా పాద
ద్యయం ప్రక్షాళ్య, స్వస్య పాదౌ చ ప్రక్షాళ్య, పవిత్రం చిన్మజ్య, అన్యవచిత్రం ధృత్వా, అవమ్య,
ఆదాతం ద్రాహ్మణమాసనే ఉపవేశ్య, హస్తే కుద్ధోదకం ప్రదాద్య, అర్ఘ్యపాత్రస్థపవిత్రం విప్రహస్తే
నిధాయ,

అర్ఘ్యాదానమ్: ³⁰⁷ "యా దివ్యా అహః పయసా సంబభూవుః/ యా అన్తరక్ష ఉత
పార్థవీర్యా/ వీరణ్యవర్ణాయజ్ఞాయాస్తాన అవశ్యగ్గం స్యాన్వా భవన్తు|| --- గోత్రాయ --
- శర్భణే విత్రేప్రతాయ (అథవా, --- గోత్రాయై --- నామ్నై మిత్రేప్రతాయై) ఇదం తే
అర్ఘ్యమ్" - ఇత్యర్ఘ్యం దత్వా, పునశ్చుద్ధోదకం దత్వా, పవిత్రమదాద్య అర్ఘ్యపాత్రే నిధాయ,
దర్పి: దర్వాః చ ప్రచ్ఛాద్య, అర్ఘ్యపాత్రాజీ నోద్ధరేత్ - న పువ: పూరయేత్ - దర్వాః ఆదాయ
అర్ఘ్యం దద్యాత్.

(³⁰⁸ అర్ఘ్యజలే స్కన్నే కోషణి వా "అపో హిష్ఠా మయోభువస్తా న త్సర్వే దేహాతన/ మహా
రణాయ చక్షన/ యో వ శ్చివతమో రసః/ తస్య భాజయతేహ నా/ ఉశశిరీవ మాశరః/

పాద్యమ్" - అని దానిపై నీటిని పోసి, కర్ష తన కాళ్లను కూడ కడిగికొని, పవిత్రమును నిప్పి
పడవేసి, వేతాక పవిత్రమును ధరించి, అవమనమును చేసి, భుగ్నము అవమించినట్లు మనమతో
దానించి, భుగ్నమును తీసి మఱల తట్టతో నుంచి, గృహములోనికి ప్రవేశించి, ద్రాహ్మణుని
పశ్చిమముఖముగా కూర్చుండబెట్టి, అతని చేతిలో కుద్ధోదకము నొసగి, అర్ఘ్యపాత్రలోని ఆయా
మతమును తీసి అతని చేతిలో నుంచి,

³⁰⁷ "యా దివ్యా అహః పయసా -- ఇదం తే అర్ఘ్యమ్" - అని ఇదవఱకు అర్ఘ్యపాత్రను మూసి
యుంచిన దొన్నెతో అర్ఘ్యపాత్రలోని జలమును తీసికొని, ఆ జలముతో ద్రాహ్మణునికి అర్ఘ్యము
నిచ్చి, కూర్చుంటే అతని చేతిలో కుద్ధోదకము నొసగి (తేదా ధోక్షుభుగ్నముపై దొన్నెతో అర్ఘ్య
పాత్రలోని జలమును పోసి, కూర్చుంటే మఱల దానిపై జలము నుంచి), ఆయామతపవిత్రమును
మఱల అర్ఘ్యపాత్రలో నుంచి, దర్పలతో, దొన్నెతో అర్ఘ్యపాత్రను కప్పవలెను అర్ఘ్యపాత్రను పై
కెత్తి పట్టుకొనరాదు, దానిలో మఱల జలమును వింపరాదు.

³⁰⁸ ఒకవేళ అర్ఘ్యజలమంతయు చల్లిపోయినను, ఎండిపోయినను, "అపో హిష్ఠా మయో
భువః", "అమ అగచ్ఛదు" - అమరెందు మంత్రములతో అందులో నీటిని పోసి, 198-200

తస్మా ఆరం గమామ నో యస్య జయాయ జన్యతీ అపో జనయథా వ నః! అను
అగచ్ఛతు సైతో దేవయానాన్ సముద్రాన్ సలిలాన్ సువర్ణాన్! అన్నిన్ యజ్ఞే
సర్వకామం లభతే³⁰⁹ జీయమాణా ముపదుహ్యతా బుమాం వ్రేతాయ తే గృహ్లామి”
(వ్రేతా దేవయానాన్ --- వ్రేతాయై తే గృహ్లామి - ఇతి స్త్రీణాం) - ఇతి పునరర్ఘ్యం గృహ్లాత్వా,
శిలప్రక్షేపాద్యాచ్ఛాదనాంతం, అర్చనం గంధపుష్పం చ దత్వా, “తతస్మ్య అప్రవృద్దాయతే
పునః! స్వాధిష్ఠాధీతిరుచభో యతస్య తే! అయగం నముద్ర తతః విత్వ తేవజః! స్వాహా
శ్చ తస్య నముల్పవృతర్భవః!” - ఇతి జహుయాత్.)

³⁰⁹ బ్రాహ్మణాయ వస్త్రోత్తరీయ-గంధ-పుష్ప-శయ్యాననోదకపాత్ర-కాంస్యపాత్ర-దీప
పాత్ర-గో-ఘా-హిరణ్యాలంకారాదీని యథాశక్తి దత్వా, హస్తే కుద్ధోదకం ప్రదాయ, పవిత్రం
హస్తే నిదాయ, దర్వాః అర్ఘ్యపాత్రాత్ జలమాదాయ,

³¹⁰ “యో దివ్యా ఆహః పయసో నంబమాపుః! యో అస్తరేక్ష తత పార్థే వీర్యాః!
హిరణ్యవర్షా యజ్ఞయాసైన్ అపశ్చగ్గం స్త్రీనా తేవస్తు! ---- గోశ్రస్య ---- శర్మణా

పుటలతో చెప్పినట్లుగా శిలప్రక్షేపణగంధపుష్పద్వ్యర్ఘ్యవాంతం చేసి, “తతం మ అహః--” అను
మంత్రముతో హోమమును చేయవలెను.

³⁰⁹ అట్లాసినట్లైన బ్రాహ్మణునికి వస్త్రోత్తరీయములు, గంధపుష్పములు, శయ్యాననములు,
ఉదకపాత్ర, కాంస్యపాత్ర, దీపపాత్ర, గోఘాహిరణ్యాలంకారాదులు నస్తురూపమున గాని,
హిరణ్యరూపమున గాని యథాశక్తి నొసగి (ఈ దానములను చేయునప్పుడు చెప్పవలసిన
సంకల్పములై అనుబంధమును దూకునది), అతని చేతిలో కూర్చుతో కుద్ధోదకము నొసగి,
అర్ఘ్యపాత్రలోని ఆయామతపవిత్రమును తిని మఱల అతని చేతిలో నుంచి,

³¹⁰ అర్ఘ్యపాత్రపై కప్పిన దర్శితో అర్ఘ్యపాత్రలోని జలమును తినికొని, “యో దివ్యా ఆహః
పయసో---స్వదాయేదం తే దక్షిణా శ్చవ్రీ” - అని చెప్పుచు దక్షిణతోబాటు ఆ జలముతో విప్రున
కర్ణము నొసగి, “అస్తు దక్షిణా శ్చవ్రీ” అని అతనిచే చెప్పించుకొని, కూర్చుతో మఱల నతని
చేతిలో కుద్ధోదకము నొసగి, అతని చేతిలోని పవిత్రమును తిని మఱల అర్ఘ్యపాత్రలో నుంచి, (లేదా
బోక్తుఁడుగైయున్న కూర్చుతో కుద్ధోదకము నొసగి, అర్ఘ్యపాత్రలోని పవిత్రమును తిని దాని ప్రక్క
నుంచి, “యో దివ్యా ఆహః పయసో-----స్వదాయేదం తే దక్షిణా శ్చవ్రీ” - అని చెప్పుచు
దక్షిణతోబాటు అర్ఘ్యపాత్రపై కప్పిన దొన్నెతో అర్ఘ్యపాత్రలోని జలమును దానిపై పోసి,

ఏతుః ప్రతస్య (అథవా, ---గోత్రాయాః ---నామ్నః మాతూ వ్రేతాయాః) అద్య ఏకాదశాహుని అనర్తాద్యమానిక ఏకోద్ధిష్టశ్లాధే ఏత్రే వ్రేతాయ (అథవా, మాత్రే వ్రేతాయై) న్యధా నమః - న్యధాయేదం తే దక్షిణా తృప్తిః" - ఇత్యుక్త్వా, "అస్తు దక్షిణా తృప్తిః" - ఇతి ప్రత్యుక్తే పునః హస్తే కుడ్డోదకం దత్వా, పవిత్రమౌదాయ, అర్ఘ్యపాత్రే నిధాయ, ధర్మైః దర్శ్యా వప్రచ్ఛాద్య.

³¹¹ "మమ ఏతః వ్రత (అథవా, మాతః వ్రతే) సర్వోపవారార్థే ఐమే తిల్యాః" - ఇతి తిలై రభ్యర్చ్య, "నకలారాధనైస్సృర్భితమ్" - ఇతి పునఃపైరభ్యర్చ్య, "అన్వర్భితమ్" - ఇతి ప్రత్యుక్తే.

హోమః³¹¹ అగ్ని నమిషే దక్షిణాముదకుంభం నిధాయ, దక్షిణతః ప్రతిష్ఠితం హవిరధి ఘోర్య, నమంతమప్రదక్షిణం పరిషవ్య, "అగ్నే కరవ్యే?" - ఇతి పృష్ట్యా, "కురువ్య" - ఇతి ప్రత్యుక్తే, దర్శ్యాముపక్షిర్య, మేక్షణేన హవిర్మద్యాత్ సకృదవదాయ,

కూర్పుతో మణల జలమునుంచి, "అస్తు దక్షిణా తృప్తిః" - అని మనమతో ననుకొని, అయా మతపవిత్రమును తిని మణల నర్ఘ్యపాత్రలో నుంచి అఅర్ఘ్యపాత్రను మణల దర్పణతో, దర్శితో కప్పి,

³¹¹ "మమ ఏతః వ్రత (అథవా, మాతః వ్రతే) సర్వోపవారార్థే ఐమే తిల్యాః" - అని అతనిపై తిలలను వర్తి అర్పించి, "నకలారాధనైస్సృర్భితమ్" - అని మణల నష్టే అర్పించి, "అన్వర్భితమ్" - అని అతనిచే చెప్పించుకొని (లేదా, "మమ ఏతః వ్రత (అథవా, మాతః వ్రతే) సర్వోపవారార్థే ఐమే తిల్యాః" - అని బోక్తులుగ్గుముపై తిలలను వేసి, "నకలారాధనై స్సృర్భితమ్" - అని మణల తిలలను వేసి, "అన్వర్భితమ్" - అని మనమతో ననుకొని)

³¹² అగ్నికి దక్షిణమున నీటిచెంబును ఉంచి (దీని నిదివఱకే ఉందియుండినచో మణల ఉంచ వలసిన అవసరము లేదు), అగ్నికి దక్షిణమునైపున ఉంచిన హవిస్సు నధిమరించి, అగ్ని నప్ర దక్షిణముగా పరిషేసింది, "అగ్నే కరవ్యే?" - అని వప్త్రుని అడిగి, "కురువ్య" - అని చెప్పించు కొని, మేక్షణముతో హవిర్మద్యమునుండి ఒకసారి ఉసిరికాయంత హవిస్సును ప్రధానదర్శ్య రోనికి తీసికొని, దానిపై ఇతరదర్శ్యతో అజ్యమును వేసికొని, "గోత్రస్య --- ఏకోద్ధిష్టశ్లాధే" - అని చెప్పి, 1వ మంత్రముతో అగ్నిలో దక్షిణమునైపు హవిర్హోమమును వేసి, ప్రధానదర్శ్యని మేక్షణ ముతో తుదిసి,

"---గోత్రస్య ---శర్మణః వితుః ప్రతస్య (అథవా, ---గోత్రాయా ---నామ్నః మాతుః ప్రతాయాః) అద్య ఏకాదశేహని అవర్తాద్యమానిక ఏకోద్దిష్టశ్చార్థే

1. ఏత్రే ప్రతాయ (అథవా, మాత్రే ప్రతాయై) యమాయ చ స్వాహా యమాయేదం నమమ/

- ఇత్యగ్నో దక్షిణార్థే హుత్వా, మేక్షణేన సంమృణ్య.

2. ఏత్రే ప్రతాయ (అథవా, మాత్రే ప్రతాయై) యమాయ చ స్వాహా యమాయేదం నమమ/ -³¹³ - ఇతి ప్రధానదర్శ్య ఇక్ష్యం గృహీత్వా హుత్వా,

3. హవిష్యం స్వాహా/

³¹⁴ ఇత్యుత్తరభస్మవి హవిష్యం హుత్వా, మేక్షణమగ్నో ప్రహృత్య, అప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిష్య.

బ్రాహ్మణభోజనమ్: ³¹⁵ భోజనస్థానే "---గోత్రస్య --- శర్మణః వితుః ప్రతస్య (అథవా, ---గోత్రాయా ---నామ్నః మాతుః ప్రతాయాః) అద్య ఏకాదశేహని

³¹³ ఇప్పుడు ప్రధానదర్శ్యతో నేరిని మూలమే గ్రహించి 2వ మంత్రముతో అగ్నిహోమము చేసి

³¹⁴ అపైని 3వ మంత్రముతో హవిష్యమును (అరటికాయకూరను) ప్రధానదర్శ్యతోనికి తీసికొని, ఇతరదర్శ్యతో దానిపై నేతి నలిపిరించి, అగ్నిలో ఉత్తరమునందున్న భస్మమునందు హోమము చేసి, మేక్షణమును అగ్నితో పదనైచి, మణల అప్రదక్షిణముగా అగ్నిని పరిషేవనము చేసి,

³¹⁵ అగ్నికి దక్షిణమున భోజనస్థానమందు "-----గోత్రస్య -----ఇదం తే అననమ్" - అని బ్రాహ్మణునికి అనవార్యముక దర్శనమేసగి, భోజనస్థానముతో అరటికాయకును చేసి, "ఇదం భోజనపాత్రాననమ్" - అని ఆ యాకు శ్రీంధ నొక భుగ్గుము నుంచి, "ఇదమర్చనమ్" - అని బ్రాహ్మణుని తిలలతో నద్దించి, హోమము చేయగా హవిఃపాత్రతో మిగిలిన యన్నమును, హవిష్యమును, ఇతరముగా నుండిన యన్నమును వ్యంజిపాహుపాదులతో సహా నద్దించి, "ఓం భూర్భువస్సువ" - అని దానిని కూర్చులముతో ప్రోక్షించి, "దేవదేవతా అప్రమద" - అని అన్నమును అప్రదక్షిణముగా కూర్చులమును పరిషేవించి, బ్రాహ్మణుని చేతిలో కూర్చుతో మధ్యోదకము నిచ్చి (రేదా, భోక్తుభుగ్గుమును అగ్నికి దక్షిణమున నుంచి, దానికి ఉత్తరమున, అనగా భోక్తుభుగ్గుమునకు, అగ్నికి మధ్యన దక్షిణాగ్రముగా ఒక అరటికాయకును చేసి, "--- గోత్రస్య --- ఇదం తే అననమ్" - అని భోక్తుభుగ్గుముపై అనవార్యముక దర్శనము చేసి, "ఇదం

అవరద్యమానిక ఏకోద్ధిష్టశ్రాధే వ్రతస్య భోజనస్థానే ఇదం తే అననమ్" - ఇత్యానవార్థం దర్శం దత్వా, "ఇదం భోజనపాత్రాననమ్" - ఇతి భోజనపాత్రస్థానే భుగ్గుం దత్వా, "ఇద మర్చనమ్" - ఇతి తిలైరగ్యర్చ్య, హుతశేషమన్నం పాత్రస్థమన్నం సంజనం సభక్షణా దికం భుక్తిపాత్రే దత్వా, "ఓం భూర్భువస్సువః" - ఇత్యన్నం ప్రోక్ష్య, "దేవనవితః అప్రనువ" - ఇత్యన్నమప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, బ్రాహ్మణస్య హస్తే శుద్ధోదకం దత్వా,

"వృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిదానం బ్రహ్మణస్తామభే జహోమి బ్రాహ్మణస్య త్వా విద్యావతః ప్రాణాపానయోర్భుహోమ్యక్షీలమసి మా వ్రతస్య క్షేపా అముత్రాముష్మీన్ తోకే" ఇదం విష్ణుర్వివక్రమే త్రైదా విదధే ఏదమ్/ నమూఢమస్య పాగం సురే వ్రత అన్నం రక్షన్య/- ³⁶ ఇతి బ్రాహ్మణస్య దక్షిణహస్తేన అన్నం వ్యంజనాదికం వ స్రుర్కయిత్వా, అంగుష్ఠనఖప్రదేశం అన్నే నివేశ్య,

³⁷ "-----గోత్రస్య -----శర్మణః వితుః వ్రతస్య (అథవా,-----గోత్రాయా ----- నామ్నోః మాతుః వ్రతాయాః) అద్య ఏకాదశేహని అవరద్యమానిక ఏకోద్ధిష్టశ్రాధే --

భోజనపాత్రాననమ్" - అని ఆ యాకుక్రింద నొక భుగ్గుము నుంచి, "ఇదమర్చనమ్" - అని భోక్తుభుగ్గుముపై తిలలను పేసి, హోమము చేయగా హవిపాత్రలో మిగిలిన యన్నమును, హవిష్యమును, వ్యంజనాహూపాదులతో సహా ఆ అకుతో వడ్డించి (అందుతో వ్రతసిందము కోజ్జితే కొంత అన్నమును ముద్దతట్టి వెలుగుగా నుంచుకొనవలెను. (నూతనః ఏకోద్ధిష్టముతో నాయుససిందము లేదు.) వడ్డించిన యన్నాదులను "ఓం భూర్భువస్సువః" - అని కూర్చ జలముతో ప్రోక్షించి, "దేవనవితః అప్రనువ" - అని అప్రదక్షిణముగా కూర్చజలముచే పరి పేసించి, మజల కూర్పుతో భోక్తుభుగ్గుముపై శుద్ధోదకము నుంచి)

³⁸ "వృథివీ తే పాత్రం --- వ్రత అన్నం రక్షన్య" - అని చెప్పుచు, బ్రాహ్మణుని కుడిచేతిని పట్టుకొని అతని అంగుష్ఠమును ఆజ్యముతో నద్ది, అన్నవ్యంజనాదులను స్పృశింపజేసి,

³⁷ తదుపరి అతని చేతిని విడిచిపెట్టి, "-----గోత్రస్య -----శిరోదకమువత్సదకు" - నజకు చెప్పి, భోజనపాత్ర (అకు) కొనకు తిరోదకములను విడువవలెను. (లేదా "వృథివీ తే పాత్రం--" నుండి మొదలిది "-----శిరోదకమువత్సదకు" నజకు చెప్పి, భోక్తుభుగ్గుమునకై ఉంచిన భోజనపాత్రా గ్రమున తిరోదకములను విడువవలెను.)

-----గోత్ర-----తర్కన్ ఏతః ప్రేత (అథవా, -----గోత్రా-----నామ్ని మాతః ప్రేతే) ఏతత్తే
అన్నం నవ్యంజనం నపరికరం చ బ్రాహ్మణస్త్వైహావసీయాల్లే-----గోత్రాయ -----
తర్కజే ఏత్రే ప్రేతాయ (అథవా, -----గోత్రాయై -----నామ్నైః మాత్రే ప్రేతాయై) అన్నం
నవ్యంజనం నపరికరం తిరోదకముపత్తిశు" - ఇతి పాత్రాగ్నే తిరోదకం డద్వాత్. ³¹⁸ "తతః
"ఓం భూర్భువస్సువః" - ఇత్యన్నం ప్రోక్ష్య, "నత్యంతవర్జేన పరివిశ్చామి" - ఇత్యన్న
మప్రదక్షిణం పరషీచయిత్వా,

³¹⁹ బ్రాహ్మణహస్తే అపః ప్రదాయ "అమృతోపస్తరణమసి" - ఇత్యాపొతనం కారయిత్వా,

"ఓం ప్రాణాయ స్వాహో అపానాయ స్వాహో వ్యానాయ స్వాహో ఉదానాయ
స్వాహో సమానాయ స్వాహో బ్రహ్మణే శు అత్మామృతత్వాయ" - ఇతి ప్రాణా
హుతీన్ కారయిత్వా, "ఏతుః ప్రేత (మాతుః ప్రేతే) యథానుఖం జపధ్వమ్" - ఇత్యుక్త్యా
తమూర్ధ్వం భుంజానం న పశ్యేత్ - తోజనమధ్యే దీపం వాకయేత్.

³²⁰ బ్రాహ్మణాభావే భుగ్గుప్రతినిధినా కృతే అగ్నిపేకోద్ధిష్టశ్రాద్ధే తోజనపాత్రస్థాన్నం
ద్యాత్రింశత్కలకాని కృత్వా, ఏకైకతః కలకాని గృహిత్వా,

³¹⁸ తరువాత "ఓం భూర్భువస్సువః" అని అన్నమును ప్రోక్షించి, "నత్యంతవర్జేన పరివిశ్చామి" -
అను మంత్రముతో బ్రాహ్మణునిచే అన్నము నప్రదక్షిణముగా పరషీచనము చేయించి,

³¹⁹ అతని చేతిలో ఆపొతనార్థము రిధమునానగి, "అమృతోపస్తరణమసి" - అని ఆపొతనము
పట్టించి, "ఓం ప్రాణాయ స్వాహో---బ్రహ్మణే శు అత్మామృతత్వాయ" అను మంత్రములతో
ప్రాణాహుతులను చేయించి, "ఏతుః ప్రేత యథానుఖం జపధ్వమ్" - అని ప్రార్థించి, ఆపైన
భోక్తను నేరుగా చూడరాదు. తోజనం మధ్యలో దీపము వారిపైచేయవలెను.

³²⁰ బ్రాహ్మణుడు లేక, అతని ప్రతినిధిగా భుగ్గుము నుంచి చేయు ఏకోద్ధిష్టశ్రాద్ధముతో, పైన
అకురో వద్దించిన అన్నమును, హవిష్యమును 32 ఉండలుగా కట్టి, ఒక్కొక్క ఉండను ప్రధాన
దర్శిలో వేసికొనుచు, దానిపై ఇతరదర్శిలో వేసిని వేసికొనుచు, "యమామ -----యమా
యేదం నమమ" - అను మంత్రముతో అగ్నిలో 32 అన్నాహుతులను వేసి, మజల ఇదే మంత్ర
ముతో 32 అజ్యాహుతులను వేసి, అగ్ని నప్రదక్షిణముగా పరషీచన చేయవలెను.

"యమాయ సోమగం నునుతో యమాయ జహుతా హవిః/యమగంహ యజ్ఞో
గేభ్యత్వగ్ని దూతో అరంకృత స్వాహో యమాయేదం నమమ!" -

ఇతి ద్వాత్రింశదాహుతీర్థుహుయాత్. తతః

"యమాయ మృతవర్ధవిర్భువోత ప్రవత్తివతో న నో దేవేష్యాయ మద్భీర్దమాయుః
ప్రజీవన్ స్వాహో యమాయేదం నమమ!" -

- ఇతి ద్వాత్రింశదాహ్వాహుతీర్థుత్వా, పునరప్రదక్షిణం పరిషం చేత్.)

³¹ "భుక్తే ద్విజే "ఏతా వ్రత (అథవా, మాతా వ్రతే) భోజనపదార్థేషు కిమవేక్షితమ్?" - ఇతి
పృష్ట్యా, "నర్తం నమ్నూర్థమ్" - ఇతి ప్రతివచనం ప్రోక్త్య, "సంవన్నమ్?" - ఇత్యుక్త్యా,
"అన్త్ర సంవన్నమ్" - ఇతి ప్రత్యుక్తే, "తృప్తోసి?" - ఇత్యుక్త్యా, "తృప్తోస్మి" - ఇతి ప్రత్యుక్తే,
"అమృతాపిదానమసి" - ఇత్యాహ్వానం కారయిత్వా, పాదౌ ప్రక్షాళయిత్వా, అవమనానరం
అంతే "స్వదితమ్?" ఇత్యుక్త్యా, "అన్త్ర స్వదితమ్" - ఇతి ప్రత్యుక్తే, ద్రాహ్మణహస్తే అహః
ప్రదాయ, అర్హ్యపాత్రస్థపవిత్రం హస్తే నిధాయ, దర్వా అర్హ్యపాత్రాత్ జలమాదాయ, ³² "యా

³¹ భోజనాంతమున "ఏతా వ్రత (అథవా, మాతా వ్రతే) భోజనపదార్థేషు కిమవేక్షితమ్?" అని
ద్రాహ్మణుని అడిగి, "నర్తం నమ్నూర్థమ్" - అని ప్రతివచనము పొంది, "సంవన్నమ్" - అని
అడిగి, "అన్త్ర సంవన్నమ్" - అని అతనిచే చెప్పించుకొని, కుదుపరి "తృప్తోసి?" - అని అడిగి,
"తృప్తోస్మి" - అని చెప్పించుకొని, "అమృతాపిదానమసి" - అని అక్షరాహ్వానము చేయించి,
అతడు నోదు, కాలుసేతులు కడిగికొని అవమించి వచ్చిన సైని, "స్వదితమ్" అని అడిగి, "అన్త్ర
స్వదితమ్" - అని చెప్పించుకొని, అతని చేతిలో కూర్చుంటే శుద్ధోదకము నొసగి, అర్హ్యపాత్రలోని
అయామతమును తీసి అతని చేతిలో నుంచి, అర్హ్యపాత్రపై కప్పిన దర్పితో అర్హ్యపాత్రలోని
జలమును తీసికొనుచు,

³² "యా ద్ద్రాహ్మణ అహః వయసా --- స్వధాయేదం తే భుక్తి తృప్తిః" - అని చెప్పుచు అతని చేతిలో
నర్హ్యము నిద్రి, "అన్త్ర భుక్తి తృప్తిః" - అని అతనిచే చెప్పించుకొని, అతని చేతిలో కూర్చుంటే
శుద్ధోదకము నొసగి, అయామతమును తిరిగి అర్హ్యపాత్రలో వేసి, అర్హ్యపాత్రను ఇదివఱకువలెనే
దర్పితతో, దర్పితో కప్పితేయవలయును. (భుగ్గుముతో చేయు ఏకాదశ్యమందు సైవ కర్త
పలుకవలసిన వాక్యములను యథాప్రకారము పఠికి, వానికి ప్రత్యుత్తరములు లభించినట్లుగా

దెవ్వా అపః సయసా సంబధూవుః/ యా అన్తరీక్ష తత సార్ధస్థిర్యాః/ హిరణ్యవర్ణా
యజ్ఞయాస్తాన అవత్సగ్ధం స్తోనా భవన్తు/ --గోత్రస్య ---శర్మణః వితుః ప్రేతస్య
(అథవా, ---గోత్రాయాః ---నామ్నోః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ఏకాదశాహునిధి
అవరాద్యమానిక ఏకోద్ధిష్టత్వాద్దే ---గోత్రాయ ---శర్మణే పిత్రే ప్రేతాయ (అథవా, ---
గోత్రాయై ---నామ్నై మాత్రే ప్రేతాయై) స్వధాయేదం తే కుక్తి త్పప్తిః" - ఇత్యర్ఘ్యం
దత్వా, "అస్తు కుక్తి త్పప్తిః" - ఇతి ప్రత్యుక్తి, పునకుక్తిభోదకం దత్వా, పవిత్రమాదాయ, అర్ఘ్య
పాత్రే నిధాయ, దత్తైర్ధర్వాణ్యుచ ప్రవృద్ధ్య.

³²³ "---గోత్రస్య ---శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా, ---గోత్రాయాః ---నామ్నోః
మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ఏకాదశాహునిధి అవరాద్యమానిక ఏకోద్ధిష్టత్వాద్దే మమ వితః
ప్రేత (అథవా, మాతః ప్రేత) భోజనాన్తే యత్కంచిత్రపదక్షిణాకమిదం తే తామ్నూలమ్" -
ఇతి తామ్నూల-నస్త-హిరణ్యోపాసన-పత్ర-దక్షిణాం చ దత్వా, "అశ్వయముష్యతామ్" -
ఇతి ప్రార్థ్య, "అస్త్యుశ్వయమ్" - ఇతి ప్రత్యుక్తి ³²⁴ "---గోత్రం ---శర్మణం వితరం ప్రేతం

మనసుతో భావించుకొనవలెను. భుగ్గుమున కర్ణమును పై మంత్రములను చెప్పుచు ఇదివఱకే
203వ పుటలో వివరించినట్లుగా పీయవలెను.)

³²³ "---గోత్రస్య ---నదక్షిణాకమిదం తే తామ్నూలమ్" - అని విస్త్రుతికి తాంబూలమును,
నస్త్రములను, హిరణ్యమును, చెప్పులను, గోధునును, దక్షిణము కూడ ఇచ్చి, "అశ్వయముష్య
తామ్" - అని అడిగి, "అస్త్యుశ్వయమ్" - అని చెప్పించుకొని,

³²⁴ "---గోత్రం ---భవంతో మహాస్తోత్రానుగృహ్లాన్" - అని ప్రార్థించి, "తథాస్తు! యథా శాస్త్రా
నుధితమస్త్రమ్" - అని చెప్పిరియ్యకొని, అగ్ని సమీపమందుండిన ఉదకుంఠమును, దక్షిణముకూడ
బ్రాహ్మణున కొవగి ప్రణమింప, "ఉత్తిష్ట ---ప్రేత" - అని బ్రహ్మణుని లేచి, అతనితో సహా ఇంటి
బయటకు వెడలి, "వత్రశాకాదీ దానీన ---దయాశుభిః" - పర్యంతుము చెప్పుచు ఉపవీరియై
తమ్ములతో సహా అతనికి ప్రదక్షిణము చేసి, పాదప్రక్షాళనకుండము కడకేగి, అందులో ధాన్య
మును (వడ్లను లేక రియ్యమును, లేక గోధుమలను) వేసి, "అన్యత్కలమభివర్ధతామ్" - అని
కర్త ప్రార్థించగా, "యుష్మత్కలమభివర్ధతామ్" - అని చెప్పుచు భోక్త ఆ కుణ్ఠమును మట్టివే
పూరించవలెను. ఆ తర్వాత భోక్తను పంపివేసి,

(అథవా,-----గోత్రం-----వామ్నిం మాతరం ప్రేతం) ఉద్దిత్య మయా కృతమిదం
అవర్తాద్యమాసిక్తైకోద్దిష్టశ్రద్ధం యథా శాస్త్రానుష్ఠితం ధూయాదితి భవంతో మహాస్తోత్ర
నుగృహ్లాన్తు" - ఇత్యుక్తుః, "తథాన్తు! యథాశాస్త్రానుష్ఠితమన్తు!" - ఇతి ప్రత్యుక్తే అగ్ని
సమీపే స్థాపితముదకుంఠం దక్షిణాం వ దత్వా, ప్రతిమ్య, "ఉద్దిష్ట మమ వితః ప్రేత (మాతా
ప్రేత)" - ఇత్యుక్తావ్య, అనుప్రతిమ్య,

"పత్రకాకాదిదానేన క్లేశితా యూయమిద్యుతా/
తస్మై శశాతం చిత్రేషు విస్మయత్య ఉన్మమర్దతా/
మంత్రిహీనం శ్రీయాహీనం భక్తిహీనం ద్విజోత్తమాణ/
శ్రద్ధం సంహర్షతాం యూతు ప్రసాదాద్భవతాం మమ॥
అద్య మే నచలం జన్మ భవత్పాద్యావస్థనాతో/
అద్య మే వంశజాన్సర్వే యాతావోఽనుగ్రహార్థవమ్॥
ధన్యా వయం భవత్పాదరజః పూతమిదం గృహమ్/
అనుగ్రహాత్మ యుష్మాకం కృతోఽస్మాను బయోబుధిణి"

- ఇత్యుపచారానుక్తుః, ఉపసరితి, అనుక్తిస్సహ ప్రదక్షిణకృత్య, పాదప్రక్షాపకముక్తే యవా
న్నిధాయ, "అస్మత్కులమభినర్దతామ్" - ఇతి కర్తా బ్రూయాత్, "యుష్మత్కులమభి
నర్దతామ్" - ఇత్యుక్తుః రోక్త మృద్ధిః కుణ్ఠం పూరయేత్, తతః భోక్తారం పరివిస్పృజ్య,

ఏణ్ణప్రదానమ్: ఉపసరితి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాదివాసరితి, "-----గోత్రస్య -----శర్మణః
ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా,---గోత్రాయా ---నామ్న్యూ మాతూః ప్రేతాయా) అవర్తాద్య
మాసిక్తైకోద్దిష్టశ్రద్ధప్రేతత్పవ్యర్థం విందప్రదానం కరవ్యే" - ఇతి సంకల్పస్య,

³²⁵ అగ్నేర్దక్షిణతో దక్షిణాగ్రాక్షర్యావ సంప్రీర్య, తేషు "మార్దయతాం మమ వితః ప్రేత
(అథవా, మాతా ప్రేత)" - ఇత్యుపా మార్దయత్యా, "-----గోత్రాయ -----శర్మణే ఏత్రే

³²⁵ కర్త ఉపసరితియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాదివాసరితియై "-----గోత్రస్య -----విందప్రదానం
కరవ్యే" - అని సంకల్పించి, అగ్నికి దక్షిణమున దక్షిణాగ్రముగా 3 దర్పలను పఠిచి, "మార్ద
యతాం మమ వితః ప్రేత (అథవా, మాతా ప్రేత)" - అని వానిని పితృర్థముతో నేరిచి పఠించి,
"-----గోత్రాయ -----శర్మణే --- ఏతం విందం బదామి" - అని లింకాయంత విందమును చేసి అ

వ్రతాయ (అథవా, ---గోత్రాయై ---నామ్యై మూత్రేవ్రతాయై) ఏతం పిండం దదామి" - ఇతి నాలికేరప్రమాణం పిండం దత్వా, తదుపరి తిలోదకం దత్వా, హరణ్యోదకం చ దత్వా, ---గోత్ర ---తర్కన్ విశుఃవ్రత (అథవా, ---గోత్ర మూత్రేవ్రతే) ఏతం పిండముపరిష్ఠ - ఇత్యుక్త్యా పాత్రసంజాతనోదకేన పిండం త్రిరప్రదక్షిణం పరిషివ్య, "హార్యవత్ మూర్ధయతాం మమ ఏతః వ్రత (అథవా, మూత్రేవ్రతే)" ఇత్యపి మార్గయిత్యా, అధోముఖాని పాత్రాణి కృత్యా. "తృవ్యత, తృవ్యత, తృవ్యత" - ఇత్యుక్త్యా పాత్రాణి ప్రోక్ష్య, ఉత్తరానాని కృత్యా, కర్తృ భుక్తకీర్తనాన్మన్యంజనాని పిండదర్శనచోమపాత్రాణి వాపున ప్రక్షిప్య, స్నాత్యా, గృహం గత్వా, శ్రీమార్గనహితోర్ధ్వపుండ్రాణి ధృత్యా, నూత్నయజ్ఞోపవీతం ధృత్యా, పుణ్యాహవాచనం కృత్యా, పుణ్యాహవరేన ఆత్మానం అనుజాంశ్య ప్రోక్షయేత్.

దర్శనమై నుంది, తిలోదకములను పితృతీర్థముతో నా పిండముపై విడిచి, అట్లే హరణ్యోదకమును కూడ విడిచి, పిండమునపై అన్నమునుండిన పాత్రను కడిగి, ఆ పీఠిలో తిలలను వేసి, ---గోత్ర ---తర్కన్ విశుఃవ్రత ఏతం పిండముపరిష్ఠ - అని పిండము మట్టును మూడుసార్లు అప్రదక్షిణముగా పితృతీర్థముతో ఆ పీఠిని విడుచుచు పరిషేసింది, "మునుపటివలెనే మూర్ధయతాం మమ ఏతః వ్రత (అథవా, మూత్రేవ్రతే)" - అని పితృతీర్థముతో పిండముమట్టును అప్రదక్షిణముగా పీఠిని విడిచి, హవిర్దవిష్కపిండపాత్రలను దోర్లించి యుంది, "తృవ్యత, తృవ్యత, తృవ్యత" - అని ఏకధాటిగా వెప్పి ఆపాత్రలను ప్రోక్షించి మణల త్రిప్పిపెట్టి, కర్తృ బ్రాహ్మణుడు లిసగా మిగిలిన అవ్వాడులను, పిండదర్శనచోమపాత్రలను పీఠిలో పెడపైచి, తమ్ములతో నహ స్నానము చేసి, ఇంటికి పోయి, శ్రీమార్గనహితోర్ధ్వపుండ్రములను ధరించి, యజ్ఞోపవీతములు మార్చుకొని, ఆకౌవరహతుడైన మహాకన్దెన్ద్రపునిచే పుణ్యాహవాచనము చేయించి, కర్తృ తనను, తమ్ములను ప్రోక్షించుకొనవలెను.

ద్వాదశాహః - షోడశశ్రాద్ధమ్

మాసికములన్నియు చేసి, ప్రథమార్థికము చేయుటకు ముందుగా నపిండికరణము చేయవలసియున్నది. కాని ఇన్నాళ్లు వేచియుండిన కర్తకు ప్రమాదము వాటిల్లవచ్చును, నత్సరాంతము కర్తలు ఆశాచము పట్టవలసినవచ్చును. ఈ అననుకూలములను నివారించుకొనుటకై ఊన మాసికము మొదలుకొని ప్రథమార్థికమునకును వచ్చు 15 మాసికములను 12వ వాటికే ఆకర్షించుకొని పదునైదుగురు బ్రాహ్మణులను వరణము చేసి షోడశశ్రాద్ధమును అన్నరూపముగా గాని, లేదా అమరూపముగా గాని చేసి, తదుపరి అనాదే నపిండికరణమును చేయుచున్నారు. సామాన్యముగా ఈ కాలములో అమరూపషోడశశ్రాద్ధమునే అందఱును చేయుచున్నారు. ఈ అధ్యాయములో ముందుగా అన్నరూప, అమరూపషోడశశ్రాద్ధవిధానములు వివరింపబడుచున్నవి. అనంతరము జరుగు నపిండికరణప్రయోగము తరువాతి అధ్యాయములో చెప్పబడుచున్నది. గమనిక: ఇట్లాకర్షించుకొని చేయుట నపిండికరణమును 12వనాడు చేయు సౌకర్యము కొఱతేగాని ఈ మాసికములను తత్తత్కాలములం దావరించు బాధ్యతనుండి తప్పుకొనుటకు గాదు. అందుచే యావత్సంవత్సరము ఈ మాసికములను నిర్దిష్టకాలములలో తప్పనిసరిగా పెట్టవలెను.

అన్నరూపషోడశశ్రాద్ధమ్

²²⁷ త్వః నపిండికరణం కరిష్యమాణః పూర్వేద్యుః సాయం హోమం కృత్వా, స్వయం అనక్ష్వన్, "-----గోత్రస్య -----శర్మణః వియః ప్రతస్య (అథవా, -----గోత్రాయాః -----నామ్న్యః ప్రతాయాః-ఇతిప్రకామ్) త్వః నపిండికరణం భవితా తత్ర భవద్భ్యః ప్రసాదః కరణీయః" - ఇతి ఖుత్తవత్సు ద్విజాన్ విజ్ఞాప్య, ²²⁸ త్వః ఖూతో బ్రాహ్మణానామూయ రేషాం పురతో యథాశక్తిదక్షిణాం నిధాయ, ప్రణమ్య, ప్రాచీనాచితి.

²²⁷ నపిండికరణమునకు ముందురోజు కర్త సాయంహోమమును చేసి, తాను భుజింపకుండ, నిమంత్రణ వేయదలచిన విప్రులు భుజించిన నిదప వారిని ఫలానా గోశ్రియుడు (గోశ్రియురాలైన) ప్రతకు రేపు జరుగుబోవు నపిండికరణశ్రాద్ధమునకై తాము వేంచేయవలెనని కోరి, వారి అంగీకారమును పొందవలెను.

"అశేషే హే వరిషత్. స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా సమర్పితామిమాం సౌవర్ధం
యత్కిందిద్ధక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య -----గోత్రవ్య -----శర్మణః ఏతః
వైతవ్య (అథవా, -----గోత్రాయా-----నామ్నః మాతః వైతాయా) నపిండికరణ
శ్రాద్ధం కరిష్యన్ తత్పుర్యబావీని తానమానికాదీని, తానాత్మికపర్యంతాని పంచదశై
కోద్ధిష్టశ్రాద్ధాని తత్తత్కాలాదాకృత్య కర్తుకామోస్మి, తత్ర మమ అధికారనిధిం అను
గ్రహణ - మానికాదీని యథాకాలమనుష్ఠితాని భూయానురతి వానుగ్రహణ" - ఇతి
ప్రార్థి, "తథాస్తు, అధికారనిధిరస్తు" - ఇతి బ్రాహ్మజైరమజ్ఞావ్య, ఉపవీతి, ప్రాణావాయువ్య,
ప్రాదీవావీతి, "అస్యాం తిథౌ -----గోత్రవ్య -----శర్మణః ఏతః వైతవ్య (అథవా, -----
గోత్రాయా -----నామ్నః మాతః వైతాయా) నపిండికరణశ్రాద్ధం కరిష్యన్
తత్పుర్యబావీని తానమానికాదీని, తానాత్మికపర్యంతాని పంచదశైకోద్ధిష్టశ్రాద్ధాని
తంత్రేణ కరిష్యే" - ఇతి సంకల్పి.

311 తానమానికాదీని క్రమేణ సంవదశబ్రాహ్మణాన్ ప్రేతార్థే పృత్యా, పృత్యే కుండే పాదప్రక్షాళనం
కృత్యా, కృనరాదీని డత్యా, అగ్నిప్రతిష్ఠాద్యర్హ్యగ్రహణం, ఘృత్తదేశసంస్కారం, ప్రేత

312 మఱువాడు కర్తవ్యమార్థరహితముగా తీర్థ్యప్రసంగములను ధరించి తడిబట్టును కట్టుకొని,
(స్నానానంతరము నంద్యాదులను చేసినప్పుడు క్రీమార్థము పెట్టుకొనియుండినను దానిని
తుడిచివేసి), మధ్యాహ్నముందు బ్రాహ్మణులను రానించి, వారిముందు యథాశక్తిదక్షిణ
ముంచి, ప్రాదీవావీతియై, "అశేషే హే వరిషత్-----భూయానురతి వానుగ్రహణ" - అని
ప్రార్థించి, "తథాస్తు, అధికారనిధిరస్తు" - అని వారి అనుజ్ఞను పొంది, ఉపవీతియై, ప్రాణాయా
మము చేసి, ప్రాదీవావీతియై, "అస్యాం తిథౌ -----తంత్రేణ కరిష్యే" - అని సంకల్పించి
(గమనిక: తంత్రేణ అను పదమునకు వత్సరపర్యంతము వచ్చు మానికముల నన్నిటిని
ఒకేసారి అన్వయించుకొని అని అర్థము.)

313 పదునైదు తానమానికాదులకు క్రమముగా పదునైదుగురు బ్రాహ్మణులను వరణము చేసి,
వృత్తాకారకుండములో వారికి పాదప్రక్షాళనము చేసి, కృనరాదుల నొసంగి, అగ్నిప్రతిష్ఠ, అర్హ్య
గ్రహణం, ఘృత్తదేశసంస్కారం, ప్రేతావాహనాదుల నేకోద్ధిష్టమువలెనే చేసి, హవిష్యమధ్యలో
మేషణముచేత 15 భాగములను చేసి, దర్శిలో నేతిని వేసికొనుచు, ఆ భాగముల నొక్కొకటిగా
దర్శిలోనికి తినికొనుచు, నేతితో నభిమరించుచు, ఏకోద్ధిష్టమువలెనే హోమం చేసి, విశ్రులను

వాహనాని ఏకోద్ధృష్టవత్ కృత్వా, దర్వాముపస్తీర్య, హవిర్మధ్యాత్ మేక్షణేన పంచదశదా
అవదాయ, అభిసూర్య, హుర్వపథ్యత్వా, పాత్రస్పర్శహుర్వకం బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా,
తామ్బూలదక్షిణం చ దత్వా, అగ్నిర్దక్షిణతో దర్శేమ పంచదశపిండాన్ దత్వా, తేషు హుర్వ
వత్ సర్వం తుర్యాత్.

ఆమరూపషోడశశ్రాద్ధమ్

³²⁰ కర్తా ప్రణమ్య, ప్రాచీనావీతి, "అశేషే హ పరిషత్. స్వామినః భవత్పాదమూలే
మయా సమర్పితామిమాం సౌనర్ధేం యత్కించిధక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ
న్వీకృత్య-----గోత్రస్య-----శర్మణః పితృః ప్రతస్య (అథవా,-----గోత్రాయాః -----
నామ్న్యుః మాతృః ప్రతాయాః) నపిండికరణశ్రాద్ధం కరిష్యేన్ తత్పూర్వభావీని ఊన
మానికాదీని, ఊనాభిక్తవర్యవ్రాని పంచదశైకోద్ధృష్టశ్రాద్ధాని తత్తత్కాలాదాకృష్ట్యామ
యావేణ కర్తృకామోఽన్యై, తత్రమమ అధికారసిద్ధిం అనుగ్రహేణ - మానికాదీని యథా
కాలమనుస్మతాని భూయానురితి వానుగ్రహేణ" - ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు, అధికారసిద్ధి
రస్తు" - ఇతి బ్రాహ్మజైరనుజ్ఞాప్య, ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, "అస్యాం తిథౌ ---
-----గోత్రస్య -----శర్మణః పితృః ప్రతస్య (అథవా-----గోత్రాయాః -----నామ్న్యుః
మాతృః ప్రతాయాః) నపిండికరణశ్రాద్ధం కరిష్యేన్ తత్పూర్వభావీని ఊనమానికాదీని,

భుజింపజేసి, వారికి తామ్బూలదక్షిణల నొసగి, అగ్నికి దక్షిణమున దర్శనయందు 15 పిండ
ముల నుంచి పూర్వోక్తవిధముగా పిండప్రదానము చేయవలెను. ఇది ఉత్తమపక్షము. లేనిచో సైవ
చెప్పినట్లుగా ఆమరూపషోడశశ్రాద్ధమును చేయవలెను. (నూతనః ఈ ఆమరూపషోడశశ్రాద్ధ
మునే పలువురి కాలములో చేయుచున్నారు.)

³³⁰ ఈ ఆమశ్రాద్ధమును గూడ కర్తృక్రిమార్ధరహితోర్వశుండ్రములను ధరించి, తదిలట్టు కట్టుకొని
యే చేయవలయును. కర్తృబ్రాహ్మణులను రావించి, వారిముందు యథాశక్తి దక్షిణ నుంచి,
ప్రాచీనావీతియై, "అశేషే హ పరిషత్-----భూయానురితి వానుగ్రహేణ" - అని ప్రార్థించి,
"తథాస్తు, అధికారసిద్ధిరస్తు" - అని వారి అనుజ్ఞను పొంది, ఉపవీతియై, ప్రాణాయామము చేసి,
ప్రాచీనావీతియై, "అస్యాం తిథౌ --- శంత్రేణ కరిష్యే" - అని వంకర్చించి, బ్రాహ్మణులకు వరణ
పాదప్రక్షాళనములు చేసి, గంధపుష్పాదుల నొసగి,

ఊనాబ్ధికపర్యవ్రాసి. పంచదశైకోద్ధిష్ఠశ్రాద్ధాని ఆమయావణ తంత్రేణ కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, వరణ, పాదప్రక్షాళనం వ కృత్వా, గంధపుష్పాదీని దత్త్వా, ¹¹ "తండుల, ముద్గ, గుడ, తిల, కదలి, మృత, తామూల, దక్షిణాదీని పంచదశధా పంచదశకదళినీత్రేణు నిధాయ, "ఓం భూర్భువస్సువః" ఇత్యాహుని ప్రోక్ష్య, "దేవనవితః ఆప్రసవ" - ఇత్యస్తదక్షిణం పఠిష్య, "పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరవిధానం బ్రహ్మణస్త్యాముఖే జహోమి బ్రాహ్మణస్య త్యా

ప్రాణాపానాయోర్భూహోమ్యక్షతమని మాన్య క్షేప్తా అముత్రాముష్పిన రోకే/ ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమ తైదా నిదదే పదమ/ నమూతమన్య పాగంసురే/ న్యధా విష్టో అమం రక్షన్య" - ఇతి పాత్రస్సర్వహార్యకనుభిమన్త్య,

ఏకోవిష్ణుర్భూహ్యూతం పృథగ్భూతాన్యనేకతః/

శ్రీన రోకాన్ వ్యాప్య భూతాత్మా భుక్త్యైత్వభుగవ్యయః/

ఆమయానైః ఏవిః నవ్యంజనైః నవించికరణాత్ పూర్యభానైః పంచదశైకోద్ధిష్ఠశ్రాద్ధైః ---

గోత్ర --- శర్మ ప్రతర్జూనీ (--- గోత్ర --- వామ్నీ ప్రతర్జూనీ, ఇతి స్త్రీణాం) భగవాన్ శ్రీ

¹¹ వియ్యము, పెనరనప్పు, తెల్లము, తిలలు, అరటిపండ్లు, నేయి, తామూలము, దక్షిణ-
 పిండిని వరుసగా 1. ఊనమాసిక, 2. ద్వితియానుమాసిక, 3. త్రైవిదిక, 4. తృతియానుమాసిక, 5.
 చతుర్థానుమాసిక, 6. పంచమానుమాసిక, 7. షష్ఠానుమాసిక, 8. ఊనషాష్ఠాసిక, 9. సప్త
 మానుమాసిక, 10. అష్టమానుమాసిక, 11. నవమానుమాసిక, 12. దశమానుమాసిక, 13. ఏకా
 దశానుమాసిక, 14. ద్వాదశానుమాసిక, 15. ఊనాబ్ధిక - ఈ 15 శ్రాద్ధముల నిమిత్తము నేఱు
 నేఱుగా 15 అరటియాకులలో నుంచి (తేదా వానిని 4 అకులలో నుంచి 15 భాగములు చేసి), "ఓం
 భూర్భువస్సువః" - అని ఆ 15 అనుములను ప్రోక్షించి, "దేవనవితః ఆప్రసవ" - అని వాని
 నస్తదక్షిణముగా పఠిష్యనము చేసి, బ్రాహ్మణులచే ఆమపాత్రలను తాకించుచూ, "పృథివీ తే
 పాత్రం --- న్యధా విష్టో అమం రక్షన్య" అను మంత్రమును చెప్పి, "ఏకోవిష్ణుర్భూహ్యూతం ---
 --- శ్రీనివార్యనః ప్రీయతామ్" - అని అకుల ప్రక్కకొక ఏకదర్పభుగ్గుము నుంచి, దానిపై తిలోద
 కమును విడిచి, అమముతో సహా తాంబూలదక్షిణలను బ్రాహ్మణుల కొనగి, వారిని పంపివేసి,
 కర్త తాను తమ్ములతో సహా స్నానము చేసి, మాత్యయజ్ఞోపవీతములను ధరించి, కర్త
 స్వగృహమున తానుగాక మఱొక వైష్ణవునిచే పుణ్యాహవాచనమును చేయింపవలెను. ఈ
 పుణ్యాహవాచననిధి వెనుకటి అధ్యాయములో వివరింపబడినది.

జన్మార్థస్య ప్రీయతామ్"-అతి ఏకదర్శకుగ్నే తిరోదకముత్పుజ్య, తాంబూలదక్షిణాం వ
బ్రాహ్మణేభ్యో దత్వా, బ్రాహ్మణాన్ ప్రస్తాప్య, తతః స్నాత్యా, నూత్నయజ్ఞోపవీతం దృశ్యా,
పుణ్యాహం వాచయేత్.

హిరణ్యరూపసోదకుంభశ్రాద్ధమ్

³³² షోడశశ్రాద్ధానంతరం అమరూపేణ వా హిరణ్యరూపేణ వా సోదకుంభశ్రాద్ధం కేచిత్
కుర్వన్తి. తత్ప్రకారః -(కర్తృశాం శ్లేష్ఠః) ప్రాచీనావీతి, "అశేషే హే పరిషత్. స్వామినః
భవత్పాదమూలే మయా సమర్పితామిమాం సోదకుంభం యత్కించిద్దక్షిణాం యథోక్త
దక్షిణామివ స్వీకృత్య ---గోత్రస్య ---శర్మణః పితూ ప్రతప్య (అథవా, ---గోత్రాయాః
---వామ్నాః మాతూః ప్రతాయాః) నవించీకరణశ్రాద్ధం కరిష్యేన మరణప్రభృతి
వృష్ణ్యత్తరత్రిశతి(360) సోదకుంభశ్రాద్ధాని తత్తత్కాలావాక్యవ్య ఏకతంత్రేణ హిరణ్య
రూపేణ కర్తృకామోఽన్య, తత్ర మమ అధికారనిర్దిష్టమనుగ్రహేణ - శ్రాద్ధాని యథాకాల

³³² షోడశశ్రాద్ధము తర్వాత కొందఱు అమరూపముగా గాని, హిరణ్యరూపముగా గాని సోద
కుంభశ్రాద్ధమును చేయుచున్నారు. శాస్త్రప్రకారము మరణానంతర్వరకుండు రోజు కాకకూడ
చొప్పున మొత్తం 360 సోదకుంభశ్రాద్ధములను చేయవలసియున్నది. ఇట్లు చేయుట సాధ్య
పడదు గనుక ఈ 360 శ్రాద్ధములను 125 రోజునకే అకర్షించుకొని వీలన్నిటిని కలిపి హిరణ్య
రూపముగా సోదకుంభశ్రాద్ధము చేయు విధాన మతిమలభమైనందున, శ్రీమాన్ కంచాశ్రీశ్రి
వాసాచార్యులవారి "అపరప్రయోగానుక్రమణిక" ననుసరించి, ఆ విధాన మిక్కడ వ్రాయబడి
నది. దీనికై కర్తలతో శ్లేష్ఠుడు ప్రాచీనావీతియై, "అశేషే హే పరిషత్--అనుగ్రహేణ"- అని
చెప్పి, "తతాస్తు, అధికారనిర్దిరస్తు"-అని పరిషదనుత్తను పొంది, తిలవీతియై ప్రాణాయామ
మును చేసి; ప్రాచీనావీతియై, "అస్యాం తిరో---హిరణ్యరూపేణ కరిష్యే"- అని వంకర్పించి,
హిరణ్యమును (దక్షిణము), తిలలను చేతితో తినికొని, "ఇమాం వృష్ణ్యత్తరత్రిశతి సోదకుంభ
శ్రాద్ధాని---తుభ్యమహం సంవ్రదదే నమమ"- అని చెప్పి ఆ హిరణ్యమును తిలలు, జలముతో
సహ భూమిపై విడిది ఒక శ్రోత్రియునికి దానమియవలెను. తరువాత కర్తలు స్నానము చేసి,
మడిబట్టులు కట్టుకొని, శ్రీమార్తయుతముగా సూర్య్యపుండ్రముల ధరించి, ఆశోవరహతుడైన
మతోక వైష్ణవునిచే పుణ్యాహవాచనమును చేయింపవలెను.

మనుష్మతాని భూయానురితి వానుగ్రహణ"- ఇతి ప్రార్థ్య, "తదాస్తు, అధికారసిద్ధిరస్తు"
 - ఇతి బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాప్య, ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, "అస్యాం తిథౌ గోత్రస్య
 ---శర్మణః వియః ప్రేతస్య (ఆథవా, ---గోత్రాయాః---వామ్నాః మాతుః ప్రేతాయాః)
 నవిండికరణశ్చార్థం కరిష్యేన్ మరణప్రభృతి వృష్ట్యత్తరత్రిశతి (360) సోదకుంభశ్చార్థాని
 తత్తత్కాలాదాకృప్య ఏకతంత్రేణ హరణ్యదూవణ కరిష్యే"- ఇతి సంకల్ప్య, హరణ్యం
 సుప్తే గృహిత్వా, "ఇమాని వృష్ట్యత్తరత్రిశతి సోదకుంభశ్చార్థాని హరణ్యదూవణ ----
 గోత్రాయ ----శర్మణో ముఖ్యమహం సంప్రదదే నమమ"-ఇతి తద్ధిరణ్యం తిరోదక్షేన సహ
 భూమౌ శ్మశ్త్రైః, బ్రాహ్మణాయ దత్వా, అనంతరం కర్తారః స్నాత్వా, ధౌతవస్త్రాణి ధృత్వా,
 శ్రీమూర్తయురౌర్ధ్వపుండ్రాని ధృత్వా, పుణ్యాహం వాచయేయుః.

ద్వాదశాహః

సపిండికరణప్రయోగః

12వ రోజు షోడశ, సోదకుంభశ్రాద్ధములు ముగిసిన పిదప, కర్తలు స్నానము చేసి, మడి బట్టలు కట్టుకొని, నూతనయజ్ఞోపవీతములు ధరించి, శ్రీమూర్ధనహారముగా తిరుమణిని ధరించి, ఆశోచములేని వేతోక శ్రోత్రియబ్రాహ్మణునిచే పుణ్యాహవాచనము చేయించి, ఆ పుణ్య జలములచే సపిండికరణమునకొఱకైన కాకాదులను, పాత్రలను, వ్యతాదులను, ఇతరవస్తువులను ప్రోక్షింపజేయవలెను. 12వ రోజు కర్తలకింకా పూర్తిగా ఆశోచనివృత్తి కలుగనందున వేతోక ఆశోచరహితుడైన బ్రాహ్మణునిచే ఈపుణ్యాహమును చేయింపవలెను. కర్త విశ్వేదేవస్థానముతో నొకరిని, ఏడుః ఏత్య-ఏతామహ-ప్రపితామహస్థానముతో నొకరిని, ప్రేతస్థానముతో నొకరిని, విష్ణుస్థానముతో నొకొకరిని - మొత్తము నల్వరు బ్రాహ్మణులను విమంత్రించి సపిండికరణశ్రాద్ధమును చేయవలెను.

కర్తయొక్క తండ్రి బ్రతికియున్నంతవఱకు, అతడు అధికాదీశ్రాద్ధములను తనపైని మూడు తరముల వారికి - అనగా అతని తండ్రికి, తాతకు, ముత్తాతకు - చేయుచుండెను. ఇప్పుడు కర్తయొక్క తండ్రి మరణించి 12వ నాటివఱకు ప్రేతరూపమున నుండెను. 12వ నాటిట్టి ప్రేతకు అతనియొక్క తండ్రి, తాత, ముత్తాతలతో సహా సపిండికరణమును చేసి, అతని పిండమును వారి పిండములతో సంయోజనముచేసి (కలిపిచేసి), ముత్తాతకు పాథేయము (దారిబత్తెము) నిచ్చి పంపిచేసి, మృతుడైన తండ్రికి పితృదేవతాస్థానమును కల్పించుటయే సపిండికరణోద్దేశ్యము. ఈ పరంపరలో బ్రతికియున్నవారిని విడిచిపెట్టి, మృతులైన పైతరముల వారితో సపిండికరణమును చేయవలెను. అనగా ఒకవేళ తండ్రి మృతుడైనప్పుడు తాత బ్రతికియే యున్నచో, ప్రేతరూపమున నున్న తండ్రికి ముత్తాతతోను, ముత్తాతతండ్రి, ముత్తాతతాతలతోడను సపిండికరణమును చేయవలెను. ఇట్లే అన్యసందర్భములను కూడ నూహించునది. తల్లి మృతురాలైనప్పుడు, ప్రేతరూపమున నున్న అమెకు తండ్రికల్లితోడను, తండ్రియొక్క ఏతామహ, ప్రపితామహులతోడను పిండసంయోజనము చేసి, తండ్రియొక్క ప్రపితామహునికి పాథేయ మియ్యవలెను. ఒకవేళ తల్లి మరణించినప్పుడు తండ్రికల్లి బ్రతికియే యుండిన, అమెను విడిచిపెట్టి, అమెపైని మూడుతరముల వారితో పిండసంయోజనమును చేయవలెను. గమనికః స్త్రీలకు హోమాధి

కారము తేనెందున, తల్లి నుమంగళిగా మరణించినచో, తల్లి శ్రాధమునందును తండ్రియొక్క పితృ, పితామహ, ప్రపితామహులకే హోమముచేయవలెను; అట్లుకాక తల్లి విధవగా మరణించినచో ఆమె శ్రాధమునందు కర్తయొక్క పితృ, పితామహ, ప్రపితామహులకు హోమము చేయవలెను. మిగతా సందర్భములనుకూడ ఇట్లే ఊహించుకొనవలెను.

ప్రయోగః:³³³ కర్త మాధ్యాహ్నికం కృత్వా, పాద ప్రక్షాళ్య, అవమ్య, ప్రాచీనాపీఠి, తిలాక్షరాన్ గృహీత్వా, దక్షిణాభిముఖస్థిన్,

"నమస్త సంవత్సమవాప్తి మాతవః/ సముత్థితానమ్కులధూమకేతవః/

అపారసంసారసముద్రనేతవః/ పునస్తు మాం బ్రాహ్మణపాదపాంసవః||"

ఇత్యుక్త్య. ³³⁴ ఉపవీఠి, "క్రతుదక్షసంజ్ఞక విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో నమః" - ఇతి విశ్వదేవస్థానే నిమంత్రితవిప్రం దక్షిణపార్శ్వే అక్షతైరత్యర్ఘ్యైః, ప్రాచీనాపీఠి, "పితృః పితృపితామహా ప్రపితామహాభ్యో నమః" - ఇతి పితృః పితృపితామహాప్రపితామహాస్థానే నిమంత్రితం విప్రం

³³³ కర్త మాధ్యాహ్నికమును చేసి, కాళ్లు కడుగుకొని, అవమించి, ప్రాచీనాపీఠియై, మూడు దర్బలచే కట్టిన పవిత్రమును పెట్టుకొని తిలాక్షరలను (అక్షరలనగా నాన్పిన తెల్లలియ్యము, పసుపు అక్షరలు కాదు) ఒక తట్టలో పెట్టుకొని, దక్షిణాభిముఖుడై, "నమస్త సంవత్సమవాప్తి--- బ్రాహ్మణపాదపాంసవః" - అని చెప్పి, (నూతనః కర్త తమ్ములును పవిత్రమును ధరించి నమస్కరింపవలెను గాని వారు తిలాక్షరలు తీసికొన నవసరము లేదు.)

³³⁴ ఉపవీఠియై "క్రతుదక్షసంజ్ఞక విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో నమః" - అని విశ్వదేవస్థానములో నిమంత్రితుడైన బ్రాహ్మణుని కుడిపార్శ్వమునందు అక్షరలు వేసి అర్చించి, ప్రాచీనాపీఠియై, "పితృః పితృపితామహాప్రపితామహాభ్యో నమః" - అని పితృః పితృపితామహాప్రపితామహాస్థానములో నిమంత్రితుడైన బ్రాహ్మణుని ఎడమపార్శ్వమునందు తిలలు వేసి అర్చించి, "పిత్రే ప్రతాయ నిమిత్తాయ నమః" - అని ప్రేతస్థానముందు నిమంత్రితుడైన బ్రాహ్మణుని ఎడమపార్శ్వముందు తిలలు వేసి అర్చించి, ఉపవీఠియై, "క్రద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణవే నమః" - అని విష్ణుస్థానములో నిమంత్రితుడైన బ్రాహ్మణుని కుడిపార్శ్వమునందు అక్షరలు వేసి అర్చించవలెను. మాతృ నపిండికరణముందు "పితృత్వాత్పితామహా ప్రపితామహాభ్యో నమః", "మాత్రే ప్రతాయై నిమిత్తాయనమః" - అని చెప్పవలెను. తదుపరి ప్రాచీనాపీఠియై, "దేవతాభ్యః పితృః పితృత్వేత్స మహాయోగిభ్యో విన చ/ నమస్త్వదాయై స్వాహాయై నిత్యమేవ నమో నమః" - అని చెప్పి, ఉప

వామపార్శ్వే తిలైరభ్యర్చ్య, "ఏలే ప్రేతాయ నిమిత్తాయ నమః" - ఇతి ప్రేతస్థానే నిమంత్రితం విప్రం వామపార్శ్వే తిలైరభ్యర్చ్య ఉపసీతి, "శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే నమః" - ఇతి విష్ణుస్థానవిప్రం దక్షిణపార్శ్వే అక్షతైరభ్యర్చ్య, (మాతృశ్రాద్ధేతు, "ఏతుర్మాతృప్రేతామహా ప్రప్రేతామహాభ్యో నమః", "మాత్రే ప్రేతాయై నిమిత్తాయ నమః" - ఇతి), ప్రాచీనాసీతి,

"దేవతాభ్యః ఏతుః ఏతృభ్యశ్చ మహాయోగిభ్య ఏవ చ నమన్స్వదాయై స్వాహాయై నిత్యమేవ నమో నమః" - ఉపసీతి ప్రణమ్య, ప్రాచీనాసీతి,

"స్వామినః అన్విధివనః----గోత్రం----శర్మాణం వితరం (అథవా,----గోత్రం---- నామ్నిం మాతరం) ప్రేత (ప్రేతా)ముద్ధత్య నపిండికరణశ్రాద్ధం కర్తుకామోన్మి/ అయం దేశశ్చ కాలశ్చ అన్విగ్నేహ విద్యమాన పశ్వాపక్వపదార్థాః శ్రాద్ధార్థాః భూయానుః/ ఇదం క్షేత్రం గయాక్షేత్రనదృశం భూత్వా ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, మాతుః ప్రేతాయః) నపిండికరణశ్రాద్ధకరణే మమ అధికారసంపదస్యైతి భవన్తో మహాన్తోఽనుగృహ్ణాన్తు" - ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాన్తు/ అధికారసంపదన్తు!" - ఇతి ప్రతివచనం ప్రాప్య, ³³⁵ఉపసీతి, ఉదఙ్ముఖః, "శ్రాద్ధభూమిం గయాం ధ్యాత్వా, ధ్యాత్వా దేవం గదాధరమ్" - ఇత్యుక్తైః, ప్రాచీనాసీతి దక్షిణాభిముఖః, "వస్వాదీంశ్చ ఏతుః ఏత్యన్ ధ్యాత్వా, తతః శ్రాద్ధం ప్రవర్తయే" - ఇతి ప్రార్థయేత్. "ప్రవర్తయే" - ఇతి ప్రతివచనమ్.

ఏతియై నిమంత్రితవ్రాహ్మణులకు ప్రణామము చేసి, అపైవి ప్రాచీనాసీతియై, "స్వామినః---- మహాన్తోనుగృహ్ణాన్తు" - అని ప్రార్థించి, "తథాన్తు/ అధికారసంపదన్తు" - అని వారి అనుజ్ఞను పొంది

³³⁵కరువాత కర్త ఉపసీతితో ఉత్తరాభిముఖుడై "శ్రాద్ధభూమిం గయాం ధ్యాత్వా, ధ్యాత్వా దేవం గదాధరమ్" - అని చెప్పి, ప్రాచీనాసీతితో దక్షిణాభిముఖుడై, "వస్వాదీంశ్చ ఏతుః ఏత్యన్ ధ్యాత్వా, తతః శ్రాద్ధం ప్రవర్తయే" - అని చెప్పి "ప్రవర్తయే" - అని వ్రాహ్మణాంగీకారమును పొందవలెను.

³³⁶ ఉపవీతి, దర్శపాక్షిని, దర్శన దారయమాణః, పవిత్రపాణిః త్రిః ప్రాణానాయుష్యుః, ప్రాచీనావీతి, "హరిరో తత్పత్ర శ్రీగోవింద గోవింద గోవింద అన్య శ్రీ భగవతః మహాపురుషస్య విష్ణోర్వాజ్ఞాయా ప్రవర్తమానస్య అద్యత్రిహ్మణః ద్వితీయపరార్థే త్వేతవరాహకల్పే వైవస్వతమన్వంతరే అష్టావింశతితమ కలియుగే ప్రథమపాదే జంబూద్వీపే భారతవర్షే భరతఖండే తకాట్టే మేరోర్దక్షిణదిగ్భాగే అన్నిన్ వర్తమానే వ్యావహారికే ప్రథవాది షష్ఠి సంవత్సరాణాం మధ్యే -----సంవత్సరే -----అయనే-----ఋతౌ-----మానే-----పక్షే -----తిథౌ -----వాసరే -----నక్షత్రయుక్తాయాం శ్రీవిష్ణుయోగ శ్రీవిష్ణుకరణ ఏవం గుణవిశేషణవిశిష్టాయాం అస్యాంతిథౌ శ్రీభగవద్వాజ్ఞాయా భగవత్త్వే జ్ఞాన్యరూపం-----గోత్రస్య -----శర్మణః మమ పితుః ప్రేతస్య (అథవా,-----గోత్రాయాః-----నామ్నః మమ మాతః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేఽహని సవించీకరణశ్రాద్ధం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, "కురువ్య" - ఇతి ప్రతిపదనం ప్రాప్య, ³³⁷ ఉపవీతి,

స్వశేషభూతేన మయా స్వీయైః సర్వ పరివృత్తైః
విధాతుం ప్రీతమాత్మానం దేవః ప్రక్రమతే న్యయమ్॥

ఇతి సాత్వికత్వాగం కృత్వా,

³³⁸ ఉపవీతి, విశ్వదేవహస్తే అపః ప్రదాయ, "-----గోత్రస్య -----శర్మణః పితుః ప్రేతస్య (అథవా, -----గోత్రాయాః-----నామ్నః మాతః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేఽహని సవించీకరణశ్రాద్ధే క్రతుదక్షసంజ్ఞక విశ్వేషాం దేవనానామిదమాననమ్" - ఇత్యాసవార్థం

³³⁶ తదుపరి కర్త ఉపవీతియై, ఉత్తరాగ్రస్థ దర్శలపై తూర్పుముఖముగా కూర్చొని, మూడు దర్శలతో కట్టిన పవిత్రమును ధరించి, ముఖ్యులు ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై, "హరిరో తత్పత్ర-----సవించీకరణశ్రాద్ధం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, "కురువ్య" - అని బ్రాహ్మణాంగీకారమును పొంది,

³³⁷ ఉపవీతియై "స్వశేషభూతేన-----ప్రక్రమతే న్యయమ్" - అని సాత్వికత్వాగమును చేసి,

³³⁸ ఉపవీతిగనే ఉండి, కూర్చుంటే విశ్వదేవుల చేతిలో జలము నుంచి, "-----గోత్రస్య -----విశ్వేషాం దేవనానామిదమాననమ్" - అని చెప్పి 2 ఉత్తరాగ్రస్థ దర్శలను విశ్వేదేవులయొక్క వెనుకభాగమున ఆసనార్థము వేయవలెను.

దర్శాన్ దత్తా.³³⁹ పునరపః ప్రదాయ, "క్రతుదక్షసంజ్ఞక విశ్వేదేవార్థే భవతా షణః కర్తవ్యః" - ఇతి దర్శాక్షతాన్ దత్తాత్. "ఓం తథా" - ఇతి ప్రతివచనమ్. కర్తా: "ప్రాప్నువన్తు భవన్తః" - "ప్రాప్నువామ" - ఇతి ప్రతివచనమ్. "అలంకారార్థే ఇమే అక్షతాః/ నకలారాధనైః స్వర్చితమ్" - ఇత్యక్షతైరర్పయేత్.

³⁴⁰ ప్రాచీనాచీరి, పతుః పిత్రాదీనాం (పితృర్పిత్రాదీనాం) హస్తే అపః ప్రదాయ, "---గోత్రస్య ---శర్మణః పితుః ప్రేతస్య (అథవా, ---గోత్రాయాః ---నామ్న్యః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేఽహని సపిండికరణశ్రాద్ధే వసుదుద్రాదిత్యన్వయాప అన్యత్పితుః పితృ పితామహప్రపితామహానాం ఇదమాసనమ్ (అథవా, అన్యత్పితృత్వాత్, పితామహ, ప్రపితామహానాం ఇదమాసనమ్) " - ఇత్యాసనార్థం దర్శత్రయకృతం భుగ్నం దత్తా. పున రపః ప్రదాయ, "-----గోత్రస్య ---శర్మణః పితుః ప్రేతస్య (అథవా, ---గోత్రాయాః ---నామ్న్యః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేఽహని సపిండి కరణశ్రాద్ధే వసుదుద్రాదిత్యన్వయాప అన్యత్పితుః పితృ, పితామహ, ప్రపితామహార్థే

³³⁹ విశ్వేదేవుల చేతిలో కూర్చునేత మఱల సుదకము నిద్ది, "క్రతుదక్షసంజ్ఞక విశ్వేదేవార్థే భవతా షణః కర్తవ్యః" - అని రెండు దర్శనలను, అక్షతలను వారి కుడిచేతిమీదుగా క్రిందికి విడువవలెను; విశ్వేదేవులు "ఓం తథా" - అని ప్రతివల్కవలెను. కర్త మఱల "ప్రాప్నువన్తు భవన్తః" - అని పల్కగా, విశ్వేదేవులు "ప్రాప్నువామ" - అని ప్రతివల్కవలెను. తరువాత కర్త "అలంకారార్థే ఇమే అక్షతాః/నకలారాధనైః స్వర్చితమ్/" - అని శ్వేతాక్షతలను విశ్వేదేవుల యొక్క కుడిపైపు వేసి అర్చింపవలెను.

³⁴⁰ తరువాత ప్రాచీనాచీరియై, పితృ (మాతృ) స్థాననిమంత్రితబ్రాహ్మణుని చేతిలో కూర్చుతో జలము నొసగి, "---గోత్రస్య ---ఇదమాసనం" - అని అసనముపై మూడుదర్శనలతో కట్టిన దక్షిణాగ్రభుగ్నమును అతని వెనుకవైపున వేసి, మరల కూర్చుతో చేతిలో నీటి నొసగి, "-----గోత్రస్య ---భవతా షణః కర్తవ్యః" - అని చెప్పి రెండు దర్శనలను తిలలతో సహా అతని కుడి అణచేతి మీదుగా రెండువైపులా పడునట్లు వేసి, "ఓం తథా" - అని అతనిచే చెప్పించుకొని, "ప్రాప్నువన్తు భవన్తః" - అని అభ్యర్థించి, "ప్రాప్నువామ" - అని ప్రతి చెప్పించుకొని, "అలంకారార్థే ఇమే తిలాః/నకలారాధనైః స్వర్చితమ్/" - అని అతని ఎడమపార్శ్వమున కొన్ని తిలలను వేసి పూజింపవలెను.

భవతా శ్శణః కర్తవ్యః (అథవా, అన్యత్పితృత్వం, పితృమహి, ప్రపితృమహ్యర్థే భవతా శ్శణః కర్తవ్యః)" - ఇతి ద్వౌ ద్వౌ దధ్యాత్. "ఓం తథా" - ఇతి ప్రతిపదనమ్. కర్తా: "ప్రాప్నువన్తు భవన్తః" - "ప్రాప్నువామ్" - ఇతి ప్రతిపదనమ్. "అలంకారార్థే ఇమే తిలాః/నకలారాధనైః స్వర్చితమ్" - ఇతి తిలైరర్చయేత్.

³⁴¹ప్రాచీనావీతి, నిమిత్తస్య హస్తే ఆపః ప్రదాయ, "-----గోత్రస్య -----శర్మణః పితృః ప్రేతస్య (అథవా, -----గోత్రాయాః -----నామ్నః మాతృః ప్రేతాయాః నిమిత్తస్య) ఇదమాననం" - ఇత్యాసనార్థం ఏకదర్శకుగ్నుం దత్వా, పునరపః ప్రదాయ, "-----గోత్రస్య -----శర్మణః పితృః ప్రేతస్య (అథవా, -----గోత్రాయాః -----నామ్నః మాతృః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశే హని సపిండికరణశ్రాద్ధే పితృ (మాతృ) నిమిత్తార్థే భవతా శ్శణః కర్తవ్యః" - ఇతి భుగ్నుం దధ్యాత్. "ఓం తథా" - ఇతి ప్రతిపదనమ్. కర్తా: "ప్రాప్నువన్తు భవన్" - "ప్రాప్నువామ్" - ఇతి ప్రతిపదనమ్. "అలంకారార్థే ఇమే తిలాః/నకలారాధనైః స్వర్చితమ్" - ఇతి తిలైరర్చయేత్.

³⁴²ఉపవీతి, విష్ణుహస్తే ఆపః ప్రదాయ, "-----గోత్రస్య -----శర్మణః పితృః ప్రేతస్య (అథవా, -----గోత్రాయాః -----నామ్నః మాతృః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశే హని

³⁴¹ ఇంకను ప్రాచీనావీతిగనే యుండి, ప్రేతస్థాననిమిత్తమని చేతిలో కూర్చుచేత జలము నొసగి, "-----గోత్రస్య -----ఇదమాననం" - అని అననమునకై ఒకదర్శతో కట్టిన దక్షిణాగ్రభుగ్నుము నొసగి, మఱల కూర్చుచేత ఉదకము నొసగి, "-----గోత్రస్య -----భవతా శ్శణః కర్తవ్యః" - అని చెప్పి అతని చేతిమీదుగా తలలతో సహా భుగ్నుము నొసగి, "ఓం తథా" - అని అతనిచే చెప్పించుకొని, "ప్రాప్నువన్తుభవన్" - అని అతని నభ్యర్థించి, "ప్రాప్నువామ్" - అని చెప్పించుకొని, "అలంకారార్థే ఇమే తిలాః/నకలారాధనైః స్వర్చితమ్" - అని అతని ఎడమపార్శ్వమున కొన్ని తిలలను వేసి పూజింపవలెను.

³⁴² ఉపవీతియై విష్ణుస్థానమందలి విష్ణునికి చేతిలో కూర్చుచేత ఉదకము నిచ్చి, "-----గోత్రస్య -----శ్రీమహావిష్ణోరిదం తే ఆననం" - అని అనననార్థం రెండు ఉత్తరార్ధపు దర్శలను అతని వెనుక వైపున వేసి, మఱల కూర్చుచేత ఉదకము నొసగి, "శ్రాద్ధవంరశ్శ్రీమహావిష్ణుర్థే భవతా శ్శణః కర్తవ్యః" - అని అతని కుడిచేతి మీదుగా రెండుదర్శలను క్షేతాక్షతలతో సహా వదల

నపిండికరణశ్రాద్ధే శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో ఇదం తే ఆననం" - ఇత్యాసహర్షం ద్వౌ దర్శాదత్యా, పునరపః ప్రదాయ, "శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణ్వర్ధే భవతా షణః కర్తవ్యః" - ఇతి ద్వౌ దర్శా దద్యాత్. "ఓం శతా" - ఇతి ప్రతివచనమ్. కర్తా: "ప్రాప్నోతు భవాన్" - "ప్రాప్నువాన్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. "అలంకారార్థే ఇమే అక్షతాః/ సకలారాధనైః స్వర్చితమ్/" - ఇత్యక్షతైరర్చయేత్.

పాద్యస్థానార్చనమ్:¹⁴¹ అథాదుష్పరేణ, అయస్కరిత్రేన, ఆన్యేన వా శంకునా ఉత్తర చతురశ్రం, మధ్యే త్రికోణం, దక్షిణే మండలం చ త్రిన్ కుక్టానాయామవిస్తారాన్ కృత్వా, గోమయేనోపరిస్య, కర్తా ఆదిత్యాభిముఖో భూత్వా,

నరేనుః విష్ణువు "ఓం శతా" - అని చెప్పవలెను. అప్పుడు కర్త "ప్రాప్నోతు భవాన్" అని పల్కగా, విష్ణువు "ప్రాప్నువాన్" అని ప్రతిపల్కవలెను. తర్వాత కర్త "అలంకారార్థే ఇమే అక్షతాః/ సకలారాధనైః స్వర్చితమ్/" - అని శ్వేతాక్షతలను విష్ణువునకు కుడిపైపు వేసి అర్చింపవలెను.

¹⁴¹ ఇనుముతో చేసిన గువపమువంటి పదిముట్ల నుపయోగించకుండా, మేడికొయ్యతోగాని, మఱొకకొయ్యతోగాని (శంకువనగా కొయ్య) ఉత్తరమున చతురస్రము, మధ్యన త్రికోణము, దక్షిణమున వర్తులాకారము గల మూడు కుండములను త్రవ్వ, వానిని ఆవుపేడతో నరికి, వాటి ముందు కర్త మార్కాభిముఖుడై నిలబడి,

1. ఉపవీరియై "---- గోత్రస్య ---- విశ్వేషాం దేవానాం పాద్యస్థానే ఇదమాననం" - అని రెండు ఉత్తరాగ్రస్థు ధర్మల నుత్తరకుంజముతో నుంచి, "ఇదమర్చనమ్" - అని కుంజముతో శ్వేతాక్షతల నుంచి,

2. ప్రాచీనావీరియై "----- గోత్రస్య ----- ప్రవితామహానాం పాద్యస్థానే ఇదమాననం" - అని మధ్యమకుంజమున దక్షిణాగ్రధర్మకుగ్నము నుంచి, "ఇదమర్చనమ్" - అని తిలలను వేసి,

3. ప్రాచీనావీరితోనే "---- గోత్రస్య ---- ప్రేతనిమిత్తస్య పాద్యస్థానే ఇదమాననం" - అని దక్షిణ కుంజముతో ఒకధర్మతో కట్టిన దక్షిణాగ్రకుగ్నము నుంచి, "ఇదమర్చనమ్" - అని తిలల నుంచి,

4. చివరకు ఉపవీరియై, "----- గోత్రస్య ----- శ్రీమహావిష్ణోరదం తే ఆననం" - అని ఉత్తరకుంజముతో రెండు ఉత్తరాగ్రస్థు ధర్మలనుంచి, "ఇదమర్చనమ్" - అని శ్వేతాక్షతల నందుతో పేయ్యవలెను.

1. ఉపపిఠి, "----గోత్రస్య ----శర్మణః పితుః ప్రతస్య (అథవా, ---గోత్రాయా ---
నామ్నః మాతః ప్రతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నవించికరణశ్రాద్ధే క్రతు
దక్షసంజ్ఞక విశ్వేషాం దేవానాం పాద్యస్థానే ఇదమాననమ్" - ఇత్యుత్తరకుశ్లే దర్శా
న్నిధాయ, "ఇదమర్చనమ్" - ఇత్యుత్తరభ్యర్చ్యుః.
2. ప్రాచీనాపిఠి, "----గోత్రస్య ----శర్మణః పితుః ప్రతస్య (అథవా, ----గోత్రాయా
-----నామ్నః మాతః ప్రతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నవించికరణశ్రాద్ధే
వసురుద్రాదిత్యస్వరూపాణాం పితుః పితృపితామహప్రపితామహానాం (అథవా,
పితృర్మాతృపితామహప్రపితామహానాం) పాద్యస్థానే ఇదమాననమ్" - ఇతి
మధ్యమకుశ్లే ఘృగ్నున్నిధాయ, "ఇదమర్చనమ్" - ఇతి తిరైరభ్యర్చ్యుః.
3. ప్రాచీనాపిఠి, "----గోత్రస్య ----శర్మణః పితుః ప్రత (అథవా, ----గోత్రాయా
----నామ్నః మాతః ప్రతా) నిమిత్తస్య పాద్యస్థానే ఇదమాననమ్" - ఇతి దక్షిణ
కుశ్లే ఏకదర్శకుగ్నున్నిధాయ, "ఇదమర్చనమ్" - ఇతి తిరైరభ్యర్చ్యుః.
4. ఉపపిఠి, "----గోత్రస్య ----శర్మణః పితుః ప్రతస్య (అథవా, ----గోత్రాయా ---
నామ్నః మాతః ప్రతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నవించికరణశ్రాద్ధే శ్రాద్ధ
సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః పాద్యస్థానే ఇదమాననమ్" - ఇత్యాననార్థముత్తరకుశ్లే ద్వా
దర్శాన్నిధాయ, "ఇదమర్చనమ్" - ఇత్యుత్తరభ్యర్చ్యుః.

విశ్వేదేవానాం పాదప్రక్షాళనమ్

³⁴⁴ ఉపపిఠి, ఉత్తరకుశ్లే, "----గోత్రస్య ----శర్మణః పితుః ప్రతస్య (అథవా, ---
గోత్రాయా ---నామ్నః మాతః ప్రతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నవించికరణ

³⁴⁴ కర్త ఉపపిఠియై, "--- గోత్రస్య ---విశ్వేదేవా స్వాగతమ్" - అనుచు ఉత్తరకుశ్లముతోనికి
విశ్వేదేవుల వాహ్నినించి, వారి పాదముల మీదుగా రెండు దర్పలను ఉత్తరాంతముగా వేయుచు
స్వాగతము పల్కవలెను. విశ్వేదేవులు "సుస్వాగతమ్" - అని చెప్పవలెను. తదుపరి "ఇదం
వో అర్ఘ్యమ్" అని చెప్పుచు కర్త అక్షతోదకమును వారి దోసిలితో నుండగా, వారు "అవ్యర్ఘ్యమ్"
అని చెప్పవలెను.

తాదే క్రతుదక్షసంజ్ఞిక విశ్వేదేవా స్వాగతమ్" - ఇతి కర్తా, "సుస్వాగతమ్" - ఇతి ప్రతి
వచనమ్. "ఇదం వో అర్హమ్" - ఇతి కర్తా, "అన్వర్హమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. ³³ ఇత్యర్హం
దత్వా, పరిత్రమాదాయ, "శ్రుతమసి జ్యోతిరసి తేజోఽని దేవోవస్సవిలోత్పునాత్వచ్చ
దేణ పవిత్రణ వసాన్సూర్యస్య రత్నిభిః" - ఇతి భోక్తుపాదమోదుపరి అజ్ఞం విరిప్య,

"గన్ధద్వారాం దురదధరాం విత్యవృష్టాం కరిషిణీమ్ ఈశ్వరీగం నర్వ భూతానాం
తామిహోవహ్యయే శ్రియమ్" ఇతి గోమయానులేపనం కృత్వా, "శం నో దేవీరభిష్టయ
అపో భవన్తు పితమే/ శంయోరభిప్రవన్తు నః/" - ఇత్యాజాన్వాజంఘం సాక్షితోదకేన పాద
ద్యయం ప్రక్షాళ్య, పునః పరిత్రం ధృత్వా,

ఏతుః పితృణాం పాదప్రక్షాళనమ్

³⁴ ప్రాచీనాపితి మధ్యమకుణ్ఠే, "----గోత్రస్య ----శర్మణః ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, ----
గోత్రాయా ---నామ్నోః మాతుః ప్రేతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నవిండికరణ

³³ తదుపరి కర్త పరిత్రమును తీసి చెరిసెందున పెట్టుకొని "శ్రుతమసి జ్యోతిరసి" అను మంత్ర
ముతో వారి పాదములపై నేలని రాది, "గన్ధద్వారాం దురదధరాం ---" అను మంత్రముతో వారి
పాదములపై గోమయుమును (తేదా మందిగంధమును) రుద్ది, "శం నో దేవీరభిష్టయ--" - అను
మంత్రముతో హేకాభిపర్యంతము పాదములను తాగుగా కడిగి, ఇ జలమును కర్తయు, అతని
తమ్ములును తమ తలలపై ప్రోక్షించుకొని, కర్త చెరిసెందునందుండుకొన్న పరిత్రమును తిరిగి
ధరింపవలెను. (గమనిక: మిగిలా ముగ్గురు భోక్తల పాదప్రక్షాళనమును చేయునప్పుడును ఇనే
మంత్రములను, ఇదేపద్ధతిని పాటించవలెను గాని ఏతరులకు, ప్రేతకు దీనిని ప్రాచీనాపితితో,
తిరోదకములతో చేయవలెను. విష్ణుపునకు, చిశ్వేదేవులకు ఉపసీతితో, శ్వేతాక్షితోదకముతో
చేయవలెను. భోక్తల కాళ్లు కడుగునప్పుడు కర్త పరిత్రమును ధరించరాదు. అందుచే పరిత్రమును
చెరిసెందున పెట్టుకొని సూర్యాభిముఖుడై కాళ్లు కడుగి, అటుపైని మణల పరిత్రమును ధరింప
వలెను.)

³⁴ ప్రాచీనాపితియై, "----గోత్రస్య ----పితృపితామహప్రవిలామహా స్వాగతమ్" - అనుమ
మధ్యమకుణ్ఠముతో ఏతరులను నిర్వి మూడుదర్శలతో కట్టిన దక్షిణాగ్రపు భుగ్నమును దక్షి
ణాంతముగా వారి పాదముల మీదుగా వేయగా, ఏతరులు "సుస్వాగతమ్" - అని చెప్పవలెను.

శ్రాద్ధే వసురుద్రాదిత్యస్వరూపాన్యత్పితృః పితృవితామహాప్రపితామహః స్వాగతమ్" - "సుస్వాగతమ్ - ఇతి ప్రత్యుక్తిః. "ఇదం వో అర్హమ్" - ఇతి కర్తా, "అన్వర్హమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. ఇత్యర్హం దత్వా, ¹⁴⁷ "పవిత్రమాదాయ, "శుక్రమసి జ్యోతిరసి తేజోఽసి దేవో వస్సవితోశ్చనాత్వచ్ఛద్రేణ పవిత్రేణ వసోస్సూర్యస్య రత్నభీః" - ఇతి భోక్తుపాదయో రుపరి అజ్ఞం వివిష్మ, "గన్ధద్వారా దురాధర్షా నిత్యవృష్టాం కరీషిణీమ్/ ఈశ్వరీగం నర్హభూతానాం తామిహో వహ్వయే త్రియమ్" - ఇతి గోమయానులేపనం కృత్వా, "శం నో దేవీరభిష్టయ అసో భవన్తు పితయ/ శంయోరభిప్రవన్తు నః/" - ఇత్యాశాన్వాజంఘం తిలోదకేన పాదద్యయం ప్రక్షాళ్య, పునః పవిత్రం ధృత్వా,

నిమిత్తస్య పాదప్రక్షాళనమ్

¹⁴⁸ ప్రాచీనాపీతి, "-----గోత్రస్య -----శర్కణః పితృః ప్రేతస్య (అథవా,-----గోత్రాయా --- నామ్నోః మాతృః ప్రేతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నపిండికరణశ్రాద్ధే పితృః

తదుపరి "ఇదం వో అర్హమ్" అని చెప్పుచు కర్త తిలోదకమును వారి దోనిలిలో నుంచగా, వారు "అన్వర్హమ్" - అని చెప్పవలెను.

¹⁴⁷ తదుపరి కర్త తన వేతి పవిత్రమును తీసి చెవిసందున పెట్టుకొని, "శుక్రమసి--" - అను మంత్రముతో పితరుల పాదములపై నేరిని రాది, "గన్ధద్వారా దురాధర్షాం ---" - అను మంత్రముతో వారి పాదములపై గోమయమును (లేదా మందిగంధమును) రుద్ది, "శం నో దేవీరభిష్టయ--" - అను మంత్రముతో హేరాభవర్కంశము పాదములను బాగుగా కడిగి, అజలమును కర్తయు, అతని శమ్ములును తమ శిరములపై ప్రోక్షింతుకొని, కర్త చెవిసందునందుంచుకొన్న పవిత్రమును తిరిగి ధరింపవలెను.

¹⁴⁸ ప్రాచీనాపీతియై, "-----గోత్రస్య -----నిమిత్తప్రేత స్వాగతం" - అని ప్రేతనిమిత్తుని దక్షిణ కుణ్డాములో నిల్పి, ఒక దర్భతో కట్టిన దక్షిణాగ్రపు భుగ్గుము నతని పాదముల మీదుగా దక్షిణాంతముగా వేయవలెను. "సుస్వాగతమ్" - అని అతడు ప్రతివల్కవలెను. తదుపరి "ఇదమర్హమ్" అని చెప్పుచు కర్త తిలోదకమును అతని దోనిలిలో నుంచగా, అతడు "అన్వర్హమ్" - అని చెప్పవలెను.

(మాతుః) నిమిత్తప్రత (నిమిత్తప్రతే) స్వాగతమ్" - ఇతి దక్షిణకుశ్ఠే ప్రేతం (ప్రేతం) స్వాగతం కుర్యాత్. "సుస్వాగతమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. "ఇదమర్హమ్" - ఇతి కర్తా, "అన్యార్హమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. ఇత్యర్హం దత్వా, పవిత్రమాదాయ, "శుక్రమసి జ్యోతిరసి తేజోఽని దేవోవస్సవితో త్పునాత్వచ్చిద్రేణ పవిత్రేణ వసోస్సూర్యస్య రత్నిభిః" - ఇతి ఖోత్తుపాదయోరుపరి అజ్యం విరిప్య, "గర్హద్యారాం దురాధర్మాం నిత్యవృష్టాం కరీషిణీమ్/ ఈత్వరీగం నర్వ భూతానాం తామిహోపహ్వయే త్రియమ్" - ఇతి గోమయానులేపనం కృత్వా, "శం నో దేవీరభిష్టయ ఆహో భవన్తు వీతయోః శంయోరభిప్రవన్తు నః!" -
³⁴⁹ ఇత్యాజ్ఞావాజంఘం తిరోదతేన పాదద్వయం ప్రక్షాళ్య, పునః పవిత్రం ధృత్వా,

విష్టోః పాదప్రక్షాళనమ్

³⁵⁰ ఉపవీతి, "-----గోత్రస్య ----శర్మణః పితృ ప్రతస్య (అథవా, ----గోత్రాయా ---- నాన్యుః మాతుః ప్రేతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నవపిండకరణశ్రాద్ధే శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీసుహావిష్టో స్వాగతమ్" - ఇత్యుత్తరకుశ్ఠే విష్టవే స్వాగతం కుర్యాత్. "సుస్వాగతమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. "ఇదమర్హమ్" - ఇతి కర్తా, "అన్యార్హమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. ఇత్యర్హం

³⁴⁹ తదుపరి కర్తవ్యం చేరి పవిత్రమును తీసి వెచినందున పెట్టుకొని, "శుక్రమసి" - అను మంత్రముతో ప్రతస్థానిమిత్తుని పాదములపై వేరిని రాచి, "గర్హద్యారాం దురాధర్మాం ---" అను మంత్రముతో అతని పాదములపై గోమయమును (లేదా మంచిగంధమును) రుద్ది, "శం నో దేవీరభిష్టయ" - అను మంత్రముతో మోకాటిపర్యంతము పాదములను తిరోదకములతో తాగుగా కడిగి, ఆ జలమును కర్తయు, అతని తమ్ములును తమ శిరములపై వల్లుకొని, కర్త వెచినందునందుంచుకొన్న పవిత్రమును తిరిగి ధరింపవలెను.

³⁵⁰ ఉపవీతియై, "--- గోత్రస్య --- శ్రీసుహావిష్టో స్వాగతమ్" - అని ఉత్తరకుశ్ఠముతో విష్టస్థాన విమంత్రితుని నిల్పి, రెండు ఉత్తరాగ్రపు దర్బల నతని పాదముల మీదుగా ఉత్తరాంతముగా వేయగా నతడు "సుస్వాగతమ్" - అని చెప్పవలెను. తరువాత "ఇదమర్హమ్" అని చెప్పుచు కర్త అక్షతోదకము వతని దోసిలితో నుంచగా, అతడు "అన్యార్హమ్" - అని చెప్పవలెను.

దత్వా, ³⁵¹పవిత్రమాదాయ, "శుక్రమని జ్యోతిరని తేజోఽని దేవోవస్సవితోత్పన్నాశ్వబ్ధి
ద్రేణ పవిత్రేణ వసో స్సూర్యస్య రత్నిభిః" - ఇతి భోక్తుపాదయోరుపరి ఆజ్యం విలిప్య,
"గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యవృష్టాం కరీషిణీమ్/ ఈశ్వరీగం సర్వ భూతానాం
తామహోవహ్నియై శ్రియమ్" - ఇతి గోమయానులేపనం కృత్వా, "శం నో దేవీరభిష్టయ
అదో భవన్తు పితయే/ శంయోరభిప్రవన్తు నః!" - ఇత్యాజ్ఞాన్వాజంఘం అక్షతోదకేన పాద
ద్వయం ప్రక్షాళ్య, స్వస్య చ పాదౌ ప్రక్షాళ్య, పవిత్రం నిరస్య, అన్యపవిత్రం ధృత్వా, ఆచమ్య,
అచాన్తాన్ బ్రాహ్మణాన్ అననేషాపరిత్యక్తునరదానం కుర్యాత్.

³⁵² కృనరదానమ్: ఉపనిఠి, "----గోత్రస్య ----శర్మణః పితృ ప్రతస్య (అథవా,----
గోత్రాయా ----నామ్నాః మాతృ ప్రతాయా) అద్య ద్వాదశేఽహని నవపండితకరణ
శ్రాద్ధే క్రతుదక్షసంజ్ఞకవిశ్వేదేవా అంతశ్శుద్ధ్యర్థమయం వః కృనరః" - ఇతి కృనరదానం
కృత్వా, "అన్యశుద్ధ్యర్థమిదం వస్తామ్బులమ్" - ఇతి తామ్బూలం దత్వా, "శరీరశుద్ధ్యర్థ

³⁵¹ తదుపరి కర్తవ్యతన చేతి పవిత్రమును తీసి వెదినందున పెట్టుకొని, "శుక్రమని--" - అను మంత్ర
ముతో విష్ణుస్థానవిమంత్రితుని పాదములపై నేతిని రాది, "గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం ----" - అను
మంత్రముతో అతని పాదములపై గోమయమును (లేదా మందిగంధమును) రుద్ది, "శం నో దేవీ
రభిష్టయ" - అను మంత్రముతో మోకాటిపర్యంతము అక్షతోదకములతో పాదములను బాగుగ
కడిగి, ఆ జలమును కర్తయు, అతని తమ్ములును తమ శిరములపై ప్రోక్షించుకొనవలెను. ఆపైని
కర్తయు, అతని తమ్ములును తమ పాదములను కడిగికొని, వెదినందునందునుకొన్న పవిత్ర
మును విప్పి పడవేసి, అన్యపవిత్రములను ధరించి కుండముల కుత్తరమున అవమనము చేసి,
బ్రాహ్మణులచే సైత మాదమనము చేయించి, ఇంటిలోనికి వచ్చి, బ్రాహ్మణుల నాననములపై
నాసినుల జేసి, వారికి కృనరదానములను చేయవలెను.

³⁵² కర్త ఉపనిఠియై విశ్వేదేవుల ముందు కూర్చుండి, "----గోత్రస్య ----విశ్వేదేవా అంతశ్శుద్ధ్యర్థ
మయం వః కృనరః" - అని బెల్లము-నువ్వుల ఉండను, "అన్యశుద్ధ్యర్థమిదం వస్తామ్బులమ్" -
అని తామ్బూలమును, "శరీరశుద్ధ్యర్థమిదం స్నానీయమార్ద్రమ్" - అని నలుగురిపిండిని (తెల్ల
బియ్యపు పిండిని) విశ్వేదేవుల కొనగి, "ఇదం వో అభ్యంజనమ్" - అని దర్భతో గిన్నెనుండి
నూనెను తీసికొని వారి తలపై నుంచవలెను.

మిదం స్నానీయమార్హమ్" - ఇతి స్నానీయమార్హం దత్వా, "ఇదం వో అభ్యంజనమ్" - ఇత్యభ్యజ్య.

33 ప్రాచీనాపిఠి, "-----గోత్రస్య ---శర్మణః పితూః ప్రేతస్య (అథవా, -----గోత్రాయాః -----నామ్న్యూః మాతూః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేఽహని సపిండికరణశ్రాద్ధే వసురుద్రాదిత్యస్యరూప పితూః పితృపితామహప్రపితామహానాం (అథవా, పితృర్యాత్మపితామహప్రపితామహానాం) అంతశ్చుద్ధ్యర్థమయం వః కృనరః" - ఇతి కృనరం దత్వా,

స్నా "అన్యశ్చుద్ధ్యర్థమిదం వస్తామ్నూలమ్" - ఇతి తామ్నూలం దత్వా, "శరీరశ్చుద్ధ్యర్థమిదం స్నానీయమార్హమ్" - ఇతి స్నానీయమార్హం దత్వా, ఇదం వో అభ్యంజనమ్" - ఇత్యభ్యజ్య.

34 ప్రాచీనాపిఠి, "-----గోత్రస్య -----శర్మణః పితూః ప్రేతస్య (అథవా, -----గోత్రాయాః -----నామ్న్యూః మాతూః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేఽహని సపిండికరణశ్రాద్ధే పితూః (మాతూః) నిమిత్తస్య అంతశ్చుద్ధ్యర్థమయం తే కృనరః" - ఇతి కృనరం దత్వా, "అన్యశ్చుద్ధ్యర్థమిదం తే తామ్నూలమ్" - ఇతి తామ్నూలం దత్వా, "శరీరశ్చుద్ధ్యర్థమిదం స్నానీయమార్హమ్" - ఇతి స్నానీయమార్హం దత్వా, "ఇదం తే అభ్యంజనమ్" - ఇత్యభ్యజ్య.

35 తరువాత ప్రాచీనాపిఠియై పితృస్థాననిమంత్రితుని ముందు కూర్చుండి, "-----గోత్రస్య-----అంతశ్చుద్ధ్యర్థమయం వః కృనరః" - అని బెల్లము-నువ్వుల ఉండను, "అన్యశ్చుద్ధ్యర్థమిదం వస్తామ్నూలమ్" - అని తామ్నూలమును, "శరీరశ్చుద్ధ్యర్థమిదం స్నానీయమార్హమ్" - అని నలుగురిపిండిని (తెల్లబియ్యపు పిండిని) పితృస్థానభోక్తకొనగి, "ఇదం వో అభ్యంజనమ్" - అని దర్భతో గిన్నెనుండి నూనెను తీసికొని అతని తలపై నలంది,

36 ప్రాచీనాపిఠితోనే ఉండి ప్రేతస్థాననిమంత్రితుని ముందు కూర్చుండి, "-----గోత్రస్య ---అంతశ్చుద్ధ్యర్థమయం తే కృనరః" - అని బెల్లము-నువ్వుల ఉండను, "అన్యశ్చుద్ధ్యర్థం ఇదం తే తామ్నూలమ్" - అని తామ్నూలమును, "శరీరశ్చుద్ధ్యర్థమిదం స్నానీయమార్హమ్" - అని నలుగురిపిండిని (తెల్లబియ్యపు పిండిని) ప్రేతకొనగి, "ఇదం తే అభ్యంజనమ్" - అని దర్భతో గిన్నెనుండి నూనెను తీసికొని అతని తలపై నుంచి,

³⁵⁵ ఉపపీఠి, "----గోత్రస్య ----తర్కణః ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా,-----గోత్రాయాః -----
నామ్నాః) మాతుః ప్రేతాయాః) ఆద్య ద్వాదశేహని సపిండికరణశ్రాద్ధే శ్రాధసంర-
క్షక శ్రీమహావిష్ణో అంతర్మధ్యర్థమయం తే కృనరః" - ఇతి కృనరం దత్వా, "అన్య
శుద్ధ్యర్థం ఇదం తే తామ్నూలమ్" - ఇతి తామ్నూలం దత్వా, "శరీరశుద్ధ్యర్థమిదం
స్నానీయమార్హమ్" - ఇతి స్నానీయమార్హం దత్వా, "ఇదం తే అభ్యంజనమ్" - ఇత్య
భ్యంజ్య, "స్వామినః స్నాత్వా తూర్థమాగచ్ఛధ్వమ్" - ఇతి బ్రాహ్మణానాం ప్రార్థయేత్.

³⁵⁶ అనంతరం కర్తా స్నాత్వా, ఊర్ధ్వపుండ్రాదికం ధృత్వా, కాకపాకాదిపదనానంతరం కేనచిత్
శ్రోత్రియేణ తిరువారాధనం కారయిత్వా, పాదౌ ప్రక్షాళ్య, అచమ్య, విష్యక్తేనపూజాహార్యకం
విధిన్నాగ్నిసంధానం ఔపాసనం వ కృత్వా, తేనైవాగ్నే సపిండికరణహోమం కుర్యాత్.

³⁵⁵ తరువాత ఉపపీఠియై విష్ణుస్థానలోక్త ముండు కూర్చుండి, "--- గోత్రస్య ---శ్రీమహావిష్ణో
అంతర్మధ్యర్థమయం తే కృనరః" - అని, తెల్లము-నుప్పుల ఉండను, "అన్యశుద్ధ్యర్థం ఇదం తే
తామ్నూలమ్" - అని తామ్నూలమును, "శరీరశుద్ధ్యర్థమిదం స్నానీయమార్హమ్" - అని
నలుగుపిండిని (తెల్లవియ్యపు పిండిని) విష్ణువున కొనగి, "ఇదం తే అభ్యంజనమ్" - అని
దర్భతో గిన్నెతోని నూనెను అతని తలపై మంచి, "స్వామినః స్నాత్వా తూర్థమాగచ్ఛధ్వమ్" -
అని బ్రాహ్మణులను త్వరగా అభ్యంగనస్నానము చేసి రమ్మని ప్రార్థింపవలెను.

³⁵⁶ పంట కొంతవజ్రైన తర్వాత కర్తలు స్నానము చేసి, మడిబట్టలను కట్టుకొని, ఊర్ధ్వపుండ్రా
దులను ధరింపవలెను. పంటపూర్తియైనవిదవ, ఆశోవరహితుడైన ఒక శ్రోత్రియునిచే భగవదా
రాధనము చేయించి, అది జరుగుచుండగానే కర్త కాళ్లు కడిగికొని, అచమించి, విష్యక్తేనారాధ
నాహార్యకముగా విధిన్నాగ్నిసంధానమును చేసి, ఆ యగ్నియందే సపిండికరణహోమ
మును చేయవలెను (నూచనలు: 1. కర్త బ్రహ్మచారియైనచో, విష్యక్తేనారాధనమును, విధి
న్నాగ్నిసంధానమును చేయనక్కఱ లేదు. నేజుగా అగ్నిముఖమును (వశుషాస్త్రప్రయోగ
మును) చేయవలెను. 2. సపిండికరణపాకమును ముత్తైదువలు మొదలుపెట్టరాదు. ముందుగా
పురుషులుగాని, లేక వితంతువులు గాని పాకమును ఆరంభించిన తరువాత, ముత్తైదువలు
దానిని పూర్తి చేయవచ్చును.)

విచ్చిన్నోపాసనాగ్నిసంధానమ్

³⁵⁷ అథ కర్తా పాణిపాదౌ ప్రక్షాళ్య, అవమ్య, భార్యయా సహ గోమయేనోపరిష్టం రంగ
వల్యాద్యలంకృతం కుదిప్రదేశం ప్రాప్య, దక్షిణాభాంబూలవహితం హరిద్రాక్షతాం వ గృహీత్వా
“ఓం నమస్తదన నమస్తదనస్తతయే నమస్తభీనాం పురోగాతాం వక్షువే నమో దినే
నమః పృథివ్యై/ సప్తథ నథాం మే గోపాయ/ యే వ నభ్యోన్నతానదః/ తాస్త్వి-
యావతః కురు/ నర్తమాయురుపాసతామ్/ సర్వేభ్యశ్శ్రివైష్ణవేభ్యో నమః/” - ఇతి
ప్రణమ్య,

“అశేషే హే పరిషత్ - భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిమాం సౌవర్ణీం యత్కించి
ద్దక్షిణాం యథోక్తదక్షిణామివ స్వీకృత్య ---- గోత్రస్య ---- శర్యణః ఏతుః (అథవా, ---
గోత్రాయః ---- నామ్న్యుః మాతుః) నవించికరణశ్రాద్ధే అద్య ద్వాదశే హే హి, విచ్చి
న్నోపాసనాగ్నిసన్ధానం కర్తుం యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ - ఇతి ప్రార్థ్య, “తథాస్తు”,
“యోగ్యతానిధిరస్తు” - ఇత్యనుక్షాప్య, ధర్మేష్వాసీనః, దర్శాన భారయమాణః, పవిత్ర
పాణిః ద్విః ప్రాణావాయుమ్య,

సంకల్పః. “అస్మాం తిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞాయా శ్రీమన్నారాయణప్రీత్యర్థం ---- గోత్రస్య
---- శర్యణః ఏతుః (అథవా, --- గోత్రాయః ---- నామ్న్యుః మాతుః) నవించికరణ
శ్రాద్ధే అద్య ద్వాదశే హే హి విచ్చిన్నోపాసనాగ్నిసన్ధానం కరిష్యే/ తదంగమాదౌ విష్య
కేనారాధనం కరిష్యే/” - ఇతి సంకల్ప్య

³⁵⁷ కర్తా కాలుసేతులను కడిగికొని, అవమించి, భార్యతో సహ గోమయముతో నలుకలది,
ముగ్గులచే నలంకృతమైన కుదియైన ప్రదేశమును ప్రవేశించి, ఒకతట్టతో పసుపు అక్షతలను,
తాంబూలమును పెట్టుకొని నిలుచుండి, “ఓం నమస్తదన ---- శ్రివైష్ణవేభ్యో నమః/” వఱకు
చెప్పి పరిషత్తుకు ప్రణమించి, “అశేషే హే పరిషత్ ---- అనుగ్రహణ -” పర్యంతము చెప్పి,
“తథాస్తు/ యోగ్యతానిధిరస్తు” - అని పరిషదనుజ్ఞను పొంది, దర్శనపై కూర్చొని, రెండు
దర్శనలతో కట్టిన పవిత్రమును ధరించి, “అస్మాం తిథౌ ---- విష్యకేనారాధనం కరిష్యే” - అని
సంకల్పించి మొదట విష్యకేనారాధనము చేయవలెను.

విష్యక్తేనారాధనమ్:

"శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజమ్/
ప్రసన్నవదనం భ్యాయేత్సర్వవిఘ్నైశ్చ హృదయే||
యస్య ద్విరదవక్త్రాద్యాః పారిషద్యాః పరశ్శతమ్/
విష్ణుం నిష్ణుంతి సతతం విష్యక్తేనం తమాశ్రయే||
దివ్యాకారం సరోజాక్షం శంఖచక్రగదాధరమ్/
ముకుతద్వారనిలయం విష్యక్తేనముపాస్యహే||
ఓం భూః విష్యక్తేనమావాహయామి/
ఓం భువః విష్యక్తేనమావాహయామి/
ఓం గం నమః విష్యక్తేనమావాహయామి " -

శ్రీమతే విష్యక్తేనాయ నమః భ్యాయామి/ అవాహయామి³³⁴ ఇత్యక్షతాదివిరాచాహ్య,
³³⁵ అననం నమర్చయామి/ పాదయోః పాద్యం నమర్చయామి/ హస్తయోరర్చ్యం

³³⁴ విష్యక్తేనారాధనక్తే (పెండి) పల్లెరమందు దియ్యమును పోసి, అందుతో 'శ్రీ' అని వ్రాసి, దానిపై పూర్వార్థముగా వొక తమలపాకు నుంచి, ఆ తమలపాకుపై రెండు దర్పలతో కట్టిన ఆయా మతము నుంచి, "శుక్లాంబరధరం--"నుండి "భ్యాయామి/ అవాహయామి" - వఱకు చెప్పి ఆ పరిశ్రమపై అక్షతలను వేసి విష్యక్తేనుని అవాహనము చేసి,

³³⁵ "అననం నమర్చయామి" - అని రెండు పూర్వార్థమై దర్పల నా ఆయామతముపై వేసి, "పాదయోః పాద్యం నమర్చయామి--అవమనీయం నమర్చయామి/" - అని చెప్పుచు అర్చ్య, పాద్య, అవమనీయములకై (16 దర్పలతో కట్టిన) కూర్చుతో ఉదకమును ప్రోక్షించి, "ఔపవారికస్నానం నమర్చయామి/ ఆప్తో హిస్థా మయో భువః--స్నానయామి/" వఱకు చెప్పుచు స్నానార్థము కూర్చుతో జలమును ప్రోక్షించి, "స్నానానంతరమావమనీయం నమర్చయామి" - అని చెప్పుచు స్నానము తర్వాత అవమనమునకై మఱల కూర్చుతో ఉదకము నొసగి, "వస్త్రం నమర్చయామి"-అని వస్త్రార్థం అక్షతలను వేసి, "శివవీశం నమర్చయామి"- అని యజ్ఞోపవీతార్థం అక్షతలను వేసి, "గంధం నమర్చయామి" - అని గంధము నుంచి, "పుష్పం నమర్చయామి" - అని పుష్పముల నుంచి, "ధూపం నమర్చయామి" - అని ధూప

సమర్పయామి/ అవమనీయం సమర్పయామి/ జౌహరికస్నానం సమర్పయామి
 "అపో హిష్టా మయోభువస్తా న త్తిరే దధాతన/ మహా రణాయ వక్షసే/ యో వత్సవ
 తమో రసః/ తస్య భాజయతేహ నః/ ఉతతీరేవ మూతరః/ తస్మా అరం గమామ వో
 యస్య శ్చయాయ జిన్యథ/ అపో జనయథా వ నః" - స్నానయామి/ స్నానానంతర
 మావమనీయం సమర్పయామి/ వస్త్రం సమర్పయామి/ ఉపవీతం సమర్పయామి/
 గన్ధం సమర్పయామి/ పుష్పం సమర్పయామి/ దూపం సమర్పయామి/ దీపం దర్శ
 యామి/ ఏతే గృహక్షతపుష్ప దూపదీపాత్తరీయాభరణాద్యలక్ష్మరాస్పర్శ్యవవారా
 - ఇత్యుక్త్యర్చ్య, "నైవేద్యం - "ఓం భూర్భువస్సువః" - ఇతి గుడం ప్రోక్ష్య - "దేవసవితః
 ప్రసువ" - ఇతి పరిషిష్య, "ఓం ప్రాణాయ స్వాహాః ఓం అపానాయ స్వాహాః ఓం
 వ్యానాయ స్వాహాః ఓం ఉదానాయ స్వాహాః ఓం సమానాయ స్వాహాః ఓం బ్రహ్మణే

మును చుట్టూరాత్రిప్పి, "దేవం దర్శయామి" - అని దీపమును మూసివేలి, "ఏతే గృహక్షతపుష్ప
 దూపదీపాత్తరీయాభరణాద్యలక్ష్మరాస్పర్శ్యవవారా" - అని అక్షతలను వేసి,
 "నైవేద్యమునకై ఒక బెల్లము ముక్కునుంచి, దానిని "ఓం భూర్భువస్సువః" - అని ప్రోక్షించి,
 "దేవసవితః ప్రసువ" - అని ప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి, "ఓం ప్రాణాయ స్వాహాః-----
 ఓం బ్రహ్మణే స్వాహాః" అని ప్రాణాహుతులను పరికి అ బెల్లమును నివేదన చేసి, "మధ్యమధ్యే
 పానీయం సమర్పయామి" - అనుచు కూర్చితో ఉదకమునొసగి, "అమృతావిధానమని" -
 అని కూర్చోదకముతో ఉత్తరాపొకనము నొసగి, "హస్తావ్రజాళయామి/ పాదావ్రజాళయామి" -
 అనుచు హస్త పాదోదకములకై కూర్చితో జలము నొసగి, "తామూలం సమర్పయామి/ -
 అని తామూలము నొసగి, "సువర్ణమస్త్రపుష్పం సమర్పయామి" - అని అక్షతలను వేసి,
 "అనయా పూజయా శ్రీవిష్ణ్వేనభగవాన్ సుప్రీతో వరదో భూత్వా ఉత్తరే కర్మజ్యవిమ్బు
 మన్వీతి భవంతో మహంతోఽనుగృహ్లాన్తు" - అని ప్రార్థించి, "ఉత్తరే కర్మజ్యవిమ్బు మప్తు" -
 అని పరిషిక్తువే వెప్పించుకొని, "విష్ణ్వేనప్రసాదం శిరసా గృహ్లామి" - అని విష్ణ్వేనునకు
 సమర్పించిన పూవులతో నొకటి తలతో పెట్టుకొని, "యజ్ఞేన యజ్ఞమయజ్ఞై దేవా-----యత్ర
 పూర్వే సాధ్యాన్నస్త్రి దేవా/ - విష్ణ్వేనం యథాస్థాన ముద్ధానయామి శోభనార్థం పునరాగ
 నాయ వో" - అని చెప్పుచు ఆయామతమును కొంచెము కదలించి, నమస్కరించి, విష్ణ్వేనుని
 ఉద్వాసన చేయవలెను.

స్వాహా మధ్యే మధ్యే పానీయం నమర్పయామి/- ఇతి విషేష్య, "అమృతాపిధాన మసి" - ఇత్యుత్తరాపాశనం దత్వా, "హస్తా ప్రక్షాలయామి/ పాతౌ ప్రక్షాలయామి/ తామ్బూలం నమర్పయామి/ సునర్లమస్త్రశుష్ణం నమర్పయామి/ అనయా పూజయా శ్రీ విష్వక్సేనభగవాన్ సుప్రతో వరదో యాత్యా ఉత్తరే కర్మణ్యవిష్ణు మన్వీతి భవంతో మహంతోఽను గృహ్లాన్తు/ ఉత్తరే కర్మణ్యవిష్ణుమన్తు/ విష్వక్సేన ప్రసాదం శిరసా గృహ్లామి/ యజ్ఞేన యజ్ఞమయజ్ఞస్త దేవాః తాని ధర్మాణ ప్రథమాస్యానన్మ/ తే వా నాకం మపామా నస్సవన్/ యత్త హర్షే సాధ్యాన్సస్త దేవాః విష్వక్సేనం యథాస్థానముద్వానయామి శోభనార్థం పునరాగమనాయ వా" - ³⁴ఇతి విష్వక్సేనపూజాం కృత్వా, పునః ప్రాణావాాయుక్, "హర్షోక్త ఏవం గుణవిశిష్టాయా మస్యాం శివో శ్రీభగవదాజ్ఞాయా భగవత్ప్రేక్ష్య ర్యదూచం అనయా మమ ధర్మవత్స్యా నహ విద్మిన్నా పానవాగ్నిన్స్థానం కరిష్యే/ తదంగమగ్నిప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే/" - ఇతి సంకల్ప్య,

అగ్నిముఖమ్ (వశుష్పాత్రప్రయోగః): ³⁵స్థండిలం కల్పయిత్వా, (కట్టల చూర్ణం వికీర్ణ్య), ప్రాచీః పూర్వముదక్ష్పంస్థం దక్షిణారంథ మారభేత్. అథోదీచీః పురస్పంస్థం పశ్చిమారంథ మారభేత్.

³⁴ ఇట్లు విష్వక్సేనారాధనము చేసి, మఱల ప్రాణాయామము చేసి, "హర్షోక్త ఏవం గుణ విశిష్టాయామస్యాం శివో--విద్మిన్నా పానవాగ్నిన్స్థానం కరిష్యే/ తదంగమగ్నిప్రతిష్ఠాపనం కరిష్యే/" - అని సంకల్పించి, అగ్నిముఖమును (వశుష్పాత్రప్రయోగమును) చేయవలెను.

³⁵ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనకై చతురశ్రవేదికను (స్థండిలమును) కల్పించి, దానిపై బియ్యపుపిండిని నెఱచి, పసుపు అక్షతలను వర్తి, రెండుదర్పలను నగమునకు మదవి పట్టుకొని వానితో ఆ వేదికపై పడమటినుండి మొదలిడి తూర్పున కంఠమగునట్లు వేదియొక్క దక్షిణార్థమునందును మధ్యను, ఉత్తరార్థమునందును వరుసగా మూడురేఖలను గీచి, అట్లే దక్షిణమునుండి మొదలిడి ఉత్తరమున కంఠమగునట్లు మూడురేఖలను వేదియొక్క పశ్చిమార్థమునందును, మధ్యను, పూర్వార్థములందును వరుసగా గీచి, ఆ దర్పలను వేదిపై నుంచి,

³⁶³ అవాక్యరోఘ్యక్ష్య, తృణం వైముత్యాం నిరస్య, అప ఉపస్సృత్య, "ఓం తూర్పువన్సువ రోమ" - ఇతి లోకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, ఉత్పజ్యతేఽమృతక్షణతోయ తేషమ్. ప్రాక్త్యేయ మన్యం నిదధాయ, అగ్నిమిధావ, ప్రజ్వాల్య, పరిసమూహ్య, "అగ్నే యే నమః", "జాతనేదనే నమః", "సహజనే నమః", "అజరావ్రథనే నమః", "వైశ్వానరాయ నమః", "నర్యావనే నమః", "పశ్చిరాధనే నమః", "వినర్హిణే నమః" - ఇత్యక్షత్రైః ప్రదక్షిణమలంకృత్య, "శ్రీయట్టపురుషాయ నమః" - ³⁶⁴ ఇత్యక్షత్రైస్సంహుజ్య.

³⁶⁵ ప్రాగ్గ్రైః దర్భైః ప్రాగాదిక్రమణ ప్రదక్షిణం పరిష్కర్య, దక్షిణానక్షరాన్, ఉత్తరానధరాన్ కృత్వా, ³⁶⁶ ఉత్తరతాగ్నిం ప్రాగ్గ్రాన్ దర్భాన్ సంష్కర్య, తత్త దర్భ్యం, అజ్యస్థారిం, ప్రోక్షణం, ఇతరదర్భ్యం వద్వంధ్యం న్యజ్ఞాపాత్రాణి పశ్చిమారంభాత్ సాదయిత్వా,

³⁶³ అమృతక్షణతోయపాత్రతో కంచము నీటిని పోసికొని, దానినే స్థండిలమును ప్రోక్షించి, దర్భలను వేదస్థైసుండి తీసి వైముతికి పెడవేసి, నీరు ముట్టి, స్థండిలముపై "ఓం తూర్పువన్సువ రోమ" అని లోకికాగ్నిని ప్రతిష్ఠించి, అమృతక్షణతోయపాత్రతో నీటిని డల్లి, మణల వేరే నీటి నందులో పోసి, ఆ పాత్రను అగ్నికి తూర్పునైపున (ముందు వేయబోవు పరిష్కరణల కవతల) ఉంచవలెను.

³⁶⁴ అగ్నిని ప్రజ్వరింపజేసి, తదివేతితో అగ్నిచుట్టును ప్రదక్షిణముగా స్పృశించి (ఇదియే పరిసమూహనము), "అగ్నే యే నమః" - "వినర్హిణే నమః" - అను రి మంత్రములతో తూర్పునుండి మొదలిది రి దిక్కులందును ప్రదక్షిణముగా అగ్నిచుట్టును హరిద్రాక్షతల నుంచి, "శ్రీయట్టపురుషాయ నమః" - అని అగ్నిపై అక్షతలను వేసి అర్పించి,

³⁶⁵ అగ్ని చుట్టును నలువైపులా ప్రదక్షిణముగా పడహారేసి దర్భలుగల పరిష్కరణల నుంచ వలెను. అనగా అగ్నికి చుట్టును తూర్పు, పడమరలయందు వేసిన పరిష్కరణలు ఉత్తరాగ్రము గను, ఉత్తరదక్షిణములందు వేసిన పరిష్కరణలు పూర్వాగ్రములుగను ఉండునట్లు వేసి, దక్షిణ మందు వేసిన వానిని తూర్పు, పడమరలయందు వేసిన వాని మొదళ్ళపైకుండునట్లు సవరింప వలెను. అట్లే ఉత్తరమందు వేసిన వాటిని తూర్పు, పడమరలందు వేసిన పరిష్కరణల కొనల క్రింద మండునట్లు సవరింపవలెను.

³⁶⁶ అగ్నికి ఉత్తరమున పరిష్కరణల కవతల పూర్వాగ్రములుగా 12 గాని, లేదా పదిపంఖ్యతో నున్న దర్భలను గాని పరిచి, ఆ దర్భలపై పడమటినుండి తూర్పునకు వరుసగా దర్భిని అజ్యస్థారిని, ప్రోక్షణిపాత్రను, ఇతరదర్భిని జంటజంటగా పట్టుకొని బోర్లించి ఉంచవలెను.

³⁶⁷ ద్వాదశ్యం దర్శాద్యం ఆయామతం కృత్వా, ప్రోక్షణీపాత్రే విక్షిప్య, ³⁶⁸ ఆదాయ, జలేన పూరయిత్వా, ప్రాచీ ప్రీరుత్వాదయ, అభిమంత్ర్య, ³⁶⁹ పాత్రాణి ఉత్తానాని కృత్వా, ³⁷⁰ ప్రోక్షణీ జలేన ప్రోక్ష్య, తేషముత్స్పృజ్య, అన్యజ్జలం పూరయిత్వా, ఉత్తరతో నిధాయ, ³⁷¹ ఆయామతం ఆజ్యస్థాల్కం నిధాయ, ఆజ్యం విలాప్య, ³⁷² ఉదీచోఽగారాన్నిరూహ్య, తేష్యధిత్ర్య, ³⁷³ జ్వలతా తృణే నావద్యోత్య, ³⁷⁴ ద్వే దర్భాగ్రేప్రద్విద్య, ప్రక్షాళ్య, ప్రత్యస్య (ఆత్మే ప్రాశ్య), త్రిః పర్యగ్నికృత్వా, ఉదగుద్వాస్య, అంగారానగ్నై ప్రత్యూహ్య, ఉత్తరాగ్రాయామతేన పునరా

³⁶⁷ తదుపరి రెండు దర్పలతో ఆయామతపవిత్రమును చేసి, దానిని ప్రోక్షణీపాత్రలో నుంచి,

³⁶⁸ ఆ ప్రోక్షణీపాత్రను తన ముందుంచుకొని, దానిలో నీటిని పోసి, ఆయామతము చేత మూడు సార్లు ప్రాకృమాప్తిగా ఉత్పూరణము చేసి (అనగా, కొన ఉత్తరమునకుండునట్లు ఆయామతం రెండుకొనలను రెండుచేతుల అనామికాంగుష్ఠములచే గ్రహించి ప్రోక్షణీలోని నీటికి తాకించుచు మూడుసార్లు పశ్చిమమునుండి తూర్పునకు త్రిప్పి), ప్రోక్షణీపై కుడిచేతిని బోర్లించి చూపెట్టి, ఆ చేతిని తటాలున తీసి (ఇదియే అభిమంత్రణము)

³⁶⁹ అగ్నిక ఉత్తరమున దర్పలపై బోర్లించియుండిన ఇతరపాత్రలను పెల్లకిల త్రిప్పిపెట్టి,

³⁷⁰ ప్రోక్షణీలోని జలమును ఆయామతంతో ఆ పాత్రలపై ప్రోక్షించి, ప్రోక్షణీలో మిగిలిన నీటిని పారబోసి, అందులో నేత నీటిని నింపి, దానిని తనముందు ఎడమపైనుంచుకొని,

³⁷¹ నేతిపాత్రను ప్రదక్షిణముగా తీసికొని వచ్చి తన ముందుంచుకొని, ఆయామతాన్ని ప్రోక్షణీ నుండి తీసి దానిలో నుంచి, అందులో నేతిని నింపి,

³⁷² ఉత్తరముపైను అగ్నినుండి కొన్ని నిప్పులను వేణుగా తీసికొని, వానిపై ఆ నేతిపాత్ర నెక్కించి,

³⁷³ ఒక దర్పను నిప్పుతో అంటించి, ఆ ద్వాల నేతిపాత్రయందు ప్రతిబింబించునట్లుగా దర్పను చూపించి (ఇదియే అవద్యోతనము), ఆ తర్వాత ఆ దర్పను పారవేసి,

³⁷⁴ రెండు దర్భాగ్రములను త్రుంచి (గోటితో త్రుంపరాదు. ఒక పరిమళను అడ్డముగా పెట్టి త్రుంప వలెను), కడిగి, నేతిపాత్రలో నుంచి, నేతిపాత్రను జ్వలితదర్పవేత ప్రదక్షిణముగా మూడుసార్లు చుట్టి (ఇదియే పర్యగ్నికరణము), ఆ దర్పను ఉత్తరమునకు త్యజించి, ఆ నిప్పులను తిరిగి అగ్నిలో వేర్చి, ఉత్తరగ్రాయామతంతో మూడుసార్లు తూర్పునుండి మొదలిడి తూర్పునకే అంతమగునట్లు (ఇదియే పునరాహారము) నేతిపాత్రలోని నేతిని గీచి, ఆయామతము ముడిని విప్పి, దానిని ప్రోక్షణీజలముతో తాకి, కొనలు తుర్బుదితగా నుండునట్లు పట్టుకొని అగ్నిలో వేయవలెను.

హారమాణ్యం శ్రి రుక్మాయ, పవిత్రగ్రంథం విప్రస్య, అప ఉపస్పృశ్య, ప్రాగగ్రమగ్నౌ ప్రహరతి.
³⁷¹ దర్శి నిష్ఠప్రస్య, దర్శణ సంఘ్రిత్య, పునర్నిష్ఠప్రస్య, ప్రోక్ష్య, విధాయ, అద్భిః సంస్పృశ్య, అగ్నౌ ప్రహరతి.

³⁷⁶ తతః "అదితేననుమన్యన్య"-ఇతి దక్షిణతః ప్రాచీనమ, "అనుమతేననుమన్యన్య"
 - ఇతి పశ్చాదుదీచనమ, "సరస్వతేననుమన్యన్య"-ఇత్యుత్తరతః ప్రాచీనమ, "దేవనవితా
 వ్రమవ"- ఇతి సమంతమగ్నిం పరిషిష్య, "ఓం భూర్భువస్సువస్సాహో వ్రజాపతయ
 ఇదం నమమ!"- ఇతి తతుర్గృహితేనాశ్మేన హుత్వా, ³⁷⁷ పునః ప్రాణానాయమ్య, "ఉపనాసా
 కరణప్రాయశ్చిత్తార్థం అయాశ్చహోమం కరన్యే"- ఇతి సంకల్ప్య

³⁷⁵ ప్రధానదర్శిని కుడిచేత, ఇతరదర్శినిపడమరేత ఒకేసారి గ్రహించి, వారి నగ్నిపై కాచి,
 రెండు దర్శులతో ప్రాగంతముగా కుడిచి, మళ్లీ కాచి, ఇట్లు కుడిచిన దర్శులతో ప్రోక్షణిలోని
 జలమును వానిపై ప్రోక్షించి, అజ్ఞాపాత్రకు ఎడమపైఘాతముచేతిలోని దర్శిని (స్రవమును),
 కుడికి కుడిచేతిలోని దర్శిని (స్రక్కును) ఉంచి, నమ్మార్చనము చేసిన దర్శులను ప్రోక్షణిలోని
 నీటితో కాచి, వారి నగ్ని యందు ప్రాగగ్రములుగా వేయవలెను.

³⁷⁶ తరువాత "అదితేననుమన్యన్య"- అని దక్షిణమునందు పడమరనుండి తూర్పునకు,
 "అనుమతేననుమన్యన్య"- అని పశ్చిమమునందు దక్షిణమునుండి ఉత్తరమునకు, "సరస్వతే
 ననుమన్యన్య"- అని ఉత్తరమునందు పడమరనుండి తూర్పునకు, "దేవనవితావ్రమవ"- అని
 ఈశాన్యమునుండి ప్రదక్షిణముగా తిరిగి ఈశాన్యమునకు, అగ్నిని నీటితో పరిషేదనము
 చేయవలెను. తరువాత నాళ్లేని సార్లు నేతిని ఇతరదర్శితో ప్రధానదర్శిలోనికి తీసికొనుచు "ఓం
 భూర్భువస్సువస్సాహో వ్రజాపతయ ఇదం నమమ!"- అని హోమము చేయవలెను.

³⁷⁷ మఱిల ప్రాణాయామము చేసి, "ఉపనాసాకరణప్రాయశ్చిత్తార్థం అయాశ్చహోమం
 కరన్యే"- అని సంకల్పించి, స్రవముతో స్రక్కులోనికి నాళ్లేని సార్లు నేతిని తీసికొనుచూ 1-6
 మంత్రములతో అయాశ్చహోమమును చేయవలెను (వివరణః అగ్నిని పరిరక్షించుకొని నిత్యే,
 పాననము చేయించువలన ఔపాసనవాగ్ని నష్టమైనది. అప్పుడు ధర్మకాస్త్రోత్థా కర్త విహితోప
 వానములను, ప్రాజాపత్యకృష్ణాద్విప్రాయశ్చిత్తములను చేసి, విద్విన్నాగ్నిసంభానము చేసి,
 ఆ అగ్నితో ఔపాసనము చేయవలెను. ఇట్లు విహితోపవానములను చేయనందున, దానికి
 ప్రాయశ్చిత్తముగ అయాశ్చహోమమును చేయుచున్నానని ఇదట సంకల్పించుచున్నాడు.)

అయాశ్చహోమః:

1. అయాశ్చాగ్నేః న్యనభితప్తేషు నత్యమత్త్వమయా తని/ అయసా మనసా
ధృతోఽయసా హవ్యమూహవేఽయా నో దేహి భేషజగ్గం స్వాహా/ అగ్నియే
అయన ఇదం నమమ/
2. పునస్త్యాదిత్యా రుద్రా వనవన్మమిన్దతాం పునర్భుహ్మతో వసునీథ యజ్ఞైః/
ఘృతేన త్వం తనువో వర్ధయన్య నత్యాస్సేస్తు యజమానన్య కామాస్సాహా/
3. మనో జ్యోతిర్భువతామాజ్యం విచ్ఛిన్నం యజ్ఞగం సమిమం దేదాతు/ యా ఇష్టా
ఉషసో నిమ్రువత్పు తా న్నందదామి హవిషా ఘృతేన స్వాహా/ మనన జ్యోతిష
ఇదం నమమ/
4. యన్య అత్యనో మిహాఽతూదగ్నిస్తత్పునరాహోరూతవదా విషర్జజస్వాహా/
5. పునరగ్ని శ్చతురదాత పునర్దిన్తా బృహన్పతిః/ పునర్యే అయినా యువం వతు
రాదత్రమజ్యోస్వాహా/ అగ్నిష్టాబృహన్పత్యశ్విత్వ ఇదం నమమ/
6. తప్తే తన్యన్ రజసో భాను మనీషహ జ్యోతన్మతః సభో రక్ష ధియా కృతాన్/
అనుల్బణం వయత జోగువామసా మనుర్భవ జనయా దైవ్యం జనగ్గం స్వాహా/
7. ఓం తూర్భువన్మనస్సాహా ప్రజాపతయ ఇదం నమమ/

అనాజ్ఞాతాదిహోమః:

³⁷⁸ ప్రాణాయామస్య, "అన్వినివిచ్ఛిన్నాగ్ని సంధానహోమకర్మణి జ్ఞాతాజ్ఞాతాది
నకలదోషవిర్లరణ్యార్థం మంత్ర-శంత్ర-స్వర-విధి-వివర్యాన-మ్యానాతిరిక్త-ప్రాయశ్చి

³⁷⁸ మణిల ప్రాణాయామమును వేసి, "అన్విన్ విచ్ఛిన్నాగ్ని సంధానహోమకర్మణి--- నర్య
ప్రాయశ్చిత్తహోమం, అనాజ్ఞాతాద్యాహుతిశ్చ హోమ్యే" అని పంకర్పించి, స్రవముతోనికి

త్వార్థం నర్వసాయత్పితృహోమం, అనాజ్ఞాతాద్యావలలితృ హోవ్యే" - ఇతి సంకల్ప్య
ఇతరదర్శిమాదాయ,

8. అసోజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతే మిదు అగ్నే తదన్య కల్పయత్ త్వగద
హి వేత్తే యథా తథగ్గం స్వాహే అగ్నయ ఇదం నమమ/
9. పురుషసమ్మితో యజ్ఞో యజ్ఞః పురుషసమ్మితః అగ్నే తదన్య కల్పయత్ త్వగం
హి వేత్తే యథా తథగ్గం స్వాహే అగ్నయ ఇదం నమమ/
10. యత్పాత్రా మనసా దీనదక్షాన యజ్ఞస్య మన్యతే మద్రానః అగ్నివృద్ధో హో క్రతు
విద్యతానన్యజ్ఞో దేవాగం ముత్రతో యజాత స్వాహే అగ్నయ ఇదం నమమ/
11. త్వం నో అగ్నే వరుణన్య విద్వాన్ దేవస్య హోవేయానినీస్థాః/ యజ్ఞో వహ్ని
తమశ్శుశువాన్ విత్వా దేవహగంని ప్రముముగ్ధస్య త్వాహే అగ్ని వరుణాభ్యా
మిదం నమమ/
12. న త్వం నో అగ్నే ౨వమో భవతి నదప్తో అస్యా ఉవసో వ్యష్టాః అతయవ్య నో
వరుణగం రరాజో వహి మృదీకగం మహాహేన విధి స్వాహే అగ్ని వరుణాభ్యా
మిదం నమమ/
13. యత ఇన్ద్ర భయామహ తహో నో అభయం కృణు మమవత్కృగ్గి తవ తన్న
తాతమో విద్యతో విమృదో అహి స్వాహే ఇన్ద్రాయ మమవత ఇదం నమమ/
14. న్యన్త్రదా వితస్సతర్వత్రహో విమృదో వతి వృషేష్ఠః పుర వతు నన్యన్త్రదా
అభయంకరస్వాహే ఇన్ద్రాయ అభయంకరాయేదం నమమ/
15. అగ్నిర్దీర్ఘిర్యదతో వ తునమాప్యాయ హరివో వర్ధమానః/ యదా
స్తోతృభ్యో మహా గోత్రాఽయజానో భూయిష్ఠభాతో అధో తే స్యామ స్వాహే
ఇంద్రాయ హరివత ఇదం నమమ/

ఒకసారి మూర్తమే నేతిని తినికొనుచు 8-22 మంత్రములతో అనాజ్ఞాతాదిహోమమును చేసి,
తరువాత స్రక్కుతోనికీ స్రవముతో 12 సార్లు నేతిని తినికొని 23వ మంత్రముతో హోమము చేసి,
మఱిం ప్రాణాయామము చేయవలెను.

16. త్ర్యమ్బకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనమ్, అర్హ్యమిదం అగ్నేనా

న్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్వాహోత్ర్యమ్బకాయేదం నమమ/

17. ఇదం విష్ణు ర్యవక్రమే త్రేదా విదధే పదమ/నమూధమన్య పాగం సురే స్వాహో

విష్ణవ ఇదం నమమ/

18. ఓం కూస్వాహో అగ్నయ ఇదం నమమ/

19. ఓం కువస్వాహో వాయవ ఇదం నమమ/

20. ఓం సువస్వాహో సూర్యాయేదం నమమ/

21. ఓం కూర్భువస్సువ స్వాహో ప్రజావతయ ఇదం నమమ/

22. శ్రీవిష్ణవే స్వాహో విష్ణవే పరమాత్మన ఇదం నమమ/

తతః ఏకం-ద్వై-త్రిణ-చక్వారి-పంచ-షట్-సప్త-అష్టా-నవ-దశ-ఏకాదశ-ద్వాదశ - ఇతి
ద్వాదశగృహితేనాక్ష్యేన ప్రహణపూరయిష్యా,

23. సప్త తే అగ్నే సమభిస్సప్త జిహ్వస్సప్తర్యసప్త దామ వ్రియాహి/ సప్త హోత్రో
స్సప్తదా త్వ యజన్/ సప్త యోనీ రాష్ట్రజస్వా మ్ముతవ స్వాహో అగ్నయే సప్తవత
ఇదం నమమ/

- ఇతి పంచాశ్వా, పునః ప్రాణానాయమ్య, ³⁷⁹ "అదితేననమగ్గంస్థా" - ఇతి దక్షిణతః
ప్రాచినమ, "అనుమతేననమగ్గంస్థా" - ఇతి పశ్చిమదిశినమ, "నరస్యతేననమగ్గం
స్థా" - ఇత్కుత్తరతః ప్రాచినమ, "దేవ నవితః ప్రాసాహి" - ఇతి పశ్చిమంతుగ్నిం పరిషిష్య.

³⁷⁹ తరువాత "అదితేననమగ్గంస్థా" - అని దక్షిణమునుండు పడమరముండి తూర్పునకు, "అనుమతేననమగ్గంస్థా" - అని పశ్చిమమునుండు దక్షిణమునుండి ఉత్తరమునకు, "నరస్యతేననమగ్గంస్థా" - అని ఉత్తరమునుండు పశ్చిమమునుండి తూర్పునకు, "దేవ నవితః ప్రాసాహి" - అని ఈశాన్యమునుండి ప్రదక్షిణముగా తిరిగి ఈశాన్యమునకు, అగ్నిని పిదతే పరిషేవనము చేయవలెను. అపైని "అనేన పునస్సంధానహోమన నర్వాత్మకః శ్రీ యజ్ఞేత్వరః ప్రాణాహు/ ఏతత్పలం శ్రీయజ్ఞేత్వరార్చణమస్తు" - అని అగ్నికి నమస్కరించి తరువాత జపాన నము చేయవలెను.

"అనేన పునస్సంధానహామేన నర్వాత్మకః శ్రీయజ్ఞేశ్వరః ప్రజాతుః ఏతత్ఫలం శ్రీ
యజ్ఞేశ్వరార్చణమస్తు/-" ఇత్యగ్నిం సమహ్నుత్య, దౌపాసనం కుర్యాత్.

జౌపాసనమ్

³⁸⁰ ప్రాణావాదుమ్య, "పూర్వోక్త ఏవం గుణవిశిష్టాయామస్యాం రిథా శ్రీభగవదాజ్ఞాయా
భగవత్కైశ్చార్యరూపం పూర్వేద్యస్సాయమాపాసనం, అద్య ప్రాతరౌపాసనం చ
తజ్జలైర్లోహ్యమి" - ఇతి సంకల్ప్య,

"వత్సారి తృంగాశ్రయో అన్య పాదాద్యే శిరేస్తప్త హస్తాసౌ అన్య/ త్రిధాబద్ధోత్పన్నతో
రోరవితి మహా దేవో మర్త్యాగం అవినేత/ ఏష హి దేవః ప్రదితోఽను సర్వాః పూర్వో హి
జాతస్స తి గర్భే ఆప్తః స విజాయమానస్స జనిష్యమాణః వైత్యజ్ఞాభిప్రేతవిత్వతో
ముఖః" - ప్రాజ్ఞాభాగ్నీ మమారిముతో భవ/ సుముతో భవ/ సుప్రసవన్సో భవ/ వరదో
భవ/ యథోక్తజిహ్వయా హవిర్గృహ్ణాత్ - ³⁸¹ ఇత్యగ్నిమావాహ్య, ప్రార్థ్య, అగ్నేః పురతోఽ
క్షతోదకం నిసియ,

³⁸² "ఓం భూర్భువస్సువః/ తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య దీమహి ధియో యో నః
ప్రచోదయాత్" - ఇతి సోదతేన ప్రదక్షిణముగ్నిం పరివమూహ్య,

³⁸⁰ దీనికై కర్త ప్రాణాయామము చేసి, "పూర్వోక్త ---- తజ్జలైర్లోహ్యమి" - అని సంకల్పించి,

³⁸¹ "వత్సారి తృంగాశ్రయో ---- అవినేత" - అను మంత్రముతో దోనిరిని ఏటవాలుగా క్రింది
కుండునట్లు పట్టుకొని అగ్నికి మాపించుచు అగ్ని నావాహన చేసి, "ఏష హి దేవః ----
విత్వతో ముఖః" - అని చెప్పుచు కుడిచేతితో హరిద్రాక్షతోదకమును తీసికొని నైఋతినుండి
మొదలిది ప్రదక్షిణముగా మజల నైఋతివఱకు త్రిప్పి, ఆ అక్షతోదకమును నైఋతిమూలకు,
వదలిపెట్టి, ఆ సైని "ప్రాజ్ఞాభాగ్నీ -- హవిర్గృహ్ణాత్" - అని అంజలిని తన హృదయము నైపు
త్రిప్పుకొనుచు అగ్ని నావేళించుకొని, అగ్నికి ముందుపైపు అక్షతోదకము నుంచవలెను. అసైని
³⁸² "ఓం భూర్భువస్సువః--" అను మంత్రముతో అగ్నిచుట్టును తడిచేతితో ప్రదక్షిణముగా
స్పృశించి (ఇదియే పరివమూహనము),

383 "ఓం అగ్నియే నమః/ జాతవేదసే నమః/ సహోజసే నమః/ అజరావ్రథసే నమః/ వైశ్వానరాయ నమః/ సర్వావసే నమః/ పశ్యద్భాధసే నమః/ వినర్పితే నమః/ - ఇత్యేతైః రా నమాస్తైః ప్రదక్షిణం ప్రాగాద్యష్టదిక్షు స్థజ్జలాదేకాదశాస్థితే దేవే పుష్పాక్షతైరగ్నిం పరితోలం కృత్య. "శ్రీయజ్ఞపురుషాయ నమః!" - ఇత్యక్షత్రైస్సంపూజ్య, "అదితేఽనుమన్యన్య" - ఇతి దక్షిణతః ప్రాదీనమ, "అనుమతేఽనుమన్యన్య" - ఇతి పశ్చాదుదిదీనమ, "సరస్వతేఽనుమన్యన్య" - ఇత్యుత్తరతః ప్రాదీనమ, "దేవే సవితౌ వ్రనువ" - 384 ఇతి సమంతమగ్నిం పరిషింహతి.

385 పత్మ్యంజలిం ప్రోక్ష్య, తజ్జులాన్ దత్వా, పునః ప్రోక్ష్య, "హోష్యామి?" - ఇతి పత్నిం పృష్ట్యా, "జిహ్వచి" - ఇతి ప్రత్యుక్తే, తూష్ఠిం సమిధగ్ం హుత్వా, తజ్జులాదర్థాంశమారాయ, ద్వేధా విభజ్య, తత్తజ్జులేన

383 "ఓం అగ్నియే నమః/ జాతవేదసే నమః/ సహోజసే నమః/ అజరావ్రథసే నమః/ వైశ్వానరాయ నమః/ సర్వావసే నమః/ పశ్యద్భాధసే నమః/ వినర్పితే నమః!" - అని చెప్పుచు, నమః అన్నప్పుడెల్ల తూర్పునుండి మొదలిది 8 దిక్కులుండు అగ్నిమట్టును అక్షతలు, పుష్పముల నుంచి వేదిక నలంకరించి, "శ్రీయజ్ఞపురుషాయ నమః!" - అని అగ్నిపై అక్షతలు వేసి,

384 "అదితేఽనుమన్యన్య" - అని దక్షిణమునందు పడమటినుండి తూర్పునకు, "అనుమతేఽనుమన్యన్య" - అని పశ్చిమమునందు దక్షిణమునుండి ఉత్తరమునకు, "సరస్వతేఽనుమన్యన్య" - అని ఉత్తరమునందు పడమటినుండి తూర్పునకు, "దేవే సవితౌ వ్రనువ" - అని ఈశాన్యమునుండి ప్రదక్షిణముగా తిరిగి ఈశాన్యమునకు, అగ్నిని నీటితో పరషేసింది,

385 భార్య దోసిటిని కూర్చునో ప్రోక్షింది, "అ దోసిటితో వియ్యమును పోసి, "హోష్యామి? (హోమం చేస్తాను?)" - అని అమె నడిగి, "జిహ్వచి (చేయుచి)" - అని అమెచే చెప్పించుకొని, అమంత్రకముగా అగ్నిలో నొకసమిధను వేసి, ఆ వియ్యముతో సగమును తినికొని, దానిని మఱల రెండు భాగములు చేసి, అందలి ఒక్కొక్క భాగముతో 1,2 మంత్రములతో హోమము చేసి, మఱల అమంత్రకముగా అగ్నిలో నొక సమిధను వేసి, ప్రాజాయామము చేసి, "అద్య ప్రాతరౌపావసం తజ్జులేర్హోష్యామి" - అని సంకల్పించి, మిగిలిన వియ్యమును మఱల రెండు భాగములు చేసి, ఆ భాగములతో 3,4 మంత్రములతో హోమము చేసి, మఱల అగ్నిలో అమంత్రకముగా నొక సమిధను వేయవలెను.

1. ఓం అగ్నయే స్వాహా అగ్నయ ఇదం నమమ/

2. అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం నమమ/

- ఇతి హుత్యా, పునస్తూష్టిగం పమిధగం హుత్యా, ప్రాణానాయమ్య,

"అద్య ప్రాతరౌపాసనం తక్షులైర్లోష్యామి" - ఇతి సంకల్ప్య, కేపార్థఖాగం ద్వేధా విరజ్య,

3. ఓం సూర్యాయ స్వాహా సూర్యాయేదం నమమ/

4. అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా అగ్నయే స్విష్టకృత ఇదం నమమ/

¹⁸⁶ ఇతి హుత్యా, పునస్తూష్టిగం పమిధగం హుత్యా, ప్రాణానాయమ్య, "అహుతిసంసర్గ ప్రాయశ్చిత్తార్థం వనస్పతిహోమం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య,

5. యత్త వేత్త వనస్పతే దేవానాం గుహ్యానామాని తత్త వాహ్యని గామయ స్వాహా వనస్పతయ ఇదం నమమ/

¹⁸⁷ ఇతి హుత్యా పునః ప్రాణానాయమ్య, "అదితేఽన్యమగ్ధంస్థా" - ఇతి దక్షిణతః ప్రాచీనమ,

"అనుమతేఽన్యమగ్ధంస్థా" - ఇతి పశ్చిమమనుండి ఉత్తరమునకు, "నరన్యతేఽన్యమగ్ధంస్థా" -

ఇత్యుత్తరతః ప్రాచీనమ, "దేవనవిత్ ప్రాసావీ" - ఇతి పశ్చిమమునుండి తూర్పునకు, "శ్రీవిష్ణవే

స్వాహా విష్ణవే పరమాత్మన ఇదం నమమ/" - ఇతి ద్వౌ దర్శనాన్ని విచియ, అగ్నుప స్థానం కుర్యాత్.

¹⁸⁶ తరువాత ప్రాణాయామము చేసి, "అహుతిసంసర్గప్రాయశ్చిత్తార్థం వనస్పతిహోమం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, 5వ మంత్రముతో వనస్పతిహోమమును చేసి, ముతల ప్రాణాయామము చేసి,

¹⁸⁷ "అదితేఽన్యమగ్ధంస్థా" - అని దక్షిణమునుండి పడమటినుండి తూర్పునకు, "అనుమతేఽన్యమగ్ధంస్థా" - అని పశ్చిమమునుండి దక్షిణమునుండి ఉత్తరమునకు, "నరన్యతేఽన్యమగ్ధంస్థా" - అని ఉత్తరమునుండి పశ్చిమమునుండి తూర్పునకు, "దేవనవిత్ ప్రాసావీ" - అని

ఈశాన్యమునుండి ప్రదక్షిణముగా తిరిగి ఈశాన్యమువఱకు, అగ్నిని పిటితో పరిషేవనము చేసి,

"శ్రీవిష్ణవే స్వాహా విష్ణవే పరమాత్మన ఇదం నమమ/" - అని రెండు దర్శన నగ్నిలో మంచి,

అపైన దంపతులిద్దఱును రేచి నిలబడి అంజలిబద్ధులై అగ్నుపస్థానమును చేయవలెను.

అగ్నుష్ఠానమ్." అగ్నే నయ సువతా రాయే అస్మాన్ విశ్వని దేవ వయసాని
విద్యావ/ యుయోధ్యన్యజ్ఞావరాణ మేనో భూయస్థాం తే నమ ఉక్తిం విధేమ/
అగ్నే యే నమః"

మస్తహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం హుతాశన
యథుతంతు మయా దేవ పరిపూర్ణం తదస్తు తే||
ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణ తపః కర్మాశ్చికానివై/
యాని తేషామతేషాణాం కృష్ణానున్మరణం వరమ్||

³⁸⁸ ఇతి ప్రణమ్య, అభివాద్య, "శ్రీకృష్ణాయ నమః"- ఇతి దశవారం జపిత్వా ఉపవిశేత్.

అగ్ని ముఖమ్ (షట్పాత్రప్రయోగః):

³⁸⁹ స్థండిలం కల్పయిత్వా, అక్షతాన్ వికిర్య, ప్రాచీ హార్యముదకృంశ్చం దక్షిణారంభ
మారితేత్. అభేదీదీః పురస్సంశ్చం పశ్చిమారంభ మారితేత్. ³⁹⁰ అవాక్యరోఘ్యక్ష్య, తృణం
నైఋత్యాం నిరస్య, అప ఉపస్సృశ్య.

³⁹¹ దంపతులు "అగ్నే నయ సువతా రాయే-----అగ్నే యే నమః/ మస్తహీనం ----పరిపూర్ణం
తదస్తు తే/ ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణ-----కృష్ణానున్మరణం వరమ్||" అని రేచి నిలబడి చెప్పి
అగ్నుష్ఠానము చేసి, గోత్రనామయుతముగా అభివాదము చేసి, పాష్టాంగప్రణామము చేసి,
"శ్రీకృష్ణాయ నమః" అని పదిసార్లు జపించి కూర్చొనవలెను.

³⁹² షట్పాత్రప్రయోగము: నిద్విన్నాపానవాగ్నిసంధానము ముగిసిన పిమ్మట ఆ శుభ సంబంధ
మైన పవిత్రము, పసుపక్షతలు, పరిష్కరణలు, కూర్పము, హోమపాత్రలు, దర్పణము మున్నగు
వానిని తిప్పిచేసి, మూడుదర్పణచే కట్టిన పవిత్రమును ధరించి, ప్రాచీవాపితయై, షట్పాత్ర
ప్రయోగమును చేయవలెను. ఈ ప్రయోగవిధాన మిట్లున్నది: అగ్నిప్రతిష్ఠాపనకై వతురశ్చ
వేదికను (స్థండిలమును) కల్పించి, దానిపై త్వేతాక్షతలను వల్లి, రెండు దర్పణలను పగమునకు
నుదది పట్టుకొని వానితో అవేదికపై పడచుటనుండి మొదలిడి కూర్చున్న కంఠమగునట్లు వేది
యొక్క దక్షిణార్థమునందును, మధ్యను, ఉత్తరార్థమునందును వరుసగా మూడు రేఖలను గీచి,
అట్లే దక్షిణమునుండి మొదలిడి ఉత్తరమున కంఠమగునట్లు మూడు రేఖలను వేదియొక్క
పశ్చిమార్థమందును, మధ్యను, పూర్వార్థమందును వరుసగా గీచి, ఆ దర్పణలను వేదిపై మంచి,

³⁹⁰ "ఓం తూర్పువస్తువరోమ్" - ఇత్యగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, ఉత్పూజ్యతేఽభ్యుక్షణతోయ తేషమ్. ప్రాక్త్యయమన్యం నిదధాయ, ³⁹¹ అగ్నిమిధ్యా, ప్రజ్వాల్య, పరిసమూహ్య, తూష్ఠిం త్వేతాక్షతైరలంకృత్య, ³⁹² దక్షిణాముఖస్సన్యం జాన్వాన్య, దక్షిణపాస్తం ఊర్ధ్వముఖం కృత్వా, సన్యపాతేరంగుష్ఠానామికాభ్యాం కూచిం స్పృష్ట్యా, ప్రాచీనాచీతి, "యే పార్థవానః వితరో యే అన్తరోక్షే యే దివి యే వా అమృతో బహువుః/తే అస్మిన్ యజ్ఞే నమవయన్తామ్"- ఇతి జపేత్. "అన్త నమవయన్తామ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్.

³⁹⁴ దక్షిణాగ్రైః పితృభ్యం - దక్షిణానధరాన్, ఉత్తరానుత్తరాన్ కృత్వా,

³⁹⁰ అభ్యుక్షణతోయపాత్రతో కొంచము నీటిని పోసికొని, దానిచే స్థండిలమును ప్రోక్షించి, దర్పలను వేదస్తైనుండి తీసి వైఘ్నేశిక పదవేసి, నీరు ముట్టి,

³⁹¹ స్థండిలముపై "ఓం తూర్పువస్తువరోమ్" అని ఇదివఱకు విద్విన్నోపాసనమును చేసిన అగ్నిని (విద్విన్నోపాసనము చేయనిచో తాకి కాగ్నిని) ప్రతిష్ఠించి, అభ్యుక్షణతోయపాత్రలోని నీటిని చర్చి, మఱల వేరే నీటి వందుతో పోసి, ఆ పాత్రను అగ్నికి తూర్పువైపున (పరిస్తరణల కవతల) ఉంచవలెను.

³⁹² అగ్నిని ప్రజ్వరింపజేసి, తదివేలితో అగ్నిమట్టును ప్రదక్షిణముగా స్పృశించి, అనుంత్రకముగా తూర్పునుండి మొదలిదికి దిక్కులందు ప్రదక్షిణముగా అగ్నిమట్టు త్వేతాక్షతల నుంచి,

³⁹³ కర్త దక్షిణాభిముఖుడై, ప్రాచీనాచీతియై, ఎడమమోకారిని పెనుకకు మడచి, కుడిపాదమును కూచిపై మోపి కూర్చుండి, కుడివేలిని ఊర్ధ్వముఖం వేసి, ఎడమవేలి అంగుష్ఠానామికలతో కూచిని పట్టుకొని ప్రదక్షిణముగా తిరుగును, "యే పార్థవానః వితరో యే అన్తరోక్షే యే దివి యే వా అమృతో బహువుః/తే అస్మిన్ యజ్ఞే నమవయన్తామ్"- అని చెప్పగా, బ్రాహ్మణులు "అన్త నమవయన్తామ్" - అని ప్రతివల్కవలెను.

³⁹⁴ పదహారేని దర్పలతో కట్టిన నాల్గు పరిస్తరణలచే అగ్ని నప్రదక్షిణముగా పరిస్తరించి, అనగా తూర్పు, పశ్చిమములందు వేయు దర్పలను దక్షిణాగ్రములుగను, ఉత్తర, దక్షిణములందు వేయు దర్పలను పూర్వాగ్రములుగాను, తూర్పునుండి ఆరంభించి అప్రదక్షిణముగా వేసి, ఉత్తరదిశతో వేసిన దర్పలను ప్రాకృత్పిమముగా వేసిన దర్పల మొదళ్లపై నుంచునట్లును, దక్షిణమున వేసిన దర్పలను ప్రాకృత్పిమముగా వేసిన దర్పల కొనల క్రిందికుంచునట్లును నవరింపవలెను.

అర్హ్యపాత్రాద్యాసాదనమ్

³⁹² అగ్నిరుత్తరతో ప్రాగగ్రాన్ దర్శాన్ సంస్తర్య, తేషు దర్శిం, అజ్యస్థానీం, ప్రోక్షణీం, ప్రణీం, ఇధ్యమితరదర్శిం చ ప్రాగవవర్గమేకైకతః సాదయిత్వా, ³⁹³ ఉపవీతి, అగ్నిర్దక్షిణతః ఉదగగ్రాన్ దర్శాన్ సంస్తర్య, సపవిత్రం విశ్వేదేవార్హ్యపాత్రం, మధునికతాన్, యవాంశ్చ సాదయిత్వా,

³⁹⁷ ప్రాచీనావీతి, తక్కురస్తాత్ దక్షిణాగ్రాన్ దర్శాన్ సంస్తర్య, తేషు సపవిత్రం విత్వర్హ్యపాత్రం, తిలాన్, మధునికతాన్, హవిఃపాత్రద్యయం, హవిష్య పాత్రద్యయం, మోదుమృదదర్శిం, మోదుమృదమేక్షణం చ ఏకైకతః సాదయిత్వా, ³⁹⁸ ప్రాచీనావీతి, తక్కురస్తాత్ దక్షిణాగ్రేషు దర్శేషు సపవిత్రం ప్రేవార్హ్యపాత్రం, మధునికతాన్, తిలాంశ్చ సాదయిత్వా, ఉపవీతి, విశ్వేదేవార్హ్యపాత్రోత్తరతః సపవిత్రం విత్వర్హ్యపాత్రం, మధునికతాన్, యవాంశ్చ సాదయిత్వా,

³⁹⁵ అగ్నికి ఉత్తరమున నాల్గు దర్శలను పూర్వార్ధములుగా పఞచి, వానిపై దర్శిని, అజ్యస్థానీని, ప్రోక్షణీపాత్రను (హోషువస్తువులను ప్రోక్షింసుటకై వీటినుంచు పాత్రను), ప్రణీతిపాత్రను (పూర్ణజలపాత్రను), 20 నమిథలు గల ఇధ్యముల కట్టను, ఇతరదర్శిని (స్త్రవమును) పడమటి నుండి తూర్పున కొక్కొక్కటిగా తీసికొని బోర్లించి యుంచి,

³⁹⁶ ఉపవీతియై, అగ్నికి దక్షిణమున ఉత్తరాగ్రములుగా నాల్గు దర్శలను పఞచి, వానిపై నొక మోదుగవిస్తరాకులో సపవిత్రము నుంచిన విశ్వేదేవుల కర్హ్యము నొనగు పాత్రను బోర్లించి యుంచి, తేనెను, ఇనుకను, ఛాన్యమును (వడ్లను, యవలను, లేదా బియ్యమును) ఒక్కొక్కటిగా తీసి కొని ఆ ఆకులోనే ఉంచి,

³⁹⁷ ప్రాచీనావీతియై, సైవానికి తూర్పునకు దక్షిణాగ్రములుగా 3 దర్శలను పఞచి, వానిపై నొక మోదుగవిస్తరాకులో సపవిత్రమైన వితరుల కర్హ్యము నొనగు పాత్రను బోర్లించి యుంచి, తేనెను, ఇనుకను, తిలలను, రెండు హవిఃపాత్రలను (అశ్మమునుంచు పాత్రలను), రెండు హవిష్య పాత్రలను (హవిష్యమునగా వ్యంజనము అరబికాయకూర, వడలు), మేడిదర్శిని, మేడి కఱ్ఱపుల్లను (మేక్షణమును) కూడ ఒక్కొక్కటిగా తీసికొని ఆ ఆకులో నుంచి,

³⁹⁸ ప్రాచీనావీతియై, సైవానికి తూర్పునకు దక్షిణాగ్రముగా 3 దర్శలను పఞచి, వానిపై నొక మోదుగవిస్తరాకులో సపవిత్రమైన ప్రేతకర్హ్యము నొనగు పాత్రను బోర్లించి యుంచి, తేనెను, ఇనుకను, తిలలను ఒక్కొక్కటిగా తీసికొని అదే ఆకులో నుంచి, ఉపవీతియై, విశ్వేదేవార్హ్యపాత్ర కుత్తరమున అదే దర్శలపైన సపవిత్రయుతమైన విత్వర్హ్యపాత్రను బోర్లించి యుంచి, తేనెను, ఇనుకను, ఛాన్యమును కూడ ఆ ఆకులో నుంచవలెను

³⁹⁹ ప్రాచీనావీతి, అగ్నేః పశ్చాద్ధర్మేషు ప్రోక్షణీపాత్రం నిధాయ, తస్మిన్ పవిత్రముదగగ్రం నిధాయ, ⁴⁰⁰ అద్భురాహార్య, ఉత్తరపాణినా ప్రాగవవర్గం త్రిరుక్పాయ, ⁴⁰¹ దర్శ్యాదీస్యర్హ్య పాత్రాణి చోత్తానాని కృత్యా, విస్త్ర్యర్థం, ⁴⁰² సర్వాభిప్రాఖిరద్భ్యః పవిత్రపాణి త్రి ప్రోక్ష్య, ⁴⁰³ తేషు ముత్సృజ్య, తత్పాత్రం దక్షిణతో నిధాయ, అన్యజ్జలం పూరయిత్వా, ⁴⁰⁴ సపవిత్రే ప్రణీతి పాత్రైఃప అనియ, పూర్వవదుక్పాయ, ⁴⁰⁵ హస్తాభ్యాం స్త్రాణనమముద్ధృత్య, పాత్రాసాదనా దుత్తరతో దర్మేషు సాదయిత్వా, తత్పవిత్రమాజ్యస్థానాభ్యాం నిధాయ, ప్రాగగ్నిర్ధర్మైః ప్రచ్ఛాద్య.

బ్రహ్మోవాహనమ్: ⁴⁰⁶ త్రివిధత్వైః కృతం పవిత్రముద్ధృత్య, ద్వాభ్యాం దర్శాభ్యాం కృతం పవిత్రం ధృత్వా, ఉపవీతి, అగ్నేర్దక్షిణతః "---గోత్రస్య ---తర్హణః వియః ప్రతస్య

³⁹⁹ ప్రాచీనావీతియై, అగ్నికి పశ్చిమమున (తన ముందు) దర్శలపై ప్రోక్షణీపాత్రను ఉంచుకొని, ఇద్దెరు పాదపుగల ఆయామతమును వేసి, దానిని ప్రోక్షణీతో ఉత్తరాగ్రముగా వేసి,

⁴⁰⁰ ప్రోక్షణీతో నీటిని పోసి, ఆ నీటిని ఉత్తరాగ్రపు ఆయామతంతో పెడమదినుండి తూర్పునకు మూడుపార్లు గీచి (ఇదియే ఉత్పూరణము).

⁴⁰¹ దర్శులను, అజ్యపాత్రను, ప్రణీతిపాత్రను, హవిర్దవిష్కపాత్రలను, అర్హ్యపాత్రలను వెల్లకిల త్రిప్పిపెట్టి, ఇర్హ్యతల్ల ముడిచి విప్పి,

⁴⁰² ప్రోక్షణీపాత్రతోని ఆయామతంతో 3 పార్లు దర్శులను, అజ్యపాత్రను, ప్రణీతిపాత్రను, హవిర్దవిష్కపాత్రలను, అర్హ్యపాత్రలను ప్రోక్షించి,

⁴⁰³ ప్రోక్షణీతో మిగిలిన నీటిని వర్ణివేసి, దానిని తన కేదను వైపుంచుకొని, వేత నీటినుందులో నింపి,

⁴⁰⁴ ఆయామతమును తీసి ప్రణీతిపాత్రతో వేసి, ఆ పాత్రతో నీటిని నింపి, ఆ నీటినికూడ ప్రాగంత ముగా మూడుపార్లు ఆయామతంతో గీచి,

⁴⁰⁵ మునుపు అగ్ని కుత్తరమున పాత్రాసాదన వేసిన దర్శల కుత్తరమున ప్రాగగ్రములుగా దర్శులను పఱచి, రెండుచేతులతో ప్రణీతిపాత్రను లేపి ముక్కునూటిగా పట్టుకొని, దాని నా దర్శలపై నుంచి, ఆ పాత్రతోని ఆయామతాన్ని తీసి నేతిపాత్రతో నుంచి, ఎనమిది గాని, లేక ఘరిసంఖ్య గలవి గాని దర్శులు ప్రాగగ్రముగా ప్రణీతిపై కప్పవలెను.

⁴⁰⁶ తరువాత కర్త 3 దర్శలతో కట్టిన పవిత్రమును తీసివేసి, 2 దర్శలతో కట్టిన పవిత్రమును ధరించి, ఉపవీతియై, అగ్నికి దక్షిణమున "---గోత్రస్య ---త్వాం వృజయేహ, బ్రహ్మోవాహనమ్, ఇదమాననమ్"- అని నాల్గు దర్శులువేసి వానిపై బ్రహ్మస్థానముతో వాక శ్రీవైష్ణవని

(అథవా, ----గోత్రాయాః ----నామ్నాః మాతః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశే హని
సపిండికరణశ్లాఢ్దే హోమకర్మణి బ్రహ్మణం త్వాం వృణోమహే, బ్రహ్మణో నమః ఇద
మాననమ్/ఆవాహనాది షోడశోపచారాన్ నమర్చయామి/- ఇతి బ్రహ్మణం దర్శేషు
నిషేద్య, ద్వాదశ్యం దర్శాద్యం కృతం పవిత్రముద్భవత్య, పునః త్రిధిః దర్శేషు కృతం పవిత్రం
ధృత్వా,

శేషాగ్ని ముఖమ్:

⁴⁰⁷ ప్రాచీనావీతి, అజ్యం విలాప్య ⁴⁰⁸ ఉదీతోఽగారాన్నిరూహ్య, తేష్యధీశ్రిత్య, ⁴⁰⁹ జ్వలరా
తృణేనావద్యోత్య, ⁴¹⁰ ద్వీ దర్భాగ్నే ప్రధిద్య, ప్రజాశ్య, ప్రత్యస్య (అశ్యే ప్రాశ్య), త్రిః పర్యగ్ని
కృత్వా, ఉదగుద్వాప్య,

⁴¹¹ అంగారానగ్నై ప్రత్యాహ్య, ఉదగగ్రాయామతేన పునరాహారమాజ్యం త్రిరుత్పాయ, ⁴¹² పవిత్రగ్రంథిం విప్రస్య, అపి ఉపసన్పుశ్య, ప్రాగగ్రమగ్నై ప్రహరతి. ⁴¹³ దర్శిన్నిష్ఠస్య, దర్శణ
సంమృజ్య, పునర్నిష్ఠస్య, ప్రోక్ష్య, నిధాయ, అధ్యః సంస్పృశ్య, అగ్నై ప్రహరతి.

తూర్పుండ దెట్టి, "ఆవాహనాది షోడశోపచారాన్ నమర్చయామి" అని అతనిపై పసుపు
అక్షతలు వేసి, రెండుదర్భల పవిత్రమును తీసివేసి, మఱి 3 దర్భల పవిత్రమును ధరించి,
⁴⁰⁷ ప్రాచీనావీతియై నేతిపాత్రను ప్రదక్షిణముగా తిసికొని వచ్చి తన ముందుంచుకొని, అందులో
నేతిని నింపి,
⁴⁰⁸ ఉత్తరముపైపు అగ్నినుండి కొన్ని నిప్పులను వేటుగా తీసికొని, వానిపై ఆ నేతిపాత్ర నెక్కించి,
⁴⁰⁹ ఒక దర్భను నిప్పుతో నంటించి, ఆ జ్వాలనేతిపాత్రయందు ప్రతిబింబించునట్లుగా దర్భను
చూపించి (ఇదియే అవద్యోతనము), తర్వాత ఆ దర్భను పారవేసి,
⁴¹⁰ రెండు దర్భాగ్రములను క్రుంచి, కడిగి, నేతిపాత్రలో నుంచి, నేతిపాత్రను జ్వలితదర్భవేత
ప్రదక్షిణముగా మూడుసార్లు చుట్టి, ఆ దర్భను ఉత్తరమునకు పరిత్యజించి,
⁴¹¹ అగ్నినుండి వేటుగా తీసిన నిప్పులను తిరిగి అగ్నిలో చేర్చి, ఉత్తరార్థాయామతంతో
మూడుసార్లు తూర్పునుండి మొదలిడి తూర్పునకే అంతమగునట్లు (ఇట్లు తూర్పునుండి
మొదలిడి తూర్పున కంతమగునట్లు త్రిప్పుటయే పునరాహారము) నేతిపాత్రలోని నేతిని గీచి
(ఇట్లు గీచుటయే ఉత్పారణము),

అర్హ్యగ్రహణమ్

తదుపరి అగ్నికి ప్రక్కగా నుండిన అర్హ్యపాత్రలతో కర్త వరుసగా విశ్వేదేవులకు, పితరులకు, ప్రేతకు, శ్రీమహావిష్ణువునకు అర్హ్యగ్రహణము చేయవలెను. ముందుగా అర్హ్యపాత్రతో అర్హ్యగ్రహణము చేసి, ఆపాత్రను దర్భాలతోను, దర్వి (అనగా మోడుగాకు, లేక దొప్ప) చేతను కప్పవలెను. అర్హ్యపాత్రలో నీటిని ఒకేసారి పోయవలెను. ఒకవేళ పోసిన నీరైపోయినచో మఱిల పోయగూడదు గనుక కావలసినంత నీటిని ముందే పోసికొనవలెను. అర్హ్యగ్రహణమైన పిదప అర్హ్యపాత్రను సైకెత్తి పట్టుకొనరాదు గనుక మునుముందు స్వాములకు అర్ఘ్యాదానము చేయునపుడు ఈ పాత్రలోని నీటిని ఒక చిన్నదొప్పతో తీసికొనవలెను.

"సోనర్థం రాజితం నైవ కాన్యం వా తామ్రమేవ వా"

ఏత్యాశాం తర్పణే పాత్రం మృణ్మయం తు పరిత్యజేత్¹¹²

అనియు, "తైజినేషు పాత్రేషు ఏకద్రవ్యేషు పర్వపుటేషు మృణ్మయేషు వా" అనియు ధర్మకాస్త్రవచనము లున్నందున, కర్తకు సామర్థ్యమున్నచో బంగారు, వెండి, కంఠు, లేక రాగితో చేసిన పాత్రల సర్వపాత్రలుగా వాడవలెను. ఇది ఉత్తమపక్షము. సామర్థ్యము లేకున్న, అధమపక్షముతో, మృణ్మయ (మట్టి) పాత్రలపైనా, మోడుగాకులతో కుట్టిన దొప్పలపైనా వాడవచ్చును. "ఏకద్రవ్యేషు" - అని చెప్పినందున అర్హ్యపాత్రలన్నియు ఒకే పదార్థముతో చేసినవి కావలెను. అనగా ఒకపాత్ర కంచుది, నేతోకది వెండిది - ఇట్లు గాకుండ, ఒకటి కంచుది వాడిన మిగిలా పాత్రలన్నియు కంచుతో చేసినవే వాడవలెను. అర్హ్యపాత్రలోని నీరు పూర్తిగా

¹¹² అయామతము ముడిని విప్పి, దానిని ప్రోక్షణిజలముతో బాకి, కొనలు తూర్పుదిశగా నుండునట్లు పెట్టుకొని అగ్నియందు వేయవలెను.

¹¹³ ప్రధానదర్విని (ప్రక్కను) కుడిచేత, ఇతరదర్విని (ప్రవమును) ఎడమచేత ఒకేసారి తీసికొని, వాని నగ్నిపై కాచి, రెండు దర్వులను ఎడమచేతితో పట్టుకొని, ఒక దర్భతో కుడిచేత ప్రాగంతముగా వానిని కుడిచి, మట్టి వానిని రెండుచేతులతో పట్టుకొని కాచి, కుడిచిన దర్భతో ప్రోక్షణిలోని జలమును వానిపై ప్రోక్షించి, ఆజ్యపాత్రకు ఎడమవైపు ఎడమచేతిలోని దర్విని (ప్రవమును), కుడికి కుడిచేతిలోని దర్విని (ప్రక్కను) తీచి, సమూర్ణనము చేసిన దర్భను ప్రోక్షణిలోని నీటితో తాకి, దాని నగ్నియందు ప్రాగగ్రముగా వేయవలెను.

కాతిపోయినను, చల్లిపోయినను, ఎండిపోయినను, అర్హులగున్నప్రాయశ్చిత్తమును చేసి, మఱల అర్హుగ్రహణము చేయవలెను గనుక అట్లు గాతుండ అర్హుగ్రహణము చేసిన తర్వాత అర్హుపాత్రలను ఇసుకతో పిరముగా నుంచవలెను.

విశ్వేదేవార్హుగ్రహణమ్

⁴¹⁴ ఉపవీతి, పవిత్రాంశర్హితే విశ్వేదేవార్హుపాత్రే - "శం నో దేవీరభిష్టయ అపో భవన్తు వీతయే! శంయోరభిప్రవన్తు నః!----గోత్రస్య ----శర్మణః ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా,---- గోత్రాయా ----నామ్నూః మాతుః ప్రేతాయా) అద్య ద్వాదశే హని సపిండికరణ శ్లాఢే క్రమదక్షనంజ్ఞక విశ్వేభ్యో నో దేవేభ్యస్సాహా నమః! స్వాహాదం నో అర్హ్యం గృహ్లామి! - ఇత్యపా నినియ, పవిత్రముద్భవత్య, "యహోహి దాన్యరాజా నో వారుణో మధునంయుతః! నిర్దోదస్సర్వపాపానాం పవిత్రమృచిభిస్సృతమ్!" - ఇత్యర్హుపాత్రే యువాన్నిషిన్య, పునః పాత్రే పఠిత్రం విధాయ,

⁴¹⁵ "మధు వాతా ఋతాయతే మధు శరన్తి నిన్దవః! మాద్యేర్న స్సన్వేషదేః! మధు నక్రముతోషసి మధుమత్సార్ధవగం రజః! మధు ద్యౌరన్తు నః ఏతా మధుమాన్స్తా వనస్సతిర్యదుమాగం అస్తు సూర్యః! మాద్యేర్లాహో భవన్తు నః! మధుమధుమధు" - ఇతి ప్రత్యుచం మధు గుడం వా నిషిన్య,

⁴¹⁴ తరువాత కర్త ఉపవీతియై విశ్వేదేవులకొత్తై అర్హుగ్రహణ మిట్లు చేయవలెను: విశ్వేదేవుల అర్హుపాత్రలో రెండు దర్శులతో కట్టిన పవిత్రమును ఉత్తరాగ్రముగా వేసి, "శం నో దేవీరభిష్టయ - స్వాహాదం నో అర్హ్యం గృహ్లామి!" - అని అందులో యథేచ్ఛముగా నీతి నుంచి, పవిత్రమును వెలికిదీసి పట్టుకొని, "యహోహి దాన్యరాజా నో వారుణో మధునంయుతః! నిర్దోదస్సర్వ పాపానాం పవిత్రమృచిభిస్సృతమ్!" - అని చెప్పి అర్హుపాత్రలో దియ్యమును లేక యవలను వేసి, మఱల పవిత్రమును అర్హుపాత్రలో నుంచవలెను.

⁴¹⁵ తరువాత "మధు వాతా---మధుమధుమధు" - అని మధుత్రయమును చెప్పి, ప్రతిమంత్రము వివర మధుపునుగాని, బెల్లమునుగాని అర్హుపాత్రలో వేసి, "సోమస్య త్వివిరసి" అను మంత్రముతో అర్హుపాత్రను దర్శుతో కలియబెట్టి, "అవేష్టా ద్భవతూకా" - అని అందులోని తృణాదులను వెలికి దీసి, "నిదన్తం నముచేత్కిరః" - అని వానిని నైఋతికి పడవేసి, చేయి కడిగికొనవలెను.

"సోమస్య త్వవీరస్య తవేవ మే త్వవీర్యాయాదమృతమసి మృత్యోర్వా పావా దిద్యోస్వా పావా" - ఇతి సర్వాంగులిఖిరభిమృత్య, దర్శణ తోదయిత్యా, "అవేష్టా దక్ష- తూతా" - ఇతి తత్ర సతితం తృణాదిక మాదాయ, "నిరస్తం నమువేశ్విరః" ఇతి నైఋత్యాం నిరస్య, అపతిపస్సుత్య,

"శం నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు వీతయే! శంయోరభిష్టవన్తు నః" - ఇత్యర్హః పాత్రమభిమృత్య, గన్ధాదిఖిరభ్యర్చ్య, తులసిదళం విశిష్య, హిరణ్యకళం విధాయ, దక్షైః దర్శ్యావాప్రచ్ఛాద్య, తతాపత్రం వోద్ధరేత్ - దర్శ్యానర్హ్యం దధ్యాత్.

పితృర్హ్యగ్రహణమ్

"ప్రాచినాపితి, పుత్రాంతర్హితే పితృర్హ్యపాత్రే "అమ ఆగచ్ఛన్తు పితూ పితరో దేవయాన్ నముద్రావే నలిలాన్ నవద్రాన్! అన్యిన్ యక్షే నర్వకామాన్ లభన్తే డీయమాణ ముప దుహ్యతామిమామ్! ----గోత్రస్య----శర్మణః పితూ ప్రేతస్య (అథవా,----గోత్రాయా ----నామ్న్యః మాతూ ప్రేతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నపిండికరణశ్రాద్ధే పితూ పితృపితామహప్రపితామహభ్యః (అథవా, పితర్మాతూః పితామహప్రపితామహభ్యః) స్వధా నమః! అర్ఘ్యం వో గృహ్లామి!" - ఇత్యపా నినియ, పుత్రముష్ణత్య, "శివోసి సోమ దేవత్యో గోసవో దేవనిర్మితే! ప్రత్నవద్భిః ప్రత్ర స్వధ

⁴¹⁶ "శం నో దేవీరభిష్టయ--" అను మంత్రముతో అర్ఘ్యపాత్రను తాకి, కుడిచేతిని దానిపై మూసి అభిమంత్రించి, ఆ పాత్రను గన్ధాదులతో నర్పించి, తులసిదళమును, హిరణ్యకళలము (చిల్లర) నందులో వేసి, అర్ఘ్యపాత్రను దర్శించే, దర్శించే (మోడుగాకుచే, లేక దొప్పచే) కప్పవలెను. ఈ పాత్రను పైకెత్తి పట్టుకొనరాదు. కావలసినప్పుడు దీనిలోని విటని దర్శితో తిసికొనవలెను.

⁴¹⁷ తరువాత కర్తప్రాచినాపితియై పితరులకొఱకై అర్హ్యగ్రహణ మివిధముగా చేయవలెను: పితరుల అర్హ్యపాత్రలో మూడుదర్శించే కట్టన పువిత్రమును వేసి, "అమ ఆగచ్ఛన్తు----- ముపదుహ్యతామిమామ్! --- గోత్రస్య ----అర్ఘ్యం గృహ్లామి!" అని అర్హ్యజలము నందులో యథేచ్ఛముగా నుంచి, పువిత్రమును వెలికిదీసి పట్టుకొని, "శివోసి సోమ దేవత్యో---ప్రతియాహ నస్వధా నమః!" అని చెప్పి అర్హ్యపాత్రలో తిలలను వేసి, పువిత్రమును మఱల అర్హ్యపాత్రలో నుంచవలెను.

ఏహి/ ఏతుః ఏత్థవిలామహ ప్రపితామహాన్ తోకాన్ ప్రణయాహ నన్వసథా నమః! -
ఇత్యర్హపాత్రేతిలాన్నిషిష్య, పవిత్రం నిదాయ,

⁴¹⁸ "మధు వాతా ఋతాయతే మధు శరన్త నిస్తమా! మాధ్వేర్నన్వన్వోవేధిః/ మధు
నక్తముతోవసి మధుమత్పార్థవగం రజః/ మధు ద్యౌరన్తు నః ఏతా/ మధుమాన్తో
వనస్పతిర్మధుమాగం అస్తు సూర్యః/ మాధ్వేర్నావో భవన్తు నః/ మధుమధుమధు" - ఇతి
ప్రత్యుచం మధు గుడం వా నిషిష్య, "సోమన్య త్వవిరసి తవేవ మే త్వవిర్భూయాదమృత
మని మృత్యోర్నా పాహ దద్యోన్యా పాహి" - ఇతి పర్వాంగుళిరభిమృత్య, దర్పణ తోడ
యిత్యా, "అవేష్టా దన్తశూకా" - ఇతి తత్ర పఠితం తృణాదికమాదాయ, "నిరన్తం నమువే
త్తిరే" ఇతి నైఋత్యాం నిరన్య, అపి ఉపస్పృత్య,

"శం నో దేవీరభిష్టయ అహో భవన్తు వీతయే! శంయోరభిస్తనన్తు నః" - ఇత్యర్హ
పాత్రమభిమృత్య, గర్వాదిభిరభ్యర్హ్య, తులసిదళం నిషిష్య, హరణ్యతకలం నిదాయ, దప్తైః
దర్శ్యా వాప్రచ్ఛాద్య, తత్పాత్రం నోద్ధరిత్ - దర్శ్యానర్హ్యం దర్శ్యాత్.

ప్రేతార్హగ్రహణమ్

"ప్రాచినానితి, పవిత్రాంశ్చదేవేతార్హపాత్రే - "అస్తు అగన్మతు ప్రేతో (ప్రేతా) దేవ
యాహాన్ నముద్రాన్ నలిలాన్ నువ్దాన్ అన్యన్ యజ్ఞేనర్యకామాన్ లభతే ధీయ

⁴¹⁹ తదువాత్ "మధు వాతా --- మధుమధుమధు" - అని మధుక్రయమును చెప్పి, ప్రతిమంత్రము
చివర తేననుగాని, బెల్లమునుగాని, అర్హ్యపాత్రతో పేసి, "సోమన్య త్వవిరసి" - అను మంత్రముతో
అన్నివేళ్లతో ఆ అర్హ్యపాత్రను కలికి, దర్పణతో కలియబెట్టి, "అవేష్టా దన్తశూకా" - అని అందు
కోసి తృణాదులను తిని, "నిరన్తం నమువేత్తిరే" - అని వానిని నైఋతికి పడపేసి, చేయి కడిగి
కొని, "శం నో దేవీరభిష్టయ ---" అను మంత్రముతో అర్హ్యపాత్రను తాకి, దానిపై కుడిచేతిని
మూసి అభిమంత్రించి, అర్హ్యపాత్రను గర్వాదులతో నర్పించి, తులసిదళమును, హరణ్యమును
(బెల్లర) నందుతో పేసి, అర్హ్యపాత్రను దర్పణచే, దర్పిచే కప్పవలెను. ఈ పాత్రను పైకెత్తి పట్టు
కొనరాదు. కావలసివచ్చుడు ఈ పాత్రతోని నీటిని దీనిపై నుంచిన దర్పితో తినికొనవలెను.

మాజ ముచదుహ్యతామిమామ్/---తర్కణే పిత్రే (అథవా, ---గోత్రామై ---నామ్నైః
మాత్రే) వ్రత (వ్రతా) నిమిత్తాయ ఇదం తే జన్మం గృహ్లామి/ - ఇత్యపో నిసియ, పవిత్ర
ముద్భృత్య,

⁴²⁰ "తిత్సో సోమదేవత్యో గోసవో దేవ నిర్మితే/ ప్రతన్న వద్భిః ప్రత్య స్వధ పహ - వ్రత
(వ్రతా) మిమాన్ తోకాన్ ప్రజయాహి నస్స్వధా నమః/ - ఇత్యర్హే తిలాన్ నిశిష్య,
పవిత్రం నిధాయ,

⁴²¹ "ఓం మధు వాతా ఋతాయతే మధు శరన్తి నిన్దవః/ మాధ్వేర్న స్సన్వేషదోః/
మధు నక్తముతోషసి మధుమత్పార్థివగం రజః/ మధు ద్యౌరస్తు నః పితా/ మధుమాన్సో
వనస్సతిర్మధుమాగం అస్తు సూర్యః/ మాధ్వేర్నావో భవస్తు నః/ మధుమధుమధు" - ఇతి
ప్రత్యుచం మధు గుడం వా నిశిష్య.

⁴²² "సోమన్య త్వషిరసి తవేవ మే త్వషిర్యూయాదస్మతమసి మృత్యోర్యా పాహ
దిద్యోన్యా పాహి" - ఇతి పర్వాం గుకీరిరతిమృత్య, దర్శణ తోడయిత్యా, "అవేష్టా దన్త

⁴¹⁹ తరువాత కర్త ప్రాధివాసితమై ప్రతార్హగ్రహణ మిట్లు వేయవలెను: ప్రతార్హపాత్రతో ఒక
దర్భతో కట్టిన పవిత్రమును వేసి, "అమ అగచ్ఛతు-ముచదుహ్యతామిమామ్ ---గోత్రన్య ---
జన్మం గృహ్లామి/ - అని అందులో యథేచ్ఛముగా నీటినుంది, పవిత్రమును తెలికిదీసి పట్టుకొని,

⁴²⁰ "తిత్సో సోమ దేవత్యో---ప్రజయాహి నస్స్వధా నమః/ - అని చెప్పి అర్హపాత్రతో
తీలలను వేసి, తరువాత వా పవిత్రమును అర్హపాత్రలో నుంచవలెను.

⁴²¹ తరువాత "మధు వాతా---మధుమధుమధు" - అని మధుత్రయమును చెప్పి, ప్రతిమంత్రము
వివర మధువునుగాని, బెల్లమునుగాని, అర్హపాత్రతో వేయవలెను. ఆ తరువాత,

⁴²² "సోమన్య త్వషిరసి ---దిద్యోన్యా పాహి" - అని అన్ని ప్రేక్షతో అర్హపాత్రను కలికి,
దర్భతో కలియబెట్టి, "అవేష్టా దన్తతూకా" - అని దానిలో పదిస తృణాదులను తీసి, "నిరస్తం
నముచేర్శిరః" - అని వానిని నైఋతికి పడవేసి, చేయి కడుగుకొని, "శం నో దేవీ రభివ్రయ--"
అను మంత్రముతో అర్హపాత్రను లాకి, దానిపై కుడిచేతిని మూసి అభిమంత్రించి, అర్హపాత్రను
గవ్వాదులతో నర్పించి, తులసిదళమును, హరణ్యకకలము (చిల్లర) వందుతో వేసి, దర్భలచే,

జూకా" - ఇతి తత్ర పఠితం తృణాదిక మాదాయ, "నిరస్తం నమువేశ్మరః" - ఇతి నైఋత్యాం నిరస్య, అప ఉపస్పృశ్య, "శం నో దేవీరభిష్టయ అపో భవన్తు వీతయే! శం యోరభిప్రవన్తు నః" - ఇత్యర్ఘ్యపాత్రమభిస్పృశ్య, గవ్వాదిదిరభ్యర్ఘ్య, తులసిదళం నిక్షిప్త్య, హిరణ్యశకలం నిధాయ, దర్పిః దర్వా వా ప్రచ్ఛాద్య, తత్పాత్రం వౌద్ధరేత్ - దర్వానర్ఘ్యం దద్యాత్.

విష్ణ్వర్ణ్యగ్రహణమ్

"⁴²¹ ఉపవీరి, పరిత్రాంకర్ణితే విష్ణ్వర్ణ్యపాత్రే - "శం నో దేవీరభిష్టయ అపో భవన్తు వీతయే! శం యోరభిప్రవన్తు నః! --- గోత్రస్య --- శర్మణః ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, --- గోత్రాయా --- నామ్నూః మాతుః ప్రేతాయా) అద్య ద్వాదశేఽహని సపిండికరణశ్రాద్ధే శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే స్వాహా నమః! స్వాహాదం తే అర్ఘ్యం గృహ్ణామి!" - ఇత్యపి నిసియ, పవిత్రముద్ఘృత్య, "యనోసి దాన్య రాతా నో వారుణో మధునంయుతః! నిర్దోద స్సర్వపాపానాం పవిత్రమృషిభిస్సృతమ్!" - ఇత్యర్ఘ్యపాత్రే యవాన్నిక్షిప్త్య, పాత్రే పవిత్రం నిధాయ,

⁴²² "మధు వాతా ఋతాయతే మధు శరద్ధి నిన్దవః! మాద్యేర్నన్తన్త్యోవధీ! మధు నక్షముతోవసి మధుమత్పార్థవగం రజః! మధు వ్యోరస్త నః వితా! మధుమాన్స్తా

దర్శితే (అనగా, మోదుగాకుచే, లేక దొప్పచే) అర్ఘ్య పాత్రను కప్పవలెను. ఈ పాత్రను పైకెత్తి పట్టుకొనరాదు. కావలసినప్పుడు ఈ పాత్రలోని పిటిని దీనిపై నుంచిన దర్శితో తిసికొనవలెను.

⁴²³ తరువాత కర్తృఉపవీరియై విష్ణుశుక్లై అర్ఘ్యగ్రహణమ్ విధముగా చేయవలెను: రెండు దర్పలతో కట్టిన పవిత్రమును విష్ణ్వర్ణ్యపాత్రలో వేసి, "శం నో దేవీరభిష్టయ --- స్వాహాదం నో అర్ఘ్యం గృహ్ణామి!" - అని అందులో యథేచ్ఛముగా అర్ఘ్యజలము నుంచి, పవిత్రమును వెలికిదీసి పట్టుకొని, "యనోసి దాన్య రాతా నో వారుణో మధునంయుతః! నిర్దోదస్సర్వపాపానాం పవిత్ర మృషిభిస్సృతమ్!" - అని పెప్పి అర్ఘ్యపాత్రలో వియ్యమును లేక యవలను వేసి, తిరిగి పవిత్ర మును అర్ఘ్యపాత్రలో నుంచవలెను.

⁴²⁴ తరువాత "మధు వాతా --- మధుమధుమధు" - అని మధుత్రయమును వెప్పి, స్రుతిమంత్రము వివర మధువునుగాని, తైల్లమునుగాని, అర్ఘ్యపాత్రలో వేసి, "హవన్యత్వివిరసి --- దిద్యోర్వా పాహి!" - అని అన్నిప్రేక్షతో అర్ఘ్యపాత్రను కరికి, దర్పితో కరియతెట్టి,

వనస్పతిర్మధుమాగం అస్తు సూర్యః/ మాధ్వర్రావో భవన్తు నః/ మధుమధుమధు"- ఇతి ప్రత్యేకం మధు గుడం వా నిడివ్య, "సోమన్యత్విచరసి తవేవ మే త్విచర్యుయాదమృత మని మృత్యోర్మా పాహి దిద్యోర్మాపాహి"- ఇతి సర్వాంగుళిరభిమృత్య, దర్పణ రోదయిత్వా, ⁴²⁵ "అవేష్టా దన్తకూకా"- ఇతి తత్ర పతితం తృణాదికమాదాయ, "నిరస్తం నేమువేల్లిరః"- ఇతి వైఘ్నేయాం నిరస్య, అప ఉపస్పృత్య, "శం నో దేవీరభిష్టయ అపో భవన్తు వీతయే/ శంయోరభిస్తవన్తు నః"- ఇత్యర్హ్యపాత్రమభిమృత్య, గడ్డాదిరథ్యర్హ్య, తులసిదళం నిడివ్య, హిరణ్యశకలం నిధాయ, దర్పిః దర్వా వా ప్రచ్ఛాద్య, తత్పాత్రం నోద్ధరేత్, దర్వానర్హ్యం దద్యాత్.

అర్హ్యజలస్కన్నప్రాచుశ్చిత్తమ్

⁴²⁶ కృత్వాన్యజలస్కన్నే శోషణ వా ప్రాయశ్చిత్తం కుర్యాత్. తత్పుకారః:

"అపో హిష్టా మయోతువస్తా స ఉర్ధ్వే దధాతన/ మహా రణాయ చక్షన/ యో వల్లివ తమో రసః/ తస్య తాజయతేహ నః ఉతతిరేవ కూతరః/ తస్మా అరం గమామ వో యన్య శ్చయాయ జిన్యథ/ అపో జనయథా వ నః"- ఇతి ఉపసృతిః తత్తన్మన్తేన వ పున రర్హ్యం గృహిత్వా, లలాక్షతప్రక్షిపాద్యాద్యాదనానం పూర్వపక్ తృత్వా, "తతం మ అవ

⁴²⁵ "అవేష్టా దన్తకూకా"- అని దానితో పడిన తృణాదులను తీసి, "నిరస్తం నమువేల్లిరః"- అని వానిని వైఘ్నేయికి పడవేసి, వేయి కడుగుకొని, "శం నో దేవీరభిష్టయ --" అను మంత్రముతో అర్హ్యపాత్రపై తుడివేసి మూసి, తటాలున తీసి అభిమంత్రించి, అర్హ్యపాత్రను గడ్డాదులతో నర్పించి, తులసిదళమును, హిరణ్యశకలము (దిల్లర) నందుతో వేసి, అర్హ్యపాత్రను దర్పణతో దర్శిస్తో కన్పవలెను. ఈ పాత్రను నైకేత్తివట్టుకొనరాదు. కావలసినప్పుడు ఈ పాత్రతోని నీటిని దీనిపై నుండిన దర్పితో తీసికొనవలెను.

⁴²⁶ ఒకవేళ అర్హ్యజలము సాంతముగ వర్ణిపోయినను, లేకుండ నిండిపోయినను, "అపో హిష్టా --- జనయథా వ నః"- అను మంత్రముతో అర్హ్యపాత్రలలో మణల నీటిని నింపి, రోగద చెప్పిన మంత్రవిధివిధానముతో తిలలను, మధువును, తులసిదళాదులను వేసి, "తతం మ అవ స్తదుదాయతే --- నముతృష్ణుతయ్యవః"- అని హోమము చేయవలెను.

స్తదుదాయతే వునః స్యాదిస్సాదీతిరువతా యశస్య తే అయగం నముద్ర ఉత విత్వ
భేషజః/స్వాహాకృతస్య నమశ్శుభ్రతయ్యవః" - ఇతి జపయ్యాత్.

భుక్తిస్థలావోషణమ్

⁴²⁷ కర్తా ప్రాచీనాపిఠి, "అవహతా అనురా రక్షాగంని విశ్రావా యే వయంతి స్ఫులిచి
మను/ అన్యత్రేతో గచ్ఛన్త్ర యత్రైవేం గతం మనః" (యత్రాస్యాగతం మనః - ఇతి
ప్రథాం) - ఇతి భుక్తిస్థానం సంస్మృజ్య.

"ఉదీరతా మవర ఉత్పరస్ ఉన్మద్యమా ఏతుః ఏతరోస్సామ్మానః/ అనుం య
తాయురవృతా ఋతజ్ఞాన్త నోఽవస్తు ఏతుః ఏతరో హవేషు" - ఇతి ద్విరవోక్ష్య.

"ఉదీరతా మవర ఉత్పర ఉన్మద్యమా వ్రతస్సామ్మః/ అనుం య జయాయావృత
ర్జ్జస్స నోఽవతు వ్రతో హవేషు/ (ఉదీరతా మవర ఉత్పర ఉన్మద్యమా వ్రతా సామ్మా/
అనుం యేయాయవృతర్జ్జా సా నోఽవతు వ్రతా హవేషు - ఇతి ప్రథాం) - ఇతి వ్రత
భుక్తిస్థానోద్ధరవోక్ష్య, తతో హోమస్థానం గత్వా.

భుగ్నోమ హోమదేవతావాహనమ్

కర్తాక భుగ్నములపై హోమదేవతలను - అనగా విశ్వేదేవ, ఏతుః ఏత్రాది, ప్రేత, విష్ణువు
లను - అవాహన వేయవలెను. ఈక్రింద శ్రీమాన్ కృష్ణమార్కర్యులవారి కన్నడ అపర
ప్రయోగముతో విద్విన్ విధానము చెప్పబడినది. దీని ప్రకారము విశ్వేదేవులను, విష్ణువును
అగ్నికి ఉత్తరమందుంచిన దర్పలయందును, ఏతుః ఏత్రాదులను, ప్రేతను అగ్నికి దక్షిణము
నందుంచిన భుగ్నములందును అవాహనము చేయవలెనని యున్నది. కాని శ్రీమాన్ కందార్దై
శ్రీనివాసాచార్యులవారి "అపరప్రయోగానుక్రమణిక"లో అగ్నికి తూర్పున ఉత్తరమునుండి
దక్షిణమునకు నాలుగు మోదుగ విస్తరాకులను వేసి, వానిలో వరుసగా విశ్వేదేవులకు, ఏతుః

⁴²⁷ కర్తప్రాచీనాపిఠియై, "అవహతా---గతం మనః" - అను మన్తముతో ప్వాములు భుజించు
స్థలమును తుడిచి (ఊడిచి), "ఉదీరతా మవర---ఏతరో హవేషు" - అని ప్రతేతరభుక్తిస్థానము
లను, "ఉదీరతా మవర---వ్రతో హవేషు" - అని ప్రేత భుక్తిస్థానమును కూర్చుతో ప్రోక్షింపవలెను.

పిత్రాదులకు, ప్రేతకు, విష్ణువునకు 4 భుగ్గుములుంచి ఈ హోమదేవతల నావాహన చేయవలె ననియున్నది. కర్తలు ఈ రెండు పద్ధతులలో ఏది దేశాచారమో దాని ననుసరింపవచ్చును.

విశ్వేదేవాఽఽవాహనమ్

“ఉపసీతి, “అగస్త్యస్త్ర మహాభాగా విశ్వేదేవా మహాబలాః యేహ్యత్ర విహతాశ్రాద్ధే సావధానా భవన్తు తే--- గోత్రస్య ---శర్మణః పితూః ప్రేతస్య (అథవా, ---గోత్రాయాః ---నామ్నూః మాతూః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేహని సపిండికరణశ్రాద్ధే క్రతుదక్ష సంజ్ఞిక విశ్వాన్ దేవానావాహయామి”- ఇతి విశ్వేదేవా నగ్నిరుత్తరతః ప్రాజ్ఞులన్నిక్షన్ అవాహ్య, కూర్పనావఃప్రదాయ, “విశ్వేదేవా క్షుణ్ణతేమగం హనం మే యే అస్తరక్షేయ ఉప్రద్యవిప్ర/యే అగ్నిజిహ్వ ఉతవా యజత్రా/అనద్వాన్విస్తర్హిషీ మాదయద్వమ/--- గోత్రస్య ---శర్మణః పితూః ప్రేతస్య (అథవా, ---గోత్రాయాః ---నామ్నూః మాతూః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేహని సపిండికరణశ్రాద్ధే క్రతుదక్షసంజ్ఞిక విశ్వేషాం దేవానామిదమాననమ్”- ఇత్యాసనార్థం దర్శౌ దత్వా, “ఇదమర్చనమ్”- ఇతి యవోదక ముత్పృక్షేత్.

పితూః పిత్రాద్యావాహనమ్

ప్రాచీనాసీతి, “అయాత పితూః పితరస్సౌమ్యా గమ్నిరైః పథభిః పూర్వైః/ప్రజా మన్యభీం దదతో రయిం వా దీర్ఘాయుత్వం వ తతశోదదం వా-----గోత్రస్య -----శర్మణః పితూః ప్రేతస్య (అథవా, ---గోత్రాయాః ---నామ్నూః మాతూః ప్రేతాయాః)

428 తరువాత కర్త ఉపసీతియై, పూర్వాధిముఖుడై, హోమస్థలమునందు అగ్ని కుత్తరమున ఒక హేడుగ విస్తరాకును వేసి, అందులో విశ్వేదేవులప్రతినిధిగా రెండు పూర్వాగ్రములైన దర్పల నుంచి, “అగస్త్యస్త్ర మహాభాగా--విశ్వాన్ దేవానావాహయామి”-అని ఆ దర్పలపై కూర్ప తోడ నుదకము నిచ్చి, “విశ్వేదేవా క్షుణ్ణతేమగం-----విశ్వేషాం దేవానామిదమాననమ్”- అని ఆననార్థం ఆ దర్పలపై రెండుదర్పలను వేసి, “ఇదమర్చనమ్”- అని శ్వేతాక్షతోదకము లను దైవతీర్థముతో (అనగా బొటనవ్రేలు దక్క ఇతరములైన నాలుగు వ్రేళ్లకొనల మీదుగా) ఆ దర్పలపై విడువవలెను.

అద్య ద్వాదశేహని నపిండికరణశ్రాద్ధే వసుదుద్రాదిత్యవ్యయాప ఏతుః ఏత్యఏతా మహాప్రవితామహాన్ అనాహయామి" - ⁴²⁹ ఇత్యగ్నేర్దక్షిణతః దిక్షిణాముఖస్థిష్ఠన్ ఏత్యా నావాహ్యః కూర్పేవాఘః ప్రదాయ, "నకృదాద్భిన్నం బద్ధియాద్ధా మృదు స్తోనం ఏతుః ఏత్యత్య స్త్రావ తరామ్యహమ/అన్యిన త్వదప్త మే ఏతుః ఏతరస్సామ్యాః ఏతుః ఏతా మహాః ఏతుః ప్రవేతామహాన్మగైస్సహ/ ---- గోత్రస్య ---- శర్కణః ఏతుః వ్రేతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయా ---- నామ్న్యాః మాతుః వ్రేతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నపిండికరణశ్రాద్ధే వసుదుద్రాదిత్యవ్యయాపాణాం ఏతుః ఏత్య-ఏతామహా-ప్రవితా మహానాం ఐదమాననమ్" - ఇత్యాననం కూర్పేన దత్వా, "తార్థం వహన్తీ రమృతం మృతం నయః కీలాటం పరిస్రవతమ్/స్వదాన్త తర్పయతు మే ఏతుః ఏత్యాన్" - ఇతి తిరోదకముత్సుతేత్.

వ్రేతావాహనమ్

ప్రాచినాశితి, "అయాహ ఏతుః వ్రేత సామ్య గమ్మిరైః పతీభిః హుర్వైః/ వ్రేతా మన్యత్యేం దదద్యయిం చ/ దీర్ఘాయుత్వం వే తతశారదం చ/ ("అయాహ వ్రేత సామ్య గమ్మిరైః పతీభిః హుర్వైః/ వ్రేతామన్యత్యేం దదతి రయిం చ/ దీర్ఘాయుత్వం వే తత శారదం చ" - ఇతి స్త్రీణాం) ---- గోత్రస్య ---- శర్కణః ఏతుః వ్రేతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయా ---- నామ్న్యాః మాతుః వ్రేతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నపిండికరణ శ్రాద్ధే ఏతుః వ్రేతం (మాతుః వ్రేతాం) అనాహయామి" - ఇత్యగ్నేర్దక్షిణతో దిక్షిణాముఖ స్థిష్ఠన్ దర్శేసు వ్రేతమావాహ్యః కూర్పేవాఘః ప్రదాయ, "---- గోత్రస్య ---- శర్కణః ఏతుః

⁴²⁹ కర్తప్రాచినాశితియై, అగ్నికి దక్షిణమున దక్షిణాముఖముగ కూర్చొని, హోమస్థలము నందు ఒక మోడుగ విస్తరాకును వేసి, అందులో ఏతరుల ప్రతినిధిగా మూడుదర్పలవే కట్టిన భుగ్నమును దక్షిణాగ్రముగా వేసి, దానిపై "అయాత ఏతుః -- అనాహయామి" - అని కూర్చు జలము నొనగి, "నకృదాద్భిన్నం --- మిదమాననమ్" - అని ఆసనార్థం మఱిక మూడుదర్ప లతో కట్టిన భుగ్నమునుండి, "తార్థం వహన్తీ--" అను మంత్రముతో తిరోదకములను ఏత్యతీర్థ ముతో (అనగా బొటనవ్రేలు, చూపుదువ్రేళ్లమధ్యనుండి) ఆ భుగ్నముపై విడువవలెను.

ప్రేతస్య (అథవా, ----గోత్రాయాః ----నామ్నః మాతః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేఽహని సపిండికరణశ్లాఢే ఏతుః ప్రేతస్య (మాతః ప్రేతాయాః) ఇదమాసనమ్"- ఇత్యాననార్థం దర్శన దత్వా, "ఇదమర్చనమ్"-⁴³⁰ ఇతి తిరోదకముత్పన్నజేత.

విష్టావాహనమ్

ఉపవీతి, అగ్నిరుత్తరః పూర్వాభిముఖస్థిత్వా, "సహస్రశీర్షాపురుషః/ సహస్రాక్ష సస్పహస్రపాత/ స భూమం చిత్వతో వృత్వా/ అత్యంతిష్ఠద్దశాక్షులమ్/ ----గోత్రస్య ----శర్మణః ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, ----గోత్రాయాః ----నామ్నః మాతః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేఽహని సపిండికరణశ్లాఢే శ్లాఢసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణుమాహాహాయామి -⁴³¹ ఇత్యావాహ్య, "పురుష ఏవేదగం సర్వమ్/ యద్భూతం యచ్ఛ భవ్యమ్/ ఉతామృతత్యన్యోహాన/ యదన్నే నాఽతిరోహతి/ శ్రీమహావిష్టా ఇదం తే ఆసనమ్"- ఇత్యాననార్థం దర్శన దత్వా, "ఇదమర్చనమ్" - ఇతి యతోదక ముత్పన్నజేత. ⁴³² తతః పూర్వవత్ కుండేషు వరణం పాదప్రక్షాళనం చ కుర్యాత్ - తత్పుకారః

⁴³⁰ కర్తవ్యాపివాచితియై, హోమస్థలమునందు అగ్నికి దక్షిణమున దక్షిణాముఖముగ కూర్చొని ఒక మోడుగ విస్తరాకును వేసి, అందులో దక్షిణాగ్రముగా ఒక దర్భతో కట్టిన భుగ్గుము నుంచి, "అయోహి ఏతుః ----ప్రేతమాహాహాయామి"- అని భుగ్గుముపై కూర్చుంటే సుదకము నిద్రి ప్రేత నావాహన చేసి, "----గోత్రస్య ----మిదమాసనమ్"- అని ఆననార్థం దర్శనం వేసి, "ఇద మర్చనమ్"- అని తిరోద కమును పితృతీర్థముతో భుగ్గుముపై విడువవలెను.

⁴³¹ కర్త ఉపవీతియై, కూర్పుముఖముగా కూర్చుండి, విశ్వేషులకు వేసిన ఆకుకు ప్రక్కగా అగ్ని కుత్తరమున మఱొక విస్తరాకును వేసి, అందు పూర్వాగ్రములుగా రెండు దర్భలు వేసి వానిపై "సహస్రశీర్షా పురుషః--- శ్రీమహావిష్ణుమాహాహాయామి"- అని విష్ణువు నావాహన చేసి, "పురుష ఏవేదగం సర్వమ్---శ్రీమహా విష్టా ఇదం తే ఆసనమ్"- అని ఆసనార్థం రెండు దర్భలను వేసి, "ఇదమర్చనమ్"- అని ఆ దర్భలపై దైవతీర్థముతో తేక్షణతోదకమును విడువ వలెను.

⁴³² తరువాత తోగడ చేసినట్లుగా ప్వాములను కుండములందు వరణము చేసి, వారు కూర్చు ముఖముగా కుణ్డములలో నిలబడగా, కర్త పశ్చిమాభిముఖుడై వారికి పాదప్రక్షాళనము చేయ

పునః పాదప్రక్షాళనమ్ : కర్తా ఆదిత్యాదిముఖో భూత్వా,

1. ఉపవీరి, "----గోత్రస్య ----శర్మణః ఏతుః ప్రతస్య (అథవా,----గోత్రాయా ----
నామ్నోః మాతుః ప్రతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నపిండికరణశ్లాఢ్దే క్రతుదక్ష
నంజ్ఞక విశ్వేషాం దేవానాం పాద్యస్థానే ఇదమాసనమ్" - ఇత్యుత్తరకుక్షే దర్శా
న్నిధాయ, "ఇదమర్చనమ్" - ఇత్యుత్తరభ్యర్చ్యుః,
2. ప్రాచీనావీరి, "----గోత్రస్య ----శర్మణః ఏతుః ప్రతస్య (అథవా, ----గోత్రాయా ----
నామ్నోః మాతుః ప్రతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నపిండికరణశ్లాఢ్దే వసుదుద్రా
దిత్యస్యదూపానాం ఏతుః ఏత్యుఏతామహప్రవితామహానాం పాద్యస్థానే ఇదమాస
నమ్" - ఇతి మధ్యమకుక్షే భుగ్నున్నిధాయ, "ఇదమర్చనమ్" - ఇతి ఉత్తరభ్యర్చ్యుః,
3. ప్రాచీనావీరి, "----గోత్రస్య ----శర్మణః ఏతుః ప్రత (అథవా, ----గోత్రాయా ----
నామ్నోః మాతుః ప్రతా) నిమిత్తస్య పాద్యస్థానే ఇదమాసనమ్" - ఇతి దక్షిణకుక్షే
ఏకదర్శభుగ్నున్నిధాయ, "ఇదమర్చనమ్" - ఇతి ఉత్తరభ్యర్చ్యుః,
4. ఉపవీరి, "----గోత్రస్య ----శర్మణః ఏతుః ప్రతస్య (అథవా, ----గోత్రాయా ----
నామ్నోః మాతుః ప్రతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నపిండికరణశ్లాఢ్దే శ్లాఢ్ద
నంరక్షక శ్రీమహావిష్ణోః పాద్యస్థానే ఇదమాసనం" - ఇత్యాసనార్థముత్తరకుక్షే ద్వా
దర్శాన్నిధాయ, "ఇదమర్చనమ్" - ఇత్యుత్తరభ్యర్చ్యుః,

విశ్వేదేవానాం పాదప్రక్షాళనమ్:

ఉపవీరి, ఉత్తరకుక్షే, "----గోత్రస్య ----శర్మణః ఏతుః ప్రతస్య (అథవా,----
గోత్రాయా ----నామ్నోః మాతుః ప్రతాయా) అద్య ద్వాదశేహని నపిండికరణ

వలెను. సౌలభ్యమునకై ఆ విధానము మఱల నిక్రింద తెలుగు వివరణము లేకుండ పునరుక్తము
చేయబడుచున్నది. తెలుగు వివరణమునకై 225నుండి 228 పుటలను చూచునది. గమనికః
స్వాముల కాళ్ళ కడుగునపుడు కర్తవ్యవిత్రమును ధరింపరాదు. అందుచే పవిత్రమును తీసి చెవి
వందునపెట్టుకొని, కడిగిన వెంటనే మఱల దానిని ధరింపవలెను. స్వాముల పాదోదకమును
మొదట కర్తయు, ఆపైని అతని తమ్ములును తలలయందు ప్రోక్షింతుకొనవలెను.

శ్రాద్ధే త్రమదక్షనంజ్ఞిక విశ్వేదేవా స్వాగతమ్" - ఇతి పాపగరముత్త్య, "సుస్వాగతమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. "ఇదం నో అర్హమ్" - ఇతి కర్తా, "అన్వర్హమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. ఇత్యర్హం దత్వా, పవిత్రమదాయ, "శుక్రమసి జ్యోతరసి తేజోఽని దేవోవస్సవితోత్పునా త్వచ్చద్రేణ పవిత్రేణ వసోస్సూర్యస్య రత్నిభిః" - ఇతి భోక్తుపాదయోరుపరి అఙ్కం విరిప్య, "గన్తద్వారాం దురాధరాం నిత్యవృష్టాం కరిషిణీమ్/ ఈశ్వరీగం సర్వ మూతానాం తామిహోవహ్యయే శ్రియమ్" - ఇతి గోమయానులేపనం కృత్వా, "శం నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు వీతయే/ శంయోరభివ్రవన్తు నః" - ఇత్యాజాన్వాజంఘం సాక్షతోదకేన పాదధ్వయం ప్రక్షాళ్య, పునః పవిత్రం ధృత్వా.

వితుః పిత్రాదీనాం పాదప్రక్షాళనమ్:

ప్రాచీనాపిఠి "----గోత్రస్య ---శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా,-----గోత్రాయాః --- నామ్న్యుః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేఽహని సపిండికరణశ్రాద్ధే వసుదుద్రా దిత్యస్యయావ అన్యత్పితుః పితృపితామహప్రపితామహా స్వాగతమ్" - ఇతి మధ్యమ కుత్తే పితుః పిత్రాదీన స్వాగతం కుర్మాత్. "సుస్వాగతమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. "ఇదం నో అర్హమ్" - ఇతి కర్తా, "అన్వర్హమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. ఇత్యర్హం దత్వా, పవిత్రమదాయ, "శుక్రమసి జ్యోతరసి తేజోఽని దేవోవస్సవితోత్పునా త్వచ్చద్రేణ పవిత్రేణ వసో స్సూర్యస్య రత్నిభిః" - ఇతి భోక్తుపాదయోరుపరి అఙ్కం విరిప్య, "గన్తద్వారాం దురా ధరాం నిత్య వృష్టాం కరిషిణీమ్/ ఈశ్వరీగం సర్వమూతానాం తామిహోవహ్యయే శ్రియమ్" - ఇతి గోమయానులేపనం కృత్వా, "శం నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు వీతయే/ శంయోరభి వ్రవన్తు నః" - ఇత్యాజాన్వాజంఘం తిరోదకేన పాదధ్వయం ప్రక్షాళ్య, పునః పవిత్రం ధృత్వా.

ప్రేతనిమిత్తస్య పాదప్రక్షాళనమ్:

ప్రాచీనాపిఠి, "----గోత్రస్య ---శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా,-----గోత్రాయాః - -----నామ్న్యుః మాతుః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేఽహని సపిండికరణశ్రాద్ధే పితుః

(మాతా) నిమిత్తప్రత స్వాగతమ్" - ఇతి దక్షిణకుత్తే ప్రేతం స్వాగతం కుర్యాత్. "సుస్వాగతమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. "ఇదమర్హమ్" - ఇతి కర్తా, "అన్వర్హమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. ఇత్యర్హం దత్వా, పవిత్రమాదాయ, "శుక్రమని జ్యోతరని తేజోఽని దేవోవన్నవితోత్పునా త్వచ్చిద్రేణ పవిత్రేణ వసాన్సుర్యస్య రత్నిభిః" - ఇతి భోక్తుపాదయోరుపరి ఆజ్ఞం వివిక్త, "గన్ధద్వారాం దురాధరూపాం నిత్యవృష్టాం కరిషిణీమ్/ ఈశ్వరీగం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్యయే శ్రియమ్" - ఇతి గోమయానులేపనం కృత్వా, "శం నో దేవరభిష్టయ అహో భవన్త ఏతయే/ శం యోరభిప్రవన్త నః" - ఇత్యాజ్ఞావాజంఘం రిటో దక్షేన పాదద్యయం ప్రజాశక్య, పునః పవిత్రం ధృత్వా.

విష్ణోః పాదప్రక్షాళనమ్.

ఉపరి, "---గోత్రస్య ---శర్మణః పితూః ప్రేతస్య (అథవా, ---గోత్రాయా ---నామ్నః/ మాతూః ప్రేతాయా) అద్య ద్వాదశేహని సపిండికరణక్రాద్ధే క్రాద్ధ సంరక్షక శ్రిమహావిష్ణో స్వాగతమ్" - ఇత్కుత్తరకుత్తే విష్ణవే స్వాగతం కుర్యాత్. "సుస్వాగతమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. "ఇదమర్హమ్" - ఇతి కర్తా, "అన్వర్హమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. ఇత్యర్హం దత్వా, పవిత్రమాదాయ, "శుక్రమని జ్యోతరని తేజోఽని దేవోవన్నవితోత్పునా త్వచ్చిద్రేణ పవిత్రేణ వసాన్సుర్యస్య రత్నిభిః" - ఇతి భోక్తుపాదయోరుపరి ఆజ్ఞం వివిక్త, "గన్ధద్వారాం దురాధరూపాం నిత్యవృష్టాం కరిషిణీమ్/ ఈశ్వరీగం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్యయే శ్రియమ్" - ఇతి గోమయానులేపనం కృత్వా, "శం నో దేవరభిష్టయ అహో భవన్త ఏతయే/ శం యోరభిప్రవన్త నః" - ఇత్యాజ్ఞావాజంఘం అక్షతోదక్షేన పాదద్యయం ప్రజాశక్య, స్వప్రక్షేప పాద ప్రజాశక్య, పవిత్రం నిరస్య, అన్యపవిత్రం ధృత్వా, ఆనమ్య, బ్రాహ్మణా వాచమయ్య, హోమస్థలం ప్రాప్య,

విశ్వేదేవేభ్యః అర్ఘ్యాదానమ్

విశ్వేదేవహస్తే కుర్ధోదకం దత్వా, (విశ్వేదేవార్హపాత్రస్థ) పవిత్రం హస్తే నిధాయ, "యా దివ్యా అపః పయసా సంబభూవుః/ యా అన్తరక్ష ఉత పార్థవీర్యాః/ హరణ్యవర్ణాయజ్ఞాయాస్తాన ఆవశ్యగ్గం స్మీనా భవన్త/ ---గోత్రస్య ---శర్మణః పితూః ప్రేతస్య

(అథవా, ---గోత్రాయాః ---నామ్న్యః మాతూః ప్రతాయాః) అద్య ద్వాదశేహని
 నపిండికరణశ్రద్ధే క్రమదక్షనంజ్ఞక విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా నమః - స్వాహేదం వో
 అర్హమ్" - ⁴³³ఇత్యర్హం దద్యాత్. "అర్హ్యర్హ" మితి ప్రతిపదనమ్. పునఃకృద్ధోదకం దత్వా,
 పవిత్రమాదాయ, అర్హపాత్రే నిధాయ, "అర్హతప్రార్హతప్రయ మేదాసో అర్హత/అర్హస్తు
 పుత్రకా ఉతపుత్రస్స ధృష్వర్హత/ఇదం వో అద్భవమ్" - ఇత్యక్షత్రిరభ్యర్హ్య, పవిత్రం కర్ణే
 నిధాయ, "గంధద్వారాం దురాధర్ధాం నిత్యఃపుష్టాం కరీషిణీమ్/ ఈశ్వరీగేం నర్హ
 భూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్" --- గోత్రస్య ---శర్హణః ఏతూః ప్రతస్య
 (అథవా, ---గోత్రాయాః ---నామ్న్యః మాతూః ప్రతాయాః) అద్య ద్వాదశేహని
 నపిండికరణశ్రద్ధే క్రమదక్షనంజ్ఞక విశ్వేదేవాః అమి వో గంధాః" - ఇతి గంధాన్ దత్వా,
 పునః పవిత్రం ధృత్వా,

"అయనే తే వరాయతే దూర్వా రోహస్తు పుష్పిణి/ వ్రాదాశ్చ పుండరీకాణ
 నముద్రస్య గృహే ఇమే - ఇమాని వః పుష్పాణి, శ్రీమలినీదళాని నమర్చయామి" -

⁴³³ పాదప్రక్షాళనానంతరము కర్తృకా వాచమింది, ప్యాములదే వాచమనము చేయింది, వారితో
 గూడ హోమస్థలమునకు వచ్చి, వారికి అర్ఘ్యాదానమును చేయవలెను. దీనిపై ముందుగా కర్త
 ఉపనిషిమై, విశ్వేదేవులను కూర్చుముఖముగా విశ్వేదేవార్హ్యపాత్రకు ప్రక్కగా కూర్చుండ
 వెట్టి, వారికి అర్హ్యప్రాదానము చేయుటకొఱతై నొక దోప్పనుగాని, అన్యపాత్రనుగాని వారి
 ముందుండి, ఉదకుంభమునుండి కూర్చుతో అతని చేతిలో కుద్ధోదకమునగి, విశ్వేదేవార్హ్యపాత్ర
 యందున్న ఆయామతపవిత్రమును తీసి వారి దోసిలో నుండి, ఆపాత్రలోని ఇలమును దరికితో
 తీసికొని వారి ముందుండిన పాత్రలో పడునట్లుగా "యాదేవ్యా ఆహః---స్వాహేదం వో
 అర్హమ్" - అను మంత్రముతో వారి చేతిలో అర్హ్యమొనగి, "అర్హ్యర్హమ్" - అని వెప్పించుకొని,
 మఱల కూర్చుతో వారి చేతిలో కుద్ధోదకము నొనగి, వారి చేతిలోమండిన ఆయామతమును
 తిరిగి విశ్వేదేవార్హ్యపాత్రలో నుండి, "అర్హత-ధృష్వర్హత" - అని వారిపై శ్వేతాక్షతలను వేసి,
 కర్తతన పవిత్రమును తీసి చెవివందున పెట్టుకొని, "గంధద్వారాం దురాధర్ధాం --- అమి వో
 గంధాః" - అని వారి చేతిలో గంధము నొనగి, పవిత్రమును మఱల ధరించి,

⁴³⁴ ఇతి పుష్పాఠి, తులసిదళాని వ దత్వా,

"ఓం ధూరని ధూర్వ ధూర్వంతం ధూర్వ తం యోఽస్మాన్ ధూర్వతి తం ధూర్వ
యం వయం ధూర్వామస్త్యం దేవానామసి - ఉదత్తేనైవ సాంకర్షితో దూహః" - ఇతి విశ్వ
దేవహస్తే ధూపప్రత్యామ్నాయం కూర్పదకం దత్వా, "సుదూహః" - ఇతి ప్రతివచనం ప్రాప్య,

"ఉద్దీప్యన్య జాతవేదోపమ్నన్ నిర్భతిం మమ/ పతూగంశ్చ మహ్యామానహ
జీవనం వ దిశో దిశ/ అవతోకనార్థమయం వో దీహ - జ్వాలాభేదేన భగవత్సన్నిధిభిత
మయం వో దీహ" - ఇతి విశ్వదేవహస్తే దీపప్రత్యామ్నాయం కూర్పదకం దత్వా,
"సుజ్యోతిః" - ఇతి ప్రతివచనం ప్రాప్య,

⁴³⁵ "యువానువాసాః పరీచిత అగోతో న ఉత్క్లేయోన్ భవతి జాయమానః/ తం
ధీరానః కవయ ఉన్నయన్తి/ స్వాధియో మనసా దేవయంతః/ అచ్ఛాదనార్థం, ఉత్తరీ
యార్థమిదం వస్త్రయుగ్మమ్" - ఇతి వస్త్రయుగ్మం దత్వా,

"పవిత్రార్థమిదం స్వర్ణపవిత్రమ్ (అథవా, ఇమే దర్భాః)" - ఇతి స్వర్ణపవిత్రం, తదభావే
పవిత్రార్థం ద్వే దర్భౌ దత్వా, "పానీయార్థం అయముదకుమ్భః" - ఇతి రజతస్థారీం
దత్వా, హస్తే కుద్ధోదకం ప్రదాయ, (విశ్వదేవార్హపాత్రస్థ) పవిత్ర మదాయ, బ్రాహ్మజహస్తే
నిదాయ,

⁴³⁴ "అయనేతే పరాయణే --- నమర్చయామి" - అని పుష్పములను, తులసిదళములను వారి
దోపిటిలో నుంచి, "ఓం ధూరని ధూర్వ ధూర్వంతం ---- స్రాజత్పవ్యర్థమయం వో దూహః" -
అని ధూపప్రత్యామ్నాయముగ కూర్పతో జలము నొసగి, "సుదూహః" - అని వారిచే చెప్పించు
కొని, "ఉద్దీప్యన్య జాతవేదోపమ్నన్ - భగవత్సన్నిధిభితమయం వో దీహ" - అని
దీపప్రత్యామ్నాయముగ కూర్పతో జలము నొసగి, "సుజ్యోతిః" - అని వారిచే చెప్పించుకొని,

⁴³⁵ "యువానువాసాః ---- వస్త్రయుగ్మమ్" - అని తడిపి ఆరవేసిన క్రొత్తధోవతి, ఉత్తరీయముల
నొసగి, "పవిత్రార్థమిదం స్వర్ణపవిత్రమ్ (అథవా, ఇమే దర్భాః)" - అని స్వర్ణపవిత్రమును, అది
లేకున్న రెండుదర్భల నొసగి, "పానీయార్థం అయముదకుమ్భః" - అని యథాశక్తి వెండి (లేక
రాగి) వెంబును లేక స్థారీ నొసగి, కూర్పతో కుద్ధోదకము నొసగి, విశ్వదేవార్హపాత్రతోని
ఆయామత మును తీసికొని వారి చేతిలో పెట్టి,

⁴³⁶ అర్హపాత్రాత్ దర్శ్యా జలం గృహీత్వా, తస్మిన్ యథాశక్తి దక్షిణాం విధాయ,

"యా దివ్యా అపః పయసా సంబ్రూహుః! యా అన్తరక్ష ఉత పార్థివీర్యా! హరణ్యవర్ణా యజ్ఞయాస్తాన అవశ్యగ్గం స్యానా భీవన్తు! ---- గోత్రస్య ---- శర్మణః వితుః ప్రతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయాః మాతుః ప్రతాయాః) సపిండికరణక్రాధే క్రమ దక్షసంజ్ఞిక విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా నమః! స్వాహాయం నో దక్షిణా తృప్తిః" - ఇత్యర్హ జలం హస్తే నిధియ, గోభూహరణ్యాదీకం యథాశక్తి దత్వా, "అస్తు దక్షిణా తృప్తిః" - ఇతి ప్రత్యక్షే, పునఃకృద్ధోదకం దత్వా, పవిత్రమాదాయ అర్హపాత్రే నిధాయ, తర్వాత్రం దర్శ్యః దర్శ్యా తే ప్రద్ధాద్య, "విశ్వేదేవాః సర్వోపవారాధే ఇమే అశతాః, సకలారాధనైః స్వర్చితమ్" - ఇత్యక్షతైరర్చయేత్ - "అన్తర్చితమ్" - ఇతి ప్రతిపదనమ్.

విశ్వేభ్యః అర్హాదానమ్

ప్రాచినాపితి, పిత్రాదీనాం పూర్వవత్ కుద్ధోదకం దత్వా, పవిత్రం హస్తే నిధాయ, "యా దివ్యా అపః పయసా సంబ్రూహుః! యా అన్తరక్ష ఉత పార్థివీర్యా! హరణ్యవర్ణా యజ్ఞయాస్తాన అవశ్యగ్గం స్యానా భీవన్తు! ---- గోత్రస్య ---- శర్మణః వితుః ప్రతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయాః ---- నామ్నూః మాతుః ప్రతాయాః) అద్య ద్వాదశేఽపాని సపిండికరణక్రాధే వితుః విశ్వవితామహాప్రవితామహేభ్యః స్వధా నమః - స్వధేయం నో అర్హమ్" - ⁴³⁷ ఇత్యర్హం దత్వాత్ - "అన్తర్హమ్" మితి ప్రతిపదనమ్. పవిత్రమాదాయ అర్హ

⁴⁴¹ విశ్వేదేవార్హపాత్రలోని జలమును దర్శితో తిసికొని, అందులో యథాశక్తి దక్షిణ నుంచి, "యా దివ్యా అపః పయసా ---- దక్షిణా తృప్తిః" - అని చెప్పును ఆ జలమును విశ్వేదేవుం దొనిదిలో నుంచి, యథాశక్తి గో-భూ-హరణ్యాదుల నొసగి, "అస్తు దక్షిణా తృప్తిః" - అని చెప్పించుకొని, వారి వేతిలో కూర్చుతో కుద్ధోదకము వొసగి, ఆయామతపవిత్రమును వారి వేతిలోనుండి తిసికొని మఱల విశ్వేదేవార్హపాత్రలో నుంచి, ఆ పాత్రను దర్శనతో, దర్శితో కప్పి, "విశ్వేదేవాః సర్వోపవారాధే ఇమే అశతాః, సకలారాధనైః స్వర్చితమ్" - అని వారిపై శ్వేతాక్షతలను పేసి అర్చించి, "అన్తర్చితమ్" - అని చెప్పించుకొనవలెను.

⁴³⁷ కర్తప్రాచినాపితియై దక్షిణమునకు మళ్లి, విశ్వస్థానమిమంత్రిమదైన స్వామిని ఉత్తరముఖముగా పిత్రర్హపాత్రకు ప్రక్కగా కూర్చుండ బెట్టి, అతనికి అర్హప్రదానము చేయుటకొఱచై నాక

సాశ్రేణిదాయ, "అర్చిత ప్రార్థిత ప్రయమేదానా అర్చిత అర్చిస్తు పుత్రకా తత పురన్న
ధృష్ట్యర్చిత ఇదం వో అర్చనమ్" - ఇతి తైత్తిరీయబ్రహ్మసూత్రం కర్ణే నిదాయ,

⁴³⁸ "గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపూజాం కరీషిషీమః ఈశ్వరీగం నర్త్య
భూతానాం తామిహావహ్యయే శ్రియమ్" ----- గోత్రస్య ----- తర్కజః వితుః ప్రేతస్య
(అథవా, ----- గోత్రాయా ----- నామ్నః మాతః ప్రతాయా) అద్య ద్వాదశేహని
నవీందీకరణశ్లోకే వితుః విత్పవిత్రామహాప్రవిత్రామహానాం దేహాలంకరణార్థం యథా
భాగతః అమి వో గంధాః" - ఇతి గంధాన్ దత్వా, "అయనే తే వరాయజే దూర్వా
రోహన్తు పుష్పిణీ! స్రాదాశ్చ పుండరీకాణి సముద్రస్య గృహే తమే - అమాని వః
పుష్పాణి, శ్రీతులవీదళాని నమర్పయామి" - ఇతి పుష్పాణి, తులవీదళాని చ దత్వా,

⁴³⁹ "ఓం దూరసి దూర్వ దూర్వంతం దూర్వ తం యోఽస్మాన్ దూర్వతి తం
దూర్వ యం నయం దూర్వామస్త్యం దేవానామసి - ఉదతేనైవ సాంకల్పితో దూహః" -
ఇతి ధూపప్రత్యామ్నాయం కూర్చోదకం దత్వా, "సుదూహః" - ఇతి ప్రోవచనం ప్రాప్య,

దోషును గాని, అష్టపాత్రముగాని అతని ముందుంచి, ఉదకుంభమునుండి కూర్చితో అతని
చేతిలో కుడ్డోదకము నిద్ది, పితృర్హపాత్రలో మన్న అయామకపరివరమును తీసి అతని
దోసిబీటో నుంచి, పితృర్హపాత్రలోని జలమును దద్దితో తీసికొని అతని ముందుంచిన పాత్రలో
పడునట్లుగా "యోదయా --- స్వాహాదం వో అర్హమ్" - అను మంత్రముతో అతని చేతిలో అర్ఘ్య
మొనగి, "అష్టర్హమ్" - అని చెప్పించుకొని, మఱల కూర్చితో నవవి చేతిలో కుడ్డోదకము
నొనగి, అతని చేతిలో నుంచిన అయామకమును తిరిగి పితృర్హపాత్రలో నుంచి, "అర్చిత
ప్రార్థిత --- ధృష్ట్యర్చిత" - అని అశ్టభేదైతిలను వేసి, కర్తవ్య పరిక్రమమును తీసి చెవిపెంచున
పెట్టుకొని,

⁴³⁸ "గంధద్వారాం దురాధర్షాం ----- అమి వో గంధాః" - అని అతని చేతిలో గంధము నొనగి,
తన చెవిపెంచుతో నుంచిన పరిక్రమమును తీసి మఱల ధరించి, "అయనే తే వరాయజే --- నమర్ప
యామి" - అని పుష్పములను, తులవీదళములను అతని దోసిబీటో నుంచి,

⁴³⁹ "ఓం దూరసి దూర్వ దూర్వంతం --- స్రాదాశ్చ పుష్పిణీమయం వో దూహః" - అని ధూపప్రత్యా
మ్నాయముగ కూర్చితో జలము నొనగి, "సుదూహః" - అని అతనిచే చెప్పించుకొని,

⁴⁴⁰ "ఉద్దీప్యన్య జాతవేదోపఘ్నన్ నిర్భతిం మమ/ వశూగంశ్చ మహ్యమావహా
జీవనం చ దితో దిత/ అవలోకన్యార్థమయం వో దీపః - జ్వాలాభేదేన భగవత్సన్నిధిత
మయం వో దీపః" - ఇతి పితృహస్తే దీపప్రత్యామ్నాయం కూర్చోదకం దత్వా, "సుజ్యోతిః"
- ఇతి ప్రతిపదనం ప్రాప్య,

⁴⁴¹ "యువా సువాసాః పరివీత ఆరోహ/ న ఉత్సేయోన్ భవతి జాయమానః/ తం
ధీరానః కవయ ఉన్నయన్త్ర స్వాధియో మనసా దేవయంతః/ అచ్ఛాదన్యార్థం, ఉత్తరీ
యార్థమిదం వస్త్రయుగ్మమ్" - ఇతి వస్త్రయుగ్మం దత్వా,

"పవిత్రార్థమిదం స్వర్ణపవిత్రమ్ (అథవా, ఇమే దర్భాః)" - ఇతి స్వర్ణపవిత్రం, తదథాపే
పవిత్రార్థం దర్భాన్ దత్వా, "పానీయార్థం అయముదకుమ్భః" - ఇతి రజతస్థానీం దత్వా,
హస్తే శుద్ధోదకం ప్రదాయ, పవిత్రమాదాయ, హస్తే నిధాయ,

⁴⁴² అర్ఘ్యపాత్రాత్ దర్భాః జలం గృహీత్వా, తస్మిన్ యథాశక్తి దక్షిణాం నిధాయ,

⁴⁴⁰ "ఉద్దీప్యన్య జాతవేదోపఘ్నన్ --- జ్వాలాభేదేన భగవత్సన్నిధితమయం వో దీపః" - అని
దీప ప్రత్యామ్నాయముగ కూర్చోదకము నొసగి, "సుజ్యోతిః" - అని అతనిచే చెప్పించుకొని,

⁴⁴¹ "యువానువాసాః --- వస్త్రయుగ్మమ్" - అని తదివి అరపేసిని క్రొత్త దోవతి, ఉత్తరీయముల
నొసగి, "పవిత్రార్థమిదం స్వర్ణపవిత్రమ్" (అథవా, ఇమే దర్భాః) - అని స్వర్ణపవిత్రమును, అది
లేకున్న దర్భల నొసగి, "పానీయార్థం అయముదకుమ్భః" - అని యథాశక్తి వెండి (లేక రాగి)
చెంబును లేక స్థానీ నొసగి, కూర్చుతో నతని చేతిలో శుద్ధోదకము నొసగి, పితృర్ఘ్యపాత్రలోని
అయామతమును తిరిగి అతనిచేతిలో నుంచి,

⁴⁴² పితృర్ఘ్యపాత్రలోని జలమును దర్భితో తీసికొని, అందులో యథాశక్తి దక్షిణ నుంచి, "యా
ధివ్యా ఆప్య సయసా ---- దక్షిణా తృప్తిః" - అని చెప్పుచు ఆ జలమును అతని దోనితిలో
నుంచి, యథాశక్తి గో-ఘా-హరణ్ణాదుల నొసగి, "అస్తు దక్షిణా తృప్తిః" - అని చెప్పించు
కొని, అతని చేతిలో కూర్చుతో శుద్ధోదకము నొసగి, అయామతపవిత్రము వతని చేతిలోనుంచి
తీసికొని మఱి అర్ఘ్యపాత్రలో నుంచి, ఆ పాత్రను దర్భలతో, దర్భితో కప్పి, "అనాహునాది
నకలారాధనైః స్వర్చితమ్" - అని అతనిపై తిలలను వేసి అర్పించి, "అన్వర్చితమ్" - అని
అతనిచే చెప్పించుకొనవలెను.

"యా దివ్యా అవః పయసా సంబహువుః/ యా అన్తరక్ష ఉత పార్ధివీర్యాః/ హరణ్య
వర్ణా యజ్ఞయాస్తాన అవత్కర్గం స్తోనా భవన్తు/ ----గోత్రస్య ----శర్మణః పితూ
వ్రతస్య (అథవా, ----గోత్రాయాః మాతూః వ్రతాయాః) సపిండికరణశ్రాద్ధే పితూః పితృ
పితామహప్రపితామహభ్యః స్వదా నమః - స్వధేయం వో దక్షిణా త్పత్రిః" - ఇత్యర్ఘ్య
జలం హస్తే నిసియ, గోభూహరణ్యాదికం యథాశక్తి దత్వా, "అస్తు దక్షిణా త్పత్రిః" - ఇతి
ప్రత్యక్షే, పునశ్చుద్ధోదకం దత్వా, పవిత్రమాదాయ అర్ఘ్యపాత్రే నిధాయ, దద్ధైః దర్వాః చ
ప్రచ్ఛాద్య, "అవాహనాది నకలారాధనైః స్వర్చితమ్" - ఇతి తిబైరర్చయేత్. "అన్వర్చ్య
తమ్" - ఇతి ప్రతిపవనమ్.

నిమిత్తస్థానే అర్ఘ్యాదానమ్

44 "ప్రాచీనాచీతి, నిమిత్తాయ పూర్వవత్ శుద్ధోదకం దత్వా, పవిత్రం హస్తే నిధాయ, "యా
దివ్యా అవః పయసా సంబహువుః/ యా అన్తరక్ష ఉత పార్ధివీర్యాః/ హరణ్యవర్ణా
యజ్ఞయాస్తాన అవత్కర్గం స్తోనా భవన్తు/ ----గోత్రస్య ----శర్మణః పితూ వ్రతస్య
(అథవా, ----గోత్రాయాః ----నామ్నూః మాతూః వ్రతాయాః) అద్య ద్వాదశే హిని
సపిండికరణశ్రాద్ధే విత్రే వ్రతాయ (అథవా, మాత్రే వ్రతాయై) స్వదా నమః - స్వధేయం తే
అర్ఘ్యమ్" - ఇత్యర్ఘ్యం దత్వాత్ - "అన్వర్చ్య మేతి ప్రతిపవనమ్. పవిత్రమాదాయ అర్ఘ్యపాత్రే

443 కర్తప్రాచీనాచీతియై, వ్రతస్థాననిమంత్రితుని పశ్చిమముఖముగా వ్రేతార్ఘ్యపాత్రకు ప్రక్కగా
కూర్చుండ బెట్టి, అతనికి అర్ఘ్యప్రదానము చేయుటకై నొక బొప్పసు గాని, అన్యపాత్రనుగాని
అతని ముందుంచి, ఉదకుంఠమునుండి ఘోర్యతో అతని చేతిలో శుద్ధోదకము నిచ్చి, వ్రేతార్ఘ్య
పాత్రతో నున్న ఆయామతపవిత్రమును తీసి అతని దోసిబీతో నుంచి, వ్రేతార్ఘ్యపాత్రతోని జల
మును దర్శితో తీసికొని అతని ముందుంచిన పాత్రలో పడునట్లుగా "యా దివ్యా అవః ----
స్తోహదం వో అర్ఘ్యమ్" - అను మంత్రముతో అతని చేతిలో అర్ఘ్యముపగి, "అన్వర్చ్యమ్" - అని
చెప్పించుకొని, మఱల కూర్చుతో నతని చేతిలో శుద్ధోదకము నొసగి, అతని చేతిలోనుంచిన
ఆయామతమును తిరిగి వ్రేతార్ఘ్యపాత్రలో నుంచి, "అర్చత- ---- దృష్వర్చత" - అని అతనిపై
తలలను వేసి, కర్త తన పవిత్రమును తీసి చెదనించున పట్టుకొని,

నిదాయ, "అర్చిత ప్రార్చిత ప్రయమేదానో అర్చిత అర్చిస్తు పుత్రతా ఉత పురన్న
దృష్ట్యర్చిత ఇదంతే అర్చనమ్" - ఇతి తైరత్కర్యం.

444 "గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపృష్ఠాం కరిషిణీమ్/ ఈశ్వరీగం సర్వ
భూతానాం తామహోపహ్వయే త్రియమ్" ----- గోత్రస్య ----- శర్మణః వియః ప్రతస్య
(అథవా, --- గోత్రాయాః --- నామ్న్యుః మాతూః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశే హని
సపిండికరణార్థే పిత్రే ప్రేతాయ (అథవా, మాత్రే ప్రేతాయై) దేహాలంకరణార్థం యథా
భాగతః అమీ వో గంధాః" - ఇతి గంధాన దత్వా,

445 "అయనే తే వరాయతే దూర్వా రోహస్తు పుష్పిణీః/ ప్రాదాత్స పుండరీకాణి
సముద్రస్య గృహో ఇమే - ఇమాని వః పుష్పాణి, శ్రీమలినీదళాని సమర్పయామి" - ఇతి
పుష్పాణి, శ్రీమలినీదళాని చ దత్వా, ధూపదీపవర్ణం, "యుహా నువాసాః పరవీత అగోత్రో స
ఉత్సేయోన్ భవతి జాయమానః/ తం ధీరానః కవయ ఉన్న యన్తి/ స్వాధీయో మనసా
దేవయంతే/ అద్వాదనార్థం, ఉత్తరీయార్థమిదం వస్త్రయుగ్మమ్" - ఇతి వస్త్రయుగ్మం
దత్వా, "పవిత్రార్థమిదం వస్త్రపవిత్రమ్ (అథవా, ఇమే దర్భాః)" - ఇతి వస్త్రపవిత్రం,
తదథాపే పవిత్రార్థం దర్బాన దత్వా, "పానీయార్థం అయముదకుమ్భః" - ఇతి రజతస్థానం
దత్వా, హస్త కుద్ధోదకం ప్రదాయ, పవిత్రమదాయ, హస్తే నిదాయ,

446 "గంధద్వారాం దురాధర్షాం --- అమీ వో గంధాః" - అని అతని చేతిలో గంధము వొసగి, తన
చేవిసందులో నుంచిన పవిత్రమును తీసి మజల ధరించి,

447 "అయనే తే వరాయతే --- సమర్పయామి" - అని పుష్పములను, శ్రీమలినీదళములను
అతని దోసటిలో నుంచి, ధూపదీపముల వర్ణించి, "యుహానువాసాః --- వస్త్రయుగ్మమ్" - అని
తడిపి ఆరచిన క్రొత్తదోపతి, ఉత్తరీయముల వొసగి, "పవిత్రార్థమిదం వస్త్రపవిత్రమ్" (అథవా,
ఇమే దర్భాః) - అని వస్త్రపవిత్రమును, అది లేకున్న దర్బల వొసగి, "పానీయార్థం
అయముదకుమ్భః" - అని యథాశక్తి పెండి లేక రాగి) చెంబును లేక స్థానీ వొసగి, కూర్చుంటే
అతని చేతిలో కుద్ధోదకము వొసగి, నైవార్యపాత్రలోని అయముదకుమును తిరిగి అతని చేతిలో
నుంచి, నైవార్యపాత్రలోని జలమును దర్శితో తీసికొని, అందులో యథాశక్తి దక్షిణముంచి,

⁴⁴⁶ "యా దివ్యా అవః పయసా సంబ్రూహః/ యా అన్తరక్ష ఉత పార్థవీర్యాః/ హరణ్యవర్ణా యజ్ఞయాస్తాన అపశృగ్గం స్తోనా భవన్తు/ ---- గోత్రస్య ---- శర్యణః పితూః ప్రతస్య (అథవా, ----- గోత్రాయాః మాతూః ప్రతాయాః) నపిండికరణశ్రద్ధే పిత్రే ప్రతాయ (అథవా, మాత్రే ప్రతాయై) స్యదా నమః - స్వదేయం వో దక్షిణా తృప్తిః" - ఇత్యర్హజలం హస్తే వినియ, గోమూహరణ్యాదికం యథాశక్తి దత్వా, "అస్తు దక్షిణా తృప్తిః" - ఇతి ప్రత్యక్షై, పునశ్చుద్ధోదకం దత్వా, పవిత్రమదాయ ఇర్హ్యపాత్రే నిధాయ, దర్శి: దర్శ్యా వ ప్రవాప్య, "అవాహనాది నకలారాధనైః స్వర్చితమ్" - ఇతి తిరైరర్చయేత్ - "అన్వర్చితమ్" - ఇతి ప్రతిపదనమ్.

విష్ణుస్థానే అర్చ్యాదానమ్

⁴⁴⁷ ఉపవీతి, విష్ణుహస్తే శుద్ధోదకం దత్వా, పవిత్రం హస్తే నిధాయ, "యా దివ్యా అవః పయసా సంబ్రూహః/ యా అన్తరక్ష ఉత పార్థవీర్యాః/ హరణ్యవర్ణా యజ్ఞయాస్తాన

⁴⁴⁶ "యా దివ్యా అవః పయసా --- స్వాహాయం వో దక్షిణా తృప్తిః" - అని అతని దోషితో అ అర్హజలమును దక్షిణతో నిహ సోని, యథాశక్తి గోమూహరణ్యాదానము తొనగి, "అస్తు దక్షిణా తృప్తిః" - అని అతనినే వెప్పించుకొని, మణల కూర్చుతో అతనికి శుద్ధోదకము నొనగి, అయా మతము నతని చేతిలో నుండి తీసి మణల ప్రేతార్హ్యపాత్రలో నుంచి, అపాత్రను దర్ఫలతో, దర్శితో కప్పి, "అవాహనాది నకలారాధనైః స్వర్చితమ్" - అని అతనిపై తిలలను చర్చి, "అన్వర్చితమ్" - అని అతనినే వెప్పించుకొనవలెను.

⁴⁴⁷ కర్త ఉపవీతియై, విష్ణుస్థానవిమంత్రిమైన స్వామిని తూర్పుముఖముగా విష్వర్హ్యపాత్రకు ప్రక్కగా కూర్చుండ బెట్టి, అతనికి అర్హప్రదానము చేయుటకై వాక దాపసున లేక అన్యపాత్రను అతని ముందుంచి, ఉదకుంభమునుండి కూర్చుతో అతని చేతిలో శుద్ధోదకము నిచ్చి, విష్వర్హ్య పాత్రలో నున్న ఆయామతపవిత్రమును తీసి అతని దోషితో నుంచి, విష్వర్హ్యపాత్రలోని జల మును దర్శితో తీసికొని అతని ముందుంచిన పాత్రలో పడునట్లుగా "యా దివ్యా --- స్వాహదం వో అర్హ్యమ్" - అను మంత్రముతో అతని చేతిలో అర్హ్యమొనగి, "అన్వర్హ్యమ్" - అని చెప్పించు కొని, మణల కూర్చుతో నతని చేతిలో శుద్ధోదకము నొనగి, అతని చేతిలో నుంచిన ఆయామత

అపత్నగ్గం స్వానా భవన్తు-----గోత్రన్య-----శర్మణః పితృః ప్రేతన్య (అథవా,-----
గోత్రాయాః -----నామ్నః మాతృః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేహని నపిండికరణ
శ్రాద్ధే శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే స్వాహా నమః - స్వాహాదం వో అర్హ్యమ్" - ఇత్యర్హ్యం
దత్వాత్- "అన్వర్హ్య మితి ప్రతిపదనమ్. పునశ్చుద్ధోదకం దత్వా, పవిత్రమదాయ అర్హ్యపాత్రే
నిదాయ, "అర్చిత ప్రార్చిత ప్రియమేదాసో అర్చితో అర్చిస్తు పుత్రకా ఉత పుత్రస్స
భృష్వర్చితో ఇదం వో అర్చనమ్" - ఇత్యక్షతైరర్హ్యర్హ్యః.

⁴⁴⁸ "గంధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపృష్ఠాం కరీషిషీమ్/ ఈశ్వరీగం నరవ
భూతానాం తామహోపహ్యయేత్రియమ్"-----గోత్రన్య-----శర్మణః పితృః ప్రేతన్య
(అథవా, -----గోత్రాయాః -----నామ్నః మాతృః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేహని
నపిండికరణశ్రాద్ధే శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో అమీ వో గంధాః"- ఇతి గంధాన్ దత్వా,

⁴⁴⁹ "అయనే తే వరాచుతో దూర్వా రోహన్తు పుష్పిణి/ ప్రాదాశ్చ పుండరీకాణి
నముద్రన్య గృహోమే - ఇమాని వః పుష్పాణి, శ్రీమలినీదళాని నమర్చయామి"- ఇతి
పుష్పాణి, శులినీదళాని వ దత్వా,

⁴⁵⁰ "ఓం ధూరసి ధూర్వ ధూర్వంతం ధూర్వ తం యోఽస్మాన్ ధూర్వేతి తం
ధూర్వ యం వయం ధూర్వామన్వయం తేవాహమసి- ఉదత్తైవ సాంకల్పితో భూహః"-
ఇతి ధూపప్రత్యామ్నాయం కూర్చోదకం దత్వా, "సుభూహః"- ఇతి ప్రతిపదనం ప్రాప్య,

మును తిరిగి విష్ణ్వర్హ్యపాత్రలోనుంచి, "అర్చిత-భృష్వర్చిత"- అని అతనిపై క్షేతాక్షతలను
వేసి, కర్తృతన పవిత్రమును తీసి చెవిసందున పెట్టుకొని,

⁴⁴⁸ " గంధద్వారాం దురాధర్షాం --- అమీ వో గంధాః"- అని అతని చేతిలో గంధము నొసగి, కర్త
తన చెవిసందుతో నుంచిన పవిత్రమును తీసి మణల ధరించి,

⁴⁴⁹ "అయనేతే వరాచుతో ---నమర్చయామి" - అని పుష్పములను, శులినీదళములను అతని
దోసితిలో నుంచి,

⁴⁵⁰ "ఓం ధూరసి ధూర్వ ధూర్వంతం ---ప్రాణశ్చష్ట్యర్థమయం వో భూహః"- అని ధూపప్రత్యా
మ్నాయముగ కూర్చితో జలము నొసగి, "సుభూహః"-అని అతనిచే చెప్పించుకొని,

⁴⁵¹ "ఉద్దీప్యన్య జాతవేదోపఘ్నన్ నిర్మతిం మమ/ వశూగంత్వ మహ్యమావహ జీవనం చ దిశో దిశ/ అవలోకనార్థమయం నో దీపః - జ్వాలాభేదేన భగవత్సన్నిధిస్థిత మయం నో దీపః" - ఇతి విష్ణుహస్తే దీపస్తత్యామ్నాయం కూర్పదకం దత్వా, "సుజ్యోతిః" - ఇతి ప్రతిపదనం ప్రాప్య,

"యువా సువాసాః పరవీత అగోచ/ న ఉత్పేయోన్ భవతి జాయమానః/ తం ధీరానః కవయ ఉన్నయన్త్ర/ స్వాధియో మనసా దేవయంతః/ అద్వాదసార్థం, ఉత్తరీ యార్థమిదం వస్త్రయుగ్మమ్" -

⁴⁵² ఇతి వస్త్రయుగ్మం దత్వా, "పవిత్రార్థమిదం స్వర్ణపవిత్రమ్ (అథవా, జమే దర్భాః)" - ఇతి స్వర్ణపవిత్రం, తదథాపే పవిత్రార్థం ద్వౌ దర్భౌ దత్వా, "పానీయార్థం అయముద కుమ్భః" - ఇతి రజతస్థానీం దత్వా, హస్తే కుద్ధోదకం ప్రదాయ, పవిత్రమదాయ హస్తే నిధాయ,

⁴⁵³ "యా ధివ్యా అప్రసయసా నంబభూవుః/ యా అంతరక్ష ఉత పార్థివ్యాః/ హరణ్యవర్ణా యజ్ఞయాస్తాన ఆపశ్యగ్గం స్కీనా భవన్తు/---గోత్రన్య ---శర్మణః

⁴⁵¹ "ఉద్దీప్యన్య జాతవేదోపఘ్నన్ ----జ్వాలాభేదేన భగవత్సన్నిధిస్థితమయం నో దీపః" - అని దీపస్తత్యామ్నాయముగ కూర్పదకము నొనగి, "సుజ్యోతిః" - అని అతనిచే చెప్పించుకొని,

⁴⁵² "యువా సువాసాః --- వస్త్రయుగ్మమ్" - అని తదివి అరపేసిన క్రొత్త దోపతి, ఉత్తరీయముల నొనగి, "పవిత్రార్థమిదం స్వర్ణపవిత్రమ్" (అథవా, జమే దర్భాః)" - అని స్వర్ణపవిత్రమును, అది తేకున్న రెండుదర్పణ నొనగి, "పానీయార్థం అయముదకుమ్భః" - అని యథాశక్తి పెండి (లేక రాగి) చెంబును లేక స్థానీ నొనగి, కూర్చుతో అతని చేతిలో కుద్ధోదకము నొనగి, విష్ణ్వర్ణ పాత్రలోని ఆయామతమును తిరిగి అతని చేతిలో పెట్టి, విష్ణ్వర్ణపాత్రలోని జలమును దర్పితో తీసికొని, అందులో యథాశక్తి దక్షిణ ముంది,

⁴⁵³ "యా ధివ్యా అప్రసయసా ---స్వాహాయం నోదక్షిణా శృప్తిః" - అని అతని దోపిటిలో ఆ అర్హజలమును దక్షిణతో నహ సాని, యథాశక్తి గోభూహరణ్యదానము లొనగి, "అస్తు దక్షిణా శృప్తిః" - అని అతనిచే చెప్పించుకొని, మణుల కూర్చుతో అతనికి కుద్ధోదకము నొనగి, ఆయా మతము నతని చేతిలో నుండి తీసి మణుల విష్ణ్వర్ణపాత్రలో నుంచి, అపాత్రను దర్పితతో, దర్పితో

నిత్య ప్రతస్య (అథవా, ---గోత్రాయా మాత్య ప్రతాయా) సపిండికరణశ్రాద్ధే శ్రాద్ధ సంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే స్వాహా నమః/ స్వాహాయం వో దక్షిణా త్పప్రీ - ఇత్యర్ఘ్యజలం హస్తే నినియ, గోమూహరణ్యాదికం యథాశక్తి దత్వా, "అస్తు దక్షిణా త్పప్రీ" - ఇతి ప్రత్యక్షే పునత్కుష్ఠోదకం దత్వా, పవిత్రమదాయ అర్ఘ్యపాత్రే నిధాయ, దధ్మైః దర్వాః చ ప్రచ్ఛాద్య, "నర్వోపవారాద్ధో ఇమే అక్షతాః, నకలారాధనైః స్వర్చితమ్" - ఇత్యక్షితాన దద్యాత్ - "అన్వర్చితమ్" - ఇతి ప్రతివచనమ్. ⁴⁴³ "బ్రాహ్మణహస్తగళితా స్తా అపః కన్యన్ చిత్వాత్రే గృహీత్వా, దక్షిణాగ్రేను దర్శయ "విత్పుట్కః స్థానమసి" - ఇతి తత్పాత్రమధోముఖం నిక్షిపేత్. "సంస్మతాభిరద్యౌః పుత్రకామో ముఖం పరిమృతేత్" - ఇత్యాశ్వలాదునః.

పరిధినిధానాద్యగ్ని ముఖాస్తమ్

⁴⁴³ కతః కర్తా ఆచమ్య, ప్రాచీనావీతి, పరిధినిధానాగ్ని ముఖపర్యంతం కుర్వ్యాత్. పరిధ్యర్థే కన్యః - స్థవిష్టో మధ్యమః, అజీయాన్ ద్రాఘియాన్ దక్షిణార్ఘ్యః, అగ్నిష్టో ప్రాసిష్ట ఉత్తరార్ఘ్యః,

కన్య, "నర్వోపవారాద్ధో ఇమే అక్షతాః, నకలారాధనైః స్వర్చితమ్" - అని అతనిపై శ్వేతాక్షతలు వేసి, "అన్వర్చితమ్" - అని అతనిచే చెప్పించుకొనవలెను.

⁴⁴⁴ స్వాములకు సైరితిగా అర్ఘ్యమొసగినప్పుడు, వారి ముందుంచిన పాత్రలలో వారి చేతుల మీదుగా కాతన జలమువంతయు ఒక చిన్నపాత్రలో నేర్పి, దానిని దక్షిణాగ్రేను దర్శయపై "విత్పుట్కః స్థానమసి" - అని దోరగిరించవలెను. (తేదా పుత్రులను పొందగోరువారు అ నీతిని ముఖముపై పులుముకొనవలెనని ఆశ్వలాదునముని వదించెను.)

⁴⁴⁵ తరువాత కర్త ఆచమింది, ప్రాచీనావీతియై, అగ్నికి మట్టును పరిధుల నుంచవలెను. దీనికి వివరణః రెండవ అధ్యాయములో చెప్పినట్లుగా, ఇద్దకట్టలో 15 జానెడుపొడవుగల సమిధలు, 5 అంతకంటె పొడవైన సమిధలుండును ఈ పొడవైన సమిధలలో కొన్ని లావుగాను, కొన్ని సన్నగాను, కొన్ని పొట్టిగాను ఉండును. ఈ పొడవైన సమిధలే పరిధులు. వాని వగ్గికి మట్టును (పరిస్తరణలకు వెలుపల) నుంచుటయే పరిధినిధాన మనబడును. అన్నిటికంటె లావుగనుండు పరిధిని మధ్యన (అనగా అగ్నికి పశ్చిమమున), సన్నగా పొడవుగా నుండు పరిధిని అగ్నికి దక్షిణమున మధ్యమపరిధిగా తగులునట్లును, అన్నిటికంటె సన్నగను పొట్టిగను ఉండు పరిధిని అగ్నికుత్తరము వైపున మధ్యమపరిధికి తగులునట్లును ఉంచవలెను. మధ్యమపరిధి కొన ఉత్తరమునకును, దక్షిణోత్తరములందుండు పరిధుల కొనలు తూర్పునకును ఉండవలెను.

మధ్యమ ముదగగ్ర మితరౌ ప్రాగగ్రై. ఉపవీతి, మధ్యమం పరిధిం హస్తవోప స్పృశ్య, ద్వే అపూరనమిథౌ శిర్యే దక్షిణముత్తర మాదధాతి.

⁴⁵⁶ ప్రాచీనావీతి, తూర్ప్థిం సమంతమస్తదక్షిణం పరిషిష్య, ఇధ్యమాజ్యేనాఖ్యజ్య, "అన్యీన్ వితుః ప్రేతస్య (అథవా, మాతుః ప్రేతాయాః) నవపండితరణశ్రాద్ధహోమకర్మణి బ్రహ్మన్ ఇధ్యమాదాన్యే" - ఇతి ప్రార్థ్య, "అధత్స్వ" - ఇతి ప్రతిపతనం ప్రాప్య, ఇధ్యమాదాయ, ప్రజాపతిం మనసా ధ్యాయన్ అపూరానాపూరయతి.

⁴⁵⁷ ఉపవీతి, ఇతర దర్వాః అజ్యమాదాయ, వాయువ్యాదాగ్నేయాస్తం ప్రజాపతిం మనసా ధ్యాయన్ "ప్రజాపతయ ఇదం నమమ" - ఇతి హుత్యా, ప్రధానదర్వాః అజ్యమాదాయ, ఇన్ద్రం మనసా ధ్యాయన్ నైఋత్యాదీశానాస్తం "ఇన్ద్రాయేదం నమమ" - ఇతి హుత్యా.

తరువాత ఉపవీతియై మిగిలిన రెండు పాద్య పరిధులను (ఇవియే అపూరనమిధలు) రెండు చేతులతో తీసికొని వానిని మధ్యమపరిధికి ఒకసారి తాకించి, వానిని ప్రాగగ్రములుగా అగ్నికి తూర్పున ప్రోక్షణపాత్రకిరువైపులా ఉత్తరదక్షిణములందుంచవలెను.

⁴⁵⁸ తరువాత ప్రాచీనావీతియై, ఇధ్యమును (ఇధ్యమనగా మిగిలిన 15 సమిధల సమూహము) ఎడమచేతిలో పట్టుకొని మస్తరపాతముగా అగ్ని నస్తదక్షిణముగా పరషేషింది, ఆ ఇధ్యమును రెండుచేతులా పట్టుకొని నేతిలో ముంచి, దానిని బ్రహ్మకు మాపింది, "అన్యీన్ వితుః ప్రేతస్య--- ఇధ్యమాదాన్యే" - అని బ్రహ్మను అదిగి, "అధత్స్వ" - అని అతనిచే చెప్పించుకొని, దాని నగ్నిలోనుంచి (అనగా ఆ 15 సమిధల నొకేసారి అగ్నిలో నుంచి), (తరువాత చెప్పినట్లుగా) ప్రజాపతిని మనసుతో ధ్యానించుచు నేతితో అపూరములను చేయవలెను.

⁴⁵⁹ ఉపవీతియై స్రవముతో నేతిని తీసికొని, ప్రజాపతిని మనసుతో ధ్యానించుచు "ప్రజాపతయేదం నమమ" - అని వాయువ్యమునుండి ఆగ్నేయమున కేకధారగా అగ్నియందుంచి (ఇది ప్రథమాపూరము), తరువాత స్రుక్కుతో నాల్గేసిసార్లు నేతిని గ్రహించి ఇంద్రుని మనసుతో ధ్యానించుచు "ఇన్ద్రాయేదం నమమ" - అని నైఋతినుండి ఈశాన్యమున కేకధారగా అగ్నియందుంచి (ఇది ద్వితీయాపూరము), పై వాల్లు మస్తములతో నాల్గేసిసార్లు స్రుక్కులోనికి స్రవముచే నేతిని తీసికొనుచూ అగ్నిమధ్యమున హోమము చేయవలెను (ఇక్కడ వాల్లుసార్లకు మాతృక్కసారి మాత్రమే నేతిని తీసికొని హోమము చేయు పద్ధతి యాజ్ఞికకోటిలో నున్నది). తరువాత కర్త ప్రాచీనావీతియై,

1. ఓం అగ్నయే స్వాహా/ అగ్నయ ఇదం నమమ/
 2. ఓం సోమాయ స్వాహా/ సోమాయేదం నమమ/
 3. ఓం అగ్నయే స్వాహా/ అగ్నయ ఇదం నమమ/
 4. ఓం భూర్భువస్సువస్స్వాహా/ ప్రణావతయ ఇదం నమమ/”
- ఇతి పశుర్గృహతేనాజ్ఞేన జహోతి.

అన్నా హుతయః:

⁴⁵⁸ ప్రాచీనాచీతి, “ఉద్ధీయతామగ్నే చక్రియతామ్”- ఇతి పృష్ట్యా - “కామముద్ధీయతాం కామమగ్నే చక్రియతామ్”- ఇతి ప్రత్యక్షా, “విక్రథాసాదిత హవిపాత్రే హవి

⁴⁵⁸ అశ్వములేని వేతాక క్రొత్తియునిచేత హవిస్సును (అన్నమును), హవిష్కమును (ఏదేని రెండు కూరలను - అరటికాయ, పనసకాయ మున్నగువానిని, వడలను) తెప్పించుకొని, మునుపు అగ్నికి దక్షిణమునందుండిన పిత్తప్రేతల హవిర్హవిష్కపాత్రలయందు వాని ఘండి, (గమనిక: ఒక్కొక్క హవిష్కపాత్రలో ఒక్కొక్కరకమైన కూర నుంచవలెను, రెంటిలో ఒకే రకమైన కూర నుంచరాదు.) కర్షనదమచేతిలో రెండు దర్పలను ప్రాగగ్రముగా వేసికొని, ఆ దర్పలపై పితరుల హవిపాత్రను, దానిపై పితరుల హవిష్కపాత్రను పెట్టుకొని, ఆ హవిష్కపాత్రపై మఱి రెండు ప్రాగగ్రమ దర్పల నుంచి, ఆ పాత్రపై తన కుడిచేతిని బోరగలిపి పట్టుకొని లేచి నిలచి, “ఉద్ధీయతామగ్నే చక్రియతామ్” అని పిత్తస్థానభోక్త నడిగి, “కామముద్ధీయతాం కామమగ్నే చక్రియతామ్”- అని అతనిచే తెప్పించుకొని,

⁴⁵⁹ కూర్చుండి, ఆ హవిర్హవిష్కలను అగ్నిపై వేడిచేసి, అభిఘరించి, దించి, మఱి అభిఘరించి, వానిని అగ్నికి ఉత్తరమునకు గాని, కూర్చున్నకు గాని పెట్టుకొని, “దర్వామహస్తీర్య”- అని చెప్పుచు స్త్రుక్కులోకి స్తవముతో నేతిని గ్రహించి, ఆపై రెండేనిసార్లు ఉసిరికాయంత హవిస్సును స్త్రుక్కులోనికి తీసికొనుచు, దానిపై స్తవముతో వాక్సారి అజ్ఞమును వేసికొనుచూ (పంచావత్తలు- అనగా ప్రవరలో బిడుగురు ఋషుల పెద్దలుగల శ్రీవత్స, జిమదగ్ని గోశ్రీకులు, మూడుసార్లు హవిస్సును తీసికొని, దానిపై రెండుసార్లు నేతిని అభిఘరించుకొనవలెను), “స్వాహా” అన్నప్పుడెల్ల దాని నగ్నిలో వేయుచు, వేసిన తర్వాత మేక్షిణముతో దర్పిని తుడిచికొనుచు 1-7 మంత్రములతో వరుసగా హోమము చేసి, అనంతరము 8-13 మంత్రములతో వేతిని మూత్రమే స్త్రుక్కులోనికి తీసికొని అజ్ఞాహుతులను వేయవలెను. (గమనిక: 1,2

రాదాయ హవిష్యపాత్రే వ్యంజనాదికమాదాయ, అగ్నావధిత్వ, అభిఘాత్య, ప్రాచీనముదీ
చీనం వోద్వాన్య, ప్రతిష్ఠితమభిఘాత్య, దర్వాన్యముపస్తీర్య, ద్వీరవదాయ, నకృదభిఘాత్య,
యన్మే పితుర్వాతేత్యాది మస్త్రై సప్తాన్నాహుతిర్హుత్యా, స్వాహా పితుః పిత్రే ఇతి షడాహుతి
ర్హుహయాత్ - తత్కృనుస్తు -

1. యన్మే పితుర్వాతా ప్రతుబోధ వరత్యననువ్రతా తన్నే రేతః పితుః పితా పృక్ష్యాం
మూఽభురన్యోఽవేపద్యతామ్/-----గోత్రాయ-----శర్మణే వసురూపాయ భగవ
దాకృతాయ అన్యత్ పితుః పిత్రే స్వాహా/-----గోత్రాయ -----శర్మణే వసు
రూపాయ భగవదాకృతాయ, అన్యత్పితుః పిత్ర ఇదం నమమ/
2. యన్మే వై యా భావన్తి యా తర్హోఽఘ్నైః పరే త్యుషోః/ అధ్వర్యత్వన్య తర్హి
ర్వనరన్యం పితుః పితర్దధే/-----గోత్రాయ-----శర్మణే వసురూపాయ భగవదా
కృతాయ అన్యత్పితుః పిత్రే స్వాహా/-----గోత్రాయ -----శర్మణే వసురూపాయ
భగవదాకృతాయ, అన్యత్పితుః పిత్ర ఇదం నమమ/
3. యన్మే పితుః పితామహా ప్రతుబోధ వరత్యననువ్రతా తన్నే రేతః పితుః పితా-
మహో పృక్ష్యాం మూఽభురన్యోఽవేపద్యతామ్/-----గోత్రాయ-----శర్మణే రుద్ర
రూపాయ భగవదాకృతాయ అన్యత్పితుః పితామహాయ స్వాహా/-----గోత్రాయ
---శర్మణే రుద్రరూపాయ భగవదాకృతాయ అన్యత్పితుః పితామహాయ ఇదం
నమమ/
4. అంతర్దధే పర్షతైరన్వర్యవ్యో పృథివ్యా/ అభిర్దిగ్భరనంతాభిరన్వరన్యం పితుః
పితామహోదధే/-----గోత్రాయ -----శర్మణే రుద్రరూపాయ భగవదాకృతాయ

మంత్రములతో కర్త వితామహుని పేరును, 3,4 మంత్రములతో పితుః పితామహుని పేరును,
5,6 మంత్రములతో పితుః ప్రవితామహుని పేరును చెప్పుచు హోమము చేయవలెను. పీఠి
జీవితులున్న యెడల వారిని విడిచిపెట్టి, వారిపై తరమువారి హామములను చెప్పవలెను. స్త్రీలకు
హోమాధికారము లేనందువలన, స్త్రీల ఉత్తరక్రియలు చేయునప్పుడును, పితామహా, పితుః
పితామహా, పితుః ప్రవితామహుల పేర్లనే చెప్పుచు హోమమును చేయవలెను.)

అన్యత్పితూః పితామహాయ స్వాహా! ---గోత్రాయ ---శర్మణే దుద్రదూపాయ
భగవదాకృతాయ, అన్యత్పితూః పితామహాయ ఇదం నమమ!

5. యన్యే పితూః ప్రపితామహీ ప్రతుభోభ వరత్యననుప్రతా తన్యే రేతః పితూః ప్రపితా
మహో వృక్ష్యం మాతురన్యోవపద్యతామ! ----గోత్రాయ ----శర్మణే అదిత్య
దూపాయ భగవదాకృతాయ అన్యత్ పితూః ప్రపితామహాయ స్వాహా!-----
గోత్రాయ-----శర్మణే అదిత్యదూపాయ భగవదాకృతాయ, అన్యత్పితూః ప్రపితా
మహాయ ఇదం నమమ!

6. అంతర్దధే ఋతుభీరహోద్రాత్రై న్న స్థిభీరర్థమానైశ్చ మానైశ్చాన్తరన్యం పితూః
ప్రపితామహాద్ధధే! ---గోత్రాయ ---శర్మణే అదిత్యదూపాయ భగవదాకృతాయ
అన్యత్పితూః ప్రపితామహాయ స్వాహా! -----గోత్రాయ -----శర్మణే అదిత్య
దూపాయ భగవదాకృతాయ, అన్యత్పితూః ప్రపితామహాయ ఇదం నమమ!

దర్వాముపస్తర్య, ద్వీరపదాయ, పశ్యదభిఘోర్య, ఉపహితి, పాత్రస్థమన్నమభిఘోర్య, ప్రాచీ
నాహితి, సిన్ధుకృదర్థం హవి, ప్రత్యభిఘోర్య.

7. యే వేహ పితూః పితరో యే వ సేహ యాగంశ్చ విద్యయాగం త వ న ప్రవిద్య!
అగ్నే తాన్ వేత్త యది త జాతవేదస్వయో వ్రక్షగ్గం స్వధయా మదన్తు స్వాహా!
జ్ఞాతాజ్ఞాతపితృభ్య ఇదం నమమ!

అథ అజ్ఞాపరతయః -

8. స్వాహా పితూః పిత్రే పితూః పిత్ర ఇదం నమమ!
9. పితూః పిత్రే స్వాహా! పితూః పిత్ర ఇదం నమమ!
10. స్వాహా పితూః పిత్రే పితూః పిత్ర ఇదం నమమ!
11. పితూః పిత్రే స్వాహా! పితూః పిత్ర ఇదం నమమ!
12. స్వధా స్వాహా! పితూః పితృభ్య ఇదం నమమ!
13. అగ్నే యే కవ్యవాహనాయ స్వధా స్వాహా! అగ్నే యే కవ్యవాహనాయ ఇదం
నమమ!

⁴⁶⁰ప్రాచీనాచీతి, ప్రతార్థం పక్వమన్నం మాషాపూపాచి, వ్యంజనాదీకం చాదాయ, "అగ్ని కరిష్యే?" - ఇతి పృష్ట్యా, "కురుష్య" ఇతి ప్రత్యుక్తే, అగ్నివధిర్నిత్య, అభిసూర్య, దక్షిణతః ప్రతిష్ఠితం పునరభిసూర్య,

⁴⁶¹"దర్వాముపవీర్య, హవిర్యధ్యాత్ సకృదవదాయ, అభిసూర్య, "-----గోత్రాయ ----- శర్యశే వ్రతాయ (అథవా, -----గోత్రాయై -----నాన్వైశ్య వ్రతాయై) యమాయ వ స్వాహా" - ఇతి దక్షిణార్థే హుత్వా "ఓం నమో నారాయణాయ" - ఇతి వా "కృష్ణ/కృష్ణ/కృష్ణ" - ఇతి వా బ్రూయాత్. ⁴⁶²"తతః మేక్షణేన దర్శ్యం సంస్పృశ్య, అజ్యం గృహీత్వా, "----- గోత్రాయ-----శర్యశే వ్రతాయ (అథవా,-----గోత్రాయై-----నాన్వైశ్య వ్రతాయై) యమాయ వ స్వాహా" - ఇతి జపయూత్.

⁴⁶⁰ తరువాత కర్త ప్రాచీనాచీతియై ప్రతకో అను సంధియుండిన హవిస్సును (అన్నమును) హోమము చేయవలెను. దీనికై కర్త విదమవేతితో రెండు దర్పాలను ప్రాగగ్రముగా వేసికొని, ఆ దర్పాలపై అన్నయుత్పై న ప్రతహనిఃపాత్రను, దానిపై మాషాపూపవ్యంజనయుత్పై న ప్రత హవిష్యపాత్రను పెట్టుకొని (మాషాపూపములనగా వడలు), దానిపై మణల రెండు ప్రాగగ్రను దర్పాల నుండి, ఆ పాత్రపై తన కుడిచేతిని ఊరగిలింపి పెట్టుకొని లేచి నిలుచుండి, "అగ్ని కరిష్యే?" - అని ప్రతస్థానవిమంత్రితు నడిగి, "కురుష్య" - అని అతనిచే చెప్పించుకొని, కర్త కూర్చొని ఆ హవిర్హవిష్యములను అగ్నిపై వేదివేసి, అజ్యము వానిపై నభిఘరించి, వాని నగ్నికి దక్షిణమున దిండి, మణల అభిఘరించి,

⁴⁶¹"దర్శ్యతో వ్రవముతో వేతిని వేసికొని, ఒకసారి హవిర్యధ్యమునుండి ఉసిరికాయంత హవిస్సు దర్శ్యతోనికి తీసికొని, దానిని వేతితో నభిఘరించి, "-----గోత్రాయ -----యమాయ వ స్వాహా" - అని దానిని అగ్నియొక్క దక్షిణార్థమునందు హోమము చేసి, "ఓం నమో నారాయణాయ" అని గాచి, "కృష్ణ/కృష్ణ/కృష్ణ" అని గాచి చెప్పవలెను.

⁴⁶² తరువాత మేక్షణముతో దర్శ్యని తుడిచి, దర్శ్యతోనికి అజ్యమును మాత్రమే గ్రహించి "----- గోత్రాయ-----యమాయ వ స్వాహా" - అని అజ్యహోమము చేయవలెను. ఆ తర్వాత

స్విష్టకృద్దోమః: “తతః ఉపవీతి, దర్వాముపస్తీర్య ఏత్రాదిహోమశేషేణ ఉత్తరార్థాత్ సకృదవదాయ, ద్వీరధిహూర్య “అగ్ని యే స్విష్టకృతే స్వాహో అగ్ని యే స్విష్టకృత ఇదం నమమ!”-ఇత్యుత్తరభాగే స్విష్టకృద్దోమం కృత్వా,

హవిష్యహోమః: “ప్రాదీనాపీతి, దర్వాముపస్తీర్య, హవిష్యమాదాయ, అభిహూర్య, “హవిష్యం స్వాహో హవిష్యదేవతాభ్య ఇదం నమమ!”- ఇత్యుత్తరార్థే హోమం కృత్వా, మేక్షణమగ్నౌ ప్రహృత్య, కూష్ఠం అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిష్య, పరిధ్యంజనం కుర్వాత్.

పరిధ్యంజనం, లేపకార్యమ్:

⁴⁴⁵ అజ్యస్థాలిం ఉత్తరతః, ప్రధానదర్శిం దక్షిణతః, ఇతరం మధ్యే, “హస్తాసాదనదర్శా నాదాయ దర్వామునక్ష్యగ్రం, ఇతరస్యాం మధ్యం, అజ్యస్థాల్యాం మూలం, ఏవం త్రి.

⁴⁴³ ఉపవీతియై, దర్వితోనికి స్తవముతో నేని వేసికొని, ఏత్రాదుల హోమానంతరము మిగిలిన హవిస్సుతో ఉత్తరార్థమునందలి హవిస్సును దర్విలో నొకసారి వేసికొని, రెండుసార్లు (పంచా వత్తులు కెసార్లు) దాని నభిమరంది, “అగ్ని యే స్విష్టకృతే స్వాహో అగ్ని యే స్విష్టకృత ఇదం నమమ!”- అని అగ్ని యొక్క ఉత్తరార్థములో స్విష్టకృద్దోమమును చేసి,

⁴⁴⁴ ప్రాదీనాపీతియై, దర్విని, వేతోక (మోదుగ) అకును మడచి ప్రక్కప్రక్కగా ఎడమచేతిలో పట్టుకొని, కుడిచేతిలో స్తవమును పట్టుకొని, స్తవముతో వానిలో నేని వేసికొని, దర్విలో ఏతరుల హవిష్యమును, మడిచిన అకుతో ప్రేతహవిష్యమును గ్రహించి, స్తవముతో వానిని నేతితో నభిమరంది, స్తవమును క్రిందకు పెట్టి, ఎడమచేతిలో నున్న వానిని కుడిచేతిలోనికి తీసి కొని, ఎడమచేతిలో నేతిపాత్రను తాకుచు, “హవిష్యం స్వాహో హవిష్యదేవతాభ్య ఇదం నమమ!”- అని కుడిచేతిలో పట్టుకొన్న ఏతృ, ప్రేతహవిష్యములను అగ్ని యొక్క ఉత్తరార్థములో హోమమును చేసి, మేక్షణమును అగ్నిలో పడవేసి, అగ్ని నప్రదక్షిణముగా పరిషేపించి,

⁴⁴⁵ “పరిధ్యంజనం” - అని చెప్పి, ప్రధానదర్శిలో అజ్యమును తీసికొని, వరుసగా మధ్య, దక్షిణోత్తరపరిధులపై కొంచెముగా నుంచవలెను. అపైని అజ్యస్థాలిని ఉత్తరమునకు, ప్రధానదర్శిని (స్రక్కను) దక్షిణమునకు, ఆ రెంటిమధ్య ఇతరదర్శిని (స్తవమును) కన ముందుంచుకొని,

⁴⁴⁶ మునుపు అగ్ని కుత్తరమున వీనిని బోర్లించియుంచిన (అసాదన చేసిన) దర్పలను తీసికొని వాని కొనలు సరిచేసి పట్టుకొని వాని నపనవ్యముగా తీసికొని వచ్చి, దర్పల కొనలచే దర్శిని,

⁴⁶⁷ ఏక్షదర్శం ప్రజ్ఞాతం నిధాయ, ⁴⁶⁸ పాణిభ్యాం దర్శ్యం ప్రతిష్ఠాప్య, 1. ప్రజాపతయేదం నమమ, 2. ఇన్ద్రాయేదం నమమ, 3. అగ్నియేదం నమమ, 4. సోమాయేదం నమమ - ఇతి హుతదేవతానుద్దిత్య అగ్ని ప్రహృత్య, ⁴⁶⁹ అంజనినా త్రిరుద్యుత్య, ⁴⁷⁰ తృణం ప్రహృత్య, అప ఉపస్పృత్య, ⁴⁷¹ ఏతతైతతైతదితి త్రిరంగుళ్యా నిర్దిత్య, అగ్నిమభిమంత్ర్య, భూమి ముప స్పృశేత్.

⁴⁷² మధ్యమపరిధిం ప్రహృత్య, ఇతరౌ యుగపత్ ప్రహరన్, ఉత్తరార్థస్యాగ్రం అంగారే మాపాహతి. ⁴⁷³ పరిధీనభిమంత్ర్య అహారసమిథౌ ప్రహరతి. దర్శ్యమితరదర్శ్యగ్ర మాదాయు,

మధ్యభాగములచే ఇతరదర్శిని, మొదట్లచే అజ్ఞాపారీని ప్రాకృమాప్తగా మూడేనిసార్లు తుడిచి (గమనిక: ఈ దర్శనలను రెండుచేతులతో పొడవుగా పట్టుకొని, మూడుపాత్రలతోను ఒకేసారి ఉంచి, ఆ మూడుపాత్రలను ఒకేసారి ప్రాకృమాప్తగా మూడుసార్లు తుడువవలెను. దీనికే లేప కార్యమని పెరు.)

⁴⁶⁷ ఆ దర్శనలతో నొకదానిని తీసికొని వేతే ఉంచుకొని (జొండితో పెక్కుకొని),

⁴⁶⁸ మిగిలిన దర్శనలను ప్రాగగ్రములుగా దర్శియిండుంది, 1. ప్రజాపతయేదం నమమ -- 4. సోమాయేదం నమమ - అని హుతదేవతల సుద్దేశింబి వెలుకుచూ, ఆ దర్శనలను దర్శిలో నుండి మెల్లమెల్లగా అగ్నిపైను నెట్టవలెను.

⁴⁶⁹ తరువాత దర్శిని క్రింద నుండి, దోసిలిచేత మూడుపర్యాయములు అగ్నిలోనికి నెట్టి

⁴⁷⁰ జొండితో పెక్కుకొన్న దర్శనను అగ్నిలో నుండి, ప్రోక్షణతోని నీరు ముట్టి,

⁴⁷¹ ఆ దర్శనతోనిదే ఈ దర్శన, అని మూడు సార్లు "ఏతత్, ఏతత్, ఏతత్" - అని నిర్దేశించి చెప్పుచు, "ఏతత్" అన్నప్పుడల్లా అగ్నిని తేర్థనతో చూపించి, అగ్ని నభిమంత్రించి (అనగా అగ్నిపై హస్తమును దోరగిరించి తటాలున తీసి), కుడి మాపుడువ్రేలిచే భూమిని తాకవలెను.

⁴⁷² మధ్యమపరిధిని తీసి అగ్నిలో ప్రాగగ్రముగా నుంచి, అగ్నికి ఉత్తరదక్షిణములందుంచిన పరిధుల నొకేసారి ఎడమ, కుడిచేతులతో తీసికొని అగ్నియిండుంచవలెను. ఇట్లుంచుటతో ఎడమచేతిలోని పరిధికొన అగ్నికి తాకించుచూ అగ్నిలో వేయవలెను.

⁴⁷³ అహారసమిథులను (అనగా, అగ్నికి తూర్పున గేటువలె నుంచిన రెండు పమిథులను) అభిమంత్రించి వానిని అగ్నిలో పడవైచి, దర్శిలో నితరదర్శిచేత ఒకసారి అజ్ఞమును గ్రహించి, ఇతరదర్శియొక్క అగ్రమును దర్శి యిండు దోరగిరించి,

"స్వాహా వసుభ్యో రుద్రేభ్యః ఆదిత్యేభ్యః సగ్ధం ప్రావభాగేభ్యః ఇదం నమమ" - ఇతి సగ్ధం ప్రావేణాఽభిజహోతి. తతః అప ఉపస్పృశ్య,

ఓం భూర్భువస్సువస్వాహో వ్రజావతయ ఇదం నమమ/

- ఇతి ప్రధానదర్శ్య అజ్ఞానాదాయ హుత్వా, ప్రాయశ్చిత్తహోమం, ప్రాణాయామం, పరిషేవనం, ప్రణామోక్షణం, బ్రహ్మాద్వాసనం, అగ్నుస్థానాదికం చ కుర్యాత్.

ప్రాయశ్చిత్తహోమః

"ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, "-----గోత్రస్య -----శర్మణా ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయా---నామ్నోః మాతుః ప్రతాయా) నపిండికరణశ్లాఢ్ధహోమకర్మణి మధ్యే సంతాపిత మస్త్ర-శంత్ర-స్వర్-వర్ధ-విరివివర్ధాన-న్యూనాతిరిక్తదోష-ప్రాయశ్చిత్తార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తహోమం, అనాజ్ఞాతాద్యాహుతిత్వ హోష్యే, ప్రాణాయామం చ కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, స్రవేణి సక్పర్గహితేనాక్షేప అనాజ్ఞాతాదిహోమం కుర్యాత్.

1. అనోజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞినేయ క్రియతే మిథుః/ అగ్న్యే తదస్య కల్పయ/ త్వగం హవేత్యథా తథగ్ధం స్వాహో/ అగ్నయ ఇదం నమమ/
2. పురుషనమ్మితో యజ్ఞో యజ్ఞా పురుషనమ్మితా/ అగ్న్యే తదస్య కల్పయ/ త్వగం హవేత్యథా తథగ్ధం స్వాహో/ అగ్నయ ఇదం నమమ/
3. యత్సృకత్రా మనసా దినదక్షాన యజ్ఞస్యే మన్వతే మర్రాసా/ అగ్నిష్టద్ధోతే క్రతు విద్యతానన్యజేష్టోదేవాగం ఋతుశో యజాతి స్వాహో/ అగ్నయ ఇదం నమమ/
4. త్వం నో అగ్న్యే వరుణస్య విద్వాన్ దేవస్యే నాదోవయానినీష్టా/ యజేష్టో వహ్ని తమశ్శోతువాన్ విశ్వా ద్వేషాగేంసి ప్రముముగ్ధ్యన్త్యత్స్వాహో/ అగ్ని వరుణాభ్యా మిదం నమమ/

⁴⁷⁴ కర్తవ్యపవీతియై, ప్రాణాయామము చేసి, "-----గోత్రస్య --- ప్రాణాయామం చ కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, ఆపైవి స్రవములోనికి ఒక్కొక్కసారి నేరిని తీసికొనుచూ 1-15 మంత్రములతో ప్రాయశ్చిత్తహోమమును చేయవలెను.

5. స త్వం నో అగ్నిః ఽవమో భవోతి నేదప్తా అస్యా ఉవసో వ్యుష్టా అవయక్ష్య నో
వదుణగం రరాణో నీహ మృడీకగం సుహవోన ఏధి స్వాహో అగ్ని వరుణాభ్యా
మిదం నమమ/
 6. అభిర్దీర్భిర్యదతో న ఊనమాప్యాయయ హరివో వర్ధమానః యదా
స్తోతృభ్యో మహా గోత్రాఘృణానో భూయిష్ణభాతో అథ త స్యామ స్వాహో
ఇంద్రాయ హరివత ఇదం నమమ/
 7. త్ర్యమ్భకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనమ్ ఉర్వారుకమేవ బుధనా
న్మృత్యోర్మృక్షీయ మా ఽమృతా స్వాహో త్ర్యమ్భకాయేదం నమమ/
 8. ఇదం విష్ణుర్వివక్తమే త్రేధా నిదధే వదమ ననూథమన్య పాగం మరే స్వాహో
విష్ణవ ఇదం నమమ/
 9. ఓం భూస్వాహో అగ్ని య ఇదం నమమ/
 10. ఓం భువస్వాహో వాయవ ఇదం నమమ/
 11. ఓం సువస్వాహో సూర్యాయేదం నమమ/
 12. ఓం భూర్భువస్సువ స్వాహో ప్రజాపతయ ఇదం నమమ/
 13. శ్రీవిష్ణవే స్వాహో విష్ణవే పరమాత్మన ఇదం నమమ/
- ప్రణీతామోక్షణమ్, బ్రహ్మోద్వాసనమ్:

⁴⁷⁵ ఇతి పుత్యా, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, కూష్ఠిం నమంతమప్రదక్షిణం పరిషిష్య,

⁴⁷⁶ ప్రణీతాస్వస అనీయ, అన్యజ్జలం పూరయిత్వా, పాత్రప్రయుక్తదర్భావదాయ, "నదసి

⁴⁷⁵ తదుపరి ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా అమంత్రకముగా పరిషేపించి,

⁴⁷⁶ ప్రణీతపాత్రలో (అనగా, పూర్ణజలపాత్రలో) వేరే జలమును పోసి, మునుపా పాత్రను బోర్లించి యుంచిన దర్భలను తిసికొని, చాచిని మధ్యకు మడచి, వాని కొనలు న్రిందికి చేసి కుడిచేతిలో పట్టుకొని వానిని ప్రణీతిలో ముంచి, ఆ పాత్రను "నదసి-- మా మే శ్చేహ్లా"- అని అభిమంత్రించి, "ప్రాన్యాం దితి దేవా-- యజ్ఞపతిర్దార్భయన్తామ్" వలకుగల 5 మంత్రములను చెప్పుచు ఆ

నన్యే భూయోస్సర్వమసి వర్తం మే భూయో హూర్థమసి హూర్థం మే భూయో అక్షత
మసి మామే క్షేప్తాః" - ఇత్యుచిమన్త్య,

"ప్రాచ్యం దిశి దేవా ఋత్విజో మార్దయన్తామ్/దక్షిణాయాం దిశి మాసో పితరో
మార్దయన్తామ్/ ప్రతిచ్యం దిశి గృహో పతవో మార్దయన్తామ్/ ఉదీచ్యాం దిశ్యావ
ఓషధయో వనస్పతయో మార్దయన్తామ్/ ఉర్ధ్వాయాం దిశి యజ్ఞస్సంవత్సరో యజ్ఞ
సతిర్మార్దయన్తామ్" - ఇతి ప్రాచ్యాం, దక్షిణాయాం, ప్రతిచ్యాం, ఉదీచ్యాం, ఉర్ధ్వాయాం,
అధఃతజ్జతేన ప్రోక్ష్య,

"నముద్రం వః ప్రహణోమి, స్వాం యోనిమవే గచ్ఛత/ అచ్ఛిద్రః ప్రజయా
భూయానం మా పరానైవి మత్పయః" - ఇత్యాత్మానం అనుశాంశ్య ప్రోక్ష్య, దర్పిత్రయ
పవిత్రం విస్సృజ్య, ద్వాభ్యాం దర్పాభ్యాం కృతం పవిత్రం ధృత్వా, ఉపవీధి, "బ్రహ్మణో నమః/
తామ్బూలదక్షిణాం నమర్చయామి" - ఇతి దక్షిణాతామ్బూలాని ధత్వా బ్రహ్మణ
ముద్వాస్య, "శ్రీవిష్ణవే స్వాహా/ విష్ణవే పరమాత్మన ఇదం నమమి" - ఇతి ద్వా దర్పా
అగ్న్యో నిసియ,

అగ్న్యోపహ్నానమ్:

"ద్వాభ్యాం దర్పాభ్యాం కృతం పవిత్రం విస్సృజ్య, త్రివిః దర్పైః కృతం పవిత్రం ధృత్వా,
ఉపవీధి, ప్రాణానాయమ్య,

దర్పలతో ప్రణేలితోని జలమును తీసికొని వరుసగా తూర్పు, దక్షిణము, పడమర, ఉత్తరము,
ఉర్ధ్వార్ధోధిశతలను ప్రోక్షించి, "నముద్రం వః ప్రహణోమి---మత్పయః" అను మంత్రముతో తనను,
తన తమ్ములను గూడ ప్రోక్షించుకొని, ఇదివఱకు ధరించినట్టి మూడుదర్పల పవిత్రమును తీసి
వేసి, రెండు దర్పలతో కట్టిన పవిత్రమును ధరించి, ఉపవీధియై, "బ్రహ్మణో నమః---నమర్చ
యామి" - అని బ్రహ్మకు నమస్కరించి, దక్షిణాతాంబూలముల నొసగి, అతనిపై హరిద్రాక్షత
లను వేసి, అతని ముద్వాసన చేసి, "శ్రీవిష్ణవే స్వాహా/ విష్ణవే పరమాత్మన ఇదం నమమి" - అని
రెండు దర్పల నగ్నితో నుంచవలెను.

⁴⁷⁷ తరువాత కర్త రెండుదర్పల పవిత్రమును తీసివేసి, మూడుదర్పల పవిత్రమును ధరించి,
ఉపవీధియై ప్రాణాయామము చేసి, "శ్రీభగవదాజ్ఞాయా---కరవ్యే" - అని సంకల్పించి, లేచి

"శ్రీభగవదాజ్ఞాయా భగవత్కైశ్చ ర్యదూపం అగ్నుష్ఠానం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, ఉత్థాయ, అష్టాశిం బద్ధ్యా.

"అగ్నే నయ సువహా రాయే అస్మాన్ విశ్వేని దేవ వయునాని విద్వాన్ యుయోధ్య నృజ్జహరాణమనో భూయస్థాం తే నమశ్చక్తిం విధేమ అగ్నే నమః"

మస్తహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం హుతాశన!

యద్దుతంతు మయా దేవ పరిపూర్ణం తదస్తు తే!

ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణి తపః కర్మాత్మికానినై!

యాని తేషామతేషాణాం కృష్ణానున్యరణం పరమ్!

హోమదేవతోద్వాననమః

⁴⁷⁸ ఇతి ప్రార్థ్య, ప్రణమ్య, అభివాద్య, ఉత్థాయాష్టాశిం బద్ధ్యా, ప్రాచీనాపిఠి,

"ఏతుః ప్రతః ఏతుః వితామహత్వైవ తదైవ ప్రవితామహః!

మమ తృప్తిం ప్రయాన్యద్య హోమాప్యాయితమూర్తయః!

- అద్యానుస్థితే మమ ఏతుః ప్రతన్య (అథవా, మాతుః ప్రతాయా!) అస్మిన్ నవ్యో కరణశ్రద్ధే మస్త్రతోపే, తస్త్రతోపే, ద్రవ్యతోపే, నియమతోపే నత్యపి, విద్యమానే నర్వం

నిలుచుండి అంజలిబద్ధుడై, "అగ్నే నయ సువహా రాయే---కృష్ణానున్యరణం పరమ్!" వఱకు చెప్పి అగ్నుష్ఠానము చేసి, ప్రణమింది, అభివాదము చెప్పి, హోమదేవతోద్వాననము చేయవలెను (గమనిక: ఈ సపిండికరణమంతటో అగ్నిముఖము, హోమములు, పరిధ్యంజనాదులు, అగ్నికి పరిషేవనములు, ప్రణామోత్సాహములను ప్రాచీనాపిఠితో చేయవలెను. అవాజ్ఞాతాది హోమములు, బ్రహ్మోద్వాననము, అగ్నుష్ఠానములను ఉపవీఠితో చేయవలెను.)

⁴⁷⁸ కర్త ఇంకను అంజలిబద్ధుడై నిలుచుండియే ప్రాచీనాపిఠియై, "ఏతుః ప్రతః ఏతుః--హోమాప్యాయితమూర్తయః--మహాస్తోత్రమగృహ్లాస్తు" - అని మున్ను కూర్చులపై ఆవాహనము చేసియుండిన హోమదేవతలను ప్రార్థించవలెను. అప్పుడు భోక్తలు "తదాస్తు" అని చెప్పవలెను. అప్పుడు కర్త ఆకూర్చులపై తిలలను వేసి, హోమదేవతల నుద్వానన చేసి, భోక్తలతో నహుక్తి స్థానమును ప్రవేశింపవలెను.

యథా శాస్త్రానుష్ఠితం యాయాదితి భవన్తో మహాన్తోఽనుగృహ్లాన్తు" - ఇతి ప్రార్థ్య,
 "తథాన్తు" - ఇతి ప్రతివచనం ప్రాప్య. హోమదేవతోపరి తిలాన్ వికిర్య, ఘక్తిస్థానం ప్రతిగచ్ఛేత్.

బ్రాహ్మణభోజనమ్

⁴⁷⁹ ఘక్తిస్థానం ప్రాప్య, పాత్రాసాదనం కారయిత్వా, భోజనపాత్రేషు ఘృతేనాభిఘారణం
 కారయిత్వా, విశ్వేదేవాన్ ప్రాజ్ఞుభాన్, పితృః పితౄణామదబ్ధుభాన్, విమిత్రం ప్రత్యబ్ధుభం,
 శ్రీమహావిష్ణుం సర్వభోముఖం ఉపవేత్త్య,

⁴⁸⁰ ఉపవీతి, విశ్వేషాం దేవానాం పురతః"---గోశ్రవ్య ---శర్మణః వితుః ప్రతస్య
 (అథవా,---గోత్రాయాః---నామ్నూః మాతుః ప్రతాయాః) నపిండికరణశ్రద్ధే క్రతు
 దక్షనంజ్ఞిక విశ్వేషాం దేవానాం భోజనస్థానే ఇదమాననం" - ఇత్యాసనార్థం ద్వౌ దర్శౌ
 దత్వా, పునరపి ప్రదాయ, "ఇదం భోజనపాత్రాననమ్" - ఇతి ద్వౌ దర్శౌ భోజనపాత్రాస
 నార్థం దత్వా.

⁴⁷⁹ విశ్వేదేవులు కూర్పుముఖముగను, పితృః పితరులు ఉత్తరముఖముగను, విమిత్రుడు
 పశ్చిమముఖముగను (గమనిక: విమిత్రుని దక్షిణాముఖముగా కూర్పుండవలెట్లు అచారము
 కూడ ఉన్నది), శ్రీమహావిష్ణువు ఏదో యొకవైపు ముఖముచేసియు కూర్పుండునట్లు ఘక్తిస్థాన
 మున అకులను వేయించి, వానిపై నేతి నభిఘరింప జేసి, భోజనస్థాన, భోజనపాత్రాసనాదులను
 స్వాముల కొనగవలెను. గమనిక: 1. అరణియాకులను వేయునప్పుడు భోక్తల ఎడమచేతి వైపు
 కొనలుండునట్లు వేయవలెను. 2. శక్తి యున్నచో, భోక్తల కీ సమయములో నీరు త్రాగుటకై
 క్రొత్తవేంటులను (అమంత్రకముగానే) ఈయవచ్చును. భోజనానంతరము భోక్తలు వానిని
 సొంతము చేసికొనవచ్చును. కాని శక్తిలేక ప్రాతపెంటులనే ఇచ్చిన, వానిని వారు సొంతము చేసి
 కొనరాదు. 3. పన్నెండవనాడు కర్తవ్యంకను ఆశోవముండును గనుక ఆశోవరహితులైన ఇతరు
 లచే అన్నాదులను వడ్డింపజేయవలెను.

⁴⁸⁰ కర్త ఉపవీతియై, విశ్వేదేవుల ముందు కూర్పుండి, "-----గోశ్రవ్య -----భోజనస్థానే ఇద
 మాననమ్" - అని విశ్వేదేవుల వెనుకవైపున రెండు ఉత్తరాగ్రపు దర్భులనుంచి, విశ్వేదేవుల చేతిలో
 కూర్పుతో నుదకము వానగి, "ఇదం భోజనపాత్రాననమ్" - అనిరెండు దర్భులను అతని భోజన
 పాత్రకు క్రిందుగా వేయవలెను.

⁴⁸¹ ప్రాచీనాపిరి, ఏకాదినాం పురతః - "ఏతుః ఏత్యపితామహప్రపితామహభ్యః భోజనస్థానే ఇదమాననమ్ (అథవా, ఏతుర్భాత్యపితామహప్రపితామహభ్యః భోజనస్థానే ఇదమాననమ్)" - ఇతి భోజనస్థానే భుగ్నం దత్వా, పునరపి ప్రదాయ, "ఇదం భోజనపాత్రాననమ్" - ఇత్యాననం కూర్చేణ దత్వా,

⁴⁸² ప్రాచీనాపిరి, ప్రతస్య పురతః - "ఏతుః ప్రతస్య (అథవా, మాతుః ప్రతాయా) భోజనస్థానే ఇదమాననమ్" - ఇతి భోజనస్థానే భుగ్నం దత్వా, పునరపి ప్రదాయ, "ఇదం భోజనపాత్రాననమ్" - ఇతి భోజనపాత్రాననార్థం భుగ్నం దత్వా,

⁴⁸³ ఉపపిరి, విష్టాః పురతః - "శ్రాద్ధసంరక్షకశ్రీమహావిష్ణవే భోజనస్థానే ఇదమాననమ్" - ఇతి భోజనస్థానే దర్శా దత్వా, పునరపి ప్రదాయ, "ఇదం భోజనపాత్రాననమ్" - ఇతి భోజనపాత్రాననం దత్వా, ⁴⁸⁴ "అన్నం చ పాయసం భక్ష్యం వ్యంజనం ఘృతనూపక" మితి క్రమేణ

⁴⁸¹ తరువాత కర్తప్రాచీనాపిరియై, ఏతుః ఏతరుల ముందు కూర్చుండి, "ఏతుః ఏత్యపితామహా ---- భోజనస్థానే ఇదమాననమ్" - అని వారు కూర్చునుచోట నొక త్రిదర్శకుగ్నము నుంచి, వారి చేతిలో కూర్చుతో నుదకము నిచ్చి, "ఇదం భోజనపాత్రాననమ్" - అని మఱొక త్రిదర్శకుగ్నమును అతని భోజనపాత్రకు క్రిందుగా వేయవలెను.

⁴⁸² తరువాత కర్తప్రాచీనాపిరియై, విమిత్తుని ముందు కూర్చుండి, "ఏతుః ప్రతస్య ---- భోజనస్థానే ఇదమాననమ్" - అని అతడు కూర్చుండు చోట ఒక ఏకదర్శకుగ్నమునుంచి, అతని చేతిలో కూర్చుతో నుదకము నిచ్చి, "ఇదం భోజనపాత్రాననమ్" - అని మఱొక ఏకదర్శకుగ్నమును అతని భోజనపాత్రకు క్రిందుగా వేయవలెను.

⁴⁸³ తరువాత కర్త ఉపపిరియై, విష్ణువు నేదోయొక నైపు ముఖమును తేసి కూర్చుండబెట్టి, "శ్రాద్ధసంరక్షక ---- భోజనస్థానే ఇదమాననమ్" - అని అతడు కూర్చుండు చోట రెండు దర్శుల నుంచి, అతని చేతిలో కూర్చుతో నుదకము నిచ్చి, "ఇదం భోజనపాత్రాననమ్" - అని రెండు దర్శులను అతని భోజనపాత్రకు క్రిందుగా వేయవలెను.

⁴⁸⁴ తదుపరి అన్నము, పాయసము, భక్ష్యములు, కూరలు, నేయి, విల్లవివరకు పప్పు - ఈ క్రమముగా విశ్వేదేవ, పతుః ఏత్యపితామహప్రపితామహ, విమిత్త, విష్ణుభోజనపాత్రలలో వరుస బెట్టి వడ్డించవలెను. అనగా వడ్డించు ప్రతివదార్థమును మొదట విశ్వేదేవులకు, తరువాత ఏత్రాదులకు, ఆ తర్వాత విమిత్తునికి, దివజకు విష్ణువునకు వరుసబెట్టి వడ్డించవలెను.

విశ్వేదేవానాం పితృః పితృపితామహప్రపితామహానాం, నిమిత్తస్య, విష్ణోః కుక్తిపాత్రేషు పరి
విష్క, ⁴⁸⁵ "ఓం భూర్భువస్సువో - ఇతి ప్రోక్ష్య, ప్రాచీనాపీఠి, "అన్న సంరక్షణార్థం రక్షోఘ్న
మంత్రపఠనం కరిష్యే" - ఇత్యుక్త్వా, రక్షోఘ్నమస్తం పఠేత్.

రక్షోఘ్నమంత్రః

"సహ వై దేవానాం వాసురాణాం యజ్ఞో ప్రతతావాస్తాం వయగ్గం స్వర్గం తోక
మేష్యామో వయమేష్యామ ఇతి తేన సురాన్ స్సన్నవ్యా సహస్రేవాచరన్ బ్రహ్మ
వర్యణ తవసైవ దేవాస్తేన సురా అముహ్యగ్గంస్తే న ప్రాజానగ్గంస్తే పరాభవస్తే న
స్వర్గం తోక మాయస్సగ్గంస్తే వై యజ్ఞేన దేవాస్సగ్గం తోక మాయ స్సప్రస్పతే
వాసురాన్సరాభవాయస్సగ్గంస్తే హ వై యజ్ఞోపవీతినో యజ్ఞోఽప్రస్పతోఽనుప
వీతినో యత్కించ బ్రాహ్మణో యజ్ఞోపవీత్యధితే యతత ఏవ తత్తస్మాద్యజ్ఞోపవీత్యే
వాధయూత యాజయేదయజేత వా యజ్ఞస్య ప్రస్పత్యా అదనం వాసో వా దక్షిణత
తపవీయ దక్షిణం బాహుముద్ధరతే వదతే సవ్యమిత యజ్ఞోపవీతమేతదేవ వివరీతం
ప్రాచీనాపీఠగం సంవీతమ్మానుషమ।

రక్షగంసి హహ పురోఽనువాకే తస్మాగ్రమతిష్ఠస్త తాస్సృజావతిర్వరేణోపామృత
యత తాని వరమవృణతాదత్యో నో యోధా ఇతి తాస్సృజావతిరబ్రవీద్యోధయధ్య
మితి తస్మాదుత్తీష్ఠగ్గం హవా తాని రక్షగంస్యాదిత్యం యోధయన్తి యావదస్త
మన్యేగాత్రాన హవా ఏతాని రక్షగంసి గాయత్రియాభీమన్తితేవామృసా శామ్యన్తి తదు
హవా ఏతే బ్రహ్మవాదినః పూర్వాభీముఖాస్సన్ధ్యా యోం గాయత్రియాభీమన్తితా
అవ త్తిర్ధ్వం విక్షేపన్తి తా ఏతా అసో వజ్రమూర్త్యా తాని రక్షగంసి మన్తేహదుజే ద్వీప
ప్రక్షేపన్తి యత్ప్రదక్షిణం ప్రకమన్తి తేన పాప్యాన మవధూన్యంతుర్యద్యంతమన్తంయంతే

⁴⁸⁵ తదుపరి "ఓం భూర్భువస్సువో" - అని అన్నాదికమును ప్రోక్షించి, ప్రాచీనాపీఠమై "అన్న
సంరక్షణార్థం రక్షోఘ్న మంత్రపఠనం కరిష్యే" - అని చెప్పి, "సహ వై దేవానాం వాసురాణాం చ"
అను రక్షోఘ్నమంత్రమును పఠింపవలెను.

మాదిత్యమభిద్యాయన్ను ర్వన్ త్రోహ్నతో విద్యాన్వకలం భద్రమత్సుతే సాహాద్యో
బ్రహ్మతిబ్రహ్మవనస్సహ్మవ్యతియ ఏవం వేద||

⁴⁸⁶ తతః తోక్తారః అబ్రహ్మన్నిత్యాది అనువాకచతుష్టయం బ్రూయుః -

"అబ్రహ్మన్ త్రాహ్నతో త్రహ్నవర్చసీ జాయతాం అన్యన్ రాష్ట్రే రాజన్య ఇవన్య
శూరో మహారథో జాయతాం దోగ్రో ధేనుర్యోథా వద్యా నాశుస్సప్తః పురంధి ర్యోషా
జిహ్వా రథేష్టా స్సతేయో యువాన్య యజమానన్య వీరో జాయతాం నికామే నీకామే నః
వర్తన్యో వర్తమ పరిన్యో న ఓషధయః పన్యస్తాం యోగజ్ఞేమో నః కల్పతామ్/

కిగ్గంస్వదాసీత్పూర్వచక్షిః/ కిగ్గంస్వదాసీద్ద్బుహద్వయః/ కిగ్గంస్వదాసీర్పిశ
క్షణి/ కిగ్గంస్వదాసీర్పిర్పిల్ల/ ద్యోరాసీత్పూర్వచక్షిరశ్వ ఆసీద్ద్బుహద్వయః/ రాత్రీ
రాసీర్పిశక్షణి/ పీరాసీర్పిర్పిల్ల/ కన్యదేకాకి వరతి/ క తన్యి జ్ఞాయతే పునః/ కిగ్గం
స్వధీమన్య భేషజమ్/ కిగ్గం స్వదావచనం మహతో సూర్య ఏకాకి వరతి/ వ్యూమా
జాయతే పునః/ అగ్నిర్లమన్య భేషజమ్/ తూమీరావచనమ్యహతో పృచ్ఛామీ త్వా
వరమన్తమ్ముతివ్యా/ పృచ్ఛామీ త్వా తువనన్య నాభీమ్/ పృచ్ఛామీ త్వా పృష్టో
అశ్వన్య రేతో/ పృచ్ఛామీ వాచ వరమం వ్యోమ్/ వేదమాహుః వరమన్తమ్ముతివ్యా
యజ్ఞమాహుర్భువనన్య నాభీమ్/ సోమమాహుర్వృష్టో అశ్వన్య రేతో బ్రహ్మవ వాచ
వరమం వ్యోమ్/

నమస్సహమానాయ నివ్యాధిన అవ్యాధినాం వేతయే నమో నమః కకు
భాయ నిషంగిణే నైనానాం పతయే నమ్మో నమో నిషంగిణ ఇమధిమతే తన్య రాజాం
పతయే నమో నమో వంతతే పరివంతతే స్తాయూనాం పతయే నమో నమో నిచేరవే
పరివరాచారాణాం పతయే నమో నమస్సకావిభ్యో జిహ్మగోనద్యో ముష్టతాం

⁴⁸⁶ కర్తవై రక్షింస్తు మంత్రమును పఠించిన పిదప స్వాములు "అబ్రహ్మన్", "కిగ్గం స్వదాసీత్",
"నమస్సహమానాయ", "నమో ద్యుష్టభ్యాయ" - అను నాల్గు అనువాకములను వదువవతెను.

పతయే నమో నమోఽనిమద్భ్యో నక్షంవరద్భ్యః ప్రకృతానాం పతయే నమో నమో
ఉష్టివిశే గిరివరాయ కులుఖానాం పతయే నమో నమః/

ఇమమద్భ్యో ధన్వావిభ్యశ్చ వో నమో నమ ఆతన్వానేభ్యః ప్రతిదధానేభ్యశ్చ వో
నమో నమ ఆయచ్ఛద్భ్యో విస్ఫుజద్భ్యశ్చ వో నమో నమోఽన్యద్భ్యో విభ్యభ్యశ్చ
వో నమో నమ ఆనీనేభ్యశ్చయానేభ్యశ్చ వో నమో నమస్త్వపద్భ్యో జాగ్రద్భ్యశ్చ వో
నమో నమస్త్వద్భ్యో ధావద్భ్యశ్చ వో నమో నమస్సభాభ్య స్సభా పతిభ్యశ్చ వో నమో
నమో అత్యేభ్యః శ్వపతిభ్యశ్చ వో నమః/

నమో దుష్టుభ్యాయ వాహనస్యాయ వ నమో ధృష్టనే వప్రమ్మళాయ వ నమో
దుతాయ వ ప్రహతాయ వ నమో విషల్లశే వేషధిమతే వ నమస్త్యక్షవే వాయుధినే వ
నమస్స్వాయుధాయ వ సుధన్వనే వ నమస్సురత్యాయ వ పథ్యాయ వ నమః
కాట్యాయ వ సిహ్యాయ వ నమస్సుద్యాయ వ నరస్యాయ వ నమో నాద్యాయ వ
నైతన్తాయ వా నమః కూహ్యాయ వావత్యాయ వ నమో వర్ధ్యాయ వావర్ధ్యాయ వ
నమో మేమ్యాయ వ విద్యుత్యాయ వ నమః ఈధ్రీయాయ వాతహ్యాయ వ నమో
వాత్యాయ వరేష్ఠీయాయ వ నమో వాస్తవ్యాయ వ వాస్తుపాయ వ/

తదనంతరం అన్నపరిషేవనాదికం కుర్యాత్ - తత్ప్రకారః:

విశ్వేదేవానాం పురతః⁴⁸⁷ కర్తా ఉపవీరి, దక్షిణం జావ్యావ్య, "ఓం భూర్భువస్సువః/
తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియో యో నో ప్రచోదయాత్" -
ఇత్యన్తం ప్రోక్ష్య, "దేవసవితః ప్రనువ" - ఇత్యన్తం ప్రదక్షిణం పరిషివ్య. హస్తే అపః ప్రదాయ,

⁴⁸⁷ తరువాత క్రమముగా విశ్వేదేవులతో మొదలిడి విష్ణుపుషర్కం తము తోజనపాత్రలలో విడిచిన
అన్నాదికమును పరిషేవనము చేయవలెను. దీని క్రమ మివిధముగా నున్నది. కర్తా ఉపవీరియై
విశ్వేదేవుల ముందు కుడిమోకాలిని వెన్మకు మడచి, ఎడమపాదమును భూమిపై మోచి
కూర్చొని, "ఓం భూర్భువస్సువః/ ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియో
యో నో ప్రచోదయాత్" - అని అన్నమును కూర్చుజలముతో ప్రోక్షించి, "దేవసవితః ప్రనువ" -

⁴⁸⁸ "వృథీనీ తే పాత్రం ద్యౌరవిదానం బ్రహ్మజస్తావ ముఖే జహోమి బ్రాహ్మ-
జానాం త్వా ప్రాణాపానయోర్బ్రహ్మక్షతమనీ మైషాం క్షేపా అముత్రాముష్మీన్
తోకే ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేదా నిదధే వదమి" - ఇతి సవ్యేన పాత్రమాలభ్య, దక్షిణేన
బ్రాహ్మజహస్తం గృహీత్వా అన్నం సర్వం స్పర్శయిత్వా, "ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేదా
నిదధే వదమి/ నమూధమన్య పాగంసురే/ స్వాహా విష్ణో కవ్యం రక్షన్య!" - ఇత్యున్నే
అజ్యసిక్తద్విజాల్లాప్తసఖప్రదేశం ప్రవేశ్య, వామాజ్యతర్థసిమధ్యమాధిః పాత్రం స్పర్శయిత్వా,

⁴⁸⁹ "---గోత్రస్య---శర్మణః వితుః ప్రేతస్య (అథవా,---గోత్రాయాః---నామ్నూః
మాతుః ప్రేతాయాః) సపిండికరణశ్లాధే క్రతుదక్షనంజ్ఞిక విశ్వేదేవా దేవతాః, ఏతద్వ్యో
హవ్యం సవ్యంజనం సపరికరం చ బ్రాహ్మజస్తావహవనీయార్థే తత్సర్వం గయేయం
భూర్గదాధరో భోక్తా, హవ్యం చ బ్రహ్మ, అహం చ బ్రహ్మ, భోక్తా చ బ్రహ్మ,
స్వర్థమయం పాత్రం, అక్షయవటచ్చాయేఽయం క్రతుదక్షనంజ్ఞిక విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః
ఇదమిదమిదం హవ్యమమృతన్వయాపం అత్సవైర్దత్తం దాన్యమానం చ స్వాహా
హవ్యం నమః/ నమమి" - ఇత్యుక్త్వా రోక్తుహస్తం విస్సజ్య, "గయాయామక్షయవట

అని కూర్చుజలముతో అన్నమును ప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి, "బ్రాహ్మజ హస్తే అహః
ప్రదాయ" - అనుచు విశ్వేదేవుల చేతిలో కూర్చుతో జలము నుంది,

⁴⁸⁸ "వృథీనీ తే పాత్రం --- అముత్రాముష్మీన్ తోకే" - అని చెప్పుచు కర్తతన ఎడమచేతి తర్థసి
మధ్యమాంగుష్ఠములతో విశ్వేదేవుల భోజనపాత్రాగ్రమును (అకును) పట్టుకొని, విశ్వేదేవుల
బోర్లించిన కుడిచేతి నాలుగు స్నేళ్లను కర్తతన కుడిచేత పట్టుకొని, వారి అంగుష్ఠమును నేరితో
నద్ది, వారి చేతిని నద్దించిన పదార్థముల మట్టునూ ప్రదక్షిణముగా త్రిప్పి, "ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే -
--- నమూధమన్య పాగంసురే" - అని చెప్పుచు వారి అజ్యసహితాల్లాప్తము నన్నముతో ప్రవేశ
పెట్టి, వారి ఎడమచేతి అంగుష్ఠతర్థనులతో భోజనపాత్రాగ్రమును పట్టించి,

⁴⁸⁹ వారి చేతిని తనచేతిలో నట్లే పట్టుకొని "---గోత్రస్య --- స్వాహా హవ్యం నమః/ నమమి" -
వజ్రము చెప్పి, వారి చేతిని విడిచిపెట్టి, "గయాయామక్షయవటచ్చాయాం-----విశ్వేభ్యో
దేవేభ్యః ఇదం నమమి" - వజ్రము చెప్పి దేవతార్థముతో కులసిదశముతో గూడిన శ్వేతాక్షతోదక
మును దర్శనలతో సహా వారి భుక్తిపాత్రమూలమున విడువవలెను. ఆ తర్వాత,

స్వామాయాం శ్రీరంగశ్రేష్ఠవాకారవిమానస్వామాయాం శ్రీరంగనాయకీసమేత
శ్రీరంగనాథ స్వామిసన్నిధౌ శ్రీవిష్ణుపాదే దత్తమ/ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః ఇదం నమమ/ -
ఇతి తులసిదళ మిత్రయవోదకం దర్శిస్తనహ పాత్రమూలే దేవతీర్థన దధ్యాత్.

ఏతుః పిత్రాదీనాం పురతః- ⁴⁹⁰తతః కర్తా ప్రాచీనావీతి, సవ్యం జాన్వావ్య, దక్షిణ
పాదం భూమౌ నిధాయ, ఏతుర్ముహుతశేషమన్నం ఏకస్మిన్ దిత్వాశ్రే నిధాయ, తత్పాత్రం
ఏతుర్వౌజనపాత్రే నిధాయ, కూర్చెన స్పృష్టా, "ఏవ తే ఏతుస్తతః" - ఇత్యభిమన్త్య,

"ఏవ తే ఏతుస్తత మధుమాగం ఊర్విస్సరస్వాన్యాహనగ్నిశ్చ పృథివీ చ తావ
త్యన్య మూత్రా తావతీం త ఏతాం మాత్రేం దదామి యథాఽగ్నిరక్షితోఽనువదస్త ఏవం
మహ్యం ఏతుః ప్రతేక్షితోఽనువదస్తస్త్వదా భవ తాం త్యగ్గం స్తదాం తైస్సహోవ
జీవదస్త మహిమా ఏవ తే ఏతుః ఏతామహ మధుమాగం ఊర్విస్సరస్వాన్యాహన
వాయుశ్చాన్వరక్షం చ తావత్యన్య మూత్రా తావతీం త ఏతాం మాత్రేం దదామి యథా
వాయురక్షితోఽనువదస్త ఏవం మహ్యం ఏతుః ఏతామహాయోక్షితోఽనువదస్త
స్త్వదా భవ తాం త్యగ్గం స్తదాం తైస్సహోవజీవ సామాని తే మహిమా/ ఏవ తే ఏతుః
ప్రవితామహ మధుమాగం ఊర్విస్సరస్వాన్ యావానాదిత్యశ్చ ద్యౌశ్చ తావత్యన్య
మూత్రా తావతీం త ఏతాం మాత్రేం దదామి యథాఽగ్నిరక్షితోఽనువదస్త ఏవం
మహ్యం ఏతుః ప్రవితామహాయోక్షితోఽనువదస్తస్త్వదా భవ తాం త్యగ్గం స్తదాం తై
స్సహోవజీవ యజాగేం ఏ తే మహిమా" - ఇతి సర్వమన్నాదికమభిమన్త్య, శాకపాకా
దీన ప్రోక్ష్య, తిలాన్ ప్రక్షిర్య,

⁴⁹¹"స్తదేయం స్తదేయం స్తదేయం" - ఇతి ముతశేషమన్నం భోజనపాత్రే దధ్యాత్.

⁴⁹⁰కర్తా ప్రాచీనావీతియై ఏతుః పిత్రాదుల హవిఃపాత్రతో మిగిలిన కొంత యన్నమును ఒక
దొప్పతో వేసికొని, ఏతుస్థాననిమంత్రితవిస్త్రని ముందు ఎడమమోకాలును వెనుకకు మడచి,
కుడిపాదమును భూమిపై మోపి కూర్చుండి, అతని అకులో ఆ దొప్పనుంచి, దానిని కూర్చతో
తాకుచు, "ఏవ తే ఏతుస్తత మధుమాగం" అను మంత్రముతో నభిమంత్రించి, కూర్చతో ఆకు
లోని అన్నమును, శాకపాకములను ప్రోక్షించి, తిలలను వర్ణి,

⁴⁹² "ఓం ధూర్భువస్సువః/ తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియో యోనో ప్రచోదయాత్" - ఇత్యన్నం ప్రోక్ష్య, "దేవనవితః ప్రనువ" - ఇత్యన్నమప్రదక్షిణం పరిషద్య, హస్తేశుద్ధోదకం ప్రదాయ,

⁴⁹³ "పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిథానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జహోమి బ్రాహ్మణానాం త్యా ప్రాణాపానయోర్బుహోమ్యుషతమని మైహం శ్లేషా అముత్రాముష్మీన్ తోకే" - ఇతి సవ్యేన పాత్రమాలభ్య, దక్షిణేన బోక్తుహస్తం గృహీత్యా సర్వమన్నం స్పర్శయిత్వా, "ఇదం విష్ణుర్యవక్త్రమైతద్దా నిదధే వదమ/ నమూశమన్య పాగంనురే" న్యథా విష్ణోకవ్యం రజన్య" - ఇత్యాజ్యసహితద్విజాల్లాప్తనబప్రదేశమన్నే ప్రవేశ్యే, ద్విజనామాజ్లాప్త తర్లసిమధ్యమాధిః పాత్రం స్పర్శయిత్వా,

శ్లే

⁴⁹⁴ "-----గోత్రస్య -----కర్మణః పితూ ప్రేతస్య (అథవా, -----గోత్రాయా -----నామ్నూః మాతూః ప్రేతాయా) సపిండికరణక్రాద్ధే వసురుద్రాదిత్యస్వరూప అన్యత

⁴⁹¹ "స్వధేయం న్యధేయం న్యధేయం" - అనుమ అ దొప్పటోని అన్నమును పిత్రాదుల బోజన పాత్రతో నుంచి,

⁴⁹² "ఓం ధూర్భువస్సువః/ ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం/ భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియో యోనో ప్రచోదయాత్" - అని అన్నమును ప్రోక్షింది, "దేవ సవితః ప్రనువ" - అని అన్నమును అప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి, పిత్రాదుల హస్తమునందు కూర్చుతో కుద్ధోదకము వానగి,

⁴⁹³ కర్తవ్యం ఎడమచేత ద్విజాని బోజనపాత్రాగ్రమును (అకుకొనను) పట్టుకొని, అతని బోర్లించిన కుడిచేరి నాలుగు వ్రేళ్లను కర్తవ్య కుడిచేత పట్టుకొని, అతని కుడిచేరి అంగుష్ఠమును వేరితో వద్ది "పృథివీ తే పాత్రం-----అముత్రాముష్మీన్ తోకే" - అని వెప్పుచు ఆ చేరిచే అన్నాదులను ప్పుకింప జేసి, "ఇదం విష్ణుర్యవక్త్రమై --- నమూశమన్య పాగంనురే" - అని వెప్పుచు ద్విజాని ఆజ్యసహితాజ్లాప్తము నన్నముతో ప్రవేశపెట్టి,

⁴⁹⁴ ఆ చేరి వట్టి పట్టుకొని, "-----గోత్రస్య -----కర్మణః పితూ ప్రేతస్య -----న్యథా కవ్యం నమమ/ - వఅకు వెప్పి అచేరిని విడిచిపెట్టి, "గయాయామశ్చయవశుప్పాయాయాం --- శ్రీ శ్రీనివాసస్వామినన్నిదౌ విష్ణుపాదే దత్తమ/ "పితూ --- ఇదం నమమ" - అని వెప్పి దర్పలు, తులసిదళములతో కూడిన తిలోదకమును పాత్రములమున పితృతిర్థముతో విడువవలెను.

ఏతుః ఏత్యపితామహప్రపితామహః దేవతాః, ఏతద్వో కవ్యం నవ్యంజనం నవరీకరం
చ బ్రాహ్మణస్తావహనీయార్థే తత్సర్వం గమ్యేయం భూర్లదాధరో భోక్తా, కవ్యం చ
బ్రహ్మ, అహం చ బ్రహ్మ, భోక్తా చ బ్రహ్మ, రజతమయం పాత్రం, అక్షయవట
చ్చాయేయం వసుధుద్రాదిత్యస్వరూప అన్యత్పితామహప్రపితామహభ్యః
ఇదమిదమిదం కవ్యమమృతస్వరూపం అత్యవైర్లత్యం దాన్యమానం చ స్వధా/ కవ్యం
నమః/ నమమ/” - ఇత్యుక్త్యా భోక్తృహస్తం విసృజ్య,

“గయాయామక్షయవటచ్చాయాయాం అదివరాహక్షేత్రే అనందనిలయవిమాన
చ్చాయాయాం శ్రీఅల(ర)మేల్మణ్ణానమేత శ్రీ శ్రీనివాసస్వామినన్నిదౌ శ్రీవిష్ణుపాదే
దత్తమ్ - ఏతుః ఏత్యపితామహప్రపితామహభ్యః ఇదం నమమ/” - ఇతి పవిత్రకులసి
దళోదకం పాత్రమూలే పితృశిర్షేన దద్యాత్.

నిమిత్తస్య పురతః

⁴⁹⁵ తతః కర్తా ప్రాచీనాశీతి, పవ్యం జాన్వాద్య, దక్షిణపాదం భూమౌ నిధాయ, విమిత్రస్య
కుక్తిపాత్రే సైతాపరితేషం కింబద్ధత్యా (శేషమన్యత్ర నిశ్చిప్య), “ఓం భూర్భువస్సువః/
తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి/ధియో యో నో ప్రచోదయాత్/” - ఇత్యన్నం
ప్రోక్ష్య, “దేవనవితాప్రనువ/” - ఇత్యన్నమప్రదక్షిణం పరిషేవ్య, హస్తే శుద్ధోదకం ప్రదాయ,

“స్మృతిశ్చేతపాత్రం ద్యౌరపిదానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జహోమి బ్రాహ్మణస్య త్యా
ప్రాణాపానాయోర్దుహోమ్యక్షితమనిమైషాం క్షేషా అముత్రాముష్మిన్ తోకే/” -

⁴⁹⁶ తరువాత కర్తప్రాచీనాశీతియై, ఎడమమోకాలును వెనుకకు మడచి, కుడిపాదమును
భూమిపై మోచి సైతస్థానసిమంత్రితవిస్త్రుని ముందు కూర్చుండి, సైత హరిఃపాత్రతో మిగిలిన
అన్నముతో కొద్ది భాగమును సైతభోజనపాత్రతో (అకుతో) నుంచి, మిగిలిన దాని నొక పరిశుద్ధ
ప్రదేశముతో నుంచి, “ఓం భూర్భువస్సువః/తత్సవితుర్వరేణ్యం/భర్గో దేవస్య ధీమహి/ధియో
యో నో ప్రచోదయాత్/” - అని అన్నమును కూర్చునో ప్రోక్షించి, “దేవనవితాప్రనువ/” - అని
కూర్చోదకముతో అన్నమును అప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి, విస్త్రుని హస్తమునందు
కూర్చునో శుద్ధోదకము నొసగి,

⁴⁹⁶ ఇతి సవ్యేన పాత్రమాలభ్య, దక్షిణేన విప్రహస్తం గృహీత్వా సర్వమన్నం స్పర్శయిత్వా,

"ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేదా నదధే వదమ/ సమూఢమన్య పాగంనురే/ ఏతుః ప్రేత
(అథవా, మాతుః ప్రేతే) అన్నం రక్షస్య" - ఇత్యాజ్యసహితద్విజాల్లాప్తసఖప్రదేశమన్నే
ప్రవేశ్య, బ్రాహ్మణస్య నామాల్లాప్తతర్థపిమధ్యమాఖిః పాత్రం స్పర్శయిత్వా, "-----గోత్రస్య -
-----శర్మణః ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా,-----గోత్రాయా-----నామ్నోః మాతుః
ప్రేతాయా) సపిండికరణశ్రాద్ధే-----గోత్ర-----శర్మన్ ఏతుః ప్రేత (అథవా,-----గోత్రా---
--నామ్నిం మాతుః ప్రేతే) ఏతత్తే అన్నం సవ్యంజనం సపరికరం చ బ్రాహ్మణస్త్వాహన
నీయాదే తత్సర్వం గయేయం భూర్గదాధరో బోక్తా, అన్నం చ బ్రహ్మ, అహం చ
బ్రహ్మ, బోక్తా చ బ్రహ్మ, రజితమయం పాత్రం, అక్షయవటబ్బాయేయం నిమిత్తాయ
ఇదమిదమిదమన్న మమృతస్వయావం ఆత్మవైర్ధత్యం దాన్యమానం చ న్యధా నమమ||"
- ఇత్యుక్త్యా రోక్తుహస్తం విస్సృజ్య,

⁴⁹⁷ "గయాయా మక్షయవటబ్బాయాయాం-----గోత్రాయ-----శర్మణే ఏతే
ప్రేతాయ (అథవా,-----నామ్నోః మాత్రే ప్రేతాయై) ఇదమిదమిదమన్నం సవ్యంజనం
సపరికరం తిరోదకమువత్తిష్ఠతు||"-ఇతి పాత్రమూలే తిరోదకముక్తుజేత.

⁴⁹⁸ కర్త తన ఎడమచేతి కనిష్ఠమధ్యమాంగుష్ఠములతో భోజనపాత్రాగ్రమును పట్టుకొని,

"పృథివీ తే పాత్రం ---అముత్రాముచ్చిన్ బోకే"- అని చెప్పుచు తన కుడిచేత ద్విజని బోర్లించిన
కుడిచేతి నాల్గు ప్రేక్ష్యను గ్రహించి అ చేతిచే అన్నాదికమును వ్పుశించజేసి, ద్విజని అంగుష్ఠాగ్ర
మును నేతిలో నద్ది, "ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే---అన్నం రక్షస్య"- అని చెప్పుచు అన్నమధ్యమున
ఆ అంగుష్ఠాగ్రమును ప్రవేశపెట్టి, ద్విజని ఎడమచేతి తర్థపిమధ్యమాంగుష్ఠములతో భోజన
పాత్రాగ్రమును (అకును) పట్టించి,

⁴⁹⁹ ద్విజని చేతి నట్లే పట్టుకొని, "-----గోత్రస్య ---శర్మణః ఏతుః ప్రేతస్య --- స్వధ్యా తవ్యం నమః/
నమమ||"- వజ్రును చెప్పి, ద్విజని హస్తమును విడిచి,

⁵⁰⁰ "గయాయా మక్షయవటబ్బాయాయాం---తిరోదకమువత్తిష్ఠతు" - అని చెప్పి తిరోదక
మును భోజనపాత్రమూలమున ఏత్యుత్తిర్థముతో విడువనలెను,

విష్ణోః పురతః-³⁰⁰ తతః కర్తా ఉపవీతి, దక్షిణం జాన్వావ్య, పవ్యపాదం భూమౌ విధాయ,
 "ఓం భూర్భువస్సువః/ తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియో యో నః
 ప్రచోదయాత్" - ఇత్యన్తం ప్రోక్ష్య, "దేవనవితః ప్రసువ" - ఇత్యన్తం ప్రదక్షిణం
 పరిపిచ్య, హస్తేశుద్ధోదకం ప్రదాయ,

³⁰⁰ "ప్రథివీ తే పాత్రం ద్యౌరవిదానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జహోమి బ్రాహ్మణానాం
 త్యా ప్రాణాపానయోర్బువోమ్యక్షతమని మైవోం క్షప్తా అముత్రాముష్మిన్ బోకే" -
 ఇతి సవ్యేన పాత్రమాలభ్య, దక్షిణేన విప్రహస్తం గృహత్వా పర్యమన్నం స్పర్శయిత్వా,
 "ఇదం విష్ణుర్వివక్రమే త్రేదా నిదధే పదమ/ సమూదమన్య పాగంస్తురే స్వాహా విష్ణో
 అన్నం రక్షన్య/" - ఇత్యన్నే అజ్యసహితనఖద్యిజాల్లాప్తప్రదేశం ప్రవేశ్య, ద్వీజవామాల్లాప్త
 తర్ధపిమధ్యమాః పాత్రం స్పర్శయిత్వా,

"---గోత్రస్య ---శర్మణః పితృః ప్రతస్య (అథవా, ---గోత్రాయా ---నామ్నోః
 మాతృః ప్రతాయా) సపిండికరణశ్లాధే శ్లాధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో దేవతే వితత్తే అన్నం
 సవ్యంజనం సవరితరం చ బ్రాహ్మణస్త్యాహవనీయార్థే తత్సర్వం గమ్యేయం భూర్భద్రా
 దరో బోక్తా, అన్నం చ బ్రహ్మ, అహం చ బ్రహ్మ, బోక్తా చ బ్రహ్మ, న్యర్థమయం పాత్రం,
 అక్షయవటహ్మయేయం శ్లాధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే శంఖనక్రగదాధరాయ ఇదమిద
 మిదమన్న మమృతస్వరూపం ఆత్మవృద్ధత్తం దాన్యమావం చ స్వాహా/ అన్నం నమః/

⁴⁹⁹ అపైని కర్తా ఉపవీతి, కుడికాలును పెనుకకు మడచి, ఎడమపాదమును భూమిపైమోచి
 విష్ణుస్థాననిమంత్రితప్రప్తి ముందు కూర్చుండి, "ఓం భూర్భువస్సువః/ తత్సవితుర్వరేణ్యం/
 భర్గో దేవస్య ధీమహి/ధియో యోనః ప్రచోదయాత్/దేవనవితః ప్రసువ"- అని కూర్చుజలంతో
 అన్నమును ప్రోక్షించి, అన్నమును ప్రదక్షిణముగా పరిషేవనము చేసి, విప్రని హస్తమునందు
 కూర్చుతో శుద్ధోదకము నొసగి,

³⁰¹ "ప్రథివీ తే పాత్రం---అముత్రాముష్మిన్ బోకే"-అని చెప్పుచు ద్వీజని బోర్లించిన కుడిచేతి
 నాల్గువ్రేళ్లు తన కుడిచేత గ్రహించి అన్నాదికమును స్పృశించెనేని, "ఇదం విష్ణుర్వివక్రమే--
 స్వాహా విష్ణో అన్నం రక్షన్య/" - అని ద్వీజని అంగుష్ఠాగ్రమును నేరిలో నద్ది, ఆ అంగుష్ఠమును
 అన్నమధ్యమున ప్రవేశపెట్టి, ద్వీజని ఎడమచేతి తర్ధపిమధ్యమాంగుష్ఠములతో ఆకునుపట్టింది,

నమమ!"-ఇత్యుక్త్వా భోక్తృహస్తం విస్సజ్య, ⁵⁰¹ "గయాయామశయవటచ్చాయాయాం
సత్యవ్రతశేత్రే పుణ్యకోటివిమాన చ్చాయాయాం పెరుందేవీనాయకానమేత శ్రీదేవాధి
రాజస్వామినన్నిధౌ శ్రీసింహపాదే దత్తమ్/త్రాధనంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే శ్చదం నమమ!" -
ఇతి కులసీదళమిత్రయవోదకం దర్శైస్సహ పాత్రమూలే దేవతీర్థేన దద్యాత్. ⁵⁰² అనంతరం
భగవదారాధనక్రైజ్యర్థపరః "రామానుజదయాపాత్ర" మేతాదిక ముచ్చరణ భోక్తృహస్తేషు
పరుమాళ్ తీర్థం దద్యాత్.

పెరుమాళ్ తీర్థప్రదానమ్

రామానుజదయాపాత్రం జ్ఞాననైరాగ్యభూషణం/
శ్రీమద్యైజ్యుటనాథార్యం వందే నేదాస్తదేశికమ్||
లక్ష్మీనాథనమారంభాం నాథయామునమధ్యమామ్/
అన్యదావార్యపర్యంతాం వందే గరువరమ్పురామ్||
యో నిత్యమమ్యతపదామ్బుజయుగ్మరుక్మ
వ్యామోహతస్తదితరాశ తృణాయ మేనే/
అన్యద్గురోర్భగవతోఽన్యదయైకనిన్దో
రామానుజస్య వరణో శరణం ప్రవద్యే||
మాతాపితాయువతయస్తనయా విభూతి
స్సర్వం యదేవ నియమేన మదస్యయానామ్/
ఆద్యస్య నః కులపతేర్వకుళాభిరామం
శ్రీమత్తదక్ష్యాయుగళం ప్రణమామి మూర్ధ్నా||

⁵⁰¹ ద్విజుని హస్తము నట్లే పట్టుకొని, "---గోత్రస్య --- అన్నం నమః/నమమ!" -వజ్రకు చెప్పి
ద్విజుని హస్తమును విడచిపెట్టి, "గయాయామశయవటచ్చాయాయాం-----విష్ణవే శ్చదం
నమమ"- అని చెప్పి దేవతీర్థముతో కులసీదళముతో కూడిన శ్వేతాక్షతోదకమును దర్శనంతో
నహ భుక్తిపాత్రమూలమున విడువవలెను.

⁵⁰² తదుపరి "రామానుజదయాపాత్రం" మొదలగు 5 శ్లోకములను పఠించుచు తిరువారాధన
చేసిన స్వామి భోక్తలకు పెరుమాళ్ తీర్థపీయవలెను.

భూతం నరస్య సుహదాహ్యాయ భట్టనాథ
 శ్రీభక్తిసార కులశేఖరయోగివాహన్/
 భక్తాభ్యురేణు పరకాలయతీస్య మిత్రాన్
 శ్రీమత్పరామృతమునిప్రణతోఽన్య నిత్యమ్॥
 - ఇత్యుత్పరన్ భోక్తాణాం పెరుమాళ్ తీర్థం దద్యాత్.

భుగ్నో నమిష్టిదానాని

⁵⁰² ప్రాచీనావతీ, విశ్వేదేవ వితుః విశ్వస్థానమధ్యే దక్షిణాగ్రం భుగ్నం నిక్షిప్య, తులవీతిలా
 క్షతాన్ గృహీత్వా,

⁵⁰³ తరువాత కర్తవ్యో కనిష్ఠుడు ప్రాచీనావతీయై, విశ్వేదేవులకు, వితరులకు సుద్యస్థలమున
 నొక దక్షిణాగ్ర భుగ్నము నుంచి, ఎడమమోకాలును వెన్నకు మదది, కుడిపాదమును వేలపై
 మోపి కూర్చొని, దక్షిణాతిముఖుడై, "అంజలిబద్ధుడనై, "బ్రహ్మార్పణం బ్రహ్మభూమిః---
 విశ్వభుగవ్యయః॥" - అని చెప్పి, "మమ వితుః (మాతా) నపిండికరణక్రూరాధనమ్" అని
 పఠింపి ఉపవీతియై, "శ్రవణదక్షనంజ్ఞాత విశ్వేదేవయానీ" - అని చెప్పి విశ్వేదేవులకు నమస్కరించి,
 ప్రాచీనావతీయై, "నమరుద్రాదిత్యస్వయాన అన్యత్పితృ విశ్వపితామహప్రవితామహయానీ" -
 అని చెప్పి వితరులకు నమస్కరించి, "నిమిత్తయాన వితుః (మాతా) వ్రేతయానీ" - అని చెప్పి
 వ్రేతనిమిత్తునికి నమస్కరించి, ఉపవీతియై, "క్రౌఢనందక్షత శ్రీమహావిష్ణయానీ" - అని చెప్పి
 విష్ణువునకు నమస్కరించి, "వ్రత్యక్ష శ్రీమహావిష్ణయానీ" - అని చెప్పి తిరువారాధనగృహము
 నందలి పెరుమాళ్లపై తిరిగి నమస్కరించి, ప్రాచీనావతీయై, "నర్వాకారో భగవాన్ సదేవ
 శ్రీజనార్దనః ప్రీయతామ్" - అని చెప్పి తులవీదళము, తిలలతో కూడిన శ్వేతాక్షతోదకమును
 విశ్వతీర్థముతో ఆ భుగ్నము ముడిపై విడిచి, లేచి నిల్చి "గయగయగయ---అక్షయవటః"-
 పఠ్యంతము చెప్పుచూ మూడుసార్లు తనమట్టును తాను ప్రదక్షిణముగా తిరిగి, మఱల
 భుగ్నమున కెదుట ఎడమమోకాలిని వెన్నకు జాపి కుడిపాదమును భూమిపై మోపి దక్షిణా
 ముఖముగా కూర్చుండి, ఉపవీతియై, "భగవత్సమారాధనమ్" - అనుచు ఉదకుంభముతోవి
 జలమును దేవతీర్థముతో ఆ భుగ్నము ముడిపై విడువవలెను. ఈ ప్రదక్షిణాదులను కనిష్ఠునితో
 మొదలిడి శ్వేష్ఠునివఱకు కర్తవ్యంబును చేయవలెను.

“బ్రహ్మర్పణం బ్రహ్మ హవిః బ్రహ్మగ్నో బ్రహ్మణా హుతమ్”

బ్రహ్మైవ తేన గస్తవ్యం బ్రహ్మకర్మ సమాధినా॥

యజ్ఞేత్వరో హవ్యసమస్తకవ్య భోక్తాఽవ్యయాత్మా హరిరీశ్వరోఽత్ర

తత్సన్నిధానాదపయాస్తు సద్యో రక్షాన్యకేషాణ్యనురాశ్చ సర్వే॥

ఏకో విష్ణుర్మహద్భూతం పృథగ్భూతాన్యనేకతః

శ్రీన్ భోకాన్ వ్యావ్య భూతాత్మా భుక్త్యైత్వభుగవ్యయః॥”

మమ ఏతుః (మాతుః) సమిందీకరణశ్రాద్ధారాధనేన, ఉపపితి, “క్రతుదక్షసంక్షుక విశ్వేదేవయామీ” - ఇతి విశ్వేదేవాన్ నమస్కృత్య, ప్రాచినాపితి, “వసురుద్రాదిత్యస్వరూప అస్మత్పితృః పితృపితామహప్రపితామహయామీ” - ఇతి ఏత్యాన్ నమస్కృత్య, “నిమిత్త రూప ఏతుః (మాతుః) ప్రేతయామీ” - ఇతి నిమిత్తం నమస్కృత్య, ఉపపితి, “శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణుయామీ” - ఇతి విష్ణుం నమస్కృత్య, “సత్యక్షశ్రీమహావిష్ణుయామీ” - ఇతి రిరువా రాధనగృహస్థభగవంతం నమస్కృత్య, ప్రాచినాపితి, “సర్వాకారో భగవాన్ సదేవ శ్రీమనార్జునః ప్రీయతామీ” - ఇతి తులసిదళశిలసహితయవోదకం పితృభిరేన భుగ్నో ఉత్పృజ్య, ఉత్థాయ, “గయగయగయ, గయాశ్రాద్ధం, గయాశ్రాద్ధం, గయాశ్రాద్ధమ్! అక్షయవతో అక్షయవతో అక్షయవతుః!” - ఇత్యుచ్చార్య ఆత్మప్రదక్షిణం కృత్వా, ఉపపితి, “శ్రీ భగవత్సమారాధనమ్!” - ఇతి దేవభిరేవోదకం భుగ్నోపరి దత్వాత్. ప్రదక్షిణాదికం కనిష్ఠాదారభ్య త్యేష్ఠాంతం సర్వే కర్తారః కుర్యుః.

పరిషేవనమ్ - ప్రాణాహుతయః:

⁵⁰⁴ “స్వామినః యథా సౌకర్యం పరిషేవనమ్” - ఇత్యుక్త్వా, “సత్యం త్వదేన పరిషేవనమ్” - ఇతి భగవత్పమర్శితేవార్జ్యజలేన ప్రేతవర్జ్యం పరిషేవనం కారయిత్వా, “అమ్మ

⁵⁰⁴ “స్వామినః యథా సౌకర్యం పరిషేవనమ్” - అవి స్వాములను పరిషేవనము చేయమని కోరి, ప్రేతకు మినహా ఇతరులకు భగవంతువ కర్మము నొనగిన జలమును పరిషేవనార్థ మొనగి (ప్రేతకు కుద్ధోదకము నొనగి), “సత్యం త్వదేన పరిషేవనమ్” - అని వారందఱిచే అన్నమును పరిషేవనము చేయించి, “అమ్మతోపస్తరణమసి” - అని ఆపోకవార్ధము భగవత్పాదశిర్షమును

లోపస్తరణమనీ - ఇత్యాపాకసం భగవత్పాదోదకేన ప్రేతవర్ణ్యం కారయిత్యా, ప్రేతస్య కేవలం కుర్థోదకేన పరషేవనం అపాతనం వ కారయిత్యా, ప్రాజాహుతివ కారయేత్.

1. శ్రద్ధాయాం ప్రాజ్ఞే నివేష్టోఽమృతం జహోమి శివో మాఽఽవిశాప్రదాహాయ
ప్రాజానాయ స్వాహో ప్రాజానాయ నారాయణాయేదం నమమ
2. శ్రద్ధాయామపానే నివేష్టోఽమృతం జహోమి శివో మాఽఽవిశాప్రదాహాయ
అపానాయ స్వాహో అపానాయ నారాయణాయేదం నమమ
3. శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివేష్టోఽమృతం జహోమి శివో మాఽఽవిశాప్రదాహాయ
వ్యానాయ స్వాహో వ్యానాయ నారాయణాయేదం నమమ
4. శ్రద్ధాయాముదానే నివేష్టోఽమృతం జహోమి శివో మాఽఽవిశాప్రదాహాయ
ఉదానాయ స్వాహో ఉదానాయ నారాయణాయేదం నమమ
5. శ్రద్ధాయాగం సమానే నివేష్టోఽమృతం జహోమి శివో మాఽఽవిశాప్రదాహాయ
సమానాయ స్వాహో సమానాయ నారాయణాయేదం నమమ
6. బ్రహ్మణి మ అత్మాఽమృతత్వాయ శ్రీగోవిందాయ నమః

నిమిత్తస్య "ప్రాజానాయ స్వాహో అపానాయ స్వాహో వ్యానాయ స్వాహో ఉదానాయ స్వాహో సమానాయ స్వాహో బ్రహ్మణి మ అత్మాఽమృతత్వాయ" - ఇతి ప్రాజాహుతివ కారయిత్యా.

హస్తోదకం దత్వా, "స్వామినః యథానుఖం జషధ్యమ్/ స్వామినః వనిష్ఠవామ దేవావన యూయమాగతాః, యుష్మదనుగుణం పదార్థాః న మయా సంపాదితాః/ సంపాదితేషు పదార్థేషు భగవన్నివేదితేషు యద్యదభిప్రీతం తక్షదానాయ్య రాత్రో యథా క్షున్నజాయేత తథా భుంక్త్యా వయం సంరక్షణీయాః"-

ప్రేతకు మిసహా ఇతరుల కొనగి, ప్రేతకు కుర్థోదకమును మాత్రమే అపాశనార్థ మొనగి, ప్రేతేతరులకు పై నొసగిన 1-6 మంత్రములతో ప్రాజాహుతులను చేయించి, ప్రేతకు మాత్రము "ప్రాజానాయ స్వాహో/అపానాయ స్వాహో/వ్యానాయ స్వాహో/ఉదానాయ స్వాహో/సమానాయ స్వాహో/ బ్రహ్మణిమ అత్మాఽమృతత్వాయ"- అని ప్రాజాహుతులు చేయించి,

⁵⁰⁵ ఇత్యుపపితి, ప్రార్థ్య. ⁵⁰⁶ ఓం భూర్భువస్సువః/ తత్సవితుర్వరేణ్యం/ భర్గో దేవస్య
 ధీమహి/ ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ - ఇతి ౧౨ - "ఓం మధు వాతా ఋతాయతే
 మధు శరన్ని నివవః/ మాధ్వీర్నస్సన్వోవధీ/ మధు నక్షములోషని మధుమత్కార్థవగం
 రజః/ మధు ద్యౌరస్తు నః ఏతా/ మధుమాన్సో వనస్సతిర్మధుమాగం అస్తు సూర్యః/
 మాధ్వీర్నానో భవన్తు నః ఓం మధుమధుమధు" - ఇతి మధుపరిషేషణం కుర్యాత్. పురుష
 సూక్తాదీని క్రావయేత్. ⁵⁰⁷ ఖోజనాంతే, ప్రాచీనాపితి.

"అహమస్మి ప్రథమజా ఋతస్య/ పూర్వం దేవేభ్యో అమృతస్య నాభీః/ యో మా
 దదాతి న ఇ దేవ మానో/ అహమస్తు మన్నమదస్తమద్భి/ పూర్వమగ్నోరపి దహ-
 త్యన్నేమ/ యతా హసాతే అహమత్తరేమ/ వ్యాత్రమస్య పశనస్పృజమ్భేమ/ పశ్యత్తి
 ధీరాః ప్రవరన్తి పాకాః/ జహోమ్యన్యం న జహోమ్యన్యమ్/ అహమన్తం పశమిచ్ఛరామి/
 నమానమర్థం పర్యేమి భుభూతో కో మామన్తం మనుష్యో దయేత/ పరాకే అన్నం
 నిహతం తోక ఏతత్/ విత్వేదేవైః విత్సభీర్భువ్రమన్నేమ/ యదద్యతే లుప్యతే యత్స
 రోప్యతే తతమిసా తనూర్మే బభూచ/ మహాస్తా వయా నకృద్భుగేన పశ్రో దివత్సా
 పృథ్వీ పృథివిత్సా సాకమ్/ తత్సమృతస్తో నమీనన్తి వేదనః/ వైతద్యుయో తవతి
 నోకనీయః/ అన్నం ప్రాణమన్న మప్రానమాచరి/ అన్నం మృత్యుంతము జీవాతు

⁵⁰⁵ ప్రాజాహుకులను వేయునప్పుడు అకుసు పట్టుకొనియుండిన ఎడమవేలిని కదిగి కొనుటకు
 స్వాములకు హస్తాదకము నొసగి, ఉపపితియై "స్వామినః యథానుభం ---- వయం సంరక్ష
 జీయా" - అని వారిని ప్రార్థించి.

⁵⁰⁶ ఉపపితిగనే ఉండి "ఓం భూర్భువస్సువః/ ధియో యో నః ప్రచోదయాత్" - అని గాయత్రి
 మంత్రమును మూడుసార్లును, - "ఓం మధు వాతా ఋతాయతే --- ఓం మధు మధుమధు" -
 అని మధుక్రయమునూ వెప్పుచూ ఖోజనము వేయుచున్న స్వాములకు మధుపును, అరటి
 పండ్లను వడ్డించవలెను. పురుషసూక్తాదులను వినిపించవలెను.

⁵⁰⁷ స్వాముల ఖోజనాంతమున (అనగా, వారు పెరుగన్నము తినుచున్నప్పుడు) ప్రాచీనా
 పితియై, "అహమస్మి ప్రథమజా ఋతస్య ---- మదాదిత్యా అధి నర్వే తవన్తి" - అని అన్న
 సూక్తమును పఠించి,

మాహుః/అన్నం బ్రహ్మణో జరసం వదన్తి/అన్న మాహుః వ్రజననం వ్రజాసామ/మోమ
మన్నం విస్తతే అప్రవేతా/ నత్యం బ్రహ్మివద ఇత్పతన్య/ నార్కమణమున్యేతి నో
సఖాయమ్/ కేవలమో భవతి కేవలాదీ/ అహం మేమ వ్రనయన్ వర్తన్నన్య/ మా
మదన్యహమద్భ్యన్యాన్/ అహగం నదమృతో భవామి/ మదాదిత్యా అధి నర్వే తపన్తి
ఓం" - ఇత్యన్నసూక్తం పఠిత్యా.

⁵⁰⁸ "స్వామిను భగవన్ని వేదితేషు వదార్థేషు కిమవేక్షితమ్?" - ఇతి పృష్ట్యా, "నకలం
నమ్నూర్థమ్" - ఇతి ప్రతికృత్తి.

"ఓం మధు నాతా ఋతాయతే మధు కరన్తి నిన్దనా/ మార్ద్యర్పన్సన్వోవధీ/ మధు
నత్తముతోషసి మధుమత్పార్థవగం రజః/ మధు ద్యౌరస్తు నా ఏతా మధుమాన్స్తా
వనన్సతిర్మధుమాగం అస్తు సూర్యః/ మార్ద్యర్థావో భవన్తు నా/ ఓం మధుమధుమధు" -
ఇతి మధుశ్రయం పఠిత్యా.

⁵⁰⁹ ఉపపితి "విశ్వేదేవా మధుమధు సంవన్నమ్?" - ఇతి పృష్ట్యా, "అస్తు సంవన్నమ్"
- ఇతి ప్రతికృత్తి, "తృప్తాహః" - ఇతి పృష్ట్యా, "తృప్తాన్యః" - ఇతి ప్రతికృత్తి, ప్రాధివాపితి.

⁵¹⁰ "అక్షన్న మే మదస్త హ్యవప్రియా తదూచత/ అస్తోవత స్వభానవో విప్రా న
విప్రియా మతీ/ యోజాన్యన్య తే హరీ" - వసుదుద్రాదిత్యన్యరూప అన్యత్పితుః విత్ప

⁵⁰⁸ "స్వామిను భగవన్ని వేదితేషు వదార్థేషు కిమవేక్షితమ్?" - (భగవంతునికి నివేదించిన భోజ్య
పదార్థములతో స్వాములకింకా ఏమి కావలెను?) అని స్వాముల నడిగి, "నకలం నమ్నూర్థమ్"
(అంతా పరిపూర్తిమైనది) - అని వారిచే చెప్పించుకొని, "మధు నాతా ఋతాయతే - మధుమధు
మధు" - అని మధుశ్రయమును చెప్పి,

⁵⁰⁹ ఉపపితియై "విశ్వేదేవా మధుమధు సంవన్నమ్?" - అని విశ్వేదేవుల నడిగి, "అస్తు సం
వన్నమ్" - అని చెప్పించుకొని, "తృప్తాహః" - అని అడిగి, "తృప్తాన్యః" - అని చెప్పించుకొని,

⁵¹⁰ ప్రాధివాపితియై, పితృస్థాననిమంత్రితు మధ్యేతి "అక్షన్న మేమదస్త----- యోజాన్యన్యతే
హరీ" - అని చెప్పి, "వసుదుద్రాదిత్యన్యరూప --- మధు మధు సంవన్నమ్?" - అని అడిగి,
"అస్తు సంవన్నమ్" - అని చెప్పించుకొని, "ఏయ విత్పపితామహావ్రపితామహో తృప్తాన్యః?" -
అని అడిగి, "తృప్తాన్యః" - అని చెప్పించుకొని,

ఏతామహప్రసితామహామధుమధు నంపన్నమ్?" - ఇతి పృష్ట్యా, "అస్తు నంపన్నమ్" - ఇతి ప్రత్యుక్తే, "ఏతః ఏత్యపితామహప్రసితామహః తృప్తాహః" - ఇతి పృష్ట్యా, "తృప్తాన్యః" - ఇతి ప్రత్యుక్తే, "ఏమిత్తం నంపన్నమ్" - ఇతి పృష్ట్యా, "అస్తు నంపన్నమ్" - ఇతి ప్రత్యుక్తే, "తృప్తోఽసి" - ఇతి పృష్ట్యా, "తృప్తోఽస్మి" - ఇతి ప్రత్యుక్తే, "ఉపవీతి, శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్టో మధుమధు నంపన్నమ్" - ఇతి పృష్ట్యా, "అస్తు నంపన్నమ్" - ఇతి ప్రత్యుక్తే, "విష్టో తృప్తోఽసి" - ఇతి పృష్ట్యా, "తృప్తోఽస్మి" - ఇతి ప్రతిపదసంప్రాప్త్య, వికిరం కుర్యాత్.

వికిరరత్నము

1. ³¹¹ ఉపవీతి, విశ్వేదేవపాత్రస్య పురతః స్వల్పమాత్రస్థలశుద్ధిం కృత్వా, స్వల్పమన్నం గృహీత్వా,

"అసోమపాశ్వ యే దేవా యజ్ఞభాగవివర్ధితా/ తేషామన్నం ప్రదాస్యమి వికిరం త్రేత్యదైవికమ్" - ఇతి దేవతీర్థవదుదగవవర్ణం దత్వా, పువశ్చుద్ధోదకం దత్వా,

2. ³¹² ప్రాచీనావీతి, విశ్వపాత్రస్య పురతః స్వల్పమాత్రస్థలశుద్ధిం కృత్వా, స్వల్పమన్నం గృహీత్వా,

³¹¹ ప్రాచీనావీతియై, ప్రతస్థాననిమంత్రకుని "నంపన్నమ్?" అని అడిగి, "అస్తు నంపన్నమ్" -

అని చెప్పించుకొని, "తృప్తోఽసి" - అని అడిగి, "తృప్తోఽస్మి" - అని చెప్పించుకొని,

³¹² ఉపవీతియై, విష్ణుస్థానభోక్త్రసు శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్టో మధుమధు నంపన్నమ్" - అని అడిగి, "అస్తు నంపన్నమ్" - అని చెప్పించుకొని, "విష్టో తృప్తోఽసి" - అని అడిగి "తృప్తోఽస్మి" - అని చెప్పించుకొని, ఆ తర్వాత వికిరస్థానమును వేయవలెను.

³¹³ ఉపవీతియై, విశ్వేదేవుల భోజనపాత్రముందు దక్షిణమునుండి ఉత్తరమున కొక చిన్న స్థల శుద్ధిని చేసి, ఏకుర్లనిపాత్రనుండి కొంచెమున్నము తీసికొని "అసోమపాశ్వ" అను మంత్రముతో నాల్గువైశ్వానరమునుండి (దేవతీర్థమువలె) ఆ అన్నమును చాచుగట్టి దక్షిణమునుండి ఉత్తరమున కంతమగునట్లుంచి, ఆ అన్నముపై అదే ప్రకారము చాచుగట్టి కూర్చుతో కుద్ధోదకమును విడిచి,

³¹⁴ ప్రాచీనావీతియై, వికరుల భోజనపాత్రముందు పడమటినుండి తూర్పున కొక చిన్న స్థల శుద్ధిని చేసి, ఏకుర్లనిపాత్రనుండి కొంచెమున్నము తీసికొని "అసంస్కృతప్రమీయాత్" అను

"అనంస్యోతప్రచీతా య త్యాగిన్యో యో కుల్పన్తయః/ దాన్యోమి తేభ్యో వికిర మన్నం తాభ్యేత్స వైత్సకమ్" - ఇతి ఏకృతిర్థవత్ప్రాగవసర్గం దత్వా, పునశ్చుద్ధోదకం దత్వా,

3. ³¹⁵ ఉపవీతి, విష్టాః పాత్రస్య పురతః స్వల్పమాత్రస్థలతుద్ధిం కృత్వా, స్వల్పమన్నం గృహీత్వా,

"అనంశయో భవేద్విష్టుః మోక్షసాధన మవ్యయమ్/ ఏత్పాణాం త వరం శ్రేష్ఠం వికిరాన్నం త వైష్టవమ్" - ఇతి మంత్రేణ దేవతీర్థవద్దత్వా, పునశ్చుద్ధోదకం దత్వాత్. నిమిత్తస్య వికిరం వాప్తి,

ప్రకిరక్రమః(వాయనవిణాప్రదానమ్)

³¹⁶ ప్రాచీనావీతి, దేవపితృమర్త్యే ప్రోక్ష్య, పూర్వవద్దక్షిణాగ్రం భుగ్నం నిషిప్య, సవ్యం శాన్వాద్య, "మార్దయన్తామ్" ఇతి భుగ్నం తిరోదకం నిషియ,

మంత్రముతో అంగుష్ఠతర్థపిమధ్యమునుండి (ఏత్పతీర్థమువలె) అ అన్నమును చాలుగద్దె పడమటినుండి కూర్చున కంఠమగునట్లుగా నుంచి, అ అన్నముపై అదే ప్రకారము చాలుగద్దె కూర్చుతో కుద్ధోదకమును విడిచి,

³¹⁵ ఉపవీతియై, విష్టువుతో జనపాత్రముందు ఒకే ఒకచోట నొక విన్న స్థలతుద్ధిని చేసి, ఏతుర్దవిః పాత్రనుండి కొంచెమన్నము తీసికొని "అనంశయో భవేద్విష్టుః" అను మంత్రముతో నాల్గుప్రక్క కొనలనుండి (దేవతీర్థమువలె) అ అన్నమును ఒకేచోట అ స్థలమునందుంచి, కూర్చుతో అ అన్నముపై కుద్ధోదకమును విడువవలెను. ప్రేతకు వికిరప్రదానము లేదు.

³¹⁶ తరువాత ప్రకిర(వాయన) పిండప్రదానము చేయవలెను. దీనికి ప్రయోగము: కర్తప్రాచీనా వీతియై హోమము చేయగా మిగిలిన అన్నముతో నొక వాయనపిండమును చేసి, విశ్వేదేవు లకు, ఏతరులకు మధ్య ఇదివరకుండిన భుగ్నము ప్రక్క దర్పలపై మతోక దక్షిణాగ్రభుగ్నము నుంచి, ఎడమమోకాలిని వెనుకకు జాపి, కుడి పాదమును భూమిపై మోపి దక్షిణాముఖముగా కూర్చుండి "మార్దయన్తామ్" అని అ భుగ్నముపై తిరోదకమును ఏత్పతీర్థముతో విడిచి, పిండ మును చేతిలో గ్రహించి, "యే అగ్ని దగ్ధా---త్వప్తాయాస్తు వరాం గతిమ్" అని చెప్పినచో అ పిండమును భుగ్నముపై నుంచి, "అగ్ని దగ్ధేభ్యః అనగ్ని దగ్ధేభ్యః --- ఏతద్వస్తిరోదకమ్" అని చెప్పి అ పిండముముట్టును అపవన్యముగా ఏత్పతీర్థముతో తిరోదకమును విడిచి, ఉపవీతియై

"యే అగ్నిదగ్ధా యేనగ్నిదగ్ధాః యేహ జాతాః కులే మమ/ ధూమా దత్తేన
 విండేన తృప్తా యాన్త పరాం గతిమ్" - ఇతి నిధాయ, "అగ్నిదగ్ధభ్యః అనగ్నిదగ్ధభ్యః
 అన్యత్యులప్తసూతమృతేభ్యః అయం విండస్వేదా నమః/ అగ్నిదగ్ధాశ్చో అనగ్ని శ్చే
 దగ్ధాశ్చ మార్జయంతామ్/ ఏతద్వప్తితోదకమ్" - ఇతి పిండోపరి తిథోదకం నివయేత్. ఉప
 పిఠి, అవమ్య, ప్రాచీవాపిఠి, "నర్వత్ర అమృతాపిదానమసి" - ఇతి పర్వత్రాపోశనం కార
 యిత్యా, పిండం వాయుసేభ్యో దద్యాత్. ఉపపిఠి అవమసం కుర్యాత్.

భోజనానంతరార్హప్రదానమ్

³¹⁷ అవాంతానానసేషాపరిత్యక్త, అర్హసమీపం గత్వా, ఉపపిఠి, విశ్వేదేవహస్తే కుద్ధోదకం
 దత్వా, పరిత్రం నిధాయ,

"యా దివ్యా ఆవః పయసా సంబభూవుః/ యా అన్తరక్ష ఉత పార్థివీర్యాః/
 హిరణ్యనిర్ధా యజ్ఞయాప్తాన అవశృగ్గం స్తోనా భవన్తు!-----గోత్రన్య-----శర్మణః
 ఏతుః ప్రేతస్య (అథవా, ---గోత్రాయా ---నామ్నూః మాతుః ప్రేతాయా) నపిండి
 కరణశ్రద్ధో క్రతుదక్షనంజ్ఞక విశ్వేభ్యో దేవేభ్యస్సాహా నమః/ స్వాహాయం వో భుక్తి
 తృప్తిః" - ఇత్యర్హం దత్వా, "అస్తు భుక్తి తృప్తిః" - ఇతి ప్రత్యక్షే, "క్రతుదక్షనంజ్ఞక విశ్వే

అవమింది, ప్రాచీవాపిఠియై "నర్వత్ర అమృతాపిదానమసి" - అని స్వాముల కుత్తరాపోశనము
 నొసగి, పిండమును వాయునమున కొనగి, ఉపపిఠియై అవమనము చేయవలెను.

³¹⁷ తదుపరి కరముఖజ్ఞానము చేసికొని, అవమింది వదిలిన స్వాములను హోమస్థానమున
 అర్హపాత్రలకు చేరువగా కూర్చుండజెట్టి, ఉపపిఠియై విశ్వేదేవులచేతిలో కూర్చుతో కుద్ధో
 దకము నొసగి, అర్హపాత్రలో నుండిన అయామతపరిత్రము నతని దోపిటిలో నుంచి, "యా
 దివ్యా ఆవః పయసా ---- స్వాహాయం వో భుక్తి తృప్తిః" - అని అర్హపాత్రనుండి దర్పితో
 జలమును తీసికొని అతని దోపిటిలో అర్హము విచ్చి, "అస్తు భుక్తితృప్తిః" అని చెప్పించుకొని,
 "క్రతుదక్షనంజ్ఞకవిశ్వేదేవా రోవయత?" - అని అడిగి, "అస్తు రోవయత" - అని చెప్పించు
 కొని, మఱిం కూర్చుతో కుద్ధోదకము నొసగి, అయామతపరిత్రమును తీసికొని తిరిగి అర్హ
 పాత్రలో నుంచి, అపాత్రను దర్పిలచేతను దర్పిచేతను కప్పియుంచవలెను.

దేవా రోవయత?"- ఇతి పృష్ట్యా, "అస్తు రోవయత" - ఇతి ప్రతివచనం ప్రాప్య, పునః కృద్ధోదకం దత్వా, పవిత్రమదాయ అర్ఘ్యపాత్రే విధాయ, దర్పిర్దర్శ్యా వప్రచ్ఛాద్యః.

⁵⁷⁸ ప్రాచీనావీతి, పిత్రాదీనాం హస్తే కుద్ధోదకం దత్వా, పవిత్రం విధాయ,

"యా దివ్యా అవః పయసా సంబభూవుః/ యా అవ్రరీక్ష తత పార్థవీర్యా/ హిరణ్యవర్ధా యజ్ఞయాస్తాన అవశ్మగ్ధం స్మృనా భవన్తు- - - - - గోత్రస్య - - - - - శర్మణః/ వితుః (అథవా, - - - - - గోత్రాయా - - - - - నామ్నోః మాతూ) నవించీకరణశ్రాద్ధే వితుః/ విత్పవితామహాప్రపితామహాభ్యస్వదా నమః/ స్వధేయం వో భుక్తి తృప్తిః" - ఇత్యర్ఘ్యం దత్వా, "అస్తు భుక్తి తృప్తిః" - ఇతి ప్రకృత్యై, "వసుయద్రాదిత్యవ్యయావ అన్యత్పితుః/ విత్పవితామహాప్రపితామహాభ్యస్వదితమితీ బ్రూత" - ఇతి పృష్ట్యా, "అస్తు స్వదితమ్" - ఇతి ప్రకృత్యై, పునః కృద్ధోదకం దత్వా, పవిత్రమదాయ అర్ఘ్యపాత్రే విధాయ, దర్పిర్దర్శ్యా వప్రచ్ఛాద్యః, "ప్రాచీనావీతి, నిమిత్తస్య హస్తే కుద్ధోదకం దత్వా, పవిత్రం విధాయ,

"యా దివ్యా అవః పయసా సంబభూవుః/ యా అవ్రరీక్ష తత పార్థవీర్యా/ హిరణ్యవర్ధా యజ్ఞయాస్తాన అవశ్మగ్ధం స్మృనా భవన్తు- - - - - గోత్రస్య - - - - - శర్మణః

⁵⁷⁸ తదుపరి ప్రాచీనావీతియై పితరుల వేతితో కూర్చుతో కుద్ధోదకము నొసగి, పితర్ఘ్యపాత్రలోని ఆయామతపవిత్రము తీసి అతని దోసిదిలో నుంచి, "యా దివ్యా అవః పయసా - - - - - స్వధేయం వో భుక్తి తృప్తిః" - అని అర్ఘ్యము నిచ్చి, "అస్తు భుక్తి తృప్తిః" అని చెప్పించుకొని, "వసుయద్రాదిత్యవ్యయావ అన్యత్పితుః/ విత్పవితామహాప్రపితామహాభ్యస్వదితమితీ బ్రూత" - అని అడిగి, "అస్తు స్వదితమ్" - అని చెప్పించుకొని, మఱల కూర్చుతో కుద్ధోదకము నొసగి, ఆయామత పవిత్రమును తీసికొని తిరిగి అర్ఘ్యపాత్రలో నుంచి, ఆపాత్రను దర్పణవేతను దర్పివేతను కప్పి యుంచవలెను.

⁵⁷⁹ తదుపరి ప్రాచీనావీతియై ప్రేతనిమిత్తనివేతితో కూర్చుతో కుద్ధోదకము నొసగి, ప్రేతార్ఘ్య పాత్రలోని ఆయామతపవిత్రమును తీసికొని అతని దోసిదిలో నుంచి, "యా దివ్యా అవః పయసా - - - - - స్వధేయం వో భుక్తి తృప్తిః" - అని అర్ఘ్యము నిచ్చి, "అస్తు భుక్తి తృప్తిః" అని చెప్పించుకొని, "స్వదితమ్?" - అని అడిగి, "అస్తు స్వదితమ్" - అని చెప్పించుకొని, మఱల కూర్చుతో కుద్ధోదకము నొసగి, ఆయామతపవిత్రమును తీసికొని తిరిగి అర్ఘ్యపాత్రలో నుంచి, ఆ పాత్రను దర్పణవేతను దర్పివేతను కప్పియుంచవలెను.

(అథవా, -----గోత్రాయాః -----నామ్నోః మాతుః) సపిండికరణశ్రాద్ధే విత్రే వ్రతాయ
ఇయం తే భుక్తి తృప్తిః" - ఇత్యర్హం దత్వా, "అస్తు భుక్తి తృప్తిః" - ఇతి ప్రత్యుక్తే,
"స్వదితమ్?" - ఇతి పృష్ట్యా, "అస్తు స్వదితమ్" - ఇతి ప్రతివచనం ప్రాప్య, పునశ్చుద్ధోదకం
దత్వా, పవిత్రమాదాయ అర్హ్యపాత్రే నిధాయ, దర్పైర్ధర్వాః చ ప్రచ్ఛాద్య.

⁵²⁰ ఉపవీతి, విష్ణుహస్తే శుద్ధోదకం దత్వా, పవిత్రం నిధాయ,

"యా దివ్యా ఆప్తః పయసా సంబభూవుః/ యా అన్తరక్ష ఉత పార్థివీర్యాః/
హరణ్యవర్ణా యజ్ఞయాస్తాన అవశృగ్గం స్సోనా భవన్తు/ ----గోత్రస్య ----శర్మణః
ఏతుః ప్రతస్య (అథవా, -----గోత్రాయాః -----నామ్నోః మాతుః వ్రతాయాః) సపిండి
కరణశ్రాద్ధే శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే స్వాహా నమః/ స్వాహాదం తే భుక్తి తృప్తిః" -
ఇత్యర్హం దత్వా, "అస్తు భుక్తి తృప్తిః" - ఇతి ప్రత్యుక్తే, "శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో
రోవయత?" - ఇతి పృష్ట్యా, "అస్తు రోవయత" - ఇతి ప్రతివచనం ప్రాప్య, పునశ్చుద్ధోదకం
దత్వా, పవిత్రమాదాయ అర్హ్యపాత్రే నిధాయ, దర్పైర్ధర్వాః చ ప్రచ్ఛాద్య.

తామ్బూలప్రదానమ్

⁵²¹ "స్వామినః భోజనాన్తే యశ్కించిత్ సదక్షిణాకమిదం వస్త్రామ్బూలమ్" - ఇతి
నిమిత్తప్రథమం శ్రీవిష్ణుపాదార్చితతులసిదళయుతం సకర్పూరతాంబూలం దక్షిణాం చ దత్వా,

⁵²⁰ తదుపరి ఉపవీతియై విష్ణువు చేతిలో కూర్చుంటే శుద్ధోదకము నొసగి, విష్ణ్వర్హ్యపాత్రలోని
అయామతపవిత్రమును తీసికొని అతని దోసిబిలో నుంచి, "యా దివ్యా ఆప్తః పయసా --
ఇయం తే భుక్తి తృప్తిః" - అని అర్ఘ్యము దేర్చి, "అస్తు భుక్తితృప్తిః" - అని చెప్పించుకొని,
"శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణో రోవయత?" - అనే అడిగి, "అస్తు రోవయత" - అని చెప్పించు
కొని, మఱిల కూర్చుంటే శుద్ధోదకము నొసగి, అయామతపవిత్రమును తీసికొని తిరిగి అర్ఘ్య
పాత్రలో నుంచి, అపాత్రను దర్పలవేతను దర్పివేతను కప్పియుంచవలెను.

⁵²¹ "స్వామినః---ఇదం వస్త్రామ్బూలమ్" - అని నిమిత్తపనికి, పతరులకు, విశ్వేదేవులకు, విష్ణు
వునకు - ఈ క్రమముగా - భగవదర్చితతులసిదళములతో, కర్పూరముతో కూడిన తాంబూ
లములను, దక్షిణల నొసగి, గోవు, భూమి, హరణ్యము, వస్త్రములు, కంబలులు, ఏనుగు,
సేవకులు, సేవికలు, భూషణములు, యవలు, వడ్లు, మినుములు, తిలలు, బెత్తము, చెప్పలు,

గో-భూ-హిరణ్య-వస్త్ర-అజ్ఞావిక-హస్త-దాన-దాసి-భూష-యన-ప్రీతి-మాష-తిల-దండ-
ఉపానహ-భక్త-కమండలు-శయన-యానాసన-ఉపధానైః యథావిభవం సంపూజ్య,

³²² హస్తమాదకం దత్వా, ప్రాచీనావీతి, "అశ్వయమువ్యతామ్" - ఇతి నిమిత్తస్య హస్తే
పితృహస్తే వ శ్వేతాక్షతాన దత్వా, ఉపవీతి, "అశ్వయమువ్యతామ్" - ఇతి శ్వేతాక్షతాన
విశ్వేదేవహస్తే విష్ణుహస్తే వ దత్వా, "అస్త్యశ్వయమ్" - ఇతి ప్రతిః ప్రకృత్యే

³²³ ప్రాచీనావీతి, "వసుదుద్రాదిత్యస్వయావ ఏతః పితృపితామహప్రపితామహాః
స్వధాం వాచయిష్యే" - ఇత్యుక్త్వా, "వావ్యతామ్" - ఇతి ప్రకృత్యే, "ఓగం స్వధా" -
ఇత్యుక్త్వా, కూర్పుగ్రంథిం రిప్తస్య పితృమణ్డలే తిలోదకేన విన్యజేత్. ప్రాచీనావీతి,

"వాతోవాతోఽవత వాజినోనోధనేషు విప్రా అమృతా ఋతజ్ఞాః/ అన్య మధ్వేః వివత
మోదయధ్వం తృప్తాయాత వతిభీర్దేవయానైః" - ఇత్యుక్త్వా,

³²⁴ ప్రాచీనావీతి, "ఏతః ప్రేతనిమిత్తాయ (అథవా, మాతః ప్రేతానిమిత్తాయా) నమః" -
- ఇతి తిలాన విమిత్తస్య వామభాగే ప్రకీర్త్య, ప్రాచీనావీతి, "వసుదుద్రాదిత్యస్వయావ అన్య

గౌడుగు, వీణచెంబు, వాహనము, కుర్చీ, కయ్య, దిండ్లు మున్నగువానిని కర్తయొక్క శక్తి
ననుసరించి ఇచ్చి వారిని పూజించి (లేదా తత్తులమైన దక్షిణ నొసగి),

³²² వారి దోపిటిలో కూర్చోదకము విచ్చి, ప్రాచీనావీతియై నిమిత్తనికి, ఏతరులకును, ఉపవీతి
యై విశ్వేదేవులకు, విష్ణువునకును శ్వేతాక్షతల విచ్చి, "అశ్వయమువ్యతామ్?" - అని వారినడిగి,
"అస్త్యశ్వయమ్" - అని వారిచేత చెప్పించుకొని, ప్రాచీనావీతియై

³²³ "వసుదుద్రాదిత్యస్వయావ ఏతః పితృపితామహప్రపితామహాః స్వధాం వాచయిష్యే" - అని
ఏతరుల నడిగి, "వావ్యతామ్" - అని చెప్పించుకొని, "ఓగం స్వధా" - అని చెప్పుచు కూర్పును
విచ్చి తిలోదకములతో సహా పితృమండలములో పడవేసి, ప్రాచీనావీతియై "వాతోవాతోఽవత
వాజినోనోధనేషు - - - తృప్తాయాత వతిభీర్దేవయానైః" - అని చెప్పి,

³²⁴ ప్రాచీనావీతియై "ఏతః ప్రేతనిమిత్తాయ (అథవా, మాతః ప్రేతానిమిత్తాయా) నమః" - అని
చెప్పి నిమిత్తనికి ఎడమవైపు తిలలను వర్చి, ప్రాచీనావీతియై "వసుదుద్రాదిత్యస్వయావ అన్య
త్పితృ పితృపితామహప్రపితామహాభ్యో నమః" - అని చెప్పి ఏతరులకు ఎడమవైపు తిలలను
వర్చి, ఉపవీతియై "క్రతుదక్షనంజ్ఞకవిశ్వేభ్యో దేవేభ్యో నమః" - అని చెప్పి విశ్వేదేవులకు కుడివైపు

త్వితుః పితృపితౄమహాప్రపితౄమహాభ్యో నమః" - ఇతి పితుః పితౄదివామభాగే తిలాన్ ప్రకీర్ణ, ఉపవీతి, "క్రతుదక్షనంజ్ఞికవిశ్వేభ్యో దేవేభ్యో నమః" - ఇతి విశ్వేదేవానాం దక్షిణ భాగే శ్వేతాక్షతాన్ ప్రకీర్ణ, ఉపవీతి "శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే నమః" - ఇతి శ్వేతాక్ష తాన్ విష్ణార్థక్షిణభాగే ప్రకీర్ణ, ⁵²⁵ ఉపవీతి ప్రణమ్య, ప్రాచీనాపీతి

"దేవతాభ్యః పితృభ్యశ్చ మహాయోగిభ్య పితవో

నమస్సుధాయై స్వాహాయై పితృమేవ నమో నమః॥"

- ఇత్యుక్త్వా, "స్వామినః అస్మిన్ దివనే --- గోత్రం --- శర్మాణం పితరమ్ (అథవా, --- గోత్రం --- నామ్నీం మాతరమ్) ఉద్ధిత్య సపిండికరణశ్రాద్ధం మయా కృతమిదం యథోక్తమస్తు, యథా శాస్త్రానుష్ఠితమస్తు, గయాశ్రాద్ధఫలదమస్తు, అక్షయతృప్తికర మస్తు, భగవత్ప్రీతినం వ భూయాదితి భవంతో మహాహోతుగుహ్లాస్తు" - ఇతి ప్రార్థ యేత్. "తథాస్తు, యథోక్తమస్తు, యథా శాస్త్రానుష్ఠితమస్తు, గయాశ్రాద్ధఫలదమస్తు, అక్షయతృప్తికరమస్తు, భగవత్ప్రీతినమస్తు" - ఇతి ప్రతివచనమ్.

⁵²⁶ "అన్న శేషః కిం క్రియతామ్?" - ఇతి పృష్ట్యా, "ఇష్టైస్సహ భుజ్యతామ్" - ఇతి విశ్వేదేవైః ప్రకృత్యై, "నిమిత్తస్థానే అన్న శేషః కిం క్రియతామ్?" - ఇతి పృష్ట్యా, "అప్పు ప్రక్షిప్తే" - ఇతి ప్రతివచనం ప్రాప్య,

శ్వేతాక్షతలను చర్చి, ఉపవీతియై "శ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణవే నమః" - అని చెప్పి విష్ణువునకు కుడిపైపు శ్వేతాక్షతలను చర్చి పూజించి,

⁵²⁵ ఉపవీతియై బ్రాహ్మణులకు ప్రణమించి, ప్రాచీనాపీతియై "దేవతాభ్యః పితృభ్యశ్చ -- నమో నమః॥" - అని చెప్పి, "స్వామినః అస్మిన్ దివనే --- మహాహోతుగుహ్లాస్తు" - అని వారిని ప్రార్థించి, "తథాస్తు, యథోక్తమస్తు, యథా శాస్త్రానుష్ఠితమస్తు, గయాశ్రాద్ధఫలదమస్తు, అక్షయ తృప్తికరమస్తు, భగవత్ప్రీతినమస్తు" - అని వారిచే చెప్పించుకొనవలెను.

⁵²⁶ తరువాత "అన్న శేషః కిం క్రియతామ్?" - (అన్నశేషము నేమి చేయవలెను?) అని కర్త అడుగగా, "ఇష్టైస్సహ భుజ్యతామ్" - (ఇష్టమైనవారితో భుజింపుము) అని విశ్వేదేవులు చెప్ప వలెను. "నిమిత్తస్థానే అన్న శేషః కిం క్రియతామ్?" - (ప్రతస్థానములోని అన్నశేషము నేమి చేయ వలెను?) - అని అడుగగా, "అప్పు ప్రక్షిప్తే" (నీటిలో పడవేయవలెను) - అని ప్రతస్థానభోక్త

"దాతారో నోఽభవద్ధన్తాం నేదాన్సంతతిరేవ హి/
 శ్రద్ధా వ నో మాన్యగమత్ బహుధేయం వ నోఽన్తు||
 అన్తుం వ నో బహుభవత్ అతిథిగంశ్చ లభేమహి/
 యాచితారశ్చ నన్తుంతు మా వయాచిష్ట కంవన||
 సత్యా వితా ఆశిషస్సన్తు - ఇతి కర్తా ప్రార్థయేత్.

"దాతారో నోఽభవద్ధన్తాం నేదాన్సంతతిరేవ హి/
 శ్రద్ధా వ నో మాన్యగమత్ బహుధేయం వ నోఽన్తు||
 అన్తుం వ నో బహుభవత్ అతిథిగంశ్చ లభధ్యమ్/
 యాచితారశ్చ నన్తుంతు మా వయాచిధ్యం కంవన||"
 నన్త్యానీషః - ఇతి బ్రాహ్మణాః వదేయుః.

“”ఉపవీతి, “విశ్వేదేవాః ప్రీయంతామ్” - ఇత్యుక్తే, “ప్రీయంతాం విశ్వేదేవాః” - ఇతి ప్రతి
 వచనమ్. ప్రాధీనావీతి, “ఓం స్వధా” - ఇతి దక్షిణాభిముఖస్సన్, సన్యం జాన్వాచ్య, కస్మింశ్చి
 త్యాశ్రే తిలోదకం గృహీత్వా ఏతుః పిత్రాదిస్థానే న్యుల్లక్ష్, “అస్తు స్వధా” - ఇతి తేన తోక్త
 ప్రతివచనం పాయాత్. తతః

చెప్పవలెను. తదుపరి “దాతారో నోఽభవద్ధన్తాం --- మా వ యాచిష్ట కంవన||” - అని కర్త
 ప్రార్థించగా, “దాతారో నోఽభవద్ధన్తాం ---- మా వ యాచిధ్యం కంవన||” - అని బ్రాహ్మణులు
 చెప్పవలెను.

“”ఉపవీతియై, “విశ్వేదేవాః ప్రీయంతామ్” - అని అదిగి, “ప్రీయంతాం విశ్వేదేవాః” - అని
 చెప్పించుకొని, ప్రాధీనావీతియై, దక్షిణాభిముఖుడై, ఎడమమోకాలును వెనుకకు జాపి, కుడి
 పాదమును భూమిపై మోపి కూర్చుండి, ఒక దొప్పలో తిలోదకమును తిసికొని ఏతుః పిత్రాది
 స్థానభోక్తకు ముందు “ఓం స్వధా” అనుచు దానిని బోర్లించగా, “అస్తు స్వధా” - అని ఏత్స
 స్థానభోక్త చెప్పవలెను. తరువాత కర్త “స్వాధ్యవగం నదోః విశరో----తత్రాన్యత్థ్య మివేవ
 శ్చర్మయగం నన్” - అని చెప్పి ఉపవీతియై ఆ దొప్పను తిలోదకములచే ప్రోక్షించి వెల్లకిల
 త్రిప్పిపెట్టవలెను.

"స్వాదుషగం సహే పితరో వయోదాః కృష్ణ్యై శ్రితశ్శక్తవన్తో గభీరాః/ చిత్ర నేనా
భిమబలా అమృద్ధాన్సుతో వీరా ఉరవో వ్రాతసాహః/ బ్రాహ్మణా సః పితర స్సమ్యాన
శ్చివే నో ద్యావౌపృథివీ అనేహనో/ మాషా నే పాతు దురితా దృతావృధో రక్షా
మాకరస్త్రి అశుతగం స ఈశత/ సువర్ధం వస్తే మృగో అస్యా దస్తో గోభిన్నన్నద్ధా పతతి
ప్రనూతా/ యత్రా నరస్సం చ వివద్రవస్తే తత్రాన్యత్థ్య మిషవశ్శర్మయగం సన్న" -
ఉపవీతి పాత్రం ప్రోక్ష్య, ఉత్రానం కుర్యాత్.

ప్రాచీనాచారి: "అష్టావస్థా వన్యేషు ధీష్ణియేషు సదభాత్యష్టాశసాః పతవః పతూ
నేనావర్షస్తే వశ్శ్చార్చి యే వశ్చా ఋతవ ఋతవః ఖలు నై దేవాః పితర ఋతూనేన
దేవాన్ పితౄన్ ప్రితాతి" - ³²⁹ ఇత్యుపస్థాయ, ఉపవీతి, ప్రణమ్య, అక్షరాన్ అశిర్వాద
పూర్వకం గృహీత్వా.

"ప్రీతాత్యగ్ని రాయుష్మాన్ త్వవనస్సతీరిరాయుష్మాన్ తేనత్యాఽఽయుషాఽఽ
యుష్మన్తం కరోమి/ సామ ఆయుష్మాన్స ఓవధీరిరాయుష్మాన్తేన త్యాఽయుషాఽఽ
యుష్మన్తం కరోమి/ యజ్ఞ ఆయుష్మాన్స దక్షణానిరాయుష్మానేన త్యాఽయుషాఽఽ
యుష్మన్తం కరోమి/ బ్రహ్మాయుష్మత్తద్బ్రహ్మజైరాయుష్మత్తేన త్యాఽయుషాఽఽ
యుష్మన్తం కరోమి/ దేవా ఆయుష్మన్త వైత్యుతేనాయుష్మన్తేన త్యాఽయుషాఽఽ
యుష్మన్తం కరోమి/ పితర ఆయుష్మన్త వై స్వధయాయుష్మన్త వైత్యు
త్యాఽయుషాఽఽయుష్మన్తం కరోమి/ సర్వస్యావ్యై సర్వస్య జిత్యై సర్వమేవ తేనో

³²⁹ తరువాత ప్రాచీనాచారియై నిలుచుండి "అష్టావస్థా వన్యేషు -- దేవాన్ పితౄన్ ప్రితాతి" -

అని చెప్పి ఉపవీతియై స్వాములకు ప్రణమించి, స్వాముల కాశిర్వాదార్థమై శ్వేతాక్షతల
సేయగా, వారు "ప్రీతాత్యగ్ని రాయుష్మాన్ --- సర్వం జయతి" పర్యంతము చెప్పి కర్తలను
దీపించవలెను. అప్పుడు కర్త ఉత్తరీయమును తెరిచి పట్టుకొనగా బ్రాహ్మణు లా అక్షతల వా
ఉత్తరీయముతో వేయవలెను. అట్లువేసిన అక్షతలను ఒక చిన్న పాత్రలో పోసికొని, మఱిల ఆ
అక్షతలను స్వాముల కిచ్చి తమ్ములతో సహా కర్త సాష్టాంగప్రణామము చేయగా, వారు "పితౄ
ప్రసాదో అస్తు" - అని కర్తలపై ఆ అక్షతలను వేసి దీపింపవలెను.

ప్రొత్తి నర్వం జయతి!" - ఇతి భోక్తారః ఆశీర్వాదనం కుర్ముః. తతః కర్తా తానక్షతాన్
స్వీకృత్య, క్షేతాక్షతపాత్రే నిధాయ, పునః భోక్తుత్యః దత్వా, సాష్టాంగం ప్రణమేత్. తదాపిం
భోక్తారః "ఏత్య (మాత్య) ప్రసాదోఽస్తు" - ఇతి తానక్షతాన్ కర్తృణాం శిరస్సుప్రక్షిపేయుః.

"ప్రాచీనాపిరి" ---- గోత్ర --- శర్మన్ ఏతః ప్రత (అథవా, --- గోత్రా --- నామ్నిం
మాతః ప్రేతే) నిమిత్త ఉత్తిష్ట" - ఇత్యుక్త్యాప్య, "వాజ్ఞేవాజ్ఞేఽవత వాజినో నో ధనేషు విప్రా
అమృతా ఋతజ్ఞాః! అన్య మధ్యేః ఏవత మాదయద్వం తృప్తా యాత పథిభీర్దేవ-
యానైః" - ఇత్యుక్త్యా, ఉపవీరి, ప్రణమ్య, ఉపచారానుక్త్యా, అద్వార మనుప్రజేత్. తతస్సకారః

"పత్రకాకాదిదానేన క్షేతీతా యూయ మీదృశాః/
తస్మై కజాతం చిత్రేషు విన్యస్యత్య క్షన్తమర్చయ||
నుంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం ద్విజోత్తమ/
క్రాధం సంపూర్ణతాం యాతు ప్రసాదాద్భవతాం మమ||
అద్య మే నపలం జన్మ భవత్పాదాబ్జవన్దనాత్/
అద్య మే వంశజాన్సర్వే యాతా వోఽనుగ్రహోద్భవమ్||
దన్యా వయం భవత్పాదరజః పూతమిదం గృహమ్/
అనుగ్రహాత్ప యుస్మాభిః కృతోఽస్మాను దయాళుభిః||

ఇతి ప్రార్థ్య, ప్రదక్షిణకృత్య, నిమిత్తపహతః కర్తా తదీయపాదప్రక్షాళనకుణ్ఠం ప్రాప్య, తస్మిన్
కుక్షే యవాన్ ఏకిర్య, "అన్యత్కృలమభివర్ధతామ్" - ఇతి ప్రార్థయేత్, "యుష్మత్కృల

529 తరువాత ప్రాచీనాపిరియై "---- గోత్ర --- శర్మన్ --- నిమిత్త ఉత్తిష్ట" - అని ప్రేతస్థాననిమం
త్రికుని వేరికాక దర్శనానగి అతనిని లేపి, "వాజ్ఞేవాజ్ఞేఽవత వాజినో నో ---- తృప్తా యాత
పథిభీర్దేవయానైః" - అని చెప్పి, "పత్రకాకాదిదానేన --- దయాళుభిః" - అని ఉపచారములను
పఠికి, ఉపవీరియై తమ్ములతో సహా అతనికి మూడుసార్లు ప్రదక్షిణము చేసి, అతనితో సహా
అతనికి కాళ్లు కడిగిన కుణ్ఠము దగ్గరకు పోయి, కర్త ఆ కుణ్ఠములో ధాన్యమును (వియ్యమును)
వేసి "అన్యత్కృలమభివర్ధతామ్" - అని నిమిత్తుని ప్రార్థింపగా నతడు "యుష్మత్కృలమభివర్ధ
తామ్" - అని చెప్పుచు ఆ కుణ్ఠములో మట్టిని వేసి పూడ్చువలెను. అప్పుడు కర్త, తమ్ములును,
అతనికి దండప్రణామము చేసి, అతనిని ఆసీమాంతము పంపివేసి తిరిగిరావలెను.

మఖివర్ధతామ్" - ఇతి తోక్తా ప్రత్యక్షస్సన్, మృద్ధిః కుఞ్జం పూరయేత్. తతః కర్తా నిమిత్తం ప్రతి ప్రణమ్య తం అపిమాంత మమప్రజేత్.

³⁰⁰తతః ప్రాదివాపితి, "ఉత్తిష్ట అన్యత్పితృ విత్పితామహాప్రవితామహః", ఉపపితి, "అనుగచ్ఛన్తు విత్వేదేనో విష్ణునా నహ" - ఇతి బ్రాహ్మణానుత్థాప్య, "వాజేవాజేఽవత వాజినో నో ధనేషు విప్రా అమృతా ఋతజ్ఞాః/ అన్య మధ్యః పిబత మాదయధ్వం తృప్తా యాత పథిభిర్వయానైః" - ఇత్యుక్త్వా, ఉపపితి, ప్రణమ్య, ఉపచారానుక్త్వా, అద్వారమనుప్రజేత్. రతస్సకారః:

"పత్రశాకాదిదానేన క్లేశితా యూయ మీదృశాః/
తస్మై శజాతం చిత్రేషు విస్మృత్య తన్తుమర్హత||
మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం ద్విజోత్తమాః/
శ్రాద్ధం సంపూర్ణతాం యాతు ప్రసాదాద్భవతాం మమ||
అద్య మే నవలం జన్మ భవత్పాద్భావస్తనాత్/
అద్య మే వంశజాస్సర్వే యాతానోఽనుగ్రహార్థివమ్||
ధన్యా వయం భవత్పాదరజః పూతమిదం గృహమ్/
అనుగ్రహాత్ప యుష్మాభిః కృతోఽస్మాను దయాళుభిః||

³³⁰ తరువాత కర్తప్రాదివాపితియై, "ఉత్తిష్ట అన్యత్ పితృ విత్పితామహాప్రవితామహః" - అని వితరుల చేరికొక దర్భ నాసి వితరులను లేపి, ఉపపితియై "అనుగచ్ఛన్తు విత్వేదేనో విష్ణునా నహ" - అని విత్వేదేవుల చేరికిని, విష్ణువుచేరికిన దర్భల నాసి వారిని కూడ లేపి, "వాజేవాజేఽవత వాజినో నో - తృప్తా యాత పథిభిర్వయానైః" - అని చెప్పి, "పత్రశాకాది దానేన - - - - - దయాళుభిః" - అని ఉపచారములను పలికి తమ్ములతో నహ మూడుసార్లు ప్రదక్షిణము చేసి ప్రణమించి, "అన్యత్కృలమఖివర్ధతామ్" - అని ప్రార్థించి, "యుష్మత్కృలమఖివర్ధతామ్" అని స్వాములచే చెప్పించుకొని, వారిని అ ద్వారాంతము పంపివేయవలెను. ముఖ్యమైన గమనకః ఇట్లు పంపివేయబడిన భోక్తలు (ముఖ్యముగా ప్రేతస్థానభోక్త) తిరిగి కర్మగృహమునకు వచ్చి ముందు దేయబోవు పిండసంయోజన, పిండప్రదానాదులను చూడగూడదు.

ఇతి ప్రార్థ్య, ప్రదక్షిణీకృత్య, "అన్యత్కులమలివర్ధతామ్" - ఇతి ప్రార్థ్య, "యుష్మత్కులమలివర్ధతామ్" - ఇతి ప్రతివచనం ప్రాప్య బ్రాహ్మణానాదీమాంత మనునశ్రేత్.

పిండప్రదానమ్

³³¹ అగత్య, ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాదీవావీతి, ---- గోత్రస్య ---- శర్మణః పితృ వ్రతస్య (అథవా, ---- గోత్రాయా ---- నామ్నః మాతః వ్రతాయాః) సపిండికరణ శ్రాద్ధే శ్రాద్ధాన్తే శ్రాద్ధీయవిత్పాణాం అశయతృప్త్యర్థం శ్రాద్ధీయపిండప్రదానం కరవ్యే" ఇతి సంకల్ప్య, అగ్నిర్దక్షిణతః త్రేధా దర్శాన్ సంస్తీర్య, "మార్దయంతాం మమ పితూః పితరః, మార్దయంతాం మమ పితూః పితామహాః, మార్దయంతాం మమ పితూః ప్రపితామహాః" - ఇతి పితూః అర్ఘ్యజలముత్సృజ్య, పశ్చిమదర్శిణి "మార్దయంతాం మమ మాతరః, మార్దయంతాం మమ పితామహాః, మార్దయంతాం మమ ప్రపితామహాః" - ఇతి మాతూః అర్ఘ్యజలముత్సృజ్య,

³³² స్వాములను పంపిణీ కరిగి వచ్చి కర్త ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, అటుపైని ప్రాదీవావీతియై "---- గోత్రస్య ---- శర్మణః పితూః (అథవా, ---- గోత్రాయా ---- నామ్నః మాతః) వ్రతస్య సపిండికరణశ్రాద్ధే శ్రాద్ధాన్తే శ్రాద్ధీయవిత్పాణాం అశయతృప్త్యర్థం శ్రాద్ధీయపిండప్రదానం కరవ్యే" - అని సంకల్పించి, అగ్నికి దక్షిణమున దక్షిణాగ్రములుగా ఒక్కొక్క చాలుకు మూడేని దర్ఫల చొప్పున 3 చాళ్లుగా దర్ఫలను పరచి, "మార్దయంతాం పితూః పితరః, మార్దయంతాం పితూః పితామహాః, మార్దయంతాం పితూః ప్రపితామహాః" - అని చెప్పుచు పితరుల అర్ఘ్యపాత్ర తోని తిత్తదకమును ఆ దర్ఫల మొదళ్లయందు, మధ్యయందు, కొనలయందు విత్పతీర్థముతో నిడచి, పశ్చిమదర్ఫలయందు "మార్దయంతాం మమ మాతరః (తల్లి బ్రతికి యుండి తండ్రితల్లి గలిపియుండిన మార్దయంతాం పితృర్మాతరః అనియు, తల్లి, తండ్రితల్లి ఇద్దరూ బ్రతికియే యున్నచో మార్దయంతాం పితూః పితామహాః అని చెప్పవలెను), మార్దయంతాం మమ పితామహాః (తండ్రితల్లి జీవింపియుండిన పితూః పితామహాః అని చెప్పవలెను), మార్దయంతాం మమ ప్రపితామహాః (తండ్రితల్లి జీవింపియుండిన పితూః ప్రపితామహాః అని చెప్పవలెను)" - అని చెప్పుచు పితర్వర్ణజలమును దర్ఫల మొదళ్లయందు, మధ్యయందు, కొనలయందును విత్పతీర్థముతో విడువవలెను.

³³¹ అనన్తరం హోమశేషాన్నమిత్రితాన్నేన పట్నీందాని కృత్వా, స్వల్పాన్నం ప్రత్యేకం నిశిష్య, పూర్వోక్త అర్ఘ్యజలప్రదానక్రమేన పిండప్రదానం కుర్యాత్. తత్పుకారః -

ఏతత్తే మమ ఏతుః ఏత --- గోత్ర --- శర్మన్, యే వత్వా మను

ఏతత్తే మమ ఏతుః ఏతామహ --- గోత్ర --- శర్మన్, యే వత్వా మను

ఏతత్తే మమ ఏతుః ప్రఏతామహ --- గోత్ర --- శర్మన్, యే వత్వా మను

ఇతి మూల, మధ్య, అగ్రభాగము దర్శింపు పిందాని దద్యాత్. "యే వత్వా మను" - ఇతి స్వల్పాన్నం పిందానాముపరి వినయేత్. తతః పశ్చిమదర్శింపు

ఏతత్తే మమ మాతరః --- గోత్ర --- నామ్నీదే, యాశ్చ త్వా మను

ఏతత్తే మమ ఏతామహ్యః --- గోత్ర --- నామ్నీదే, యాశ్చ త్వా మను

ఏతత్తే మమ ప్రఏతామహ్యః --- గోత్ర --- నామ్నీదే, యాశ్చ త్వా మను

³³² తరువాత హోమశేషాన్నముతో ఇతరాన్నమును, వ్యంజనములను కలిపి ఒక పొదైన ప్రేత పిండమును, అరు గుండ్రని చిత్తాదులపిండములను చేసి, కొంత పొదియన్నమును కూడ వేరే ఉంచుకొని, మునుపుఅర్ఘ్యజలమిసగిన క్రమముగానే తూర్పువైపు దర్శింపుయొక్క మూల, మధ్య, అగ్రభాగములందు మూడు పిండములను "ఏతత్తే మమ ఏతుః ప్రేత --- గోత్ర --- శర్మన్" అను మంత్రములతో నుండి, "యే వత్వా మను" - అని చెప్పినపుడెల్లా పొదియన్నమును పిండములపై నుంచవలెను. ఈ మూడుపిండములను వరుసగా తండ్రి తండ్రికిని, తండ్రి తాత కును, తండ్రి ముత్తాతకును, --- గోత్ర --- శర్మన్ అన్నచోట వారివారి పేర్లు చెప్పుచు (ఉదా: శతమర్దణగోత్ర శ్రీనివాసశర్మని) ఉంచవలెను. క్షదుపరి పశ్చిమమందున్న దర్శింపు మూల, మధ్య, అగ్రభాగములందు మూడు పిండములను "ఏతత్తే మమ మాతరః --- గోత్ర --- నామ్నీదే" అను మంత్రములతో గీతలుండిన స్థానముతో గోత్రనామములను, పేరులను చెప్పుచూ (ఉదా: శతమర్దణగోత్ర శేషమ్మనామ్నీదే) ఉంది, "యాశ్చ త్వా మను" - అని చెప్పి నపుడెల్లా పొదియన్నమును పిండములపై నుంచవలెను. ఒకవేళ కర్తయొక్కతల్లి బ్రతికి యుండిన, ఈ పిండముల నుంచునప్పుడు క్రమముగా "ఏతత్తే మమ ఏతుర్మాతరః, ఏతత్తే మమ ఏతుః ఏతామహ్యః, ఏతత్తే మమ ఏతుః ప్రఏతామహ్యః" - అని చెప్పవలెను.

ఇతి వద్ధిందప్రదానం కృత్వా (యది మాతా జీవతి, ఏతుర్భూతరః, ఏతుః ఏతా మన్యః, ఏతుః ప్రవితామన్యః - ఇతి యథాక్రమం వదేత్),

³³³ ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, "-----గోత్రస్య -----శర్మణః ఏతుః ప్రతస్య (అథవా,-----గోత్రాయాః -----నామ్నః మాతూః ప్రతాయాః) నపిండికరణ శ్రాద్ధే విమిత్ర ప్రత (ప్రతా) అశయత్పవ్యర్థం పిండప్రదానం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, మధ్యమదర్శిణు "మూర్తయంతాం మమ ఏతః ప్రత (అథవా, మమ మాతః ప్రతే)" - ఇతి ప్రేతార్హజల ముత్సృజ్య, "-----గోత్రాయ ఏతే ప్రతాయ (అథవా, -----గోత్రాయై మాత్రే ప్రతాయై) ఏతం పిండం దదామి" - ఇతి దత్వా, "----గోత్ర-----శర్మన్ ప్రత (అథవా,---- గోత్ర-----నామ్ని ప్రతే) ఏతం పిండమువర్తిష్య" - ఇత్యుపస్థాయ,

అర్హ్యసంయోజన పిండసంయోజన సంకల్పః

³³⁴ ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, "అస్యాం ఘ్రిణ్యతిథౌ----గోత్రస్య --- శర్మణః ఏతుః ప్రతస్య (అథవా,-----గోత్రాయాః -----నామ్నః మాతూః ప్రతాయాః) అన్యన్

³³⁵ తరువాత ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై, "-----గోత్రస్య----- అశయ త్పవ్యర్థం పిండప్రదానం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, తూర్పుపశ్చిమదర్శులకు మధ్యనున్న దర్శిణుడు "మూర్తయంతాం మమ ఏతః ప్రత (మాతా ప్రతే)" - అని విత్పతిర్థముతో ప్రేతార్హజలమును విడిచి, ఆ దర్శుల సైవనే "-----గోత్రాయ ఏతే ప్రతాయ (అథవా,-----గోత్రాయై మాత్రే ప్రతాయై) ఏతం పిండం దదామి" - అని (పాదపుగా చేసిన) ప్రతపిండము నుండి, "----గోత్ర --- శర్మన్ ప్రత (అథవా, -----గోత్ర-----నామ్ని ప్రతే) ఏతం పిండమువర్తిష్య" - అని నిలుచుండి ఉపస్థానమును చేయవలెను. పూదనః ప్రేతార్హ్యపాత్రలోని జలమునంతయు ఇప్పుడే వాడుకొన మండా, తరువాత చేయవలసిన అర్హ్యసంయోజనమునకై కొంత మిగిలించుకొనవలెను.

³³⁶ తరువాత అర్హ్య, పిండసంయోజనములను చేయవలెను. ఇందుకై కర్తముందుగా ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై, "అస్యాం ఘ్రిణ్యతిథౌ---- అర్హ్యసంయోజనం పిండ సంయోజనం చ కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, ప్రేతార్హ్యపాత్రను కుడిచేతితో పట్టుకొని, దానిని ఎడమచేతితో మూసి, ఎడమకాలిని వెన్క, కు జాపి, కుడిపాదమును భూమిపై మోపి కూర్చొని 1,2 మంత్రముల నుచ్చరించుచు విత్పతిర్థముతో ప్రేతార్హ్యపాత్రలోని జలమును ఏతుఃపిత్రాదుల

సపిండికరణశ్రాద్ధే ప్రేతత్వ (ప్రేతత్వ) విమోచనార్థం, వస్వాదివిత్పలకావాప్యర్థం, ఏతుః పిత్రాదిపిండైస్సహ సాపిండ్య, నమానోదకసిద్ధ్యర్థం, శాశ్వతవిష్ణుభోగావాప్యర్థం చ అర్ఘ్యసంయోజనం పిండసంయోజనం చ కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, ప్రేతార్ఘ్యపాత్రం దక్షిణహస్తే గృహిత్వా, నామహస్తేన పితాయ, సవ్యం జాన్వావ్య, దక్షిణపాదేన ఉపవిత్వ,

అర్ఘ్యసంయోజనమ్

1. నమానో మంత్రస్సమీతున్సమాసి నమానం మనస్సహ చిత్తమేషామ్ నమానం కేతో అభినగం రథధ్వమ్ సంజ్ఞానేన వోహవిషే యజ్ఞాముః |
2. నమాసివ ఆకూతిః నమానా హృదయాని వః నమానమస్తు వో మనః యథా వస్తునహానతి |

-ఇతి ద్వాభ్యాం ప్రేతార్ఘ్యజలం ఏతుః పిత్రాద్యర్ఘ్యజలే నివీధ్య, కర్తా ప్రాచీనావీతి, దక్షిణాముఖ స్సన ఉపవిత్వ, నేత్రే నిమిల్య, ధర్మరత్ననా ప్రేతపిండం శ్రేధా విభజ్య, ఏతుఃపిత్రాదిపిందానాం పురతో నిధాయ, వైతరణిగోదాన, దశదానాదికం కుర్వాత్.

వైతరణిగోదానమ్

³³² ఉపవీతి, ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, "పిండసంయోజనకాలే వైతరణిగోదానం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, "శ్రీమహావిష్ణుదూపవ్య త్రాహ్మజస్య ఇదమాననం, ఇద మర్చనమ్" - ఇతి శ్రోత్రియాయ గంధపుష్పాణి దత్వా, గామలంకృత్య,

అర్ఘ్యజలముతో చేర్చవలెను. తదుపరి కర్తప్రాచీనావీతిగనే ఉండి, దక్షిణాముఖముగ కూర్చొని కనులు మూసికొని, ప్రేతపిండమును దర్శిస్తూబీతో నోకేసారి కోసి మూడుభాగములు చేసి, ఆ భాగములను మెల్లగా ఏతుఃపితృపితామహప్రపితామహుల పిండముల కభిముఖముగా త్రిప్ప వలెను (మాతృశ్రాద్ధములో పితుర్వాత్మాదుల పిండముల పైపునకు త్రిప్పవలెను). తరువాత ప్రేత వైతరణిసదన దాటి బ్రహ్మలోకమును చేరుకొనుటకై వైతరణిగోదానమును, దశదానాదులను చేయవలెను.

³³³ వైతరణిగోదానము: కర్త ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనావీతియై "పిండసంయోజనకాలే వైతరణిగోదానం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, "శ్రీమహావిష్ణుదూపవ్య త్రాహ్మజస్య

యమద్వారే పురే హారే తప్తావైతరణేనదీ/

తాం తర్జుం గాం ప్రదాస్యామి బ్రహ్మలోకజగీషయా/

గవామశ్లేష తిష్ఠన్తి భువనాని వతుర్దశ/

తస్మాదస్యాః ప్రదానేన అతశ్చాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే/

-----గోత్రాయ శర్మణే-----శాఖాద్యాయినే యశ్చిన్దిద్ధక్షితానహితం ఇమాం గాం
తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ"-ఇతి బ్రాహ్మణాయ గాం దత్వా,

దశవిధదానాని

336 "గో-ఘా-తిల-హారణ్య-అజ్య-వాసో-ధాన్య-గుదాని చ/ రోవ్యం-లవణమిత్యావల
ర్దశదానాః ప్రకీర్తితాః/ "-ఇతి దశదానాని.

కర్తా ఉపవీతి ప్రాణానాయమ్య, ప్రాణినావీతి, "పిండసంయోజనకాలే దశదానాని
కరష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, యథావద్దద్యాత్. అతక్షేప్తే హరణ్యం దద్యాత్. తత్పుకారః

ఇదమాననం, ఇదమర్చనమ్" - అని ఒక శ్రోత్రియుని గంధపిష్పాదులచే నర్పించి, గోవు నలం
కరించి, "యమద్వారే పురే---ప్రయచ్ఛ మే!--- గోత్రాయ శర్మణే--- తుభ్యమహం సంప్రదదే
నమమ" - అని గోవునప్పమును కాకి తిలోదకములతోనహ బ్రాహ్మణునికి గోదానమును చేయ
వలెను. ఒకనేర గోవు తేకున్న "----గోత్రాయ శర్మణే---శాఖాద్యాయినే వైతరణేగోదానప్రతినిధి
యశ్చిన్దిద్ధరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ" - అని చెప్పి తిలలతోగూడిన దక్షిణను
జలముతో నహ ఘామిపై విడిచి, దానిని బ్రాహ్మణునికి దానము చేయవలెను

337 దశదానములు: గోవు, ఘామి, తిలలు, బంగారు, నేయి, నస్త్రములు, ధాన్యము, బెల్లము,
వెండి, ఉప్పు - ఇవి దశదానములు. ఇవి యున్నచో కర్త ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి,
ప్రాణినావీతియై "పిండసంయోజనకాలే దశదానాని కరష్యే" అని సంకల్పించి వానిని దానము
చేయవలెను. తేకున్నచో "పిండసంయోజనకాలే దశదానాని హరణ్యరూపేణ కరష్యే" అని
సంకల్పించి, "హరణ్యగర్భగర్భస్థం --- అతశ్చాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే/ ఇదం దశదానప్రత్యా
మ్నాయం పితర్దిదరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ" - అని చెప్పి దశదానములకు
బదులుగా దక్షిణము, తిలలను జలముతోనహ ఘామిపై విడిచి బ్రాహ్మణుల కియవలెను. దశ
దానసంకల్పములను, క్షోకములను అమలంధముతో చూచునది.

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమదీపం విభావసోః/
అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥
ఇదం దశదానప్రత్యామ్నాయం ఏతద్ధీరణ్యం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ -
ఇతి శ్రోత్రియాయ తిలసహితహిరణ్యదానం దద్యాత్. తదనంతరం

సాలగ్రామదానము

⁵¹⁷ ఉపపిత్తి ప్రాణానాయమ్య, ప్రాచీనాపిత్తి, "పిండిసంయోజనకాలే సాలగ్రామదానం కరష్యే" - ఇతి సంకల్ప్య.

సాలగ్రామశిలా వక్రేభువనాని వత్సరతః

తస్మాదస్య ప్రదానేన అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

ఇదం సాలగ్రామం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ" - ఇతి శ్రోత్రియాయ సాలగ్రామ దానం దద్యాత్. తదనంతరం పిండిసంయోజనం కుర్యాత్.

పిండిసంయోజనము

"ఓం మధు వాతా ఋతాయతే మధు శరన్ని నిష్ఠవః/ మాధ్వేర్న స్సప్త్యైవేదోః/ మధు నక్తముతోషసి మధుమత్పార్థివగం రజః/ మధు త్యోరస్తు నః వితా మధుమాన్సో వనస్సత్తిర్యదుమాగం అస్తు సూర్యః/ మాధ్వేర్లాహో భవస్తు నః"

"సంగవృద్ధ్యగం సంవేదధ్వమ/ సం వో మనాగేసి జానతామ్/ దేవా భాగం యథా పూర్వే/ సంజానానాం ఉపానతః/ నమానో మంత్రస్సమేతిస్సమానీ/ నమానం మన స్సహ చిత్రమేషామ్/ నమానం కేతో, అభినగం రభధ్వమ/ సంజ్ఞానేన వో హవిషో యజామః/ నమానీన అతూరిః/ నమాన్తాహృదేయాని వః/ సమానమస్తు వో మనః"

⁵¹⁷ సాలగ్రామదానము: తరువాత పిత్తైన సాలగ్రామదానము చేయవలెను. దీనికి ప్రయోగము: కర్త ఉపపిత్తియై ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనాపిత్తియై "పిండిసంయోజనకాలే సాలగ్రామ దానం కరష్యే" అని సంకల్పించి, "సాలగ్రామశిలావక్రే --- అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥ ఇదం సాలగ్రామం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ" - అని చెప్పి సాలగ్రామమును దక్షిణతో నహ త్రాహ్మణునకు దానము చేయవలెను.

యథా వస్తునహా నతి"

³³⁰ ఇత్యంతేన ప్రేతపిండభాగక్రయం యుగపదేన పితుః పిత్రాదిపిండైః సంయోజ్య (మాతృ నపిండికరణక్రాద్ధే మాతృప్రేతాపిండశకలాని పితృర్మాతృ, పితుః పితామహా, పితుః ప్రపితా మహి నాం పిండత్రయేణ సంయోజ్య), ఉత్థాయ, అంజరిం బద్ధ్యా,

"యే నమానాస్సమనసః/ పితరో యమరాజ్యే / తేషాం లోక స్స్వదా నమః/ యజ్ఞో దేవేషు కల్పతామ/ యే నజాతాస్స మనసః/ జీవా జీవేషు మామకా/ తేషాగం శ్రీర్యయే కల్పతామ/ అన్యిన్ లోకే శతగం నమోః" - ఇతి పిండానువస్థాయ, నమస్కృత్య, "ఇతా వరం ప్రేతశబ్దో నాస్తే" - ఇత్యుచ్చార్య, అనంతరం పాశేయదానం కుర్యాత్.

³³¹ అస్తేన, 1) "మధువాతా ఋతాయతే---మాద్యర్థానో భవస్తు నః", 2) "సంగచ్ఛధ్వం--- యథావస్తునహా నతి" - అను మంత్రములతో ఇదివఱకే 3 భాగములు చేసిన ప్రేతపిండమును, వరుసగా పితృపితుః పితృపితామహా పితృప్రపితామహా (లేదా మాతృనపిండికరణమందు పితృర్మాతృ, పితృపితామహా, పితృప్రపితామహా) పిండములతో కలిపివేయవలెను (గమనికః ఇట్లు కలుపునప్పుడు కర్త వంగి, మోచేతివఱకుగల తన ఎడమచేతిని కూర్చున ధర్మలపై నుంచిన పితుఃపిత్రాదిపిండముల కానించి యుంచి, మోచేతివఱకు గల తన కుడిచేతితో మధ్య నున్న మూడు ప్రేతపిండశకలములను పిత్రాదిపిండములపైపుతు జరుపుచు వచ్చి, అమూడు శకలముల నొకేసారి పితుఃపిత్రాదిపిండములతో కలువవలెను. మాతృనపిండికరణమందు మధ్యమపిండశకలములను పితృర్మాత్రాది పిండములపైను జరుపుచు పోయి, వానితో నొకే సారి సంయోజనము చేయవలెను. ఇట్లు సంయోజనము చేసిన తర్వాత, సంయోజనము చేసిన శకలములను పితృ (లేక మాతృ) పిండములతో కలిపివేసి ఏకముగా ముద్దలను కట్టి తత్తత్ స్థానములలో నుంచవలెను.) తర్వాత కర్త దక్షిణాభిముఖుడై అంజరిబద్ధుడై లేచి విలబధి "యే నమానా స్స మనసః--- అన్యిన్ లోకే శతగం నమోః" అని చెప్పి, పిండములకు వంగి నమస్కరించి, కూర్చుండి, పిండములకు నమస్కరింపుచు "ఇతావరం ప్రేతశబ్దో నాస్తే" - అని చెప్పవలెను. దీని తర్వాత జరుగు కర్మలయందు ప్రేతశబ్దమునకు తావు లేదు.

పాథేయదానమ్

“ఉపవీతి, ప్రాజానాయమ్య, ప్రాచీనావీతి, “శ్రీభగవదాజ్ఞాయా శ్రీభగవత్ప్రేక్ష్యర్థ్యాయానం ---వృద్ధప్రవితామహా (---ప్రవితామహా) ప్రీత్యర్థం పాథేయదానం కరిష్యే”- ఇతి సంకల్ప్య, “వృద్ధప్రవితామహస్య (అథవా, వృద్ధప్రవితామహస్యః) దానస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాననమ్” - ఇత్యాననం దత్వా,

దేశాధ్యక్షం ప్రయాత్యాజాం అధ్యక్షమహారం వరమ్/

పాథేయం సుఖరీకాక్ష త్వప్రితర్క ప్రయవృమ్/

నానాతాకనమాయుక్తం, అహాప్రైశ్చనమన్వితమ్/

ప్రవితామహత్ప్రవృద్ధం దదే పాథేయబద్ధనమ్/

“పాథేయదానము: క్రాంతిమెప్పుడును విత్త, విలామహ, ప్రవితామహులను (లేదా మాతృ, విలామహ, ప్రవితామహులను) గూర్చియే యుండును. అందునల్ల కర్తయుక్క. తంత్రి మర జించినప్పుడు 11నవాడు అతని ప్రేతకుమాత్రమే ఏకోద్ధిష్టక్రార్థమును చేసి, 12వ నాడు ప్రేత యొక్క విత్త, విలామహ, ప్రవితామహులకు, ప్రేతకుగూడ నపిండికరణక్రార్థమును చేసి, పిండప్రదానము చేసి, పిండసంయోజనమును చేసి, విత్తస్థానమున ప్రేతను, విలామహుని స్థానమున ప్రేతవితరుని, ప్రవితామహుని స్థానమున ప్రేత విలామహుని చేర్చి, మునుపటి ప్రవితామహునికి (ఇతడే వృద్ధప్రవితామహుడు) పాథేయమును (దారిబత్తిమును) ఇచ్చి పంచి వేయవలెను. (మాతన: మాతృనపిండికరణమందు విత్త! ప్రవితామహాకి పాథేయదానము). దీనికి ప్రయోగము: కర్త ఉపవీతియై ప్రాజానాయమును చేసి, ప్రాచీనావీతియై “శ్రీభగవదాజ్ఞాయా శ్రీభగవత్ప్రేక్ష్యర్థ్యాయానం ---వృద్ధప్రవితామహా (---ప్రవితామహా) ప్రీత్యర్థం పాథేయదానం కరిష్యే” - అని సంకల్పించి, “వృద్ధప్రవితామహస్య దానస్య బ్రాహ్మణస్య ఇదమాననమ్” - అని ఒక బ్రహ్మచారికి ఆనవార్థం దర్శనము చేసి, “దేశాధ్యక్షం ప్రయాత్యాజాం---అతశ్చాంతం ప్రయవృమ్/ పాథేయం నదక్షిణాకం సతామూలం తుత్తమహం నంద్రదదే నమమ్” అని పెరుగన్నము నొక మూటతో గట్టి దానిని దక్షిణాశాంతాంబులముతో నహ ఆ బ్రహ్మచారికి దాన మియవలెను. పెరుగన్నము లేకున్నచో, బియ్యమును, బెంకాయను మూటగట్టి దక్షిణా శాంతాంబులముతో నహ బ్రహ్మచారికి దానమియవలెను.

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః/

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే॥

---గోత్రస్య శర్యణా విత్పరూతస్య మమ వృద్ధవితామహస్య (అథవా, వృద్ధప్రవితామహస్య!) మహాక్షున్ని వారణార్థం ఇదం పాథేయబద్ధనం సదక్షిణాం నతామ్బులం తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ" - ఇతి పాథేయదానం బ్రహ్మచారిణీ దధ్యాత్.

³⁴⁰ అనంతరం సంస్కృతనాన్యజితేన

"మార్గయంతాం మమ వితరః, మార్గయంతాం మమ వితామహా, మార్గయంతాం మమ ప్రవితామహా," - ఇతి హుర్వదర్శేషు,

"మార్గయంతాం మమ మాతరః, మార్గయంతాం మమ వితామహా, మార్గయంతాం మమ ప్రవితామహా," - ఇతి పశ్విపదర్శేషు తత్త్వపిండోపరి పితృతీర్థేన అపాదధ్యాత్.

³⁴¹ "యేవవోత్తయేవాస్మాస్మానగం నంతే" - ఇతి పితృపిండాసువస్థాయ,

"యాశ్చవోత్తయాస్మాస్మానగం నంతే" - ఇతి మాతృపిండాసువస్థాయ,

³⁴⁰ తదుపరి "మార్గయంతాం మమ వితరః, మార్గయంతాం మమ వితామహా, మార్గయంతాం మమ ప్రవితామహా, మార్గయంతాం మమ మాతరః, మార్గయంతాం మమ వితామహా, మార్గయంతాం మమ ప్రవితామహా," - అనుచు సంస్కృతనాన్యజలమును పితృ, పితామహ, ప్రపితామహ, మాతృ, పితామహ, ప్రపితామహపిండములపై పితృతీర్థముతో విడువవలెను. సూదనః పితృ సపిండికరణము చేయునప్పుడు తల్లి తిండియే యున్నచో, "మార్గయంతాం మమ పితృ ర్మాతరః, మార్గయంతాం మమ పితూ వితామహా, మార్గయంతాం మమ పితూ ప్రవితామహా," - అని చెప్పవలెను. తల్లి సపిండికరణము చేయునప్పుడు తండ్రి బ్రతికియే యున్నచో, "మార్గయంతాం మమ పితూ వితరః, మార్గయంతాం మమ పితూ వితామహా, మార్గయంతాం మమ పితూ ప్రవితామహా," - అని చెప్పవలెను.

³⁴¹ "యేవవోత్తయేవాస్మాస్మానగం నంతే" - అని పితృపిండములకు, "యాశ్చవోత్తయాశ్చాస్మాస్మానగం నంతే" - అని మాతృపిండముల కువస్థానము చేసి (అనగా, దక్షిణాభిముఖుడై లేచి నిలబడి నమస్కరించి), "తేవవహంతామ్" - అని పితృపిండములను, "తాశ్చవహంతామ్" - అని మాతృపిండములను ఎత్తిపట్టుకొని, "శృష్టేస్తు భవన్తు" - అని పితృపిండము

"తేవవహన్తామ్"-ఇతి పితృపిండాన్, "తాశ్చ వహన్తామ్"- ఇతి మాతృపిండాన్,

"తృప్యేన్త భవన్తః"- ఇతి పితృపిండాన్, "తృప్యేన్త భవన్తః"- ఇతి మాతృపిండాన్,

"తృప్యేత్, తృప్యేత్, తృప్యేత్" - ఇత్యుభయపిండాన్ ఉపస్థాయ, తిత్థకపాత్రం (అర్ఘ్యపాత్రమ్) దక్షిణహస్తే నిధాయ, నవ్వేన పాత్రానా నిధాయ,

- ³⁴² "పుత్రాన్ పౌత్రాన్ నతీతర్పయన్తీరాప్తౌ మధుమతీరమాశ్చ స్వధాం చిత్తభోగ్యే అమృతం దుహేనా అహో దేవీ దుభయాగేం వ్రతయన్తు/ తృప్యేత్, తృప్యేత్, తృప్యేత్" - ఇతి పితృతీర్థేన ప్రపితృమహిపిండమారభ్య, త్రిః అప్రదక్షిణం సంతతధారయా నిసియ; తత్పాత్రం పిండానాం దక్షిణతః సుక్ష్మజ్య, ఉపవీతి, ప్రోక్ష్య, ఉత్తానం కృత్వా, ప్రాచీనావీతి, పిండ పితృదేవతాభ్యః పోడశోపచారపూజాం కుర్వాత్.

పోడశోపచారపూజాః పిండపితృదేవతాభ్యో నమః, ధ్యాయామి, అహహాయామి, అననం నమర్పయామి, పాదయోః పాద్యం నమర్పయామి, హస్తయో

లను, "తృప్యేన్త భవన్తః"- అని మాతృపిండములను మణిల ఖూచిపై నుంచి, "తృప్యేత్, తృప్యేత్, తృప్యేత్" అని ఏకధాటిగా చెప్పుచు అన్ని పిండములకు అంజలింది నమస్కరించి, ³⁴² సంస్కృష్టార్ఘ్యపాత్రను కుడిచేతితో నుంచుకొని, ఎడమచేతితో దానిని మూసి, "పుత్రాన్ పౌత్రాన్ నతీతర్పయన్తీరాప్తౌ మధుమతీరమాశ్చ స్వధాం చిత్తభోగ్యే అమృతం దుహేనా అహో దేవీ దుభయాగేం వ్రతయన్తు/ తృప్యేత్, తృప్యేత్, తృప్యేత్" అను మంత్రముతో ప్రపితృమహిపిండమునుండి మొదలిడి మూడుసార్లు అప్రదక్షిణముగా అన్ని పిండముల చుట్టును ఆ అర్ఘ్య పాత్రతోని నీటిని పితృతీర్థముతో ధారగా విడిచి, ఆ పాత్రను పిండములకు దక్షిణమున బోర్లించి, ఉపవీతియై ప్రోక్షించి మణిల త్రిప్పి పెట్టి, ప్రాచీనావీతియై "పిండపితృదేవతాభ్యో నమః ధ్యాయామి, అహహాయామి" అని పిండములపై తిలలను వర్తి పిండపితృదేవతల నానాహ నము చేసి, పోడశోపచారపూజను చేసి, వడలు, సొజ్జెప్పము, నూలఉండలు, మున్నగు వానిని నైవేద్యముగా నుంచి, తామ్బూలాదుల వమర్పించి, "నర్వోపచారాన్ నమర్పయామి"- అని తిలలను వర్తి, మృతునికంటె చిన్నవారైన జ్ఞాతులతో సహా పిల్లములకు పాష్టాంగదండప్రతా మము చేసి, ముగింపవలెను. ఇట్లు చేయునప్పుడు, మాతృపిండముల వద్ద వసుపు, కుంకుమల నుంచుట సంప్రదాయము.

రక్ష్యం నమర్పయామి, జీవచారికస్నానం నమర్పయామి, స్నానానంతరం శుద్ధా
వమనీయం నమర్పయామి, వస్త్రార్థం తిలాన్ నమర్పయామి, యజ్ఞోపవీతార్థం
తిలాన్ నమర్పయామి, గర్భం నమర్పయామి, పుష్పం నమర్పయామి, తులసీ
దళాని నమర్పయామి, ధూపమామ్రాపయామి, దీపం దర్శయామి, మాషాఽపూప
నైవేద్యం నమర్పయామి, పాదౌ ప్రక్షాళయామి, హస్తౌ ప్రక్షాళయామి, తామ్రపులం
నమర్పయామి, సువర్ణమస్త్రపుష్పం నమర్పయామి, సర్వోపహారాన్ నమర్ప
యామి - ఇతి పిఠ్ఠపిత్తకృతేభ్యః పోషకౌపచారహజాం కృత్యా,

ప్రాశనమ్: ¹⁴¹ "పిండికరణమునకు, "ప్రాశ్నో నివీష్టోఽమృతం జహోమి/ బ్రహ్మజమ
అత్మాఽమృతత్వాయ" - ఇతి గ్రాసమాత్రం ప్రాశ్న, అచమ్య, "పిండికరణదేవతాభ్యో
నమః/ యథాస్థానం ప్రతిష్ఠాపయామి" - ఇతి పిండికరణ తిలాన్ ప్రకీర్త్య, నేత్రే నిమిల్య
మధ్యమపిండ మన్యపాత్రే నినియ, నేత్రే ఉన్మిల్య ఇతరపిండాని తదేవపాత్రే నినియ, సర్వాణి
పిండాని అప్పు ప్రకీర్త. ఔపాసనాగ్నిం అత్మనమారోపణం కుర్యాత్. రౌకికాగ్నిశ్చేత్ యథా
స్థానం ప్రతిష్ఠాపయేత్.

ఆత్మనమారోపణమ్:

కర్తా సునః ద్వాభ్యాం దర్భాభ్యాం కృతం పవిత్రం ధృత్యా, ఉపవీతి, ప్రాజానాయమ్యః, శ్రీ
భగవద్వాక్యా భగవత్ప్రేక్ష్య ర్యదూపం ఆత్మనమారోపణం కరమ్యే" - ఇతి సంకల్ప్య,
పవిత్రం విస్ఫుజ్య, దక్షిణకరతరే అజ్యలేపనం కృత్యా, అగ్నిజ్వాలాం దర్శయన్

¹⁴¹ పిండిప్రదానము చేయుగా మిగిలిన యన్నముతో స్వల్పమాత్రము తినికొని "ప్రాశ్నో నివీష్టో
ఽమృతం జహోమి/ బ్రహ్మజమ అత్మాఽమృతత్వాయ" - అని నోటితో పేసికొని, అచమ
నము చేసి, "పిండికరణదేవతాభ్యో నమః/ యథాస్థానం ప్రతిష్ఠాపయామి" - అని పిండిములపై
తిలలను చల్లి, కన్నులు మూసికొని మధ్యమపిండము నొక పాత్రతో నుంచి, అట్లే కన్నులు
మూసికొని ఇతరపిండములను కూడ అదే పాత్రతో నుంచి, అన్ని పిండములను, హోమపాత్ర
లను నీటితో పడవేసి, ఔపాసనాగ్నిని ఆత్మనమారోపణము చేసికొనవలెను. లేదా రౌకికాగ్నితో
సపిండికరణమును చేసినచో అ అగ్నిపై అక్షతలు పేసి యథాస్థానప్రతిష్ఠాపనము చేయవలెను.

"యా తే అగ్నే యజ్ఞాయా తనూవయే హ్యరోహత్యాః ౭౭ త్యానీమ/ అవ్భావనూని కృణ్వన్నన్యే నర్యా పురూణి/ యజ్ఞో భూత్యా యజ్ఞమానీద స్యాం యోనీమ/ జాత వేదో భువ అజాయమాన స్సవీయ ఏహ/"-³⁴⁴ ఇతి త్రివారం జపిత్యా, హస్తేవాగ్నే ప్రతప్య వ, క్రమతః ముఖే, హృదయే, నాభౌ చ త్రివారం తం హస్తం స్పృశేత్. తతః పునః పవిత్రం ధృత్వా సాత్వికత్యాగం కుర్యాత్.

సాత్వికత్యాగః:

³⁴³ అనంతరం, "భగవానేవస్వనియామ్యస్వరూపస్థితిప్రవృత్తి స్వశేషతైకరసేన అనేన అత్యనా స్వకీయశ్చోపకరణైః స్వాదాభనైకప్రయోజనాయ పరమపురుషన స్సర్వశేషీ త్రియఃపతిః స్వశేషభూతమిదం -----గోత్రస్య -----శర్మణః పితుః (అథవా, -----గోత్రాయా -----నామ్నోః మాతుః) నపిండికరణశ్రాద్ధం స్వస్త్వి స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్"-ఇతి సాత్వికత్యాగం కృత్వా, సోదకుంభశ్రాద్ధం కుర్యాత్.

సోదకుంభశ్రాద్ధమ్: ప్రతమృతాహవ్యాదకాహదారణ్య వత్సరాంతం సోదకుంభ శ్రాద్ధం ప్రతిదినం త్రిపురుషార్థే శేవ, ఏకపురుషార్థేన వా, విశ్వేదేన, విష్ణువరణ, అవాహన, హోమ, స్వధావినయన, ఏకర పిండప్రదానవర్ణం సంకల్పవిధానేన కుర్యాత్ --

³⁴⁴ బాపాననాగ్నిని కర్త తన హృదయముతో నావేళించుకొనుటకు అత్యనమారోపణమని పెరు. దీని విధాన మిట్లున్నది: కర్త మూడుదర్పణ పవిత్రమును తీసివేసి రెండుదర్పణల పవిత్ర మును ధరించి, ఉపవీతియై ప్రాణాయామము చేసి, "శ్రీభగవదాజ్ఞాయా భగవత్యై జ్ఞర్యాయానం ఆత్మనమారోపణం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, పవిత్రమును తీసివేసి, కుడి అణచేతికి నేరిని రాచుకొని, ఆ చేతిని అగ్నిత్యాంకు చూపించుచు "యా తే అగ్నే యజ్ఞాయా.." - అను మంత్ర మును మూడుసార్లు పఠించి, కుడి అణచేతిని అగ్నిచుట్టును ప్రదక్షిణముగా త్రిప్పుచు 3 సార్లు తన నోటిని, మఱల ప్రదక్షిణముగా త్రిప్పుచు 3 సార్లు తన వక్షస్థలమును, మఱల ప్రదక్షిణ ముగా త్రిప్పుచు 3 సార్లు తన నోటిని స్పృశించి, మఱల పవిత్రమును ధరించి సాత్వికత్యాగ మును చేయవలెను.

³⁴⁵ తదుపరి "భగవానేవ ---- స్వయమేవ కారితవాన్" - అని చెప్పి సాత్వికత్యాగమును చేసి, ఆ తర్వాత సోదకుంభశ్రాద్ధమును చేయవలెను.

"అవాహనాగ్నౌ కరణస్వధానినయనం తథా
వికిరం పిండదానం చ నంకత్వే పంచవర్ణయేత్" - ఇతి

ఉదకుంభదానమంత్రః

"వారిణాపూరితం కుంభం వానసాపరివేష్టితమ్/

తస్మాదన్య ప్రదానేన అతశ్చాత్రిం ప్రయచ్ఛ మే॥"

ఇదముదకుంభం ఏతృతోకవానజనిత శుభ్రస్థాశాస్త్యర్థం ఏతృవితామహప్రవితా
మహాభ్యః (అథవా, మాతృఏతామహప్రవితామహాభ్యః) తృప్తిం కామయమానః శుభ్య
మహం సంప్రదదే నమమ" - ఇతి. అథ మానికాదిశ్రాద్ధపూర్వేద్యుః అశీతసోదకుంభశ్రాద్ధాని
అకృష్ణ అమశ్రాద్ధవిధానేన కుర్యాత్.

అమశ్రాద్ధమ్

³⁴⁶ కర్తా పాణిపాదౌ ప్రజాళ్య, అవమ్మ, పవిత్రపాణిః, ప్రాణానాయమ్మ, ప్రాచీనాచీతీ "శ్రీ
గోవింద, గోవింద, గోవిందేత్యస్యాం సుఖ్యతి తౌ శ్రీభగవదాజ్ఞాయా భగవత్కైశ్చర్య
రూపం ---- గోత్రన్య ---- శర్మణః ఏతుః (అథవా, ---- గోత్రాయా ---- నామ్నాః
మాతుః) అముక మానికశ్రాద్ధాన్యదినమారభ్య పూర్వేద్యుః వర్షంతాని అహరహః
కర్తవ్యాని సోదకుంభశ్రాద్ధాని అమరూపేణ హరణ్యరూపేణ చ తంత్రతః అద్య కరిష్యే"

³⁴⁶ అమరూపసోదకుంభశ్రాద్ధవిధానము: కర్త కాళ్ళచేతులు కరిగికొని, అవమింది, పవిత్రమును
ధరించి ప్రాణాయామము చేసి, ప్రాచీనాచీతియై "శ్రీగోవింద --- తంత్రతః అద్య కరిష్యే" - అని
పంకల్పించి, బ్రాహ్మణుని ముందొక అరటియాకుతో వీడ్చుము, పినరపప్పు, బెల్లము, తిలలు,
అరటి పండ్లు, నేయి, తామూలము, దక్షిణల న్నుంచి (దీనికే అమమని పేరు), "ఓం
తత్సంతుల్యరేణ్యం ---- ప్రవోదయాత్" - అని ఆ అమమును ప్రోక్షించి, "దేవసవితః ప్రమవ/ -
అని అప్రదక్షిణముగా పరషేదనము చేసి, బ్రాహ్మణుని చేతిలో కూర్చుతో శుద్ధోకము నొవగి,
"పృథివీ తే వాత్రం --- స్వధా విష్టో ఆమం రక్షప్స/ --- గోత్రన్య ---- శర్మణః --- శుభ్యమహం
సంప్రదదే నమమ" - అని అమము నుంచిన ఆకుమొదట దక్షిణాగ్రభుగ్గుము నుంచి,
అమమును బ్రాహ్మణున కొవగి, ఆదమనము చేయవలెను.

- ఇతి సంకల్ప్య, బ్రాహ్మణానాం పురతః తండుల, ముద్గ, గుడ, తిల, కదళిఫల, పువ, తామూల, దక్షిణాదివికదళిపాత్రేనిధాయ,

"ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గోదేవస్య దీమహి ధియో యోనః ప్రచోదయాత్" - ఇత్యామం ప్రోక్ష్య, "దేవసవితః ప్రసువ" - ఇత్యప్రదక్షిణం పరిషిష్య,

"పుత్రీవీ తే పాత్రం ద్యౌరపిదానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా ప్రాణాపానాయోర్బుహోమ్యక్షతమసి మైషాం క్షేపా అముత్రాముచ్చిన్ తోకే ఇదం విష్టు ర్వివక్రమే త్రేధా నిదదే పదమ/ సమూదమన్య పాగంస్తురేన్యధా విష్టో అమం రక్షన్య/ -

-----గోత్రస్య-----తర్కణః వితుః (అథవా, -----గోత్రాయః ----నాహ్మ్యః మాతుః) అముక మానికత్తాధాన్యదినమారభ్య పూర్వేద్యుః వర్యంతావి అహరహః కర్తవ్యాని అద్య సోదకుంభశ్రాద్ధం సామం సకాకం ససోపన్యరం నదక్షిణాకం సతామూలం -

-----గోత్రేభ్యః-----తర్కేభ్యః వసురుద్రాదిత్యన్యరూపేభ్యః అన్యత్పిత్తు పితామహా ప్రపితామహాభ్యః (అథవా, మాతుః పితామహప్రపితామహాభ్యః) త్పిత్తం కామయమానః తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ" - ఇతి పాత్రాగ్రేదక్షిణాగ్రకుగ్నం విషిష్య,

"ఏకో విష్టుర్బుహద్యుతం పృథగ్బుతాన్యవేకకః/

శ్రీన్ తోకాన్ వ్యాప్య భూతాత్మా భుక్ష్యే విశ్వభుగవ్యయః॥

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః/

అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్చాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే॥

తండులాన్ వైశ్వదేవత్యాః పాకేనాన్నం పవన్తియే

తస్మాత్తండులదానేన అతశ్చాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే॥"

ఇమాని యత్కించిత్ హిరణ్యానే అమరూపాణి సోపన్యరాణి -----గోత్రాయ ----

తర్కణే తుభ్యమహం సంప్రదదే నమమ/ అనేన సోదకుంభశ్రాద్ధారాధనేన వసురుద్రా దిత్యన్యరూప అన్యత్పిత్తుపితామహప్రపితామహాదూహీ (అథవా, మాతృ) పితామహా ప్రపితామహాదూహీ) శ్రీజినార్దనః ప్రేయతామ" - ఇతి సతులినదళం యవతొదళం భుగ్నో పరి శిత్పుణ్య, తాంబూలదక్షిణం వ బ్రాహ్మణాయ దత్వా, అచమక్.

శ్రీ

తిరువధ్యయనవిధి:

నపిండికరణానంతరము శ్రైష్టవసిద్ధాంతప్రకారము దివ్యప్రబంధానుసంధానమును చేసి శ్రీపాదతిర్థగ్రహణము చేసిననే కాని కర్తలకు పరిపూర్ణమైన శుద్ధి గాదు. దీనికే తిరువధ్యయన విధి యనియు కొన్ని ప్రాంతములలో వాడుక యున్నది. ఈ విధి శ్రీమాన్ కందాడై శ్రీనివాసాచార్యులవారి "అపరప్రయోగానుక్రమణిక"లో సవిస్తరముగా వివరింపబడినది. ఈ గ్రంథ మిప్పుడు అనుపలభ్యమానమగుటచే, లోకోపకారార్థమై అందులోని విషయ మిక్కడ పునరుక్త మగుచున్నది. ఇందులకు శ్రీమాన్ శ్రీనివాసాచార్యులకు అప్రకటోకమెల్లను అపారకృతజ్ఞతా పూర్వకముగ ఋణపడియున్నది.

12వ నాటి (అనగా, నపిండికరణము జరిగిననాటి) సాయంత్రమే కర్తలు తిరువారాధన గృహమును శోధింపజేసి, స్తుగ్గులచే నలంకరింపజేసి, స్నానసంధ్యావందనాదులను పూర్తి చేసికొని, దివ్యప్రబంధానుసంధానమును (సేవాకాలమును) చేయుటకై భాగవతోత్తములను (స్వాములను) ప్రణామపూర్వకముగా ప్రార్థించి, వారిని తమ గృహమునకు వేంచేపు చేసికొని వచ్చి, వారిలో నొక ప్రముఖభాగవతోత్తమునిచే తిరువారాధన చేయింపవలెను. తరువాత భాగవతోత్తములు (స్వాములు) భగవత్పన్నిధిలో గోష్ఠిగా కూర్చుండవలెను. అప్పుడు కర్తలు నైవ్యానుసంధానపూర్వకముగా పెరుమాండ్లకు, గోష్ఠికి సాష్టాంగప్రణామము చేసి కూర్చుండగా స్వాములు "రామానుజదయాపాత్రం (లేదా శ్రీతైలదయాపాత్రం)" అను తనియన్లనుండి అరంభించి వరుసగా "తిరుప్పల్లాలు", "కణ్ణినున్ శిఱుత్తామ్మ" లను సేవాకాలము చేసి, "భక్తామృతం విశ్వజనానుమోదనమ్" అను తనియన్లను అనుసంధానము చేయవలెను. (గమనిక: మరణించినది గార్లగోశ్రీకులైన "పరవస్తు" ఇందపేరుగల వారైనచో "రామానుజదయాపాత్రం" చెప్పి, తరువాత "కణ్ణినున్ శిఱుత్తామ్మ", "తిరుప్పల్లాలు"లను చెప్పి, మఱి "కణ్ణినున్ శిఱుత్తామ్మ" చెప్పి, "భక్తామృతం విశ్వజనానుమోదనమ్" అను తనియన్లతో ముగించవలెను.)

తరువాత కర్తలు తిరువారాధన చేసిన స్వామితో గూడ నొక వృద్ధభాగవతోత్తమునకు సాష్టాంగదండప్రణామము చేసి, విశేషవేదపారాయణము ననుగ్రహింపవలసిందిగా వారిని ప్రార్థింపగా, ఆ స్వామి లేచి తిరువారాధనకు దగ్గఱగా నిలబడవలెను. అప్పుడు తిరువారాధన చేసిన స్వామివారి దోసిరియందు జాళవార్థమై ఉదకమును పోసి, వారు చేతులను కడిగికొన్న విదప శులసిదళములతోను పువ్వుములతోను కూడిన పల్లెరమును (లేదా బెత్తంతట్టను) వారి చేతి కీయగా, వారు దానిని పట్టుకొని అక్కడనే నిలబడవలయును. అంత గోష్ఠిలోని భాగవ

తోత్తములు "హరిః ఓమ్/ అగ్నమీశే పురోహితమ్/" నుండి ప్రారంభించి, '---రామానుజ యతివతిం ప్రణమామి మూర్ధ్నా"వఱకు గల విశేషవేదపారాయణమును చేయవలెను. అప్పుడు తిరువారాధనకైంకర్యపరులు వృద్ధభాగవతోత్తముల హస్తములందున్న పల్లెరమును తిసికొని, కేశవాదిద్వాదశనామములను చెప్పుచు ఆ పల్లెరముతోని తులసిని, పుష్పములను పెరుమాండ్ల పాదములవద్ద నుంచుచుండవలెను. అంత వృద్ధభాగవతోత్తములు మఱి గోష్ఠిలో యథాస్థానమున కూర్చుండవలెను. అప్పుడు భగవదారాధనపరులు పండ్లు మున్నగు అవసరమైన వైవేద్యములను పెరుమాండ్లకు సమర్పింపవలెను.

అప్పుడు స్వాములందఱును "శయర్వణ శయర్" అను పాశురమునుండి మొదలిడి "తిరువాయ్ మొళి"లోని రెండు పద్యాలను (200 పాశురములను) పారాయణము చేయవలెను. (మావన: "కళరొళి యిళమై" అను కోయిల్ తిరువాయ్మొళికి అవసరమైనవైద్యమును సమర్పించవలెను.) తరువాత స్వాములు "ముడివోదెయాయ్" నుండి 20 పాశురములను పఠించిన పిదప తిరువారాధనకైంకర్యపరులు పెరుమాండ్లకు విశేషమైన ఆరగింపును సమర్పించవలెను. అప్పుడు స్వాములు "తిరువాయ్మొళి"లోని 3వ పదిలో 3వ తిరువాయ్మొళి అయిన "ఒలిల్ కాలమెల్లాం" అనిడి కోయిల్ తిరువాయ్మొళిలోని 10 పాశురములను అనుసంధానము చేయవలెను.

తరువాత అందఱును లేచి నిలబడగా, తిరువారాధనకైంకర్యపరులు "లక్ష్మీవరణ లాళాంక సాళాల్ శ్రీవత్సవళి" అను శ్లోకములచే పెరుమాండ్లకు మంగళాశాసనమును (హారతిని) సమర్పించవలెను. అప్పుడు స్వాములు "వైత్తనాళివై", "తాళ వరప్పి" అను రెండు చాత్తు పాశురములను పఠించి, "వల్లాణ్ణు వల్లాణ్ణు" అను పాశురమును చదువుచుండగా తిరువారాధనకైంకర్యపరులు పెరుమాండ్లకు మఱి మంగళాశాసనమును సమర్పించవలెను. అటు పైని స్వాములు "సర్వదేశదశాకాలేషు" అనిడి చాత్తుముఱ పాశురములను, ఆళ్వారాచార్యులకు సంబంధించిన ముఖ్యమైశాకిన్ని స్తోత్రములను అనుసంధానము చేయుచుండగా తిరువారాధనకైంకర్యపరులు గోష్ఠిలోనున్న వారందఱికిని (స్త్రీబాలవృద్ధులతో సహా) పెరుమాళ్ తిర్థ ప్రదానము చేసి, పెరుమాండ్లకు పర్యంకాసనమును సమర్పించి, కోవిలాళ్వార్ల (నంపులము) తలుపులను మూసివేయవలెను. అప్పుడు కర్తలు గోష్ఠిలోనున్న వృద్ధభాగవతోత్తములకు నమస్కరించుచు వారివారి శ్రీపాదశిర్ధములను వేజొకరిద్వారా సేకరించుకొనవలెను. తరువాత కర్తలు నమస్కారపూర్వకముగా తిరువారాధనకైంకర్యపరులతోగాని, తమ కాచార్యస్వరూపులగు వృద్ధభాగవతోత్తములతోగాని భగవత్తిర్థవినియోగము చేయించుకొని, శ్రీపాదశిర్ధమును

స్వీకరింపవలెను. అపైని ఇష్టమున్న బంధువులందఱును శ్రీపాదతీర్థమును ప్రసాదించు స్వామికి నమస్కరించి, వారినుండి శ్రీపాదతీర్థమును స్వీకరింపవలెను. అతర్వాత కర్త గోష్ఠికి తాంబూల, పంథావలను సమర్పించి, వేటోకరివే అందఱికిని ప్రసాదవినియోగమును చేయింపవలెను.

(గమనిక: 1. ద్రావిడదీప్యప్రబంధానుసంధానము జరుగుచున్నప్పుడే కర్త గోష్ఠికి యథాశక్తి దక్షిణతో గూడిన తాంబూలమును సమర్పించుకొనవచ్చును. 2. గోష్ఠిలో గల భాగవతోత్తములును, స్త్రీబాలవృద్ధులతో పాఠ ఇతరులును పెరుమాళ్ తీర్థమును స్వీకరించిన పిదపనే దిట్ట చివఱకు కర్తలు పెరుమాళ్ తీర్థమును స్వీకరింపవలెను. 3. శ్రీపాదతీర్థమును మాత్రము ముందుగా కర్తలు స్వీకరింపవలెను. ఆ తర్వాత ఇష్టమున్నవో, గోష్ఠిలోని ఇతరులు శ్రీపాద తీర్థమును స్వామి దగ్గఱకు పోయి, వారికి నమస్కరించి, శ్రీపాదతీర్థమును స్వీకరింపవలెను. 4. పెరుమాండ్లయొక్క సంపుటమును మూయనిదే భాగవతోత్తముల శ్రీపాదతీర్థమును నేకరింపగూడదు - అనగా భగవంతుని కెదురుగా శ్రీపాదతీర్థగ్రహణము చేయగూడదని అర్థము. 5. నవపిండికరణములో అన్యయించుకొనిన స్వాములు కూడ గోష్ఠిలో పెరుమాళ్ తీర్థమును, శ్రీపాదతీర్థమును తీసికొనవచ్చును. కాని పెరుమాండ్ల ప్రసాదమును మాత్రము స్వీకరింపరాదు. 6. తిరుక్కార్తీలో తిరువాయ్మొళి దీప్యప్రబంధమును అనుసంధానము చేయగూడదు. అప్పుడు "రామానుజదయాపాత్రం" మొదలుగా గల తనియన్లను మాత్రము అనుసంధానము చేసి, అపైని విశేషవేదపారాయణము చేసి, పెరుమాళ్కు అవసరమైనవేద్యమును సమర్పించి, తిరువాయ్మొళిమాత్రంబాదిలో 22 పాశురములను మాత్రము నేపించి, మంగళాశాసనము చేసి, 28వ పాశురమును శాస్త్రముల పాశురముగా చెప్పవలెను. 7. పన్నెండవనాటి రాత్రి శ్రీపాదతీర్థమును నేపించిన తర్వాత కర్తలు 13వనాడు శ్రీపాదతీర్థమును వేర్చుకొనుటకు మాత్రమే అర్హులౌదురు. కాని ఆనాడు ప్రసాదవినియోగములను చేయుటకు పనికిరారు. పన్నెండవనాడు దీప్యప్రబంధానుసంధానము చేయకుండ 13వ వాడే దానిని ఆరంభించినచో, ఇంకను శ్రీపాదతీర్థసేవనము చేయనందున పదమూడవనాడు కర్తలు స్వయముగా శ్రీపాదతీర్థగ్రహణమునకు పనికిరారు. కావున వేటోకరు శ్రీపాదతీర్థగ్రహణము చేయవలెను. 9. కర్తలయొక్క తల్లికిగూడ పెరుమాళ్ తీర్థమును, శ్రీపాదతీర్థమును ఈయవచ్చును. 10. ఈ కార్యక్రమమునకు కావలసిన వేద, ప్రబంధగ్రంథములను కర్తలు స్వయముగా సంపాదించుకొనవలెను.

త్రయోదశాహః - ఇయల్ క్రమః

పదమూడవనాడు ప్రాథమననే కర్తలు కాలకృత్యములను తీర్చుకొని, ఇంటి నలికించి, ద్వారములను మూసిదితోరణములతో నలంకరింపజేసి, తిరువారాధనగృహమును శోధింప జేయించి, స్తుగ్గులతో నలంకరింపజేసి, స్నానసంధ్యావందనాదులను ముగించుకొని, అవసరమైన నూతనవస్త్రములను తడిపి ఆరవేయించి, దివ్యప్రబంధానుసంధానము చేయుటకై భాగవతోత్తములను ప్రణామపూర్వకముగా ప్రార్థించి, వారిని తమ గృహమునకు గొనివచ్చి, తమ కిష్టమైన భాగవతోత్తమునిచే తిరువారాధన చేయింపవలెను. తరువాత భాగవతోత్తములు (స్వాములు) భగవత్సన్నిధితో గోష్ఠిగా కూర్చుండి "రమానుజదయాపాత్రం (లేదా శ్రీలైలదయాపాత్రం)" అను తనియన్లనుండి ఆరంభించి వరుసగా తిరుప్పల్లాళ్లు, తిరుప్పళ్ళియెరుచ్చి, తిరుప్పావై, కళ్ళనున్ శిఱుత్తామ్ములను సేవాకాలము చేసి, "భక్తామృతం విశ్వజనానుమోదనమ్" అను తనియన్లను అనుసంధానము చేయవలెను. (గమనిక: 1. మరణించినది శ్రీవత్సగోత్రికులైనచో సైవాదికి బదులుగా "రమానుజదయాపాత్రం"నుండి ఆరంభించి, వరుసగా తిరుప్పళ్ళియెరుచ్చి, తిరుప్పావై, కళ్ళనున్ శిఱుత్తామ్ములను సేవాకాలము చేసి, "భక్తామృతం విశ్వజనానుమోదనమ్" అను తనియన్లను అనుసంధానము చేయవలెను. 2. మరణించినది గార్లగోత్రికులైన "పరవస్తు" ఇంటిపేరుగలవారైనచో "రమానుజదయాపాత్రం" చెప్పి, తరువాత కళ్ళనున్ శిఱుత్తామ్ము, తిరుప్పళ్ళియెరుచ్చి, తిరుప్పావై, తిరుప్పల్లాళ్లను చెప్పి, మఱి కళ్ళనున్ శిఱుత్తామ్ము చెప్పి, "భక్తామృతం విశ్వజనానుమోదనమ్" అను తనియన్లతో ముగించవలెను. 3. మరణించినవా రెవరైనను తిరిక్కార్తితో మాత్రము సైవానిని వేటిని అనుసంధానము చేయరాదు. అప్పుడు సైవాదికి బదులుగా వానివాని స్థానములలో వరుసగా వాని తనియన్లను మాత్రము అనుసంధానము చేసి, తిరువారాధనకైంకర్యపరులు పెరుమాళ్ళకు అవసరమైనద్యమును సమర్పించిన తర్వాత తిరువాయ్మొళినూత్తండాదిలో 24వ పాతురము నుండి మొదలిది కాత్తుముత్తైరెండుపాతురములను విడిచిపెట్టి, మిగిలిన గ్రంథమును పూర్తిగా అనుసంధానము చేయవలెను.)

తరువాత తిరువారాధనకైంకర్యపరులు పండ్లు మున్నగు అవసరమైన సైవేద్యములను పెరుమాండ్లకు సమర్పింపగా, స్వాములు "పుగలునల్లొరువన్లె" అనెడి తిరువాయ్మొళి నుండి ఆరంభించి వరుసగా 9వ పది తుదివఱకును, అనగా "మాలైనన్జ్ల తొలుదుమిన్" వినైకడ" అనుదాని వఱకును గల తిరువాయ్మొళి దివ్యప్రబంధమును అనుసంధానము చేయవలెను.

(గమనిక: 1. కోవల్ తిరువాయ్మొళి పాశురములు వచ్చినప్పుడు భగవదారాధనపరులు పెరుమాళ్ళకు అవసరమైనవేద్యములను సమర్పించుచుండవలెను. 2. తిరువాయ్మొళిని అనుసంధానము చేసితి స్వాములకు కర్తలు యథాశక్తి దక్షిణాంబాలముల సమర్పించవలెను.)

ఇట్లు తిరువాయ్మొళిలోని 9వపది తుదివఱకును అనుసంధానము చేసిన ఏదప తిరువారాధనకర్తపరులు స్వాములకు చందనము, పూలమాలలు, (³³ఉన్నచో వెణుకుగడలు) మన్నగువానిని ఈయవలెను. అంత తిరువారాధనకర్తపరులు పెరుమాళ్ళకు సంబంధించినట్టి అభయహస్తములను ఒక చిన్న సంపుటములో నుంచి, దానినొక వృద్ధభాగవతోత్తముని చేతి కీయవలెను.

(గమనిక: తిరువారాధనకర్తపరులే అందఱికంటె పెద్దవారైనచో, వారే ఈ అభయహస్తములను తీసికొనవచ్చును. 2. సంపుటము లేనిచో ఒక వెత్తముతట్టలోగాని, అకులోగాని అభయహస్తముల నుంచవచ్చును. 3. అభయహస్తములు లేనిచో వాటికి బదులుగా పెరుమాళ్ళకు గట్టిదైన చందమును సమర్పించి, దానిని ఉంచవచ్చును. అదియును లేని పక్షమున తిరువాయ్మొళి పుస్తకమునైనను ఉంచవచ్చును. కాని ఎట్టి పరిస్థితిలోను సాలగ్రామమునుగాని, పెరుమాళ్ళ విగ్రహమునుగాని ఉంచరాదు. అభయహస్తమును ధరించినవారు తులసి, పుష్పమాలలను నిండుగా ధరింపవచ్చును. వారు శ్రోత్రియులై యుండి స్నానాదులను చేసియుండవలెను. 4. అభయహస్తములకు ఎండ తగులకుండ వెనుకనుండి ఒక గొడుగును పట్టవలెను. 5. అభయహస్తమునకు మాటుగా పూర్ణకుంభమును మామిడాకులు, గంధపుష్పములతో నలంకరించి, పెంకాయను ఆ కుంభముపై నుంచుకొని పోపుటగూడ కొన్ని ప్రాంతములలో ఆచారముతో నున్నది.)

ఇట్లు అభయహస్తమును ధరించిన శ్రోత్రియుడు ముందు నడచుచుండగా అతని వెనుక ఇతరస్వాములు ఇరామానుశనూత్తందాదిని అనుసంధానము చేయుచు వెళ్లుచుండవలెను.

(గమనిక: ఇరామానుశనూత్తందాదిలో "మొళియైక్కడక్కం" అను 7వ పాశురము వఱకును తిరువారాధన జరిగినచోటనే విన్నపము చేసి, ఆ తరువాత మిగిలినది అనుసంధానము చేయుదు తిరువీధిలోనికి అభయహస్తములను తీసికొని వెళ్లుట ఆచారముతో నున్నది.)

¹ వెణుకుగడలకు బదులు మోదుగుకొమ్మలకు చిన్న, చిన్న నూత్నవస్త్రములతో తిరుమణిని, శ్రీమూర్తిమును, దక్షిణను కట్టి వానిని స్వాముల కియగా, వారు వానిని తీసికొని వీధిలో నేవాకాలము చేయుట కొన్ని ప్రాంతములలో ఆచారముగా నున్నది.

ఇట్లు స్వాములు సేవాకాలము చేయుచు పోయి, మార్గమధ్యమున గల శ్రీవైష్ణవగృహ ప్రాంగణములందు నిలువగా, ఇదివఱకే నరికి స్తుంభులువేసిన తమ ప్రాంగణములలో వాయూ గృహస్థులు ఒక పీటను వేసి, దానిపై తదితవ్వలును వజది, ఒక చెంబుతో ఉదకమును పెరు మాళ్ళకు చూపించి (ఇక్కడ అభయహస్తములే పెరుమాళ్ళని భావింపవలెను), ఆ పెరు మాళ్ళకు పాదప్రక్షాళనము చేయుచున్నట్లుగా భావించి, ఆ ఉదకము నాపీటపై పోసి, పీటపైని జలమును ముందుగా గృహస్థుడు తన తలపై ప్రోక్షించుకొని, విదవ ఇతరకుటుంబసభ్యుల తలలపై ప్రోక్షించవలెను. తరువాత ఆ గృహస్థుడు అచ్చట భాగవతోత్తముల పాదములను కదిగి, వారికి చందనాదులొసగి గారవింది, నవ్విసభ్య పెరుమాళ్ళకు మధురఫలదుల వార గింపు చేయించి, హారతివిప్పించి, యథాశక్తిగా ఆళ్వార్ ఎందెరుమావార్ల సంభాసనను నమ ర్పించుకొనవలెను. అట్లే ఆ గ్రామముతో అలయమున్నయెడల ఆ అలయమునకు పోయి, అర్చకస్వాములచే అభయహస్తమును పెరుమాళ్ళసన్నిధిలో వేంచేపుచేయించి, అలయము లోని పెరుమాళ్ళకు ఫలదుల వారగింపు చేయించి, మంగళాశాసనమైన విదవ పూజములంద యును శ్రీతలారనిమూర్తను స్వీకరించి, మఱల యథాప్రకారము ఆ అభయహస్తములను తీసికొని తిరిగివచ్చు దారిలో మఱల వైష్ణవగృహములందు నిలువగా, తల్లహస్త విధివఱకువలెనే పాద ప్రక్షాళనాది కార్యక్రమములను చేయవలెను.

ఇట్లు అలయమునకు, వైష్ణవగృహములకు వెళ్లినచి, దివఱకు కర్తృగృహమునకు చేరు కొనవలెను. భాగవతగోష్ఠి గృహమునకు చేరుకొనకముందే కర్తల గృహములు (లేదా బంధు పులు) గృహప్రాంగణమును శోధింపజేయించి, స్తుంభులను పెట్టించి, అక్కడ ఒక పీటను వేయించి, దానిపై ఒక తది తవ్వలును వజది, ఒక లిందెనిండా, చెంబునిండా నీటిని పెట్టు కొని నిద్దముగా మండవలెను. గోష్ఠి గృహమునకు చేరినవెంటనే కనిష్ఠపూర్వకముగా కర్తలు గోష్ఠికి 3సార్లు ప్రదక్షిణము చేయవలెను. అంత తీర్థాదులు నిద్దముచేసిన కర్తయొక్క బంధు పులు చెంబుతో జలమును అభయహస్తములకు (పెరుమాళ్ళకు) చూపించి, పెరుమాళ్ళ పాద ప్రక్షాళనము చేసినట్లు మనసుతో భావించి, ఆ నీటిని పీటపై పోసి, దానిని ముందుగా తమ తలలపై ప్రోక్షించుకొని, తరువాత కర్తలు, వారి బంధువుల తలలపై ప్రోక్షింపవలెను. తరువాత వారే దిందెలోనున్న నీటిచే స్వాముల పాదప్రక్షాళనము చేయవలెను. తరువాత వారే ఒకతట్టలో ఫలములనుగాని, కొబ్బరికాయనుగాని, కొబ్బరికోరునుగాని పెట్టుకొని వచ్చి, దానిని పెరు మాళ్ళకు ఆరగింపు చేసి, ఆ తర్వాత హారతిని సమర్పించవలెను. అంత ఆకార్యమునకు వచ్చి నట్టి కర్తయొక్క బంధువులైనవైనను ఆళ్వార్ ఎమ్మెరుమావార్లకు సంభాసన సమర్పించ

దలచినచో, ఒకకట్టలో తాంబూలదక్షిణలను పెట్టుకొని "వేదాహమేతం పురుషం మహాస్తవమ్", "న కర్మణా న ప్రజయా ధనేన" అను రెండు అనువాకములను చెప్పును నమర్పించవలెను. బంధువులందఱియు సంభావన నమర్పించిన ఏదవ దినానికి కర్తలు ఎంబెరుమానార్లకు పైరెండు అనువాకములనే చెప్పుమా సంభావనను నమర్పించుకొనవలెను.

తరువాత భాగవతోత్తములు ఇరామానుకమాత్రందాదిలోని దినతీ 3 పాశురములను - అనగా 106, 107, 108 పాశురములను - అనుసంధానము చేసి, "నన్మమ్ తిరువుడైయోమ్" అను ఇయల్ చాత్తు పాశురములను అనుసంధించి, ఇరామానుకమాత్రందాదిలో మొదటిదైన "పూమన్నుమాదు పొరున్దియ మార్చన్" - అను పాశురమును అనుసంధానము చేయవలెను. తరువాత స్వాములందఱును "వేదాహమేతం పురుషం మహాస్తవమ్" అను అనువాకమును చదువుచుండగా కర్త మఱల యథాశక్తిగా పెరుమాళ్ళకు ఇయల్ సంభావనను నమర్పించు కొనవలెను.

(గమనిక: 1. తిరుక్కార్తిలో తిరువిధిలో తిరుగు నమయమున ఇరామానుకమాత్రందాదికి బదులు ఉపదేశకరత్తనమాలై అనుసంధానము చేయవలెను. 2. తిరుక్కార్తిలో కర్తలు ఎన్నెరు మానార్ల సంభావన నమర్పించిన ఏదవ స్వాములు ఉపదేశకరత్తనమాలైలోని దినతీ 72, 73 పాశురములను పఠించి, "మన్నుయిరగాళ్ ఇంగే మణివాళమాముని" అను ఉపదేశకరత్తన మాలైలోని తుది పాశురమును పఠింపవలెను.)

తరువాత ముత్తైదువలు పశ్చిములో "శోకులు" మున్నగువానిని పెట్టుకొని పెరుమాళ్ల కెదురుగా నిలబడి పోరతనిచ్చును గోష్ఠిమఱ్ఱును మూడుసార్లు ప్రదక్షిణము చేసి, ఇంటిలోనికి పోవలెను. అప్పుడు స్వాములు "తాళతామరై" అనేది 10వ పదిలోని మొదటి పాశురమును అనుసంధానము చేయుచు తాము ధరించిన పూలమాలలను ఇంటిమీదికి వినరివేసి, వెలుకు గడల దినతలను విజిది వానిని గూడ ఇంటిమీదికి వినరివేసి ఇంటిలోనికి పోగా, వారి వెనుక కర్తలు ఇంటిలోనికి ప్రవేశింపవలెను.

(గమనిక: 1. తిరుక్కార్తిలో మాత్రము "తాళతామరై"కు బదులుగా "ఎందై తిరువాయ్ మొళిప్పై" అను ఉపదేశకరత్తనమాలైలోని మొదటిపాశురమును అనుసంధానము చేయుచు పూలమాలను ఇంటిమీదికి వినరివేసి ఇంటిలోనికి పోవలెను. 2. అట్లే తిరుక్కార్తిలో మాత్రము కర్తలు స్వాముల శ్రీపాదతీర్థమును వేర్చుకొనులోపల స్వాము లొకవోల గొప్పగా కూర్చొని ఉపదేశకరత్తనమాలై మఱియొకసారి పూర్తిగా అనుసంధానము చేయవలెను (అప్పుడు చాత్తు కొఱై దినతీ మూడు పాశురములను నదలపెట్టవలెను).

ఇంటిలోనికి ప్రవేశించిన పిదప వృద్ధభాగవతోత్తముడు ఆ పెరుమాళ్ళను తిరువారాధన గృహముతో వేంచేపుచేయవలెను. అట్లే తోవరికి ప్రవేశించిన పిదప స్వాములందఱును తిరు వారాధనగృహము ముందు గోష్ఠిగా కూర్చుండి తిరువాయ్మొళిలోని 10వ పదిలోనున్న తొమ్మిదవ తిరువాయ్మొళివఱకును అనుసంధానము చేసి, ఉపదేశరత్నమాలైలోని 71 పాతు రములను అనుసంధానము చేయవలెను. ఇది జరుగుచుండగనే పెరుమాళ్ళకు పూర్ణతళహాను అరగింపు చేయవలెను. అరగింపు చేసిన తర్వాత ఇది జరుగుచుండగనే కర్తలు ప్రవృత్తి ముగా గోష్ఠిలోని కొందఱు పెద్దలను వేంచేపుచేసికొని పోయి, వారి శ్రీపాదశిర్వుములను చేర్చు కొని, వారికిని, తమ కుటుంబముతో నున్న పెద్దలైనవారి ఆచార్యులకును, కర్మ వేయించినట్టి బృహస్పతికిని (వార్యారుకు) ఇంకను తమ కిష్టమైన పెద్దలకును యథాకత్తి తాంబూలదక్షిణ లను గాని, తదివి అరచేసినట్టి నూత్నవస్త్రములను గాని ఈయవచ్చును. ఈ సేవాకాలము జరుగుచున్నప్పుడే కర్తలు గోష్ఠిలోని స్వాములకు యథాకత్తి తాంబూలదక్షిణలను, తిరుమఱి, శ్రీమూర్తము మొదలైనవానిని వివియోగము చేయవలెను.

సేవాకాలము చేయుట ముగిసిన పిదప కర్తలతోబాటు స్వాములందఱును లేచి నిలబడగా తిరువారాధనకైంకర్యపరులు "వైయంతళళియా" అనిది పాతురములతోను, "లక్ష్మీదళిణ లాణ్ణంక" అను శ్లోకములతోను పెరుమాళ్ళకు మంగళాశాసనమును (హారతిని) నమర్పించ వలెను. తరువాత భాగవతోత్తములు "యో నా ఆశ్వస్య మేద్యస్య తిరో వేద" నుండి గాని, "నముద్రముదరమస్తరిక్షమ్" నుండిగాని ప్రారంభించి, "తస్మాదనన్యకరణో భవతీతి మత్స్యా" వఱకును గల వేదపారాయణ చాత్తులను విన్నపము చేయుచుండగా తిరువారాధనకైంకర్య పరులు కేశవాదిద్వాదశనామములను చెప్పుచూ పెరుమాళ్ళపాదములయొద్ద తులసిదళము లను, పువ్వుములను ఉంచుచుండవలెను. అట్లని భాగవతోత్తములు "శివ్యం శిఱురాలే", "పంగ క్కడలే కల్లైంద" అనిది వివరింపు చాత్తుపాతురములను సేవించి, తిరువాయ్మొళిలోని "మునియే నాన్మగినే" నుండి వివరింపఱకును గల పాతురములను అనుసంధానము చేసి, తిరు వాయ్మొళిలోని మొదటిదైన "తియర్వణ వుయర్" అను పాతురమును అనుసంధానము చేసి, కణ్ణనున్ శిఱుత్తామ్మలోని 12 పాతురములను అనుసంధానము చేసి, మఱల అదే కణ్ణనున్ శిఱుత్తామ్మలోని మొదటిపాతురమును అనుసంధానము చేయవలెను. (గమనిక: ఇయల్ గోష్ఠిలో అనుసంధానము చేయబడినది గావున ఇక్కడ ఇరామామేశనూత్తందాది చాత్తుపాతుర ములను మఱల అనుసంధానము చేయనక్కఱలేదు.)

తరువాత భాగవతోత్తములు "పల్లాణు పల్లాణు" అను పాశురమును పలుకుమండగా తిరు వారాధనకైకర్యపరులు పెరుమాళ్ళకు మంగళాశాసమును (హారతిని) సమర్పింపవలెను. తరువాత భాగవతోత్తములు "ఉపదేశరత్ననమాలై"లోని "పూరువాశారియ్యర్ల", "ఇంద ఉప దేశరత్ననమాలై దన్నై" అనేది దివత రెండు చాత్తుపాశురములను అనుసంధానము చేయవలెను.

తరువాత భాగవతోత్తములు "నేదాహమేతం పురుషం నుహస్తమ్", "గృణాహి, శ్చుతవతీ నవితరాధిపత్యైః" అను రెండు అనువాకములను విన్నవించి, "పెరుమాళ్ నాచ్చియార్ సంభా వనై" అని చెప్పగా తిరువారాధనకైకర్యపరులు యథాశక్తి దక్షిణతో గూడిన తాంబూలమును పెరుమాళ్ళనన్నిధితో నుంచవలెను. తదుపరి ఇప్పుడున్న కర్తలయొక్క ఆచార్యులుగాని, లేదా ఒక భాగవతోత్తములుగాని, కర్తలకు విశ్వసంబంధమైన చరమతనియను ఉపదేశింప వలెను. తరువాత భాగవతోత్తములు "నేదాహమేతం పురుషం నుహస్తమ్" అను అనువాకమును విన్నవించి, "అవార్కనంభావనై" అని చెప్పగా, తిరువారాధనకైకర్యపరులు దక్షిణతో గూడిన తాంబూలమును మఱల పెరుమాళ్ళనన్నిధితో నుంచవలెను. తర్వాత ఉపదేశరత్ననమాలైలోని దివత పాశురమైన "మన్నుయిర్గార్ ఇంగే మణవాళమాముని" అను పాశురమును విన్నవించ

వలెను.

(గమనిక: 1. ఇయర్ గోష్ఠిలో ఒకసారి అశ్వార ఎమ్మెరుమావార్లకు సంభావన నిచ్చి యున్నారు గనుక మఱల వారికిక్కడ సంభావన సమర్పించ నక్కఱలేదు. 2. పెరుమాళ్ నాచ్చియార్ల సంభావన నిచ్చిన పంటనే పెరుమాళ్ళదగ్గఱనే ఆచార్యసంభావనను సమర్పించి తర్వాత విశ్వసంబంధమైన "అవార్కనంభాయను" ఉపదేశింపవలసినదని కొందఱ మతము. అట్లే నటో ఆచార్యసంబంధమైన తనియన్ పొందకుండగనే ఆచార్యులకు సంభావన నిచ్చుట జరుగుచున్నది. ఇట్లు చేసిన, "అవార్కనంభావన" అను పదమునకు అర్థము సరిపోవుట లేదు. అందుచేత ఆచార్యతనియన్ ఉపదేశించిన పదపనే ఆచార్యసంభావన నిచ్చుట యుక్తమని తోచుచున్నది. దీనిని ఎవరి సంప్రదాయము ప్రకారము వారు చేసికొనవచ్చును. 3. విశ్వ సంబంధమైన చరమతనియను ఉపదేశించిన వారికి కర్తలు యథాశక్తి దక్షిణాతాంబూలములను గాని, తదివి అరచేసిన నూత్నవస్త్రములనుగాని ఇచ్చుట సాంప్రదాయము.)

తరువాత తిరువారాధనకైకర్యపరులు స్త్రీబాలవృద్ధులతో సహా గోష్ఠికంఠకును భగవత్తీర్థ వినియోగము చేసి, పెరుమాళ్ళకు పర్యంకాసనమును సమర్పించి, కోవిలాళ్వార్ల (సంపుటము) యొక్క తల్పులను మూసివేయవలెను.

తర్వాత కర్తలు తిరువారాధనక్రైంకర్యపరుల ద్వారా ముందుగా పెరుమాళ్ళశిర్ధమును స్వీకరించి తరువాత శ్రీపాదశిర్ధమును స్వీకరింపవలెను. తర్వాత బంధువులందఱును శ్రీపాద శిర్ధము నిచ్చు పావమిదగ్గరకు వెళ్ళి, అతనికి నమస్కరించి, శ్రీపాదశిర్ధమును స్వీకరింప వలెను. అట్లే కర్తలభార్యలుగూడ పెరుమాళ్, శ్రీపాదశిర్ధములను స్వీకరించిన పిదప ఇష్ట మున్నచో సమాశ్రయణమైన ఇతరస్త్రీలును శ్రీపాదశిర్ధమును స్వీకరింపవచ్చును. (గమనిక: 1. సమాశ్రయణము గాని వారు శ్రీపాదశిర్ధమును స్వీకరింపరాదు. 2. శ్రీపాదశిర్ధమును వాఘాల గోశ్రీకులు 3 సార్లును, ఇతరులు రెండుసార్లును స్వీకరింపవలెను. 3. పెరుమాళ్ శిర్ధమును పెద్దవారు 3 సార్లును, చిల్లలు ఒక సారియు తినికొనవలెను.)

తరువాత తిరువారాధనక్రైంకర్యపరులుగాని, ఇతరులుగాని భగవదర్చితచందనమును తులసిదళములను, పుష్పములను, పంచకచ్చాయప్రసాదము మున్నగువాటిని భాగవతోత్త ములకు వినియోగము చేయవలెను. (మాచన: పంచకచ్చాయమనగా కొప్పెరికోరు, పంచ దార, అరటిపండ్లు, మిగిలినపండ్లు కలిపి చేసిన ప్రసాదము).

తరువాత భాగవతోత్తములందఱును సాపాటునకు కూర్చుండవలెను. భాగవతోత్తము లకు అపాకవార్ధము పెరుమాళ్ శిర్ధమునిచ్చిన పిదప, వారు దానిని స్వీకరింసురోగా కర్తలు మఱొకసారి పితృసంబంధమైన చరమతనియను అనుసంధానము చేయవలెను. అప్పుడు భాగవతోత్తములు పెరుమాళ్ శిర్ధమును స్వీకరించి తృప్తిగా భుజింపవలెను. భాగవతోత్తములు భోజనము చేయుటకు ప్రారంభించిన పిదప కర్తలు వారిపంక్తిలో కూర్చుండి వారిలో భుజింప వచ్చును, లేదా ప్రత్యేకముగానైనను భుజింపవచ్చును. సాపాట్లు పూర్తియైన పిదప కర్తలు భాగవతోత్తములకు చందనతాంబూలాలాదిసత్కారములను చేయవలెను. ఇట్లు శ్రీనైష్ఠవగృహము లందు ఇదువో కార్యక్రమమును యథాకక్షి అవశ్యముగా పూర్తిచేయవలెను.

(గమనిక: ఇయిలో జరిగిన రోజు లభించిన ఆళ్వార్. ఎన్నెరుమావార్ల సంధాననను అది జరిగిన సమయముతో నున్న గృహస్థులు ఒకవంతు, సమాశ్రయణముగాని, అపాకర్యగాని బసట్టి బ్రహ్మచారులు అందులో నగమువంతును పంచుకొను అచారమున్నది. ఇందు కర్తల కును, దశరాత్రజ్ఞాతులకును భాగము లేదు. లేదేని అందఱును సమ్మతించిన, ఈ సంధాననను ఒక పుణ్యకార్యమునకు వినియోగింపవచ్చును. 2. సపిండికరణమైన మఱురోజు "కనుము" అగును. "కనుము నాడు ప్రయాణము చేయరాదు" అను అచారము ననుసరించి, ఈ కార్యము లకు వచ్చినవారు అనాడు ప్రయాణము చేయుట దోషము. తప్పనిసరియైనచో, అనాటి సూర్యాస్తమయము తర్వాత ప్రయాణము చేసినయెడల దోషము లేదు. 3. ఈ కార్యములకు

వచ్చినవారు కార్యమైన తర్వాత ఎక్కువసేపు అవ్వట నుండగూడదు. వారవృత్తినుండి నేరుగా (మార్గమధ్యమందున్నవి గదా యని బంధువుల, స్నేహితుల ఇండ్లకు, గ్రామములకు పోకుండా) తమ ఇండ్లకు , లేదా గ్రామములకు పోవలెను. 4. శ్రీపాదశిర్ధము స్వీకరింపనిదే సంపూర్ణమైన శుద్ధిగాదు కావున 13వ నాడు కర్తలభార్యలు పెరుమాళ్ళకు వివేదించు తళిహను చేయగూడదు. కాని శ్రీపాదశిర్ధమును తీసికొన్న పిదప వారానాడు భాగవతోత్తములకు వడ్డన చేయవచ్చును. 5. 10వ రోజున కర్తలచే నియమింపిన నూత్నవస్త్రములను తడివి ఆరవేయించు కొని, వానిని కర్తలభార్యలు మొదలైనవారు ఇయల్ గొట్టి జరుగు పనులుములో ధరింపవలెను.

శుభస్వీకారము

సపిండికరణానంతరము శుభము నభిషేకించినవారై కర్త రిదివఱకు చెప్పబడిన దివ్యవ్రలం ధానుసంధానమును, ఇయల్ కార్యక్రమమును చేయుచున్నారు. ఇది చేసినతర్వాతగూడ పది శిష్టమైన అశుభమును తొలగించుకొనుటకై, దీని తర్వాత కర్తలు శుభకార్యములలో అన్వయించుకొనుటకు వీలగునను ఉద్దేశ్యముతో ప్రస్తుతకాలమున ఇయల్ కార్యక్రమము ముగిసిన పిమ్మట "శుభస్వీకారము"ను చేయుచున్నారు. కాని దీనికి శాస్త్రప్రమాణ పెక్కడను లేదు. బసను దీనిని సంవత్సరాంతమున ప్రత్యేకము చేసిన పిమ్మట కర్తలు దీక్షానివర్తనము చేయు రోజున జరుపుకొను సంప్రదాయము పూర్వకాలమునుండి వచ్చుచున్నది. కావున 13వనాడు ఈ శుభస్వీకారమును శిష్టమున్న చేసికొనవచ్చును; లేకున్న లేదు, దీని ప్రయోగ మీవిధముగా నున్నది.

ప్రయోగము: పదమూడవనాడు ఇయల్ కార్యక్రమము ముగిసిన పైని అందఱును రోజునములు చేసిన పిదప సాయంత్ర మీ శుభస్వీకారకార్యక్రమమును చేయవలసియున్నది. దీనికై ఇంటిలో ఒక స్థలమును శుద్ధి చేసి, అవ్వట పీటలు వేసి, హరిద్రాక్షలు, తమలపాకులు, పొకచెక్కలు, చందనము, పుష్పములు, కర్తలయొక్క మామగార్లు (లేక బావమఱుదులు, లేక తత్సంబంధితులు) కర్తల కిచ్చెడి నూతనవస్త్రములు, మున్నగు పంఖారముల నన్నిటిని సిద్ధము చేసికొని, భాగవతోత్తములనింటికి వేంచేపుచేసికొనివచ్చి, ఈ కార్యమును ఆరంభింపవలెను.

అప్పుడు కర్తలు వారి భార్యలతో సహా పీటలపై కూర్చొనవలెను. అప్పుడు వారి (భార్యలైపు) బావమఱుదులలో నొకరు కర్తలకు చందన, పుష్పములనిచ్చి, వేదోక్తమైన ఆశీర్వాదనములతో నూతనవస్త్రముల నీయవలెను. అంత దంపతు లా నూతనవస్త్రములను ధరించి, అందు పురుషులు మాత్రము కాళ్ళుకడిగికొని ఆదమనము చేసి, మఱల దంపతులు పీటలపై కూర్చొన

వలెను. అప్పుడు వారి (భార్యవైపు) బావమఱదులలో నొకరు భాగవతోత్తములకు హరిద్రాక్ష తల పియ్యగా వారు వేదమంత్రములచే నా దంపతుల నాశీర్వదించవలెను. తరువాత బావమఱదులలో నొకరు భాగవతోత్తములకు తాంబూలనక్కారాదులను చేయవలెను. తరువాత కర్తల అక్కనెల్లెండ్రుగాని, తత్పూజాపితులుగాని దంపతులకు హారతి పియ్యవలెను. అప్పుడు కర్తలు హారతిపట్టలో హారతిదక్షిణ నుండగా, హారతి నిద్దిన స్త్రీలు దానిని నమానముగా పంచుకొనవలెను.

గమనిక: 13వ రోజున ఈ శుభస్వీకారము జరిగినప్పటికీ, కర్తలు 1. యథాప్రకారము సంవత్సరాంతము జైరము చేసికొనకుండా దీక్షను పట్టవలెను. 2. వారు సంవత్సరాంతము పిత్తాధములలోను భోక్తలుగా అన్వయించుకొనుటకు పనికిరారు. 3. దశరాత్రజ్ఞాతులు, మాతామహిలు, మేనమామమేనత్తలు, భార్యవైపు అత్తమామలు, దత్తుడైనచో జనకమాతాపితరులు - ఇట్టి దగ్గరి బంధువులకు సంబంధించిన శ్రాధములలో దప్పి మిగిలిన శ్రాధములలో భోజనము చేయుటగాని, ప్రసాదమును స్వీకరించుటగాని చేయగూడదు. 4. కాని నపిండికరణానంతరం జరుగు తీయల్ కార్యక్రమమునకు సంబంధించిన తదీయారాధనలో, అది శుభదమైనందున, భుజింపవచ్చును. అట్లే శుభకార్యములందు అన్వయించుకొనుట, భుజించుట చేయవచ్చును. 5. సాధ్యమైనంతవఱకు శుభకార్యములను చేయించగూడదు. 6. సంవత్సరాంతమువఱకు తన కుమారులకు ఉపనయన, వివాహాదికార్యములు చేయగూడదు. కాని అన్నప్రాశనమును చేయవచ్చును. సంవత్సరదీక్షాకాలములో కుమార్తెలకు వివాహము చేసినచో చాల కుందిది. 6. సంవత్సరదీక్షాకాలములో కర్తయే సీమంతము చేసికొనవలసి వచ్చిన, అప్పటినుండి ప్రథమాస్తి కమువఱకుగల మాసికముల నన్నిటిని "అగామి" అని సంకల్పము చెప్పుచు అకర్షించుకొని, వాటి నొకేరోజు పూర్తిచేసి, ఆ సీమంతమును చేసికొనవలెను. అప్పుడు సీమంతమైన తర్వాత యథాకాలమున యథాశాస్త్రము మఱల నన్నిమాసికములను పెట్టవలెను. 7. సంవత్సరాంతమున ప్రథమాస్తికముపెట్టిన పిమ్మట మఱల సీ శుభస్వీకారమును ఇష్టమున్న చేసికొనవచ్చును; లేకున్న లేదు.

నారాయణబలి:

మృతునికి పుత్రులును, జ్ఞాతులును ఎవ్వరూ లేని పక్షమున, ఇతరబంధువులుగాని, శ్రేయోభిలాషులుగాని పన్నెండవరోజున పడుచున్న ఏకోద్ధిష్టశ్రాద్ధములను "అమరూపషోడశ శ్రాద్ధ"విధితో చెప్పినట్లుగా చేసి, తదనంతరము స్నానము చేసి, పుణ్యాహవాచనము చేసి, మధ్యాహ్నమందు నారాయణబలిని చేయవలెను. దీనికి ప్రయోగము:

⁵⁴⁸ "హరిరోం తత్సత్ శ్రీగోవిందత్యాద్యస్యాం పుణ్యతీర్థ శ్రీభగవదాజ్ఞాయా శ్రీమన్నారాయణప్రీత్యర్థం ----గోత్రస్య----శర్మణః ప్రేతస్య (అథవా, ----గోత్రాయాః ----నామ్నః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశేహవి ప్రేతత్వవిమోచనార్థం విష్ణులోక ప్రాప్త్యర్థం నారాయణబలిం కర్తుం యోగ్యతానిర్ధమనుగ్రహణ" - ఇతి సథాం ప్రార్థ్య, "తథాస్తు! యోగ్యతానిర్ధరస్తు" - ఇత్యనుజ్ఞాప్య, త్రిప్రాణానాయమ్య,

శ్రీమాన్వేంకటనాథార్యః కవితార్కకతేనరీ!
వేదాంతాచార్యవర్యో మే నన్నిధతాం నదాహ్నుది||
గురుభ్యవ్రద్గురుభ్యశ్చ నమోవాకమధీమహా!
వృణమహేవ తత్రాద్యో దంపతీ జగతాం పతీ||
న్యశేషతూతేన మయా స్వయై సర్వ పరిచ్ఛదై!
విధాతుం ప్రేతమాత్మానం దేవః ప్రక్రమతే న్యయమ్||

"హరిరోం తత్సత్ శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద - అస్య శ్రీభగవతః మహాపురుషస్య విష్ణోరాజ్ఞాయా ప్రవర్తమానస్య అద్యబ్రహ్మణః ద్వితీయవరార్ధే త్వేతవరాహకల్పే వైవస్వతమన్వంతరే అష్టావింశతీతమే కలియుగే ప్రథమపాదే జంబూద్వీపే

⁵⁴⁸ కర్త "హరిరోం తత్సత్ ----గోత్రస్య ----శర్మణః -- యోగ్యతానిర్ధమనుగ్రహణ" - అని పరిపత్తును ప్రార్థించి, "తథాస్తు! యోగ్యతానిర్ధరస్తు" - అని అనుజ్ఞాతుడై, మూడుసార్లు ప్రాణాయామము చేసి, "శ్రీమాన్వేంకటనాథార్యః ---దేవః ప్రక్రమతే న్యయమ్||" పఠింపుచు చెప్పి, "హరిరోం తత్సత్ ---నారాయణబలికర్మ కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, ముందుగా పుణ్యాహవాచనము చేసి,

భారతవర్షే భరతఖండే తకాభే మేరోర్దక్షిణదిగ్భాగే అస్మిన్ వర్తమానే వ్యావహారికే ప్రభవాది వ్యసినంవత్సరాణాం మధ్యే -----నంవత్సరే -----అయనే -----ఋతౌ -----మానే -----వక్షే -----తిథౌ -----వానరే ---నక్షత్రయుక్తాయాం అస్యాం పుణ్యతిథౌ శ్రీభగవదాజ్ఞాయా శ్రీమన్నారాయణప్రత్యర్థం-----గోత్రస్య ---తర్కణః ప్రేతస్య (అథవా, -----గోత్రాయాః -----నామ్నస్యః ప్రేతాయాః) అద్య ద్వాదశే హని ప్రేతత్వవిమోచనార్థం విఘ్నభోకప్రాప్త్యర్థం నారాయణలిలికర్మ కరమ్యే" - ఇతి సంకల్ప్య, పుణ్యాహవాచనం కృత్వా,

³⁴⁹ స్థండిలం కల్పయిత్వా, ప్రాచీః పూర్వముదక్ష్పంస్థం దక్షిణారంభమాలభేత్. అశోదిపిః పురస్సంస్థం పశ్చిమారంభమాలభేత్. ³⁵⁰ అనాక్కరోఘ్యక్ష్య, త్వణం నైమిత్త్యాం నిరస్య, అప ఉపస్సంక్య, "ఓం భూర్భువస్సువరోమ్" - ఇతి తాకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, ఉత్పూజ్యతే ఘ్యక్షణతోయకేషమ. ప్రాక్తౌయమస్యం నిదధాయ, ప్రాగాది పరివ్రజణం కృత్వా,

³⁴⁹ అగ్నిప్రతిష్ఠాపనకై వతురక్రమేదికను(స్థండిలమును) కల్పించి, దానిపై క్షేతాక్షలను వల్లి, ఒక దర్భను పగమువతు మదది పట్టుకొని దానితో అవేదికపై పడమటినుండి మొదలిది తూర్పున కంఠమగునట్లు వేదియొక్క దక్షిణార్థమునందును, మధ్యను, ఉత్తరార్థమునందును వరుసగా నొక్కొక్కరేఖను గీచి, అట్లే ఉత్తరమునుండి మొదలిది దక్షిణమున కంఠమగునట్లు ఒక్కొక్కరేఖను వేదియొక్క పశ్చిమార్థముందును, మధ్యను, పూర్వార్థములందును వరుసగా గీచి, ఆ దర్భను వేదిపై మంచి,

³⁵⁰ అఘ్యక్షణతోయపాత్రతో కొండము నీటిని పోసికొని, దానిచే స్థండిలమును ప్రోక్షించి, దర్భను వేదిపైనుండి తిని నైమితికి పడవేచి, నీరు ముట్టి, స్థండిలముపై "ఓం భూర్భువస్సువరోమ్" అని తాకికాగ్నిని ప్రతిష్ఠించి, అఘ్యక్షణతోయపాత్రలోని నీటిని వల్లి, మఱిల వేరే నీటి నందుతో పోచి, ఆ పాత్రను అగ్నికి తూర్పువైపున (ముందుంచబోపు పరివ్రజణల కవతల) ఉంచవలెను. తర్వాత అగ్నికి చుట్టును తూర్పునుండి మొదలిది ప్రదక్షిణముగా దర్భాలను వేయవలెను. అనగా ఉత్తరదక్షిణములందు వేయు దర్భాలను పూర్వార్థములుగాను, తూర్పు పడమరలయందు వేయు దర్భాలను ఉత్తరార్థములుగాను వేసి, ఉత్తరమునందు వేసిన దర్భాలను తూర్పుపడమరలందు వేసిన దర్భాల కొనలక్రింద నుండునట్లును, దక్షిణమునందు వేసిన దర్భాలను తూర్పుపడమరలందు వేసిన దర్భాల మొదళ్ళపై నుండునట్లును నవరీంపవలెను.

³⁵¹ అగ్నిరుత్తరతో దర్శాన్ వస్త్ర్య, తేమ దర్శ్యం, అజ్యస్థానం, ప్రోక్షణం, ప్రణీతిం, ఇర్హం, ఇతరదర్శ్యం, హవిపాత్రం, హవిష్కపాత్రం వ సాదయత్వా, ³⁵² ప్రోక్షణ్యమవధాయ, ప్రోక్ష్య, తస్యామవ అనీయ, హస్తయో రంగుష్ఠోపకనిష్ఠికాభ్యాముదగగ్రే గృహీత్వా, ప్రాచీ ప్రి రుత్సూయ, అభిమంత్ర్య, ఉత్తానాని పాత్రాణి పర్యావృత్త్య, విప్రస్యేర్హం, త్రి ప్రోక్ష్య, తేష ముదగుత్పిన్య, ³⁵³ అపరేణాగ్నిం పవిత్రాంతర్థతే పాత్రే అప అనీయ, ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం త్రిరుత్సూయ, సమం ప్రాతైర్హుత్వా, ఉత్తరేణాగ్నిం దర్శయ సాదయత్వా, దర్హైః ప్రద్వాదయ, ³⁵⁴ తతః చరునిర్వాపణం కుర్యాత్ - "నారాయణత్వా జ్ఞప్తం నిర్వపామి" - ఇతి త్రి, "నారాయణత్వా జ్ఞప్తం ప్రోక్ష్యమి" - ఇతి త్రి కూర్చేన చరుం ప్రోక్ష్య,

³⁵¹ అగ్నికి ఉత్తరమున 12 దర్శలను ప్రాగగ్రములుగా వలది, వానిపై 1. ప్రధానదర్శని 2. అజ్య స్థానీని, 3. ప్రోక్షణపాత్రను, 4. ప్రణీతిపాత్రను, 5. ఇర్హకట్టను, 6. ఇతరదర్శని, 7. హవిః పాత్రను, 8. హవిష్కపాత్రను ఒక్కొక్కటిగా తీసికొని పదమణినుండి తూర్పునకు బోర్లించి ఉంచవలెను.

³⁵² ప్రోక్షణయందోత అయామతపవిత్రము నుంచి, ఉదకముచే ప్రోక్షించి, అపాత్రయందు నీటిని పోసి, హస్తములయొక్క బొటనున ఉంగరపు నేర్లవేత అయామతమును ఉత్తరాగ్రముగా పట్టు కొని ప్రోక్షమాస్త్రగా మూడుసార్లు అ ప్రోక్షణతోని నీటిపై గీచి, దోనిని నా పాత్రపై వాద్యించి తీసి అభిమంత్రించి, ప్రయోగపాత్రలను ఊర్ధ్వదిశములుగా నుంచునట్లు త్రిప్పిపెట్టి, ఇర్హకట్టకు కట్టిన దర్హత్రాణిని నిదినించి, ఇర్హములను, త్రిప్పిపెట్టిన పాత్రలను మూడుసార్లు ప్రోక్షణతోని నీటిచే ప్రోక్షించి, మిగిలిన ఉదకమును ఉత్తరమునకు పరిహరించి, దానితో చేత నీటిని పోసికొని, ఆ పాత్రను కర్తవ్యము ముందు ఉత్తరముపైను ఉంచుకొనవలెను.

³⁵³ ప్రణీతిపాత్రను (పూర్ణజలపాత్రను) చేదికకు ప్రదక్షిణముగా తీసికొనివచ్చి, అగ్నికి పదమణి (కర్తకు ముందు) ఉంచుకొని, ప్రోక్షణతోని అయామతమును ధానితో నుంచి, అందులో జల మును నిండుగ నింపి, పూర్వమువలెనే ఉత్తరాగ్రములైన రెండు దర్శలవే అనీటిని మూడుసార్లు ప్రాగగ్రముగా గీచి, ఆ పాత్రను ముక్కుమూటిగా ఎత్తిపట్టుకొని, అగ్నికి ఉత్తరమున 3 లేక 12 దర్శలను ప్రాగగ్రముగా పరది, వానిపై ఆ పాత్రనుంచి, దానిని 3 లేదా 8 దర్శలతో కప్పవలెను.

³⁵⁴ త్రిసహస్వర్గ్యపై అగ్నిపై చరువును వంచి, "నారాయణత్వా జ్ఞప్తం నిర్వపామి" - అని 3 సార్లును, "నారాయణత్వా జ్ఞప్తం ప్రోక్ష్యమి" - అని మూడుసార్లును వెప్పుచూ కూర్చుతో చరు పుపై ఉదకమును ప్రోక్షించి,

⁵⁵⁵ అగ్నిరుత్తరతో తండులస్యోపరి హరిద్రాదింబే శ్రీభూమినిశాసహితం విష్ణుం పురుష
సుత్రేన, వ్యాహృతిభిః ఆవాహ్య, షోడశోపచారైః సంపూజయేత్ - తత్సృకారః-

1. సహస్రశ్చిద్రా పురుషః/ సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్/ సభూమీంవిత్వతో వృత్వా/
అత్యంతిష్ఠద్ధశాజ్జులమ్/
2. పురుష ఏవేదగం సర్వమ్/ యద్భూతం యవ్న భవ్యమ్/ ఉతామృతత్వ
న్యశానః/ యదన్నేనాఽతిరోహతి/
3. ఓం భూః/ పురుషమావాహయామి/
4. ఓం భువః/ పురుషమావాహయామి/
5. ఓం సువః/ పురుషమావాహయామి/
6. ఓం మహః/ పురుషమావాహయామి/
7. ఓం జనః/ పురుషమావాహయామి/
8. ఓం తవః/ పురుషమావాహయామి/
9. ఓం నత్వం/ పురుషమావాహయామి/
ఇతి భగవంత్రమావాహ్యః.
10. ఓం పురుషాయ నారాయణాయ నమః - అర్ఘ్యం నమర్పయామి
11. ఓం పురుషాయ నారాయణాయ నమః - పాద్యం నమర్పయామి
12. ఓం పురుషాయ నారాయణాయ నమః - అవమనీయం నమర్పయామి
అత్యర్ఘ్య-పాద్య-అవమనీయాని వమర్ప్య, పురుషమాత్రేన అభివన్య,
13. ఓం పురుషాయ నారాయణాయ నమః - నస్త్రం నమర్పయామి

⁵⁵⁵ అగ్నికి ఉత్తరమున ఒక ఆకుతో వియ్యమును ఏజిది, ఆ వియ్యముపై పసుపుతో శ్రీ-భూమి-
నిశలతో తూడిన విష్ణుపుయొక్క మూర్తులను వేసి, లేదా సాలగ్రామమూర్తిని ఆ వియ్యముపై
నుంచి, ఆ మూర్తులకు అధోరిభితక్రమమున ఆవాహనము, షోడశోపచారపూజ వేయవలెను.
1-9 మంత్రములతో విష్ణుపును ఆవాహనచేసి, 10-12 మంత్రములతో వరుసగా అర్ఘ్య, పాద్య,
అవమనీయముల నొసగి, తదుపరి 13-21 మంత్రములతో వరుసగా వస్త్ర-ఉపవీత-గంధ-పుష్ప
-ధూప-దీప-ఫల-తామ్రపూల-నీరాజనాది సర్వోపచారములు చేసి పూజింపవలెను.

14. ఓం పురుషాయ నారాయణాయ నమః - ఉపవీతం నమర్పయామి
15. ఓం పురుషాయ నారాయణాయ నమః - గంధం నమర్పయామి
16. ఓం పురుషాయ నారాయణాయ నమః - పుష్పైః పూజయామి
17. ఓం పురుషాయ నారాయణాయ నమః - ధూపమాస్త్రాపయామి
18. ఓం పురుషాయ నారాయణాయ నమః - దీపం నమర్పయామి
19. ఓం పురుషాయ నారాయణాయ నమః - సుఫలనైవేద్యం నమర్పయామి
20. ఓం పురుషాయ నారాయణాయ నమః - తామ్రపూలం నమర్పయామి
21. ఓం పురుషాయ నారాయణాయ నమః - నీరాజనం నమర్పయామి

ఇతి వస్త్ర-ఉపవీత-గంధ-పుష్ప-ధూప-దీప-ఫల-తామ్రపూల-నీరాజనాది సర్వోపచారాన దత్వా,

³⁵⁶ తతః "అన్నిన్ నారాయణబలిహోమకర్మణి బ్రహ్మాణం త్వాం వృణేమహా"- ఇతి బ్రాహ్మణాయ అననం దత్వా, "బ్రహ్మణే నమః/నకలారాధనైః స్వర్చితమ్/"- ఇతి అక్షతై రభ్యర్చ్య అగ్నిర్దక్షిణతో బ్రహ్మాణం వృణుయాత్.

³⁵⁷ పవిత్రమాజ్యస్థాల్కం నిధాయ, అజ్యం విలాప్య, ఉదీపోఽగారాన్నిరూహ్య, తేష్యధి శ్రిత్య, జ్వలతా తృణేనావద్యోత్య, ద్వేదర్పాగ్రం ప్రద్ధిద్య, ప్రక్షోభ్య, ప్రత్యన్య, త్రి పర్యగ్ని

³⁵⁶ అగ్నికి దక్షిణమున "అన్నిన్ నారాయణబలిహోమకర్మణి బ్రహ్మాణం త్వాం వృణేమహా"- అని చెప్పుచు ఒక బ్రాహ్మణుని బ్రహ్మస్థానమున దర్పావనముపై కూర్చుండబెట్టి, "బ్రహ్మణే నమః/నకలారాధనైః స్వర్చితమ్/"- అని అతనిని పనుచు అక్షతలతో నర్పించి,

³⁵⁷ అయామతపవిత్రమును వేతిపాత్రతోనుంచి, అందుతో వేతిని వింపి, అగ్నినుండి ఉత్తరము వైపు కొన్నివిప్పులను వేటుగా తిసికొని, వానిపై ఆ వేతిపాత్ర నెక్కించి, ఒక దర్పను విప్పుతో అంటించి, అజ్వాల వేతిపాత్రయందు ప్రతిబింబించునట్లుగా దర్పను చూపించి, రెండు దర్పాగ్రములను త్రుంచి, వానిని నీటితో కడిగి వేతిపాత్రతో నుంచి, వేతిపాత్రను జ్వలితదర్పవేత మూడు సార్లు చుట్టి, ఆ దర్పను ఉత్తరమునకు పరిత్యజించి, అగ్నినుండి వేటుగా తిసికొనిన విప్పులను తిరిగి అగ్నిలో చేర్చి, ఉత్తరాగ్రాయామతంతో వేతిని తూర్పునుండి మొదలిది తూర్పునకే అంతమగునట్లు మూడుసార్లు గీచి, అయామతము ముడిచి విప్పవైచి, నీటిని తాకి, ఆ దర్పల కొనలు తూర్పునకుండునట్లు పట్టుకొని అగ్నియందు వేయవలెను.

కృత్యా ఉదగుద్వాప్య, అంగారానగ్నై ప్రత్యూహ్య, ఉదగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం ఘోరీ
హరమాజ్యం త్రిరుతూయ, పవిత్రంథం విప్రస్య, అప ఉపస్సుశ్య, ప్రాగ్రమగ్నై ప్రహరతి.

³⁵⁸ యేన జహోతి తదగ్నై ప్రతితప్య, దర్పైస్సంఘృజ్య, పునః ప్రతితప్య, ప్రోక్ష్య, దర్పాజ్య
నిధాయ, దర్పానద్విః సంస్సుశ్య, అగ్నై ప్రహరతి. ³⁵⁹ శమ్యాః పరిధ్యర్థే, స్థవిష్టో మధ్యమ
అశయాన్ ద్రాఘియాన్ దక్షిణార్థ్యః, అశిష్టో హస్తిష్ట ఉత్తరార్థ్యః, మధ్యమ ముదగగ్ర మి
ప్రాగగ్ర. మధ్యమం పరిధిం హస్తేహస్సస్సుశ్య, పురస్తాదూర్థ్యే ద్వే అహారసమిధావాదధా

³⁶⁰ 1. "ఓం అదితేఽనుమన్యన్య" (ఇతి దక్షిణతః ప్రాచీనమ్), 2. ఓం అనుమతేఽ
నుమన్యన్య (ఇతి పశ్చాదుదీపితమ్), 3. ఓం నరన్యతేఽనుమన్యన్మ ఇత్యుత్త
ప్రాచీనమ్), 4. ఓం దేవనవితః ప్రనువ (ఇతి నమంతం) - అగ్నిం పరిషద్య.

³⁵⁸ ప్రధానదర్పిణి, ఇతరదర్పిణి ఒకేసారి కుడి, ఎడమ చేతులతో పట్టుకొని, వాని నగ్నిపై
దర్పణతో ప్రాకృపాక్షగా కుడిది, మళ్ళీ కాని, కుడిదిన దర్పాగ్రములచేత నీటిని ప్రోక్షించి,
పాత్రకు ఎడమవైపు ఇతరదర్పిణి(ప్రవమును), కుడికి ప్రధానదర్పిణి (ప్రక్కను)
సమ్మార్జనము చేసిన దర్పణను నీటితో తాకి, వాని నగ్నియందు చేయవలెను.

³⁵⁹ ఇధ్యకట్టతో 15 జానెడు పొడవు గల సమిధలు, 5 పొడవైన సమిధలుండును. ఈ పొడవు
సమిధలను అగ్నికి మట్టును పరిధులుగా నుంచవలెను. వీనిలో అన్నిటికంటె లావుగనుండు
సమిధను మధ్యన (అనగా అగ్నికి పశ్చిమమున), సన్నగా పొడవుగా నుండు సమిధను అ
దక్షిణమున మధ్యమసమిధకు తగులునట్లును, అన్నిటికంటె నన్నగను పొట్టిగను ఉండు
సమిధను అగ్నికుత్తరము వైపున మధ్యమసమిధకు తగులునట్లును ఉంచవలెను. మధ్యమ
సమిధకొన ఉత్తరము వైపునకును, దక్షిణోత్తరములందుండు పరిధుల కొనలు తూర్పునకు
ఉండవలెను. ఇట్లుంచగా మిగిలిన రెండు సమిధలను ఒకేసారి రెండు చేతులందు గ్రహించి
వానితో మధ్యమసమిధను తాకి, వానిని ప్రాగగ్రములుగా అగ్నికి తూర్పున గేటువలె ఉత్తర
దక్షిణములందుంచవలెను.

³⁶⁰ ఆ తర్వాత అగ్ని మట్టును నీటితో పరిషేవనము చేయవలెను. "ఓం అదితేఽనుమన్యన్య"
అని దక్షిణమువైపు పడమటినుండి మొదలిడి తూర్పున కంతమగునట్లు, "ఓం అనుమతేఽ
నుమన్యన్య" - అని పడమటివైపు దక్షిణమునుండి మొదలిడి ఉత్తరమున కంతమగునట్లు, "ఓం
నరన్యతేఽనుమన్యన్య" - అని ఉత్తరమువైపు పడమటినుండి మొదలిడి తూర్పున కంతమగు

³⁶¹ ఇధృమాక్షేనాఢ్యుక్ష్యే, "అన్యీన్ నారాయణబలిహోమకర్మణి బ్రహ్మన్ ఇధృ
మాదాన్యే" - ఇతి పృష్ట్యా, "అదత్స్వ" - ఇతి ప్రత్యుక్తే అగ్ని ఇధృమాదాయ,

అగ్నిముఖమ్

³⁶² అథ వతుర్భూహితేనాక్షేన జహోతి,

1. ఓం అగ్నయే స్వాహో/అగ్నయ ఇదం నమమ/
2. ఓం సోమాయ స్వాహో/సోమాయేదం నమమ/
3. ఓం అగ్నయే స్వాహో/అగ్నయ ఇదం నమమ/
4. ఓం భూర్భువస్సువస్స్వాహో/ప్రజాపతయ ఇదం నమమ/

ఇతి, ³⁶³ అవదానధర్మేణ దర్శ్యాముపస్తర్య, వరుం ద్విరవదాయ (జమదగ్నినా త్రి), సకృ
దధిపూర్వ, విష్టోర్భుకమితి పురోసువాక్యామనూద్య, పరోమాత్రయా ఇత్యన్వేన జహోతి.
తత్పుకారః -

"విష్టోర్భుకం పిర్యోణి ప్రవోచం యు పార్థవాని విసుమే రజాగేంసి యో అన్యేభా
యదుత్తరగం నధస్తం వివక్రమాణ స్వేదోదుగాయతి విష్టోరరాటమసి విష్టోః పృష్ఠమసి
విష్టోః పృష్ఠస్థా విష్టోః మ్యూరసి విష్టోర్భువమసి వైష్ఠవమసి విష్టవేత్వా!"

నట్లు, "ఓం దేవనవితా ప్రమవ" - అని ఈశాన్యమునుండి మొదలిది ఈశాన్యమునకే అంతమగు
నట్లు ప్రదక్షిణముగా అగ్నిచుట్టును నీటిని ధారగా విడువవలెను.

³⁶¹ ప్రక్కటో నేతిని గ్రహించి ఇధృకట్టలోని 15 ఇధృములను కొంచెము తదిది, "అన్యీన్
నారాయణబలిహోమకర్మణి బ్రహ్మన్ ఇధృమాదాన్యే" - అని బ్రహ్మనదిరి, "అదత్స్వ" - అని
అతనినే చెప్పించుకొని, అ 15 ఇధృల నొకేసారి అగ్నిలో నుంచవలెను.

³⁶² 1-4 మస్త్రములతో నాళ్లని సార్లు ప్రక్కటోనికి ప్రవముతో నేతిని వేసికొనుమ హోమం చేసి,

³⁶³ దర్శితో నేయి వేసికొని, దానిలోనికి వరువును రెండుసార్లు తీసికొని (పంచార్ధేయులు
మూడుసార్లు), దానిని ఒకసారి (పంచార్ధేయులు రెండుసార్లు) వేతితో నభిఘరించి, "విష్టో
ర్భుకం----విష్టవేత్వా" - అను మంత్రమును చెప్పి, తదుపరి "పరోమాత్రయా--విష్టవ ఇదం
నమమ" - వజ్రము చెప్పి వరుహోమమును చేసి, తరువాత వరువును కర్కరాజ్యసహితముగా
దర్శితోనికి తీసికొని 34-36 పుటలందలి మస్త్రములతో పురుషమాత్మహోమమును చేయవలెను.

"పరోమాత్రయా తనుహావృధాన/నతేమహత్వమన్యేషువస్త/ఉభేతేవిద్మ రజసి
పృథివ్యా/విష్టోదేవత్యం పరమన్యే విత్సే స్యాహ/విష్టవ ఇదం నమమ/" - ఇతి తరు
హోమం కృత్వా, తరుం తర్కరాజ్యసహితం గృహీత్వా పురుషసూక్తహోమం కుర్వాత్. తతి:

5. ఓం కేశవాయ స్వాహా/కేశవాయ ఇదం నమమ/
6. ఓం నారాయణాయ స్వాహా/నారాయణాయ ఇదం నమమ/
7. ఓం మోధవాయ స్వాహా/మోధవాయ ఇదం నమమ/
8. ఓం గోవిందాయ స్వాహా/గోవిందాయ ఇదం నమమ/
9. ఓం విష్ణవే స్వాహా/విష్ణవ ఇదం నమమ/
10. ఓం మధుసూదనాయ స్వాహా/మధుసూదనాయ ఇదం నమమ/
11. ఓం త్రివిక్రమాయ స్వాహా/త్రివిక్రమాయ ఇదం నమమ/
12. ఓం వామనాయ స్వాహా/వామనాయ ఇదం నమమ/
13. ఓం శ్రీధరాయ స్వాహా/శ్రీధరాయేదం నమమ/
14. ఓం హృషీకేశాయ స్వాహా/హృషీకేశాయ ఇదం నమమ/
15. ఓం పద్మనాభాయ స్వాహా/పద్మనాభాయ ఇదం నమమ/
16. ఓం దామోదరాయ స్వాహా/దామోదరాయ ఇదం నమమ/

⁵⁶⁴ ఇతి ద్వాదశనామహోమం కృత్వా, తరుసరి "ఓం నమో నారాయణాయ" - ఇత్యస్తోత్ర
రేణ, "ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ" - ఇతి ద్వాదశాక్షరేణ సూకరిముద్రయా హుత్వా,
"హవ్యనాహామభిషాతిసాహామ/విశ్వదేవ వృతనా అభిష్య/ జ్యోతిష్మంతం దీద్యతం
పురంధమ/ అగ్నిగ్ధం స్యష్టకృతమాహువేమ/ స్యష్టమగ్నే అభితప్సృణాహి/ విశ్వ

⁵⁶⁴ తరువాత 5-16 మంత్రములతో ద్వాదశనామహోమము చేసి, అపైన "ఓం నమో నారాయ
ణాయ" - అను అష్టాక్షరమంత్రముతోను, "ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ" - అను ద్వాదశా
క్షరమంత్రముతోను సూకరిముద్రతో (అనగా అంగుష్ఠ, మధ్యమ, అనామికలతో వరుపును
గ్రహించునూ) వరుహోమమును చేసి, అటు పైన "హవ్యనాహా-- అగ్నియే స్యష్టకృత ఇదం
నమమ" - అని స్యష్టకృత్ హోమమును చేయవలెను. తదనంతరము

దేవ పుత్రానా అభిష్య/ ఉరున్నః వహ్నో ప్రదీతన్ విభాహ/ జ్యోతిష్మదేహ్యజరన్న
అయుస్సాహో/ అగ్నయే షిష్టకృత ఇదం నమమ"- ఇతి సిష్టకృతం కృత్వా,
 పరిధ్యంజనం, లేపకార్యమ్:

³⁶⁵ అజ్యస్థాలిం ఉత్తరతః, ప్రధానదర్శిం దక్షిణతః, ఇతరం మధ్యే, పాత్రాసాదనదర్శానారాయ
 దర్శ్యామనక్ష్యగ్రం, ఇతరస్యాం మధ్యం, అజ్యస్థాల్యాం మూలం, ఏవం త్రిః ఏకదర్శం ప్రజ్ఞాతం
 నిధాయ, శేషం నాత్యగ్రం ప్రహరేత్. త్రిరుద్యుత్య, తృణం ప్రహరతి. అప ఉపస్సృత్య, ఏతత్తే
 తత్తేతదితి త్రిరంగుళ్యా నిర్దిత్య, అగ్నిమభిమంత్య, ధూమిముచస్సృశేత్. మధ్యమపరిధిం
 ప్రహృత్య, ఇతరే యుగపత ప్రహరన్, పరిధి నభిమంత్య ఆఘారసమిధౌ ప్రహరతి. దర్శ్యా
 మితరదర్శ్యగ్రమపథాయ

"వనుభ్యో దుద్రేభ్య అదిత్యేభ్యః సగ్గప్రావభాగేభ్య ఇదం నమమ"

- ఇతి సగ్గప్రావం హుత్వా, ప్రాజానాయమ్య.

"----గోత్రస్య ----శర్మణః (అథవా, ----గోత్రాయా----నామ్నాః!) నారాయణబలి
 హోమకర్మణ మధ్యే సంభావిత మంత్రతంత్రస్వరవర్ణవిధివివర్యాసన్యూనాతిరీక్తదోష
 ప్రాయశ్చిత్తార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తహోమం హోష్యామి"

- ఇతి సంకల్ప్య ప్రాయశ్చిత్తహోమం కృత్వా, ప్రాజాయామం, పరిషేవనం, ప్రణీతామోక్షణం,
 బ్రహ్మోద్వాసనం, అగ్నుపస్థానాదికం కుర్యాత్.

³⁶⁶ భగవతే అన్న, పాయస, అపూప, నానారిధవ్యంజన, భక్షణ, ఘృత, గుడసహితం
 మఫలం నివేద్య, తాంబూల, నీరాజనాని సమర్పయేత్.

³⁶⁵ ఇచ్ఛతు చెప్పబడిన పరిధ్యంజనము, లేపకార్యము, ప్రాయశ్చిత్తహోమము, ప్రణీతామోక్ష
 ణము, బ్రహ్మోద్వాసనము, అగ్నుపస్థానము- ఇవన్నియు పవిత్రీకరణప్రయోగముతో చెప్పి
 నట్లుగనే చేయవలెను. వీని వివరములపై ఆ అధ్యాయమును చూచునది.

³⁶⁶ తదుపరి భగవంతునికి అన్నము, పాయసము, భక్ష్యములు, నానారిధవ్యంజనములు,
 నేయి, బెల్లము, పండ్లు వీనితో కూడిన వైవేద్యము నొనగి, తాంబూలనీరాజనము నీయవలెను.

బ్రాహ్మణభోజనమ్

⁵⁶⁷ తతః సుప్రజ్ఞాతపాణిపాదః పంచ, త్రిన్ వా బ్రాహ్మణాన్ పృత్యా, ఏకైకస్య త్రిన్
వద్భిర్వా నామభిః అభ్యర్చ్య, పంచమం తృతీయం వా బ్రాహ్మణం "విశ్వంభరవిష్ణు"మితి
అభ్యర్చ్య.

⁵⁶⁸ భోజనస్థానే అసనాదీన ప్రదాయ, గంధపుష్పదూపదీపవస్త్రాభిరలంకృత్య, యత్యా
రాధనవత్ సర్వం కృత్యా, భోజనపాత్రే అన్నపాయసవ్యంజనాపూపాదీని పరివేష్య, హుత
శేషమన్నం చ పరివేష్య.

⁵⁶⁹ "పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిదానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జహోమి బ్రాహ్మణానాం
త్వా ప్రాణాపానయోర్ధుహోమ్యశీతమని మైషోం క్షేప్తా అముత్రాముష్మన్ తోకే ఇదం
విష్టుర్వివక్త్రమే త్రేదా నిదధే వదమ/ సమూఢమన్య పాగంనురే/ స్వాహా విష్టో హవ్యం
రక్షస్య/ ---గోత్రస్య ---శర్మణః నారాయణబలిశ్రాద్ధే కేశవ,నారాయణ, మాధవేభ్యః ఇదమిదమిదం
హవ్యమమృతస్వరూపం అత్పవర్ధతం దాన్యమానం వ స్వాహా హవ్యం నమః/నమమ" - ఇతి ప్రథమస్య.

⁵⁶⁷ తదుపరి కర్తకాళ్లు, చేతులు కడిగికొని, బదుగురిని గాని, ముగ్గురిని గాని బ్రాహ్మణులను
వరణము చేయవలెను. ముగ్గురైనచో మొదటి ఇర్వురిని కేశవాది ద్వాదశనామముల యందలి
అరేసి నామములతో, మూడవ బ్రాహ్మణుని "విశ్వంభర,విష్ణు" నామములతో వరణము చేసి
పూజింపవలెను. బదుగురైనచో మొదటి నల్వరిని కేశవాది ద్వాదశనామములందలి మూడు
మూడేసి నామములతో, ఐదవ బ్రాహ్మణుని "విశ్వంభర,విష్ణు" నామములతో వరణము చేసి
పూజింపవలెను.

⁵⁶⁸ తదుపరి బ్రాహ్మణుల భోజనస్థానముతో అసనాదుల నొసగి, వారికి గంధపుష్పదూప
దీపవస్త్రములు నమర్పించి, యతుల నారాధన చేయు విధముగా నారాధించి, భోజనపాత్రలతో
అన్నపాయసవ్యంజనాపూపాదులను వడ్డించి, హోమము చేయగా మిగిలిన అన్నమును
గూడ వారికి వడ్డించి,

⁵⁶⁹ "పృథివీ తే పాత్రం---నారాయణబలిశ్రాద్ధే కేశవ,నారాయణ,మాధవేభ్యః ఇదమిదమిదం
హవ్యమమృతస్వరూపం అత్పవర్ధతం దాన్యమానం వ స్వాహా హవ్యం నమః/నమమ" - అని
మొదటి బ్రాహ్మణునికి చెప్పి, అన్నము నభిమర్శింప జేసి,

³⁷⁰ "పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిదానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జహోమి బ్రాహ్మణానాం
త్యా ప్రాణాపానయోర్భుహోమ్యక్షతమసి మైషాం క్షేపా అముత్రాముష్మిన్ లోకే ఇదం
విష్టుర్యవక్త్రమే త్రేదా నిదధే వదమ/ సమూఢమన్య పాగంసురే/ స్వాహా విష్టో హవ్యం
రక్షన్య/ ---గోత్రన్య ---శర్మణః నారాయణబలిశ్చాద్ధే గోవింద, విష్ణు, మధుసూదనేభ్యః
ఇదమిదమిదం హవ్యమమృతస్వరూపం అతృప్తేర్ధత్తం దాన్యమానం చ స్వాహా /
హవ్యం నమః/ నమమ" - ఇతి ద్వితియస్య.

³⁷¹ "పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిదానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జహోమి బ్రాహ్మణానాం
త్యా ప్రాణాపానయోర్భుహోమ్యక్షతమసి మైషాం క్షేపా అముత్రాముష్మిన్ లోకే ఇదం
విష్టుర్యవక్త్రమే త్రేదా నిదధే వదమ/ సమూఢమన్య పాగంసురే/ స్వాహా విష్టో హవ్యం
రక్షన్య/ -----గోత్రన్య-----శర్మణః నారాయణబలిశ్చాద్ధే త్రివిక్రమ, వామన, శ్రీధరేభ్యః
ఇదమిదమిదం హవ్యమమృతస్వరూపం అతృప్తేర్ధత్తం దాన్యమానం చ స్వాహా/
హవ్యం నమః/ నమమ" - ఇతి తృతియస్య.

³⁷² "పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిదానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జహోమి బ్రాహ్మణానాం
త్యా ప్రాణాపానయోర్భుహోమ్యక్షతమసి మైషాం క్షేపా అముత్రాముష్మిన్ లోకే ఇదం
విష్టుర్యవక్త్రమే త్రేదా నిదధే వదమ/ సమూఢమన్య పాగంసురే/ స్వాహా విష్టో హవ్యం
రక్షన్య/ ---గోత్రన్య ---శర్మణః నారాయణబలిశ్చాద్ధే హృషీకేశ, వద్మనాథ, దామోద

³⁷⁰ "పృథివీ తే పాత్రం --- నారాయణబలిశ్చాద్ధే గోవింద, విష్ణు, మధుసూదనేభ్యః ఇదమిదమిదం
హవ్యమమృతస్వరూపం అతృప్తేర్ధత్తం దాన్యమానం చ స్వాహా హవ్యం నమః నమమ" - అని
రెండవ బ్రాహ్మణునికి చెప్పి, అన్నము నభిమర్చింప జేసి,

³⁷¹ "పృథివీ తే పాత్రం --- నారాయణబలిశ్చాద్ధే త్రివిక్రమ, వామన, శ్రీధరేభ్యః ఇదమిదమిదం
హవ్యమమృతస్వరూపం అతృప్తేర్ధత్తం దాన్యమానం చ స్వాహా హవ్యం నమః నమమ" - అని
మూడవ బ్రాహ్మణునికి చెప్పి, అన్నము నభిమర్చింప జేసి,

³⁷² "పృథివీ తే పాత్రం --- నారాయణబలిశ్చాద్ధే హృషీకేశ, వద్మనాథ, దామోదరేభ్యః ఇదమిద
మిదం హవ్యమమృతస్వరూపం అతృప్తేర్ధత్తం దాన్యమానం చ స్వాహా హవ్యం నమః నమమ"
- అని నాల్గవ బ్రాహ్మణునికి చెప్పి అన్నము నభిమర్చింపజేసి.

రేఖ్యః ఇదమిదమిదం హవ్యమమృతస్వరూపం అతృప్తేర్దత్తం దాన్యమానం చ స్వాహా హవ్యం నమః నమమ" - ఇతి వశుధ్వస్య.

³⁷³ "పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిదానం బ్రహ్మణస్త్యా ముఖే జహోమి బ్రాహ్మణానాం త్యా ప్రాణాపానయోర్బుహోమ్యక్షతమసి మైషో ష్టేషా అముత్రాముష్మిన్ బోకే ఇదం విష్ణుర్వివక్రమే త్రైదా నిదధే ప్రదమః సమూధమన్యపాగంసురే! స్వాహా విష్ణో హవ్యం రక్షస్య! --- గోత్రస్య --- శర్మణః నారాయణబలిశ్రాద్ధే విశ్వంభర, విష్ణవే ఇదమిదమిదం హవ్యమమృతస్వరూపం అతృప్తేర్దత్తం దాన్యమానం చ స్వాహా హవ్యం నమః నమమ" - ఇతి పంచమస్య వరణం కృత్వా.

³⁷⁴ (అథవా, యది త్రీన్ బ్రాహ్మణాః నిమంత్రితాః తదా, కేళవ, నారాయణ, మౌళిక, గోవింద, విష్ణు, మధుసూదనేభ్యః - ఇతి ప్రథమస్య, త్రివిక్రమ, నామన, శ్రీధర, మౌళిక, పద్మనాభ, దామోదరేభ్యః - ఇతి ద్వితీయస్య, విశ్వంభర, విష్ణవే - ఇతి తృతీయస్య కుర్యాత్) అన్నాభిమర్శనం కారయిత్వా.

ఏకో విష్ణుర్మహద్భూతం పృథగ్భూతాన్యనేకతా

త్రిన్ బోకాన్ వ్యాన్య భూతాత్మా భుక్త్యై విశ్వభుగవ్యయశీ

- ఇత్యుక్త్యా, సర్వత్ర సరస్వతవం కారయిత్వా, "అమృతోపస్తరేణమసి" - ఇత్యాహార భగవత్పాదోదకేన కారయిత్వా, పంచప్రాణాహుతిః కారయేత్. తత్పుకారః -

³⁷⁵ "పృథివీ తే పాత్రం --- నారాయణబలిశ్రాద్ధే విశ్వంభర, విష్ణవే ఇదమిదమిదం హవ్యమమృతస్వరూపం అతృప్తేర్దత్తం దాన్యమానం చ స్వాహా హవ్యం నమః నమమ" - అని బ్రాహ్మణునికి చెప్పి అన్నము నభిమర్శింపజేసి,

³⁷⁶ సూచనః ఒకేక ముగ్ధుర్గు బ్రాహ్మణులే నిమంత్రితులైనచో, "కేళవ, నారాయణ, మౌళిక, గోవింద, విష్ణు, మధుసూదనేభ్యః" - అని మొదటి బ్రాహ్మణుని, "త్రివిక్రమ, నామన, శ్రీధర, మౌళిక, పద్మనాభ, దామోదరేభ్యః" - అని రెండవ బ్రాహ్మణుని, "విశ్వంభర, విష్ణవే" - అని మూడవ బ్రాహ్మణుని వరణము చేయవలెను. సూచనః స్త్రీలకు --- గోత్రస్య --- శర్మణః అని ఉన్నచో --- గోత్రాయా --- నామ్న్యాః అని చెప్పవలెను. తరువాత "ఏకో విష్ణుర్మహద్భూతం పృథగ్భూతాన్యనేకతా" అను శ్లోకమును చెప్పి, భగవత్పాదోదకముతో "అమృతోపస్తరేణమసి" అని ఆహారనన చేయించి, 7-12 మంత్రములతో ప్రాణాహుతులను చేయింపవలెను.

7. శ్రద్ధాయాం ప్రాతే నివృష్టోఽమృతం జహోమి/ శివో మాఽఽచితాప్రదాహాయ/
ప్రాణాయ స్వాహో/ప్రాణాయ నారాయణాయేదం నమమ/
8. శ్రద్ధాయాముపానే నివృష్టోఽమృతం జహోమి/ శివో మాఽఽచితాప్రదాహాయ/
అపానాయ స్వాహో/అపానాయ నారాయణాయేదం నమమ/
9. శ్రద్ధాయాం వ్యానే నివృష్టోఽమృతం జహోమి/ శివో మాఽఽచితాప్రదాహాయ/
వ్యానాయ స్వాహో/వ్యానాయ నారాయణాయేదం నమమ/
10. శ్రద్ధాయాముదానే నివృష్టోఽమృతం జహోమి/ శివో మాఽఽచితాప్రదాహాయ/
ఉదానాయ స్వాహో/ఉదానాయ నారాయణాయేదం నమమ/
11. శ్రద్ధాయాగం సమానే నివృష్టోఽమృతం జహోమి/ శివో మాఽఽచితాప్రదాహాయ/
సమానాయ స్వాహో/సమానాయ నారాయణాయేదం నమమ/
12. బ్రహ్మజీమ అత్మాఽమృతత్వాయ/శ్రీగోవిందాయ నమః/

⁵⁷⁵హస్తాదకం దత్వా, "స్వామినః యథాశుఖం జనధ్యమ్/ స్వామినః వనిష్ఠవామ దేవావిన యూయమాగతాః, యుష్మదనుగుణం పదార్థాః న మయా సంపాదితాః/ సంపాదితేషు పదార్థేషు భగవన్నివేదితేషు యద్యదభిచ్ఛితం తత్తదానాయ్య రాత్రో యథాశున్నజాయేత తథా భుక్త్వా వయం సంరక్షణీయాః" - ఇతి ప్రార్థ్య,

⁵⁷⁶అనంతరం ఉత్తరాపోశనాత్పూర్వం విశ్వంభరవిష్ణుస్థానద్రాహ్మణస్యాగ్రే, దక్షిణార్ధాన్ దర్శాన్ సంప్రీత్య, అక్షతోదకం దత్వా,

⁵⁷⁵ స్వాములకు హస్తాదకము నొసగి, "స్వామినః యథాశుఖం జనధ్యమ్-----వయం సంరక్షణీయాః" - అని వారిని ప్రార్థించి,

⁵⁷⁶ స్వాముల భోజనము ముగిసిన పిమ్మట, ఉత్తరాపోశన మొనగుటకు పూర్వము, విశ్వంభర విష్ణుస్థానములో నున్న ద్రాహ్మణుని ఆకు ముందర దక్షిణార్ధముగా మూడు దర్శులను పఠిచి, వానిపై అక్షతోదకమును విడిచి, "ఓం భూః స్వధా నమః, ఓం భువః స్వధా నమః, ఓగ్రం నమః స్వధా నమః, ఓం భూర్భువస్సువః స్వధా నమః" - అని అన్నబలి నొసగి, అ బలిపై అక్షతోదక మును విడిచి, "అమృతావిధానమసి" - అని స్వాములకు ఉత్తరాపోశనము నిచ్చి, వారు కాళ్లు చేతులు కడిగికొని, ఆచమించి వచ్చిన తర్వాత, వారికి సంపండితరణముతో వలెనే తాంబూల

"ఓం భూః స్వధా నమః, ఓం భువః స్వధా నమః, ఓం గం మవః స్వధా నమః, ఓం భూర్భువస్సువస్వధా నమః"

- ఇతి లలిరి దత్త్యా, ఉపరి అక్షతోదకం దత్త్యా, "అమృతాపిధానమనీ" - ఇతి సర్వత్ర ఉత్తరాపొకనం దత్త్యా, ద్రాహ్మణవిపర్వవాంతం కుర్యాత్.

పిండప్రదానమ్

⁵⁷⁷ ప్రాణానాయమ్య, "అద్య పూర్వోక్తపుణ్యతిథౌ----గోత్రస్య ----శర్కణః ప్రేతస్య (అథవా, ----గోత్రాయాః ----వామ్నస్యః ప్రేతాయాః) ద్వాదశేహవిప్రేతత్వవిమోచనార్థం శ్రీవిష్ణులోకప్రాప్త్యర్థం శ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థం అన్యిన్నారాయణబలికర్మణి పిండప్రదానం కరిష్యే" - ఇతి సంకల్పిన్య, అగ్నిర్దక్షిణతః ద్వేధా దక్షిణాద్రాన్ దర్శ్యాన్ సంప్రీత్య, కూష్ఠం అక్షతోదకం విసృజ్య,

1. కేశవ ఏతం పిండం దదామి,	2. నారాయణ ఏతం పిండం దదామి,
3. మార్ధవ ఏతం పిండం దదామి	4. గోవింద ఏతం పిండం దదామి
5. విష్ణో ఏతం పిండం దదామి	6. మధుసూదన ఏతం పిండం దదామి
6. త్రివిక్రమ ఏతం పిండం దదామి	7. వామన ఏతం పిండం దదామి
8. శ్రీధర ఏతం పిండం దదామి	9. హృషీకేశ ఏతం పిండం దదామి
10. పద్మనాభ ఏతం పిండం దదామి	12. దామోదర ఏతం పిండం దదామి

- ఇతి కేశవాదివామభిః ద్వాదశపిండాన్ దత్త్యా, కూష్ఠం పునః అక్షతోదకం దత్త్యా,

దక్షిణాదుల వొనగి, ఉపచారములను పలికి ఆపిమాంతం సంపదేయవలెను. వీని వివరములకు పరిశీలకరణాధ్యాయమును చూచునది.

⁵⁷⁷ అతర్వాత కర్త ప్రాణాయామము చేసి, "అద్య పూర్వోక్తపుణ్యతిథౌ----గోత్రస్య ----శర్కణః ---నారాయణబలికర్మణి పిండప్రదానం కరిష్యే" - అని సంకల్పించి, అగ్నికి దక్షిణమున రెండుచాల్లుగా మూడేసి దర్శనలను దక్షిణాగ్రముగా పఠించి, వానిపై అమంత్రకముగా అక్షతోదకము విడిచి, ఒక్కొక్క చాలునందు అతేసి వొప్పిన కేశవాదివామములతో మొత్తం 12 పిండములను 1-12 మంత్రములతో నుంచి, మణుల అమంత్రకముగానే అక్షతోదకమును విడిచి, "విష్ణోర్భుకం" - అను మంత్రముతో పిండోపస్థానమును చేయవలెను.

"విష్టోర్ముతం పిర్యాజి ప్రవోచం యః పార్థవాని విమమే రజాగేంసి యో అన్యే తా
యదుత్తరగం నదస్తం విచక్రమాణ వ్యేధోరుగాయః! విష్టోరరాటమని విష్టోః పృష్ఠమని
విష్టోః కృష్ణపృష్ఠో విష్టోః నూన్యూరని విష్టోర్ద్యువమని వైష్ఠవమని విష్టవేత్వా!"

- ఇతి పిండోపస్థానం కుర్యాత్.

⁵⁷⁸ తతః "కేతవాదీన్ యథానుఖం యథాస్థానముద్వానయామి" - ఇతి పిండోపరి
అక్షతాన్ వికిర్య, ఉద్వాప్య, అగ్నిరుత్తరతః తండుకోపరి హరిద్రామిందే "శ్రీభూమినీశా
నహిత ఆవాహతం విష్ణుం యథాస్థానం ప్రతిష్ఠాపయామి" - ఇత్యుద్వాప్య, అగ్నిప
స్థానం కుర్యాత్.

⁵⁷⁹ అగ్న్యూపస్థానమ్: "శ్రీవిష్టవే స్వావో! విష్టవే పరమాత్మన ఇదం నమమి!" -

ఇతి ద్వౌదశ్యో అగ్నే నిరీయ, ఉశ్ఠాయ,

"అగ్న్యే నయ సుపథా రాయే అస్మాన్! విశ్వోని దేవ వయునాని విద్వాన్! యుయోధ్య
న్మృత్యుహరరాణమన్! భూయస్థాం తే నమః క్రిం విధేమ! అగ్న్యే నమః!"

మస్త్రహీనం శ్రీయాహీనం భక్తహీనం హుతాశన!

యథుతంతు మయా దేవ పరిహర్షం తదస్తు తే!

ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణి తపః కర్మాత్మకానినై!

యాని తేషామశేషాణాం కృష్ణానున్మరణం పరమ్!

⁵⁸⁰ ప్రజమ్య, అభివాద్య.

⁵⁷⁸ తదుపరి "కేతవాదీన్ యథానుఖం యథాస్థానముద్వానయామి" - అని పిండములపై అక్షత
లను వేసి వాని నుద్వానన చేసి, అగ్నికి ఉత్తరమున వియ్యమునందుంచిన హరిద్రామింఠముతో
ఆవాహన చేసిన విష్ణువును "శ్రీభూమినీశానహిత ఆవాహతం విష్ణుం యథాస్థానం ప్రతిష్ఠాప
యామి" - అని అక్షతలు వేసి ఉద్వానన చేసి, అగ్నిపస్థానమును చేయవలెను.

⁵⁷⁹ అగ్న్యూపస్థానమునకై కర్త "శ్రీవిష్టవే స్వావో! విష్టవే పరమాత్మన ఇదం నమమి!" - అని
రెండు దర్శనము అగ్నియందుంచి, లేచి నిలబడి, "అగ్న్యే నయ సుపథా రాయే----- అగ్న్యే
నమః! మస్త్రహీనం-----పరిహర్షం తదస్తు తే! ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణి-----కృష్ణానున్మరణం
పరమ్" - అని లేచి నిల బడి చెప్పి ప్రజమించి, గోత్రనామయుతముగా అభివాదము చేసి,

"కృతం కర్మ భగవానేవ స్వస్తి స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్"- ఇతి కృతం కర్మ భగవన్నివేదనం కృత్వా, దశదానం భూరిదానం చ యథాశక్తి దత్వా, పిందానమ్మి విస్మజేత్. తతః స్నాత్వా, పుణ్యాహం కృత్వా, నూత్నయజ్ఞోపవీతం ధారయేత్.

⁵⁸⁰ "కృతం కర్మ భగవానేవ స్వస్తి స్వప్రీతయే స్వయమేవ కారితవాన్"- అని చేసిన కర్మను భగవన్నివేదనము చేసి, బ్రాహ్మణులకు దశదానములు, దక్షిణను శక్తికొలది ఇచ్చి, పిండములను నీటిలో పడ వేసి, స్నానము చేసి పుణ్యాహవాచనము చేసి, నూత్నయజ్ఞోపవీతములను ధరింపవలెను.

ఏకార్చవిధిసంస్కారః

³⁸¹కుండపెంకును ఎఱ్ఱగా వేడిచేసి, అందులో వరిపొట్టువంటి దానిని వేసినచో, ఆ పొట్టు అంటుకొనును. ఇట్లు పరికల్పితమైన పెంకుతోని అగ్నిని తుషాగ్ని యందురు. మూడేండ్ల నుండి ఉపనయనమగుటగా బాలుడు మరణించినను, మూడేండ్లనుండి వివాహమగుటగా బాలిక మరణించినను, వారికి తుషాగ్నితో ఏకార్చవిధితో సంస్కారము చేయవలెను. ఇట్టి మృతులకు నిశామరణాది ప్రాయశ్చిత్తములుగాని, విత్కవిధితో చెప్పబడు విత్కలితోడకదానా దులుగాని లేవు. మూడేండ్లలోగా మరణించిన బాలబాలికలకు ఖననము కాని దహనసంస్కారము లేదు. ఏకార్చవిధిప్రయోగ మధోలిఖితవిధముగా నున్నది.

ప్రయోగః³⁸² మృతం స్నాత్వా, అలంకృత్య, క్షృణానం పితౄ, కర్త స్నాత్వా, ఆర్చ్య వాసః, దృతోర్ధ్వపుండ్రః, ప్రాదీవానితి,

నమోబ్రహ్మణ్యదేవాయ గోత్రాహ్మణసాతాయ చ/

జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమోనమః॥

ఇత్యుక్త్వా, బ్రాహ్మణాన్ నమస్కృత్య, కృష్ణలిలాన్ వికీర్ణ్య, "అశేషే హే పరిషత్. స్వామినః భవత్పాదమూలే మయా నమర్చితామిమాం సౌవర్ధీం యత్కించిద్దక్షణాం యతోక్తదక్షణామివ స్వీకృత్య -----గోత్రం -----శర్మాణం మమ తుమారం ప్రతం

³⁸¹ ఈ ప్రయోగము కందికామకొటిమతంవారు తమిళవ్యాఖ్యానంతో ప్రచురించిన "అపర ప్రయోగము" నుండి గ్రహించబడినది. శ్రీప్రస్తపురిందులోని అనరణియభాగములను గుర్తించి, వాని వాచరింపవలెను.

³⁸² కవమునకు స్నానము పోసి, అలంకరించి, క్షృణానముకు గొని వచ్చి, కర్తస్నానము చేసి, ఒంటి తడినప్రమును ధరించి, శ్రీమార్గరహితముగా ఆర్చ్యపుండ్రములను ధరించి, ప్రాదీవానితి యై, "నమోబ్రహ్మణ్య దేవాయ-----నమోనమః"-అని నల్లనువ్వులను పథపై వర్ణి, సభకు నమస్కరించి, "అశేషే హే పరిషత్---యోగ్యతానిధిమనుగ్రహణ" అని సభకు నమస్కరించి, "తథాస్తు, యోగ్యతానిధిరస్తు" అని సభానుజ్ఞను పొంది,

(అథవా, -----గోత్రం ---నామ్నిం మమ కన్యాం ప్రేతం) తుషాగ్నినా ఏకార్థవిధినా సంస్కర్తం యోగ్యతానిర్ధమనుగ్రహణ"-ఇతి ప్రార్థ్య, "తథాస్తు, యోగ్యతానిర్ధరస్తు"- ఇతి బ్రాహ్మణైరనుష్ఠాప్య.

¹⁸¹ ఉపసీతి, ప్రాజానాయమ్య, ప్రాదీనాపీతి, "ఓం శ్రీగోవింద, గోవింద, గోవింద - అస్యాం తిథౌ-----గోత్రం ----తర్వాణం కుమారం ప్రేతం (అథవా, -----గోత్రం ---- నామ్నిం కన్యాం ప్రేతం) తుషాగ్నినా ఏకార్థవిధినా సంస్కరిష్యామి"-ఇతి సంకల్ప్య.

¹⁸² కపాలమగ్నో విషిష్య, తప్త కపాలే తుషాన్నిషిష్య, తస్మాత్ కుషాగ్నిం ఉత్పాద్య, అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య, విపరీతముల్లిఖ్య, అజ్ఞాదర్శిసంస్కారాంతం కృత్వా, అప్రదక్షిణముగ్నిం పరిషిష్య, ప్రథమతా దర్వా్య ద్వాదశగృహతేనాశ్మేన తూష్ఠిం జహోతి. - "ప్రజాపతయ ఇదం నమమి"- ఇతి. తతః "ఓం భూద్భువస్సువస్సాహో ప్రజాపతయ ఇదం నమమి"- ఇతి హుత్వా, అప్రదక్షిణముగ్నిం పరిషిష్య, త్మకానదేశం తూష్ఠిం సంమృజ్య, తూష్ఠిం హరణ్య తకలం నిధాయ, చితిం కల్పయిత్వా, తదుపరి ప్రేతం (ప్రేతం) దక్షిణాశిరసం ఉత్తానం కాయ యిత్వా, సూర్యముఖః స్థిత్వా అగ్నిమాదాయ దహోత్.

¹⁸³ ఉపసీతియై ప్రాజాయానుము చేసి, ప్రాదీనాపీతియై "గోత్రవ్య తర్వాణం---సంస్కరిష్యామి" - అని సంకల్పించి,

¹⁸⁴ కుండపంకును ఎత్తగా వేదివేసి, అందులో వరిపాట్టును వేసి తుషాగ్నిని పరికల్పించి, స్థండిలముపై ఆ అగ్నిని ప్రతిష్ఠించి, 2వ అధ్యాయముతో వెప్పినట్లుగా విపరీతముగా ఉల్లేఖ నమును, అజ్ఞాదర్శిసంస్కారములను చేసి, అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరషిషింది, దర్శిలోకి 12 సార్లు నేలివి తీసికొని అమంత్రకముగా హోమము చేసి, "ప్రజాపతయ ఇదం నమమి"- అని వెప్పి, మఱి 12 సార్లు దర్శిలోనికి నేలివి తీసికొని "ఓం భూద్భువస్సువస్సాహో ప్రజాపతయ ఇదం నమమి"- అని హోమము చేసి, మఱి అగ్నిని అప్రదక్షిణముగా పరషిషింది, అమంత్ర కముగా దహనదేశము సూచించి, అమంత్రకముగనే హరణ్యమునుగాని (అజ్ఞాబిందువులను గాని) ఆ ప్రదేశముందుంచి, దక్షిణాగ్రముగా దర్శిలను పఠించి, వానిపై చితిని వేర్చి, దక్షిణాశిర సుగ్గా తపమును తెల్లకిల చితిపై పరుండబెట్టి, సూర్యునివైపు (అనగా ఉదయముందు తూర్పు నకు, మధ్యాహ్నంవరము పడమటికి) మళ్ళి తుషాగ్నిని వక్షిమునందుంచి దహింపవలెను.

³⁵³ అనంతరం సూర్యముఖః స్థిత్యా "అస్మాత్త్వమదజాతోఽస్యయం త్వదధిజాయ తామ్/ అగ్నియే వైశ్వానరాయ సునర్ణాయ తోకాయ స్వాహా" - ఇతి హుత్యా, స్రుక్కు వాఙ్మపాత్రాణి తదగ్ని ప్రహృత్య, అగ్నిమప్రదక్షిణం పరిషిన్య సర్వే స్నానం కురున్యః.

³⁵⁴ అత్ర తిరోదక, విజ్ఞులి, ప్రహారణలిన్ తూష్ఠం కుర్యాత్. కేదిత్ వారాయణులింపి కుర్వన్తి. తృతియేహి నవకుంఠమాదాయ దహనం ప్రజేత్. జలేన పయసానైవ సంప్రోక్ష్య అస్థిని అమస్తతః జాని కుంఠే నమోప్యార్థ పయసా హారయేద్ధత్వమ్. "ఇదంత ఏక"మితి మస్త్రేణ ఘటం సురక్షితం కుర్యాత్. అపస్తమ్బిః తృతియవర్షమారభ్య సమస్తకసంఖ్యాయనం కార్యమ్.

³⁵⁵ నగ్న, వాసోదక, ఏకోత్తరవృద్ధి, నవశ్రాద్ధాని న భవన్తి. అన్యః కర్తా చేత్ యావదాశౌచం ఉదకదానం, విజ్ఞదానం కుర్యాత్.

³⁵⁶ వతుర్థ, పంచమవర్షయోః తుషాగ్నినా దాహః. ఏతా వా క్రాతా వా నగ్నం సమస్తం సఖ్యాయనం త కృత్వా గ్రామాద్భుహి దర్శస్తమ్బి అష్టమదినే ద్విపంచాశత్ తిరోదకాని

³⁵⁷ తరువాత సూర్యునివైపు మళ్లి అ అగ్నియందు "అస్మాత్-- తోకాయ స్వాహా" - అని హోమము చేసి, స్రుక్కునములను అఙ్మపాత్రను అ అగ్నిలో పడచేసి, అగ్నిని అప్రదక్షిణము గా పరిషేవన చేసి, అందఱును స్నానము చేయవలెను.

³⁵⁸ వికార్యరిధియందు తిరోదక, విజ్ఞులి, ప్రహారణులును అమంత్రకముగా చేయవలెను. కొందఱు వారాయణులిని కూడ చేయుచున్నారు. 3వరోజు క్రొత్తకుండను తినికొని దహన దేవమునకు పోయి, నీరు గలిపిన పాలతో అమ్మలను ప్రోక్షించి, అమస్తకముగనే అమ్మలను కుండలో వేసికొని, పాలతో ఆ కుండను నింపి, "ఇదంత ఏకం" - అను మస్త్రముతో దానిని సురక్షితము చేయవలెను. అపస్తమ్బసూక్తానుయాయులు 3వ యేడు దాదినవారికి సఖ్యాయ నమును సమస్తకముగనే చేయవలెను.

³⁵⁹ ఇందు నగ్న, వాసోదక, ఏకోత్తరవృద్ధి, నవశ్రాద్ధములు లేవు. ఒకవేళ అన్యులు కర్తవైవదో, వారు ఆశౌచమున్నంతవఱకు ఉదక, విజ్ఞదానములు చేయవలెను.

³⁶⁰ 4,5 సంవత్సరముల ప్రాయముతో పుక్కులైన బాలవారికలకు శండ్రిగాని అన్నగాని తుషాగ్నితో హస్తాగ్రమును చేయవలెను. (3వ రోజు) అన్యసఖ్యాయనమును సమంత్రకముగా చేయవలెను. 9వ రోజు దర్శస్తమ్బమునందు 52 తిరోదకముల నియవలెను. తూమిపై 8 విజ్ఞ

ఘామో అష్టపిష్టాన్ ఐరీన్, నవమదినే ఏకాదశతీరదకాని ఏకం పిష్టబలిం, ప్రభూతబలిం, దశమదినే ద్వాదశతీరదకాని, ఏకం పిష్టబలిం దధ్యా ద్వాదశదినే వారాయణబలిం కుర్యాత్.

³⁹⁹క్షౌతిః కర్తా వేత ప్రథమదినే ద్వాదశతీరదకాని, త్రిన్ పిష్టాన్, ఐరీన్, ద్వీతీయదినే త్రింశత్ తీరదకాని, త్రిన్ పిష్టాన్, ఐరీన్, ప్రభూతబలిం, పంచమదినే వారాయణబలిం చ కుర్యాత్. అన్యః కర్తా వేత యాచదాశౌచం పితౄదశదానం కుర్యాత్. క్షౌతిరిరవి పశ్చాన్నస్తతి తీరదకానిదాతవ్యాని.

⁴⁰⁰షష్ఠవర్షే కుషాగ్నినా దాహః. ఏకా వా త్రాతా వా నగ్నం సమస్తం సశ్చాయనం చ కృత్వా గ్రామాద్ధహి. దర్పస్తమ్నై అష్టమదినే ద్వీపంచాశ్చ తీరదకాని ఘామో అష్టపిష్టాన్ ఐరీన్, ద్వీపంచాశ్చేకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధాని, దధ్యారి నవశ్రాద్ధాని కుర్యాత్. నవమదినే ఏకాదశతీరదకాని, ఏకం పిష్టబలిం, ఏకాదశేకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధాని, ఏకం నవశ్రాద్ధం కుర్యాత్. దశమదినే ద్వాదశ తీరదకాని, ఏకం పిష్టబలిం, ద్వాదశేకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధాని, ప్రభూతబలిం చ

బలుల నొనగవలెను. 9వ రోజు 11 తీరదశములను, ఒక పిష్టబలిని, ప్రభూతబలి నొనగి, 10వ రోజు 12 తీరదశములను, ఒక పిష్టబలి నొనగి, 12వ రోజు వారాయణబలిని చేయవలెను.

³⁹⁹ ఒకవేళ కర్మ చేయువది క్షౌతి యైనచో, అతడు ప్రథమదినమున 12 తీరదశములను, 3 పిష్టబలుల నొనగవలెను, రెండవదినమున 30 తీరదశములను, 3 పిష్టబలులను, ప్రభూత బలిని ఈయవలెను. ఐదవదినమున వారాయణబలిని చేయవలెను. క్షౌతికరుడు కర్తయైనచో అతడు అశౌచమున్నంతవఱకు పితౄదశదానములు చేయవలెను. అప్పుడు క్షౌతులును 75 తీరదశముల నీయవలెను.

⁴⁰⁰ 6 సంవత్సరముల ప్రాయముతో మృతులైన బాలబాలికలకు శంధ్రిగాని అన్నగాని కుషాగ్ని రోద సంస్కారమును చేయవలెను. (3వ రోజు) అష్టినశ్చాయనమును సమంత్రకముగా చేయ వలెను. 8వ రోజు దర్పస్తంబమునకు 52 తీరదశములను, 8 పిష్టబలులను ఈయవలెను; 52 ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధములను, 4 నవశ్రాద్ధములను చేయవలెను. 9వ రోజు 11 తీరదశములను, ఒక పిష్టబలిని, 11 ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధములను, ఒక నవశ్రాద్ధమును చేయవలెను. 10వ రోజు 12 తీరదశములను, ఒక పిష్టబలిని, 12 ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధములను, ప్రభూతబలిని ఈయవలెను. 11వ నాడు ఒక నవశ్రాద్ధమును, పౌడశశ్రాద్ధమును అమస్త్రకముగ చేసి, 12వ రోజు వారాయణ బలిని చేయవలెను.

కుర్యాత్. ఏకాదశదినే ఏకం నవక్రాద్ధం మస్తనర్థం, తస్తతః షోడశక్రాద్ధం కుర్యాత్. ద్వాదశదినే నారాయణబలిం చ కుర్యాత్.

³⁹¹ జ్ఞానిః కర్తా తే తే ప్రథమదినే ద్వాదశతిరోదకాని, త్రిన్ ఏక్షాన్ బలిన్, ద్వాదశైకోత్తర వృద్ధిక్రాద్ధాని ద్వే నవక్రాద్ధే కుర్యాత్. ద్వితియదినే త్రింశత్తిరోదకాని, చతురుః విక్షాన్ బలిన్, త్రింశ దేకోత్తరవృద్ధిక్రాద్ధాని, ద్వే నవక్రాద్ధే కుర్యాత్. తృతియదినే త్రయస్త్రింశత్తిరోదకాని, త్రిన్ ఏక్షాన్ బలిన్, త్రయస్త్రింశదేకోత్తరవృద్ధిక్రాద్ధాని, ఏకం నవక్రాద్ధం, ప్రతూకబలిం చ కుర్యాత్. చతుర్థదినే ఏకం నవక్రాద్ధం మస్తనర్థం, తస్తతః షోడశక్రాద్ధం కుర్యాత్. పంచమదినే నారాయణబలిం చ కుర్యాత్. అన్యః కర్తా వేద్యావదాశోచం ఏక్షోదకదానం కుర్యాత్. జ్ఞాతిలిపి పశ్చానప్రతి తిరోదకాని చాతవ్యాని.

³⁹² సప్తమనర్థే చ తుషాగ్నినా దాహః. ఏతా గ్రాతా వా జ్ఞాతిర్యా అష్టమాది దినక్రయే వా దశమదినే వా పశ్చానప్రతి తిరోదకాని, దశఏక్షాన్ బలిన్, ఏకోత్తరవృద్ధిక్రాద్ధాని, వృషోత్స

³⁹¹ ఒకవేళ కర్మ చేయనిది జ్ఞాతి మైనచో, అతడు ప్రథమదినమున 12 తిరోదకములను, 3 ఏర్జుబలులను, 12 ఏకోత్తరవృద్ధిక్రాద్ధములను, రెండు నవక్రాద్ధములను చేయవలెను. రెండవ రోజు 30 తిరోదకములను, 4 ఏర్జుబలులను, 30 ఏకోత్తరవృద్ధిక్రాద్ధములను, రెండు నవక్రాద్ధములను చేయవలెను. 3వ దినమున 33 తిరోదకములను, 3 ఏర్జుబలులను, 33 ఏకోత్తరవృద్ధిక్రాద్ధములను, ఒక నవక్రాద్ధమును, ప్రతూకబలిని చేయవలెను. 4వ దినమున అమస్తకముగా ఒక నవక్రాద్ధమును ఒక షోడశక్రాద్ధమును చేయవలెను. 5వ దినమున నారాయణబలిని చేయవలెను. జ్ఞాతేతరుడు కర్తమైనచో అతడు ఆశోచమున్నంతవఱకు ఏక్షోదకదానములు చేయవలెను. అప్పుడు జ్ఞాతులును 75 తిరోదకముల నీయవలెను.

³⁹² 7 సంవత్సరముల బాలబాలికలకు గూడ తుషాగ్నితో సంస్కారము చేయవలెను. శంక్రి గాని, అన్నగాని, లేక జ్ఞాతిగాని 8 నుండి 11 దినములయందు గాని, 10వ దినమందు గాని 75 తిరోదకములను, 10 ఏర్జుబలులను, 75 ఏకోత్తరవృద్ధిక్రాద్ధములను, వృషోత్సర్జనమును, 6 నవక్రాద్ధములను, షోడశక్రాద్ధమును, నారాయణబలిని అమస్తకముగా చేయవలెను. ఇద్ద మృతి యందు జ్ఞాతులకు గూడ 10 రోజులు ఆశోచము వమ్మటచేత, వారును పై రీతిగానే కర్మను చేయవలెను. జ్ఞాతేతరుడు కర్తమైనచో అతడు ఆశోచమున్నంతవఱకు ఏక్షోదకదానములు చేయవలెను. (అప్పుడు జ్ఞాతులును 75 తిరోదకముల నీయవలెను.)

ర్థనం, నవశ్రాద్ధాని, పోదశశ్రాద్ధాని, నారాయణబలిం త మస్తవర్థం తస్తతః కుర్యాత్. జ్ఞాతినా మపి దశాహాకావాన్య సత్వాత్. అన్యః కర్తా చేద్యావదాకౌతం ఏత్తోదకదానం కుర్యాత్.

³⁹³ అష్టమవర్ణసమాప్తపర్వంతం త్రిరాత్రేనైవ ఏత్తోదకసమాప్తి స్మరణాత్. ఏవం ఏవాహ సర్వంతం కన్యామరణే ఏతా త్రాతా వా అష్టమాది-దినత్రయే వా దశమదినే వా ఉత్తప్రకారేణ కుర్యాత్. నగ్న-సత్పాయన-తిరోదక-విజ్జబల్కేకోత్తరవృత్తి-సవశ్రాద్ధ-వృషోత్పర్జన-పోదశ శ్రాద్ధ-నారాయణబలి-కర్మణి కర్తవ్యాని. అష్టమవర్ణసమాప్తపర్వంతం వాసోదక-సాషాణస్థాపన-శాన్తిహోమా న తవన్తి.

³⁹⁴ నవమవర్ణేతు తుషాగ్నివా దాహః. ఏతా త్రాతా వా జ్ఞాతీర్వా నగ్న-సత్పాయన-సాషాణస్థాపన-పూర్వకం ప్రథమదినప్రథమి దశమదినపర్వంతం ప్రత్యహం తూష్టిం వాసోదక-తిరోదకాని, తూనూ ఏజ్జబలిన్, నవశ్రాద్ధాని, ప్రమాతబలిం మస్తవర్థం శాన్తిహోమం, ఏతాదశదినే మస్తవర్థం వృషోత్పర్జనం మస్తవర్థం తస్తతః పోదశశ్రాద్ధాని, ద్వాదశదినే మస్తవర్థం నారాయణ బలిం చ కుర్యాత్. అన్యః కన్యామరణే యావదాకౌతం ఏవమేవ మస్తవర్థం కుర్యాత్.

³⁹⁵ 8 ఏండ్లు పూర్తియగు వఱకు పైవిధముగానే సంస్కారమును చేయవలెను. ఇట్లే తివాహ సర్వంతము కన్యలకు తండ్రిగాని, అన్నగాని 8 నుండి 11 దినములయందుగాని, 10వ దిన మందుగాని శాస్త్రవిహితమైనన్ని నగ్న-సత్పాయన-తిరోదక-విజ్జబల్కేకోత్తరవృత్తి-సవశ్రాద్ధ-వృషోత్పర్జన-పోదశ శ్రాద్ధ-నారాయణబలి-కర్మలను చేయవలెను. 8 సంవత్సరములు పూర్తి కాక ముందే మృతులైనవారికి వాసోదక-సాషాణ స్థాపన-శాన్తిహోమములు లేవు.

³⁹⁶ 9వ ఏట మృతినందినవారికిని తుషాగ్నితోదనే దహనము చేయవలెను. తండ్రిగాని, అన్న గాని, జ్ఞాతీగాని నగ్న-సత్పాయన-సాషాణస్థాపన-పూర్వకముగా తొలివాడునుండి పదవవాటి వఱకు ప్రతిరోజు చేయవలసిన వాసోదక-తిరోదకములను, విజ్జబలులను, నవశ్రాద్ధములను, ప్రమాతబలిని అమస్తకముగా చేయవలెను. అట్లే 10వ రోజు శాన్తిహోమమును, 11వ రోజు వృషో త్పర్జనమును, పోదశశ్రాద్ధములను, 12వ రోజు నారాయణబలిని అమస్తకముగా చేయవలెను. అన్యః కర్తవ్యైవ అతడు ఆశావమున్నంతవఱకు పై కర్మలనే అమస్తకముగా చేయవలెను. ఇట్టి నవవర్ణముల వారికినలెనే ఉపనయనపర్వంతం జాలురకు, వివాహపర్వంతం కన్యలకు తుషా గ్నితో ఏకార్పవిధిలో సంస్కారం చేసి అన్ని కర్మలను మస్తవర్థముగా చేయవలెను.

ఏవం ఉపనయనవర్జ్యమైవ బాలాయ, వివాహపర్వమైవ కన్యాయాశ్చ కుసాగ్నినా, ఏకార్పవిధినా సంస్కారం నవమవర్ణకృత్య ఇవ సర్వాణి కర్మాణి వ మస్తవర్ణం తస్మాత్ కుర్యాత్.

“ఏకార్పవిధిప్రయోగే సర్వాణి కర్మాణి అమస్తం కర్తవ్యాని. “దహనజనిత-శుశ్రుష్ణా-శాస్త్యర్థం వాసోదక-తితోదకాని కరిష్యే”, “స్తోతరీద-క్షుప్త్యర్థం విజ్ఞుబలిప్రదానం కరిష్యే”, “దహనజనిత-శుశ్రుష్ణా-శాస్త్యర్థం ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధాని కరిష్యే”, “నగ్నత్య నిష్పత్త్యర్థం నగ్నప్రవాహనశ్రాద్ధం కరిష్యే”, “స్తోత్యనిష్పత్త్యర్థం నవశ్రాద్ధం కరిష్యే”, “స్తోత్యనిష్పత్త్యర్థం వృషోత్పదనం కరిష్యే”, “ఏకావత్యనిష్పత్త్యర్థం మహికోద్దిష్ట శ్రాద్ధం కరిష్యే”, “స్తోత్యనిష్పత్త్యర్థం అన్యత్రాది పోదశశ్రాద్ధాని కరిష్యే”, “స్తోత్య నిష్పత్త్యర్థం, పుణ్యలోకప్రాప్త్యర్థం సవిత్తీకరణస్థానే నారాయణబలికర్మ కరిష్యే” - ఇక్ష్వాక్వప్రకారేణ సంకల్పం కృత్వా సర్వాణి మస్తవర్ణం తస్మాత్ కుర్యాత్. శాస్త్రకర్మ వ కుర్యాత్. “శాస్త్రకర్మణి ఉల్లేఖనాది పాత్రాపాదవాస్తే అమస్తకం సర్వారోహణం, ఉపనేకనం వ కృత్వా,

“ఏకార్పవిధియందన్ని కర్మలను అమస్తకముగనే చేయవలెను. “దహనజనిత-శుశ్రుష్ణా-శాస్త్యర్థం వాసోదక-తితోదకాని కరిష్యే”, “స్తోతరీద-క్షుప్త్యర్థం విజ్ఞుబలిప్రదానం కరిష్యే”, “దహనజనిత-శుశ్రుష్ణా-శాస్త్యర్థం ఏకోత్తరవృద్ధిశ్రాద్ధాని కరిష్యే”, “నగ్నత్యనిష్పత్త్యర్థం నగ్న ప్రవాహనశ్రాద్ధం కరిష్యే”, “స్తోత్యనిష్పత్త్యర్థం నవశ్రాద్ధం కరిష్యే”, “స్తోత్యనిష్పత్త్యర్థం వృషోత్పదనం కరిష్యే”, “ఏకావత్యనిష్పత్త్యర్థం మహికోద్దిష్టశ్రాద్ధం కరిష్యే”, “స్తోత్యనిష్పత్త్యర్థం అన్యత్రాది పోదశశ్రాద్ధాని కరిష్యే”, “స్తోత్యనిష్పత్త్యర్థం, పుణ్యలోకప్రాప్త్యర్థం సవిత్తీకరణస్థానే నారాయణబలికర్మ కరిష్యే” - అని అయో కర్మలకు సంకల్పమును చెప్పును అన్ని కర్మలను మస్తవర్ణముగ తస్త్వముతో చేయవలెను. శాస్త్రకర్మను కూడ ఇట్లే చేయవలెను.

“శాస్త్రకర్మయందు ఉల్లేఖనాది పాత్రాపాదవాదులను చేసి, అమస్తకముగా జ్ఞాతులను వృష చర్మముపై పెక్కిందుట, దింపుట, అగ్నిపరిషేవనము అన్నియు చేసి, మేడి స్రుక్కులో నాల్గేని సార్లు నేరిని తీసికొనును రెండుసార్లు అమంత్రకముగా హోమము చేసి, తదుపరి మేడి స్రువముతో నేరిని తీసికొని 10 సార్లు హోమమును చేసి, ప్రతిసారి హోమముచేసిన తర్వాత స్రుక్కున ములలో దిక్కిన నేరివాక దొప్పలో చేర్చికొని (ఇదే సంపాతాజ్యము), హోమానంతరము స్రుక్కునముల నగ్నిలో పరిహరించి, వృషేతముతో తూర్పునకు నడచుట మొదలైనవన్నీ మస్తవర్ణముగనే చేసి, ఆనంతరహోమమును కూడ మస్తవర్ణముగనే చేసి, రాజప్రాశనమును కూడ

పరషేవనాస్తం కృత్వా, వారణ్యాః పునా చతుర్థహతేనాశ్శీన మస్తవర్ణం దేవీ అమలీ పుత్ర్యా,
 వారణేన స్రువేణ మస్తవర్ణం దశామలీర్తుత్యా, సంపాతం త కృత్వా, తిథయః ప్రహృత్య,
 ప్రాజ్ఞాన గచ్ఛస్తీత్యాదికం మస్తవర్ణం కృత్వా, అనన్తహోమమహి మస్తవర్ణం హుత్యా, మస్తవర్ణం
 లాజప్రాశనమపి కుర్యాత్. ఏకాదశదినే నవత్రాధం, వృషోత్పర్ణనం కృత్వా, ఏకోద్ధస్త ముపత్రాధ
 నత్ వరణ-సంకల్ప-పాదప్రక్షాళన-అనాహన-అర్ఘ్యగ్రహణ-అర్ఘ్యదాన-ఉపచార-స్థలతీర్థ్యా
 దికం మస్తవర్ణం కృత్వా, మస్తవర్ణం ద్వాత్రింశదన్నామలీర్తుత్యా, తేనం ఏజ్ఞదానాస్తం కుర్యాత్.
 ద్వాదశదినే తేకవాద్యర్థే, విష్ణుర్థే త బ్రాహ్మణాన్ వృత్వా, మస్తవర్ణం సరస్వం కుర్యాత్. త్రిహ్నా
 చారిణోఽపి ద్వాదశవర్ణపర్వస్తం సమస్తకం నారాయణబలిం కుర్యాత్. ఏవం కృతే పుణ్యరోశే
 మపాయతే.

మస్తవర్ణముగనే చేయవలెను. 11వ దినమున నవత్రాధమును, వృషోత్పర్ణనమును మంత్రరహిత
 ముగనే చేసి, ఏకోద్ధిష్ఠమునందు మామత్రాధముతోనలెనే వరణ-సంకల్ప-పాదప్రక్షాళన-అనా
 హన-అర్ఘ్యగ్రహణ-అర్ఘ్యదాన-ఉపచార-స్థలతీర్థ్యాదులు అమంత్రకముగనే చేసి, మస్తవర్ణము
 గనే 32 అన్నామలకులను త్రేల్చి, ఏజ్ఞదానాస్తం చేయవలెను. ద్వాదశదినముందు తేకవాదుల
 స్థానములో, విష్ణుస్థానములో బ్రాహ్మణులను వరణము చేసి, మంత్రరహితముగా నారాయణ
 బలిని చేయవలెను. త్రిహ్నాచారులకు గూడ ద్వాదశవర్ణపర్వస్తం సమస్తకముగా నారాయణ
 బలిని చేయవలెను. ఇట్లుచేసిన మృతులకు పుణ్యరోశప్రాప్తి కలుగును. (గమనిక: ఇక్కడ
 మంత్రవర్ణముగా వనగా సంకల్పమును మాత్రము చెప్పి, మిగిలిన తంత్రముసంతయు అయో
 మంత్రము లుచ్చరింపకుండగనే చేయవలయును.)

అనుబంధం:

అపరకర్మలలో పాటించవలసిన ముఖ్య విషయములు

1. కర్త కిభా, యజ్ఞోపవీతములను ధరించి, స్నానసంధ్యావందనములను చేసి, వైశ్యక క్రియల వారంభింపవలెను. గాయత్రీమంత్రమును మనసుతోనే ఉచ్చరింపవలెను. పితృ క్రియలను శ్రీమార్గరహితముగా నాచుమును, ఒంటి కడిగిట్టను ధరించి చేయవలెను.
2. శ్లోష్ఠపుత్రుడే ప్రధానకర్త. ఒకవేళ శ్లోష్ఠుడు దేశాంతరుదైనచో అతడు వచ్చిన తర్వాత పాపాజ్ఞాపనతో అరంభించి క్రమముగా నపిండికరణపర్యంతము అన్నికర్మలను అవశ్యముగా చేయవలెను. 10వరోజులు ఆశౌచమును పాటించి, 11వ దినమున ఏకోద్ధిష్ఠ మును చేయవలెను. సంవత్సరములోపల నపిండికరణమును చేయవలెను.
3. ఏకోద్ధిష్ఠశ్రాద్ధమును ముందుగా హోమరూపమున చేసి, తరువాత బ్రాహ్మణబోజన రూపముగా చేయవలెను.
4. 11వ దినమున ఎద్దుతో వృషోత్సర్జనము చేయుట ఉత్తమపక్షము. అది నీలుకానిచో, అను, హరణ్యరూపకముగా వైన చేయవలెను.
5. నపిండికరణమునందు పిండసంయోజనమునకు ముందుగా శక్తి యున్నచో దళదాన ములు చేయవలెను. కాని నీటన్నిటికంటె ముఖ్యమైనది వైతరణిగోదానము. వైతస్థాన బోక్షకు మిగిలా బోక్షలకంటె రెట్టింపు దక్షిణ నీయవలెను.
6. నపిండికరణానంతరము పోదకుంభశ్రాద్ధమును చేసి, సాయంకాలము వేర, ప్రతింధాది పారాయణము వారంభించి, మఱురోజు (13వరోజు) శ్రీనైష్ఠపులతోగూడి తిరువధ్యయ నోత్సవమును చేసి, అనంతరము కుభస్వికారము చేసి, వైకుంఠనమారాధనము చేయ వలెను.
7. అనంతరము వర్షాంతము క్రమముగా మాసికాదిశ్రాద్ధములను ప్రతివెలతూ మరణతిథి యందు చేయవలెను. ఊనమాసిక, ప్రౌపక్షిక, ఊనషాష్ఠ్యాసిక, ఊనాష్ఠికములను నిర్ణీత దినవములందు అవశ్యముగా చేయవలెను.
8. కర్త దేశకాలముల ననుసరించి యథాశక్తి పరాన్నతోజనాదులను వర్ణించి, ఒక సంవత్సరమువఱకు దీక్షావ్రతముతో నుండవలెను. పితృతిథులందు క్షౌరమును చేసికొనరాదు.

9. మాతాపితరులకు గయాశ్రాద్ధమును చేసినను, ప్రత్యాధికశ్రాద్ధమును హోమపూర్వకముగా నవత్సరముగా చేయవలెను.
10. శ్రాద్ధపరిత్యాగమును చేసినవారికి ఏత్వకారము తగిలి కష్టములు సంభవించును. నరకాదిప్రాప్తికూడ కల్గును. శ్రాద్ధమునకు జడులు కొనెలలో నైవేద్యము చేసినను, ఊరక బ్రాహ్మణభోజనము పెట్టినను శ్రాద్ధఫలము లభించదు. శ్రాద్ధమును చేసిన ధీరవలెను.
11. శ్రాద్ధదినమున అశౌచము వచ్చినచో అశౌచవివృత్త్యనంతరము శ్రాద్ధమును చేయవలెను. కాని ఉపనమానకములను అశౌచమునల్ల నకాలములో నేయలేకున్న దానిని మజల చేయవలసిన అవసరము లేదు.
12. దేశకాలవ్యవహారములవల్ల ప్రత్యాధికమును స్మృతశిథియందు చేయలేకపో, తమవారి కృష్ణపక్షికాదశినాడు గాని, అమావాస్యనాడు గాని చేయవలెను.
13. వాసోదకవస్త్రము: ప్రథమదినమున "ఇదం త్యా వస్త్రం" - అను మంత్రముతో ప్రేతకు శ్రీక్షవస్త్రమును కప్పుటకు ముందుగానే అందలి ఒకభాగమును ఖండించి యుండుకొని, మరకాది 10 దినములు వాసోదకము నిచ్చుటకు దానిని వాడుకొనవలెను.
14. అట్లే ఒకటి శిర్ధపాత్రను 10దినముల పర్యంత ముపయోగించవలెను. ఈ పాత్రను 12వ నాడు నవంశికరణముతో ప్రేతస్థానలోక్తకు దానము చేయవలెను.
15. ప్రథమదినమున ప్రేతసంస్కారమునకు కావలసిన సామగ్రి: శ్రీమూర్తపరిపాలనకు - 1) ఒక కుంభము, 2) 12 పెంబులు, 3) 12 ఉపర్ణ, 4) తిరుమణి, 5) శ్రీమూర్తము, సంస్కారమునకు - 1) 2 కిలోల బియ్యము, 2) పావుకిలో నల్లనువ్వులు, 3) 1 కిలో నేయి, 4) 1 కిలో పెనరవప్పు, 5) 2 మీటర్ల పొడవైన తెల్లని బట్టి, 6) తాళి ముక్కలు, 7) మోడుగ కొమ్మ, 8) మేడిపల్ల (మేక్షణము) 9) మేడి అకు, 10) ఇసుక, 11) దొప్పలు, 12) వస్త్రములు, 13) దర్పలు, 14) రెండు కుండలు - ఒకటి దిన్నెది, ఒకటి పెద్దది, 15) దక్షిణ 500 రూలు, 15) ఇంధనము, గోమయము మున్నగునవి.
16. అన్తినంతయనమునైతే కావలసిన సామగ్రి: 1) ఒక్క పెద్దములక్కాయ (లేక వంకాయ), 2) 5 (దొడ్డిల) తట్టెలు, 3) 1.5 కిలోల బియ్యపు పిండి, 4) 1 కిలో బియ్యము, 4) పావుకిలో నల్ల నువ్వులు, 5) 6 అరటిపండ్లు, 6) వక్కలు, తమలపాకులు, 7) దర్ప, 8) మేడి అకులు, 9) దిల్లర, 10) పావుకిలో నేయి, 11) 1 లిటరు పాలు
17. అపరకార్యఫలందు అవమనము, ప్రాణాయామము, సాత్వికత్యాగము, ప్రదక్షిణము, నమస్కారము, శాస్త్రహోమము - వీనిని చేయునప్పుడు ఉపసరించి, మిగతా కార్య

జ్ఞానము సమస్తము చేయునప్పుడు ప్రాధివాసీతిని ధరింపవలెను. ప్రేతకార్యములందు ఒకే దర్పితో పరిస్తరణమును చేయవలెను. అయామతమునకు, పవిత్రమునకు ఒకే దర్పణు వాడవలెను. సంకల్పావాహనలయందు నుండుగా మృతుని గోత్రమును చెప్పి, తరువాత వామమును "కర్మ" - అని అంతము చేయుచు చెప్పవలెను. గోత్రము తెలియనిచో "కాత్యవగోత్ర"మని చెప్పవలెను. పేరు తెలియనిచో పురుషునికి "నారాయణ" అని, స్త్రీకి "లక్ష్మి" - అని చెప్పవలెను. వారివారి మూత్రప్రకారముగా కర్మలను చేయవలెను. లేదా ఏదోయొక మూత్రానుసారముగా కర్మలను చేయవలెను.

18. పదవనాడు శాస్త్రహోమమును గ్రామకృతానములకు మధ్య ఒకవెట్టుకొని కూర్చొని చేయవలెను. శాస్త్రహోమమందు ప్రతిస్వాహికారము తర్వాత హోమతేషాజ్యమును ఒక దొప్పలో పెట్టుకొని, అంతమున ఆ సంపాతాజ్యమును స్త్రీలకు కనుజెప్పలపై రాచు కొనుట కీయవలెను.

ఊనమాసిక, మాసికముల విషయము

మరణాది సంవత్సరాంతములోపల ఊనమాసిక, త్రైవిక్షిక, ఊనషాన్యాసిక, ఊనాన్తికములని నాలుగు ఊనమాసికములను చేయవలెను. వీటి వివరణము:

ఊనమాసికమును మరణాదివస్తునుండి 27నుండి 30 రోజులలోపల చేయవలెను.

త్రైవిక్షికమును మరణాది 41నుండి, 45రోజులలోపల చేయవలెను.

ఊనషాన్యాసికమును మరణాది 170నుండి 180 రోజులలోపల చేయవలెను.

ఊనాన్తికమును మరణాది 340నుండి 355రోజులలోపల, లేక 345నుండి 360 రోజులలోపల చేయవలెను.

కుత్రవారము, నందాతిథి (అనగా, పాడ్యమి, నవమి, ఏకాదశి), వశుర్దశి, సిహివారి, దర్శ, కృత్తిక, ఆశ్లేష, పూర్వఫల్గుని, శ్లేష, మూల, పూర్వాషాఢ, పూర్వాభాద్ర, త్రిపుష్కర, ద్విపుష్కరములయందు ఊనమాసికమును చేయరాదు. ద్వితియ, నవమి, ద్వాదశి తిథులు 1) భానువార, మంగళవార, శనివారములతోను, 2) కృత్తిక, పునర్వసూ, ఉత్తరా, విశాఖ, ఉత్తరాషాఢ, పూర్వాభాద్రా అను త్రిపాదినక్షత్రములతోడను కూడియుండిన వానికి త్రిపుష్కరములని పేరు. అట్లుకాక, ఈ వారములలో, లేదా ఈ నక్షత్రములలో ఏదోయొక దానితో కూడియుండిన వానికి ద్విపుష్కరములని పేరు. ఈవిధముగా దూచినచో సరియైనదినము దొరుకకున్న, వివరిదినమున (అనగా, మరణాది, 30, 45, 180, 360

దినములయందు) తనమానికమును చేయవలెను. తనమానికశ్రాద్ధమును, క్రమముగా వచ్చు మానికశ్రాద్ధమును అదే దినమందు చేయరాదు.

మరణతిథినుండి క్రమముగా ప్రతిమానమందు అదే తిథియందు చేయునది మానికము. ఈ విధముగా 11మానికములు చేసి, 12వ మాసాంతమున సంవత్సరీకమును చేయవలెను. సపిండికరణమునకు ముందు చేయు మానికములను ఏకోద్ధిష్ఠమువలె చేయవలెను. సపిండికరణానంతరము చేయు మానికములను శ్రాద్ధమువలె చేయవలెను. అశౌచప్రాప్తినల్ల మానికమును చేయలేకుండిన, అశౌచవిస్మృత్యనంతరము చేయవలెను. కాని తనమానికమున కిట్లు భంగము వచ్చిన, దానిని మఱల చేయనవసరము లేదు.

మానికములకు సంకల్పములు

12వ నాడు సపిండికరణముచేయ గల్గుటకొరకై సంవత్సరము పొడవునా వచ్చు 16 మానికములను 12వ నాటికి అకర్షించుకొని షోడశశ్రాద్ధమును చేసినను, ఈ మానికములను తత్తత్కాలములలో ప్రత్యక్షముగా పెట్టవలెను. వీనిని పెట్టునప్పుడు చెప్పవలసిన సంకల్పముల పట్టితి ఈక్రింద నీయబడినది:

1. షోడశశ్రాద్ధసందర్భముగా ముందుగానే అనుభూషణముతో మానికములను పెట్టుటవల్ల, తర్వాత ప్రత్యక్షముగా పెట్టునప్పుడు వీనికి సంకల్పములను చెప్పనప్పుడు "అనుమానిక" అను పదమును చేర్చి చెప్పవలెను. "అనుమానిక" పునగా అనునరీతికొని (రెండవసారి) వచ్చు మానికమని అర్థము. ఉదాహరణకు, "-----గోత్రస్య-----శరణా మమ పితూః తనమానికానుమానికశ్రాద్ధం కరిష్యే", "-----గోత్రస్య-----శరణా మమ పితూః తనషాణ్డానికానుమానికశ్రాద్ధం కరిష్యే", "-----గోత్రస్య-----శరణా మమ పితూః ద్వితీయానుమానికశ్రాద్ధం కరిష్యే", "-----గోత్రస్య-----శరణా మమ పితూః పంచమానుమానికశ్రాద్ధం కరిష్యే" - మున్నగు విధముగా.

2. ఒకే నెలలో రెండు మృతత్రికులు వచ్చినచో మొదటిదానికి మామూలుగా సంకల్పము చెప్పి, రెండవదానికి "అధిక" అను విశేషణమును చేర్చి చెప్పవలెను. ఉదాహరణము: "-----గోత్రస్య-----శరణా మమ పితూః అధికశ్చతీయానుమానికశ్రాద్ధం కరిష్యే" - ఇత్యాది.

జోతర్లి మాసికములను పెట్టినపుడు ఈ సంకల్పములతో "---గోత్రస్య---శర్మణః మమ విఘ్నో" అనుటకు బదులు "---గోత్రాయా---వామ్నో మమ మాఘో" -- అని చెప్పవలెను.

4. ఒకవేళ ఏకారణముచే నైనను ఒకటి, రెండు మాసికములను చేయలేక ఏడిచిపెట్టినలని వచ్చినచో, అట్టి వానిని అతర్వాత వచ్చు మాసికముతో గలిసి ఒకేసారి పెట్టవచ్చును. ఇట్టి సందర్భములందు పెట్టలేక "దాతపోయిన" మాసికములకు సంకల్పముతో "అతిపన్న" - అను విశేషణమును చేర్చి చెప్పవలెను. "అతిపన్న" - అనగా "దాతపోయిన" అని అర్థము. ఉదాహరణకు, అతిపన్నర్పతీయ, వత్సర్థమాసికములను సకాలముతో చేయు పంచమ మాసికముతో చేర్చి చెప్పునపుడు "----గోత్రస్య---శర్మణః మమ విఘ్నో అతిపన్న తృతీయ, వత్సర్థ, అద్య పంచమానుమాసికక్రాధం కరవ్యే" - అని సంకల్పమును చెప్పవలెను.

గమనిక: ఇట్లు ఇతరమాసికములను సకాలముతో చేయక తరువాత చేసినను, ద్వితీయ మాసికమును, ఉపసాహ్వాపిక, ఉపాత్తికములకు ముందు వచ్చు మాసికములను మాత్ర మవశ్యముగా సకాలముతోనే చేయవలెను.

శౌరవివారము

1. ధార్మ గర్భవతిగా నున్నచో మూడవనెల చాటకముందునుండి ప్రసవపర్యంతము భర్త గర్భదీక్షతోనుండవలెను. కాని ఈరోపల అతడు తల్లికి, తండ్రికి, అవ్వకు, తాతకు, బేల్లెత్త్రాతకు కర్మచేయనలనివచ్చినచో గర్భదీక్షను విడిచి, శౌరమును చేయించుకొనవలెను. సైవాదు ధర్మ ఇతరజ్ఞాతులు మరణించిన అతడు గర్భదీక్షను విడవాడరాదు. మాతృ, మాతామహుల కర్మదీక్షయందు ఏతృకర్మ ప్రాప్తించిన, శౌరమును చేయించుకొన వలెను. పితృదీక్షయందు మాత్రాదుల కర్మ వచ్చినచో శౌరమును చేయించుకొనరాదు. మాతామహాదులదీక్షయందు మాతృకర్మ ప్రాప్తించినచో, మాతామహాదీక్షయందు మాతామహాకర్మ ప్రాప్తించినను శౌరమును చేయించుకొనవలెను. ఇట్లు గౌరవలాభున దృష్టితోడ బాధ్యబాధకభావములను తెలిసికొని శౌరాదులను చేయించుకొనవలెను.
2. జననాశౌఘ, మరణాశౌఘములయందు శౌరమును చేయించుకొనరాదు. కాని ఈరోగా తండ్రి, తల్లి మరణము కల్గినచో శౌరమును చేయించుకొనవచ్చును.

3. తండ్రి, కొడుకు, ఏకాదశులు ఒకేరోజు షోరమును చేయుచుకొనరాదు. కాని 10వ రోజు కర్మచేయునప్పుడు ఈవియమమును పాటించరాదు.
4. తండ్రి, తల్లి, నవతితల్లి, తనకంటే పెద్దవారైన దశరాత్రజ్ఞాతుల మరణమునందున, పిన తండ్రి, పెదతండ్రి, అన్న, వదిన, తల్లితండ్రి, తల్లితల్లి, మేనమామ, మేనత్త, అల్లుడు, తండ్రి యొక్క, మేనత్త, పినతల్లి, పెదతల్లి, తండ్రితల్లి, తండ్రితండ్రి, పినంజనయగు చెల్లెలు - వీరు మృతులైనచో షోరమును చేయుచుకొనవలెను.
5. సైవారు అనుపనీతులు, అవివాహితలైన షోరమవసరము లేదు.
6. సైవారికి విద్యుక్తకర్తరేనపుడు తాను కర్మచేసినచో తనకు దహనాంగతవసము లేదు.
7. త్రిరాత్రజ్ఞాతుల మృతియందు వసనావసరము లేదు. 3వ దినమునందిట్టి జ్ఞాతులకు 35 తిరోదకములను విడువవలెను.
8. జీవత్పితృదు సైతము సైవారికి తిరోదకములను విడువవలెను.

తిరోదకదానము

అశోచాంతమున మృతజ్ఞాతిస్త్రీతకు కర్తవ్యసహ జ్ఞాతులు వాసోదకతిరోదకముల నీయవలెను. దశరాత్రజ్ఞాతులు 10వ దినమున షోరమును చేయుచుకొని, స్నానసంధ్యా వందనములను చేసి, తడిలప్పుడు ధరించి వీనిని చేయవలెను. షోరము చేయుచుకొనలేని వారును ఇట్లే చేయవలెను. 10వరోజు అనవధానదినమైనచో, అవాదు అశోచమును పాటించి మఱి రోజు వాసోదకతిరోదకములను విడువవలెను. అన్యగ్రాసువులైన జ్ఞాతులు తిరోదకములను మాత్రము విడువవలెను. జ్ఞాతులందరును 10 దినములవరకు శ్రీమార్గరహితముగా నామమును ధరింపవలెను. శాస్త్రహోమానంతరము అంతమును శ్రీమార్గరహితముగా నామమును ధరింపవలెను.

ధర్మశాస్త్రవిషయములు

1. మాతాపితరుల ప్రేతకార్యములను శ్రేష్ఠపుత్రుడు 11వ దినపర్యంతము చేయవలెను. 12వరోజు నవపితరణమును³⁹⁷ అగ్నిమంతుడైన పుత్రుడు చేయవలెను. కుటుంబములో అగ్నిమంతుడైన పుత్రుడు లేనిచో, శ్రేష్ఠుడే తాతకాగ్నితో నవపితరణమును చేయవలెను.
2. ఒకవేళ కర్త భార్య రణస్వలగా నున్నచో ఆమె స్నానము చేసిన మఱునాడు (అనగా రజోదర్శనమునుండి 5వ దినమున) నవపితరణము చేయవలెను. మరణాది 17 దినములవఱకు కుట్రాకుట్రవివక్షణ లేకుండ నవపితరణమును చేయవచ్చును. 17వ దినము దాటిన తర్వాత దీపనకుద్ధివి చూచి చేయవలెను. అట్లే, 12వనాడు ఏకాదశియైనచో, అనాడు ఏకాదశీస్త్రమము (ఉపవాసము) చేసి, మఱునాడు నవపితరణమును చేయవలెను.
3. నవపితరణమునకు సంవత్సరపర్యంతము అవకాశము గలదు. ఒకవేళ మొదటి రెండురోజులలో శ్రేష్ఠుడు దహనసంస్కారము, అన్ధసంవయనము చేయలేకున్న యెడల, ఇతరపుత్రుడుగాని, అన్యులుగాని చేయవచ్చును. శ్రేష్ఠుడు తర్వాత సాషాణస్థాపనాది పకలకర్మలను శాస్త్రోక్తముగా చేయవలెను. మరణవార్త విన్నవారి నుండి అతడు 10రోజుల ఆశోచమును పాలింపవలెను. 11రోజుల తర్వాత ఆతనికి మరణవార్త చేరినచో, ఇతరులు సాషాణస్థాపన, నవపితరణాదులను చేసియుండి పను శ్రేష్ఠుడు యథాక్రమముగా వానిని మఱలచేయవలెను.
4. విమంత్రితవిప్రులు కర్మావరణ తర్వాత సాయంసంధ్యావందనమునకు ముందు 10 సార్లు గాయత్రితో నభిమంత్రించిన తీర్థమును తీసికొని, ఆ తర్వాత సాయంసంధ్యా వందనమును చేయవలెను.

³⁹⁷ అనగా వివాహమైనది, తీసిందియున్న భార్యగల పుత్రుడు - ఇట్టివానికి జైపానవార్గి యందధికారము కలదుగావున ఇతనికి అగ్నిమంతుడనిపేరు. అనగా, ఒకవేళ శ్రేష్ఠుడు అవివాహమైనను, మృతభార్యుడైనను అతనికి నవపితరణమునందధికారము లేదు. అట్టిస్థితిలో వివాహమైనదివద్దార్హ్యుడైన ఇతరపుత్రుడు నవపితరణమును చేయవలెను.

5. అనుపసీకునకు, కన్యకు వారాయణబలియే కాని సపిండికరణము లేదు.
6. బ్రహ్మచారులకు, వివాహికులకు సపిండికరణమును చేయవలెను.
7. త్రిరాత్రాశౌచము గల వ్యక్తి సపిండికరణకర్త యైనచో, అతడు త్రిరాత్రములకు బదులు దశరాత్రము లాశౌచముతో నుండి, 12న దినమున సపిండికరణమును చేయవలెను.
8. పక్షిశ్యాశౌచము (పక్షిజీ అవగా రెండువగళ్లకు మధ్య వచ్చు రాత్రి) గల వ్యక్తి గాని, అశౌచము లేని బంధువుగాని సపిండికరణకర్త యైనచో, అతడు త్రిరాత్రము లాశౌచముతో నుండి, 4వ నాడు ఏకోద్ధిష్ఠమును చేసి, 5వ రోజున సపిండికరణమును చేయవలెను.
9. మృతునికి అనేకభార్యలున్నచో అగ్ని మంతుడైన జీవంతురాలైన శ్వేష్ఠపత్ని పుత్రుడు సపిండికరణమును చేయవలెను. శ్వేష్ఠభార్యకు అగ్ని మంతుడైన పుత్రుడు లేనిచో క్రమస్థకారము ఇతరభార్యాపుత్రులలో శ్వేష్ఠుడునూ అగ్ని మంతుడునూ అన పుత్రుడు చేయవలెను.
10. మృతునికి అనేకజీవితభార్యలున్నచో, వారి అగ్నిసంపర్గము చేసియున్నచో, ఏదైన ఒకభార్య బాహునాగ్నితో సపిండికరణహోమము చేయవచ్చును. కాని శ్వేష్ఠ భార్య అగ్నితో జేయుట పర్వశ్లాఘ్యము.
11. "అనైష్ఠవం హతం క్రాధమ్" - అని యున్నందున, దిష్ఠస్థానమున బ్రాహ్మణుని విమంత్రింపజేకున్నచో, ఒక అతులో కూర్చుని దిష్ఠస్థానమున అవాహన చేసి, దానికి బోజనాదినర్వోపచారములను నమర్చించవలెను.
12. మూలాపితరులుగాని వారికి మంగళ, శుక్ర, శని, ఆదివారములు, వశుర్దశి, త్రిపాది, ఇన్ద్రవక్షత్రములు సపిండికరణమునకు వర్జ్యములు. మూలాపితరులైనను 17 రోజులు దాటిన తర్వాత మంగళ, శని, ఆదివారములు, త్రిపాదినక్షత్రములు కూడవు.

కర్తృత్వనిర్ణయము:

మరణించిన వ్యక్తికి 1) బిరసపుత్రుడుగాని, 2) కపలతో కనిపిడుగాని, 3) అనేక భార్యల పుత్రులున్నచో వారిలో శ్వేష్ఠుడుగాని, 4) ధర్మపుత్రుడుండి ఆ తర్వాత బిరస పుత్రుడు కల్గినచో బిరసపుత్రుడుగాని కర్మ చేయవలెను. సర్వత్ర శ్వేష్ఠపుత్రునకే కర్మయం దధికారము. శ్వేష్ఠుడు కర్మ చేయుచుండగా అతని తమ్ములును అతని ప్రక్కన నుండి అతనితో బాటు ప్రాచీనాపితాదులను, బ్రాహ్మణప్రదక్షిణప్రణామాదులను చేయుచుండ

వ్రతము. ఒకవేళ జ్యేష్ఠుడు లేకున్నచో క్రమముగా 1. పౌత్రుడు, 2. పౌత్రపుత్రుడు, 3. దత్తుడు, 4. దత్తుని పుత్రుడు, 5. ధనహారి దౌహత్రుడు (అస్తవమథనిమ కూతురియొక్క కొడుకు), 6. దౌహత్రుడు (ధనహారి గాని కూతురి కొడుకు), 7. తీవపత్నులతో జ్యేష్ఠురాలు కర్మ చేయవలెను. మరణించిన స్త్రీకి పుత్రులు లేకున్న, నపత్ని (నవతి) పుత్రుడున్నచో, అతడు కర్మ చేయవచ్చును. ఏరు లేకున్నచో ఈ క్రింది వ్యక్తులకు క్రమముగా కర్మయం దధి కారము:

1. భర్త, 2. దుహిత (కూతురు), 3. బ్రాత (తమ్ముడు లేక అన్న) 4. బ్రాతృపుత్రుడు (తమ్ముని లేక అన్న కొడుకు), 5. అసోదరబ్రాత (సవతికల్గినల్ల బిడ్డించిన అన్న, లేక తమ్ముడు), 6. అసోదరబ్రాతృపుత్రుడు, 7. ఏత (తండ్రి), 8. మాత (తల్లి), 9. మ్నుషా (కోడలు), 10. పౌత్రి (కొడుకు కూతురు), 11. దౌహత్రి (కూతురుకూతురు) 12. పౌత్రపత్ని (కొడుకుకొడుకు భార్య) 13. పౌత్రపత్నిభర్త, 9. దత్తుడుహిత, 10. భగిని (అక్క/చెల్లెలు), 11. భాగినీయుడు (అక్క/చెల్లెలు కొడుకు), 12. నవీందుడు (అనగా దత్తరాత్ర/త్రిరాత్ర/ఏకరాత్ర జ్ఞాతుడు), 13. నమానోదకుడు, 14. మాతృనవీందుడు, 15. తత్సమానోదకుడు, 16. శామాత (అల్లుడు), 17. నలుడు, 18. ధనహారి 19. రాజు

విశేషవిషయములు

1. ఒక వ్యక్తికి ఇద్దరు భార్యలుంటి, అందు రెండవభార్య పురుషసంతతి లేకుండ మరణించినచో అమెకు జ్యేష్ఠభార్య జ్యేష్ఠపుత్రుడు కర్మ చేయవలెను. జ్యేష్ఠుడొక్కడే కర్మ చేయవలెను. అతనికి తమ్ములున్నచో వారు ప్రాధీనావీతాదులను వేసికొనుచు ఈ కర్మయందు పాల్గొనవలసిన అవసరము లేదు.
2. ఒక వ్యక్తియొక్క భార్య పురుషసంతానము లేకుండ గలిగినచో అమెకు భర్తయే కర్మను చేయవలెను. తరువాత అతడు పునర్వివాహము వేసికొని పురుషసంతానమును గెన్నచో, అందులో జ్యేష్ఠుడు ఉపనయనానంతరము "మమ సవత్నీ మాతూ ప్రత్యాభివక్తాధం తరిష్యే" అని సంకల్పము చెప్పుచు అమెకు ప్రత్యాభివక్తాదులను పెట్టవలెను. జ్యేష్ఠుడు ఉపనీతుడగునటు కర్తవ్య కర్మాధికారము. ఆ తరువాత జ్యేష్ఠునికే అధికారము.

3. అనేకధర్మాలకు పుత్రులున్నచో, తండ్రి గణించినప్పుడు ఆ పుత్రులందఱును జ్యేష్ఠ ధర్మ జ్యేష్ఠపుత్రునితోకాదు ప్రాధీనాధికారులను చేసికొనుచు కర్మయందు పాల్గొనవలెను.
4. ఒకవేళ అనేకధర్మాలకు పురుషసంతానముండి, అందులో ఏదోయొక ధర్మ మరణించినచో, ఆ మరణించిన స్త్రీయొక్క జ్యేష్ఠపుత్రుడు కర్మచేయుచుండగా, ఆ స్త్రీయొక్క ఇతరకుమారులు ప్రాధీనాధికారుల చేయుచుండవలెను గాని ఇతరస్త్రీలకుమారులు ప్రాధీనాధికారులు చేయునక్కఱలేదు. అట్లు మరణించిన స్త్రీ కుమారులకు ఉపనయనము గాకున్నను వారపేరుతోనే "యజమానస్య మోక్షుః ప్రేతాయా" - అని సంకల్పము చెప్పుచు కర్మను చేయించవలెను. ఉపనయనానంతరము పైతృక కర్మాధికారము వారికి కలుగును. అంతవఱకును "యజమానస్య..." - అని చెప్పుచు వారపేరిట కర్మను చేయించవలెను.
5. ఒకవేళ పనతితల్లికి ప్రత్యాస్థికమును పెట్టు జ్యేష్ఠుడు మరణించినచో, అతని పెద్ద తమ్ముడు, అతడును మరణించినచో అతని తరువాతి వాడును ప్రత్యాస్థికమును పెట్టవలెను గాని ప్రత్యాస్థికమును విడిచిపెట్టకూడదు.
6. ఒక వ్యక్తి పురుషసంతానము లేక దత్తపుత్రులున్నచో అతడే కర్మ చేయవలెను. ఒకవేళ దత్తుని ప్రియకరించిన తర్వాత ఆ వ్యక్తికి పుత్రుడు కలిగిన (ఇతడే బారన పుత్రుడు), అట్లు కలిగిన (బారన) పుత్రుడే కర్మ చేయవలెను. అప్పుడు దత్తుడు ప్రాధీనాధికారులను కూడ చేయనవసరము లేదు. అతడు జ్ఞానివలె కర్మలో పాల్గొనవలెను. వేదాకయింటికి దత్తుడైన వ్యక్తి తన జనకపితరులకు కర్మచేయ నక్కఱలేదు. కనీసం ప్రాధీనాధికారులను గూడ చేయ నవసరము లేదు.
7. దౌత్రులును, ప్రదౌత్రులును, దౌహత్రుకామాశాదులును కర్మ చేయవలసినవనిన వారి తమ్ములు ప్రాధీనాధికారులను చేయుచు కర్మలో పాల్గొన నక్కఱలేదు.
8. అనేకదౌహత్రు లున్నప్పుడు ధనహరిదౌహత్రునికే ప్రథమాధికారము. ఇతర దౌహత్రులు వయసుతో పెద్దవారైనను, వారుపనితులై ధనహరిదౌహత్రుడు ఉపనితుడు గాకున్నను అతనికి ప్రథమాధికారము. ఇట్టి ధనహరిదౌహత్రు లనేకులున్నప్పుడు అందులో అందరికంటె జ్యేష్ఠునికే కర్మాధికారము.
9. మొదట కర్మ చేసిన దౌహత్రుడే శివశాంతము ప్రత్యాస్థికములను పెట్టుచుండవలెను. కాని అతడు గణించిన తర్వాత అతని తమ్ముడు ప్రత్యాస్థికములను పెట్ట నక్కఱలేదు.

10. పుత్రునినుండి దౌహత్రునివఱకు గల పైతృకకర్మబాధ్యతలు వీరికి శాస్త్రమువేత విధింపబడినవని తెలిసికొనవలెను. వీరు కర్మచేయుచుండగా సేవారణముచేతనైనా సందయనము, విత్యవిధి, సపిండికరణాదికార్యములు సకాలమునకు చేయలేకున్నయెడల మందిరోజును చూడకుండగనే వీలైనంత త్వరగా వానిని చేయవలెను. కాని నియతముగా ధశాహ, ఏకాదశాహకార్యముల నాయారోజులందే చేయవలెను.
11. భార్య మొదలుకొని రాజవఱకు గల వ్యక్తులకు విధింపబడిన బాధ్యతలకు కారుణ్యములని పేరు. అనగా మరణించిన వ్యక్తియందలి సైమతో, లేక జాలిలో చేయు విధులని యర్థము. ఇట్టి కారుణ్యములందు చేయువ్యక్తికి బాధ్యత. అనగా అతని తమ్ము లేవ్వరును ప్రాచీనాపికాదులను చేయుచు వీనిలో పాక్షాన నక్కఱలేదు. కారుణ్యకర్తలు సకాలమునకు సందయన, విత్యవిధి, సపిండికరణాదులను చేయలేనిచో, వానిని వీలైనంతవఱకు మందిరోజును చూచుకొని అరంభించవలెను. కాని నియతముగా ధశాహ, ఏకాదశాహకార్యముల నాయారోజులందే చేయవలెను.
12. దంపతులు నిస్సంతుప్తులైనప్పుడు భర్త భార్యకును, భార్య భర్తకును కర్మ చేయవచ్చును.
13. అన్నగాని, తమ్ముడుగాని వివాహితుడు గాకుండ మరణించిన, అతనికి బ్రతికియున్న వ్యక్తి కర్మను చేయవచ్చును. వివాహితుడై నిస్సంతుప్తుగా మరణించినచో అతని భార్య కథికారము. కాని అమి విరాజరించిన అన్నగాని, తమ్ముడుగాని అమి పేరుతో మరణించిన వ్యక్తి కర్మ చేయవచ్చును. ఇట్టి పరిస్థితిలో అతడు అజన్మాంతము మృతునికి ప్రత్యాబ్ధికాదులను చేయుచుండవలెను.
14. స్త్రీలు కర్తలైనప్పుడు వారికి స్వయముగా కర్మావరణాధికారము లేనందున అమి పేరుతో అమి భర్తగాని, ఇతరులుగాని అమి పేరిట "యజమాన్యాః మాతః/నితః..." అని సంకల్పించుచూ కర్మను జరిపించవలెను. అట్లే అనుపనితునకు గూడ కర్మావరణాధికారము లేనందున, అతనికి "యజమానస్య నితః/మాతః..." అని సంకల్పించుచూ కర్మను జరిపించవలెను.
15. మొదటిసారి కర్మచేసినవారే జీవితాంతము ప్రత్యాబ్ధికాదులను చేయవలెను. మధ్యలో మార్పుగూడదు. తల్లిదండ్రులకు, దత్తుతీసికొన్న తల్లిదండ్రులకు, పపత్నిపూతకు మాత్రము ముఖ్యకర్త మరణించినపిమ్మట అతని తమ్ములు (దినతపానివఱకు) విడువకుండ ప్రత్యాబ్ధికాదులు చేయుచుండవలెను.

ఇతరవిషయములు

1. క్రాధమును అరంభించి కర్త "పార్వణక్రాధం కరష్యే" అని సంకల్పించిన తర్వాత ఆశౌచము వచ్చినను, ఆ క్రాధమును ముగించి, తదుపరి ఆశౌచమును పాటించ వలెను.
2. "భవతా క్షణః కర్తవ్యః" - అని భోక్తలను మరణము చేసిన ఏమ్మట భోక్తలకు ఆశౌచము వచ్చినను, క్రాధానంతరము బ్రాహ్మణనిపర్జనము చేసిన ఏమ్మటనే వారాశౌచమును పాటించవలెను.
3. దివాహమునందు ఆశౌచము వచ్చినను, శేషహోమపర్యంతము దివాహమును జరుపు కొని, తదుపరి ఆశౌచమును పాటించవలెను. ఒకవేళ మూఠాచిత్వమరణమువల్ల ఆశౌచము వచ్చిన, ఉత్తరక్రియలను జరిపి, ఆ తర్వాత శేషహోమమును చేయవలెను. దివాహమునందు వధూవరులలో నొకడు మరణించిన, శేషహోమాంతము చేసి, ఆ తర్వాత ఉత్తరక్రియలను చేయవలెను.
4. సన్యాసిమరణమువల్ల జ్ఞాతులకు స్నానము మాత్రమే కాని, ఆశౌచము లేదు.
5. అల్లుని మరణమువల్ల మామకు, అత్తకు, బావమఱిదులకు స్నానము మాత్రమే కాని ఆశౌచము లేదు.
6. రాజదండనమువల్ల మరణించిన వ్యక్తికి, మరణానంతరము ఉత్తరక్రియలు చేయ వలెను.
7. జాతివ్రతానికి, పతితునికి, వ్యభిచారికి, దుర్మరణస్థాపునకు, అశ్మహత్యామృతునికి అమంత్రకముగా దహనము చేసి, మూడురోజులు ఆశౌచముతో నుండి, 3 లేక 6 లేక 12 నెలలలోగా నారాయణుని చేయవలెను. దుర్మరణము నొందిన వాడనగా, అగ్ని-జల-నర్మ-మృగ-శస్త్ర-యస్త్ర-విష-స్రమాదములచే మృతుడైనవాడు. ఇట్టి మరణమువల్ల జ్ఞాతులకు ఆశౌచము లేదు. ఆశౌచమును పాటించిన మూడు దినములలో మొదటిరోజు దర్శనంస్కారము, రెండవదినమున సంచయనము, మూడవదినమున ఉదకదానమును, నాల్గవనాడు ఏకోద్ధిష్ఠమును, తదుపరి సపిండికరణమును చేయ వలెను.

9. మరణాశోచము గృహమునకును, ద్రవ్యాయులకును వర్తింపును. కాని జననాశోచము పిపికిలేదు.

9. దుర్మృతుడైన వ్యక్తికి ప్రాణాపత్య, తప్త, చాంద్రాయణప్రాయశ్చిత్తముల ప్రతినిధిగా 65 ప్రాణాపత్యకృత్యములను, ప్రతికృత్యమునకు 3రూపాయల దక్షిణ నొవగుచూ చేయవలెను.

సంస్కారాగ్ని:

1. దంపతులలో నొకరు మరణించిన అన్యక్తికి ఔపాసనాగ్నితో సంస్కారము చేయవలెను.
2. విధుడునకు, విధవకు, స్నాతకునికి, కదళిపిహహతునకు ఉత్తవనాగ్నితో దహన సంస్కారము చేయవలెను.
3. బ్రహ్మచారికి కపాలాగ్నితో సంస్కారము చేయవలెను.
4. మూడేండ్లు చాలిన కొడుకుకు, కూతురునకు, అవివాహితమహిళకు శుషాగ్నితో సంస్కారమును చేయవలెను.
5. సన్యాసి జీవించియుండగా అతని భార్య గతించిన, ఆమెకు ఔపాసనాగ్నితో సంస్కారము చేయవలెను.
6. దహనమును అధిక్యాభిముఖుడై చేయవలెను.
7. దేశాంతరుడైన వ్యక్తినిగురించి 12 సంవత్సరములవఱకు సమాచారము తెలియనిదో, అతనికి నారాయణునిది చేసి, తరువాత కర్మను చేయవలెను. ఇట్టివ్యక్తి వదలివెళ్లిన తిథిమాసములనే స్మృతతిథిగా తలంచవలెను. ఒకవేళ ఇట్టిదినము తెలియకుండిన, కర్కాటక, కన్యా, మాఘమాసములలో ఏదోయొకదానిని మాసముగాను, శృష్ట, వశాష్టమి, ఏకాదశి, అమావాస్యలలో నొకదానిని తిథిగాను ఎంచుకొనవలెను. ఏళ్ళ విషయములో 15 సంవత్సరములకు తదుపరి, 16వ సంవత్సరము చాటకముందొక మోడుగాకులో ఏతప్తప్రతికృతిని వ్రాసి, 10రోజులు ఆశోచమును పాటించి, ఆ తర్వాత కర్మను చేయవలెను.
8. మాతాపితరుల కర్మసమాప్తియగుటోగా, అన్యవ్యక్తి మరణించిన, ఆ వ్యక్తికి గూడ తానే కర్తడైన, మాతాపితరుల కర్మను ముగించి, ఆ తర్వాత అన్యవ్యక్తికి సంస్కారమును చేయవలెను.

9. దంపతులిద్దఱు ఏకకాలమున మరణించితే, లేక ఒకరి కర్మాత ఒకరు మరణించిన, వారికి వేరువేరుగా మంత్రములను చెప్పి, అదే అగ్నిలో ముందు పురుషునికి, కర్మాత స్త్రీకిని హోమముచేసి, అదే దినంలో ఇద్దఱిని తపానము చేయవలెను. మంత్రములను వేరువేరుగా ఇర్వరీకి చెప్పవలెను. ఒకే కుండముతో రెండు శిశుస్థాపనములను చేయవలెను. బలి, దిలి, సంవయనము ఒకటిగానే చేయవలెను. కాని తిలోదక, పిండ, పోదకుంఠ, నవక్రాద్ధ, ఏకోత్తరవృద్ధిక్రాద్ధ, పోదకక్రాద్ధములను ప్రత్యేకముగా చేయవలెను. సపిండికరణము ఒకటిగా చేయవలెను. నిమిత్తము, వరణము వేరువేరుగా చేయవలెను. ఏకామహావిశామసలు తొకసారిగా మరణించినను వారికట్లే చేయవలెను.
10. జననాది 37 నెలలనుండి 48 నెలలలోగా మరణించిన వ్యక్తికి తిలోదక, పిండదానములను వారాయణునితో సహా చేయవలెను. 49వ నెలకుపైన మరణించిన వ్యక్తికి వీనితో బాటు అస్థిసంచయనమును అనుంత్రకముగా చేయవలెను.
11. జననాది 61వ నెలపైన మరణించిన అనుపవీతుడైన వ్యక్తికి నగ్న, నవ, ఏకోత్తరవృద్ధిక్రాద్ధములను, వృషోత్పల్లనమును, ఏకోద్ధిష్ఠ (అద్య) క్రాద్ధములను అనుంత్రకముగా చేయవలెను.
12. జననాది 85వ నెలపైన మరణించిన అనుపవీతుడైన వ్యక్తికి పైవిధముగా చేసి, పోదకక్రాద్ధమును తంత్రముతో చేయవలెను.
13. జననాది 97వ నెలపైన మరణించిన అనుపవీతుడైన వ్యక్తికి పాషాణస్థాపన చేసి, సర్వక్రియలూ సమంత్రకముగా చేయవలెను.
14. జననాది 48వ నెలపైన మరణించిన అనుపవీతుడైన పురుషునిగాని, అవివాహిత యైన స్త్రీగాని, వారాయణునియే కాని, సపిండికరణము లేదు.
15. అనుపవీతుడైన పురుషునకుగాని, వివాహితురాలైన స్త్రీగాని సపిండికరణసర్వంతము నకలకర్మలను సమంత్రకముగా చేయవలెను.

పునర్దహనము

1. త్వేష్ఠుడు లేని పక్షమున కనిష్ఠుడు దహన, సంవయనములు చేసియున్నచో, త్వేష్ఠుడు పునర్దహనము చేయనక్కఱలేదు. కాని అస్థిసంచయనమునకు మునుపే త్వేష్ఠుడు వచ్చినచో అతడు అస్థిసంచయనము చేసి, ప్రత్యేకముక్క ప్రత్యేకము కర్మలలోగాని,

1. మోక్షగుప్తమిథలతోగాని చేసి సమంత్రకముగా దహనసంస్కారము చేయవలెను. దీనికే దర్శనసంస్కారమని పేరు. అన్యపురుషుడు దహనము చేసినను శ్మశ్శుడు పై విధముగా పునర్దహనసంస్కారమును చేయవలెను.
2. ఈ పునర్దహనసంస్కారమును శ్మశానముతోగాని, లేక పెరటితో దూరముగా గాని ప్రేతదర్శాకృతికి చేయవలెను. ఇట్టి దర్శప్రేతకు శవస్నానముతో మొదలిడి దహనాంతమువఱకు మంత్రయుక్తముగా సైత్యమేధికవిధిగా సంస్కారము చేయవలెను. అట్లే సంవయనవిధానముతో చెప్పినట్లుగా వెంటనే సంవయనమును కూడ చేసి, స్నానములను చేసి, వసనమును చేయించుకొని తిరిగి స్నానము చేయవలెను.
3. ఒకవేళ ఇదివఱలో శవమును అమంత్రకముగా దహనము చేసి, సంవయనము చేయక ముందు ఈ దర్శనసంస్కారము చేయుట జరిగినచో, ఈ దర్శనసంస్కారము వలన విర్బుధిన భస్మమును దిశాభస్మముతో వేర్చి, అ ప్రదేశమునం దానాడుగాని మఱువాడుగాని అట్టిసంవయనమును చేయవలెను.
4. ప్రతికృతికి పలాశనమిథలముగాని, దర్శనముగాని వాడవలెను. 40 దర్శలు కలకు, 10 దర్శలు గొంతుకు, 20 ఎడకు, 30 దర్శలు పొట్టకు, 20, 20 దర్శలు చేతులకు, బడిన దర్శలు నేళ్లకు, 30, 30 దర్శలు కాళ్లకు, బడిన దర్శలు కాళ్లనేళ్లకు, 8 దర్శలు శిశ్నిమునకు, 12 దర్శలు శృంగములకు, మొత్తం 360 దర్శలను వాడవలెను. పలాశనమిథలమును ఇదే లెక్క. ఇట్టి ప్రతికృతితో "----గోత్రం, ---శద్భాణం ప్రతం అన్నివో ప్రతికృతో అవాహయామి" - అని ప్రత వావాహన చేసి, ప్రతకార్యములను చేయవలెను.

వివిధదానమంత్రాః

గోదానమ్

గవామంగేషు తిష్ఠన్తి దువనాని వతుర్గతే

తస్మాదస్యాః ప్రదానేన అతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే!

భూదానమ్

నర్వనస్యాశ్రయా భూమిః పరాహునముత్సితా
అనంతపుణ్యఫలదా అతశ్చాన్ని ప్రయచ్ఛ మే॥

తిలదానమ్

తిలః పాపహరాం నిత్యం విష్ణోర్ధేహనముత్సహా
తిలదానాదవహ్యం మే పాపం నాశయ శేష॥

అజ్యదానమ్

కామదేవో న్నముద్భూతం నర్వక్రతుమ సంస్థితమ్
దేహనామజ్యమాహారం అతశ్చాన్ని ప్రయచ్ఛ మే॥

హిరణ్యదానమ్

హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమవీణం విభావనా
అనంతపుణ్యఫలదం అతశ్చాన్ని ప్రయచ్ఛ మే॥

వస్త్రదానమ్

శీతవాతోష్ఠసంక్రాంతం లక్ష్మియా రక్షణం పరమ్
దేహాలంకారణం వస్త్రం అతశ్చాన్ని ప్రయచ్ఛ మే॥

ధాన్యదానమ్

ధన్యం కరోషి దాతాతం అహలోకే పరశ్రవ
ప్రాణినాం తివనం ధాన్యమతశ్చాన్ని ప్రయచ్ఛ మే॥

గుడదానమ్

శమదండనముద్భూతం నర్వప్రాణమనోహరమ్
తస్మాదవ్యప్రదానేన అతశ్చాన్ని ప్రయచ్ఛ మే॥

రజతదానమ్

రుద్రనేత్రసముద్భూతం రజతం పితృవల్లభమ్/
పితృప్రతికరం నిత్యమతశ్చాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే॥

లవణదానమ్

రసానామగ్రణం శ్రేష్ఠం లవణం బలవర్ధనమ్/
తస్మాదన్య ప్రదానేన అతశ్చాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే॥

జలపాత్ర (ఉదకుంభ) దానమ్

వారిణా హారితం కుంభం వానపావరినేష్ఠితమ్/
తస్మాదన్య ప్రదానేన అతశ్చాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే॥

దీపదానమ్

పరమాత్మ తనోర్ధ్వ పరమార్థప్రకాశక/
అథ్వావాత్మచివేకం మే జనయత్త్వత్ప్రసాదతః॥

సాలగ్రామదానమ్

సాలగ్రామశిలా వత్తే కువనాని వతుర్గత/
తస్మాదన్య ప్రదానేన అతశ్చాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే॥

ఛత్రదానమ్

ఛత్రం వర్షాతవత్రాణం ముర్యకారేనుభవదమ్/
తస్మాదన్య ప్రదానేన అతశ్చాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే॥

యష్టిదానమ్

విశ్వామిత్రాహ పశ్యాదీన వారయత్కృష్ణ కర్ణమే/
అందేతమసి వార్ధక్యే యష్టిరస్థే వసుప్రజాః॥

వ్యజినదానమ్

వ్యజినం వాయుదైవత్యం తమకాశేనుభవదమ్/
తస్మాదస్య ప్రదానేన అతశ్చాహ్నిం ప్రయచ్ఛ మే॥

పాదరక్ష (ఉపానహ) దానమ్

కణ్ఠకోచ్ఛిప్తపాపాణవృత్తికారి నివారణీ/
అయ్యుష్టపాంనుశమనే పాదరక్షే రుచిశ్రీయే॥

శండులదానమ్

శండులాభైశ్శదేవత్యాః పాశేనాన్నం వవస్త్రియే/
తస్మాత్తండులదానేన అతశ్చాహ్నిం ప్రయచ్ఛ మే॥

కమ్మ శిదానమ్

ఊర్ధ్వాద్భాదన సుక్లామ్య శివవాతభయూపహమ్/
యస్మాద్భూభునివారంతు అతశ్చాహ్నిం ప్రయచ్ఛ మే॥

తామ్బూలదానమ్

తామ్బూలం శ్రీకరం తద్రం విఘ్నేస్త్రీతికరం తుభమ్/
తస్మాదస్య ప్రదానేన అతశ్చాహ్నిం ప్రయచ్ఛ మే॥

ఫలదానమ్

ఫలం మనోరథఫలం ప్రేదదాశి నదాన్యజామ్/
పత్రపాత్రాభివృద్ధ్యర్థం శుశోకాహ్నిం ప్రయచ్ఛ మే॥

దానసంకల్పః

ఇదం హిరణ్యం, వస్త్రం, దాన్యం, శయ్యాం, పాదరక్షాం --- ఇత్యాది --- గోత్రస్య ---
శర్యణా మమ విఘ్నః ప్రేతస్య (అథవా, మాతః ప్రేతాయా) పితృసంయోజనకాశే

శ్రావ్యసప్తత్వర్గం - ఇత్యాది నిమిత్తమనునందాయ - అథవా దశదానవైత్యామ్నాయం
యత్కించిత్రరణ్యం భగవత్ప్రీత్యర్థం --- గోత్రాయ --- శర్మణే శ్రీవైష్ణవాయ తుత్యమహం
సంప్రదదే నమః నమః - (అథవా, నానాగోత్రభ్యః శ్రీవైష్ణవేభ్యః తేభ్యః సంప్రదదే నమః
నమః/ అన్యతః ప్రీయతామ్" - ఇతి సాక్షికజలం ఖూమా విస్ఫుజ్య త్రాహ్మణాయ
(బ్రాహ్మణేభ్యః) దానం కుర్యాత్.

విశేషవిషయము:

ప్రతిదానమునందును క్రాధముతో యవోదకంతోదకములను ఇమ్మునప్పుడు తులసి
దళమును వానితో చేర్చి ఈయవలెను. దానముతో తాంబూలదక్షిణలను కూడ ఈయ
వలెను.

శ్రీసూక్తమ్

హరణ్యవర్ణాం హరణీం సువర్ధరశతస్రణామ్/ వన్త్యాం హరణ్యాయాం లక్ష్మీం
శ్లాతవదో మమావహ/ తాం సు ఆవహ శ్లాతవదో లక్ష్మీ మనవగామినీమ్/ యస్యాం
హరణ్యం చిన్తేయం గామత్యం పదుషానహమ్/ అత్యహార్యాం రథమర్హం
హస్తినాదస్త్రదోధనీమ్/ శ్రియం దేవీముపహ్వయే శ్రీర్యా దేవీ జవతామ్/ కాంసోస్మి
తాం హరణ్యప్రాకారామూర్త్యాం జ్వలన్తీం తృప్తాం తర్పయన్తీమ్/ వద్మేన్ద్రితాం వద్య
వర్ణాం తామహోవహ్వయే శ్రియమ్/ వన్త్యాం ప్రతాసాం యశసా జ్వలన్తీం శ్రియం
తోతే దేవజన్తాముదారామ్/ తాం పద్మినీమిగం శరణమహం ప్రవద్యే లలక్ష్మీర్మే
నత్యతాం త్యాం వృణో అదిత్యవర్ధే తవసోఽరణాతో వనస్సత్ప్రవ. పృక్షోఽథ
నిల్వః/ తన్య ఫలాని తవసా సుదన్తు మాయాస్తరాయాశ్చ బాహ్య తలక్ష్మీః/
ఉపేతు మాం దేవసఖః కిర్తిశ్చ మణినా సహ/ ప్రాదుర్భూతోఽస్మి రాష్ట్రస్మిన్ కిర్తి
మృద్ధిం దదాతు మే/ కుత్విపాసామలాం జ్యేష్ఠామలక్ష్మీర్నా శయామ్యహమ్/
అమూలిమనమృద్ధిశ్చా వర్షాన్నిర్ధుద మే గృహాలో గన్ధద్వారాం దురుధర్మాం

నిత్యపృష్ఠాం కరేషిణీమ్/ ఈశ్వరీగం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్యాయే
త్రియమ్/ మనసః కామమాతూరిం వాచస్పత్యమతీమహి వతూనాగం రూప
మన్నస్య మయి శ్రీశ్చయతాం యతః కర్తమన ప్రజాభూతా మయి సమృప
కర్తమ/ త్రియం వానయ మే కులే మోతరం వద్వమాలినిమ్/ అచన్న్యజన్న్ ద్విగ్దాని
చిక్తిత వన మే గృహ/ నివదేపిం మోతరగం/ త్రియం వానయ మే కులే/ అర్ధ్రాం పున్య
రణం పుష్టిం నిజ్జిణం వద్వమాలినిమ్/ వన్యాం హిరణ్యయూం లక్ష్మిం జాతవేదో
మమావహ/ అర్ధ్రాం యః కరణం యుష్టిం సువర్ధాం హేమమాలినిమ్/ సూర్యాం
హిరణ్యయూం లక్ష్మిం జాతవేదో మమావహ/ తాం మ అనహ జాతవేదో లక్ష్మి
మనపగామినీమ్/ యస్యాం హిరణ్యం ప్రభూతం గావో దాస్యశ్వానో విన్దేయం
పురుషానహమ్/ వద్వప్రియే వద్విని వద్వహవై వద్వాలయే వద్వదళాయతాక్షి/
విశ్వప్రియే విభుమనోఽనుకులే త్వత్పదవద్వం మయి సన్నీదత్స్వ/ త్రియే జాతః
త్రియ అనిర్యాయ త్రియం వయో జనితృభ్యో దదాతు/ త్రియం వసోనా అమృతత్వ
మాయన్ భజన్తే నద్యన్నమిద మితద్యూనో/ త్రియ ఏనైనం తచ్చియమాదధాతి/
నస్తతమృతా వసత్క్రుతగం సంధత్తగం సద్ధీయతే ప్రజాయా ప్రకుళిణ య వేదం
వేదా మహాదేవ్యై వేదైశ్చహ విభువత్ప్రై వేదీమహితనో లక్ష్మిః ప్రహదయూహి

పట్టిక 1: షట్పిండ, సపిండకంఠములందు

హోమభోక్తలు

సంఖ్య	మృతవ్యక్తి	హోమమంత్రము	కర్త, హోమభోక్తలు
1	తండ్రి	1. యన్మే పితృర్మాతా---పితూః పితృవృక్ష్యాం 2. యాస్మిన్నన్తే---పితృర్ధదే 3. యన్మే పితూః పితామహా	కర్త: కొడుకు, భోక్తలు: తండ్రి యొక్క పితృ, పితృపితామహ, ప్రపితామహులు
2	తల్లి (విధవ)	1. యన్మే మాతా---ఇత్యాది	కర్త: కొడుకు, భోక్తలు: కర్తయొక్క పితృ, పితామహ, ప్రపితామహులు
3	తల్లి (నుమంగళి)	1. యన్మే పితృర్మాతా ఇత్యాది	కర్త: కొడుకు, భోక్తలు: కర్త తండ్రియొక్క పితృ, పితామహ, ప్రపితామహులు.
4	పితామహుడు	1. యన్మే పితామహస్య మాతా ఇత్యాది	కర్త: బోత్తడు, భోక్తలు: పితామహుని పిత్రాదులు
5	పితామహ (విధవ)	1. యన్మే పితృర్మాతా ఇత్యాది	కర్త: బోత్తడు, హోమభోక్తలు: పితూః పిత్రాదులు
6	పితామహ (నుమంగళి)	1. యన్మే ప్రపితామహస్య మాతా ఇత్యాది	కర్త: బోత్తడు, భోక్తలు: పితామహుని పితృ పితామహ ప్రపితా మహులు

7	ప్రపితామహుడు	1. యన్మే ప్రపితామహస్య మాతా ఇత్యాది	హోమభోక్తలు: ప్రపితామహుని పిత్రాదులు
8	ప్రపితామహు (విధవ)	1. యన్మే పితామహస్య మాతా ఇత్యాది	హోమభోక్తలు: పితామహుని పిత్రాదులు
9	ప్రపితామహు (మమంగళి)	1. యన్మే ప్రపితామహస్య మాతా ఇత్యాది	హోమభోక్తలు: ప్రపితామహుని పిత్రాదులు
10	నవత్పిమాతా (నవతిత్తల్లి, విధవ)	1. యన్మే నవత్పిమాతా ఇత్యాది	హోమభోక్తలు: పిత్రాదులు
11	నవత్పిమాతా (స్వమంగళిమైన నవతిత్తల్లి)	1. యన్మే పితృమాతా ఇత్యాది	హోమభోక్తలు: తంద్రీయైక్య, పితృ, పితామహ, ప్రపితా మహులు
12	భర్త (కర్త: భార్య)	1. యన్మే యజమాన్యా: భర్త ర్మాతా ఇత్యాది	హోమభోక్తలు: భర్తయైక్య, పిత్రాదులు
13	పత్ని (కర్త: భర్త)	1. యన్మే మాతా ఇత్యాది	హోమభోక్తలు: కర్త యైక్య, పితృ, పితామహ, ప్రపితామహులు

పట్టిక 2: షట్పిండ, నపిండికరణములందు వరణ,
పిండసంయోజన, పాథేయగ్రహీతలు

సంఖ్య	మృతవ్యక్తి	వరణము	పిండసంయోజన గ్రహీతలు	పాథేయ గ్రహీత
1	తండ్రి	తండ్రియొక్క పిత్త, పితా మహ, ప్రపితా మహులు	తండ్రియొక్క పిత్త, పితామహ, ప్రపితామహులు	తండ్రియొక్క ప్రపితా మహుడు
2	తల్లి (విధవ)	15 పట్టికలోని నాల్గవ కాలం ప్రకారం	పితామహ, ప్రపితామహ, పితూ ప్రపితామహ	తండ్రియొక్క ప్రపితామహ
3	తల్లి (సుమంగళి)	పితూ పిత్త, పితామహ, వృద్ధప్రపితా మహులు	పితామహ ప్రపితామహ పితూ ప్రపితామహ	తండ్రియొక్క ప్రపితామహ
4	పితామహుడు (తండ్రితండ్రి)	15 పట్టికలోని నాల్గవ కాలం ప్రకారం	పితామహుని పిత్రాదులు	పితామహుని ప్రపితామహుడు
5	పితామహ (తండ్రి తల్లి, విధవ)	15 పట్టికలోని నాల్గవ కాలం ప్రకారం	తండ్రియొక్క పితామహ, ప్రపితా మహ, వృద్ధప్రపితామహ	తండ్రియొక్క వృద్ధప్రపితామహ

6	ఏతామహి (తంద్రి తల్లి, సుమంగళి)	1వ పట్టికలోని నాల్గవ కాలం ప్రకారం	ఏతామహుని మాతృ, ఏతామహి ప్రసితామహి	తంద్రియొక్క ప్రసితామహి
7	ప్రసితామహుడు	1వ పట్టికలోని నాల్గవ కాలం ప్రకారం	ప్రసితామహుని విత్త, ఏతామహి, ప్రసితామహులు	ప్రసితామహుని ప్రసితామహుడు
8	ప్రసితామహి (విధవ)	1వ పట్టికలోని నాల్గవ కాలం ప్రకారం	ఏతామహుని, ఏతామహాన్య ప్రసితామహి, ఏతామహాన్య ప్రప్రసితామహి	ఏతామహుని ప్రప్రసితామహి
9	ప్రసితామహి (సుమంగళి)	1వ పట్టికలోని నాల్గవ కాలం ప్రకారం	ప్రసితామహుని మాతృ, ఏతామహి, ప్రసితామహి	ప్రసితామహుని ప్రసితామహి
10	సనత్కిమాతా (సవతి తల్లి, విధవ)	1వ పట్టికలోని నాల్గవ కాలం ప్రకారం	ఏతామహి, ప్రసితామహి, వృద్ధప్రసితామహి	వృద్ధప్రసితామహి
11	సనత్కిమాతా (సవతి తల్లి, సుమంగళి)	1వ పట్టికలోని నాల్గవ కాలం ప్రకారం	ఏతామహి, ప్రసితామహి, వృద్ధప్రసితామహి	వృద్ధ ప్రసితామహి
12	భర్తా (కర్త: భార్య)	భర్తయొక్క విత్త, ఏతామహి, ప్రసితామహులు	భర్తయొక్క విత్త, ఏతామహి, ప్రసితామహులు	భర్తయొక్క ప్రసితామహుడు
13	పత్ని (కర్త: భర్త)	1వ పట్టికలోని నాల్గవ కాలం ప్రకారం	భర్తయొక్క తల్లి, ఏతామహి, ప్రసితామహి	ప్రసితామహి

మూలములు:

1. అమ్మలు కర్మ చేసినప్పుడు ధర్మను వట్టుకొని యజమానస్య మాతా, యజమానస్య పితా, యజమాన్యాః భర్తా, యజమానస్య పత్నీ - ఇత్యాదిగా సంకల్పించుచు చేయవలెను.
2. సపిండికరణహోమమందు మృతుని నిడిది, (మృతులైన) ముందటి మూడుతరముల యందలి పురుషవర్గమునకు మాత్రము హోమము చేయవలెను.
3. నిమిత్తపి స్థానములో మృతుని వరణముచేసి, మృతునియొక్క, (మృతులైన) మూడు తరముల పురుషవర్గమునకు ముగ్గురు బ్రాహ్మణులను వరణము చేయవలెను.
4. నిమిత్తస్థానపిండమును మూడు తాగములు చేసి, 2వ పట్టికలో చూపినట్లుగా పూర్వ తరమునందలి ముగ్గురు వ్యక్తుల పిండములతో సంయోజనము చేయవలెను.
5. సపిండికరణానంతరము మానికాదిశ్రాద్ధములందు క్రమముగా కర్తయొక్క పితృ, పితామహ, ప్రపితామహులకు వరణము, హోమము చేయవలెను. పితృశ్రాద్ధములో పితృ, పితామహ, ప్రపితామహులకును, మాతృశ్రాద్ధములో మాతృ, పితామహ, ప్రపితామహులతో వరణ, హోమ, పిండప్రదానములు చేయవలెను. కాని పితామహ, ప్రపితామహులలో ఎవరైన జీవించియున్నారో, వారిని మినహాయించి, మూడుతరములకు నీదిని చేయవలెను. సోదరులతో, సంకల్పశ్రాద్ధములందును ఇట్లే చేయవలెను.
6. పాతేయమును పిండసంయోజనానంతరము నాల్గవతరము వ్యక్తి కీయవలెను. ఉదాహరణము: మృతులైన పితరుని పితామహ, ప్రపితామహులతో చేర్చి, నాల్గవతరము వారైన వృద్ధప్రపితామహునికి పాతేయము కీయవలెను.
7. హోమవరణములు పురుషవర్గమునకు మాత్రమే చేయవలెను. పురుషుడు మృతుడైనను, స్త్రీమృతురాలైనచో హోమము, వరణము పురుషవర్గమునకు మాత్రమే చేయవలెను. కాని ప్రతనిమిత్తస్థానీయునకు అర్హులరికల్పవము చేయునపుడు స్త్రీకి, పురుషునకు యథావసరముగా చేయవలెను. కాని పితృర్వర్ణగ్రహణము పురుషవర్గమునకే చేయవలెను. స్త్రీయైనను, పురుషుడైనను, ప్రతయొక్క విమిత్తస్థానార్హమును పితృర్వ్యముతో సంయోజనము చేసి, ఆ సంయుక్తార్హముతో తిలలను చేర్చి "మార్జయంతామ్" అని పిండములపై పితృశ్రాద్ధముతో విడువవలెను.

దర్శలు, హోమపాత్రల విచారము

1. ప్రథమాది దశాహస్సు వఱకు వేయు కర్షణలతో పవిత్రములను, భుగ్గుములను, ఆయా మతములను తెల్లుగడ్డితో కట్టవలెను. ఒకవేళ కూర్చము లవనరమైన వానిని నేనినంఖ్య గల తెల్లుగడ్డి పోవలతో గట్టవలెను. (గమనిక: ఇట్లు చెప్పినను, ఈ కాలములో పామా న్యముగా తెల్లుగడ్డికి ఖదులు దర్శలనే ఉపయోగించుట చూచుచున్నాము).
2. హోమపాత్రలకు, దర్శులకు మేడి, లేక రావి, లేక మోదుగాకులను వాడవచ్చును. కాని మామిడాకులను మాత్రము వాడకూడదు.
3. దశాహస్సు నాడు జరుగు శాస్తి, ఆనందహోమములందు దర్శలనే వాడవలెను. తెల్లు గడ్డిని వాడగూడదు. శాస్తిహోమ, ఆనందహోమములందు ఆయామతములు, పవిత్ర ములు, భుగ్గుములు రెండేసి దర్శలతో కట్టవలెను. కూర్చమును 8, లేక 12, లేక 16 దర్శలతో కట్ట వలెను. హోమపాత్రలకు, దర్శులకు మేడి, లేక రావి, లేక మోదుగాకు లను వాడవలెను.
4. అన్ని పుణ్యాహవాచనకార్యములందును ఆయామతములు, పవిత్రములు, భుగ్గు ములు రెండేసి దర్శలతో కట్టవలెను. కూర్చలను 8, లేక 12, లేక 16 దర్శలతో కట్ట వలెను. ప్రత్యుపాహవాచనమునకు నేర్వేరుగా పవిత్రములను, కూర్చలను, ఆయా మతములను వేసికొనవలెను. ఒక పుణ్యాహములో వాడిన వానిని మఱొక పుణ్యాహ ములో వాడగూడదు.
5. శాస్తిహోమమునకు, ఆనందహోమమునకు గావలసిన ఆయామతములను, పవిత్రము లను, దర్శులను, ఇతరహోమపాత్రలను వేరువేరుగానే వేసికొనవలెను. అనగా శాస్తి హోమమునకు వాడిన పాత్రలను ఆనందహోమమునకు వాడగూడదని అర్థము.
6. 11వ నాడు జరుగు పుణ్యాహవాచన, వృషోత్సర్జనములలో రెండేసి దర్శలతో పవిత్రము లను, ఆయామతములను, భుగ్గుములను కట్టుకొనవలెను. కూర్చలను 16, లేక 12, లేక 8 దర్శలతో కట్టుకొనవలెను. అనాడు జరుగు ఏకోద్ధిష్టమునకు మాత్రము ఆయామతము లను, పవిత్రములను, భుగ్గుములను ఒక్క తెల్లుగడ్డిపోవతోడనే కట్టుకొనవలెను. కూర్చ లను వేసి నంఖ్యగల తెల్లుగడ్డి పోవలతో గట్టుకొనవలెను.

7. విద్విచ్ఛాపాననాగ్నిసంధానముతో పవిత్రమును, అయామతమును రెండేవి ధర్మలతో కట్టవలెను. కూర్పను, పరిస్తరణలను 16 ధర్మలతో చేయవలెను. హోమపాత్రలు కట్టతో చేసినవి గాని, దిన్నదిన్న గిన్నెలు గాని, మోడుగ బొప్పలు గాని ఉండవచ్చును. దర్వులకై మోడుగాకులను వాడవలెను. (గమనిక: 1. విద్విచ్ఛాపాననాగ్నిసంధానముతో వాదిన పరిస్తరణములను, కూర్పను, పవిత్రములను సవించికరణముతో వాడుకొనరాదు. 2. సవించికరణముతో వచ్చు బ్రహ్మవాహనకు, అత్తనమారోపణ, సౌత్విక త్యాగములకు విద్విచ్ఛాపాననాగ్నిసంధానముతో వాదిన పవిత్రములను వాడుకొనవచ్చును.)
8. సవించికరణమందు పవిత్రములను 3 ధర్మలతో కట్టవలెను. భుగ్గుమును 3 లేక 5 ధర్మలతో కట్టవలెను. కూర్పను 9 ధర్మలతో గట్టవలెను. కాని నైకవిమిత్తునికి మాత్రము పవిత్రమును, భుగ్గుమును ౬క ధర్మతోనే కట్టవలెను. షట్పాత్రప్రయోగముతో రెండుధర్మల పవిత్రమునే వాడవలెను. పరిస్తరణలను పదహారేవి ధర్మలతో చేయవలెను. దర్వులు, హోమపాత్రలు, వెనస, లేక మోడుగాకులతో చేసినవి వాడవలెను. కాని మామిళ్ళాకులు, రావియాకులు, కల్ల లేక రోహముతో చేసినవి వాడగూడదు.

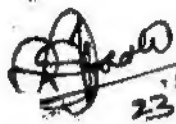
శ్రీశ్రీశ్రీ

పుట సంక్తి	ఉన్నది	ఉండవలసినది
28 1	ప్రాయశ్చిత్తమ్	ప్రాయశ్చిత్తమ్
29 2	ఓం సువస్వాహా	ఓగం సువస్వాహా
27 7	కల్పయ	కల్పయ
36 19	ఓం సువస్వాహా	ఓగం సువస్వాహా
40 16	ఓం సువస్వాహా	ఓగం సువస్వాహా
55 14	సహస్రాక్షసహస్రే	సహస్రాక్షసహస్రే
69 15	ఓగం సువః	ఓగం సువః
69 15	ఓగం సత్యమ్	ఓగం సత్యమ్
146 17	దేవాగ్	దేవాగ్
161 1	తోహితమానదుహం	తోహితమానదుహం
210 8	ద్వితోత్రమాః	ద్వితోత్రమ
215 10	భుక్త్యైవిత్వ	భుక్త్యైవిత్వ
230 6	మహా	మహా
230 7	వస్త్రమూలమ్	వస్త్రమూలమ్
231 7	ఓం సువస్వాహా	ఓగం సువస్వాహా
233 2,12	పక్షిరాధసే నమః	పక్షిరాధసే నమః
232 9	పితరర్హపాత్రే	పితరర్హపాత్రే
233 4	విహితా	విహితాః
233 19	స్వస్య ద	స్వస్య ద
283 13	ఓం సువస్వాహా	ఓగం సువస్వాహా
284 13	అగ్నే	అగ్నే
293 8	ప్రవేశ్య	ప్రవేశ్య
297 2	విమాన ద్వాపాయం	విమాన ద్వాపాయం
298 19	ప్రియతామ	ప్రియతామ
299 6	భుక్త్యైవిత్వ	భుక్త్యైవిత్వ
305 3	దధాత్	దధాత్
325 13	త్రిపురుషోద్ధేనేన	త్రిపురుషోద్ధేనేన
327 22	మాతృః	మాతృ
345 8	మన్యన్వ	మన్యన్వ

అంతటను "ఉపవీతి", "ప్రాచీనావీతి" అని ఉన్న పాఠాన్ని పాఠములను
 "ఉపవీతి", "ప్రాచీనావీతి" - అని పేర్కొనబడిన పాఠాన్ని కొనగలరు.

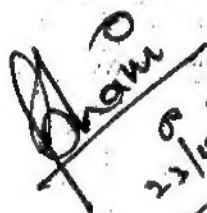
శేం
శ్రీ లక్ష్మీ హయగ్రీవాయ నమః.

అపరప్రయోగచన్దికా

23/5/13

సంకలనకర్త

డా. తిరుమల కృష్ణదేశికాచార్యులు

23/5/13

శ్రీజయలక్ష్మీ పబ్లికేషన్స్

ప్లాట్ నం: 97 & 98c, వెస్టర్న్ హిల్స్, జలవాయు విహార్

రోడ్, కూకట్ పల్లి, హైదరాబాద్ - 500072